

В. Ульянов (Ленин)

Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

11

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΚΑΙ Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΈΓΙΝΕ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ИЗДАНИЕ ПЯТОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА · 1972

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ - ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΟΜΟΣ
11

Ἰούλης - Ὀχτώβρης 1905

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»
Α Θ Η Ν Α

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ ἐνδέκατος τόμος τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν περιλαμβάνει τά ἔργα πού ἀναφέρονται στήν περίοδο ἀπό τόν Ἰούλη ὥς τίς 12 (25) τοῦ Ὀχτώβρη 1905. Κεντρική θέση στόν τόμο κατέχει τό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση», πού γράφτηκε τόν Ἰούνη μέ Ἰούλη τοῦ 1905.

Ἡ περίοδος αὐτή χαρακτηρίζεται ἀπό τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, — τῆς πρώτης ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Σημαντικός σταθμός στήν ἱστορία τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος ἦταν τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνῆλθε τήν ἄνοιξη τοῦ 1905. Οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, τό στρατηγικό σχέδιο καί ἡ τακτική πού ἐπεξεργάστηκε τό συνέδριο ἀποτέλεσαν τό μαχητικό πρόγραμμα τοῦ κόμματος στήν πάλη γιά τή νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Μετά τό συνέδριο μπροστά στό μπολσεβίκικο κόμμα ἔμπαινε τό καθῆκον νά συσπειρώσει τίς γραμμές τοῦ κόμματος γύρω ἀπό τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, νά κατευθύνει τή δουλειά ὅλων τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων γιά τήν ἐκπλήρωσή τους, νά ἐξηγήσει τίς ἀποφάσεις αὐτές στίς ἐργατικές μάζες, νά ξεσκεπάσει ὁλοκληρωτικά τήν ὀπορτουνιστική τακτική τῶν μενσεβίκων, πού ὁδηγοῦσε στό φρενάρισμα τῆς ἐπανάστασης, στήν παράδοση τῆς καθοδήγησης τῆς ἐπανάστασης στά χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῶν μενσεβίκων, πού ἔγινε στή Γενεύη ταυτόχρονα μέ τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἔδειξαν ὅλο τό βάθος τῶν διαφορῶν ἀνάμεσα στή δική τους τακτική καί στήν τακτική τῶν μπολσεβίκων. Μέ τίς ἐνέργειές τους οἱ

μενσεβίκοι διασποῦσαν τήν ἑνότητα τῶν γραμμῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης, πράγμα πού ἀποτελοῦσε σοβαρό κίνδυνο στήν πάλη γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης. Ἦταν ἀπαραίτητο νά ξεσκεπαστοῦν οἱ μενσεβίκοι, νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἑνότητα δράσης τοῦ προλεταριάτου, νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ὑποστήριξη τῶν συνθημάτων τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων ἀπό τή μαχητική δύναμη τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ὅλων τῶν ἐργαζομένων.

Στίς συνθῆκες αὐτές τεράστια σημασία εἶχε τό βιβλίο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση», πού κυκλοφόρησε τόν Ἰούλη τοῦ 1905. Ὁ Λένιν στό βιβλίο αὐτό θεμελίωσε θεωρητικά τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, τή στρατηγική καί τήν τακτική τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος. Ἀναπτύσσοντας δημιουργικά τό μαρξισμό, ἐπεξεργάστηκε τά προβλήματα τῶν ἰδιομορφιῶν τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, πού ἔγινε στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, τῶν κινητηρίων δυνάμεών της καί τῶν προοπτικῶν της, τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική καί τῶν συνθηκῶν τῆς μετεξέλιξης αὐτῆς, τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος νέου τύπου, σάν ἀποφασιστικοῦ ὅρου γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης. Ὁ Λένιν ἔκανε πλατιά κριτική στίς ὀπορτουνιστικές ἀποφάσεις τῆς μενσεβίκικης Συνδιάσκεψης τῆς Γενεύης, ἔδειξε τήν ἀπομάκρυνση τῶν μενσεβίκων ἀπό τό μαρξισμό, τό δογματισμό τους στή λύση τῶν πιό σπουδαίων προβλημάτων τῆς ἐπανάστασης. Ταυτόχρονα ὁ Λένιν ἀποκάλυψε τίς ρεφορμιστικές θέσεις τῶν ἡγετῶν τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, πού ὑποστήριζαν τούς μενσεβίκους.

Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι τά σωστά συνθήματα τακτικῆς τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος ἔχουν ἰδιαίτερη σπουδαιότητα γιά τήν καθοδήγηση τῶν μαζῶν. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό ἐπικίνδυνο ἀπό τήν ὑποτίμηση τοῦ ρόλου τῆς συνεποῦς ἀπό ἄποψη ἀρχῶν τακτικῆς σέ ἐπαναστατική ἐποχή, ἔγραφε, «. . .ἡ ἐπεξεργασία σωστῶν ἀποφάσεων τακτικῆς ἔχει τεράστια σημασία γιά ἕνα κόμμα πού θέλει νά καθοδηγεῖ τό προλεταριάτο στό πνεῦμα τῶν συνεπῶν ἀρχῶν τοῦ μαρξισμοῦ καί ὄχι νά σέρνεται ἁπλῶς στήν οὐρὰ τῶν γεγονότων» (σὲ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 6). Οἱ μπολσεβίκοι ἐπεξεργάστηκαν σωστὴ τακτική, καθόρισαν τὰ καθήκοντα τοῦ κόμματος καὶ τῆς ἐργατικῆς τάξης στὴν ἐπανάσταση.

Στό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ὁ Λένιν θεμελίωσε ὁλόπλευρα τήν ἰδέα

ὅτι στίς καινούργιες ἱστορικές συνθῆκες ἡγέτης, καθοδηγητής τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία μπορεῖ καί πρέπει νά εἶναι τό προλεταριάτο.

Ἐξηγοῦσε ὅτι ἡ ἐργατική τάξη ἔχει ζωτικό συμφέρον νά γίνουν οἱ ἀστικοδημοκρατικοί μετασχηματισμοί ὄχι μέ μεταρρυθμίσεις, ἀλλά μέ ἐπανάσταση πού θά ἀπαλλάξει δριστικά τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ἀπό τά δεσμά τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας, θά καταργήσει τήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία καί θά ἀνατρέψει τήν τσαρική ἀπολυταρχία. Ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση συμφέρει στό προλεταριάτο γιατί ἡ νίκη της θά τοῦ δόσει τή δυνατότητα νά ἐξασφαλίσει δημοκρατικές ἐλευθερίες, νά ἑδραιώσει τίς ὀργανώσεις του, νά ἀποκτήσει πείρα καί τή συνήθεια τῆς καθοδήγησης τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν καί νά παλαίψει γιά τήν κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. «Ὅσο πιό ὁλοκληρωμένη καί ἀποφασιστική, ὅσο πιό συνεπής θά εἶναι ἡ ἀστική ἐπανάσταση τόσο πιό ἐξασφαλισμένος θά εἶναι ὁ ἀγώνας τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν ἀστική τάξη γιά τό σοσιαλισμό», ἔγραφε ὁ Λένιν (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 37).

Ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία ἦταν λαϊκή ἐπανάσταση. Ἔθεσε σέ κίνηση τίς μάζες τοῦ λαοῦ, τά πιό χαμηλά κοινωνικά στρώματα, πού τά συνέθλιβε ἡ καταπίεση καί ἡ ἐκμετάλλευση. Τό προλεταριάτο σάν ἡ πιό πρωτοπόρα καί ἡ μοναδική ὥς τό τέλος ἐπαναστατική τάξη εἶχε προετοιμαστεῖ ἀπ' ὅλη τήν πορεία τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης γιά νά ἡγηθεῖ τοῦ πανδημοκρατικοῦ κινήματος τῆς χώρας. Σπουδαία ἰδιομορφία τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου ἀποτελοῦσε ἡ συγκέντρωσή του σέ μεγάλες ἐπιχειρήσεις. Αὐτό βοήθησε τήν ἀνάπτυξη τῆς ὀργανωτικῆς του ἱκανότητας, τῆς συνειδητότητας καί τῆς ἐπαναστατικότητάς του. Εἶχε δεσμούς μέ τίς πλατιές λαϊκές μάζες τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ. Ἡ ἐργατική τάξη ἀποτελοῦσε τεράστια πολιτική δύναμη μέσα στή χώρα.

Σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀστικές ἐπαναστάσεις τῆς Δύσης, τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Γερμανίας, πού εἶχαν ἡγέτη τήν ἀστική τάξη, μιά καί τό προλεταριάτο ἐκείνη τήν ἐποχή ἦταν ἀκόμα ἀδύνατο καί δέν ἀποτελοῦσε αὐτοτελῆ πολιτική δύναμη, ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία γινόταν σέ συνθῆκες ἀνεπτυγμένης ταξικῆς πάλης ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη. Τό ἐργατικό κίνημα ἦταν σπουδαῖος παράγοντας τῆς ζωῆς τῆς χώρας. Τό ρωσικό προλεταριάτο εἶχε ἤδη διεξαγάγει μέ ἐπιτυχία μιά σειρά μάχες κατά τῆς ἀπολυταρχίας. Σπουδαιότατο παράγοντα

ἀποτελοῦσε τό γεγονός ὅτι εἶχε δικό του πολιτικό κόμμα πού καθοδηγοῦσε τήν πάλη του. «Τό κόμμα μας προπορεύεται ἀπό ὅλα τά ἄλλα κόμματα, γιατί ἔχει συγκεκριμένο πρόγραμμα πού τό ἔχουν ἀποδεχτεῖ ὅλοι», ἔγραφε ὁ Λένιν (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 6). Τὸ προλεταριάτο εἶχε ὅλες τὶς δυνατότητες νὰ γίνει ὁ ἡγέτης, ὁ καθοδηγητής τῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἔκβαση τῆς ἐπανάστασης ἐξαρτιόταν ἀπὸ τὸ ἂν θὰ ἔπαιζε τὸ ρόλο τοῦ ἡγέτη τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης ἢ τὸ ρόλο τοῦ βοηθοῦ τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅπως ἤθελαν οἱ μενσεβίκοι.

Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι τό προλεταριάτο μπορεῖ νά ἀποδειχτεῖ νικηφόρος ἀγωνιστής τῆς δημοκρατίας μόνο στήν περίπτωση πού ἡ ἀγροτιά θά προσχωροῦσε στήν ἐπαναστατική του πάλη. Ὁ Λένιν ἐπεξεργάστηκε τό πρόβλῆμα τῆς συμμαχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς, μέ τόν ὅρο ὅτι τόν ἡγετικό ρόλο θά τόν διατηρήσει ἡ ἐργατική τάξη, σάν ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἀγροτιά πού εἶχε λίγη γῆ ἐνδιαφερόταν νά πάρει τή γῆ ἀπό τούς τσιφλικάδες, νά ἐξαλειφθοῦν τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας στό χωριό. Μόνο μέ τήν ἐπανάσταση μποροῦσε νά λυθεῖ τό πρόβλημα αὐτό. Μόνο κάτω ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ προλεταριάτου, τῆς μοναδικῆς ὥς τό τέλος ἐπαναστατικῆς τάξης, θά μποροῦσε ἡ ἀγροτιά νά πάρει τήν τσιφλικάδικη γῆ, νά λυτρωθεῖ ἀπό τήν καταπίεση τῆς ἀπολυταρχίας καί τῶν τσιφλικάδων. Παρά τούς ὀπορτουνιστικούς ἰσχυρισμούς τῶν μενσεβίκων ὅτι ἡ ἀγροτιά εἶναι ἀντιδραστική, ὁ Β. Ι. Λένιν δίδασκε ὅτι τά ζωτικά συμφέροντα τῆς ἀγροτιᾶς τήν κάνουν ἀποφασιστικό καί πραγματικό ὀπαδό τοῦ προλεταριάτου στή δημοκρατική ἐπανάσταση, «γιατί μόνο μιά πέρα γιά πέρα νικηφόρα ἐπανάσταση θά μπορέσει νά δόσει στήν ἀγροτιά *τά πάντα* στόν τομέα τῶν ἀγροτικῶν μεταρρυθμίσεων, *ὅλα ὅσα* ἡ ἀγροτιά ἐπιθυμεῖ, ὅσα ὀνειρεύεται, ὅσα πραγματικά τῆς χρειάζονται» (σέ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 88).

Οἱ θέσεις τοῦ Λένιν γιά τήν ἡγεσία τοῦ προλεταριάτου, γιά τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση ἀνέτρεπαν πέρα γιά πέρα τή γραμμή τῆς τακτικῆς τῶν μενσεβίκων, πού ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ ἐπανάσταση αὐτή μπορεῖ νά δόσει μόνο ὅ,τι συμφέρει στήν ἀστική τάξη. Οἱ μενσεβίκοι τάσσονταν ἐνάντια στήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου, ἀρνοῦνταν τόν ἐπαναστατικό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς καί προσπαθοῦσαν νά ἐπιβάλουν γιά σύμμαχο στό προλεταριάτο τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Εἶχαν τή γνώμη ὅτι ἡ ἀστι-

κοδημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία πρέπει νά γίνει, ὅπως εἶχε γίνει καί στίς δυτικές χῶρες παλιότερα, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὁ Λένιν ἔκανε ἐξουθενωτική κριτική σ' αὐτές τίς θέσεις τῶν μενσεβίκων, ξεσκέπασε τό δογματισμό τους, τήν ἀνικανότητά τους νά καταλάβουν ὅτι ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία ἐξελισσόταν μέσα σέ διαφορετικές ἱστορικές συνθῆκες καί τό ζήτημα τῶν κινητήριων δυνάμεών της δέν ἔπρεπε νά λύνεται μέ τόν παλιό τρόπο.

Ὁ Λένιν ἀποκάλυψε τήν ἀντεπαναστατική φύση τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἔδειξε ὅτι αὐτή, λόγω τῆς ταξικῆς της θέσης, δέ βάζει καί οὔτε μπορεῖ νά βάλει μπροστά της τό καθῆκον τῆς ἀποφασιστικῆς πάλης κατά τοῦ τσαρισμοῦ. Ἡ ἀστική τάξη χρειάζεται τήν ἀπολυταρχία μέ τόν ἀστυνομικό γραφειοκρατικό μηχανισμό της γιά νά τσακίζει τήν ἀναπτυσσόμενη ἐπαναστατικότητα τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Φοβᾶται ὅτι τό προλεταριάτο, ἀφοῦ πετύχει τούς δημοκρατικούς μετασχηματισμούς, θά τούς χρησιμοποιήσει στήν παραπέρα πάλη του γιά τό σοσιαλισμό.

Ὁ Λένιν ἐξηγοῦσε ὅτι ἡ ἀστική τάξη ἐπιδιώκει νά πάρει τήν καθοδήγηση τῆς ἐπανάστασης στά χέρια της γιά νά τήν τερματίσει μέ μιά συναλλαγή μέ τόν τσαρισμό σέ βάρος τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Ἡ ἀστική τάξη πάει στό λαό, ὄχι ὅμως σάν ἐκπρόσωπος τῶν συμφερόντων του. «Μεταπράτες ἀπό γεννησιμιοῦ τους, μισοῦν τόν ἀγώνα καί τήν ἐπανάσταση, τά γεγονότα ὅμως τούς ἀναγκάζουν νά σταθοῦν στό ἔδαφος τῆς ἐπανάστασης, γιατί δέν ὑπάρχει ἄλλο ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια τους» (σὲ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 118). Ἡ τακτικὴ τῶν μενσεβίκων, ποὺ παραχωρεῖ στὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη τὸ ρόλο τοῦ ἡγέτη, ἀποτελοῦσε προδοσία τῆς ἐπανάστασης. Γιὰ νὰ γίνει τὸ προλεταριάτο ὁ πραγματικὸς ἡγέτης, ὁ καθοδηγητὴς τῆς ἐπανάστασης ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἐκτοπιστεῖ καὶ νὰ ἀπομονωθεῖ ἡ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη.

Στό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» γίνεται λεπτομερειακή ἐπεξεργασία τοῦ προβλήματος τῶν μορφῶν καί τῶν μέσων τῆς πάλης τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης. Σάν ἀποφασιστικό μέσο ἀνατροπῆς τῆς ἀπολυταρχίας καί κατάκτησης τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας ὁ Λένιν θεωροῦσε τή νικηφόρα ἔνοπλη ἐξέγερση. Οἱ ἀντιδραστικές τάξεις, τόνιζε, καταφεύγουν συνήθως πρῶτες στή βία, «βάζουν στήν ἡμερήσια διάταξη τήν ξιφολόγχη», ἐπιβάλλοντας στόν πληθυσμό τόν ἐμφύλιο πόλεμο,

ὅπως ἔκανε ἡ τσαρική κυβέρνηση, ἀκολουθώντας τό δρόμο τῶν αἱματηρῶν διωγμῶν, τῶν μαζικῶν ἐκτελέσεων φιλήσυχων πολιτῶν. Μετά τίς 9 τοῦ Γενάρη ἡ ἴδια ἡ πορεία τῶν γεγονότων ἔβαλε τό ζήτημα τῆς ἀναγκαιότητας τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. Γιά τό λόγο αὐτό μπῆκε μπροστά στό μπολσεβίκικο κόμμα τό πρακτικό καθῆκον νά ἐξοπλίσει τούς ἐργάτες, νά ὀργανώσει καί νά συσπειρώσει ὅλες τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις γιά τήν ἐξέγερση.

Ὁ Λένιν, ἐξηγώντας τήν ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου τοῦ κόμματος πάνω στό ζήτημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, τόνισε τήν τεράστια σημασία τῶν συνθημάτων πού μποροῦν νά ξεσηκώσουν τίς μάζες στόν ἔνοπλο ἀγώνα, πού ἀποδεσμεύουν τή δραστηριότητα καί τήν ἐπαναστατική πρωτοβουλία τους. Τέτοια συνθήματα ἦταν: ἄμεση ἐφαρμογή μέ ἐπαναστατικό τρόπο τοῦ ὀχτάωρου, δημιουργία ἐπαναστατικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν γιά τήν πραγματοποίηση τῶν δημοκρατικῶν μετασχηματισμῶν στό χωριό ἴσαμε καί τή δήμευση τῆς τσιφλικάδικης γῆς, μαζικές πολιτικές ἀπεργίες, ἐξοπλισμός τῶν ἐργατῶν καί δημιουργία ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Αὐτά ἦταν καινούργια μέσα ἐπαναστατικῆς κινητοποίησης τῶν μαζῶν, ἄγνωστα ὥς τότε στά μαρξιστικά κόμματα, πού τά πρόβαλε ὁ Λένιν παίρνοντας ὑπόψη τίς καινούργιες ἱστορικές συνθῆκες καί τήν ἀνεπτυγμένη πάλη τῶν λαϊκῶν μαζῶν.

Ὁ Λένιν ἔδειξε ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἀντιμετώπιζαν τό ζήτημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης ξεκινώντας ἀπό ὀπορτουνιστικές θέσεις. Δέν ἔπαιρναν ὑπόψη τους ὅτι ἡ κατάσταση στή χώρα ἄλλαξε καί ἔβαλε μπροστά στήν ἐργατική τάξη καινούργια καθήκοντα, ὅτι πρόβαλε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση σάν τό μοναδικά δυνατό, στίς συνθῆκες αὐτές, μέσο γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας. Στίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γενεύης οἱ μενσεβίκοι δέν ἔδοσαν ἀπάντηση στό ἐρώτημα ἄν ἔφτασε ἡ στιγμή τῆς ἐξέγερσης· τά πρακτικά προβλήματα ὀργάνωσης τῆς ἐξέγερσης, πού μπῆκαν μπροστά στό κόμμα, μπροστά στήν ἐργατική τάξη, τά εἶχαν ὑποκαταστήσει μέ τό σύνθημα: νά ἐξοπλιστεῖ τό προλεταριάτο «μέ τήν ἐπιτακτική ἀνάγκη τοῦ αὐτοεξοπλισμοῦ». Θεωροῦσαν ὅτι τό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης δέν πρέπει νά ἀσχολεῖται μέ τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης, γιατί αὐτό μπορεῖ νά τρομάξει καί νά ἀπομακρύνει τήν ἀστική τάξη. Ὁ Λένιν κάνοντας κριτική στό χβοστισμό* τῶν μενσεβίκων τόνιζε ὅτι τή

* Ἀπό τή ρωσική λέξη χβόστ = οὐρά. Χβοστισμός = πολιτική τῆς οὐρᾶς. *Σημ. Μετ.*

στιγμή πού ἔχει ἤδη ἀρχίσει ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἀποτελεῖ ἀπάρνηση, προδοσία τῆς ἐπανάστασης τό νά περιορίζεσαι μόνο στήν προπαγάνδα, χωρίς νά ρίχνεις ἀνοιχτά τό σύνθημα τοῦ περάσματος σέ δράση.

Ὁ Λένιν δίδασκε ὅτι τό κυριότερο ζήτημα κάθε ἐπανάστασης εἶναι τό ζήτημα τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Στά χέρια ποιᾶς τάξης βρίσκεται ἡ ἐξουσία — αὐτό κρίνει τό πᾶν. Στό ἔργο του «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ἀπέδειξε ὅτι ἡ νικηφόρα ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση, πού θά ἔχει ἡγεμόνα τό προλεταριάτο, δέν πρέπει νά καταλήξει στήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἀστική τάξη, ὅπως γινόταν στίς ἀστικές ἐπαναστάσεις τοῦ παρελθόντος, ἀλλά στήν ἐγκαθίδρυση τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Αὐτό ἀποτελοῦσε καινούργια λύση τοῦ ζητήματος τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ὁ Λένιν ἐξηγοῦσε ὅτι ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς «καθορίζει καί τίς τάξεις πάνω στίς ὁποῖες μποροῦν καί πρέπει νά στηριχτοῦν οἱ νέοι „οἰκοδόμοι" τοῦ νέου ἐποικοδομήματος, καί τό χαρακτήρα αὐτοῦ τοῦ ἐποικοδομήματος («δημοκρατική» δικτατορία, σέ διάκριση ἀπό τή σοσιαλιστική), καί τόν τρόπο τῆς οἰκοδόμησης (δικτατορία, δηλ. βίαιη κατάπνιξη τῆς βίαιης ἀντίστασης, ἐξοπλισμός τῶν ἐπαναστατικῶν τάξεων τοῦ λαοῦ)» (σὲ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 120).

Ὁ Λένιν σημείωνε ὅτι ἡ νίκη τῆς ἐπανάστασης καί ἡ πραγματοποίηση τῶν δημοκρατικῶν μετασχηματισμῶν, πού εἶναι ἀπαραίτητοι γιά τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες, θά προκαλέσει τήν ἀπεγνωσμένη ἀντίσταση τοῦ τσαρισμοῦ, τῶν τσιφλικάδων καί τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης. Μόνο ἡ δικτατορία πού στηρίζεται στόν ἐξοπλισμένο λαό μπορεῖ νά τσακίσει τήν ἀντίσταση αὐτή, νά ὁδηγήσει τή δημοκρατική ἐπανάσταση ὥς τό τέλος, νά προετοιμάσει τό ἔδαφος γιά τήν ἐπιτυχῆ πάλη τοῦ προλεταριάτου ὑπέρ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Αὐτή ὅμως δέ θά εἶναι σοσιαλιστική ἀλλά δημοκρατική δικτατορία πού, ἐνῶ δέ θά θίξει τίς βάσεις τοῦ καπιταλισμοῦ, θά μπορέσει νά πραγματοποιήσει τούς δημοκρατικούς μετασχηματισμούς στήν πόλη καί στό χωριό. Τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, πού βρίσκεται ἐπικεφαλῆς τοῦ κινήματος, πρέπει νά βάλει μπροστά σ' ὅλο τό λαό ὅσο τό δυνατόν πιό πλατιά, πιό θαρρετά, μέ περισσότερη πρωτοβουλία τά καθήκοντα τῆς δημοκρατικῆς ἀλλαγῆς. Πρέπει νά ἐπιδιώκει μέ τόν πιό ἐνεργητικό τρόπο τήν ἀποφασιστική νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπα-

νάστασης. «Καί ἡ ἀποφασιστική νίκη, ἔγραφε ὁ Λένιν, δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 76).

Πολιτικό ὄργανο τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς πρέπει νά εἶναι μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Ἐξηγώντας τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ κόμματος σχετικά μέ τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ἡ κυβέρνηση αὐτή πρέπει νά ἐφαρμόσει τό πρόγραμμα μίνιμουμ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού καθόριζε τούς ἄμεσους οἰκονομικούς καί πολιτικούς μετασχηματισμούς: ἐγκαθίδρυση λαοκρατικῆς δημοκρατίας, καθιέρωση τοῦ ὀχτάωρου, δήμευση τῆς τσιφλικάδικης γῆς. Ἡ πραγματοποίηση τῶν μετασχηματισμῶν αὐτῶν θά ἔδινε τή δυνατότητα νά ἐξασφαλιστοῦν τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ πού ξεσηκώθηκε κατά τῆς ἀπολυταρχίας. Ταυτόχρονα οἱ μετασχηματισμοί αὐτοί θά ἦταν ἀπαραίτητοι γιά τό ἑπόμενο βῆμα πρός τά μπρός, γιά τό πέρασμα στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Τά καθήκοντα πού ὀρθώνονταν μπροστά στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί ὁ ταξικός χαρακτήρας της ὁδηγοῦσαν στό συμπέρασμα ὅτι ἡ συμμετοχή ἀντιπροσώπων τῆς σοσιαλδημοκρατίας σ' αὐτή δέν ἦταν μόνο δυνατή, ἀλλά καί ἀπαραίτητη κάτω ἀπό ὁρισμένες εὐνοϊκές συνθῆκες. Μιά τέτοια συμμετοχή, πού θά ἐξασφάλιζε τήν ἐφαρμογή τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς πολιτικῆς, θά ἦταν δράση «ἀπό τά πάνω». Ὁ Λένιν ἀποκαλοῦσε τή συμμετοχή αὐτή καινούργιο, σχεδόν πρωτοφανῆ ὥς τότε τρόπο πάλης. Καί ἡ δράση «ἀπό τά πάνω», καί ἡ πίεση τῶν ἐξοπλισμένων μαζῶν ἀπό τά κάτω πάνω στήν κυβέρνηση θά ἐξασφάλιζαν τήν ἐπιτυχία τῆς πάλης γιά τή νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης.

Ὁ Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στή θέση τῶν μενσεβίκων, πού τάσσονταν ἐνάντια στή συμμετοχή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Οἱ μενσεβίκοι, μή βάζοντας μπροστά τους τό καθῆκον ἐγκαθίδρυσης τῆς δικτατορίας τῶν ἐπαναστατικῶν τάξεων, τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, μετά τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας, ξεκινοῦσαν καί στό ζήτημα αὐτό ἀπό τή γενική τους θέση τακτικῆς, ὅτι μετά τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης ἡ ἐξουσία πρέπει νά περάσει στήν ἀστική τάξη. Ἡ τακτική τῶν μενσεβίκων, τόνιζε ὁ Λένιν, «ὡς πρός τήν ἀντικειμενική της σημασία, *παί-*

ζει τό παιχνίδι τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 49).

Ὁ Λένιν στό ἔργο του ἐπεξεργάστηκε τή θεωρία τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική. Χαράζοντας τό σχέδιο πάλης γιά μιά ἀποφασιστική νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι εὐθύς ἀμέσως μετά τήν πραγματοποίηση τῶν δημοκρατικῶν μετασχηματισμῶν θά μπεῖ μπροστά στό προλεταριάτο ἕνα καινούργιο καθῆκον, ἡ πάλη γιά τό σοσιαλισμό. *«Τό προλεταριάτο πρέπει νά ὁδηγήσει τή δημοκρατική ἐπανάσταση ὥς τό τέλος, παίρνοντας μαζί του τή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς, γιά νά τσακίσει μέ τή βία τήν ἀντίσταση τῆς ἀπολυταρχίας καί νά ἐξουδετερώσει τήν ἀστάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης. Τό προλεταριάτο πρέπει νά πραγματοποιήσει τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, παίρνοντας μαζί του τή μάζα τῶν μισοπρολεταριακῶν στοιχείων τοῦ πληθυσμοῦ γιά νά συντρίψει μέ τή βία τήν ἀντίσταση τῆς ἀστικῆς τάξης καί νά ἐξουδετερώσει τήν ἀστάθεια τῆς ἀγροτιᾶς καί τῶν μικροαστῶν»*, ἔγραφε ὁ Λένιν (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ.90).

Ὁ Λένιν φρονοῦσε ὅτι ἡ πλήρης νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης θά καθαρίσει τό δρόμο τῆς παραπέρα πάλης γιά τό σοσιαλισμό, θά δόσει στό προλεταριάτο τή δυνατότητα νά ἀναπτύξει πιό γρήγορα, πιό πλατιά, πιό βαθιά καί πιό ἀποφασιστικά τήν πάλη αὐτή. Ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς θά προετοιμάσει τό ἔδαφος γιά τή σοσιαλιστική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, ἐξηγοῦσε ὁ Λένιν, ἔχει παρελθόν καί μέλλον. Τό παρελθόν της εἶναι ἡ πάλη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, στή δουλοπαροικία, στή μοναρχία. Τό μέλλον της εἶναι ἡ πάλη ἐνάντια στήν ἀτομική ἰδιοκτησία, ἡ πάλη τοῦ μισθωτοῦ ἐργάτη ἐνάντια στό ἀφεντικό, ἡ πάλη γιά τό σοσιαλισμό.

Ὁ Λένιν ἔβλεπε τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση καί τή σοσιαλιστική ἀλλαγή σάν ἕνα ενιαῖο ἐπαναστατικό προτσές, σά δυό κρίκους τῆς ἴδιας ἁλυσίδας. Στό ἄρθρο «Ἡ στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα», πού δημοσιεύτηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905, ὁ Λένιν ἀναπτύσσοντας τήν ἰδέα αὐτή ἔγραφε: «ἀπό τή δημοκρατική ἐπανάσταση θ' ἀρχίσουμε ἀμέσως νά περνᾶμε, καί ἀκριβῶς στό μέτρο τῶν δυνάμεών μας, στό μέτρο τῶν δυνάμεων τοῦ συνειδητοῦ καί ὀργανωμένου προλεταριάτου, θ' ἀρχίσουμε νά περνᾶμε στή σοσια-

λιστική ἐπανάσταση. Εἴμαστε ὑπέρ τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης. Δέ θά σταματήσουμε στή μέση τοῦ δρόμου» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 223). Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ πρῶτο στάδιο τῆς ἐπανάστασης στὸ δεύτερο, τόνιζε ὁ Λένιν, θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὸ βαθμὸ τῆς προετοιμασίας καὶ τῆς συνειδητότητας τοῦ προλεταριάτου, ἀπὸ τὸ βαθμὸ τῆς συνένωσής του μὲ τὴν ἀγροτικὴ φτωχολογιά.

Ὁ Λένιν ἐπεξεργαζόμενος τή μεγαλοφυῆ του θεωρία στηριζόταν στίς ἰδέες τοῦ Μάρξ γιά τή διαρκῆ ἐπανάσταση, γιά τό συνδυασμό τοῦ ἀγροτικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος μέ τήν προλεταριακή ἐπανάσταση. Ἀνέπτυξε παραπέρα τίς ἰδέες τοῦ Μάρξ, δημιουργώντας μιάν ὁλοκληρωμένη θεωρία τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Τή θεωρία τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική ὁ Λένιν τήν ἐπεξεργάστηκε ξεκινώντας ἀπό τήν ἐπιστημονική ἀνάλυση τῶν κοινωνικοοικονομικῶν σχέσεων στή Ρωσία. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία ἀπαιτοῦσε νά ἐξαλειφθοῦν τά πολυάριθμα ὑπολείμματα τῶν φεουδαρχικῶν-δουλοπαροικιακῶν σχέσεων. Αὐτό γεννοῦσε τήν ἀνάγκη τῆς παλλαϊκῆς πάλης κατά τῆς απολυταρχίας, δημιουργοῦσε τίς προϋποθέσεις γιά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση. Ταυτόχρονα ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, ἰδιαίτερα τῆς μεγάλης βιομηχανίας, ἡ συγκέντρωση καί ἡ συγκεντροποίησή της, ἡ ὄξυνση τῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στήν ἐργασία καί στό κεφάλαιο, ἡ αὔξηση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἡ πλατιά ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς πάλης, ἡ ὕπαρξη ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος στή Ρωσία δημιουργοῦσαν ὅλους τους ἀπαραίτητους ὅρους γιά τή μετεξέλιξη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική.

Ὁ Λένιν, ἐξετάζοντας τό ζήτημα τῆς διάταξης τῶν ταξικῶν δυνάμεων στή χώρα στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης πού εἶχε ἀρχίσει, τόνιζε ὅτι ὁ λαός πού ξεσηκώθηκε κατά τῆς ἀπολυταρχίας δέν εἶναι ἑνιαῖος λαός. Ἀποτελεῖται ἀπό ἰδιοκτῆτες καί μισθωτούς ἐργάτες, ἀπό ἕνα ἀσήμαντο ἀριθμό πλουσίων καί ἀπό δεκάδες ἑκατομμύρια ἀπόρους καί ἐργαζομένους. Στό ἄρθρο του «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ ἀγροτιά» ὁ Λένιν γράφει ὅτι στή Ρωσία τό περιεχόμενο τῆς ἐπανάστασης δέν τό συμπληρώνουν δυο ἀντιμαχόμενες δυνάμεις, ἀλλά δυό διαφορετικοί καί ἀνομοιογενεῖς πόλεμοι: ὁ ἕνας στούς κόλπους τοῦ σημερινοῦ ἀπολυταρχικοῦ δουλοπαροικιακοῦ συστήματος, ὁ ἄλλος στούς

κόλπους τοῦ μελλοντικοῦ ἀστικοδημοκρατικοῦ συστήματος πού κιόλας γεννιέται. Δίπλα στήν παλλαϊκή πάλη, ἐξηγοῦσε ὁ Λένιν, στήν πάλη γιά τή νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης ἀναπτύσσεται ἡ πάλη τοῦ προλεταριάτου γιά σοσιαλιστική ὀργάνωση τῆς κοινωνίας. Γιά τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τό προλεταριάτο παλαίβει μαζί μέ ὅλη τήν ἀγροτιά ἐνάντια στή μοναρχία, ἐνάντια στούς τσιφλικάδες, ἐνάντια στό μεσαιωνισμό. Γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τό προλεταριάτο παλαίβει μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά, μαζί μέ τό μισοπρολεταριάτο, μαζί μέ ὅλους τούς ὑφιστάμενους τήν ἐκμετάλλευση, ἐνάντια στόν καπιταλισμό καί ἐνάντια στούς πλουσιοχωρικούς καί στούς κουλάκους. Ὁ Λένιν, καθορίζοντας τά καθήκοντα τοῦ κόμματος καί τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν πάλη γιά τή μετεξέλιξη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική, ἔγραφε: «Ἐπικεφαλῆς ὅλου τοῦ λαοῦ καί προπάντων τῆς ἀγροτιᾶς — γιά τήν πλήρη ἐλευθερία, γιά τή συνεπῆ δημοκρατική ἐπανάσταση, γιά τή δημοκρατία! Ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν ἐργαζομένων καί ὑφισταμένων τήν ἐκμετάλλευση — γιά τό σοσιαλισμό!» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 104 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 104–105]). Τό σύνθημα αὐτό, τόνιζε ὁ Λένιν, πρέπει νά διαποτίζει καί νά καθορίζει τή λύση τοῦ κάθε προβλήματος τακτικῆς, τῆς κάθε πρακτικῆς ἐνέργειας τοῦ κόμματος στόν καιρό τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ θεωρία τοῦ Λένιν γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀνέτρεψε πέρα γιά πέρα τήν ἄποψη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί τῶν ρώσων μενσεβίκων, πού ἀρνοῦνταν τίς ἐπαναστατικές δυνατότητες τῶν προλεταριακῶν καί μισοπρολεταριακῶν μαζῶν τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ, πίστευαν ὅτι τό προλεταριάτο στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση θά παλαίβει μόνο του, χωρίς συμμάχους, ὅτι ἀνάμεσα στή δημοκρατική καί στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση εἶναι ἀναπόφευκτο ἕνα μακρόχρονο διάλειμμα καί ὅτι τό προλεταριάτο μπορεῖ νά νικήσει μόνο ὅταν γίνει πλειοψηφία τοῦ ἔθνους σέ μιά χώρα.

Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση στή Ρωσία τό 1917 ἔδειξε ὁλοκάθαρα τήν ἀντιδραστική οὐσία ὅλων αὐτῶν τῶν ὁπορτουνιστικῶν θέσεων καί ἐπιβεβαίωσε ἀπόλυτα τήν ὀρθότητα τῆς θεωρίας τοῦ Λένιν γιά τήν ἐπανάσταση.

Ὁ Λένιν στό ἔργο του «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ἀνέπτυξε τή διδασκαλία γιά τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος στήν πάλη γιά τή νίκη τῆς δημοκρατικῆς καί τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τήν ἐπανάσταση γιορτή τῶν καταπιεζομένων

καί τῶν ὑφισταμένων τήν ἐκμετάλλευση καί ὑπογράμμιζε ὅτι ὁ λαός σέ τέτοιες περιόδους γίνεται δραστήριος δημιουργός νέων κοινωνικῶν θεσμῶν, ἱκανός νά κάνει θαύματα. Τό ἐπαναστατικό κόμμα πρέπει νά βάζει πιό πλατιά καί πιό τολμηρά τά καθήκοντά του, τά συνθήματά του πρέπει «νά προπορεύονται πάντα ἀπό τήν ἐπαναστατική πρωτοβουλία τῆς μάζας, νά εἶναι σωστός φάρος γιά τή μάζα, δείχνοντας σέ ὅλο του τό μεγαλεῖο καί σέ ὅλη του τή γοητεία τό δημοκρατικό καί σοσιαλιστικό μας ἰδανικό, δείχνοντας τόν πιό σύντομο, τόν πιό ἴσιο δρόμο πρός τήν πλήρη, τήν ἀπόλυτη, τήν ἀποφασιστική νίκη» (σέ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 103 - 104).

Ἡ θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, πού τήν ἐπεξεργάστηκε ὁ Λένιν τό 1905, περιεῖχε πολλές σπουδαιότατες ἀφετηριακές θέσεις γιά νά βγεῖ τό συμπέρασμα ὅτι μπορεῖ νά νικήσει ὁ σοσιαλισμός ἀρχικά σέ μιά, χωριστά παρμένη, κεφαλαιοκρατική χώρα, — θέσεις γιά τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση, γιά τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά, γιά τόν καθοδηγητικό καί κατευθυντικό ρόλο τοῦ κόμματος νέου τύπου, γιά τή μετεξέλιξη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική καί γιά τούς δρόμους αὐτῆς τῆς μετεξέλιξης. Τό μεγαλοφυές αὐτό συμπέρασμα ὁ Λένιν τό ἔβγαλε τό 1915, στηριζόμενος στό νόμο πού αὐτός ὁ ἴδιος ἀνακάλυψε, στό νόμο τῆς ἀνισόμετρης οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ὁ Λένιν πλούτισε τό μαρξισμό μέ τή νέα θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, πού ἔχει κοσμοϊστορική σημασία.

Τό βιβλίο τοῦ Λένιν «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ἀποτέλεσε μεγάλη συμβολή στό θησαυροφυλάκιο τοῦ μαρξισμοῦ. Στό βιβλίο αὐτό ὁ Λένιν ἀνέπτυξε δημιουργικά τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς στίς νέες ἱστορικές συνθῆκες τῆς ἐποχῆς τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί ἐξόπλισε τό ρωσικό καί τό διεθνές προλεταριάτο μ᾽ ἕνα ἰσχυρό ἰδεολογικό ὅπλο στήν πάλη γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης. Ἡ πείρα τῶν τριῶν ἐπαναστάσεων στή Ρωσία, ἡ νίκη τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, πού ἀνέτρεψε τήν ἐξουσία τῶν τσιφλικάδων καί τῶν κεφαλαιοκρατῶν καί ἐγκαθίδρυσε τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου στή χώρα μας, ἐπιβεβαίωσαν τή μεγάλη δύναμη καί τή ζωτικότητα τῶν ἰδεῶν, τῆς στρατηγικῆς καί τῆς τακτικῆς τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος, πού ἀναπτύχθηκαν ἀπό τόν Λένιν στό ἔργο αὐτό.

Τά κομμουνιστικά καί τά ἐργατικά κόμματα τῶν χωρῶν τῆς λαϊκῆς δημοκρατίας ἔχοντας ὁδηγό τους τή διδασκαλία τοῦ Λένιν γιά τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση, γιά τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά, γιά τή μετεξέλιξη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική, ἀναπτύσσοντας καί ἐφαρμόζοντας δημιουργικά τή διδασκαλία αὐτή ἀνάλογα μέ τίς ἰδιομορφίες τῶν χωρῶν τους, ὁδήγησαν τήν ἐργατική τάξη καί τίς ἐργαζόμενες μάζες στή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Οἱ ἰδέες πού ἀναπτύσσονται στό βιβλίο τοῦ Λένιν «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ἔχουν ζωτική σημασία γιά τούς λαούς ὅλου τοῦ κόσμου στήν πάλη γιά τή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό.

Ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Ἡ ἐπανάσταση διδάσκει», γενικεύοντας τήν ἀγωνιστική πείρα πού εἶχε συγκεντρωθεῖ ἀπό τίς πρῶτες μέρες τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, τόνιζε ὅτι ἡ ρωσική ἐπανάσταση δίνει ἕνα καταπληκτικά πλούσιο πολιτικό ὑλικό πού ἐπιβεβαιώνει τήν ὀρθότητα τῆς τακτικῆς πού χάραξε τό μπολσεβίκικο κόμμα καί δείχνει ὅτι ἡ τακτική τῶν μενσεβίκων χρεοκόπησε τελείως. Ἡ αὔξηση τῶν πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν ἀπεργιῶν στή χώρα τό καλοκαίρι καί στίς ἀρχές τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1905, οἱ ἔνοπλες συγκρούσεις τῶν ἐργατῶν μέ τό στρατό καί τήν ἀστυνομία, τό ἀναπτυσσόμενο ἀγροτικό κίνημα ἔδειχναν ὅτι ἑκατομμύρια ἐργάτες καί ἀγρότες ξεσηκώνονταν γιά νά παλαίψουν κατά τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας. Ἐπικεφαλῆς τοῦ κινήματος βάδιζε ἡ ἐργατική τάξη. Οἱ μαζικές ἀπεργίες καί διαδηλώσεις ἐπεκτείνονταν μέρα μέ τή μέρα, ἀγκαλιάζοντας ὅλο καί καινούργιες περιοχές. Τόν Ἰούλη ἀπεργήσανε 15 000 ἐργάτες τῆς Κοστρομά. Σέ μιά σειρά μεγάλες ἐπιχειρήσεις τῆς Πετρούπολης τίμησαν μέ ἀπεργίες τή μέρα πού ἔκλειναν ἕξι μῆνες ἀπό τά γεγονότα τῆς 9 τοῦ Γενάρη. Τόν Ἰούλη καί τόν Αὔγουστο ἔγιναν ἀπεργίες καί διαδηλώσεις στό Νίζνι Νόβγκοροντ, στή Ρίγα, στό Μπιελοστόκ, στή Βαρσοβία, στό Ροστόβ, στό Χάρκοβο, στό Νοβοροσίσκ καί σέ πολλές ἄλλες πόλεις τῆς χώρας. Ἡ τσαρική κυβέρνηση ἔριξε ἐνάντια στούς ἀπεργούς ἐργάτες τό στρατό καί τήν ἀστυνομία. Στρατολογοῦσε ἀπό τά κατακάθια τῆς κοινωνίας μαυροεκατονταρχίτικες συμμορίες, ὀργάνωνε πογκρόμ, καταδίωκε τόν εἰρηνικό πληθυσμό, τούς ἐργάτες καί τή διανόηση. Ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Οἱ μαῦρες ἑκατονταρχίες καί ἡ ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης» παίρνοντας τό

παράδειγμα πολλῶν πόλεων ἔδειχνε ὅτι ἡ ἐργατική τάξη, ἀπαντώντας στίς ἐνέργειες τῆς κυβέρνησης πού ἐπέβαλε τόν ἐμφύλιο πόλεμο στόν πληθυσμό, συσπείρωνε τίς δυνάμεις της, ὀργάνωνε τμήματα αὐτοάμυνας, ἑτοίμαζε ὅπλα. Ἡ ἐργατική τάξη συσσώρευε πείρα καί ἑτοιμαζόταν γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Γίνεται μιά πάλη ζωῆς ἤ θανάτου, ἔγραφε ὁ Λένιν. Ἦταν πάλη ἀνάμεσα στήν παλιά Ρωσία τῆς σκλαβιᾶς, τῆς δουλοπαροικίας καί τῆς καταπίεσης καί στήν καινούργια, τή νεαρή Ρωσία τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν, πού ὅρμησαν πρός τό φῶς, τή λευτεριά, τήν πάλη γιά τήν πλήρη ἀπελευθέρωση ἀπό κάθε καταπίεση καί ἐκμετάλλευση.

Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἀσκοῦσε μεγάλη ἐπίδραση στό χωριό. Στήν περίοδο Ἰούλης–Σεπτέμβρης τοῦ 1905 ἔγιναν 474 ἀγροτικές ἐκδηλώσεις. Στίς περιοχές τῆς νότιας Ρωσίας καί τῆς Βαλτικῆς ἀναπτυσσόταν τό ἀπεργιακό κίνημα τῶν ἐργατῶν γῆς. Στή Γεωργία ἀναπτυσσόταν καί πλάταινε τό ἀγροτικό κίνημα πού εἶχε καθαρά πολιτικό χαρακτήρα. Ἡ τσαρική κυβέρνηση γιά νά τσακίσει τό ἀγροτικό κίνημα ἔστελνε στό χωριό καταδιωκτικά ἀποσπάσματα πού τιμωροῦσαν σκληρά τούς ἀγρότες.

Ἡ τσαρική κυβέρνηση, ἐνῶ ἐφάρμοζε πολιτική διωγμῶν, προσπαθοῦσε ταυτόχρονα μέ ὑποχωρήσεις καί ὑποσχέσεις νά ἀποτραβήξει τό λαό ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη. Στίς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1905 ἐκδόθηκε τό διάγγελμα γιά τή σύγκληση κρατικῆς Δούμας, πού ὀνομάστηκε Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν ἀπό τό ὄνομα τοῦ ὑπουργοῦ Μπουλίγκιν, ὁ ὁποῖος εἶχε καταρτίσει τό νομοσχέδιο γιά τή δημιουργία της. Ἐκλογικά δικαιώματα γιά τίς ἐκλογές τῆς Δούμας αὐτῆς παραχωροῦνταν μόνο στούς τσιφλικάδες, στούς μεγάλους κεφαλαιοκράτες καί στούς πλουσιοχωρικούς. Ἡ Δούμα δέν εἶχε νομοθετικά δικαιώματα, θά ἦταν ἁπλῶς συμβουλευτικό ὄργανο τοῦ τσάρου.

Μπροστά στό μπολσεβίκικο κόμμα μπῆκε τό καθῆκον νά χαράξει σωστή τακτική ἀπέναντι στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Παίρνοντας ὑπόψη ὅτι τό σχέδιο τοῦ τσάρου γιά τή σύγκληση τῆς ἀντιδραστικῆς Δούμας δέν εἶχε καμιά ὑποστήριξη ἀπό τίς ἐργαζόμενες μάζες, ὅτι ἀναπτυσσόταν πλατιά τό ἀπεργιακό καί τό ἀγροτικό κίνημα καί ὡρίμαζε ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση στή χώρα οἱ μπολσεβίκοι ἔριξαν τὸ σύνθημα τοῦ μποϋκοταρίσματος τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν. Ἀντίθετα οἱ μενσεβίκοι ἀποφάσισαν νὰ μὴν τορπιλίσουν τὶς ἐκλογὲς γιὰ τὴ Δούμα καὶ νὰ πάρουν μέρος σ' αὐτήν. Ἔτσι καὶ στὸ ζήτημα αὐτὸ παρουσιάστηκαν

δυὸ διαφορετικὲς τακτικές: ἡ ἐπαναστατικὴ τῶν μπολσεβίκων καὶ ἡ ὀπορτουνιστικὴ τῶν μενσεβίκων.

Σέ μιά σειρά ἄρθρα πού δημοσιεύονται σέ τοῦτο τόν τόμο: «Τό προλεταριάτο παλαίβει, ἡ ἀστική τάξη καιροφυλακτεῖ νά ἁρπάξει τὴν ἐξουσία», «Τὸ μποϋκοτάρισμα τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν καὶ ἡ ἐξέγερση», «"Ἡ ἑνότητα τοῦ τσάρου μὲ τὸ λαὸ καὶ τοῦ λαοῦ μὲ τὸν τσάρο"», «Στὴν οὐρὰ τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης ἢ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς;», «Παιχνίδι κοινοβουλευτισμοῦ», ὁ Λένιν ξεσκέπασε τήν οὐσία τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν, πού θά ἀποτελοῦσε τήν πιό ξετσίπωτη πλαστογράφηση τῆς λαϊκῆς ἐκπροσώπησης. Ἡ Δούμα, ἔλεγε, ἀποτελεῖ χωρίς ἀμφιβολία ὑποχώρηση μπροστά στήν ἐπανάσταση, ἡ ὑποχώρηση ὅμως αὐτή ἔγινε μέ τό σκοπό νά καταπνιγεῖ ἡ ἐπανάσταση καί νά μή χορηγηθεῖ σύνταγμα. Ἦταν ἕνα κόκαλο πού τό πετοῦσε ἡ τσαρική ἀπολυταρχία στούς τσιφλικάδες καί στή μεγαλοαστική τάξη. Ὁ Λένιν στιγμάτιζε μέ ἀγανάκτηση τόν προδοτικό ρόλο τῆς ἀστικῆς τάξης πού ἦταν ἕτοιμη νά ἁρπάξει αὐτό τό «δῶρο» τοῦ τρομοκρατημένου ἀπό τήν ἐπανάσταση τσάρου, νά κλείσει μαζί του συμφωνία πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ λαοῦ καί νά προδόσει τήν ἐπανάσταση.

Στά ἄρθρα του ὁ Λένιν ἀπέδειξε τήν ὀρθότητα τῆς τακτικῆς τοῦ ἐνεργοῦ μποϋκοταρίσματος, ποὺ εἶχε χαράξει τὸ μπολσεβίκικο κόμμα ἀπέναντι στὴ Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Ἔβαλε μπροστὰ στὶς κομματικὲς ὀργανώσεις τὸ καθῆκον νὰ ἀναπτύξουν πλατιὰ τὴν πολιτικὴ ζύμωση μέσα στὶς λαϊκὲς μάζες καὶ νὰ ἐξηγοῦν τὴν οὐσία τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν, ποὺ ἀποτελοῦσε ἐμπαιγμὸ τοῦ λαοῦ, νὰ ξεσκεπάζουν τὴν ταξικὴ βάση τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας, νά δείχνουν ὅτι τά συμφέροντά της δέ συμβιβάζονται μέ τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ. Ὁ Λένιν πρότεινε νά συγκαλοῦνται παντοῦ συνελεύσεις, νά χρησιμοποιοῦνται οἱ ἐκλογικές συγκεντρώσεις, νά ὀργανώνονται διαδηλώσεις, ἀπεργίες. Τά συνθήματα γύρω ἀπό τά ὁποῖα τό κόμμα θά ἔπρεπε νά συσπειρώσει τίς μάζες ἦταν, κατά τή γνώμη τοῦ Λένιν, τά ἑξῆς: ἔνοπλη ἐξέγερση, δημιουργία ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ καί σχηματισμός προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Τόνιζε ὅτι οἱ δυνάμεις τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν πού προορίζονται νά ἐκπληρώσουν τά καθήκοντα πού μπαίνουν αὐξάνουν αὐθόρμητα. «Ἡ δουλειά μας εἶναι νὰ φροντίσουμε ὥστε ὅλα αὐτά τά ρυάκια νά ἑνωθοῦν σ' ἕνα ἰσχυρό χείμαρρο, ὥστε τό φῶς ἑνός συνειδητοῦ, ἄμεσου, ξεκάθαρου καί ἀκριβολογημένου ἐπαναστατι-

κοῦ προγράμματος τῶν πιό ἄμεσων καθηκόντων μας νά φωτίσει τό αὐθόρμητο κίνημα καί νά δεκαπλασιάσει ἔτσι τίς δυνάμεις του» (σὲ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 208).

Ὁ Λένιν, κάνοντας κριτική στίς θέσεις τῶν μενσεβίκων, πού ἀντιτάσσονταν στὸ μποϋκοτάρισμα τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν καὶ ἔβαζαν σὰν ἄμεσο καθῆκον τὴ δημιουργία ὀργάνων ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης, τόνιζε ὅτι πρέπει νὰ ξεσκεπάζονται ἀμείλικτα οἱ ἀστικοοπορτουνιστικὲς αὐτὲς αὐταπάτες, ὅτι τάχα ἡ αὐτοδιοίκηση μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ χωρίς ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας. Ἡ ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης, ἔγραφε ὁ Λένιν, δέν εἶναι ὁ πρόλογος ἀλλά ὁ ἐπίλογος τῆς ἐξέγερσης. Μόνο μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, πού θά σχηματισθεῖ ὕστερα ἀπό τή νικηφόρα ἐξέγερση, μπορεῖ νά προβεῖ στήν ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης. Ἡ τακτική τῶν μενσεβίκων ἐξυπηρετοῦσε τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, γιατί τή βοηθοῦσε νά ἀποτραβάει τήν προσοχή τῶν μαζῶν ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη. Οἱ μενσεβίκοι καθόρισαν τή στάση τους ἀπέναντι στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν στίς ἀποφάσεις τῆς Ἱδρυτικῆς συνδιάσκεψης τῆς νότιας Ρωσίας, πού εἶχε γίνει στό Κίεβο τόν Αὔγουστο τοῦ 1905. Ἐκτίμηση τῶν ἐργασιῶν τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς ἔκανε ὁ Λένιν στά ἄρθρα του: «Καινούργια συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων» καί «Ἡ τελευταία λέξη τῆς „ἰσκρικῆς“ τακτικῆς ἤ οἱ ἐκλογές-κωμωδία σάν καινούργιο κίνητρο γιά τήν ἐξέγερση». Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης γιά τήν κρατική Δούμα, ἔγραφε ὁ Λένιν, θά ἀποτελοῦν γιά πολύν καιρό ἕνα θλιβερό μνημεῖο ἐκχυδαϊσμοῦ τῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ἡ ὀρθότητα τῆς μπολσεβίκικης τακτικῆς σχετικὰ μὲ τὸ ἐνεργὸ μποϋκοτάρισμα τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν ἐπιβεβαιώθηκε ἀπὸ τὴ μετέπειτα πορεία τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ στέφθηκε μὲ λαμπρὴ ἐπιτυχία. Ἡ δύναμη τῆς ἐπανάστασης σάρωσε τὴ Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, οἱ ἐκλογὲς δὲν ἔγιναν καὶ ἡ κυβέρνηση δὲν κατόρθωσε νὰ τὴ συγκαλέσει. Ὁ Λένιν, ἀξιολογώντας ἀργότερα τὴν τακτικὴ τοῦ κόμματος στὴν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 καὶ ἀναφερόμενος στὸ μποϋκοτάρισμα τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν, τόνιζε ὅτι ἀποτελοῦσε πρότυπο ἐπιτυχημένης καὶ σωστῆς ἐφαρμογῆς ἀπομέρους τῶν μπολσεβίκων τῆς τακτικῆς τοῦ μποϋκοταρίσματος.

Στά ἄρθρα του «Ἀπό τήν ἄμυνα στήν ἐπίθεση», «Τά καθήκοντα τῶν τμημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ», στό γράμμα «Πρός τή Μαχητική ἐπιτροπή τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης»

ὁ Λένιν δίνει συγκεκριμένες ὁδηγίες γιά τή δημιουργία σέ κάθε πόλη μάχιμων τμημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, γιά τόν ἐξοπλισμό τους, γιά τήν ἐξεύρεση μέσων πρός τό σκοπό αὐτό. Μπροστά στίς κομματικές ὀργανώσεις καί τίς ἐργατικές μάζες ἔβαζε τό καθῆκον νά μελετοῦν σοβαρά τήν πολεμική τέχνη, νά μαθαίνουν τά νεότερα πολεμικά ὅπλα, νά διαβάζουν φιλολογία σχετικά μέ τίς ὁδομαχίες. Ὁ Λένιν συνιστοῦσε νά ἀρχίσουν τά τμήματα νά τά μαθαίνουν ὅλα αὐτά στήν πράξη, παλαίβοντας ἐνάντια στήν ἀστυνομία, ἐνάντια στούς ἑκατονταρχίτες πού ὀργανώνει ἡ κυβέρνηση. Στήν πάλη αὐτή, τόνιζε ὁ Λένιν, θά ἀναδειχθοῦν ἑκατοντάδες ἔμπειροι ἀγωνιστές, πού στήν κατάλληλη στιγμή θά τραβήξουν μαζί τους ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀνθρώπους.

Τά ἄρθρα «Οἱ ματοβαμμένες μέρες τῆς Μόσχας», «Ἡ πολιτική ἀπεργία καί οἱ ἀγῶνες στούς δρόμους τῆς Μόσχας», «Διδάγματα ἀπό τά γεγονότα τῆς Μόσχας» ἀναφέρονται στήν πολιτική ἀπεργία τῆς Μόσχας, πού εἶχε ἀρχίσει στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη (2 τοῦ Ὀχτώβρη) 1905. Ἡ πλατιά μαζική-πολιτική δουλειά τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος, τά συνθήματα πού ἔριξε σχετικὰ μὲ τὴν τακτικὴ τοῦ ἐνεργοῦ μποϋκοταρίσματος τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν συσπείρωναν ὅλο καὶ περισσότερο τὶς μάζες καὶ εἶχαν τεράστια σημασία στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση, γιὰ νὰ ἔχει ἐλεύθερα τά χέρια της στήν πάλη ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, ἔσπευσε νά βάλει τέρμα στό ρωσοϊαπωνικό πόλεμο. Στίς 23 τοῦ Αὐγούστου (5 τοῦ Σεπτέμβρη) ὑπογράφτηκε ἡ ἐπαίσχυντη γιά τή Ρωσία εἰρήνη μέ τήν Ἰαπωνία. Οἱ συνέπειες τοῦ πολέμου ἔπεφταν βαρύ φορτίο στίς πλάτες τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν. Ὅλα αὐτά μεγάλωναν τήν ἀγανάκτηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἐνάντια στήν τσαρική κυβέρνηση καί ξεσήκωναν ἕνα καινούργιο κύμα ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἡ πολιτική ἀπεργία τῆς Μόσχας ἦταν τό βάπτισμα πυρός γιά τό προλεταριάτο τοῦ μεγάλου αὐτοῦ βιομηχανικοῦ κέντρου. Ὁ Λένιν ἀξιολογώντας τά γεγονότα τῆς Μόσχας τά σύγκρινε μέ τήν πρώτη ἀστραπή μιᾶς καταιγίδας πού φώτισε τό καινούργιο πεδίο τῶν μαχῶν. «Τώρα τό πράγμα ἔφτασε ὥς τό κέντρο τῆς Ρωσίας, ὥς τήν καρδιά τῶν „πραγματικά ρωσικῶν" περιοχῶν, πού μέ τή σταθερότητά τους συγκινοῦσαν περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη περιοχή τούς ἀντιδραστικούς» (σὲ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 314).

Ὁ Λένιν, ζώντας μακριά ἀπό τή Ρωσία, παρακολουθοῦσε μέ προσοχή, κάθε μέρα τήν πορεία τῆς ἀπεργίας. Ἀναλύοντας τά

γεγονότα πού διαδραματίζονταν, ἔβγαλε τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀπεργία τῆς Μόσχας δέν ἀποτελοῦσε ἀκόμα τήν ἀνώτατη βαθμίδα τοῦ κινήματος, ὅτι ἦταν μόνο μιά ἀπό τίς πρῶτες βαθμίδες τῆς πάλης. Ἡ ἀπεργία αὐτή δέν παρουσίασε δράση ἐπαναστατικῶν τμημάτων πού νά εἶναι ἀπό τά πρίν καλά ἐξοπλισμένα, οὔτε πέρασμα μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ μονάδων τοῦ στρατοῦ. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι δέν ἦταν μιά ἀπό ἐκεῖνες τίς μάχες πού καθορίζουν τήν ἔκβαση τοῦ πολέμου. Ταυτόχρονα ὅμως ἔγραφε ὅτι ἡ ἐξέγερση ἀναπτύσσεται, ἡ πάλη πλαταίνει καί ἐντείνεται, τραβιέται ἀναπόφευκτα στήν πολιτική ζωή ὁ στρατός, ὅτι τό μαχητικό σάλπισμα τῆς νεαρῆς Ρωσίας διεισδύει ἀκόμα καί στούς χιλιομανταλωμένους στρατῶνες, ξυπνάει τούς πιό ἀμόρφωτους, τούς πιό καθυστερημένους, τούς πιό ἐξουθενωμένους. Ἡ πολιτική ἀπεργία τῆς Μόσχας ἦταν ἕνα σοβαρό πολιτικό σχολειό γιά τό προλεταριάτο. Ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν προετοιμασία τῆς πανρωσικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας πού ἔγινε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905.

Ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Ἡ πολιτική ἀπεργία καί οἱ ἀγῶνες στούς δρόμους τῆς Μόσχας», ἀξιολογώντας τό ἐργατικό κίνημα τῆς πρώτης περιόδου τῆς ἐπανάστασης, ἔγραφε: «Τό ἐργατικό κίνημα ἔβαλε τή σφραγίδα του σ' ὅλη τή ρωσική ἐπανάσταση. Τό κίνημα αὐτό, πού ἄρχισε μέ σκόρπιες ἀπεργίες, ἀναπτύχθηκε γρήγορα καί ἔφτασε ἀπό τό ἕνα μέρος ὥς τίς μαζικές ἀπεργίες καί ἀπό τό ἄλλο ὥς τίς διαδηλώσεις στούς δρόμους. Τό 1905 πέρα γιά πέρα διαμορφωμένη πιά μορφή τοῦ κινήματος εἶναι ἡ πολιτική ἀπεργία πού μπροστά στά μάτια μας μετατρέπεται σὲ ἐξέγερση» (σὲ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 348). Ἀργότερα ὁ Λένιν, γενικεύοντας τὴν πείρα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907, τόνιζε τὴν ἰδιομορφία της: ἐνῶ ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα της ἦταν ἀστικοδημοκρατική, ὡς πρὸς τὰ μέσα πάλης ἦταν προλεταριακή. Ἦταν προλεταριακὴ ὄχι μόνο γιατὶ τὸ προλεταριάτο ἦταν ἡ ἡγετικὴ δύναμη, ἡ πρωτοπορία τοῦ κινήματος, ἀλλὰ καὶ γιατὶ ἀκριβῶς ἡ ἀπεργία ἦταν τὸ εἰδικὸ προλεταριακὸ μέσο πάλης τῶν μαζῶν, τὸ κύριο μέσο τῆς κινητοποίησής τους, τῆς πολιτικῆς διαπαιδαγώγησής τους.

Ὁ Λένιν σέ πολλά ἔργα τοῦ τόμου — στό ἄρθρο «Ὀργισμένη ἀδυναμία», στόν «Πρόλογο στήν μπροσούρα „Οἱ ἐργάτες γιά τή διάσπαση τοῦ κόμματος“», στό σημείωμα «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς συνένωσης τοῦ κόμματος» κριτικάρει τή θέση πού πῆραν οἱ μενσεβίκοι στή συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης πάνω

στό όργανωτικό ζήτημα, άναπτύσσει τίς όργανωτικές άρχές τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος, τονίζει ὅτι μόνο μέ βάση τίς άρχές αὐτές εἶναι δυνατή ἡ συνένωση μέ τό τμῆμα τοῦ κόμματος πού άποσχίστηκε. Γιά τήν προετοιμασία καί τήν ἐπεξεργασία τῶν ὅρων συγχώνευσης μέ τό τμῆμα τοῦ κόμματος πού άποσχίστηκε ἔγινε μνεία στίς άποφάσεις τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό ζήτημα τῆς ἕνωσης τῶν δυό τμημάτων τοῦ κόμματος τό ἔβαλαν ἐπανειλημμένα καί οἱ ἐργάτες. Ὁ Λένιν ἐξηγοῦσε μέ ποιούς ὅρους εἶναι δυνατή μιά τέτοια ἕνωση: «Εἴτε συγχώνευση μέ τό κόμμα μέ βάση τίς άποφάσεις τοῦ III συνεδρίου, εἴτε ἑνωτικό συνέδριο» (σὲ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 304).

Οἱ ἐργασίες πού περιλαμβάνονται στόν τόμο καθρεφτίζουν τή βαθιά πίστη τοῦ Λένιν στίς δυνάμεις τῶν λαϊκῶν μαζῶν, στή νίκη τῆς ἐπανάστασης. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι τό προλεταριάτο ἑτοιμάζεται γιά άποφασιστικό άγώνα κατά τοῦ τσαρισμοῦ, διδάσκεται, δυναμώνει, άνδρώνεται. Ὕστερα άπό κάθε καινούργια σύγκρουση γίνεται πιό ἰσχυρό καί προχωρεῖ σταθερά πρός τή νίκη. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τούς σκοπούς καί τά καθήκοντα τῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τοῦ κόμματός της, ἔγραφε: «Θά κατακτήσουμε γιά τή Ρωσία τή δημοκρατία μέ πλήρη ἐλευθερία σ' ὅλες τίς καταπιεζόμενες ἐθνότητες, μέ πλήρη ἐλευθερία γιά τούς άγρότες καί τούς ἐργάτες. Θά χρησιμοποιήσουμε τότε ὅλη τήν ἐπαναστατική ἐνεργητικότητα τοῦ προλεταριάτου γιά τήν πιό πλατιά καί τήν πιό τολμηρή πάλη ὑπέρ τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὑπέρ τῆς πλήρους άπελευθέρωσης ὅλων τῶν ἐργαζομένων άπό κάθε ἐκμετάλλευση» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 159).

Στόν 11ο τόμο δημοσιεύονται 17 ἐργασίες πού δέν εἶχαν περιληφθεῖ προηγούμενα στά Ἅπαντα τοῦ Β. Ι. Λένιν. Γιά πρώτη φορά περιλαμβάνεται στά Ἅπαντα τό σχόλιο «Τά δημόσια οἰκονομικά τῆς Ρωσίας»· σ' αὐτό ὁ Λένιν γράφει γιά τήν ἐξαιρετικά ἄσχημη οἰκονομική κατάσταση στήν όποία ὁδήγησε τή χώρα ἡ τσαρική άπολυταρχία. Τά ὑπόλοιπα ντοκουμέντα άποτελοῦν τό μέρος τῶν προπαρασκευαστικῶν ὑλικῶν. Σ' αὐτά ὑπάγονται: τό σχέδιο ἐπιλόγου στό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση», τά σχέδια τῶν ἄρθρων πού μπῆκαν σ' αὐτό τόν τόμο καί πού άφοροῦν τή στάση άπέναντι στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Δημοσιεύονται ἐπίσης κριτικά σχόλια πάνω στά ἄρθρα τῶν μενσεβίκων Μάρτοφ, Ἀξελρόντ καί ἄλλων. Τά ντοκουμέντα πού περιλαμβάνονται στό μέρος τῶν προπαρασκευαστικῶν ὑλικῶν ἔχουν μεγάλη

σημασία γιά τή βαθιά καί ὁλόπλευρη μελέτη τῆς ἐπεξεργασίας ἀπό τόν Λένιν τῆς στρατηγικῆς καί τῆς τακτικῆς τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση.

Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ

ΔΥΟ ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ [1]

Γράφτηκε τόν Ἰούνη–Ἰούλη τοῦ 1905

Τυπώθηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1905 στή Γενεύη, σέ χωριστό βιβλίο πού ἐκδόθηκε ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου, ὕστερα ἀπό παραβολή μέ τό χειρόγραφο καί τό κείμενο τῆς συλλογῆς: Βλ. Ἰλίν. «Μέσα σέ 12 χρόνια». 1907

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σέ ἐπαναστατικές στιγμές εἶναι πολύ δύσκολο νά προλαβαίνεις τά γεγονότα, πού προσφέρουν καταπληκτικά ἄφθονο καινούργιο ὑλικό γιά νά κρίνεις τά συνθήματα τακτικῆς τῶν ἐπαναστατικῶν κομμάτων. Τούτη ἡ μπροσούρα ἔχει γραφτεῖ πρίν ἀπό τά γεγονότα τῆς 'Οδησσοῦ *. Τονίσαμε ἤδη στήν «Προλετάρι»[3] (φύλλο 9, «'Η ἐπανάσταση διδάσκει») ** ὅτι τά γεγονότα αὐτά ἀνάγκασαν ἀκόμα κι ἐκείνους τούς σοσιαλδημοκράτες πού δημιούργησαν τή θεωρία τῆς ἐξέγερσης-προτσές καί πού ἀπέρριπταν τήν προπαγάνδιση τοῦ συνθήματος: προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, νά περάσουν ἤ ν' ἀρχίσουν νά περνᾶν στήν πραγματικότητα μέ τό μέρος τῶν ἀντιπάλων τους. 'Η ἐπανάσταση διδάσκει, ἀναμφισβήτητα, μέ ταχύτητα καί πειστικότητα πού φαίνονται ἀπίστευτες σέ εἰρηνικές ἐποχές πολιτικῆς ἐξέλιξης. Καί διδάσκει, πράγμα πού εἶναι ἐξαιρετικά σπουδαῖο, ὄχι μόνο τούς ἡγέτες μά καί τίς μάζες.

Δέ χωράει καμιά ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπανάσταση θά διδάξει στίς ἐργατικές μάζες τῆς Ρωσίας τό σοσιαλδημοκρατισμό. 'Η ἐπανάσταση θά ἐπικυρώσει στήν πράξη τό πρόγραμμα καί τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας, δείχνοντας τήν πραγματική φύση τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων, δείχνοντας τόν ἀστικό χαρακτήρα τῆς δημοκρατίας μας καί τίς πραγματικές τάσεις τῆς ἀγροτιᾶς, πού εἶναι ἐπαναστατική μέ τήν ἀστικοδημοκρατική ἔννοια, μά πού κρύβει μέσα της ὄχι τήν ἰδέα τῆς «κοινωνικοποίησης», ἀλλά τήν καινούργια ταξική πάλη ἀνάμεσα στήν

---

* Πρόκειται γιά τήν ἐξέγερση τοῦ θωρηκτοῦ «Πρίγκιπας Ποτιόμκιν»[2]. ('Υποσημείωση τοῦ συγγραφέα στήν ἔκδοση τοῦ 1907. *'Η Σύντ.).*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 136–137). *'Η Σύντ.*

ἀγροτική ἀστική τάξη καί στό προλεταριάτο τοῦ χωριοῦ. Οἱ παλιές αὐταπάτες τοῦ παλιοῦ ναροντνικισμοῦ, πού διαφαίνονται τόσο καθαρά, λογουχάρη, στό σχέδιο προγράμματος τοῦ «κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν»[4] καί στό ζήτημα τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία, καί στό ζήτημα τοῦ δημοκρατισμοῦ τῆς «κοινωνίας» μας, καί στό ζήτημα τῆς σημασίας τῆς ὁλοκληρωτικῆς νίκης τῆς ἐξέγερσης τῶν χωρικῶν, ὅλες αὐτές οἱ αὐταπάτες θά σκορπιστοῦν ἀμείλικτα καί οριστικά στούς τέσσερεις ἀνέμους ἀπό τήν ἐπανάσταση. Ἡ ἐπανάσταση θά δόσει γιά πρώτη φορά ἕνα πραγματικό πολιτικό βάπτισμα στίς διάφορες τάξεις. Οἱ τάξεις αὐτές θά βγοῦν ἀπό τήν ἐπανάσταση μέ καθορισμένη πολιτική φυσιογνωμία, ἀφοῦ θά ἔχουν δείξει τόν ἑαυτό τους ὄχι μόνο στά προγράμματα καί στά συνθήματα τακτικῆς τῶν ἰδεολογικῶν τους ἐκπροσώπων, ἀλλά καί στήν ἀνοιχτή πολιτική δράση τῶν μαζῶν.

Δέ χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπανάσταση θά μᾶς διδάξει, θά διδάξει τίς λαϊκές μάζες. Τό πρόβλημα ὅμως πού μπαίνει σήμερα σ᾽ ἕνα ἀγωνιζόμενο πολιτικό κόμμα εἶναι: θά μπορέσουμε ἄραγε νά διδάξουμε κάτι στήν ἐπανάσταση; θά μπορέσουμε νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν ὀρθότητα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς μας διδασκαλίας, ἀπό τούς δεσμούς μας μέ τή μοναδική ὥς τό τέλος ἐπαναστατική τάξη, τό προλεταριάτο, γιά νά βάλουμε στήν ἐπανάσταση τήν προλεταριακή σφραγίδα, γιά νά ὁδηγήσουμε τήν ἐπανάσταση ὥς τήν πραγματική ἀποφασιστική νίκη στήν πράξη καί ὄχι στά λόγια, γιά νά παραλύσουμε τήν ἀστάθεια, τίς μεσοβέζικες ἐπιδιώξεις καί τήν προδοσία τῆς δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης;

Σ᾽ αὐτό τό σκοπό πρέπει νά κατευθύνουμε ὅλες τίς προσπάθειές μας. Καί ἡ ἐπίτευξή του θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τό ἄν θά ἐκτιμήσουμε ὀρθά τήν πολιτική θέση, ἀπό τό ἄν θά εἶναι σωστά τά συνθήματα τῆς τακτικῆς μας, ἀπό τό ἕνα μέρος, καί ἀπό τό ἄλλο, ἀπό τήν ὑποστήριξη πού θά δόσει στά συνθήματα αὐτά ἡ πραγματική μαχητική δύναμη τῶν ἐργατικῶν μαζῶν. Στό δυνάμωμα καί στό πλάταιμα τῶν δεσμῶν μας μέ τή μάζα ἀποβλέπει ὅλη ἡ συνηθισμένη, κανονική, τρέχουσα δουλειά ὅλων τῶν ὀργανώσεων καί τῶν ὁμάδων τοῦ κόμματός μας, ἡ δουλειά τῆς προπαγάνδας, τῆς ζύμωσης καί τῆς ὀργάνωσης. Ἡ δουλειά αὐτή εἶναι πάντα ἀπαραίτητη, σέ στιγμές ὅμως ἐπαναστατικές λιγότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά μπορεῖ νά θεωρεῖται ἀρκετή. Σέ τέτοιες στιγμές ἡ ἐργατική τάξη τείνει ἐνστικτώδικα πρός μιά ἀνοιχτή ἐπαναστατική δράση καί μεῖς πρέπει νά ξέρουμε νά

βάλουμε σωστά τά καθήκοντα αὐτῆς τῆς δράσης, γιά νά τά κάνουμε ἔπειτα ὅσο μπορεῖ πιό πλατιά γνωστά καί κατανοητά. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἡ συνηθισμένη ἀπαισιοδοξία ὡς πρός τούς δεσμούς μας μέ τή μάζα σκεπάζει σήμερα πολύ συχνά ἀστικές ἰδέες σχετικά μέ τό ρόλο τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση. Δέ χωράει ἀμφιβολία ὅτι πρέπει νά δουλέψουμε ἀκόμα πάρα πολύ γιά νά διαπαιδαγωγήσουμε καί νά ὀργανώσουμε τήν ἐργατική τάξη, ὅμως ὅλο τό ζήτημα τώρα εἶναι: ποῦ πρέπει νά βρίσκεται τό κύριο πολιτικό κέντρο βάρους αὐτῆς τῆς διαπαιδαγώγησης καί αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης; Στά συνδικάτα καί στούς νόμιμους συλλόγους ἤ στήν ἔνοπλη ἐξέγερση, στό ἔργο τῆς δημιουργίας ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ καί ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης; Καί στό ἕνα καί στό ἄλλο ἡ ἐργατική τάξη διαπαιδαγωγεῖται καί ὀργανώνεται. Καί τό ἕνα καί τό ἄλλο εἶναι, ἀσφαλῶς, ἀπαραίτητα. Ὅλο τό πρόβλημα ὅμως τώρα, στή σημερινή ἐπανάσταση, συνοψίζεται στό ἐρώτημα: ποῦ θά βρίσκεται τό κέντρο βάρους τῆς διαπαιδαγώγησης καί τῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης, στό πρῶτο ἤ στό δεύτερο;

Ἡ ἔκβαση τῆς ἐπανάστασης ἐξαρτᾶται ἀπό τό ἄν ἡ ἐργατική τάξη θά παίξει τό ρόλο βοηθοῦ τῆς ἀστικῆς τάξης, βοηθοῦ πανίσχυρου ὡς πρός τή δύναμη τῆς πίεσής του πάνω στήν ἀπολυταρχία, πολιτικά ὅμως ἀνίσχυρου, ἤ τό ρόλο ἡγέτη τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης. Οἱ συνειδητοί ἐκπρόσωποι τῆς ἀστικῆς τάξης τό νιώθουν αὐτό θαυμάσια. Ἀκριβῶς γι' αὐτόν τό λόγο τό περιοδικό «Ὀσβομποζντένιγε»[5] ἐξυμνεῖ τόν ἀκιμοφισμό, τόν «οἰκονομισμό» μέσα στή σοσιαλδημοκρατία, ὁ ὁποῖος *τώρα* προωθεῖ στήν πρώτη γραμμή τά συνδικάτα καί τούς νόμιμους συλλόγους. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ὁ κύριος Στροῦβε χαιρετίζει (στό «Ὀσβομποζντένιγε» τεῦχος 72) τίς τάσεις ἀρχῶν τοῦ ἀκιμοφισμοῦ στό νεοϊσκρισμό. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ρίχνεται πάνω στή μισητή ἐπαναστατική στενότητα τῶν ἀποφάσεων τοῦ III συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας[6].

Τά σωστά συνθήματα τακτικῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἔχουν σήμερα ἰδιαίτερη σημασία γιά τήν καθοδήγηση τῶν μαζῶν. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό ἐπικίνδυνο ἀπό τή μείωση τῆς σημασίας τῶν συνεπῶν ἀπό ἄποψη ἀρχῶν συνθημάτων τακτικῆς σέ ἐποχή ἐπανάστασης. Ἡ «Ἴσκρα»[7] λχ. στό φύλλο 104 περνᾶ πραγματικά μέ τό μέρος τῶν ἀντιπάλων της μέσα στή σοσιαλδημοκρατία, ταυτόχρονα ὅμως μιλάει περιφρονητικά γιά τή σημασία τῶν συνθημάτων καί τῶν ἀποφάσεων τακτικῆς πού τραβᾶνε μπροστά ἀπό τή ζωή, δείχνουν τό δρόμο πού ἀκολουθεῖ τό κί-

νημα μέσα ἀπό μιά σειρά ἀποτυχίες, λάθη κτλ. Ἀντίθετα, ἡ ἐπεξεργασία σωστῶν ἀποφάσεων τακτικῆς ἔχει τεράστια σημασία γιά ἕνα κόμμα πού θέλει νά καθοδηγεῖ τό προλεταριάτο στό πνεῦμα τῶν συνεπῶν ἀρχῶν τοῦ μαρξισμοῦ καί ὄχι νά σέρνεται ἁπλῶς στήν οὐρά τῶν γεγονότων. Στίς ἀποφάσεις τοῦ III συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας καί τῆς συνδιάσκεψης τῆς μερίδας πού ἀποσπάστηκε ἀπό τό κόμμα * ἔχουμε τίς πιό ἀκριβολογημένες, τίς πιό μελετημένες, τίς πιό πλήρεις ἐκφράσεις τῶν ἀπόψεων τακτικῆς, πού δέν εἰπώθηκαν τυχαῖα ἀπό μεμονωμένους δημοσιολόγους, ἀλλά ψηφίστηκαν ἀπό τούς ὑπεύθυνους ἀντιπροσώπους τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου. Τό κόμμα μας προπορεύεται ἀπό ὅλα τά ἄλλα κόμματα, γιατί ἔχει συγκεκριμένο πρόγραμμα πού τό ἔχουν ἀποδεχτεῖ ὅλοι. Πρέπει νά σταθεῖ παράδειγμα γιά τά ἄλλα κόμματα καί στό ζήτημα τῆς αὐστηρῆς στάσης ἀπέναντι στίς δικές του ἀποφάσεις τακτικῆς, σέ ἀντίθεση πρός τόν ὀπορτουνισμό τῆς δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε» καί πρός τήν ἐπαναστατική λογοκοπία τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν, πού μόλις στόν καιρό τῆς ἐπανάστασης σκέφτηκαν ξαφνικά νά παρουσαστοῦν μ' ἕνα «σχέδιο» προγράμματος καί ν' ἀσχοληθοῦν γιά πρώτη φορά μέ τό ζήτημα ἄν εἶναι ἀστική ἡ ἐπανάσταση πού γίνεται μπροστά στά μάτια τους.

Νά γιατί θεωροῦμε σάν τό πιό ἐπιτακτικό καθῆκον τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας τό νά μελετηθοῦν προσεκτικά οἱ ἀποφάσεις τακτικῆς τοῦ III συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας καί τῆς συνδιάσκεψης, νά προσδιοριστοῦν οἱ παρεκκλίσεις τους ἀπό τίς ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ καί νά διευκρινιστοῦν τά συγκεκριμένα καθήκοντα τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου στή δημοκρατική ἐπανάσταση. Τούτη ἡ μπροσούρα εἶναι ἀφιερωμένη σ' αὐτό τό σκοπό. Ἡ ἐπαλήθευση τῆς τακτικῆς μας ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἀρχῶν τοῦ μαρξισμοῦ καί τῶν διδαγμάτων τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἀπαραίτητη καί γιά ὅποιον θέλει νά προετοιμάσει πραγμα-

* Στό III συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (Λονδίνο, Μάης τοῦ 1905) πῆραν μέρος μόνο οἱ μπολσεβίκοι. Στή «συνδιάσκεψη» (Γενεύη, τόν ἴδιο καιρό) πῆραν μέρος μόνο οἱ μενσεβίκοι [8], πού στό βιβλίο αὐτό συχνά ὀνομάζονται «νεοϊσκριστές», γιατί συνεχίζοντας τήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα» δήλωσαν μέ τό στόμα τοῦ τότε ὁμοϊδεάτη τους Τρότσκι ὅτι ἀνάμεσα στήν παλιά καί στή νέα «Ἴσκρα» ὑπάρχει ἄβυσσος. (Σημείωση τοῦ συγγραφέα στήν ἔκδοση τοῦ 1907. *Ἡ Σύντ.).*

N. Lenin. Deux tactiques.

Prix: 1 fr. 25 cts. — 1 mk — 18 ch. — 25 cent.

Россійская Соціальдемократическая Рабочая Партія.

Пролетаріи всѣхъ странъ соединяйтесь!

Н. ЛЕНИНЪ.

Двѣ тактики соціальдемократіи въ демократической революціи.

Изданіе Центр. Ком. Р. С. Д. Р. П.

ЖЕНЕВА
Типографія Партіи. 3, rue de la Colline 3.
1905.

Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Δυὸ τακτικὲς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στὴ δημοκρατικὴ ἐπανάσταση».–1905

Σμίκρυνση

τικά τήν ἑνότητα τακτικῆς, σά βάση γιά τή μελλοντική πλήρη συνένωση ὅλου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας καί νά μήν περιορίζεται μόνο σέ κούφιες νουθεσίες.

Ν. Λένιν

Ἰούλης τοῦ 1905

1. ΕΝΑ ΕΠΙΤΑΚΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Στήν ἐπαναστατική στιγμή πού ζοῦμε, στήν ἡμερήσια διάταξη βρίσκεται τό ζήτημα τῆς σύγκλησης παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης. Σχετικά μέ τό πῶς θά λυθεῖ αὐτό τό ζήτημα ὑπάρχει διάσταση γνωμῶν. Παρατηροῦνται τρεῖς πολιτικές κατευθύνσεις. Ἡ τσαρική κυβέρνηση παραδέχεται ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά κληθοῦν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ, σέ καμιά ὅμως περίπτωση δέ θέλει νά δεχτεῖ ἡ συνέλευσή τους νά εἶναι παλλαϊκή καί συντακτική. Ἄν πιστέψουμε τίς πληροφορίες τῶν ἐφημερίδων γιά τίς ἐργασίες τῆς ἐπιτροπῆς Μπουλίγκιν [9], ἡ κυβέρνηση φαίνεται πώς συμφωνεῖ γιά μιά συμβουλευτική συνέλευση, ἐκλεγμένη χωρίς καμιά ἐλευθερία ζύμωσης καί μ' ἕνα ἐκλογικό σύστημα στενά τιμοκρατικό ἤ στηριγμένο στενά στίς κλειστές τάξεις. Τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο, ὅσο καθοδηγεῖται ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία, ἀπαιτεῖ νά περάσει ὁλοκληρωτικά ἡ ἐξουσία στή συντακτική συνέλευση, καί πρός τό σκοπό αὐτό παλαίβει ὄχι μόνο γιά τό καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα καί ὄχι μόνο γιά πλήρη ἐλευθερία ζύμωσης, ἀλλ' ἀκόμα καί γιά τήν ἄμεση ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης καί τήν ἀντικατάστασή της ἀπό μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Τέλος, ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἐκφράζοντας τίς ἐπιθυμίες της μέ τό στόμα τῶν ἡγετῶν τοῦ λεγόμενου «συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος» [10], δέν ἀπαιτεῖ τήν ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, δέ ρίχνει τό σύνθημα τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης, δέν ἐπιμένει νά δοθοῦν πραγματικές ἐγγυήσεις γιά νά διεξαχθοῦν οἱ ἐκλογές πέρα γιά πέρα ἐλεύθερα καί κανονικά, ἔτσι πού νά μπορέσει νά γίνει ἡ συνέλευση τῶν ἀντιπροσώπων πραγματικά παλλαϊκή καί πραγματικά συντακτική. Στήν οὐσία ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, τό μόνο σοβαρό κοινωνικό στήριγμα τῆς κατεύθυνσης τῶν «ὀσβομποζντέντσι», ἐπιδιώκει μιά ὅσο τό δυ-

νατόν πιό εἰρηνική συναλλαγή τοῦ τσάρου μέ τόν ἐπαναστατημένο λαό, καί μάλιστα μιά συναλλαγή πού θά ἔδινε τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ἐξουσίας σ' αὐτήν, στήν ἀστική τάξη, καί τό λιγότερο στόν ἐπαναστατημένο λαό, στό προλεταριάτο καί στήν ἀγροτιά.

Αὐτή εἶναι ἡ πολιτική κατάσταση στή σημερινή στιγμή. Αὐτές εἶναι οἱ τρεῖς βασικές πολιτικές κατευθύνσεις πού ἀντιστοιχοῦν στίς τρεῖς βασικές κοινωνικές δυνάμεις τῆς σύγχρονης Ρωσίας. Ἔχουμε μιλήσει πολλές φορές στήν «Προλετάρι» (φύλλα 3, 4, 5) * γιά τό πῶς οἱ «όσβομποζντέντσι» συγκαλύπτουν μέ δῆθεν δημοκρατικές φράσεις τή μεσοβέζικη, δηλ., γιά νά τά ποῦμε πιό σταράτα καί πιό ἁπλά, τήν προδοτική, τήν ἐπίορκη πολιτική τους ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση. Ἄς δοῦμε τώρα πῶς ἀντιλαμβάνονται οἱ σοσιαλδημοκράτες τά καθήκοντα τῆς στιγμῆς. Ἐξαίρετο ὑλικό ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη ἀποτελοῦν οἱ δυό ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν ἐντελῶς τελευταῖα στό III συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ καί στή «συνδιάσκεψη» τῆς μερίδας πού ἀποσχίστηκε ἀπό τό κόμμα. Τό ζήτημα ποιά ἀπ' αὐτές τίς ἀποφάσεις ἐκτιμᾶ πιό σωστά τήν πολιτική στιγμή καί καθορίζει πιό σωστά τήν τακτική τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου ἔχει τεράστια σημασία, καί κάθε σοσιαλδημοκράτης πού θέλει νά ἐκπληρώσει εὐσυνείδητα τίς ὑποχρεώσεις του σάν προπαγανδιστής, διαφωτιστής καί ὀργανωτής πρέπει νά μελετήσει μέ ὅλη του τήν προσοχή αὐτό τό ζήτημα, ἀφήνοντας ἐντελῶς κατά μέρος τούς συλλογισμούς πού δέν ἀφοροῦν τήν οὐσία τοῦ ζητήματος.

Λέγοντας τακτική τοῦ κόμματος ἐννοοῦμε τήν πολιτική του στάση ἤ τό χαρακτήρα, τήν κατεύθυνση, τίς μεθόδους τῆς πολιτικῆς του δράσης. Οἱ ἀποφάσεις τακτικῆς παίρνονται στό συνέδριο τοῦ κόμματος γιά νά καθοριστεῖ μέ ἀκρίβεια ἡ πολιτική στάση τοῦ κόμματος, στό σύνολό του, μπροστά στά νέα καθήκοντα ἤ ἐν ὄψει μιᾶς νέας πολιτικῆς κατάστασης. Μιά τέτοια νέα κατάσταση δημιούργησε ἡ ἐπανάσταση πού ἄρχισε στή Ρωσία, δηλαδή ἡ ὁλοκληρωτική, ἡ ὁριστική καί ἀνοιχτή διάσταση τῆς τεράστιας πλειονότητας τοῦ λαοῦ μέ τήν τσαρική κυβέρνηση. Τό καινούργιο πρόβλημα συνίσταται σέ τοῦτο-δῶ: ποιές εἶναι οἱ πρακτικές μέθοδες γιά νά συγκληθεῖ μιά πραγματικά παλλαϊκή καί πραγματικά συντακτική συνέλευση (θεωρητικά τό ζήτημα αὐτῆς τῆς συνέλευσης τό ἔχει ἤδη λύσει ἐπίση-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 257 - 266, 271 - 278, 292 - 298. *Ἡ Σύντ.*

μα ἡ σοσιαλδημοκρατία στό κομματικό της πρόγραμμα ἀπό καιρό καί πρίν ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα κόμματα). Ἐφόσον ὁ λαός διαφωνεῖ μέ τήν κυβέρνηση καί ἡ μάζα ἔχει ἐπίγνωση τῆς ἀνάγκης νά ἐγκαθιδρυθεῖ μιά νέα τάξη πραγμάτων, τό κόμμα πού ἔχει βάλει σά σκοπό του τήν ἀνατροπή τῆς κυβέρνησης πρέπει κατανάγκην νά σκεφτεῖ μέ ποιά κυβέρνηση θά ἀντικαταστήσει τήν παλιά κυβέρνηση πού πρόκειται νά ἀνατραπεῖ. Παρουσιάζεται ἕνα *καινούργιο* ζήτημα, τό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Τό κόμμα τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου γιά νά δόσει ὁλοκληρωμένη ἀπάντηση σ' αὐτό τό ζήτημα πρέπει νά ξεκαθαρίσει: 1ο, τή *σημασία* τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης στή συντελούμενη ἐπανάσταση καὶ σ' ὅλο τόν ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου γενικά· 2ο, τή *στάση* του ἀπέναντι στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση· 3ο, τούς ἀκριβεῖς ὅρους *συμμετοχῆς* τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν κυβέρνηση αὐτή· 4ο, τούς ὅρους ἄσκησης πίεσης πάνω σ' αὐτή τήν κυβέρνηση *ἀπό τά κάτω*, δηλ. στήν περίπτωση πού ἡ σοσιαλδημοκρατία δέ θ' ἀντιπροσωπεύεται σ' αὐτήν. Μόνο ὅταν ξεκαθαριστοῦν ὅλα αὐτά τά ζητήματα ἡ πολιτική στάση τοῦ κόμματος θά εἶναι, ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, στάση ἀρχῶν, καθαρή καί σταθερή.

Ἂς δοῦμε λοιπόν πῶς λύνει αὐτά τά ζητήματα ἡ ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Παραθέτουμε τό πλῆρες κείμενό της:

«Ἀπόφαση σχετικά μέ τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση.

Παίρνοντας ὑπόψη:

1) ὅτι τόσο τά ἄμεσα συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου ὅσο καί τά συμφέροντα τοῦ ἀγώνα του γιά τούς τελικούς σκοπούς τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπαιτοῦν ὅσο τό δυνατόν πληρέστερη πολιτική ἐλευθερία καί συνεπῶς ἀντικατάσταση τῆς ἀπολυταρχικῆς μορφῆς διακυβέρνησης μέ τή λαοκρατική δημοκρατία·

2) ὅτι ἡ πραγμάτωση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας στή Ρωσία εἶναι δυνατή μόνο σάν ἀποτέλεσμα μιᾶς νικηφόρας λαϊκῆς ἐξέγερσης πού ὄργανό της θά εἶναι μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, ἡ μόνη ἱκανή νά ἐξασφαλίσει πλήρη ἐλευθερία στήν προεκλογική ζύμωση καί νά συγκαλέσει, μέ βάση τό καθολικό, ἴσο καί ἄμεσο ἐκλογικό δικαίωμα καί μέ μυστική ψηφοφορία, μιά συντακτική συνέλευση πού θά ἐκφράζει πραγματικά τή θέληση τοῦ λαοῦ·

3) ὅτι αὐτή ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία, μέ τό σημερινό κοινωνικο-οικονομικό της καθεστώς, δέ θά ἀδυνατίσει ἀλλά θά δυναμώσει τήν κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης, πού

σέ μιάν ορισμένη στιγμή θά προσπαθήσει αναπόφευκτα, χωρίς νά διστάσει μπροστά σέ τίποτε, νά αφαιρέσει από τό ρωσικό προλεταριάτο όσο τό δυνατόν μεγαλύτερο μέρος τῶν κατακτήσεων τῆς ἐπαναστατικῆς περιόδου, —

τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀποφασίζει:

α) εἶναι ἀπαραίτητο νά διαδόσουμε μέσα στήν ἐργατική τάξη μιά συγκεκριμένη ἀντίληψη γιά τήν πιθανότερη πορεία τῆς ἐπανάστασης καί γιά τήν ἀνάγκη νά δημιουργηθεῖ σέ μιά ὁρισμένη στιγμή τῆς ἐπανάστασης μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, ἀπό τήν ὁποία τό προλεταριάτο θά ἀπαιτήσει τήν πραγματοποίηση ὅλων τῶν ἄμεσων πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν διεκδικήσεων τοῦ προγράμματός μας (πρόγραμμα-μίνιμουμ)·

β) σέ συνάρτηση μέ τό συσχετισμό τῶν δυνάμεων καί μέ ἄλλους παράγοντες, πού δέν μποροῦν νά καθοριστοῦν προκαταβολικά μέ ἀκρίβεια, ἐπιτρέπεται ἡ συμμετοχή πληρεξουσίων τοῦ κόμματός μας στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, μέ σκοπό τήν ἀμείλικτη καταπολέμηση κάθε ἀντεπαναστατικῆς ἀπόπειρας καί τήν ὑπεράσπιση τῶν ἰδιαίτερων συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης·

γ) ἀπαραίτητος ὅρος γιά μιά τέτοια συμμετοχή εἶναι ὁ αὐστηρός ἔλεγχος τοῦ κόμματος πάνω στούς πληρεξουσίους του καί ἡ ἀκλόνητη περιφρούρηση τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού ἐπιδιώκει μιά ὁλοκληρωτική σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί πού ἀπ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἄποψη εἶναι ἀδιάλλακτα ἐχθρική πρός ὅλα τά ἀστικά κόμματα·

δ) ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν θά εἶναι ἤ ὄχι δυνατή ἡ συμμετοχή τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, πρέπει νά προπαγανδίζεται στά πιό πλατιά στρώματα τοῦ προλεταριάτου ἡ ἰδέα ὅτι χρειάζεται συνεχής πίεση πάνω στήν προσωρινή κυβέρνηση ἀπό τό ἐξοπλισμένο καί καθοδηγούμενο ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία προλεταριάτο, μέ σκοπό τήν περιφρούρηση, τή στερέωση καί τήν ἐπέκταση τῶν κατακτήσεων τῆς ἐπανάστασης».

2. ΤΙ ΜΑΣ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΙΙΙ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ;

Ἡ ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπως φαίνεται ἀπό τόν τίτλο της, εἶναι ἀφιερωμένη ὁλοκληρωτικά καί ἀποκλειστικά στό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ συμμετοχή τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν

προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση περιλαμβάνεται ἐδῶ σά μέρος τοῦ ὅλου προβλήματος. Ἀπό τό ἄλλο μέρος γίνεται λόγος μόνο γιά μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί γιά τίποτε ἄλλο, συνεπῶς ἐδῶ δέν περιλαμβάνεται καθόλου τό ζήτημα λχ. τῆς «κατάκτησης τῆς ἐξουσίας» γενικά κτλ. Ἐνήργησε ἄραγε σωστά τό συνέδριο ἀφήνοντας κατά μέρος αὐτό τό τελευταῖο ζήτημα καί ἄλλα παρόμοια; Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐνήργησε σωστά, γιατί ἡ πολιτική κατάσταση τῆς Ρωσίας δέν προβάλλει καθόλου παρόμοια ζητήματα στήν ἡμερήσια διάταξη. Ἀπεναντίας, ὅλος ὁ λαός ἔχει βάλει στήν ἡμερήσια διάταξη τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας καί τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης. Στά συνέδρια τοῦ κόμματος πρέπει νά μπαίνουν γιά λύση ὄχι τά προβλήματα πού ἔθιξε σέ κατάλληλη ἤ ἀκατάλληλη στιγμή τοῦτος ἤ ἐκεῖνος ὁ δημοσιολόγος, μά ἐκεῖνα πού ἔχουν σοβαρή πολιτική σημασία δυνάμει τῶν συνθηκῶν τῆς στιγμῆς καί λόγω τῆς ἀντικειμενικῆς πορείας τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης.

Ποιά σημασία ἔχει στήν τωρινή ἐπανάσταση καί στό γενικό ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση; Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τό ξεκαθαρίζει αὐτό, τονίζοντας ἀπό τήν πρώτη στιγμή τήν ἀνάγκη μιᾶς «ὅσο τό δυνατόν πληρέστερης πολιτικῆς ἐλευθερίας», καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἄμεσων συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν «τελικῶν σκοπῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ». Ἡ πλήρης ὅμως πολιτική ἐλευθερία ἀπαιτεῖ νά ἀντικαταστάθεῖ ἡ τσαρική ἀπολυταρχία μέ τή λαοκρατική δημοκρατία, ὅπως τό ἔχει ἤδη παραδεχτεῖ τό πρόγραμμα τοῦ κόμματός μας. Ἡ ὑπογράμμιση τοῦ συνθήματος τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας στήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου εἶναι λογικά καί καταρχήν ἀπαραίτητη, γιατί τό προλεταριάτο, σάν πρωτοπόρος ἀγωνιστής γιά τή δημοκρατία, ἐπιδιώκει ἴσα ἴσα τήν πλήρη ἐλευθερία· ἐκτός ἀπ᾽ αὐτό, ἡ ὑπογράμμιση αὐτή εἶναι ἀκόμα πιό ἐνδεδειγμένη τούτη τή στιγμή, γιατί στή χώρα μας ἀκριβῶς τώρα ἐμφανίζονται μέ τή σημαία τοῦ «δημοκρατισμοῦ» οἱ μοναρχικοί, δηλαδή τό λεγόμενο συνταγματικό-«δημοκρατικό» ἤ «ὀσβομποζντενικό» κόμμα. Γιά νά ἐγκαθιδρυθεῖ ἡ δημοκρατία εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητο νά ὑπάρχει συνέλευση τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ καί μάλιστα μιά συνέλευση ἀπαραίτητα παλλαϊκή (ἐκλεγμένη μέ βάση τό καθολικό, ἴσο καί ἄμεσο ἐκλογικό δικαίωμα καί μέ μυστική ψηφοφορία) καί συντακτική. Αὐτό ἀκριβῶς δέχεται παρακάτω ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου. Ἡ ἀπόφαση ὅμως δέν περιορίζεται μόνο σ᾽ αὐτό. Γιά νά

θεσπιστεῖ μιά νέα τάξη πραγμάτων «πού νά ἐκφράζει πραγματικά τή θέληση τοῦ λαοῦ», δέν ἀρκεῖ νά ὀνομάσει κανείς τήν ἀντιπροσωπευτική συνέλευση συντακτική. Πρέπει ἡ συνέλευση αὐτή νά ἔχει τήν ἐξουσία καί τή δύναμη «νά θεσπίζει». Ἔχοντας ἐπίγνωση αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου δέν περιορίζεται στό τυπικό σύνθημα «συντακτική συνέλευση», ἀλλά προσθέτει τούς ὑλικούς ὅρους, πού μόνο ὅταν ὑπάρχουν αὐτοί μπορεῖ ἡ συνέλευση νά ἐκπληρώσει πραγματικά τήν ἀποστολή της. Ἡ ὑπόδειξη τῶν ὅρων μέ τούς ὁποίους μιά συνέλευση συντακτική στά λόγια μπορεῖ νά γίνει συντακτική στήν πράξη εἶναι ἐπιτακτικά ἀναγκαία, γιατί ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, στό πρόσωπο τοῦ συνταγματικοῦ-μοναρχικοῦ κόμματος, διαστρεβλώνει ἐνσυνείδητα, ὅπως τό ἔχουμε κιόλας τονίσει πολλές φορές, τό σύνθημα τῆς παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης, καταντώντας το κούφια λογοκοπία.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου λέει ὅτι *μόνο* μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, καί μάλιστα μιά κυβέρνηση πού θά ἦταν ὄργανο τῆς νικηφόρας λαϊκῆς ἐξέγερσης, εἶναι ἱκανή νά ἐξασφαλίσει πλήρη ἐλευθερία στήν προεκλογική ζύμωση καί νά συγκαλέσει μιά συνέλευση πού νά ἐκφράζει πραγματικά τή θέληση τοῦ λαοῦ. Εἶναι σωστή αὐτή ἡ θέση; Ἐκεῖνος πού θά τοῦ περνοῦσε ἀπό τό μυαλό νά τήν ἀμφισβητήσει θά ἔπρεπε νά ἰσχυριστεῖ ὅτι ἡ τσαρική κυβέρνηση μπορεῖ καί νά μήν ἁπλώσει τό χέρι στήν ἀντίδραση, ὅτι εἶναι ἱκανή νά μείνει οὐδέτερη στίς ἐκλογές, ὅτι μπορεῖ νά φροντίζει γιά τήν πραγματική ἔκφραση τῆς θέλησης τοῦ λαοῦ. Παρόμοιοι ἰσχυρισμοί εἶναι τόσο ἀνόητοι, πού κανένας δέν πρόκειται νά τούς ὑποστηρίξει ἀνοιχτά, λαθραῖα ὅμως τούς κυκλοφοροῦν, κάτω ἀπό φιλελεύθερη σημαία, ἴσα ἴσα οἱ ὀσβομποζντέντσι μας. Τή συντακτική συνέλευση κάποιος πρέπει νά τή συγκαλέσει· κάποιος πρέπει νά ἐξασφαλίσει τήν ἐλευθερία καί τήν κανονική διεξαγωγή τῶν ἐκλογῶν· κάποιος πρέπει νά περιβάλει αὐτήν τή συνέλευση μέ ἀπεριόριστη δύναμη καί ἐξουσία· μόνο μιά ἐπαναστατική κυβέρνηση, πού εἶναι ὄργανο ἐξέγερσης, μπορεῖ νά τό θέλει αὐτό μέ ἀπόλυτη εἰλικρίνεια καί νά εἶναι σέ θέση νά κάνει τό πᾶν γιά τήν πραγματοποίησή του. Ἡ τσαρική κυβέρνηση ἀναπόφευκτα θά ἀντιδράσει σ' αὐτό. Μιά φιλελεύθερη κυβέρνηση, πού θά ἔχει ἔλθει σέ συναλλαγή μέ τόν τσάρο καί δέ θά στηρίζεται ὁλοκληρωτικά στή λαϊκή ἐξέγερση, δέν μπορεῖ οὔτε νά τό θέλει αὐτό εἰλικρινά, οὔτε νά τό πραγματοποιήσει, ἀκόμα καί ἄν εἶχε τήν πιό εἰλικρινῆ ἐπιθυμία. Συνεπῶς ἡ ἀπόφαση τοῦ συνε-

δρίου δίνει τό μοναδικά σωστό καί πέρα γιά πέρα συνεπές δημοκρατικό σύνθημα.

Ἡ ἐκτίμηση ὅμως τῆς σημασίας τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης δέ θά ἦταν πλήρης καί σωστή, ἄν μᾶς διέφευγε ὁ ταξικός χαρακτήρας τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Γι' αὐτό ἡ ἀπόφαση προσθέτει ὅτι ἡ ἐπανάσταση θά δυναμώσει τήν κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης. Αὐτό εἶναι ἀναπόφευκτο στό σημερινό, δηλ. στό καπιταλιστικό κοινωνικο-οικονομικό καθεστώς. Καί τό ἀποτέλεσμα τοῦ δυναμώματος τῆς κυριαρχίας τῆς ἀστικῆς τάξης πάνω στό κάπως ἐλεύθερο πολιτικά προλεταριάτο θά εἶναι ἀναπόφευκτα μιά ἀπεγνωσμένη πάλη ἀνάμεσά τους γιά τήν ἐξουσία, θά εἶναι οἱ ἀπεγνωσμένες προσπάθειες τῆς ἀστικῆς τάξης «νά ἀφαιρέσει ἀπό τό προλεταριάτο τίς κατακτήσεις τῆς ἐπαναστατικῆς περιόδου». Γιά τό λόγο αὐτόν τό προλεταριάτο, παλαίβοντας γιά τή δημοκρατία μπροστά ἀπ' ὅλους καί ἐπικεφαλῆς ὅλων, δέν πρέπει οὔτε στιγμή νά ξεχνᾶ τίς καινούργιες ἀντιθέσεις πού κρύβει στούς κόλπους της ἡ ἀστική δημοκρατία καί τόν καινούργιο ἀγώνα.

Ἔτσι, στό μέρος τῆς ἀπόφασης πού ἐξετάσαμε δίνεται ολόπλευρη ἐκτίμηση τῆς σημασίας τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης: καί σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τόν ἀγώνα γιά ἐλευθερία καί δημοκρατία, καί σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τή συντακτική συνέλευση, καί σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τή δημοκρατική ἐπανάσταση, πού ξεκαθαρίζει τό ἔδαφος γιά καινούργια ταξική πάλη.

Γεννιέται τώρα τό ἐρώτημα: ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ θέση τοῦ προλεταριάτου γενικά ἀπέναντι στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση; Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου ἀπαντᾶ στό ἐρώτημα αὐτό κατά πρῶτο λόγο συμβουλεύοντας ἄμεσα τό κόμμα νά διαδίδει μέσα στήν ἐργατική τάξη τήν πεποίθηση ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Ἡ ἐργατική τάξη πρέπει νά νιώσει αὐτήν τήν ἀνάγκη. Ἐνῶ ἡ «δημοκρατική» ἀστική τάξη δέν ξεκαθαρίζει τό ζήτημα τῆς ἀνατροπῆς τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, ἐμεῖς πρέπει νά τό προβάλλουμε στήν πρώτη γραμμή καί νά ἐπιμένουμε στήν ἀνάγκη μιᾶς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Κάτι παραπάνω, πρέπει νά παρουσιάσουμε ἕνα πρόγραμμα δράσης γι' αὐτή τήν κυβέρνηση, τέτοιο πού ν' ἀνταποκρίνεται στίς ἀντικειμενικές συνθῆκες τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς πού ζοῦμε καί στά καθήκοντα τῆς προλεταριακῆς δημοκρατίας. Τό πρόγραμμα αὐτό εἶναι *ολόκληρο* τό πρόγραμμα-μίνιμουμ τοῦ κόμματός μας, τό πρόγραμμα τῶν ἄμεσων πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν μετασχηματισμῶν,

πού ἀπό τό ἕνα μέρος εἶναι ἀπόλυτα πραγματοποιήσιμοι πάνω στή βάση τῶν δοσμένων κοινωνικο-οικονομικῶν σχέσεων καί ἀπό τό ἄλλο εἶναι ἀπαραίτητοι γιά τό ἑπόμενο βῆμα πρός τά μπρός, γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἔτσι ἡ ἀπόφαση διασαφηνίζει πέρα γιά πέρα τό χαρακτήρα καί τό σκοπό τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Ὡς πρός τήν προέλευση καί τό βασικό της χαρακτήρα, ἡ κυβέρνηση αὐτή πρέπει νά εἶναι τό ὄργανο τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης. Ὡς πρός τόν τυπικό προορισμό της, πρέπει νά εἶναι τό ὄργανο γιά τή σύγκληση παλλαϊκῆς συνέλευσης. Ὡς πρός τό περιεχόμενο τῆς δράσης της, πρέπει νά πραγματοποιήσει τό πρόγραμμα-μίνιμουμ τῆς προλεταριακῆς δημοκρατίας, τό μόνο ἱκανό νά ἐξασφαλίσει τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ πού ξεσηκώθηκε ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία.

Μποροῦν νά μᾶς ἀντιτείνουν ὅτι ἡ προσωρινή κυβέρνηση, ἐφόσον εἶναι προσωρινή, δέν μπορεῖ νά ἐφαρμόσει ἕνα θετικό πρόγραμμα πού δέν ἔχει ἀκόμα ἐγκριθεῖ ἀπ' ὅλο τό λαό. Μιά τέτοια ἀντίρρηση δέ θά ἦταν παρά σόφισμα τῶν ἀντιδραστικῶν καί τῶν «ἀπολυταρχικῶν». Τό νά μήν ἐφαρμόζεις κανένα θετικό πρόγραμμα σημαίνει νά ἀνέχεσαι τήν ὕπαρξη τοῦ δουλοπαροικιακοῦ καθεστῶτος μιᾶς σαπισμένης ἀπολυταρχίας. Μόνο μιά κυβέρνηση προδοτῶν τῆς ὑπόθεσης τῆς ἐπανάστασης θά μποροῦσε νά ἀνέχεται αὐτό τό καθεστώς καί ὄχι μιά κυβέρνηση πού εἶναι ὄργανο τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης. Θά ἦταν κοροϊδία ἄν κάποιος πρότεινε νά παραιτηθοῦμε ἀπό τήν ἔμπρακτη πραγματοποίηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνέρχεσθαι προτοῦ ἡ ἐλευθερία αὐτή ἀναγνωριστεῖ ἀπό τή συντακτική συνέλευση — μέ τήν πρόφαση ὅτι ἡ συντακτική συνέλευση μπορεῖ καί νά μήν ἀναγνωρίσει τήν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι! Παρόμοια κοροϊδία εἶναι καί τό νά ἔχεις ἀντιρρήσεις γιά τήν ἄμεση πραγματοποίηση τοῦ προγράμματος-μίνιμουμ ἀπό τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση.

Ἄς σημειώσουμε, τέλος, ὅτι ἡ ἀπόφαση, βάζοντας καθῆκον στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση τήν πραγματοποίηση τοῦ προγράμματος-μίνιμουμ, παραμερίζει ἔτσι τίς ἀνόητες μισοαναρχικές σκέψεις γιά ἄμεση πραγματοποίηση τοῦ προγράμματος-μάξιμουμ, γιά κατάκτηση τῆς ἐξουσίας μέ σκοπό τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ὁ βαθμός τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας (ὅρος ἀντικειμενικός) καί ὁ βαθμός τῆς συνείδησης καί τῆς ὀργάνωσης τῶν πλατιῶν μαζῶν τοῦ προλεταριάτου (ὅρος ὑποκειμενικός πού συνδέεται ἀδιάρρηκτα μέ τόν

ἀντικειμενικό) καθιστοῦν ἀδύνατη τήν ἄμεση καί πλήρη ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Μόνο ὁλότελα ἀμαθεῖς ἄνθρωποι μποροῦν νά ἀγνοοῦν τόν ἀστικό χαρακτήρα τῆς συντελούμενης δημοκρατικῆς ἐπανάστασης· μόνο οἱ πιό ἀφελεῖς αἰσιόδοξοι μποροῦν νά ξεχνᾶνε πόσο λίγο ξέρει ὥς τά τώρα ἡ μάζα τῶν ἐργατῶν τούς σκοπούς τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τίς μεθόδους πραγματοποίησής του. Ὅσο γιά μᾶς, ὅλοι εἴμαστε πεπεισμένοι ὅτι ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἐργατῶν μπορεῖ νά εἶναι ἔργο μόνο τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν· χωρίς τή συνειδητότητα καί τήν ὀργάνωση τῶν μαζῶν, χωρίς τήν προετοιμασία καί τή διαπαιδαγώγησή τους μέσα στήν ἀνοιχτή ταξική πάλη ἐνάντια σ' ὅλη τήν ἀστική τάξη οὔτε κάν λόγος μπορεῖ νά γίνεται γιά σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Καί σάν ἀπάντηση στίς ἀναρχικές ἀντιρρήσεις ὅτι τάχα ἀναβάλλουμε τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, θά ποῦμε: ἐμεῖς δέν ἀναβάλλουμε, μά κάνουμε τό πρῶτο βῆμα πρός αὐτήν μέ τό μοναδικά δυνατό τρόπο, ἀπό τό μοναδικά σωστό δρόμο, συγκεκριμένα: ἀπό τό δρόμο τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας. Ὅποιος θέλει νά τραβήξει πρός τό σοσιαλισμό ἀπό ἄλλο δρόμο, ἔξω ἀπό τόν πολιτικό δημοκρατισμό, θά καταλήξει ἀναπότρεπτα σέ ἀνόητα καί ἀντιδραστικά συμπεράσματα, τόσο μέ τήν οἰκονομική ὅσο καί μέ τήν πολιτική ἔννοια. Ἄν τοῦτοι ἤ ἐκεῖνοι οἱ ἐργάτες μᾶς ρωτήσουν ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα: γιατί νά μήν πραγματοποιήσουμε τό πρόγραμμα-μάξιμουμ, θά τούς ἀπαντήσουμε δείχνοντάς τους πόσο ξένες πρός τό σοσιαλισμό εἶναι ἀκόμα οἱ δημοκρατικά διατεθειμένες λαϊκές μάζες, πόσο ἀνεξέλιχτες εἶναι ἀκόμα οἱ ταξικές ἀντιθέσεις, πόσο ἀνοργάνωτοι εἶναι ἀκόμα οἱ προλετάριοι. Ὀργανῶστε λοιπόν ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάτες σ' ὅλη τή Ρωσία, κερδίστε τή συμπάθεια ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων πρός τό πρόγραμμά μας! Δοκιμάστε νά τό κάνετε αὐτό, χωρίς νά περιορίζεστε σέ ἠχηρές μά κούφιες ἀναρχικές φράσεις καί θά δεῖτε ἀμέσως ὅτι ἡ πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης, ὅτι ἡ διάδοση αὐτῆς τῆς σοσιαλιστικῆς διαφώτισης ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ὅσο τό δυνατόν πληρέστερη πραγματοποίηση τῶν δημοκρατικῶν μετασχηματισμῶν.

Πᾶμε παρακάτω. Μιά καί ἔχει ξεκαθαριστεῖ ἡ σημασία τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης καί ἡ στάση τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντί της, προβάλλει τό ἑξῆς ἐρώτημα: μᾶς ἐπιτρέπεται νά πάρουμε μέρος σ' αὐτήν καί κάτω ἀπό ποιούς ὅρους (δράση ἀπό τά πάνω); Ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ δράση μας ἀπό τά κάτω; Ἡ ἀπόφαση δίνει συγκεκριμένες ἀπαντήσεις καί στά δυό αὐτά ἐρωτήματα. Δηλώνει κατηγορηματικά ὅτι καταρχήν *ἐπι-*

τρέπεται ή συμμετοχή τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση (στήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, στήν ἐποχή τοῦ ἀγώνα γιά τή δημοκρατία). Μέ τή δήλωση αὐτή διαχωριζόμαστε ἀμετάκλητα καί ἀπό τούς ἀναρχικούς, πού καταρχήν ἀπαντοῦν σ' αὐτό τό ἐρώτημα ἀρνητικά, καί ἀπό τούς χβοστιστές μέσα στή σοσιαλδημοκρατία (σάν τόν Μαρτίνοφ καί τούς νεοϊσκριστές), πού μᾶς *φοβερίζουν* μέ τήν προοπτική μιᾶς κατάστασης, μέσα στήν ὁποία ή συμμετοχή αὐτή θά μποροῦσε νά γίνει γιά μᾶς ἀπαραίτητη. Μέ τή δήλωση αὐτή τό III συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέρριψε ἀμετάκλητα τή σκέψη τῆς νέας «Ἴσκρα» ὅτι τάχα ή συμμετοχή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση εἶναι παραλλαγή τοῦ μιλλερανισμοῦ[11], ὅτι τάχα αὐτό τό πράγμα εἶναι καταρχήν ἀπαράδεκτο, γιατί θά ἀποτελοῦσε καθαγίαση τῆς ἀστικῆς τάξης πραγμάτων κτλ.

Εἶναι ὅμως αὐτονόητο ὅτι τό ζήτημα τοῦ τί ἐπιτρέπεται καταρχήν δέ λύνει ἀκόμα τό ζήτημα τῆς πρακτικῆς σκοπιμότητας. Κάτω ἀπό ποιούς ὅρους εἶναι ἄραγε σκόπιμη αὐτή ή νέα μορφή πάλης, τῆς πάλης «ἀπό τά πάνω», πού τή δέχτηκε τό συνέδριο τοῦ κόμματος; Εἶναι αὐτονόητο ὅτι δέν ἔχουμε τώρα τή δυνατότητα νά μιλᾶμε γιά συγκεκριμένους ὅρους, ὅπως λχ. γιά τό συσχετισμό τῶν δυνάμεων κτλ., καί ή ἀπόφαση, φυσικά, δέν ἐπιχειρεῖ νά καθορίσει τοὺς ὅρους αὐτούς προκαταβολικά. Κανένας λογικός ἄνθρωπος δέ θἀ βαλθεῖ νά προφητέψει κάτι σχετικά μέ τό ζήτημα πού μᾶς ἐνδιαφέρει τούτη τή στιγμή. Μποροῦμε καί πρέπει νά καθορίσουμε τό χαρακτήρα καί τό σκοπό τῆς συμμετοχῆς μας. Αὐτό ἀκριβῶς κάνει ή ἀπόφαση τονίζοντας ὅτι ή συμμετοχή ἔχει δυό σκοπούς: 1) τήν ἀμείλικτη πάλη ἐνάντια στίς ἀντεπαναστατικές ἀπόπειρες καί 2) τήν ὑπεράσπιση τῶν αὐτοτελῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τή στιγμή πού οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί ἀρχίζουν νά μιλοῦν μέ ζῆλο γιά τήν ψυχολογία τῆς ἀντίδρασης (βλ. τό διδακτικότατο «Ἀνοιχτό γράμμα» τοῦ κ. Στροῦβε στό «Ὀσβομποζντένιγε» τεῦχος 71), προσπαθώντας νά ἐκφοβίσουν τόν ἐπαναστατημένο λαό καί νά τόν παρακινήσουν νά δείξει ὑποχωρητικότητα ἀπέναντι στήν ἀπολυταρχία, — τή στιγμή αὐτή εἶναι ἐξαιρετικά ἐπίκαιρο γιά τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου νά θυμίσει τό καθῆκον τοῦ πραγματικοῦ πολέμου ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση. Τά μεγάλα προβλήματα τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καί τῆς ταξικῆς πάλης τά λύνει, σέ τελευταία ἀνάλυση, μόνο ή δύναμη, κι ἐμεῖς πρέπει νά φροντίσουμε γιά τήν προετοιμασία καί τήν ὀργάνωση τῆς

δύναμης αὐτῆς καί γιά τή δραστήρια, ὄχι μόνον ἀμυντική μά καί ἐπιθετική χρησιμοποίησή της. Ἡ μακρόχρονη ἐποχή τῆς πολιτικῆς ἀντίδρασης, πού βασιλεύει στήν Εὐρώπη σχεδόν ἀδιάκοπα ἀπό τόν καιρό τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ, μᾶς ἔχει ἐξοικειώσει πάρα πολύ μέ τή σκέψη γιά δράση μόνο «ἀπό τά κάτω», μᾶς ἔχει συνηθίσει πάρα πολύ νά βλέπουμε μόνο τόν ἀμυντικό ἀγώνα. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μπήκαμε τώρα σέ νέα ἐποχή· ἄρχισε μιά περίοδος πολιτικῶν κλονισμῶν καί ἐπαναστάσεων. Σέ μιά περίοδο σάν κι αὐτήν πού ζεῖ τώρα ἡ Ρωσία δέν ἐπιτρέπεται νά περιοριζόμαστε στά παλιά καλούπια. Πρέπει νά προπαγανδίζουμε τήν ἰδέα τῆς δράσης ἀπό τά πάνω, πρέπει νά ἑτοιμαζόμαστε γιά τήν πιό ἐνεργητική, τήν πιό ἐπιθετική δράση, πρέπει νά μελετοῦμε τούς ὅρους καί τίς μορφές τῆς δράσης αὐτῆς. Ἀπό τούς ὅρους αὐτούς ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου προβάλλει στήν πρώτη γραμμή δυό: ὁ ἕνας ἀφορᾶ τήν τυπική πλευρά τῆς συμμετοχῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση (αὐστηρός ἔλεγχος τοῦ κόμματος πάνω στούς πληρεξουσίους του), ὁ ἄλλος ἀφορᾶ τόν ἴδιο τό χαρακτήρα αὐτῆς τῆς συμμετοχῆς (οὔτε στιγμή νά μή χάνουμε ἀπό τά μάτια μας τό σκοπό τῆς ὁλοκληρωμένης σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης).

Ἔτσι ἡ ἀπόφαση, ἀφοῦ ξεκαθάρισε ἀπ' ὅλες τίς πλευρές τήν πολιτική τοῦ κόμματος στήν περίπτωση μιᾶς δράσης «ἀπό τά πάνω», — αὐτή τήν καινούργια, σχεδόν ἄγνωστη ὥς τώρα μέθοδο πάλης, — προβλέπει καί τήν περίπτωση πού δέ θά ἔχουμε ἐπιτύχει νά δράσουμε ἀπό τά πάνω. Ἔχουμε ὑποχρέωση σέ κάθε περίπτωση νά ἀσκοῦμε ἀπό τά κάτω πίεση πάνω στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Γιά μιά τέτοια πίεση ἀπό τά κάτω τό προλεταριάτο πρέπει νά εἶναι ἐξοπλισμένο — γιατί στήν ἐπαναστατική στιγμή τά πράγματα φτάνουν πολύ γρήγορα ὥς τόν ἀνοιχτό ἐμφύλιο πόλεμο — καί νά καθοδηγεῖται ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία. Ὁ σκοπός τῆς ἔνοπλης πίεσής του εἶναι «νά περιφρουρεῖ, νά ἑδραιώνει καί νά ἐπεκτείνει τίς κατακτήσεις τῆς ἐπανάστασης», δηλ. τίς κατακτήσεις πού ἀπό τήν ἄποψη τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου πρέπει νά συνίστανται στήν πραγματοποίηση ὁλόκληρου τοῦ προγράμματός μας μίνιμουμ.

Μ' αὐτά τελειώνουμε τή σύντομη ἐξέταση τῆς ἀπόφασης τοῦ III συνεδρίου σχετικά μέ τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἡ ἀπόφαση αὐτή ξεκαθαρίζει καί τή σημασία τοῦ νέου ζητήματος, καί τή στάση τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι σ' αὐτό τό ζήτημα, καί τήν

πολιτική τοῦ κόμματος τόσο ἀπό μέσα ἀπό τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση ὅσο κι ἀπ' ἔξω ἀπ' αὐτήν.

Ἄς δοῦμε τώρα τήν ἀντίστοιχη ἀπόφαση τῆς «συνδιάσκεψης».

3. ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ «ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟΝ ΤΣΑΡΙΣΜΟ»;

Ἡ ἀπόφαση τῆς «συνδιάσκεψης» εἶναι ἀφιερωμένη στό ζήτημα *«τῆς κατάκτησης τῆς ἐξουσίας καί τῆς συμμετοχῆς στήν προσωρινή κυβέρνηση»* *. Ὅπως τό τονίσαμε ἤδη, σ' αὐτή τήν τοποθέτηση τοῦ ζητήματος ὑπάρχει σύγχυση. Ἀπό τό ἕνα μέρος, τό ζήτημα μπαίνει στενά: μόνο γιά τή συμμετοχή μας σέ μιά προσωρινή κυβέρνηση καί ὄχι γενικά γιά τά καθήκοντα τοῦ κόμματος σχετικά μέ τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Ἀπό τό ἄλλο, μπερδεύονται δυό τελείως ἀνομοιογενῆ ζητήματα: τό ζήτημα τῆς συμμετοχῆς μας σ' ἕνα ἀπό τά στάδια τῆς *δημοκρατικῆς* ἐπανάστασης καί τό ζήτημα τῆς *σοσιαλιστικῆς* ἐπανάστασης. Πραγματικά, ἡ «κατάκτηση τῆς ἐξουσίας» ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἀκριβῶς σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί δέν μπορεῖ νά εἶναι τίποτε ἄλλο, ἄν πρόκειται νά χρησιμοποιήσουμε αὐτές τίς λέξεις στήν κυριολεκτική καί συνηθισμένη σημασία τους. Ἄν ὅμως τίς καταλάβουμε μέ τήν ἔννοια τῆς κατάκτησης τῆς ἐξουσίας ὄχι γιά μιά σοσιαλιστική, ἀλλά γιά μιά δημοκρατική ἐπανάσταση, τότε τί νόημα ἔχει νά μιλᾶμε ὄχι ἁπλῶς γιά συμμετοχή σέ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, μά καί γιά «κατάκτηση τῆς ἐξουσίας» *γενικά*; Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι τά «μέλη τῆς συνδιάσκεψης» δέν ἤξεραν καλά καλά καί οἱ ἴδιοι τους γιά ποιό πράγμα ἀκριβῶς πρέπει νά μιλήσουν: γιά τή δημοκρατική ἤ γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ὅποιος παρακολούθησε τί ἔχει γραφεῖ πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα ξέρει ὅτι πρῶτος ὁ σ. Μαρτίνοφ δημιούργησε αὐτή τή σύγχυση στήν περίφημη μπροσούρα του «Δυό δικτατορίες»: γιά τούς νεοϊσκριστές δέν εἶναι εὐχάριστο νά θυμοῦνται πῶς μπῆκε τό ζήτημα (ἀκόμα πρίν ἀπό τίς 9 τοῦ Γενάρη) σ' αὐτό τό ὑποδειγματικό χβοστιστικό ἔργο, ἡ ἰδεολογική του ὅμως ἐπίδραση πάνω στή συνδιάσκεψη εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο.

---

* Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νά ἀποκαταστήσει τό πλῆρες κείμενο αὐτῆς τῆς ἀπόφασης ἀπό τά ἀποσπάσματα πού ἀναφέρονται στίς σελ. 400, 403–404, 407, 431 καί 433–434 τούτης τῆς μπροσούρας. (Ὑποσημείωση τοῦ συγγραφέα στήν ἔκδοση τοῦ 1907. Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 20, 25–26, 31, 67, 71. *Ἡ Σύντ.*)

Ἂς ἀφήσουμε ὅμως κατά μέρος τόν τίτλο τῆς ἀπόφασης. Τό περιεχόμενό της παρουσιάζει λάθη ἀσυγκρίτως βαθύτερα καί σοβαρότερα. Νά τό πρῶτο μέρος της:

«Ἡ ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό μπορεῖ νά κερδηθεῖ ἤ μέ τήν ἐγκαθίδρυση μιᾶς προσωρινῆς κυβέρνησης πού θά προκύψει ἀπό τή νικηφόρα λαϊκή ἐξέγερση ἤ μέ τήν ἐπαναστατική πρωτοβουλία τούτου ἤ ἐκείνου τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος πού κάτω ἀπό τήν ἄμεση ἐπαναστατική πίεση τοῦ λαοῦ θά ἀποφάσιζε νά ὀργανώσει μιά παλλαϊκή συντακτική συνέλευση».

Ἔτσι, λοιπόν, μᾶς λένε ὅτι ἡ ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό μπορεῖ νά εἶναι καί ἡ νικηφόρα ἐξέγερση καί... ἡ ἀπόφαση ἑνός ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος νά ὀργανώσει συντακτική συνέλευση! Τί εἶν' αὐτό; πῶς αὐτό; Ἡ ἀποφασιστική νίκη μπορεῖ νά κερδηθεῖ μέ τήν «ἀπόφαση» νά ὀργανωθεῖ συντακτική συνέλευση;; Καί μιά τέτοια «νίκη» μπαίνει στήν ἴδια μοίρα μέ τήν ἐγκαθίδρυση μιᾶς προσωρινῆς κυβέρνησης «πού θά ἔχει προκύψει ἀπό νικηφόρα λαϊκή ἐξέγερση»!! Ἡ συνδιάσκεψη παρέλειψε νά σημειώσει ὅτι ἡ *νικηφόρα* λαϊκή ἐξέγερση καί ἡ *ἐγκαθίδρυση* προσωρινῆς κυβέρνησης σημαίνουν νίκη τῆς ἐπανάστασης *στήν πράξη*, ἐνῶ ἡ «ἀπόφαση» νά ὀργανωθεῖ συντακτική συνέλευση σημαίνει νίκη τῆς ἐπανάστασης μόνο *στά λόγια*.

Ἡ συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων-νεοϊσκριστῶν διέπραξε τό ἴδιο λάθος πού διαπράττουν συνεχῶς οἱ φιλελεύθεροι, οἱ ὀσβομποζντέντσι. Οἱ ὀσβομποζντέντσι ἀερολογοῦν γιά «συντακτική» συνέλευση, κλείνοντας σεμνότυφα τά μάτια μπροστά στό γεγονός ὅτι ἡ δύναμη καί ἡ ἐξουσία μένουν στά χέρια τοῦ τσάρου, ξεχνώντας ὅτι γιά «νά θεσπίζεις» πρέπει νά ἔχεις *τή δύναμη* νά θεσπίζεις. Ἡ συνδιάσκεψη ξέχασε ἐπίσης ὅτι ἀπό τήν «ἀπόφαση» ὁποιωνδήποτε ἀντιπροσώπων ὥς τήν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς ἀπόφασης ὑπάρχει μεγάλη ἀπόσταση. Ἡ συνδιάσκεψη ξέχασε ἐπίσης ὅτι, ὅσο ἡ ἐξουσία μένει στά χέρια τοῦ τσάρου, κάθε ἀπόφαση ὁποιωνδήποτε ἀντιπροσώπων θά μένει κούφια καί ἀξιοθρήνητη φλυαρία, ὅπως ἀκριβῶς συνέβηκε καί μέ τίς «ἀποφάσεις» τῆς περιβόητης στήν ἱστορία τῆς γερμανικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848 Βουλῆς τῆς Φραγκφούρτης. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου, ὁ Μάρξ, στή «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου»[12] μαστίγωσε μέ ἀμείλικτους σαρκασμούς τούς φιλελεύθερους «ὀσβομποζντέντσι» τῆς Φραγκφούρτης, γιατί ἔλεγαν ὄμορφα

λόγια, ἔπαιρναν κάθε εἴδους δημοκρατικές «ἀποφάσεις», «θέσπιζαν» κάθε εἴδους ἐλευθερίες, ἐνῶ στήν πράξη ἄφηναν τήν ἐξουσία στά χέρια τοῦ βασιλιᾶ, δέν ὀργάνωναν τόν ἔνοπλο ἀγώνα ἐνάντια στίς στρατιωτικές δυνάμεις πού εἶχε στή διάθεσή του ὁ βασιλιάς. Καί τόν καιρό πού οἱ «ὀσβομποζντέντσι» τῆς Φραγκφούρτης φλυαροῦσαν, ὁ βασιλιάς καραδοκοῦσε τήν κατάλληλη στιγμή, ἐνίσχυε τίς στρατιωτικές του δυνάμεις καί ἡ ἀντεπανάσταση, στηριζόμενη σέ μιά πραγματική δύναμη, κατατρόπωσε τούς δημοκράτες, μαζί μέ ὅλες τίς θεσπέσιες «ἀποφάσεις» τους.

Ἡ συνδιάσκεψη ταύτισε μέ τήν ἀποφασιστική νίκη ἕνα πράγμα πού τοῦ λείπει ἴσα ἴσα ὁ ἀποφασιστικός ὅρος τῆς νίκης. Πῶς μπόρεσαν σοσιαλδημοκράτες πού παραδέχονται τό δημοκρατικό πρόγραμμα τοῦ κόμματός μας νά πέσουν σ' αὐτό τό λάθος; Γιά νά καταλάβουμε αὐτό τό περίεργο φαινόμενο, πρέπει νά δοῦμε τί λέει ἡ ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου γιά τή μερίδα πού ἀποσχίστηκε ἀπό τό κόμμα *. Στήν ἀπόφαση αὐτή τονίζεται ὅτι

---

* Δίνουμε τό πλῆρες κείμενο αὐτῆς τῆς ἀπόφασης: «Τό συνέδριο διαπιστώνει ὅτι μέσα στό ΣΔΕΚΡ, ἀπό τόν καιρό τῆς πάλης του ἐνάντια στόν „οἰκονομισμό", διατηροῦνται ὥς σήμερα, σέ διαφορετικό βαθμό καί ἀπό διαφορετικές ἀπόψεις, ἀποχρώσεις συγγενικές μέ τόν οἰκονομισμό, πού τίς χαρακτηρίζει μιά γενική τάση νά μειώνουν τή σημασία τοῦ συνειδητοῦ στοιχείου στόν προλεταριακό ἀγώνα καί νά τό ὑποτάσσουν στό αὐθόρμητο. Στό ὀργανωτικό ζήτημα οἱ ἐκπρόσωποι αὐτῶν τῶν ἀποχρώσεων διατυπώνουν θεωρητικά τήν ἀρχή τῆς ὀργάνωσης-προτσές, ἀρχή πού δέν ἀνταποκρίνεται στή μεθοδικά ὀργανωμένη δουλειά τοῦ κόμματος, ἐνῶ στήν πράξη, σ' ἕνα σωρό περιπτώσεις, παρεκκλίνουν συστηματικά ἀπό τήν κομματική πειθαρχία καί σέ ἄλλες περιπτώσεις, κηρύσσοντας στή λιγότερο συνειδητή μερίδα τοῦ κόμματος τήν ἰδέα μιᾶς πλατιᾶς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς αἱρετότητας, πού δέν παίρνει ὑπόψη της τίς ἀντικειμενικές συνθῆκες τῆς ρωσικῆς πραγματικότητας, προσπαθοῦν νά ὑπονομεύσουν τίς βάσεις τῆς κομματικῆς συνοχῆς τίς μοναδικά δυνατές στή σημερινή στιγμή. Στά ζητήματα τῆς τακτικῆς ἐκδηλώνουν τήν τάση νά στενέψουν τήν ἔκταση τῆς κομματικῆς δουλειᾶς καί τάσσονται ἐνάντια σέ μιά ἐντελῶς ἀνεξάρτητη τακτική τοῦ κόμματος ἀπέναντι στά φιλελεύθερα-ἀστικά κόμματα, ἐνάντια στήν ἰδέα ὅτι εἶναι δυνατόν καί ἐπιθυμητό γιά τό κόμμα μας νά ἀναλάβει τό ρόλο τοῦ ὀργανωτῆ τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης, ἐνάντια στή συμμετοχή τοῦ κόμματος, κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες, σέ μιά προσωρινή δημοκρατικά-ἐπαναστατική κυβέρνηση.

Τό συνέδριο συνιστᾶ σέ ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος νά διεξάγουν παντοῦ δραστήρια ἰδεολογική πάλη ἐνάντια σέ παρόμοιες ἐπιμέρους παρεκκλίσεις ἀπό τίς ἀρχές τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ταυτόχρονα ὅμως ἔχει τή γνώμη ὅτι πρόσωπα πού συμμερίζονται στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο βαθμό παρόμοιες ἀπόψεις δέν μπορεῖ νά ἀνήκουν στίς κομματικές ὀργανώσεις, παρά μόνο μέ τόν ὅρο ὅτι θά ἀναγνωρίζουν τά συνέδρια τοῦ κόμματος καί τό καταστατικό τοῦ κόμματος καί θά ὑποτάσσονται ὁλοκληρωτικά στήν κομματική πειθαρχία». (Ὑποσημείωση τοῦ συγγραφέα στήν ἔκδοση τοῦ 1907. *Ἡ Σύντ.*)

μέσα στό κόμμα μας ὑπάρχουν ἐπιβιώσεις ἀπό διάφορα ρεύματα «συγγενικά μέ τόν „οἰκονομισμό"». Τά μέλη ὅμως τῆς συνδιάσκεψης (ἀλήθεια, δέ βρίσκονται τοῦ κάκου κάτω ἀπό τήν ἰδεολογική καθοδήγηση τοῦ Μαρτίνοφ) βλέπουν τήν ἐπανάσταση μέ τό ἴδιο ἀκριβῶς πνεῦμα μέ τό ὁποῖο οἱ «οἰκονομιστές» ἔβλεπαν τήν πολιτική πάλη ἤ τό ὀχτάωρο. Οἱ «οἰκονομιστές» ἔβαλαν ἀμέσως σέ κυκλοφορία τή «θεωρία τῶν σταδίων»: 1) ἀγώνας γιά δικαιώματα· 2) πολιτική ζύμωση· 3) πολιτικός ἀγώνας,—ἤ 1) 10ωρη ἐργάσιμη μέρα· 2) 9ωρη· 3) 8ωρη. Τά ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς «τακτικῆς-προτσές» εἶναι ἀρκετά γνωστά σέ ὅλους. Τώρα μᾶς προτείνουν νά χωρίσουμε ἀπό τά πρίν, ὄμορφα ὄμορφα, σέ στάδια καί τήν ἐπανάσταση: 1) ὁ τσάρος συγκαλεῖ ἀντιπροσωπευτικό σῶμα· 2) αὐτό τό ἀντιπροσωπευτικό σῶμα «ἀποφασίζει» κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ «λαοῦ» νά ὀργανώσει συντακτική συνέλευση· 3)... γιά τό τρίτο στάδιο οἱ μενσεβίκοι ἀκόμα δέ συμφώνησαν μεταξύ τους. Ξέχασαν ὅτι ἡ ἐπαναστατική πίεση τοῦ λαοῦ συναντᾶ τήν ἀντεπαναστατική πίεση τοῦ τσαρισμοῦ καί ὅτι γι'αὐτό τό λόγο εἴτε ἡ «ἀπόφαση» μένει ἀπραγματοποίητη, εἴτε τό ζήτημα τό λύνει πάλι ἡ νίκη εἴτε ἡ ἧττα τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης. Ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης μοιάζει ἀκριβῶς μέ τόν παρακάτω συλλογισμό τῶν «οἰκονομιστῶν»: ἡ ἀποφασιστική νίκη τῶν ἐργατῶν μπορεῖ νά κερδηθεῖ εἴτε μέ τήν ἐπαναστατική πραγματοποίηση τοῦ ὀχτάωρου, εἴτε μέ τήν παραχώρηση τοῦ δεκάωρου καί μέ τήν «ἀπόφαση» νά περάσουμε στό 9ωρο... Εἶναι ἀκριβῶς τό ἴδιο πράγμα.

Μποροῦν ἴσως νά μᾶς φέρουν τήν ἀντίρρηση ὅτι οἱ συντάκτες τῆς ἀπόφασης δέν εἶχαν τήν πρόθεση *νά ταυτίσουν* τή νίκη τῆς ἐξέγερσης μέ τήν «ἀπόφαση» ἑνός ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος πού συγκαλεῖ ὁ τσάρος, ὅτι θέλησαν ἁπλῶς νά προβλέψουν τήν τακτική τοῦ κόμματος στή μιά ἤ στήν ἄλλη περίπτωση. Σ' αὐτό ἀπαντοῦμε ὅτι: 1) Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης χαρακτηρίζει ἀνοιχτά καί ἀπερίφραστα «ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό» τήν *ἀπόφαση* ἑνός ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος. Ἴσως αὐτό νά ὀφείλεται σέ ἀπροσεξία στή διατύπωση, ἴσως νά μποροῦσε νά διορθωθεῖ μέ βάση τά πρακτικά, ἐφόσον ὅμως δέν ἔχει διορθωθεῖ, τό νόημα αὐτῆς τῆς διατύπωσης μπορεῖ νά εἶναι μόνο ἕνα, καί τό νόημα αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα *ὀσβομποζντενικό*. 2) Ὁ «ὀσβομποζντενικός» τρόπος σκέψης, πού παρέσυρε τούς συντάκτες τῆς ἀπόφασης, φαίνεται ἀσύγκριτα πιό ἀνάγλυφος σέ ἄλλα ἔντυπα τῶν νεοϊσκριστῶν. Λογουχάρη τό ὄργανο τῆς ἐπιτροπῆς Τιφλίδας «Σοτσιαλ-Ντε-

μοκράτ»[13] (πού βγαίνει στά γεωργιανά· τό ἐπαίνεσε ἡ «Ἴσκρα» στό φύλλο 100) στό ἄρθρο «Τό Ζέμσκι σομπόρ καί ἡ τακτική μας» φτάνει στό σημεῖο νά λέει ἀνοιχτά πώς ἡ «τακτική», «πού διαλέγει γιά κέντρο τῆς δράσης μας τό Ζέμσκι σομπόρ» (πού γιά τή σύγκλησή του, προσθέτουμε ἐμεῖς, δέν ξέρουμε ἀκόμα τίποτα τό συγκεκριμένο!), *«μᾶς συμφέρει καλύτερα»* ἀπό τήν «τακτική» τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης καί τῆς ἐγκαθίδρυσης προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Παρακάτω θά ἐπανέλθουμε σ' αὐτό τό ἄρθρο. 3) Δέν μπορεῖ νά ἔχει κανείς καμιά ἀντίρρηση νά συζητηθεῖ προκαταβολικά ἡ τακτική τοῦ κόμματος καί γιά τήν περίπτωση νίκης τῆς ἐπανάστασης καί γιά τήν περίπτωση ἥττας της, καί γιά τήν περίπτωση ἐπιτυχίας τῆς ἐξέγερσης καί γιά τήν περίπτωση πού ἡ ἐξέγερση δέ θά μπορέσει νά φουντώσει καί νά γίνει σοβαρή δύναμη. Εἶναι ἐνδεχόμενο ἡ τσαρική κυβέρνηση νά κατορθώσει νά συγκαλέσει ἀντιπροσωπευτική συνέλευση μέ σκοπό νά ἐξασφαλίσει μιά συναλλαγή μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, — ἡ ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου, πού προβλέπει ἕνα τέτοιο ἐνδεχόμενο, μιλᾶ ἀνοιχτά γιά «ὑποκριτική πολιτική», γιά «ψευτοδημοκρατισμό», γιά «γελοιογραφικές μορφές λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης σάν τό λεγόμενο Ζέμσκι σομπόρ» *.

---

* Νά τό κείμενο αὐτῆς τῆς ἀπόφασης γιά τή στάση ἀπέναντι στήν τακτική τῆς κυβέρνησης στίς παραμονές τῆς ἐπανάστασης.

«Παίρνοντας ὑπόψη ὅτι ἡ κυβέρνηση, μέ σκοπό νά κρατηθεῖ στήν ἐξουσία κατά τήν ἐπαναστατική περίοδο πού περνᾶμε, δυναμώνει τά συνηθισμένα κατασταλτικά μέτρα, πού στρέφονται κυρίως ἐνάντια στά συνειδητά στοιχεῖα τοῦ προλεταριάτου, καί ταυτόχρονα 1) προσπαθεῖ μέ παραχωρήσεις καί ὑποσχέσεις γιά μεταρρυθμίσεις νά διαφθείρει πολιτικά τήν ἐργατική τάξη καί νά τήν ἀποτραβήξει ἔτσι ἀπό τόν ἐπαναστατικό ἀγώνα· 2) γιά τόν ἴδιο σκοπό περιβάλλει τήν ὑποκριτική πολιτική της τῶν παραχωρήσεων μέ ψευτοδημοκρατικές μορφές, ἀρχίζοντας ἀπό τήν πρόσκληση πρός τούς ἐργάτες νά ἐκλέξουν τούς ἀντιπροσώπους τους στίς ἐπιτροπές καί στίς συσκέψεις καί φθάνοντας ὥς τή δημιουργία γελοιογραφικῶν μορφῶν λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης, ὅπως τό λεγόμενο Ζέμσκι σομπόρ· 3) ὀργανώνει τίς λεγόμενες μαῦρες ἑκατονταρχίες καί ξεσηκώνει ἐνάντια στήν ἐπανάσταση ὅλα γενικά τά ἀντιδραστικά, μή συνειδητά ἤ τυφλωμένα ἀπό φυλετικό καί θρησκευτικό μίσος στοιχεῖα τοῦ λαοῦ, —

τό III συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀποφασίζει νά ζητήσει ἀπ' ὅλες τίς κομματικές ὀργανώσεις:

α) ξεσκεπάζοντας τούς ἀντιδραστικούς σκοπούς τῶν κυβερνητικῶν παραχωρήσεων νά τονίζουν στήν προπαγάνδα καί στή ζύμωσή τους ἀπό τό ἕνα μέρος τό γεγονός ὅτι ἡ κυβέρνηση ἐξαναγκάστηκε νά κάνει αὐτές τίς παραχωρήσεις, καί ἀπό τό ἄλλο ὅτι εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατο γιά τήν ἀπολυταρχία νά κάνει μεταρρυθμίσεις ἱκανοποιητικές γιά τό προλεταριάτο·

β) χρησιμοποιώντας τήν προεκλογική ζύμωση νά ἐξηγοῦν στούς ἐργάτες τό ἀληθινό νόημα τῶν τέτοιων μέτρων τῆς κυβέρνησης καί νά ἀποδείχνουν

Μά ὅλο τό ζήτημα εἶναι ἀκριβῶς ὅτι γι' αὐτό τό πράγμα δέ γίνεται λόγος στήν ἀπόφαση γιά τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, γιατί αὐτό δέν ἔχει σχέση μέ τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Ἡ περίπτωση αὐτή ἀπωθεῖ σέ δεύτερη μοίρα τό πρόβλημα τῆς ἐξέγερσης καί τῆς ἐγκαθίδρυσης προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, τό τροποποιεῖ κτλ. Τώρα ὅμως δέν πρόκειται γιά τό ὅτι εἶναι δυνατοί κάθε εἴδους συνδυασμοί, ὅτι εἶναι ἐνδεχόμενη καί ἡ νίκη καί ἡ ἥττα, καί οἱ κατευθείαν δρόμοι καί οἱ πλάγιοι· τώρα πρόκειται γιά τό ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτο γιά ἕναν σοσιαλδημοκράτη νά σπέρνει σύγχυση στήν ἀντίληψη πού ἔχουν οἱ ἐργάτες γιά τόν πραγματικά ἐπαναστατικό δρόμο, ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτο νά ὀνομάζουμε, ὅπως τό κάνει τό «Ὀσβομποζντένιγε», ἀποφασιστική νίκη ἕνα πράγμα πού τοῦ λείπει ὁ *βασικός* ὅρος τῆς νίκης. Μπορεῖ καί τό 8ωρο νά μήν τό κερδίσουμε ἀμέσως, ἀλλά μονάχα ὕστερα ἀπό ἕνα μακρύ πλάγιο δρόμο, τί θά πεῖτε ὅμως γιά ἕναν ἄνθρωπο πού θά θεωροῦσε νίκη τῶν ἐργατῶν μιά τέτοια κατάσταση ἀνημποριᾶς, μιά τέτοια ἀδυναμία τοῦ προλεταριάτου, πού τό κάνει *ἀνίκανο* νά ἐμποδίσει τίς καθυστερήσεις, τίς ἀναβολές, τά παζαρέματα, τήν προδοσία καί τήν ἀντίδραση; μπορεῖ ἡ ρωσική ἐπανάσταση νά τελειώσει μ' ἕνα «συνταγματικό ἔκτρωμα», ὅπως εἶπε κάποτε ἡ «Βπεριόντ» *, μήπως ὅμως αὐτό μπορεῖ νά δικαιώσει τό σοσιαλδημοκράτη πού στίς παραμονές τοῦ ἀποφασιστικοῦ ἀγώνα θά ὀνόμαζε αὐτό τό ἔκτρωμα «ἀποφασιστική νίκη πάνω στόν τσαρισμό»; Μπορεῖ, στή χειρότερη περίπτωση, ὄχι μόνο νά μήν κατακτήσουμε τή δημοκρατία, μά καί τό ἴδιο τό σύνταγμα

ὅτι γιά τό προλεταριάτο εἶναι ἀπαραίτητο νά συγκληθεῖ, μέ ἐπαναστατικό τρόπο, συντακτική συνέλευση μέ βάση τό καθολικό, ἴσο καί ἄμεσο ἐκλογικό δικαίωμα καί μέ μυστική ψηφοφορία·

γ) νά ὀργανώνουν τό προλεταριάτο γιά νά πραγματοποιήσει ἄμεσα, μέ τόν ἐπαναστατικό δρόμο, τό 8ωρο καί τίς ἄλλες διεκδικήσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης πού βρίσκονται στήν ἡμερήσια διάταξη·

δ) νά ὀργανώσουν τήν ἔνοπλη ἀντίσταση ἐνάντια στή δράση τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν καί ὅλων γενικά τῶν ἀντιδραστικῶν στοιχείων πού καθοδηγοῦνται ἀπό τήν κυβέρνηση». (Ὑποσημείωση τοῦ συγγραφέα στήν ἔκδοση τοῦ 1907. *Ἡ Σύντ.).*

* Ἡ ἐφημερίδα τῆς Γενεύης «Βπεριόντ» ἄρχισε νά βγαίνει τό Γενάρη τοῦ 1905 σάν ὄργανο τῆς μπολσεβίκικης μερίδας τοῦ κόμματος. Ἀπό τό Γενάρη ὥς τό Μάη βγῆκαν 18 φύλλα. Ἀπό τό Μάη ἀντί τῆς «Βπεριόντ» ἄρχισε νά βγαίνει ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» σάν κεντρικό ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ, σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ (τό συνέδριο αὐτό ἔγινε τό Μάη στό Λονδίνο. Οἱ μενσεβίκοι δέν ἦρθαν στό συνέδριο, μά ὀργάνωσαν δική τους «συνδιάσκεψη» στή Γενεύη). (Ὑποσημείωση τοῦ συγγραφέα στήν ἔκδοση τοῦ 1907. *Ἡ Σύντ.)*

νά εἶναι ἕνα φάσμα, σάν «τό σύνταγμα τοῦ Σίποφ»[14], θά μποροῦσε ὅμως νά συχωρεθεῖ σ' ἕναν σοσιαλδημοκράτη νά σβήνει τό σύνθημά μας: δημοκρατία;

Βέβαια, οἱ νεοϊσκριστές δέν ἔφτασαν ἀκόμα στό σημεῖο νά σβήνουν αὐτό τό σύνθημα. Ὡς ποιό βαθμό ὅμως τούς ἐγκατέλειψε τό ἐπαναστατικό πνεῦμα, ὥς ποιό βαθμό ἡ στείρα θεωρητικολογία τούς ἔκανε νά μή βλέπουν τά μαχητικά καθήκοντα τῆς στιγμῆς, αὐτό φαίνεται πολύ καθαρά ἀπό τό γεγονός ὅτι στήν ἀπόφασή τους *ξέχασαν* νά μιλήσουν ἴσα ἴσα γιά τή δημοκρατία! Εἶναι ἀπίστευτο, ὅμως εἶναι γεγονός. Οἱ διάφορες ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης ἐπικυρώνουν, ἐπαναλαμβάνουν, ἐπεξηγοῦν καί ἀναλύουν λεπτομερειακά ὅλα τά συνθήματα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, δέν ἔχει ξεχαστεῖ οὔτε καί ἡ ἐκλογή πληρεξουσίων καί ἀντιπροσώπων ἀπό τούς ἐργάτες κατά ἐπιχειρήσεις, — δέ βρέθηκε μονάχα ἡ εὐκαιρία σέ μιά ἀπόφαση γιά τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση νά ἀναφερθεῖ ἡ δημοκρατία. Νά μιλᾶς γιά τή «νίκη» τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης, γιά τήν ἐγκαθίδρυση προσωρινῆς κυβέρνησης καί νά μή δείχνεις τή σχέση πού ἔχουν αὐτά τά «βήματα» καί αὐτές οἱ πράξεις μέ τήν κατάκτηση τῆς δημοκρατίας — σημαίνει ὅτι γράφεις ἀπόφαση ὄχι γιά νά καθοδηγεῖς τόν ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου, μά γιά νά σέρνεσαι κούτσα κούτσα στήν οὐρά τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος.

Συμπέρασμα: τό πρῶτο μέρος τῆς ἀπόφασης: 1) δέ διευκρίνισε καθόλου τή σημασία τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης ἀπό τήν ἄποψη τῆς πάλης γιά τή δημοκρατία καί τῆς ἐξασφάλισης μιᾶς πραγματικά παλλαϊκῆς καί πραγματικά συντακτικῆς συνέλευσης· 2) ἔσπειρε πραγματική σύγχυση στή δημοκρατική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου, ταυτίζοντας τήν ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό μέ μιά κατάσταση πραγμάτων, ἀπό τήν ὁποία λείπει ἀκριβῶς ὁ βασικός ὅρος γιά μιά πραγματική νίκη.

4. Η ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΡΧΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἄς περάσουμε στό ἑπόμενο μέρος τῆς ἀπόφασης:

«. . . Καί στή μιά καί στήν ἄλλη περίπτωση ἡ νίκη αὐτή θά εἶναι ἡ ἀρχή μιᾶς νέας φάσης τῆς ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς.

Τό καθῆκον πού βάζουν κατά τρόπο αὐθόρμητο σ' αὐτή τή νέα φάση οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης εἶναι νά ἐξαλειφθεῖ οριστικά ὁλόκληρο τό μοναρχικό καθεστώς τῶν κλειστῶν τάξεων μέσα στήν

πορεία τῆς ἀμοιβαίας πάλης ἀνάμεσα στά στοιχεῖα τῆς πολιτικά ἀπελευθερωμένης ἀστικῆς κοινωνίας γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν κοινωνικῶν τους συμφερόντων καί γιά τήν ἄμεση κατοχή τῆς ἐξουσίας.

Γι' αὐτό καί ἡ προσωρινή κυβέρνηση πού θά ἀναλάβαινε νά πραγματοποιήσει τά καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης αὐτῆς, πού ἀπό τόν ἱστορικό της χαρακτήρα εἶναι ἐπανάσταση ἀστική, θά ἔπρεπε, ρυθμίζοντας τήν ἀμοιβαία πάλη ἀνάμεσα στίς ἀνταγωνιστικές τάξεις τοῦ ἀπελευθερωμένου ἔθνους, ὄχι μόνο νά σπρώχνει πρός τά μπρός τήν ἐπαναστατική ἐξέλιξη, μά καί νά παλαίβει ἐνάντια σ' ἐκείνους τούς παράγοντές της, πού ἀπειλοῦν τίς βάσεις τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶτος».

Ἄς σταθοῦμε σ' αὐτό τό μέρος, πού ἀποτελεῖ αὐτοτελές κομμάτι τῆς ἀπόφασης. Ἡ βασική ἰδέα τῶν παραπάνω συλλογισμῶν συμπίπτει μέ τήν ἰδέα πού ἐκτέθηκε στήν παράγραφο 3 τῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου. Ὅταν ὅμως συγκρίνουμε αὐτά τά μέρη τῶν δυό ἀποφάσεων, χτυπᾶ ἀμέσως στό μάτι ἡ ἑξῆς ριζική διαφορά μεταξύ τους. Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου, χαρακτηρίζοντας μέ δυό λόγια τήν κοινωνικο-οικονομική βάση τῆς ἐπανάστασης, συγκεντρώνει ὅλη τήν προσοχή της στήν αὐστηρά καθορισμένη πάλη τῶν τάξεων γιά συγκεκριμένες κατακτήσεις καί προβάλλει στήν πρώτη γραμμή τά μαχητικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου. Ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης, περιγράφοντας ἐκτενῶς, θολά καί μπερδεμένα τήν κοινωνικο-οικονομική βάση τῆς ἐπανάστασης, μιλᾶ πολύ ἀόριστα σχετικά μέ τήν πάλη γιά τίς συγκεκριμένες κατακτήσεις καί ἀφήνει ἀπόλυτα στή σκιά τά μαχητικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου. Ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης μιλᾶ γιά τήν ἐξάλειψη τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος μέσα στήν πορεία τῆς ἀμοιβσίας πάλης ἀνάμεσα στά στοιχεῖα τῆς κοινωνίας. Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου λέει ὅτι ἐμεῖς, τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, πρέπει νά πραγματοποιήσουμε αὐτή τήν ἐξάλειψη, ὅτι πραγματική ἐξάλειψη εἶναι μόνο ἡ ἐγκαθίδρυση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, ὅτι τή δημοκρατία αὐτή πρέπει νά τήν κατακτήσουμε, ὅτι θά ἀγωνιστοῦμε γι' αὐτήν καί γιά τήν πλήρη ἐλευθερία ὄχι μόνο ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, μά καί ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, σέ περίπτωση πού θά ἀποπειραθεῖ (καί ἀσφαλῶς θά ἀποπειραθεῖ) νά μᾶς ἀφαιρέσει τίς κατακτήσεις μας. Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου καλεῖ στόν ἀγώνα μιά ὁρισμένη τάξη γιά ἕναν ἄμεσο σκοπό, μέ ἀκρίβεια καθορισμένο. Ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης κάνει συλλογισμούς γιά ἀμοιβαία πάλη ἀνάμεσα στίς διάφορες δυνάμεις. Ἡ μιά ἀπόφαση ἐκφράζει τήν ψυχολογία τοῦ ἔντονου ἀγώνα, ἡ ἄλλη τήν ψυχολογία τῆς παθητικῆς ἐνατένισης· ἡ μιά εἶναι διαποτισμένη μέ τήν ἔκκληση γιά ἐνεργό δράση, ἡ ἄλλη διαπνέεται ἀπό στείρα

θεωρητικολογία. Καί οἱ δυό ἀποφάσεις δηλώνουν ὅτι ἡ συντελούμενη ἐπανάσταση εἶναι γιά μᾶς μόνο τό πρῶτο βῆμα πού θά τό ἀκολουθήσει δεύτερο, ἀπ' αὐτό ὅμως ἡ μιά ἀπόφαση βγάζει τό συμπέρασμα ὅτι πρέπει, ὅσο μπορεῖ πιό γρήγορα, νά διατρέξουμε αὐτό τό πρῶτο βῆμα, ὅσο μπορεῖ πιό γρήγορα νά τό ἐξαλείψουμε, νά κατακτήσουμε τή δημοκρατία, νά καταπνίξουμε ἀμείλικτα τήν ἀντεπανάσταση καί νά δημιουργήσουμε τό ἔδαφος γιά τό δεύτερο βῆμα. Ἀντίθετα ἡ ἄλλη ἀπόφαση ἐξαντλεῖται, σά νά λέμε, σέ πολύλογες περιγραφές αὐτοῦ τοῦ πρώτου βήματος καί (μέ συγχωρεῖτε γιά τήν ἀγοραία ἔκφραση) πιπιλίζει σκέψεις πού ἔχουν σχέση μέ τό ζήτημα αὐτό. Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου παίρνει σάν εἰσαγωγή ἤ σάν ἀφετηρία τίς παλιές καί αἰώνια νέες ἰδέες τοῦ μαρξισμοῦ (γιά τόν ἀστικό χαρακτήρα τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης), γιά νά βγάλει συμπεράσματα σχετικά μέ τά πρωτοπόρα καθήκοντα τῆς πρωτοπόρας τάξης πού παλαίβει καί γιά τή δημοκρατική καί γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἀντίθετα ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης κολλάει στόν πρόλογο, ἀναμασώντας τον καί προσπαθώντας νά κάνει τόν ἔξυπνο.

Ἡ διαφορά αὐτή εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἴδια ἐκείνη διαφορά πού ἀπό καιρό χωρίζει τούς ρώσους μαρξιστές σέ δυό πτέρυγες: σέ θεωρητικολόγο καί σέ μαχητική πτέρυγα στά παλιά χρόνια τοῦ νόμιμου μαρξισμοῦ, σέ οἰκονομιστική καί σέ πολιτική πτέρυγα στήν ἐποχή πού ἀρχίζει τό μαζικό κίνημα. Ἀπό τή σωστή θέση τοῦ μαρξισμοῦ γιά τίς βαθιές οἰκονομικές ρίζες τῆς ταξικῆς πάλης γενικά καί τῆς πολιτικῆς πάλης εἰδικά οἱ «οἰκονομιστές» ἔβγαζαν τό πρωτότυπο συμπέρασμα ὅτι πρέπει νά γυρίζουμε τίς πλάτες στήν πολιτική πάλη καί νά συγκρατοῦμε τήν ἀνάπτυξή της, νά στενεύουμε τήν ἔκτασή της, νά μειώνουμε τά καθήκοντά της. Οἱ πολιτικοί ἀπεναντίας ἔβγαζαν διαφορετικό συμπέρασμα ἀπό τήν ἴδια θέση, καί συγκεκριμένα: πώς ὅσο πιό βαθιές εἶναι τώρα οἱ ρίζες τοῦ ἀγώνα μας τόσο πιό πλατιά, πιό τολμηρά, πιό ἀποφασιστικά, πιό πρωτοβουλιακά πρέπει νά διεξάγουμε αὐτόν τόν ἀγώνα. Τήν ἴδια ἀκριβῶς διαμάχη ἔχουμε μπροστά μας καί τώρα, μέσα σέ διαφορετική κατάσταση καί μέ παραλλαγμένη μορφή. Ἀπό τίς θέσεις ὅτι μιά δημοκρατική ἐπανάσταση ἀπέχει πολύ ἀπό τοῦ νά εἶναι σοσιαλιστική, ὅτι καθόλου δέν «ἐνδιαφέρει» μόνο τούς ἄπορους, ὅτι οἱ βαθύτατες ρίζες της βρίσκονται στίς ἀναπότρεπτες ἀνάγκες καί ἀπαιτήσεις *ὅλης* τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, στό σύνολό της, — ἀπ' αὐτές τίς θέσεις ἐμεῖς βγάζουμε τό συμπέρασμα ὅτι τόσο πιό θαρρετά

ιρέπει ἡ πρωτοπόρα τάξη νά θέτει τά δημοκρατικά της καθήκοντα, τόσο πιό κατηγορηματικά πρέπει νά τά διατυπώνει ὥς τό τέλος, νά ρίχνει τό ἄμεσο σύνθημα τῆς δημοκρατίας, νά προπαγανδίζει τήν ἰδέα γιά τήν ἀνάγκη τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, τήν ἀνάγκη νά καταπνιγεῖ ἀμείλικτα ἡ ἀντεπανάσταση. Ἀντίθετα οἱ ἀντίπαλοί μας, οἱ νεοϊσκριστές, βγάζουν ἀπό τίς ἴδιες θέσεις τό συμπέρασμα ὅτι δέν πρέπει νά διατυπώνουμε ὥς τό τέλος τά δημοκρατικά συμπεράσματα, ὅτι μποροῦμε καί νά μή ρίχνουμε ἀνάμεσα στά πρακτικά συνθήματα τό σύνθημα τῆς δημοκρατίας, ὅτι ἐπιτρέπεται νά μήν προπαγανδίζουμε τήν ἰδέα γιά τήν ἀνάγκη τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, ὅτι μποροῦμε νά ὀνομάσουμε ἀποφασιστική νίκη καί τήν ἀπόφαση γιά σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης, ὅτι τό καθῆκον τῆς πάλης ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση μποροῦμε καί νά μήν τό βάζουμε σάν ἐνεργητικό καθῆκον μας, μά νά τό πνίγουμε μέσα σέ μιά θολή (καί ὄχι σωστά διατυπωμένη, ὅπως θά δοῦμε ἀμέσως παρακάτω) ἐπίκληση τοῦ «προτσές τῆς ἀμοιβαίας πάλης». Αὐτό δέν εἶναι γλώσσα πολιτικῶν ἀνδρῶν, εἶναι γλώσσα πού χρησιμοποιοῦν ἀρχειοφύλακες!

Καί ὅσο πιό προσεκτικά ἐξετάζετε τίς ἐπιμέρους διατυπώσεις τῆς ἀπόφασης τῶν νεοϊσκριστῶν, τόσο πιό παραστατικά προβάλλουν μπροστά σας οἱ βασικές της ἰδιομορφίες πού ἀναφέραμε παραπάνω. Μᾶς μιλᾶνε λογουχάρη γιά «τό προτσές τῆς ἀμοιβαίας πάλης ἀνάμεσα στά στοιχεῖα τῆς πολιτικά ἀπελευθερωμένης ἀστικῆς κοινωνίας». Φέρνοντας στό νοῦ μας τό θέμα τῆς ἀπόφασης (προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση), ρωτᾶμε μέ ἀπορία: ἐφόσον γίνεται λόγος γιά τό προτσές τῆς ἀμοιβαίας πάλης, πῶς μπορεῖτε νά ἀποσιωπᾶτε τά στοιχεῖα πού *ὑποδουλώνουν* πολιτικά τήν ἀστική κοινωνία: Μήπως οἱ ἄνθρωποι τῆς συνδιάσκεψης νομίζουν ὅτι, μιά καί πῆραν σάν προϋπόθεση τή νίκη τῆς ἐπανάστασης, αὐτό θά πεῖ πώς ἐξαφανίστηκαν κιόλας αὐτά τά στοιχεῖα; Μιά τέτοια σκέψη θά ἦταν γενικά παραλογισμός καί εἰδικότερα πολύ μεγάλη πολιτική ἀφέλεια καί πολιτική μυωπία. Ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στήν ἀντεπανάσταση, ἡ ἀντεπανάσταση δέ θά ἐξαφανιστεῖ, ἀλλά ἀντίθετα θ' ἀρχίσει ἀναπόφευκτα ἕναν καινούργιο, ἀκόμα πιό λυσσασμένο ἀγώνα. Ἀφιερώνοντας τήν ἀπόφασή μας στήν ἀνάλυση τῶν καθηκόντων πού θά μποῦν μπροστά μας σέ περίπτωση νίκης τῆς ἐπανάστασης, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά δόσουμε ἐξαιρετική προσοχή στά καθήκοντα τῆς ἀπόκρουσης τῆς ἀντεπαναστατικῆς πίεσης (ὅπως γίνεται ἀκρι-

βῶς στήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου) καί ὄχι νά πνίγουμε αὐτά τά ἄμεσα, ἐπιτακτικά, ἐπίκαιρα πολιτικά καθήκοντα ἑνός μαχητικοῦ κόμματος μέσα σέ γενικούς συλλογισμούς γιά τό τί θά γίνει *ὕστερα* ἀπό τή σημερινή ἐπαναστατική ἐποχή, τί θά γίνει ὅταν θά ὑπάρχει πιά μιά «πολιτικά *ἀπελευθερωμένη* κοινωνία». Ὅπως οἱ «οἰκονομιστές», ἐπαναλαμβάνοντας γενικές ἀλήθειες γιά τήν ὑποταγή τῆς πολιτικῆς στήν οἰκονομία, συγκάλυπταν τό γεγονός ὅτι δέν καταλάβαιναν τά ἐπίκαιρα πολιτικά καθήκοντα, ἔτσι καί οἱ νεοϊσκριστές, ἐπικαλούμενοι τίς γενικές ἀλήθειες γιά τήν πάλη μέσα σέ μιά πολιτικά *ἀπελευθερωμένη* κοινωνία, συγκαλύπτουν τό γεγονός ὅτι δέν καταλαβαίνουν τά ἐπίκαιρα ἐπαναστατικά καθήκοντα τῆς πολιτικῆς *ἀπελευθέρωσης* αὐτῆς τῆς κοινωνίας.

Πάρτε τήν ἔκφραση: «ὁριστική ἐξάλειψη ὁλόκληρου τοῦ μοναρχικοῦ καθεστῶτος τῶν κλειστῶν τάξεων». Στή ρωσική γλώσσα ὁριστική ἐξάλειψη τοῦ μοναρχικοῦ συστήματος σημαίνει ἐγκαθίδρυση λαοκρατικῆς δημοκρατίας. Στόν καλό μας ὅμως τόν Μαρτίνοφ καί στούς θαυμαστές του ἡ ἔκφραση αὐτή φαίνεται πάρα πολύ ἁπλή καί καθαρή. Θέλουν ὁπωσδήποτε «νά ἐμβαθύνουν» καί νά ποῦν κάτι «πιό ἔξυπνο». Ἔτσι ἔχουμε ἀπό τό ἕνα μέρος γελοῖες προσπάθειες βαθυστοχασιᾶς. Καί ἀπό τό ἄλλο, ἀντί ἕνα σύνθημα, ἔχουμε μιά περιγραφή, ἀντί μιά παληκαρίσια ἔκκληση νά τραβήξουμε μπροστά, ἔχουμε κάποια μελαγχολική ματιά πρός τά πίσω. Σά νά μήν ἔχουμε μπροστά μας ζωντανούς ἀνθρώπους πού θέλουν τώρα ἀμέσως νά παλαίψουν γιά τή δημοκρατία, μά κάτι ξυλιασμένες μούμιες πού sub specie aeternitatis* ἐξετάζουν τό ζήτημα ἀπό τήν ἄποψη τοῦ plusquamperfectum **.

Πᾶμε παρακάτω: «... ἡ προσωρινή κυβέρνηση... θά ἀναλάβαινε νά πραγματοποιήσει τά καθήκοντα αὐτῆς... τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης...». Νά, ἐδῶ φάνηκε ἀμέσως ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς συνδιάσκεψης παρέβλεψαν τό συγκεκριμένο ζήτημα πού μπαίνει μπροστά στούς πολιτικούς ἡγέτες τοῦ προλεταριάτου. Τό συγκεκριμένο ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης ἐξαφανίστηκε ἀπό τό ὀπτικό τους πεδίο, γιατί σκεπάστηκε ἀπό τό ζήτημα τῆς μελλοντικῆς σειρᾶς τῶν κυβερνήσεων πού θά ἀσκήσουν τά καθήκοντα τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης γενικά. Ἄν θέλετε νά ἐξετάσετε τό ζήτημα «ἱστορικά», τότε τό

*— ἀπό τήν ἄποψη τῆς αἰωνιότητας. *Ἡ Σύντ.*

** — τοῦ ὑπερσυντέλικου, δηλ. τοῦ ἀπό πολύν καιρό τετελεσμένου γεγονότος, τοῦ μακρινοῦ παρελθόντος. *Ἡ Σύντ.*

παράδειγμα ὁποιασδήποτε εὐρωπαϊκῆς χώρας θά σᾶς δείξει ὅτι ἴσα ἴσα μιά σειρά κυβερνήσεις, πού δέν ἦταν καθόλου «προσωρινές», ἄσκησαν τά ἱστορικά καθήκοντα τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, ὅτι ἀκόμα καί οἱ κυβερνήσεις πού εἶχαν νικήσει τήν ἐπανάσταση ἀναγκάστηκαν ὡστόσο νά ἀσκήσουν τά ἱστορικά καθήκοντα αὐτῆς τῆς νικημένης ἐπανάστασης. Αὐτό ὅμως πού ὀνομάζεται «προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση» δέν εἶναι καθόλου ἐκεῖνο πού νομίζετε ἐσεῖς: ἔτσι ὀνομάζεται ἡ κυβέρνηση μιᾶς ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς, πού ἀντικαθιστᾶ ἄμεσα τήν κυβέρνηση ἡ ὁποία ἀνατράπηκε καί στηρίζεται στήν ἐξέγερση τοῦ λαοῦ καί ὄχι σέ ὁποιαδήποτε ἀντιπροσωπευτικά σώματα πού προέρχονται ἀπό τό λαό. Ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση εἶναι ὄργανο τῆς πάλης γιά τήν ἄμεση νίκη τῆς ἐπανάστασης, γιά τήν ἄμεση ἀπόκρουση τῶν ἀντεπαναστατικῶν ἀποπειρῶν καί δέν εἶναι καθόλου ὄργανο γιά τήν ἄσκηση τῶν ἱστορικῶν καθηκόντων τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης γενικά. Ἄς ἀφήσουμε, κύριοι, στούς μελλοντικούς ἱστορικούς τῆς μελλοντικῆς «Ρούσκαγια Σταρινά»[15] νά καθορίσουν ποιά ἀκριβῶς καθήκοντα τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης ἀσκήσαμε ἐμεῖς μαζί μέ σᾶς καί ποιά τούτη ἤ ἐκείνη ἡ κυβέρνηση, — αὐτή ἡ δουλειά θά μποροῦσε νά γίνει καί ὕστερα ἀπό 30 χρόνια· ἐμεῖς ὅμως πρέπει νά δόσουμε τώρα συνθήματα καί πρακτικές ὑποδείξεις γιά τόν ἀγώνα ὑπέρ τῆς δημοκρατίας καί γιά τήν ὅσο τό δυνατόν πιό δραστήρια συμμετοχή τοῦ προλεταριάτου σ' αὐτό τόν ἀγώνα.

Γιά τούς λόγους πού τονίσαμε δέν εἶναι ἱκανοποιητικές καί οἱ τελευταῖες θέσεις στό κομμάτι τῆς ἀπόφασης πού ἀναφέραμε. Εἶναι πολύ ἀποτυχημένη ἤ, τό λιγότερο, ἀδέξια ἡ ἔκφραση ὅτι ἡ προσωρινή κυβέρνηση θά ἔπρεπε «νά ρυθμίζει» τήν ἀμοιβαία πάλη ἀνάμεσα στίς ἀντιτιθέμενες τάξεις: δέ θά ἔπρεπε μαρξιστές νά χρησιμοποιοῦν μιά τόσο φιλελευθερο-οσβομποζντενική διατύπωση, πού δίνει ἀφορμή νά νομίζει κανείς ὅτι μπορεῖ τάχα νά ὑπάρξουν κυβερνήσεις πού δέν ἀποτελοῦν ὄργανο τῆς ταξικῆς πάλης, ἀλλά «ρυθμιστή» της... Ἡ κυβέρνηση θά ἔπρεπε «ὄχι μόνο νά σπρώχνει πρός τά μπρός τήν ἐπαναστατική ἐξέλιξη, μά καί νά ἀγωνίζεται ἐνάντια σ' ἐκείνους τούς παράγοντες αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης πού ἀπειλοῦν τίς βάσεις τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶτος». Ὁ «παράγοντας» αὐτός εἶναι ἀκριβῶς τό ἴδιο τό προλεταριάτο πού ἐξονόματός του μιλάει ἡ ἀπόφαση! Ἀντί νά μᾶς ὑποδείξουν πῶς ἀκριβῶς πρέπει τό προλεταριάτο στή δοσμένη στιγμή «νά σπρώχνει πρός τά μπρός τήν ἐπαναστατική ἐξέλιξη» (νά τήν προωθεῖ πιό πέρα ἀπ' ὅ,τι θά ἤθελε ἡ συν-

ταγματική ἀστική τάξη), ἀντί νά μᾶς συμβουλεύουν νά ἑτοιμαζόμαστε κατά ἕνα συγκεκριμένο τρόπο γιά τόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀστική τάξη ὅταν αὐτή θά στραφεῖ ἐνάντια στίς κατακτήσεις τῆς ἐπανάστασης, — ἀντί γιά ὅλα αὐτά μᾶς δίνουν μιά γενική περιγραφή τοῦ προτσές πού δέ λέει τίποτε γιά τά συγκεκριμένα καθήκοντα τῆς *δικῆς μας* δράσης. Ὁ τρόπος πού διατυπώνουν τίς σκέψεις τους οἱ νεοϊσκριστές μᾶς θυμίζει τήν κρίση τοῦ Μάρξ (στίς περίφημες «θέσεις» του γιά τόν Φόυερμπαχ) γιά τόν παλιό ὑλισμό, πού ἦταν ξένος πρός τήν ἰδέα τῆς διαλεκτικῆς. Οἱ φιλόσοφοι μόνο *ἐξηγοῦσαν* μέ διαφορετικούς τρόπους τόν κόσμο, ἔλεγε ὁ Μάρξ, τό ζήτημα ὅμως εἶναι νά τόν *ἀλλάξουμε* [16]. Ἔτσι καί οἱ νεοϊσκριστές μποροῦν νά περιγράφουν καί νά ἐξηγοῦν ὑποφερτά τό προτσές τῆς πάλης πού συντελεῖται μπροστά στά μάτια τους, δέν μποροῦν ὅμως καθόλου νά δόσουν ἕνα σωστό σύνθημα στόν ἀγώνα αὐτόν. Βαδίζοντας μέ ζῆλο, μά καθοδηγώντας ἄσχημα οἱ νεοϊσκριστές μειώνουν τήν ὑλιστική ἀντίληψη τῆς ἱστορίας, ἐπειδή ἀγνοοῦν τόν ἐνεργό ἡγετικό καί διευθυντικό ρόλο πού μποροῦν καί πρέπει νά παίξουν στήν ἱστορία τά κόμματα πού ἔχουν συνειδητοποιήσει τούς ὑλικούς ὅρους τῆς ἐπανάστασης καί ἔχουν μπεῖ ἐπικεφαλῆς τῶν πρωτοπόρων τάξεων.

5. ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ «ΝΑ ΣΠΡΩΧΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΠΡΟΣ»;

Παραθέτουμε ἕνα ἄλλο μέρος τῆς ἀπόφασης:

«Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά τείνει νά διατηρήσει σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς ἐπανάστασης μιά θέση πού νά τῆς ἐξασφαλίζει ὅσο μπορεῖ καλύτερα τή δυνατότητα νά σπρώχνει τήν ἐπανάσταση πρός τά μπρός, δέ θά τῆς δένει τά χέρια στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀσυνεπῆ καί ἰδιοτελῆ πολιτική τῶν ἀστικῶν κομμάτων καί θά τήν προφυλάσσει ἀπό τόν κίνδυνο νά διαλυθεῖ μέσα στήν ἀστική δημοκρατία.
Γι' αὐτό ἡ σοσιαλδημοκρατία δέν πρέπει νά βάζει σά σκοπό της τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας ἤ τό μοίρασμά της μέ ἄλλους μέσα στήν προσωρινή κυβέρνηση, μά πρέπει νά μένει τό κόμμα τῆς ἄκρας ἐπαναστατικῆς ἀντιπολίτευσης».

Μᾶς ἀρέσει πολύ, πάρα πολύ ἡ συμβουλή νά πάρουμε μιά θέση πού νά μᾶς ἐξασφαλίζει μέ τόν καλύτερο τρόπο τή δυνατότητα νά σπρώχνουμε τήν ἐπανάσταση πρός τά μπρός. Θά θέλαμε μόνο, ἐκτός ἀπό τήν καλή αὐτή συμβουλή, νά γινόταν καί μιά ἄμεση ὑπόδειξη πῶς οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά σπρώχνουν τήν ἐπανάσταση πρός τά μπρός ἴσα ἴσα σήμερα, στή

σημερινή πολιτική κατάσταση, σ' αὐτήν τήν ἐποχή τῶν φημῶν, τῶν ὑποθέσεων, τῶν συζητήσεων καί τῶν σχεδίων γιά σύγκληση τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ. Μπορεῖ σήμερα νά σπρώχνει τήν ἐπανάσταση πρός τά μπρός ἐκεῖνος πού δέν καταλαβαίνει τόν κίνδυνο ἀπό τήν ὀσβομποζντενική θεωρία τοῦ «συμβιβασμοῦ» τοῦ λαοῦ μέ τόν τσάρο, ἐκεῖνος πού ὀνομάζει νίκη μιά ἁπλή «ἀπόφαση» νά συγκληθεῖ συντακτική συνέλευση, ἐκεῖνος πού δέ βάζει σάν καθῆκον τή δραστήρια προπαγάνδα τῆς ἰδέας γιά τήν ἀνάγκη μιᾶς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης; ἐκεῖνος πού καταχωνιάζει τό σύνθημα τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας; Τέτοιοι ἄνθρωποι στήν πραγματικότητα *σπρώχνουν τήν ἐπανάσταση πρός τά πίσω*, γιατί ἀπό *πρακτική-πολιτική* ἄποψη ἔχουν σταματήσει στό ἐπίπεδο τῆς *ὀσβομποζντενικῆς* θέσης. Τί ὠφελεῖ τό ὅτι παραδέχονται τό πρόγραμμα πού ἀπαιτεῖ τήν ἀντικατάσταση τῆς ἀπολυταρχίας μέ τή δημοκρατία, ὅταν ἀπό μιά ἀπόφαση γιά τά ζητήματα τακτικῆς, πού καθορίζει τά σημερινά καί ἄμεσα καθήκοντα τοῦ κόμματος στήν ἐπαναστατική στιγμή, λείπει τό σύνθημα τῆς πάλης γιά τή δημοκρατία; Μά ἀκριβῶς ἡ ὀσβομποζντενική θέση, ἡ θέση τῆς συνταγματικῆς ἀστικῆς τάξης χαρακτηρίζεται τώρα στήν πραγματικότητα ἀπό τό ὅτι ἡ ἀπόφαση γιά τή σύγκληση παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης θεωρεῖται ἀποφασιστική νίκη, ἐνῶ ἀποσιωπᾶται γιά εὐνόητους λόγους τό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης καί τῆς δημοκρατίας! Γιά νά σπρώξεις τήν ἐπανάσταση *πρός τά μπρός*, δηλ. πιό πέρα ἀπό τά ὅρια πού τήν σπρώχνει ἡ μοναρχική ἀστική τάξη, πρέπει νά ρίχνεις δραστήρια, νά ὑπογραμμίζεις καί νά βάζεις στήν πρώτη γραμμή συνθήματα πού *ἀποκλείουν* τήν «ἀσυνέπεια» τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Τέτοια συνθήματα αὐτή τή στιγμή εἶναι *μονάχα δυό*: 1) προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί 2) δημοκρατία, γιατί τό σύνθημα τῆς παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης τό *ἐγκολπώθηκε* ἡ μοναρχική ἀστική τάξη (βλέπε τό πρόγραμμα τῆς «Ἕνωσης ἀπελευθέρωσης»), καί τό ἐγκολπώθηκε ἀκριβῶς γιά νά ἐξαπατήσει τήν ἐπανάσταση, γιά νά μήν ἐπιτρέψει τήν ὁλοκληρωτική νίκη τῆς ἐπανάστασης, γιά νά πραγματοποιήσει ἡ μεγάλη κεφαλαιοκρατία μιά μπακαλίστικη συναλλαγή μέ τόν τσαρισμό. Κι ἔτσι βλέπουμε ὅτι ἀπό αὐτά τά δυό συνθήματα, πού εἶναι τά μόνα ἱκανά νά σπρώξουν τήν ἐπανάσταση πρός τά μπρός, ἡ συνδιάσκεψη ξέχασε ὁλότελα τό σύνθημα τῆς δημοκρατίας, ἐνῶ τό σύνθημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης τό ταυτίζει ἁπλούστατα μέ τό ὀσβομποζντενικό σύνθημα γιά παλλαϊκή συντακτική

συνέλευση, ἀποκαλώντας καί τό ἕνα καί τό ἄλλο «ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης»!!

Μάλιστα, αὐτό εἶναι ἕνα ἀναμφισβήτητο γεγονός πού εἴμαστε βέβαιοι ὅτι θά χρησιμεύσει σάν ὀρόσημο γιά τόν μελλοντικό ἱστορικό τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας. Ἡ συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τό Μάη τοῦ 1905 παίρνει μιά ἀπόφαση πού λέει ὄμορφα λόγια γιά τήν ἀνάγκη νά σπρώξουμε τή δημοκρατική ἐπανάσταση πρός τά μπρός καί πού στήν πράξη τή σπρώχνει πρός τά πίσω, πού στήν πράξη δέν προχωρεῖ πιό πέρα ἀπό τά δημοκρατικά συνθήματα τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης.

Στούς νεοϊσκριστές ἀρέσει νά μᾶς κατηγοροῦν ὅτι ἀγνοοῦμε τόν κίνδυνο νά διαλυθεῖ τό προλεταριάτο μέσα στήν ἀστική δημοκρατία. Θά θέλαμε νά δοῦμε ποιός θά ἐπιχειροῦσε νά ἀποδείξει αὐτή τήν κατηγορία μέ βάση τό κείμενο τῶν ἀποφάσεων πού ψηφίστηκαν στό III συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἐμεῖς θά ἀπαντήσουμε στούς ἀντιπάλους μας: ἡ σοσιαλδημοκρατία, δρώντας στό ἔδαφος τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, δέν μπορεῖ νά συμμετέχει στήν πολιτική χωρίς νά βαδίζει, πότε στή μιά καί πότε στήν ἄλλη χωριστή περίπτωση, *πλάι* στήν ἀστική δημοκρατία. Ἡ διαφορά ἀνάμεσα σέ μᾶς καί σέ σᾶς εἶναι ὅτι ἐμεῖς βαδίζουμε πλάι στήν ἐπαναστατική καί δημοκρατική ἀστική τάξη χωρίς νά συγχωνευόμαστε μ' αὐτήν, ἐνῶ ἐσεῖς βαδίζετε πλάι *στή φιλελεύθερη καί μοναρχική ἀστική τάξη*, ἐπίσης χωρίς νά συγχωνεύεστε μ' αὐτήν. *Νά πῶς ἔχουν τά πράγματα.*

Τά συνθήματα τακτικῆς, πού διατυπώνετε ἐνονόματι τῆς συνδιάσκεψης, *συμπίπτουν* μέ τά συνθήματα τοῦ «συνταγματικοῦ δημοκρατικοῦ» κόμματος, δηλ. *τοῦ κόμματος τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης*· ἐσεῖς ὅμως δέν παρατηρήσατε, δέν καταλάβατε αὐτή τή σύμπτωση, κι ἔτσι στήν πράξη βρεθήκατε *στήν οὐρά τῶν ὀσβομποζντέντσι.*

Τά δικά μας συνθήματα τακτικῆς, πού διατυπώθηκαν ἐνονόματι τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, συμπίπτουν μέ τά συνθήματα τῆς λαοκρατικο-επαναστατικῆς καί δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀστική αὐτή τάξη καί ἡ μικροαστική τάξη δέν ἔχουν ἀκόμα συγκροτηθεῖ σ' ἕνα μεγάλο λαϊκό κόμμα στή Ρωσία*. Ὅμως μόνο ὅποιος δέν ἔχει ἰδέα γιά τό τί γίνεται σήμερα στή Ρωσία

* Οἱ «σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες» εἶναι μάλλον μιά τρομοκρατική διανοουμενίστικη ὁμάδα παρά τό ἔμβρυο ἑνός τέτοιου κόμματος, ἄν καί ἡ ἀντικειμενική σημασία τῆς δράσης αὐτῆς τῆς ὁμάδας συνοψίζεται ἀκριβῶς στήν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων τῆς ἐπαναστατικῆς καί δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης.

μπορεῖ νά ἀμφιβάλλει γιά τήν ὕπαρξη στοιχείων ἑνός τέτοιου κόμματος. Ἐμεῖς σκοπεύουμε νά καθοδηγήσουμε (σέ περίπτωση πού θά ἐξελισσόταν μέ ἐπιτυχία ἡ μεγάλη ρωσική ἐπανάσταση) ὄχι μόνο τό προλεταριάτο πού εἶναι ὀργανωμένο ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, μά καί αὐτή τή μικροαστική τάξη πού εἶναι σέ θέση νά βαδίσει μαζί μας.

Μέ τήν ἀπόφασή της ἡ συνδιάσκεψη *ξεπέφτει* ἀσύνειδα στό ἐπίπεδο τῆς φιλελεύθερης καί μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης. Τό συνέδριο τοῦ κόμματος μέ τήν ἀπόφασή του *ἀνεβάζει* συνειδητά ὥς τό δικό του ἐπίπεδο τά στοιχεῖα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας πού εἶναι ἱκανά γιά ἀγώνα καί ὄχι γιά καπηλεῖες.

Τά περισσότερα στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ εἴδους βρίσκονται μέσα στήν ἀγροτιά. Χωρίς νά κάνουμε μεγάλο λάθος μποροῦμε, ὅταν χωρίζουμε τίς μεγάλες κοινωνικές ὁμάδες μέ βάση τίς πολιτικές τους τάσεις, νά ταυτίσουμε τήν ἐπαναστατική καί λαοκρατική δημοκρατία μέ τή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς, — φυσικά μέ τήν ἴδια ἔννοια, μέ τίς ἴδιες ἐπιφυλάξεις καί ἐξυπονοούμενους ὅρους πού μπορεῖ νά ταυτίσει κανείς τήν ἐργατική τάξη μέ τή σοσιαλδημοκρατία. Μ' ἄλλα λόγια, μποροῦμε νά διατυπώσουμε τά συμπεράσματά μας καί μέ τίς παρακάτω ἐκφράσεις: ἡ συνδιάσκεψη μέ τά *πανεθνικά* * *πολιτικά* της συνθήματα στήν ἐπαναστατική στιγμή *ξεπέφτει* ἀσύνειδα *στό ἐπίπεδο τῆς μάζας τῶν τσιφλικάδων*. Τό συνέδριο τοῦ κόμματος μέ τά πανεθνικά πολιτικά του συνθήματα *ἀνεβάζει τήν ἀγροτική μάζα ὥς τό ἐπαναστατικό ἐπίπεδο*. Προκαλοῦμε ἐκεῖνον πού, μέ βάση αὐτό τό συμπέρασμα, θά μᾶς κατηγορήσει ὅτι ἔχουμε τό πάθος τῆς παραδοξολογίας νά ἀνασκευάσει τούτη τή θέση: ἄν δέ σταθοῦμε ἱκανοί νά όδηγήσουμε τήν ἐπανάσταση ὥς τό τέλος, ἄν ἡ ἐπανάσταση *τελειώσει* ὅπως τήν ἐννοοῦν οἱ ὀσβομποζντέντσι «μέ ἀποφασιστική νίκη» μέ τή μορφή μιᾶς ἁπλῆς ἀντιπροσωπευτικῆς συνέλευσης, συγκαλούμενης ἀπό τόν τσάρο καί πού μόνο γιά κοροϊδία θά μποροῦσε νά ὀνομαστεῖ συντακτική, — τότε αὐτό θά εἶναι μιά ἐπανάσταση στήν ὁποία θά ὑπερέχει τό *τσιφλικάδικο καί μεγαλοαστικό* στοιχεῖο. Ἀντίθετα, ἄν ἔχουμε τήν τύχη νά ζήσουμε μιά πραγματικά μεγάλη ἐπανάσταση, ἄν ἡ ἱστορία δέν ἐπιτρέψει τούτη τή φορά νά βγεῖ ἕνα «ἔκτρωμα», ἄν σταθοῦμε ἱκανοί νά όδηγήσουμε τήν ἐπανάσταση ὥς τό τέλος, ὥς τήν ἀποφασιστική νίκη, ὄχι ὅπως τήν ἐννοοῦν οἱ ὀσβομποζντέντσι καί οἱ νεοϊ-

* Δέ μιλᾶμε γιά τά εἰδικά ἀγροτικά συνθήματα, γιά τά ὁποῖα ὑπάρχουν ἰδιαίτερες ἀποφάσεις.

σκριστές, τότε θά εἶναι μιά ἐπανάσταση στήν ὁποία θά ὑπερέχει τό ἀγροτικό καί τό προλεταριακό στοιχεῖο.

Ἴσως ὁρισμένοι θεωρήσουν τό γεγονός ὅτι παραδεχόμαστε τήν ἰδέα μιᾶς τέτοιας ὑπεροχῆς σάν παραίτηση ἀπό τήν πεποίθησή μας ὅτι ἡ ἐπικείμενη ἐπανάσταση θά ἔχει ἀστικό χαρακτήρα. Αὐτό μπορεῖ κάλλιστα νά γίνει, ἄν πάρουμε ὑπόψη μας τήν κατάχρηση αὐτῆς τῆς ἔννοιας πού βλέπουμε νά γίνεται ἀπό τήν «Ἴσκρα». Γι' αὐτό δέν εἶναι καθόλου περιττό νά σταθοῦμε σ' αὐτό τό ζήτημα.

6. ΑΠΟ ΠΟΥ ΑΠΕΙΛΕΙ ΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΝΑ ΒΡΕΘΕΙ ΜΕ ΔΕΜΕΝΑ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΥΝΕΠΗ ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ;

Οἱ μαρξιστές εἶναι ἀπόλυτα πεπεισμένοι γιά τόν ἀστικό χαρακτήρα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Τί σημαίνει αὐτό; Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ δημοκρατικοί ἐκεῖνοι μετασχηματισμοί τοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος καί οἱ κοινωνικο-οικονομικοί ἐκεῖνοι μετασχηματισμοί πού ἔγιναν ἀναγκαῖοι γιά τή Ρωσία, — αὐτοί καθαυτοί ὄχι μόνο δέ σημαίνουν ὑπονόμευση τοῦ καπιταλισμοῦ, ὑπονόμευση τῆς κυριαρχίας τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλά ἀντίθετα γιά πρώτη φορά θά ξεκαθαρίσουν πραγματικά τό ἔδαφος γιά μιά πλατιά καί γρήγορη, εὐρωπαϊκή καί ὄχι ἀσιατική ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, γιά πρώτη φορά θά κάνουν δυνατή τήν κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης σάν τάξης. Οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες δέν μποροῦν νά καταλάβουν αὐτή τήν ἰδέα, γιατί δέν ξέρουν τήν ἀλφαβήτα τῶν νόμων τῆς ἐξέλιξης τῆς ἐμπορευματικῆς καί κεφαλαιοκρατικῆς παραγωγῆς, γιατί δέ βλέπουν ὅτι ἀκόμα καί ἡ ὁλοκληρωτική ἐπιτυχία τῆς ἀγροτικῆς ἐξέγερσης, ἀκόμα καί τό ξαναμοίρασμα ὅλης τῆς γῆς πρός τό συμφέρον τῆς ἀγροτιᾶς καί σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία της («τσιόρνι περεντέλ» — «γενικός ἀναδασμός». *Σημ. μετ.* — ἤ κάτι παρόμοιο) δέ θά ἐξαλείψει καθόλου τόν καπιταλισμό, ἀλλά ἀντίθετα θά δόσει ὤθηση στήν ἀνάπτυξή του καί θά ἐπιταχύνει τήν ταξική διαφοροποίηση τῆς ἴδιας τῆς ἀγροτιᾶς. Ἡ μή κατανόηση αὐτῆς τῆς ἀλήθειας κάνει τούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες νά γίνονται ἀσύνειδα φορεῖς τῆς ἰδεολογίας τῆς μικροαστικῆς τάξης. Ἡ ἐπιμονή σ' αὐτή τήν ἀλήθεια ἔχει γιά τή σοσιαλδημοκρατία τεράστια σημασία ὄχι μόνο θεωρητική, ἀλλά καί πρακτική-πολιτική, γιατί ἀπό δῶ βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι εἶναι ὑποχρεωτική ἡ πλήρης ταξική αὐτοτέλεια τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου στό σημερινό «πανδημοκρατικό» κίνημα.

'Απ' αὐτό ὅμως δέ βγαίνει καθόλου ὅτι ἡ *δημοκρατική* ἐπανάσταση (ἀστική ὡς πρός τό κοινωνικο-οικονομικό της περιεχόμενο) δέν παρουσιάζει *τεράστιο* ἐνδιαφέρον γιά τό προλεταριάτο. 'Απ' αὐτό δέ βγαίνει καθόλου ὅτι ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση δέν μπορεῖ νά γίνει καί μέ τή μορφή πού συμφέρει κατεξοχήν στό μεγάλο κεφαλαιοκράτη, στό μεγιστάνα τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου, στό «φωτισμένο» τσιφλικά, καί μέ τή μορφή πού συμφέρει στόν ἀγρότη καί στόν ἐργάτη.

Οἱ νεοϊσκριστές καταλαβαίνουν ἐντελῶς λαθεμένα τό νόημα καί τή σημασία τῆς κατηγορίας: ἀστική ἐπανάσταση. Στούς συλλογισμούς τους διαφαίνεται συνεχῶς ἡ σκέψη ὅτι ἡ ἀστική ἐπανάσταση εἶναι τάχα μιά ἐπανάσταση πού μπορεῖ νά δόσει μόνο ὅ,τι συμφέρει στήν ἀστική τάξη. Καί ὅμως δέν ὑπάρχει τίποτε πιό λαθεμένο ἀπ' αὐτή τή σκέψη. Ἡ ἀστική ἐπανάσταση εἶναι μιά ἐπανάσταση πού δέ βγαίνει ἔξω ἀπό τά πλαίσια τοῦ ἀστικοῦ, δηλ. τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κοινωνικο-οικονομικοῦ καθεστῶτος. Ἡ ἀστική ἐπανάσταση ἐκφράζει τίς ἀνάγκες ἐξέλιξης τοῦ καπιταλισμοῦ, καί ὄχι μόνο δέν καταστρέφει τίς βάσεις του, ἀλλά ἀντίθετα τίς ἁπλώνει καί τίς βαθαίνει. Γι' αὐτό τό λόγο ἡ ἐπανάσταση αὐτή ἐκφράζει τά συμφέροντα ὄχι μόνο τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀλλά καί ὅλης τῆς ἀστικῆς τάξης. Καί ἐπειδή ἡ κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης πάνω στήν ἐργατική τάξη εἶναι ἀναπόφευκτη μέσα στόν καπιταλισμό, ἔχουμε ὅλο τό δικαίωμα νά ποῦμε ὅτι ἡ ἀστική ἐπανάσταση ἐκφράζει τά συμφέροντα ὄχι τόσο τοῦ προλεταριάτου ὅσο τῆς ἀστικῆς τάξης. Εἶναι ὅμως ἐντελῶς παράλογη ἡ σκέψη ὅτι ἡ ἀστική ἐπανάσταση δέν ἐκφράζει καθόλου τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου. Αὐτή ἡ παράλογη σκέψη εἴτε καταλήγει στήν παμπάλαιη θεωρία τῶν ναρόντνικων ὅτι ἡ ἀστική ἐπανάσταση ἀντιφάσκει στά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου καί ὅτι γι' αὐτό δέ μᾶς χρειάζεται ἡ ἀστική πολιτική ἐλευθερία. Εἴτε ἡ σκέψη αὐτή καταλήγει στόν ἀναρχισμό, πού ἀρνιέται κάθε συμμετοχή τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική πολιτική, στήν ἀστική ἐπανάσταση, στόν ἀστικό κοινοβουλευτισμό. Θεωρητικά ἡ σκέψη αὐτή σημαίνει ὅτι ξεχνιοῦνται οἱ στοιχειώδεις θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ σχετικά μέ τό ἀναπόφευκτο τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ πάνω στό ἔδαφος τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς. Ὁ μαρξισμός διδάσκει ὅτι μιά κοινωνία πού στηρίζεται στήν ἐμπορευματική παραγωγή καί ἔχει ἀνταλλακτικές σχέσεις μέ τά πολιτισμένα κεφαλαιοκρατικά ἔθνη σέ ὁρισμένη βαθμίδα τῆς ἐξέλιξής της ἀκολουθεῖ ἀναπόφευκτα κι αὐτή τό δρόμο τοῦ καπι-

ταλισμοῦ. Ὁ μαρξισμός ξέκοψε μιά γιά πάντα μέ τά παραμιλητά τῶν ναρόντνικων καί τῶν ἀναρχικῶν, ὅτι τάχα θά μποροῦσε λχ. ἡ Ρωσία νά παρακάμψει τήν κεφαλαιοκρατική ἐξέλιξη, νά ξεγλιστρήσει ἀπό τόν καπιταλισμό ἤ νά τόν ὑπερπηδήσει ἀπό κάποιον ἄλλο δρόμο, ἐκτός ἀπό τό δρόμο τῆς ταξικῆς πάλης πάνω στό ἔδαφος καί μέσα στά πλαίσια αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ὅλες αὐτές οἱ θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ ἔχουν ἀποδειχτεῖ καί ξαναποδειχτεῖ σέ ὅλες τίς λεπτομέρειές τους, τόσο γενικά ὅσο καί εἰδικά σέ σχέση μέ τή Ρωσία. Καί ἀπό τίς θέσεις αὐτές βγαίνει ὅτι εἶναι *ἀντιδραστική* ἡ σκέψη νά ἀναζητεῖται ἡ σωτηρία τῆς ἐργατικῆς τάξης σ' ὁ,τιδήποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ. Σέ χῶρες σάν τή Ρωσία ἡ ἐργατική τάξη ὑποφέρει ὄχι τόσο ἀπό τόν καπιταλισμό ὅσο ἀπό τήν ἀνεπαρκῆ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ. Γι' αὐτό ἡ ἐργατική τάξη *ἐνδιαφέρεται ἀπόλυτα* γιά τήν πιό πλατιά, τήν πιό ἐλεύθερη, τήν πιό γοργή ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ. Στήν ἐργατική τάξη *συμφέρει* ὁπωσδήποτε νά παραμεριστοῦν ὅλα τά ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος, πού ἐμποδίζουν τήν πλατιά, ἐλεύθερη καί γοργή ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ ἀστική ἐπανάσταση εἶναι ἀκριβῶς μιά τέτοια ἐπανάσταση πού σαρώνει μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο τά ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος, τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας (στά ὑπολείμματα αὐτά ἀνήκει ὄχι μόνο ἡ ἀπολυταρχία ἀλλά καί ἡ μοναρχία), πού ἐξασφαλίζει καλύτερα τήν ὅσο τό δυνατόν πιό πλατιά, πιό ἐλεύθερη καί πιό γοργή ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ.

Γι' αὐτό ἡ *ἀστική* ἐπανάσταση *συμφέρει στόν ἀνώτατο βαθμό στό προλεταριάτο*. Ἡ ἀστική ἐπανάσταση εἶναι *ἀπόλυτα* ἀναγκαία ἀπό τήν ἄποψη τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου. Ὅσο πιό ὁλοκληρωμένη καί ἀποφασιστική, ὅσο πιό συνεπής θά εἶναι ἡ ἀστική ἐπανάσταση τόσο πιό ἐξασφαλισμένος θά εἶναι ὁ ἀγώνας τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν ἀστική τάξη γιά τό σοσιαλισμό. Μόνο σέ ἀνθώπους πού δέν ξέρουν τήν ἀλφαβήτα τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ μπορεῖ τό συμπέρασμα αὐτό νά φανεῖ καινούργιο, παράξενο καί παράδοξο. Ἀπ' αὐτό ὅμως τό συμπέρασμα βγαίνει, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί ἡ θέση ὅτι *ἀπό μιάν ὁρισμένη ἄποψη* ἡ ἀστική ἐπανάσταση *συμφέρει περισσότερο* στό προλεταριάτο παρά στήν ἀστική τάξη. Νά ἀπό ποιάν ἀκριβῶς ἄποψη εἶναι ἀναμφισβήτητη αὐτή ἡ θέση: ἡ ἀστική τάξη ἔχει συμφέρον νά στηρίζεται σέ μερικά ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος ἐνάντια στό προλεταριάτο, λχ. στή

μοναρχία, στόν τακτικό στρατό κτλ. Στήν άστική τάξη συμφέρει νά μή σαρώσει ή άστική έπανάσταση πολύ άποφασιστικά όλα τά ύπολείμματα τοῦ παρελθόντος άλλά ν' άφήσει όρισμένα άπ' αύτά, μέ άλλα λόγια, ή έπανάσταση αύτή νά μήν είναι πέρα γιά πέρα συνεπής, νά μήν τραβήξει ώς τό τέλος, νά μήν είναι άποφασιστική καί άμείλικτη. Αύτή τή σκέψη τήν έκφράζουν συχνά οί σοσιαλδημοκράτες κάπως διαφορετικά, λέγοντας ότι ή άστική τάξη προδίνει τόν ίδιο τόν έαυτό της, ότι ή άστική τάξη προδίνει τήν ύπόθεση τῆς έλευθερίας, ότι ή άστική τάξη είναι άνίκανη γιά συνεπῆ δημοκρατισμό. Στήν άστική τάξη συμφέρει περισσότερο οί άναγκαῖοι μετασχηματισμοί μέ άστικοδημοκρατική κατεύθυνση νά γίνουν πιό άργά, πιό βαθμιαῖα, πιό έπιφυλακτικά, λιγότερο άποφασιστικά, μέ μεταρρυθμίσεις καί όχι μέ έπανάσταση· οί μετασχηματισμοί αύτοί νά είναι όσο μπορεῖ πιό προσεχτικοί άπέναντι στούς «σεβαστούς» θεσμούς τῆς δουλοπαροικίας (σάν τή μοναρχία)· οί μετασχηματισμοί αύτοί νά άναπτύσσουν όσο μπορεῖ λιγότερο τήν έπαναστατική αύτενέργεια, τήν πρωτοβουλία καί τήν ένεργητικότητα τοῦ άπλοῦ λαοῦ, δηλ. τῆς άγροτιᾶς καί ίδιαίτερα τῶν έργατῶν, γιατί διαφορετικά θά είναι πιό εὔκολο γιά τούς έργάτες «νά περάσουν τό όπλο άπό τόν έναν ὦμο στόν άλλο», όπως λένε οί γάλλοι, δηλαδή νά στρέψουν ένάντια στήν ίδια τήν άστική τάξη τό όπλο πού θά πάρουν άπό τήν άστική έπανάσταση, τήν έλευθερία πού θά τούς δόσει ή άστική έπανάσταση, τούς δημοκρατικούς θεσμούς πού θά έμφανιστοῦν στό ξεκαθαρισμένο άπό τή δουλοπαροικία έδαφος.

'Απεναντίας στήν έργατική τάξη συμφέρει περισσότερο οί άναγκαῖοι μετασχηματισμοί μέ άστικοδημοκρατική κατεύθυνση νά γίνουν μέ τόν έπαναστατικό άκριβῶς δρόμο καί όχι μέ τό μεταρρυθμιστικό, γιατί ό μεταρρυθμιστικός δρόμος είναι ό δρόμος τῶν παρελκύσεων, τῶν άναβολῶν, τῆς βασανιστικά άργῆς άπονέκρωσης τῶν σάπιων μελῶν τοῦ λαϊκοῦ όργανισμοῦ. 'Εκεῖνοι πού ύποφέρουν πρῶτοι καί περισσότερο άπ' όλους άπό τό σάπισμά τους είναι τό προλεταριάτο καί ή άγροτιά. 'Ο έπαναστατικός δρόμος είναι ό δρόμος τῆς γοργῆς, τῆς λιγότερο όδυνηρῆς γιά τό προλεταριάτο έγχείρησης, ό δρόμος τῆς άμεσης άφαίρεσης τῶν σάπιων μελῶν, ό δρόμος τῆς μικρότερης ύποχωρητικότητας καί έπιφυλακτικότητας άπέναντι στή μοναρχία καί στούς άντίστοιχούς της θεσμούς, τούς σιχαμερούς καί άηδιαστικούς, πού είναι σάπιοι καί μολύνουν τόν άέρα μέ τή σήψη τους.

Νά γιατί δέν εἶναι μόνο ἐξαιτίας τῆς λογοκρισίας, δέν εἶναι μόνο ἀπό τό φόβο τῶν ἰουδαίων πού ὁ ἀστικοφιλελεύθερος τύπος μας θρηνεῖ γιά τό ἐνδεχόμενο ἑνός ἐπαναστατικοῦ δρόμου, φοβᾶται τήν ἐπανάσταση, φοβερίζει τόν τσάρο μέ τήν ἐπανάσταση, φροντίζει ν' ἀποφευχθεῖ ἡ ἐπανάσταση, φέρνεται δουλόπρεπα καί προσκυνάει ταπεινά μέ τήν ἐλπίδα νά πετύχει ὁρισμένες ἄθλιες μεταρρυθμίσεις, πού θά ἀποτελέσουν τήν ἀφετηρία γιά τό δρόμο τῶν μεταρρυθμίσεων. Τήν ἄποψη αὐτή δέν τήν ὑποστηρίζουν μόνο οἱ ἐφημερίδες «Ρούσκιγε Βέντομοστι»[17], «Σίν Ὀτέτσεστβα»[18], «Νάσα Ζίζν»[19], «Νάσι Ντνί»[20], μά καί τό παράνομο, τό ἐλεύθερο περιοδικό «Ὀσβομποζντένιγε». Ἡ ἴδια ἡ θέση τῆς ἀστικῆς τάξης, σάν τάξης μέσα στήν κεφαλαιοκρατική κοινωνία, γεννᾶ ἀναπόφευκτα τήν ἀσυνέπειά της στή δημοκρατική ἐπανάσταση. Ἡ ἴδια ἡ θέση τοῦ προλεταριάτου, σάν τάξης, τό ἀναγκάζει νά εἶναι συνεπής δημοκράτης. Ἡ ἀστική τάξη κοιτάει πρός τά πίσω, γιατί φοβᾶται τή δημοκρατική πρόοδο πού ἀπειλεῖ νά δυναμώσει τό προλεταριάτο. Τό προλεταριάτο δέν ἔχει νά χάσει τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό τίς ἁλυσίδες του, ἐνῶ θά κερδίσει μέ τή βοήθεια τοῦ δημοκρατισμοῦ ὅλο τόν κόσμο[21]. Γι' αὐτό ὅσο πιό συνεπής εἶναι ἡ ἀστική ἐπανάσταση στούς δημοκρατικούς της μετασχηματισμούς, τόσο λιγότερο περιορίζεται σέ ὅ,τι συμφέρει ἀποκλειστικά στήν ἀστική τάξη. Ὅσο πιό συνεπής εἶναι ἡ ἀστική ἐπανάσταση, τόσο περισσότερο ἐξασφαλίζει ὀφέλη γιά τό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά στή δημοκρατική ἐπανάσταση.

Ὁ μαρξισμός διδάσκει τόν προλετάριο ὄχι νά στέκει παράμερα ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση, ὄχι νά ἀπέχει ἀπ' αὐτήν, ὄχι νά παραχωρεῖ τήν ἡγεσία της στήν ἀστική τάξη, μά ἀντίθετα νά συμμετέχει κατά τόν πιό ἐνεργό τρόπο, νά ἀγωνίζεται κατά τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο γιά ἕνα συνεπῆ προλεταριακό δημοκρατισμό καί γιά νά φέρει τήν ἐπανάσταση σέ πέρας. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά πεταχτοῦμε ἔξω ἀπό τά ἀστικοδημοκρατικά πλαίσια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, μποροῦμε ὅμως νά διευρύνουμε σέ τεράστιο βαθμό αὐτά τά πλαίσια, μποροῦμε καί πρέπει νά παλαίβουμε μέσα σ' αὐτά τά πλαίσια γιά τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, γιά τίς ἄμεσες ἀνάγκες του καί γιά τούς ὅρους πού θά ἐπιτρέψουν τήν προετοιμασία τῶν δυνάμεών του γιά τή μελλοντική ὁλοκληρωτική νίκη. Ὑπάρχει ἀστική δημοκρατία καί ἀστική δημοκρατία. Ἀστός δημοκράτης εἶναι καί ὁ μοναρχικός τῶν ζέμστβο, ὁ ὀπαδός τῆς ἄνω βουλῆς, πού «ἀπαιτεῖ» τό καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα, μά πού στά κρυφά, ἀθόρυβα

συναλλάσσεται μέ τόν τσαρισμό γιά ἕνα κουτσοσύνταγμα. Ἀστός δημοκράτης εἶναι καί ὁ ἀγρότης πού μέ τό ὅπλο στό χέρι στρέφεται ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί στούς κρατικούς λειτουργούς καί προτείνει μέ «ἁπλοϊκότητα δημοκρατική» «νά διωχτεῖ ὁ τσάρος» *. Ἀστικοδημοκρατικά καθεστῶτα ὑπάρχουν καί σάν τῆς Γερμανίας καί σάν τῆς Ἀγγλίας καί σάν τῆς Αὐστρίας καί σάν τῆς Ἀμερικῆς ἤ τῆς Ἑλβετίας. Καλός μαρξιστής θά ἦταν ὁ μαρξιστής ἐκεῖνος πού στήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης θά παρέβλεπε αὐτή τή διαφορά ἀνάμεσα στούς βαθμούς τοῦ δημοκρατισμοῦ καί ἀνάμεσα στό διαφορετικό χαρακτήρα τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης μορφῆς του καί θά περιοριζόταν «νά κάνει τόν ἔξυπνο», λέγοντας πώς ὅλ' αὐτά εἶναι ὡστόσο «ἀστική ἐπανάσταση», καρποί τῆς «ἀστικῆς ἐπανάστασης».

Καί τέτοιοι ἀκριβῶς ἔξυπνοι, πού κάνουν τό σπουδαῖο μέ τή μυωπία τους, εἶναι οἱ νεοϊσκριστές μας. Περιορίζονται σέ συλλογισμούς γιά τόν ἀστικό χαρακτήρα τῆς ἐπανάστασης ἀκριβῶς ἐκεῖ καί ἀκριβῶς τότε πού πρέπει νά ξέρει κανείς νά κάνει διάκριση ἀνάμεσα στή δημοκρατικο-ἐπαναστατική καί στή μοναρχο-φιλελεύθερη ἀστική δημοκρατία, χωρίς πιά νά μιλᾶμε γιά τή διαφορά ἀνάμεσα στόν ἀσυνεπῆ ἀστικό καί στό συνεπῆ προλεταριακό δημοκρατισμό. Ἱκανοποιοῦνται — σά νά ἔχουν γίνει πραγματικά «ἄνθρωπος σέ θήκη» [22] — μέ μελαγχολικές συζητήσεις γιά τήν «πορεία τῆς ἀμοιβαίας πάλης τῶν ἀνταγωνιζόμενων τάξεων», τή στιγμή πού τό πρόβλημα εἶναι νά δοθεῖ *δημοκρατική ἡγεσία* στή σημερινή ἐπανάσταση, νά ὑπογραμμιστοῦν τά *πρωτοπόρα δημοκρατικά* συνθήματα σέ διάκριση ἀπό τά προδοτικά συνθήματα τῶν κυρίων Στροῦβε καί Σίας, νά ὑποδειχτοῦν ἀνοιχτά καί μέ ἀκρίβεια τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς πραγματικά ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, σέ διάκριση ἀπό τή φιλελεύθερη καπηλία τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ἐργοστασιαρχῶν. Σέ τοῦτο δῶ βρίσκεται σήμερα ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος, πού σᾶς διέφυγε, κύριοι: θά ὁλοκληρωθεῖ τάχα ἡ ἐπανάστασή μας μέ πραγματική μεγαλειώδη νίκη ἤ μονάχα μέ ἕναν ἄθλιο συμβιβασμό, θά φτάσει ὥς τήν ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς ἤ «θά ἐξαντλήσει τίς δυνάμεις της» μέ ἕνα φιλελεύθερο σύνταγμα ἀ λά Σίποφ!

Ἀπό πρώτη ματιά θά φανεῖ ἴσως ὅτι, βάζοντας αὐτό τό ζή-

* Βλ. «Ὀσβομποζντένιγε» τεῦχος 71, σελ. 337, ὑποσημείωση 2.

τημα, ἀπομακρυνόμαστε τελείως ἀπό τό θέμα μας. Αὐτό ὅμως μπορεῖ νά φανεῖ ἔτσι μόνο ἀπό πρώτη ματιά. Στήν πραγματικότητα, σ' αὐτό ἀκριβῶς τό ζήτημα βρίσκεται ἡ ρίζα τῆς διαφορᾶς ἀρχῶν, πού ἔχει πιά διαγραφεῖ ξεκάθαρα, ἀνάμεσα στή σοσιαλδημοκρατική τακτική τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας καί στήν τακτική πού ἐγκαινιάστηκε στή συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν. Οἱ τελευταῖοι αὐτοί ἔχουν κάνει ἀπό τώρα κιόλας ὄχι δυό, μά τρία βήματα πίσω μέ τό νά ἔχουν ἀναστήσει τά λάθη τοῦ «οἰκονομισμοῦ» κατά τή λύση ὁρισμένων ἀσύγκριτα πιό πολύπλοκων, πιό σπουδαίων καί πιό ζωτικῶν γιά τό ἐργατικό κόμμα προβλημάτων τῆς τακτικῆς του τή στιγμή τῆς ἐπανάστασης. Νά γιατί πρέπει νά ἀναλύσουμε μέ ὅλη τήν ἀπαιτούμενη προσοχή τό ζήτημα πού βάλαμε.

Στό μέρος τῆς ἀπόφασης τῶν νεοϊσκριστῶν πού παραθέσαμε γίνεται λόγος γιά τόν κίνδυνο πού διατρέχει ἡ σοσιαλδημοκρατία νά βρεθεῖ μέ δεμένα τά χέρια στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀσυνεπῆ πολιτική τῆς ἀστικῆς τάξης, γιά τόν κίνδυνο νά διαλυθεῖ μέσα στήν ἀστική δημοκρατία. Ἡ σκέψη αὐτοῦ τοῦ κινδύνου περνᾶ σάν κόκκινη κλωστή μέσα ἀπ' ὅλη τήν τυπικά νεοϊσκρική φιλολογία, ἡ σκέψη αὐτή εἶναι ὁ πραγματικός ἄξονας ὅλης τῆς θέσης ἀρχῶν στή διάσπαση τοῦ κόμματός μας (ἀπό τότε πού σ' αὐτή τή διάσπαση τά στοιχεῖα τοῦ διαπληκτισμοῦ πέρασαν τελείως σέ δεύτερη μοίρα ἀπέναντι στή στροφή πρός τόν «οἰκονομισμό»). Κι ἐμεῖς παραδεχόμαστε ἀπερίφραστα ὅτι αὐτός ὁ κίνδυνος ὑπάρχει πραγματικά, ὅτι τώρα ἀκριβῶς, στό φούντωμα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, ὁ κίνδυνος αὐτός ἔγινε ἐξαιρετικά σοβαρός. Ὅλοι ἐμεῖς οἱ θεωρητικοί ἤ — γιά τόν ἑαυτό μου θά προτιμοῦσα νά πῶ — οἱ δημοσιολόγοι τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἔχουμε τό ἐπεῖγον καί ἐξαιρετικά ὑπεύθυνο καθῆκον νά ξεδιαλύνουμε *ἀπό ποιά πλευρά* μᾶς ἀπειλεῖ στήν πραγματικότητα ὁ κίνδυνος αὐτός. Γιατί πηγή τῶν διαφωνιῶν μας δέν εἶναι οἱ συζητήσεις ἄν ὑπάρχει ἤ ὄχι ἕνας τέτοιος κίνδυνος, ἀλλά ἄν τόν κίνδυνο αὐτόν τόν γεννᾶ ὁ λεγόμενος χβοστισμός τῆς «μειοψηφίας» ἤ ὁ λεγόμενος ἐπαναστατισμός τῆς «πλειοψηφίας».

Γιά ν' ἀποφύγουμε παρερμηνεῖες καί παρεξηγήσεις θά σημειώσουμε, πρίν ἀπ' ὅλα, ὅτι ὁ κίνδυνος γιά τόν ὁποῖο μιλᾶμε δέ βρίσκεται στήν ὑποκειμενική ἀλλά στήν ἀντικειμενική πλευρά τοῦ ζητήματος, δέ βρίσκεται στήν τυπική θέση πού θά πάρει ἡ σοσιαλδημοκρατία στόν ἀγώνα ἀλλά στήν ὑλική ἔκβαση ὅλου

τοῦ σημερινοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα. Τό ζήτημα δέν εἶναι ἄν τούτη ἤ ἐκείνη ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα θά θελήσει νά διαλυθεῖ μέσα στήν ἀστική δημοκρατία, ἄν θά ἔχει ἐπίγνωση ὅτι διαλύεται — γι' αὐτό οὔτε κάν γίνεται λόγος. Δέν ὑποψιαζόμαστε κανένα σοσιαλδημοκράτη ὅτι θά μποροῦσε νά ἔχει μιά τέτοια ἐπιθυμία, καί ἐδῶ δέν πρόκειται καθόλου γιά ἐπιθυμία. Δέν πρόκειται ἐπίσης καί γιά τό ἄν τούτη ἤ ἐκείνη ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα θά διατηρήσει τήν τυπική της αὐτοτέλεια, τή δική της φυσιογνωμία, τήν ἀνεξαρτησία της ἀπό τήν ἀστική δημοκρατία σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς ἐπανάστασης. Οἱ σοσιαλδημοκρατικές ὁμάδες μποροῦν ὄχι μόνο νά διακηρύξουν αὐτή τήν «αὐτοτέλεια», μά καί νά τή διατηρήσουν τυπικά, κι ὡστόσο *μπορεῖ νάρθουν ἔτσι τά πράγματα*, πού νά βρεθοῦν μέ δεμένα τά χέρια στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀσυνέπεια τῆς ἀστικῆς τάξης. Τό τελικό πολιτικό ἀποτέλεσμα τῆς ἐπανάστασης μπορεῖ νά σταθεῖ τέτοιο πού ἡ σοσιαλδημοκρατία, παρά τήν τυπική «αὐτοτέλεια», παρά τήν ὁλότελα χωριστή ὀργανωτική καί κομματική της φυσιογνωμία, νά μήν εἶναι στήν πράξη αὐτοτελής, νά μήν εἶναι σέ θέση νά βάλει στήν πορεία τῶν γεγονότων τή σφραγίδα τῆς προλεταριακῆς της αὐτοτέλειας, ν' ἀποδειχτεῖ τόσο ἀνήμπορη πού, γενικά, σέ τελευταία ἀνάλυση καί σάν τελικό ἀποτέλεσμα, ἡ «διάλυσή» της μέσα στήν ἀστική δημοκρατία νά γίνει παρ' ὅλα αὐτά ἱστορικό γεγονός.

Νά ποῦ βρίσκεται ὁ πραγματικός κίνδυνος. Καί τώρα ἄς δοῦμε ἀπό ποιά πλευρά μᾶς ἀπειλεῖ: ἀπό τήν παρέκκλιση πρός τά δεξιά τῆς σοσιαλδημοκρατίας πού ἐκπροσωπεῖται ἀπό τή νέα «Ἴσκρα», ὅπως νομίζουμε ἐμεῖς, ἤ ἀπό τήν παρέκκλιση πρός τά ἀριστερά τῆς σοσιαλδημοκρατίας πού ἐκπροσωπεῖται ἀπό τήν «πλειοψηφία», τή «Βπεριόντ» κτλ., ὅπως νομίζουν οἱ νεοϊσκριστές.

Ἡ λύση αὐτοῦ τοῦ προβλήματος, ὅπως τό τονίσαμε, καθορίζεται ἀπό τόν ἀντικειμενικό συνδυασμό τῆς δράσης τῶν διαφόρων κοινωνικῶν δυνάμεων. Ὁ χαρακτήρας αὐτῶν τῶν δυνάμεων ἔχει καθοριστεῖ θεωρητικά ἀπό τή μαρξιστική ἀνάλυση τῆς ρωσικῆς πραγματικότητας καί τώρα καθορίζεται στήν πράξη ἀπό τήν ἀνοιχτή δράση τῶν ὁμάδων καί τῶν τάξεων στήν πορεία τῆς ἐπανάστασης. Καί νά, ὅλη ἡ θεωρητική ἀνάλυση πού ἔγινε ἀπό τούς μαρξιστές πολύ πρίν ἀπό τή σημερινή ἐποχή καί ὅλες οἱ πρακτικές παρατηρήσεις πάνω στήν ἐξέλιξη τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων μᾶς δείχνουν ὅτι ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν εἶναι δυνατές δυό ἐξελίξεις καί

ἐκβάσεις τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία. Ὁ μετασχηματισμός τοῦ οἰκονομικοῦ καί πολιτικοῦ καθεστῶτος τῆς Ρωσίας μέ ἀστικοδημοκρατική κατεύθυνση εἶναι ἀναπόφευκτος καί ἀναπότρεπτος. Δέν ὑπάρχει δύναμη στόν κόσμο ἱκανή νά ἐμποδίσει αὐτόν τό μετασχηματισμό. Ἀπό τό συνδυασμό ὅμως τῆς δράσης τῶν δυνάμεων πού ὑπάρχουν καί πραγματοποιοῦν αὐτόν τό μετασχηματισμό μπορεῖ νά προκύψουν δυό εἰδῶν ἀποτελέσματα ἤ δυό μορφές αὐτοῦ τοῦ μετασχηματισμοῦ. Ἕνα ἀπό τά δυό: 1) εἴτε ἡ ὑπόθεση θά τελειώσει «μέ ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό», εἴτε 2) οἱ δυνάμεις θά εἶναι ἀνεπαρκεῖς γιά μιά ἀποφασιστική νίκη καί ἡ ὑπόθεση θά τελειώσει μέ μιά συναλλαγή ἀνάμεσα στόν τσαρισμό καί στά πιό «ἀσυνεπῆ» καί πιό «ἰδιοτελῆ» στοιχεῖα τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὅλη ἡ ἀτελεύτητη ποικιλία τῶν λεπτομερειῶν καί συνδυασμῶν, πού κανείς δέν εἶναι σέ θέση νά τούς προβλέψει, καταλήγει, γενικά, ἀκριβῶς σέ μιάν ἀπό τίς δυό αὐτές ἐκβάσεις.

Ἄς ἐξετάσουμε τώρα τίς δυό αὐτές ἐκβάσεις, πρῶτο ἀπό τήν ἄποψη τῆς κοινωνικῆς τους σημασίας καί δεύτερο, ἀπό τήν ἄποψη τῆς θέσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας (τοῦ «νά διαλυθεῖ» ἤ «νά δεθοῦν τά χέρια» της) στή μιά ἤ στήν ἄλλη ἔκβαση.

Τί σημαίνει «ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό»; Εἴδαμε κιόλας ὅτι οἱ νεοϊσκριστές χρησιμοποιώντας αὐτή τήν ἔκφραση δέν καταλαβαίνουν οὔτε τό πιό ἄμεσο πολιτικό της νόημα. Ἀκόμα λιγότερο φαίνεται νά καταλαβαίνουν τό ταξικό περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἔννοιας. Ἐμεῖς ὅμως, οἱ μαρξιστές, δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά ξεγελιόμαστε *μέ τίς λέξεις*: «ἐπανάσταση» ἤ «μεγάλη ρωσική ἐπανάσταση», ὅπως ξεγελιοῦνται τώρα μ' αὐτές πολλοί ἐπαναστάτες δημοκράτες (τύπου Γκαπόν). Πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε μέ ἀκρίβεια στό μυαλό μας ποιές εἶναι οἱ πραγματικές κοινωνικές δυνάμεις πού ἀντιτίθενται στόν «τσαρισμό» (μιά δύναμη πέρα γιά πέρα πραγματική καί πέρα γιά πέρα κατανοητή γιά ὅλους) καί εἶναι ἱκανές νά πετύχουν μιά «ἀποφασιστική νίκη» πάνω σ' αὐτόν. Τέτοια δύναμη δέν μπορεῖ νά εἶναι ἡ μεγαλοαστική τάξη, οἱ τσιφλικάδες, οἱ ἐργοστασιάρχες, ἡ «κοινωνία» πού ἀκολουθεῖ τούς ὀσβομποζντέντσι. Βλέπουμε ὅτι αὐτοί οὔτε κάν θέλουν μιά ἀποφασιστική νίκη. Ξέρουμε ὅτι εἶναι ἀνίκανοι, ἀπό τήν ταξική τους θέση, νά διεξάγουν ἀποφασιστικό ἀγώνα ἐνάντια στόν τσαρισμό: ἡ ἀτομική ἰδιοκτησία, τό κεφάλαιο, ἡ γῆ εἶναι πολύ μεγάλο βαρίδι στά πόδια τους γιά νά μπορέσουν νά ἀποδυθοῦν σ' ἕναν ἀποφασιστικό ἀγώνα. Τούς χρειάζεται τόσο πολύ ὁ τσα-

ρισμός μέ τίς άστυνομικο-γραφειοκρατικές καί στρατιωτικές του δυνάμεις ἐνάντια στό προλεταριάτο καί στήν ἀγροτιά, πού δέν μποροῦν νά ἐπιδιώκουν τήν ἐξάλειψη τοῦ τσαρισμοῦ. Ὄχι, ἡ δύναμη ἡ ἱκανή νά κερδίσει τήν «ἀποφασιστική νίκη πάνω στόν τσαρισμό» μπορεῖ νά εἶναι μόνο *ὁ λαός*, δηλ. τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά, ἄν πρόκειται νά πάρουμε τίς βασικές, τίς μεγάλες δυνάμεις καί νά κατανείμουμε ἀνάμεσά τους τή μικροαστική τάξη τοῦ χωριοῦ καί τῆς πόλης (πού εἶναι καί αὐτή «λαός»). Ἡ «ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό» εἶναι *ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς*. Ἀπό τό συμπέρασμα αὐτό, πού ἀπό καιρό τό ἔχει τονίσει ἡ «Βπεριόντ», δέν μποροῦν νά ξεφύγουν οἱ νεοϊσκριστές μας. Κανένας ἄλλος δέν εἶναι σέ θέση νά κερδίσει τήν ἀποφασιστική νίκη πάνω στόν τσαρισμό.

Καί μιά τέτοια νίκη θά εἶναι ἀκριβῶς δικτατορία, δηλ. ἡ νίκη αὐτή ἀναπόφευκτα θά εἶναι ὑποχρεωμένη νά στηρίζεται στή στρατιωτική δύναμη, στόν ἐξοπλισμό τῶν μαζῶν, στήν ἐξέγερση, καί ὄχι στόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο «νόμιμο», «εἰρηνικά» δημιουργημένο θεσμό. Δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι δικτατορία, γιατί ἡ πραγματοποίηση τῶν μετασχηματισμῶν, πού ἄμεσα καί ἀπαραίτητα χρειάζονται γιά τό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά, θά προκαλέσει τήν ἀπεγνωσμένη ἀντίσταση καί τῶν τσιφλικάδων, καί τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης, καί τοῦ τσαρισμοῦ. Δίχως δικτατορία εἶναι ἀδύνατο νά τσακιστεῖ αὐτή ἡ ἀντίσταση, ν' ἀποκρουστοῦν οἱ ἀντεπαναστατικές ἀπόπειρες. Εἶναι ὅμως αὐτονόητο ὅτι αὐτό θά εἶναι δικτατορία ὄχι σοσιαλιστική ἀλλά δημοκρατική. Ἡ δημοκρατική δικτατορία δέ θά μπορέσει νά θίξει (δίχως μιάν ὁλόκληρη σειρά ἐνδιάμεσες βαθμίδες ἐπαναστατικῆς ἐξέλιξης) τίς βάσεις τοῦ καπιταλισμοῦ. Στήν καλύτερη περίπτωση θά μπορέσει νά κάνει ἕνα ριζικό ἀναδασμό τῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς πρός ὄφελος τῆς ἀγροτιᾶς, νά ἐφαρμόσει ἕνα συνεπῆ καί πλήρη δημοκρατισμό, φτάνοντας ὥς τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δημοκρατίας, νά ξεριζώσει ὅλα τά ἀσιατικά, ὑποδουλωτικά γνωρίσματα ὄχι μόνο ἀπό τή ζωή τοῦ χωριοῦ μά καί ἀπό τή ζωή τοῦ ἐργοστασίου, νά βάλει τίς βάσεις γιά μιά σοβαρή καλυτέρευση τῆς θέσης τῶν ἐργατῶν καί γιά τό ἀνέβασμα τοῦ βιοτικοῦ τους ἐπιπέδου, καί τέλος, last but not least * — νά μεταφέρει τήν ἐπαναστατική πυρκαϊά στήν Εὐρώπη. Μιά τέτοια νίκη δέν πρόκειται καθόλου νά μεταβάλει κιόλας τήν ἀστι-

* — τελευταῖο ὡς πρός τή σειρά, ὄχι ὅμως καί ὡς πρός τή σημασία.

κή μας ἐπανάσταση σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική· ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση δέ θά βγεῖ ἄμεσα ἀπό τά πλαίσια τῶν ἀστικῶν κοινωνικο-οικονομικῶν σχέσεων· ὡστόσο ὅμως μιά τέτοια νίκη θά ἔχει γιγάντια σημασία γιά τή μελλοντική ἀνάπτυξη καί τῆς Ρωσίας καί ὅλου τοῦ κόσμου. Τίποτε δέ θά ἀνεβάσει σέ τέτοιο βαθμό τήν ἐπαναστατική δραστηριότητα τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου, τίποτε δέ θά συντομέψει τόσο πολύ τό δρόμο πού ὁδηγεῖ στήν πλήρη νίκη του ὅσο αὐτή ἡ ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πού ἄρχισε στή Ρωσία.

Κατά πόσο εἶναι πιθανή μιά τέτοια νίκη, — αὐτό εἶναι ἄλλο ζήτημα. Δέν κλίνουμε καθόλου πρός μιά ἀσυλλόγιστη αἰσιοδοξία ὅσον ἀφορᾶ τό ζήτημα αὐτό, δέν ξεχνᾶμε καθόλου τίς τεράστιες δυσκολίες αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος, τραβώντας ὅμως στόν ἀγώνα πρέπει νά ἐπιθυμοῦμε τή νίκη καί νά ξέρουμε νά ὑποδείχνουμε τόν πραγματικό δρόμο πού ὁδηγεῖ πρός αὐτήν. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ὑπάρχουν τάσεις ἱκανές νά ὁδηγήσουν σ' αὐτή τή νίκη. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ δική μας, ἡ σοσιαλδημοκρατική ἐπιρροή πάνω στή μάζα τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἀκόμα πολύ, πάρα πολύ ἀνεπαρκής· ἡ ἐπαναστατική ἐπίδραση πάνω στή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι ὁλότελα μηδαμινή· ἡ διασπορά, ἡ καθυστέρηση, ἡ ἀμορφωσιά τοῦ προλεταριάτου καί κυρίως τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι ἀκόμα φοβερά μεγάλες. Ἡ ἐπανάσταση ὅμως γρήγορα συσπειρώνει καί γρήγορα φωτίζει. Κάθε βῆμα στήν ἀνάπτυξή της ξυπνάει τή μάζα καί τήν τραβᾶ μέ ἀκατάσχετη δύναμη ἀκριβῶς μέ τό μέρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος, τοῦ μόνου πού ἐκφράζει μέ συνέπεια καί ὁλοκληρωμένα τά πραγματικά καί ζωτικά της συμφέροντα.

Ἕνας νόμος τῆς μηχανικῆς λέει ὅτι κάθε δράση προκαλεῖ ἴση ἀντίδραση. Στήν ἱστορία ἡ καταλυτική δύναμη τῆς ἐπανάστασης σέ ὄχι μικρό βαθμό ἐξαρτιέται ἐπίσης ἀπό τό πόσο ἰσχυρή καί παρατεταμένη ἦταν ἡ κατάπνιξη τοῦ πόθου γιά ἐλευθερία, ἀπό τό πόσο βαθιά ἦταν ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στό προκατακλυσμιαῖο «ἐποικοδόμημα» καί στίς ζωντανές δυνάμεις τῆς σύγχρονης ἐποχῆς. Καί ἡ διεθνής πολιτική κατάσταση ἀπό πολλές ἀπόψεις διαμορφώνεται πρός ὄφελος τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ὅσο δέν παίρνει ἄλλο. Ἡ ἐξέγερση τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν ἔχει ἀρχίσει κιόλας· εἶναι σκόρπια, αὐθόρμητη, ἀδύναμη, ἀποδείχνει ὅμως ἀδιαφιλονίκητα καί ἀναμφισβήτητα ὅτι ὑπάρχουν δυνάμεις πού εἶναι ἱκανές γιά ἀποφασιστικό ἀγώνα καί τραβᾶνε γιά ἀποφασιστική νίκη.

Ἄν οἱ δυνάμεις αὐτές ἀποδειχτοῦν ἀνεπαρκεῖς, τότε ὁ τσαρι-

σμός θά προλάβει νά καταλήξει σέ συναλλαγή, πού τήν ἑτοιμάζουν κιόλας ἀπό δυό μεριές, καί οἱ κύριοι Μπουλίγκιν καί οἱ κύριοι Στροῦβε. Τότε ἡ ὑπόθεση θά τελειώσει μέ ἕνα κουτσοσύνταγμα, ἤ ἀκόμα — στή χειρότερη ἀπό τίς χειρότερες περιπτώσεις — μέ μιά παρωδία συντάγματος. Κι αὐτό ἐπίσης θά εἶναι «ἀστική ἐπανάσταση», μόνο πού θά εἶναι ἔκτρωμα, ἐξάμβλωμα, τέρας. Ἡ σοσιαλδημοκρατία δέν ἔχει αὐταπάτες, ξέρει τήν προδοτική φύση τῆς ἀστικῆς τάξης, δέ θά χάσει τό ἠθικό της καί δέ θά παρατήσει τήν ἐπίμονη, ὑπομονητική καί σταθερή δουλειά της γιά τήν ταξική διαπαιδαγώγηση τοῦ προλεταριάτου, ἀκόμα καί στίς πιό σκοτεινές μέρες τῆς ἀστικῆς-συνταγματικῆς «σιποφικῆς» εὐημερίας. Μιά τέτοια ἔκβαση θά ἔμοιαζε λίγο-πολύ μέ τήν ἔκβαση ὅλων σχεδόν τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων τῆς Εὐρώπης στό XIX αἰώνα, καί ἡ κομματική μας ἐξέλιξη θ' ἀκολουθοῦσε τότε τό δύσκολο, τραχύ, μακρύ, μά γνωστό καί πατημένο μονοπάτι.

Γεννιέται τώρα τό ἐρώτημα: σέ ποιά ἀπό αὐτές τίς δυό ἐνδεχόμενες ἐκβάσεις ἡ σοσιαλδημοκρατία θά βρεθεῖ οὐσιαστικά μέ δεμένα τά χέρια ἀπέναντι στήν ἀσυνεπῆ καί ἰδιοτελῆ ἀστική τάξη; θά βρεθεῖ οὐσιαστικά «διαλυμένη» ἤ σχεδόν διαλυμένη μέσα στήν ἀστική δημοκρατία;

Ἀρκεῖ νά τεθεῖ καθαρά αὐτό τό ἐρώτημα, γιά ν' ἀπαντήσουμε στή στιγμή, χωρίς δυσκολία.

Ἄν ἡ ἀστική τάξη κατορθώσει νά ματαιώσει τή ρωσική ἐπανάσταση μέ μιά συναλλαγή μέ τόν τσαρισμό, — τότε ἀκριβῶς ἡ σοσιαλδημοκρατία θά βρεθεῖ πραγματικά μέ τά χέρια δεμένα ἀπέναντι στήν ἀσυνεπῆ ἀστική τάξη, — τότε ἡ σοσιαλδημοκρατία θά βρεθεῖ «διαλυμένη» μέσα στήν ἀστική δημοκρατία, μέ τήν ἔννοια ὅτι τό προλεταριάτο δέ θά κατορθώσει νά βάλει ξεκάθαρη τή σφραγίδα του στήν ἐπανάσταση, δέ θά κατορθώσει νά κανονίσει τούς λογαριασμούς του μέ τόν τσαρισμό κατά προλεταριακό ἤ, ὅπως ἔλεγε κάποτε ὁ Μάρξ, «κατά πληβειακό τρόπο».

Ἄν ἡ ἐπανάσταση τελειώσει μέ ἀποφασιστική νίκη, τότε θά κανονίσουμε τούς λογαριασμούς μας μέ τόν τσαρισμό γιακωβίνικα ἤ, ἄν θέλετε, πληβειακά. «Ὅλη ἡ γαλλική τρομοκρατία, — ἔγραφε ὁ Μάρξ στήν περίφημη «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» τό 1848, — δέν ἦταν τίποτε ἄλλο παρά ξεκαθάρισμα τῶν λογαριασμῶν μέ τούς ἐχθρούς τῆς ἀστικῆς τάξης: μέ τήν ἀπολυταρχία, τή φεουδαρχία καί τό μικροαστισμό, κατά πληβειακό τρόπο» (βλ. Marx' Nachlass, ἔκδοση Μέρινγκ, τόμ. III, σελ. 211)[23].

Ἄραγε σκέφτηκαν ποτέ τί σημασία ἔχουν αὐτά τά λόγια τοῦ Μάρξ οἱ ἄνθρωποι πού φοβερίζουν τούς σοσιαλδημοκράτες ρώσους ἐργάτες μέ τό σκιάχτρο τοῦ «γιακωβινισμοῦ» στήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης;

Οἱ γιρονδίνοι τῆς σύγχρονης ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, οἱ νεοϊσκριστές, δέ συγχωνεύονται μέ τούς όσβομποζντέντσι, στήν πράξη ὅμως, λόγω τοῦ χαρακτήρα τῶν συνθημάτων τους, βρίσκονται στήν οὐρά τους. Καί οἱ όσβομποζντέντσι, δηλ. οἱ ἐκπρόσωποι τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, θέλουν νά κανονίσουν τούς λογαριασμούς τους μέ τήν ἀπολυταρχία μέ μαλακό τρόπο, μεταρρυθμιστικά, — ὑποχωρητικά, χωρίς νά προσβάλουν τήν ἀριστοκρατία, τούς εὐγενεῖς, τήν αὐλή, — προσεχτικά, χωρίς καμιά κατάλυση, — εὐγενικά καί ἁβρά, ἀρχοντικά, φορώντας ἄσπρα γάντια (σάν κι ἐκεῖνα πού ὁ κύριος Πετρουνκέβιτς πῆρε καί φόρεσε ἀπό τά χέρια ἑνός βασιβουζούκου κατά τήν ἀκρόαση τῶν «ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ» (;) ἀπό τό Νικόλαο τό Ματοβαμμένο [24], βλ. «Προλετάρι» φύλλο 5 *).

Οἱ γιακωβίνοι τῆς σύγχρονης σοσιαλδημοκρατίας, — οἱ μπολσεβίκοι, οἱ ὀπαδοί τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ», τοῦ συνεδρίου ἤ τῆς «Προλετάρι», κι ἐγώ δέν ξέρω πῶς νά τούς ὀνομάσω, — θέλουν μέ τά συνθήματά τους νά ἀνεβάσουν τήν ἐπαναστατική καί δημοκρατική μικροαστική τάξη καί ἰδιαίτερα τήν ἀγροτιά ὥς τό ἐπίπεδο τοῦ συνεποῦς δημοκρατισμοῦ τοῦ προλεταριάτου πού διατηρεῖ ἀκέραιη τήν ταξική του αὐτοτέλεια. Θέλουν ὁ λαός, δηλ. τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά, νά κανονίσουν τούς λογαριασμούς τους μέ τή μοναρχία καί τήν ἀριστοκρατία «πληβειακά», ἐξοντώνοντας ἀνελέητα τούς ἐχθρούς τῆς ἐλευθερίας, καταπνίγοντας μέ τή βία τήν ἀντίστασή τους, χωρίς νά κάνουν καμιά ὑποχώρηση στήν καταραμένη κληρονομιά τῆς δουλοπαροικίας, τοῦ ἀσιατισμοῦ, τοῦ ἐξευτελισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτό φυσικά δέ σημαίνει ὅτι ἐμεῖς θά θέλαμε σώνει καί καλά νά μιμηθοῦμε τούς γιακωβίνους τοῦ 1793, νά ἀντιγράψουμε τίς ἀπόψεις, τό πρόγραμμα, τά συνθήματα καί τίς μεθόδους τῆς δράσης τους. Κάθε ἄλλο. Ἐμεῖς δέν ἔχουμε παλιό πρόγραμμα μά καινούργιο — τό πρόγραμμα-μίνιμουμ τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Ἔχουμε ἕνα καινούργιο σύνθημα: ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλε-

---

* **Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 299 - 304.** *Ἡ Σύντ.*

ταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Καί θά ἔχουμε, ἄν ζήσουμε ὥς τήν πραγματική νίκη τῆς ἐπανάστασης, καί νέες μεθόδους δράσης, πού ἀνταποκρίνονται στό χαρακτήρα καί στούς σκοπούς τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης πού τείνει στήν ὁλοκληρωτική σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Κάνοντας αὐτή τή σύγκριση θέλουμε ἁπλῶς νά ἐξηγήσουμε ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς πρωτοπόρας τάξης τοῦ XX αἰώνα, τοῦ προλεταριάτου, δηλ. οἱ σοσιαλδημοκράτες εἶναι καί αὐτοί χωρισμένοι σέ δυό πτέρυγες (ὀπορτουνιστική καί ἐπαναστατική), ὅπως καί οἱ ἐκπρόσωποι τῆς πρωτοπόρας τάξης τοῦ XVIII αἰώνα, τῆς ἀστικῆς τάξης, χωρίζονταν σέ γιρονδίνους καί γιακωβίνους.

Μόνο σέ περίπτωση ὁλοκληρωτικῆς νίκης τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης δέ θά εἶναι δεμένα τά χέρια τοῦ προλεταριάτου στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀσυνεπῆ ἀστική τάξη, μόνο σ' αὐτή τήν περίπτωση τό προλεταριάτο δέ «θά διαλυθεῖ» μέσα στήν ἀστική δημοκρατία, παρά θά βάλει σέ ὅλη τήν ἐπανάσταση τήν προλεταριακή του ἤ, πιό σωστά, τήν προλεταριακή-ἀγροτική του σφραγίδα.

Μέ δυό λόγια, γιά νά μή βρεθεῖ μέ δεμένα τά χέρια στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀσυνεπῆ ἀστική δημοκρατία, τό προλεταριάτο πρέπει νά εἶναι ἀρκετά συνειδητό καί δυνατό γιά ν' ἀνεβάσει τήν ἀγροτιά ὥς τήν ἐπαναστατική αὐτοσυνείδηση, γιά νά καθοδηγήσει τήν ἐπίθεσή της καί νά ἐφαρμόσει ἔτσι μέ αὐτοτελῆ τρόπο τόν συνεπῆ προλεταριακό δημοκρατισμό.

Νά πῶς μπαίνει τό ζήτημα σχετικά μέ τόν κίνδυνο νά μείνουμε μέ δεμένα τά χέρια στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀσυνεπῆ ἀστική τάξη, ζήτημα πού τόσο ἀποτυχημένα τό ἔχουν λύσει οἱ νεοϊσκριστές. Ἡ ἀστική τάξη πάντα θά εἶναι ἀσυνεπής. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό ἁπλοϊκό καί πιό στεῖρο ἀπό τίς προσπάθειες νά χαραχτοῦν ὅροι ἤ σημεῖα *, πού ἡ ἐκπλήρωσή τους θά μᾶς ἐπέτρεπε νά θεωροῦμε τήν ἀστική δημοκρατία ἀνυπόκριτο φίλο τοῦ λαοῦ. Μόνο τό προλεταριάτο μπορεῖ νά εἶναι συνεπής ἀγωνιστής γιά τό δημοκρατισμό. Νικηφόρος ἀγωνιστής γιά τό δημοκρατισμό μπορεῖ νά γίνει τό προλεταριάτο μόνο μέ τόν ὅρο ὅτι ἡ μάζα τῆς ἀγροτιᾶς θά προσχωρήσει στόν ἐπαναστατικό του ἀγώνα. Ἄν τό προλεταριάτο δέ θά ἔχει ἀρκετές δυνάμεις γιά νά τό κάνει αὐτό, τότε ἡ ἀστική τάξη θά βρεθεῖ ἐπικεφαλῆς τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης καί θά τῆς προσδόσει ἀσυνεπῆ καί

---

* Ὅπως δοκίμασε νά τό κάμει ὁ Σταροβέρ στό σχέδιό του ἀπόφασης [25], πού ἀπορρίφθηκε ἀπό τό III συνέδριο, καί ὅπως δοκιμάζει νά τό κάμει ἡ συνδιάσκεψη μέ μιά ὄχι λιγότερο ἀποτυχημένη ἀπόφαση.

ἰδιοτελῆ χαρακτήρα. Δέν ὑπάρχει ἄλλο μέσο γιά νά ἐμποδιστεῖ αὐτό, ἐκτός ἀπό τήν ἐπαναστατική-δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἔτσι καταλήγουμε στό ἀναμφισβήτητο συμπέρασμα ὅτι ἡ τακτική τῶν νεοϊσκριστῶν εἶναι ἐκείνη πού, ὡς πρός τήν ἀντικειμενική της σημασία, *παίζει τό παιχνίδι τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας*. Τό κήρυγμα μιᾶς όργανωτικῆς πλαδαρότητας πού φτάνει ὥς τά δημοψηφίσματα, ὥς τήν ἀρχή τοῦ συμβιβασμοῦ, ὥς τήν ἀπόσπαση τῆς κομματικῆς φιλολογίας ἀπό τό κόμμα, — ἡ μείωση τῶν καθηκόντων τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, — τό ἀνακάτωμα τῶν παλλαϊκῶν πολιτικῶν συνθημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου μέ τά συνθήματα τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης, — ἡ διαστρέβλωση τῶν ὅρων γιά τήν «ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό», — ὅλα αὐτά μαζί παρμένα δίνουν ἀκριβῶς τήν πολιτική τοῦ χβοστισμοῦ, πού στίς ἐπαναστατικές στιγμές ἀποπροσανατολίζει τό προλεταριάτο, τό ἀποδιοργανώνει καί σπέρνει τή σύγχυση στή συνείδησή του, ὑποβιβάζει τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἀντί νά δείχνει τό μοναδικό δρόμο πρός τή νίκη καί νά συνενώνει γύρω ἀπό τό σύνθημα τοῦ προλεταριάτου ὅλα τά ἐπαναστατικά καί δημοκρατικά στοιχεῖα τοῦ λαοῦ.

Γιά νά ἐπιβεβαιώσουμε αὐτό τό συμπέρασμα, στό ὁποῖο καταλήξαμε ἀναλύοντας τήν ἀπόφαση, ἄς ἐξετάσουμε τό ἴδιο ζήτημα ἀπό ἄλλες πλευρές. Ἄς δοῦμε πρῶτα πρῶτα πῶς περιγράφει τή νεοϊσκρική τακτική στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τῆς Γεωργίας ἕνας κάπως ἁπλοϊκός μά εἰλικρινής μενσεβίκος. Ἄς δοῦμε, δεύτερο, ποιός ὠφελεῖται στήν πραγματικότητα, στή σημερινή πολιτική κατάσταση, ἀπό τά συνθήματα τῆς νέας «Ἴσκρα».

7. Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ «ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»

Τό προαναφερόμενο ἄρθρο τοῦ ὀργάνου τῆς μενσεβίκικης «ἐπιτροπῆς» τῆς Τιφλίδας («Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» φύλλο 1) ἔχει τόν τίτλο: «Τό Ζέμσκι σομπόρ καί ἡ τακτική μας». Ὁ ἀρθρογράφος δέν ἔχει ἀκόμα ξεχάσει ὁλότελα τό πρόγραμμά μας, προβάλλει τό σύνθημα τῆς δημοκρατίας, κάνει ὅμως τούς παρακάτω συλλογισμούς γιά τήν τακτική:

«Μποροῦμε νά ὑποδείξουμε δυό δρόμους γιά τήν ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ (τῆς δημοκρατίας): ἤ νά μή δόσουμε καμιά προσοχή στό Ζέμσκι σομπόρ πού συγκαλεῖ ἡ κυβέρνηση καί μέ τό ὅπλο στό χέρι νά ἀνατρέψουμε τήν κυβέρνηση, νά σχηματίσουμε ἐπαναστατική κυβέρνηση καί νά συγκαλέσουμε συντακτική συνέλευση. Ἤ νά ἀνακηρύξουμε τό Ζέμσκι σομπόρ κέντρο τῆς δράσης μας, ἀσκώντας μέ τό ὅπλο στό χέρι πίεση πάνω στά μέλη του, πάνω στή δράση του καί νά τό ἀναγκάσουμε μέ τή βία νά αὐτοανακηρυχθεῖ συντακτική συνέλευση ἤ μέσω αὐτοῦ νά συγκαλέσουμε συντακτική συνέλευση. Οἱ δυό αὐτές τακτικές διαφέρουν πάρα πολύ ἡ μιά ἀπό τήν ἄλλη. Ἄς δοῦμε λοιπόν ποιά ἀπ' αὐτές μᾶς συμφέρει περισσότερο».

Νά πῶς ἐκθέτουν οἱ ρῶσοι νεοϊσκριστές τίς ἰδέες πού κατοπινά διατυπώθηκαν στήν ἀπόφαση πού ἀναλύσαμε. Σημειῶστε ὅτι αὐτό γράφτηκε πρίν ἀπό τήν Τσουσίμα [26], ὅταν τό «σχέδιο» τοῦ Μπουλίγκιν δέν εἶχε ἀκόμα δεῖ τό φῶς τῆς ἡμέρας. Ἀκόμα καί οἱ φιλελεύθεροι ἔχασαν τήν ὑπομονή τους καί ἐκφράσανε τή δυσπιστία τους ἀπό τίς σελίδες τοῦ νόμιμου τύπου, ἐνῶ ὁ σοσιαλδημοκράτης νεοϊσκριστής φάνηκε πιό εὐκολόπιστος ἀπό τούς φιλελευθέρους. Αὐτός δηλώνει ὅτι τό Ζέμσκι σομπόρ «συγκαλεῖται» καί πιστεύει τόσο στόν τσάρο, πού προτείνει νά πάρουμε γιά κέντρο τῆς δράσης μας αὐτό τό ἀνύπαρκτο ἀκόμα Ζέμσκι σομπόρ (ἴσως καί τήν «κρατική Δούμα» ἤ τή «νομοθετική-συμβουλευτική συνέλευση»;). Πιό εἰλικρινής καί πιό εὐθύς ἀπό τούς συντάκτες τῆς ἀπόφασης πού ψηφίστηκε στή συνδιάσκεψη ὁ φίλος μας ἀπό τήν Τιφλίδα δέν ἐξομοιώνει τίς δυό «τακτικές» (πού τίς ἐκθέτει μέ ἀμίμητη ἁπλοϊκότητα), μά δηλώνει ὅτι ἡ δεύτερη μᾶς «συμφέρει περισσότερο». Ἀκοῦστε:

«Ἡ πρώτη τακτική. Ὅπως ξέρετε, ἡ ἐπικείμενη ἐπανάσταση εἶναι ἐπανάσταση ἀστική, δηλ. ἐπιδιώκει μιά τέτοια ἀλλαγή τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος, γιά τήν ὁποία (ἀλλαγή) ἐνδιαφέρεται ὄχι μόνο τό προλεταριάτο, ἀλλά καί ὅλη ἡ ἀστική κοινωνία. Τήν κυβέρνηση τήν ἀντιπολιτεύονται ὅλες οἱ τάξεις, ἀκόμα καί οἱ ἴδιοι οἱ κεφαλαιοκράτες. Μέ μιά ὁρισμένη ἔννοια τό ἀγωνιζόμενο προλεταριάτο καί ἡ ἀγωνιζόμενη ἀστική τάξη βαδίζουν μαζί καί μαζί ἐπιτίθενται ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία ἀπό διαφορετικές πλευρές. Ἡ κυβέρνηση στήν περίπτωση αὐτή εἶναι ἐντελῶς ἀπομονωμένη καί δέν ἔχει τή συμπάθεια τῆς κοινωνίας. Γι' αὐτό εἶναι πολύ εὔκολο νά ἐξοντωθεῖ*. Ὁλόκληρο τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας δέν εἶναι ἀκόμα τόσο συνειδητό καί ὀργανωμένο, ὥστε νά μπορεῖ νά κάνει μόνο του τήν ἐπανάσταση. Καί ἄν μποροῦσε νά τό κάνει αὐτό, δέ θά ἔκανε ἀστική ἀλλά προλεταριακή (σοσιαλιστική) ἐπανάσταση. Συνεπῶς εἶναι συμφέρον μας νά μείνει ἡ κυβέρνηση χωρίς συμμάχους, νά μήν μπορεῖ νά διασπάσει τήν ἀντιπολίτευση, νά μήν τραβήξει μέ τό μέρος της τήν ἀστική τάξη καί νά μήν ἀφήσει τό προλεταριάτο ἀπομονωμένο. . .».

* Στό χειρόγραφο μετά τίς λέξεις «νά ἐξοντωθεῖ» ἀκολουθοῦν δυό σβησμένα ἐρωτηματικά σέ παρένθεση, πού τά εἶχε βάλει ὁ Λένιν στό ἀπόσπασμα. *Ἡ Σύντ.*

Ὥστε λοιπόν εἶναι πρός τό συμφέρον τοῦ προλεταριάτου νά μήν μπορέσει ἡ τσαρική κυβέρνηση νά τό χωρίσει ἀπό τήν ἀστική τάξη! Μήπως τό ὄργανο τῆς Γεωργίας κατά λάθος ὀνομάστηκε «Σοτσιάλ Ντεμοκράτ», ἀντί νά ὀνομαστεῖ «Ὀσβομποζντένιγε»; Γιά προσέξτε αὐτή τήν ἀπαράμιλλη φιλοσοφία τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης! Μήπως δέ βλέπουμε ἐδῶ, μέ τά ἴδια μας τά μάτια, πῶς ὁ καημένος μας ὁ φίλος ἀπό τήν Τιφλίδα τά μπέρδεψε ὁλότελα μέ τή σχολαστικά-χβοστιστική ἑρμηνεία τῆς ἔννοιας: «ἀστική δημοκρατία»; Ἐξετάζει τό ζήτημα τῆς ἐνδεχόμενης ἀπομόνωσης τοῦ προλεταριάτου στή δημοκρατική ἐπανάσταση καί *ξεχνᾶ*. . . ξεχνᾶ μιά λεπτομέρεια. . . τήν ἀγροτιά! Ἀπό τούς συμμάχους πού μπορεῖ νά ἔχει τό προλεταριάτο ξέρει καί τοῦ ἀρέσουν οἱ τσιφλικάδες τῶν ζέμστβο καί δέν ξέρει τούς ἀγρότες. Κι' αὐτό στόν Καύκασο! Λοιπόν δέν εἴχαμε δίκιο ὅταν λέγαμε ὅτι μέ τούς συλλογισμούς της ἡ νέα «Ἴσκρα» κατρακυλᾶ ὥς τή μοναρχική ἀστική τάξη, ἀντί ν' ἀνεβάζει ὥς τό δικό της ἐπίπεδο, σά σύμμαχο, τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά;

«. . .Σέ ἀντίθετη περίπτωση εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ ἧττα τοῦ προλεταριάτου καί ἡ νίκη τῆς κυβέρνησης. Καί αὐτό ἀκριβῶς ἐπιδιώκει ἡ ἀπολυταρχία. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μέσα στό Ζέμσκι σομπόρ της ἡ ἀπολυταρχία θά τραβήξει μέ τό μέρος της τούς ἀντιπροσώπους τῶν εὐγενῶν, τῶν ζέμστβο, τῶν πόλεων, τῶν πανεπιστημίων καί τῶν ἄλλων ἀστικῶν ἱδρυμάτων*. Θά προσπαθήσει νά τούς καλοπιάσει μέ μικροϋποχωρήσεις κι ἔτσι νά τούς συμφιλιώσει μαζί της. Δυναμωμένη κατ' αὐτόν τόν τρόπο θά στρέψει ὅλα τά χτυπήματά της ἐνάντια στόν ἀπομονωμένο ἐργαζόμενο λαό. Ὑποχρέωσή μας εἶναι νά ἀποτρέψουμε μιά τέτοια ἀτυχῆ ἔκβαση. Μπορεῖ ὅμως νά γίνει αὐτό μέ τόν πρῶτο δρόμο; Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι δέ δίνουμε καμιά προσοχή στό Ζέμσκι σομπόρ, μά ἀρχίζουμε μόνοι μας νά ἑτοιμαζόμαστε γιά ἐξέγερση καί ἕνα ὡραῖο πρωί κατεβαίνουμε ἔνοπλοι στό δρόμο γιά ἀγώνα. Καί νά πού ἔχουμε μπροστά μας ὄχι ἕνα, μά δυό ἐχθρούς: τήν κυβέρνηση καί τό Ζέμσκι σομπόρ. Τόν καιρό πού ἐμεῖς προετοιμαζόμασταν αὐτοί τά κατάφεραν νά συνεννοηθοῦν**, νά συμφωνήσουν μεταξύ τους, νά ἐπεξεργαστοῦν ἕνα σύνταγμα πού τούς συμφέρει καί νά μοιραστοῦν μεταξύ τους τήν ἐξουσία. Ἡ τακτική αὐτή συμφέρει ἄμεσα στήν κυβέρνηση κι ἐμεῖς πρέπει νά παραιτηθοῦμε ἀπ' αὐτήν μέ τόν πιό ἐνεργό τρόπο. . .».

Μάλιστα, αὐτό εἶναι εἰλικρινές! Πρέπει νά παραιτηθοῦμε κατηγορηματικά ἀπό τήν «τακτική» τῆς προετοιμασίας τῆς ἐξέ-

---

* Παρακάτω στό χειρόγραφο ἀκολουθοῦν τά σβησμένα λόγια τοῦ Λένιν: «Εὐγενεῖς, πανεπιστήμια καί ἄλλα ἀστικά ἱδρύματα! Πρέπει νά γυρίσει κανείς πίσω στή „Ραμπότσογια Μίσλ" γιά νά βρεῖ ἕναν τόσο γνήσια ἀγοραῖο „μαρξισμό"!». *Ἡ Σύντ.*

** Παρακάτω στό χειρόγραφο ἀκολουθοῦν τά σβησμένα λόγια τοῦ Λένιν: «Τί γιακωβινισμός! „νά ἑτοιμαζόμαστε" γιά ἐξέγερση!». *Ἡ Σύντ.*

γερσης, γιατί «τόν καιρό πού θά ἑτοιμαζόμαστε» ἡ κυβέρνηση θά πραγματοποιήσει συναλλαγή μέ τήν ἀστική τάξη! Μπορεῖ ἄραγε στήν παλιά φιλολογία τοῦ πιό βαμμένου «οἰκονομισμοῦ» νά βρεθεῖ ἔστω καί κάτι πού νά πλησιάζει αὐτόν τόν ἐξευτελισμό τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας; Τά ξεσηκώματα καί οἱ ἐξεγέρσεις τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν πού ξεσποῦν πότε ἐδῶ καί πότε ἐκεῖ εἶναι γεγονός. Τό Ζέμσκι σομπόρ εἶναι μιά ὑπόσχεση τοῦ Μπουλίγκιν. Καί ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τῆς Τιφλίδας ἀποφαίνεται: νά παραιτηθοῦμε ἀπό τήν τακτική τῆς προετοιμασίας τῆς ἐξέγερσης καί νά περιμένουμε τό «κέντρο ἐπίδρασης», δηλ. τό Ζέμσκι σομπόρ...

«...Ἡ δεύτερη τακτική, ἀντίθετα, συνίσταται στό νά βάλουμε τό Ζέμσκι σομπόρ κάτω ἀπό τήν ἐπιτήρησή μας, νά μή τοῦ δόσουμε τή δυνατότητα νά δράσει σύμφωνα μέ τή δική του θέληση* καί νά κλείσει συμφωνία μέ τήν κυβέρνηση**.
Ὑποστηρίζουμε τό Ζέμσκι σομπόρ ἐφόσον παλαίβει ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, καί παλαίβουμε ἐναντίον του στίς περιπτώσεις πού συμφιλιώνεται μέ τήν ἀπολυταρχία. Μέ τήν ἐνεργό ἀνάμιξη καί τή βία διασποῦμε τούς βουλευτές ***, παίρνουμε μαζί μας τούς ριζοσπάστες****, ἀπομακρύνουμε τούς συντηρητικούς ἀπό τήν κυβέρνηση κι ἔτσι βάζουμε ὅλο ***** τό Ζέμσκι σομπόρ στόν ἐπαναστατικό δρόμο. Χάρη σ' αὐτή τήν τακτική ἡ κυβέρνηση θά μένει διαρκῶς ἀπομονωμένη, ἡ ἀντιπολίτευση ****** θά εἶναι γερή, κι ἔτσι θά διευκολυνθεῖ ἡ ἐγκαθίδρυση δημοκρατικοῦ καθεστῶτος».

Ναί, ναί! Ἄς λένε τώρα ὅτι ἐμεῖς ὑπερβάλλουμε τά πράγματα ὅταν μιλᾶμε γιά στροφή τῶν νεοϊσκριστῶν πρός ἕνα ἐντελῶς ἀγοραῖο ὁμοίωμα τοῦ «οἰκονομισμοῦ». Μά αὐτό εἶναι ἀκριβῶς κάτι πού μοιάζει μέ τήν περίφημη σκόνη γιά τίς μύγες: πιάνεις τή μύγα, τήν πασπαλίζεις μ' αὐτή τή σκόνη καί ψοφᾶ. Νά διασπάσουμε *μέ τή βία* τούς ἀντιπροσώπους τοῦ Ζέμσκι σομπόρ,

---

* Παρακάτω στό χειρόγραφο ἀκολουθοῦν τά σβησμένα λόγια τοῦ Λένιν: «οὖφ! τί ἐ ε ε ἐπαναστατικότητα!». *Ἡ Σύντ.*

** Καί ποιό εἶναι τό μέσο γιά ν' ἀφαιρέσουμε ἀπό τά μέλη τοῦ Ζέμσκι σομπόρ τή θέλησή τους; Μήπως κανένα εἰδικό χαρτάκι ἡλιοτροπίου;

*** Ἅγιοι Πάντες! Τί «βαθυστόχαστη» τακτική! Γιά νά πολεμήσουμε στό δρόμο δέ φτάνουν οἱ δυνάμεις, «τούς βουλευτές» ὅμως μποροῦμε «νά τούς διασπάσουμε μέ τή βία». Ἀκοῦστε σύντροφε ἀπό τήν Τιφλίδα, μπορεῖ νά λέει κανείς ψέματα, πρέπει ὅμως νά ἔχει καί κάποιο μέτρο...

**** Παρακάτω στό χειρόγραφο ἀκολουθοῦν τά σβησμένα λόγια τοῦ Λένιν: «καημένε Στροῦβε! καί περνάει γιά ριζοσπάστης! Τί τύχη—νά εἶσαι δύναμη πού παίρνει μαζί της τούς νεοϊσκριστές...». *Ἡ Σύντ.*

***** Στό χειρόγραφο ἀκολουθοῦν τά σβησμένα λόγια τοῦ Λένιν: «ἄκουσον! ἄκουσον!». *Ἡ Σύντ.*

****** Στό χειρόγραφο ἀκολουθοῦν τά σβησμένα λόγια τοῦ Λένιν: «χωρίς τούς „ἀπομακρυνθέντες" συντηρητικούς;». *Ἡ Σύντ.*

«νά ἀπομακρύνουμε τούς συντηρητικούς ἀπό τήν κυβέρνηση» — καί *ὅλο* τό Ζέμσκι σομπόρ θά πάρει *τόν ἐπαναστατικό δρόμο*... Χωρίς καμιά «γιακωβίνικη» ἔνοπλη ἐξέγερση, μά ἔτσι ἁπλά, εὐγενικά, σχεδόν κοινοβουλευτικά, «ἐπιδρώντας» πάνω *στά μέλη τοῦ Ζέμσκι σομπόρ.*

Καημένη Ρωσία! Λέγανε γι' αὐτήν ὅτι φορᾶ πάντα τά καπέλα τῆς παλιᾶς μόδας, πού τά ἔχει πετάξει ἡ Εὐρώπη. Δέν ἔχουμε ἀκόμα κοινοβούλιο, δέν τό ὑποσχέθηκε οὔτε καί ὁ Μπουλίγκιν, ἀλλά κοινοβουλευτικό κρετινισμό [27] ἔχουμε ὅσο θέλετε.

«...Πῶς πρέπει νά γίνει αὐτή ἡ ἐπέμβαση; Κατά πρῶτο λόγο θά ἀπαιτήσουμε νά συγκληθεῖ τό Ζέμσκι σομπόρ μέ βάση τήν καθολική, ἴση, ἄμεση καί μυστική ψηφοφορία. Μαζί μέ τή διακήρυξη* αὐτοῦ τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος πρέπει νά καθιερωθεῖ μέ νόμο ** ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία τῆς προεκλογικῆς ζύμωσης, δηλ. ἡ ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι, τοῦ λόγου, τοῦ τύπου, τό ἀπαραβίαστο τῶν ἐκλογέων καί τῶν ἐκλεγομένων καί ἡ ἀπελευθέρωση ὅλων τῶν πολιτικῶν καταδίκων. Οἱ ἴδιες οἱ ἐκλογές πρέπει νά οριστοῦν ὅσο τό δυνατόν ἀργότερα, ὥστε νά ἔχουμε μπροστά μας ἀρκετό καιρό γιά νά κατατοπίσουμε καί νά προετοιμάσουμε τό λαό. Καί μιά πού ἡ σύνταξη τοῦ κανονισμοῦ σχετικά μέ τή σύγκληση τοῦ Σομπόρ ἔχει ἀνατεθεῖ στήν ἐπιτροπή τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Μπουλίγκιν, πρέπει νά ἀσκήσουμε πίεση καί πάνω σ' αὐτήν τήν ἐπιτροπή καί πάνω στά μέλη της ***. Ἄν ἡ ἐπιτροπή τοῦ Μπουλίγκιν ἀρνηθεῖ νά ἱκανοποιήσει τίς διεκδικήσεις μας **** καί δόσει δικαίωμα ψήφου μόνο σέ ὅσους ἔχουν ἰδιοκτησία, τότε πρέπει νά ἐπέμβουμε σ' αὐτές τίς ἐκλογές καί μέ ἐπαναστατικό τρόπο νά ἀναγκάσουμε τούς ἐκλογεῖς νά ἐκλέξουν τούς πρωτοπόρους ὑποψηφίους καί μέσα στό Ζέμσκι σομπόρ νά ζητήσουμε συντακτική συνέλευση *****. Τέλος, μέ ὅλα τά δυνατά μέσα: διαδηλώσεις, ἀπεργίες καί, ἄν χρειαστεῖ, μέ ἐξέγερση, νά ἀναγκάσουμε τό Ζέμσκι σομπόρ νά συγκαλέσει συντακτική συνέλευση ἤ νά αὐτοανακηρυχθεῖ τό ἴδιο συντακτική συνέλευση. Ὑπερασπιστής τῆς συντακτικῆς συνέλευσης πρέπει νά εἶναι τό ἐξοπλισμένο προλεταριάτο, καί οἱ δυό μαζί ****** θά βαδίσουν γιά τή λαοκρατική δημοκρατία.

Αὐτή εἶναι ἡ σοσιαλδημοκρατική τακτική καί μόνο αὐτή θά μᾶς ἐξασφαλίσει τή νίκη».

Ἄς μή νομίσει ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὅλες αὐτές οἱ ἀπίστευτες ἀνοησίες εἶναι ἁπλή δοκιμή τῆς πένας κάποιου ἀνεύθυνου νεοϊ-

---

* Στήν «Ἴσκρα»;

** Ἀπό τόν Νικόλαο;

*** Νά τί σημαίνει ἡ τακτική: «νά ἀπομακρύνουμε τούς συντηρητικούς ἀπό τήν κυβέρνηση»!

**** Μά αὐτό δέν μπορεῖ νά γίνει τή στιγμή πού ἔχουμε μιά τόσο σωστή καί βαθυστόχαστη τακτική!

***** Στό χειρόγραφο ἀκολουθοῦν τά παρακάτω σβησμένα λόγια τοῦ Λένιν: «„νά ἀναγκάσουμε νά ἐκλέξουν" — „μέ ἐπαναστατικό δρόμο"! ὑπάρχει καί τέτοια ἐπαναστατική προγυμνασομανία!». *Ἡ Σύντ.*

****** Καί τό ἐξοπλισμένο προλεταριάτο, καί οἱ συντηρητικοί πού «ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τήν κυβέρνηση»;

σκριστῆ χωρίς καμιά ἐπιρροή. Ὄχι, αὐτά τά λέει τό *ὄργανο* μιᾶς ὁλόκληρης ἐπιτροπῆς νεοϊσκριστῶν, τῆς ἐπιτροπῆς Τιφλίδας. Κάτι παραπάνω. Αὐτές τίς ἀνοησίες *τίς ἔχει ἐπιδοκιμάσει ἀνοιχτά ἡ* «*Ἴσκρα*», πού στό φύλλο της 100 διαβάζουμε τά παρακάτω γι' αὐτή τή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»:

«Τό πρῶτο φύλλο εἶναι γραμμένο μέ ζωντάνια καί ταλέντο. Νιώθει κανείς τό ἔμπειρο καί ἄξιο χέρι ἑνός συντάκτη-συγγραφέα. . . Μπορεῖ νά εἰπωθεῖ μέ βεβαιότητα ὅτι ἡ ἐφημερίδα θά ἀνταποκριθεῖ λαμπρά στό καθῆκον πού βάζει στόν ἑαυτό της».

Μάλιστα! Ἂν αὐτό τό καθῆκον εἶναι νά δείξει πεντακάθαρα σ' ὅλο τόν κόσμο τήν ἔσχατη ἰδεολογική ἀποσύνθεση τοῦ νεοϊσκρισμοῦ, τότε πραγματικά τό ἔχει ἐκπληρώσει «λαμπρά». Κανένας δέ θά μποροῦσε νά ἐκφράσει μέ περισσότερη «ζωντάνια, ταλέντο καί ἀξιοσύνη» τό κατρακύλισμα τῶν νεοϊσκριστῶν στό φιλελεύθερο-αστικό ὀπορτουνισμό.

8. ΟΣΒΟΜΠΟΖΝΤΕΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΟ·Ι·ΣΚΡΙΣΜΟΣ

Ἂς περάσουμε τώρα σέ μιά ἄλλη χτυπητή ἐπιβεβαίωση τῆς πολιτικῆς σημασίας τοῦ νεοϊσκρισμοῦ.

Στό ἀξιοπρόσεχτο, ὑπέροχο καί διδακτικότατο ἄρθρο του «Πῶς νά βροῦμε τόν ἑαυτό μας» (τεῦχος 71 τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε») ὁ κ. Στροῦβε ξεσπαθώνει ἐνάντια στόν «προγραμματικό ἐπαναστατισμό» τῶν κομμάτων μας τῶν ἄκρων. Ὁ κ. Στροῦβε εἶναι ἐξαιρετικά δυσαρεστημένος μέ μένα προσωπικά*. Ἀναφο-

* «Σέ σύγκριση μέ τόν ἐπαναστατισμό τῶν κ.κ. Λένιν καί τῶν συντρόφων του ὁ ἐπαναστατισμός τῆς δυτικοευρωπαϊκῆς σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Μπέμπελ, ἀκόμα καί τοῦ Κάουτσκι, εἶναι ὀπορτουνισμός, οἱ βάσεις ὅμως καί αὐτοῦ τοῦ μετριασμένου πιά ἐπαναστατισμοῦ ἔχουν διαβρωθεῖ καί σαρωθεῖ ἀπό τήν ἱστορία». Ὁ κ. Στροῦβε ξέσπασε ὅλος θυμό. Μόνο πού τοῦ κάκου νομίζει ὅτι μπορεῖ νά τά φορτώσει ὅλα σέ μένα, σά σέ μακαρίτη. Εἶναι ἀρκετό νά προκαλέσω τόν κ. Στροῦβε μέ τά παρακάτω ἐρωτήματα, στά ὁποῖα δέ θά εἶναι ποτέ σέ θέση νά ἀπαντήσει. Ποῦ καί πότε ἀποκάλεσα τόν ἐπαναστατισμό τοῦ Μπέμπελ καί τοῦ Κάουτσκι «ὀπορτουνισμό»; Ποῦ καί πότε εἶχα τήν ἀξίωση νά δημιουργήσω μέσα στή διεθνῆ σοσιαλδημοκρατία μιά ὁποιαδήποτε ἰδιαίτερη κατεύθυνση *πού νά μήν εἶναι ταυτόσημη* μέ τήν κατεύθυνση τοῦ Μπέμπελ καί τοῦ Κάουτσκι; Ποῦ καί πότε ἐκδηλώθηκαν διαφωνίες ἀνάμεσα σέ μένα, ἀπό τό ἕνα μέρος, καί στούς Μπέμπελ καί Κάουτσκι, ἀπό τό ἄλλο, — διαφωνίες πού ὡς πρός τή σοβαρότητά τους νά πλησιάζουν, ἔστω καί κάπως, στίς διαφωνίες πού προέκυψαν ἀνάμεσα στόν Μπέμπελ καί στόν Κάουτσκι λχ. στό Μπρέσλαου, πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα; [28] Ἂς δοκιμάσει ὁ κ. Στροῦβε νά ἀπαντήσει σ' αὐτά τά τρία ἐρωτήματα.

Καί στούς ἀναγνῶστες θά ποῦμε. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη *παντοῦ*

ρικά μέ μένα, εἶμαι ὅσο δέν παίρνει εὐχαριστημένος ἀπό τόν κ. Στροῦβε: δέ θά μποροῦσα νά ἐπιθυμήσω καλύτερο σύμμαχο στόν ἀγώνα ἐνάντια στόν ἀναγεννώμενο «οἰκονομισμό» τῶν νεοϊσκριστῶν καί ἐνάντια στήν πλήρη ἔλλειψη ἀρχῶν πού παρουσιάζουν οἱ «σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες». Θά ποῦμε μέ κάποια ἄλλη εὐκαιρία πῶς ὁ κ. Στροῦβε καί τό «Ὀσβομποζντένιγε» ἀπέδειξαν στήν πράξη ὅλη τήν ἀντιδραστικότητα τῶν «τροποποιήσεων» πού ἔγιναν στό μαρξισμό μέσα στό σχέδιο προγράμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν. Ἐπανειλημμένα ἔχουμε πεῖ πόσο σίγουρη, τίμια καί εἰλικρινῆ ὑπηρεσία μοῦ πρόσφερε ὁ κ. Στροῦβε κάθε φορά πού ἐπιδοκίμαζε *καταρχήν* τούς νεοϊσκριστές* καί θά τό ποῦμε καί τώρα ἀκόμα μιά φορά.

Στό ἄρθρο τοῦ κ. Στροῦβε ὑπάρχουν μιά σειρά ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρουσες δηλώσεις, πού ἐδῶ μποροῦμε νά τίς ἀναφέρουμε μόνο στά πεταχτά. Ὁ κ. Στροῦβε σκοπεύει «νά δημιουργήσει ρωσική δημοκρατία στηριζόμενος ὄχι στήν πάλη, μά στή συνεργασία τῶν τάξεων» καί ἡ «κοινωνικά προνομιούχα διανόηση» (κάτι σάν τούς «πολιτισμένους εὐγενεῖς», πού μπροστά τους ὁ κ.

καί *πάντα* χρησιμοποιεῖ τούτη τή μέθοδο: βεβαιώνει τούς ὁμοϊδεάτες της στή δοσμένη χώρα ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς χώρας αὐτῆς εἶναι οἱ πιό παράλογοι, ἐνῶ οἱ σύντροφοί τους στό γειτονικό κράτος εἶναι «φρόνιμα παιδιά». Ἡ γερμανική ἀστική τάξη *ἑκατό φορές* πρόβαλε στόν Μπέμπελ καί στόν Κάουτσκι σάν παράδειγμα «φρόνιμων παιδιῶν» τούς γάλλους σοσιαλιστές. Ἡ γαλλική ἀστική τάξη τώρα τελευταῖα ἔφερε σάν παράδειγμα στούς γάλλους σοσιαλιστές τό «φρόνιμο παιδί» Μπέμπελ. Παλιό κόλπο, κύριε Στροῦβε! Μόνο παιδιά καί ἀγραμμάτους μπορεῖτε νά πιάσετε μ' αὐτό τό δόλωμα. Ἡ πλήρης ἀλληλεγγύη τῆς διεθνοῦς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας πάνω σέ ὅλα τά μεγάλα ζητήματα τοῦ προγράμματος καί τῆς τακτικῆς εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο.

* Θυμίζουμε στόν ἀναγνώστη ὅτι τό περιοδικό «Ὀσβομποζντένιγε» εἶχε χαιρετίσει μέ θόρυβο καί ἀλαλαγμούς τό ἄρθρο «Τί δέν πρέπει νά κάνουμε;» (φύλλο 52 τῆς «Ἴσκρα»), σάν «ἀξιοσημείωτη στροφή» πρός τήν ὑποχωρητικότητα ἀπέναντι στούς ὀπορτουνιστές. Σέ σχόλιό του γιά τή διάσπαση ἀνάμεσα στούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες τό «Ὀσβομποζντένιγε» ἐπιδοκίμασε ειδικά τίς τάσεις ἀρχῶν τοῦ νεοϊσκρισμοῦ. Μιλώντας γιά τήν μπροσούρα τοῦ Τρότσκι: «Τά πολιτικά μας καθήκοντα» τό «Ὀσβομποζντένιγε» τόνισε τήν ὁμοιογένεια τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ τοῦ συγγραφέα μέ τά ὅσα ἔγραφαν καί ἔλεγαν κάποτε οἱ ἄνθρωποι τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» Κριτσέβσκι, Μαρτίνοφ, Ἀκίμοφ (βλ. τό φυλλάδιο «Ἕνας ἐξυπηρετικός φιλελεύθερος», ἔκδ. «Βπεριόντ») (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 69 - 72. *Ἡ Σύντ.*) Τό «Ὀσβομποζντένιγε» χαιρέτισε τήν μπροσούρα τοῦ Μαρτίνοφ Δυό δικτατορίες (βλ. σημείωση στή «Βπεριόντ» φύλλο 9) (στό ἴδιο, σελ. 310 - 311. *Ἡ Σύντ.*). Τέλος τά καθυστερημένα παράπονα τοῦ Σταροβέρ σχετικά μέ τό παλιό σύνθημα τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα»[29]: «πρῶτα νά διαχωριστοῦμε καί ὕστερα νά ἑνωθοῦμε» τό «Ὀσβομποζντένιγε» τά δέχτηκε μέ ἰδιαίτερη συμπάθεια.

Στροῦβε ὑποκλίνεται μέ χάρη πραγματικά κοσμικοῦ... λακέ) σ' αὐτό τό «ἀταξικό» κόμμα θά προσφέρει «τή βαρύτητα τῆς κοινωνικῆς θέσης» της (τή βαρύτητα τοῦ πορτοφολιοῦ). Ὁ κ. Στροῦβε ἐκφράζει τήν ἐπιθυμία νά δείξει στή νεολαία πόσο ἄχρηστη εἶναι «ἡ στερεότυπη ριζοσπαστική θέση ὅτι ἡ ἀστική τάξη φοβήθηκε καί πούλησε τό προλεταριάτο καί τήν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας» (χαιρετίζουμε μ' ὅλη μας τήν καρδιά τήν ἐπιθυμία αὐτή. Τίποτε ἄλλο δέ θά ἐπιβεβαιώσει καλύτερα τήν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς μαρξιστικῆς «στερεότυπης θέσης» ἀπό τόν πόλεμο πού κάνει ἐναντίον της ὁ κ. Στροῦβε. Σᾶς παρακαλῶ, κύριε Στροῦβε, μή βάζετε στό χρονοντούλαπο τό ὑπέροχο σχέδιό σας!).

Ἔχει σημασία γιά τό θέμα μας νά σημειώσουμε ποιά εἶναι τά *πρακτικά* συνθήματα πού καταπολεμάει σήμερα ἕνας ἐκπρόσωπος τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης πού ἔχει τόσο λεπτό πολιτικό αἰσθητήριο καί τέτοια εὐαισθησία ἀπέναντι στήν παραμικρότερη ἀλλαγή τοῦ καιροῦ. Πρῶτο, σχετικά μέ τό σύνθημα τοῦ δημοκρατισμοῦ. Ὁ κ. Στροῦβε εἶναι σταθερά πεπεισμένος ὅτι τό σύνθημα αὐτό εἶναι «ἀκατανόητο καί ξένο πρός τή λαϊκή μάζα» (ξεχνᾶ νά προσθέσει: κατανοητό μά ἀσύμφορο γιά τήν ἀστική τάξη!). Θά θέλαμε νά δοῦμε τί ἀπάντηση θά ἔπαιρνε ὁ κ. Στροῦβε ἀπό τούς ἐργάτες στούς ὁμίλους μας καί στίς συγκεντρώσεις μας! Ἤ μήπως οἱ ἐργάτες δέν εἶναι λαός; Καί οἱ ἀγρότες; Σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ κ. Στροῦβε κι αὐτοί ἔχουν ἕναν «ἁπλοϊκό δημοκρατισμό» («νά διώξουν τόν τσάρο»), ἡ φιλελεύθερη ὅμως ἀστική τάξη πιστεύει ὅτι αὐτόν τόν *ἁπλοϊκό* δημοκρατισμό δέ θά τόν ἀντικαταστήσει ἕνας συνειδητός δημοκρατισμός, μά ἕνας συνειδητός μοναρχισμός. Ça dépend, κ. Στροῦβε, αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό τίς περιστάσεις. Καί ὁ τσαρισμός καί ἡ ἀστική τάξη δέν μπορεῖ παρά νά ἀντιδροῦν σέ μιά ριζική καλυτέρευση τῆς θέσης τῶν ἀγροτῶν σέ βάρος τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, καί ἡ ἐργατική τάξη δέν μπορεῖ παρά νά βοηθήσει τήν ἀγροτιά σ' αὐτό τό πράγμα

Δεύτερο, ὁ κ. Στροῦβε βεβαιώνει ὅτι «στόν ἐμφύλιο πόλεμο ἀποδείχνεται ὅτι ὁ ἐπιτιθέμενος ἔχει πάντα ἄδικο». Ἡ ἰδέα αὐτή πλησιάζει πάρα πολύ τίς τάσεις τοῦ νεοϊσκρισμοῦ, πού ἀναφέραμε πιό πάνω. Δέ θά ποῦμε φυσικά ὅτι στόν ἐμφύλιο πόλεμο εἶναι *πάντα* συμφέρον νά ἐπιτίθεσαι· ὄχι, κάποτε ἡ ἀμυντική τακτική εἶναι *γιά ἕνα ὁρισμένο διάστημα* ὑποχρεωτική. Μά νά προτείνεις νά ἐφαρμοστεῖ στή Ρωσία τοῦ 1905 μιά τέτοια θέση, σάν κι αὐτήν πού διατύπωσε ὁ κ. Στροῦβε, σημαίνει ἀκριβῶς νά δείχνεις ἕνα κομματάκι ἀπό τή «ριζοσπαστική στερεότυπη γνώ-

μη» («ἡ ἀστική τάξη φοβᾶται καί ξεπουλάει τήν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας»). Ὅποιος δέ θέλει τώρα νά ἐπιτεθεῖ στήν ἀπολυταρχία, στήν ἀντίδραση, ὅποιος δέν προετοιμάζεται γι' αὐτήν τήν ἐπίθεση, ὅποιος δέν τήν κηρύσσει, ἄδικα θά ἀποκαλεῖται ὀπαδός τῆς ἐπανάστασης.

Ὁ κ. Στροῦβε καταδικάζει τά συνθήματα: «συνωμοτικότητα» καί «στάση» (αὐτή τήν «ἐξέγερση σέ μικρογραφία»). Ὁ κ. Στροῦβε περιφρονεῖ καί τό ἕνα καί τό ἄλλο ἀπό τήν ἄποψη «τοῦ πλησιάσματος πρός τίς μάζες»! Θά ρωτούσαμε τόν κ. Στροῦβε ἄν μπορεῖ νά μᾶς δείξει ἕνα σημεῖο λχ. στό «Τί νά κάνουμε;»*, σ' αὐτό τό ἔργο ἑνός, κατά τή γνώμη του, ὀπαδοῦ τοῦ ἄκρου ἐπαναστατισμοῦ, ὅπου νά προπαγανδίζεται ἡ στάση; Κι ὅσο γιά τή «συνωμοτικότητα», εἶναι ἄραγε μεγάλη ἡ διαφορά λχ. ἀνάμεσα σέ μᾶς καί στόν κ. Στροῦβε; Μήπως δέ συνεργαζόμαστε καί οἱ δυό μας σέ μιά «παράνομη» ἐφημερίδα, πού μεταφέρεται «συνωμοτικά» στή Ρωσία καί ἐξυπηρετεῖ τίς «παράνομες» ὁμάδες τῆς «Ἕνωσης ἀπελευθέρωσης» ἤ τοῦ ΣΔΕΚΡ; Οἱ ἐργατικές συγκεντρώσεις μας συχνά εἶναι «συνωμοτικές» — ὁμολογοῦμε αὐτό τό ἁμάρτημα. Καί οἱ συγκεντρώσεις τῶν κ. κ. ὀσβομποζντέντσι; Ὑπάρχει ἄραγε, κ. Στροῦβε, λόγος νά κοκορεύεστε ἀπέναντι στούς ἀξιοκαταφρόνητους ὀπαδούς τῆς ἀξιοκαταφρόνητης συνωμοτικότητας;

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀπαιτεῖται αὐστηρότατη συνωμοτικότητα γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν ἐργατῶν μέ ὅπλα. Σ' αὐτό τό σημεῖο ὁ κ. Στροῦβε τά λέει πιό σταράτα. Ἀκοῦστε: «Ὅσο γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση ἤ ἐπανάσταση ἀπό τεχνική ἄποψη **, μόνο ἡ μαζική προπαγάνδιση ἑνός δημοκρατικοῦ προγράμματος μπορεῖ νά δημιουργήσει τούς κοινωνικο-ψυχολογικούς ὅρους γιά μιά γενική ἔνοπλη ἐξέγερση. Ἔτσι, ἀκόμα καί ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση εἶναι τό *ἀναπόφευκτο* ἐπιστέγασμα τοῦ σημερινοῦ ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση — ἄποψη πού δέν τή συμμερίζομαι, — τό πιό βασικό, τό πιό ἀναγκαῖο ἔργο εἶναι νά διαποτιστοῦν οἱ μάζες μέ τίς ἰδέες τοῦ δημοκρατικοῦ μετασχηματισμοῦ».

Ὁ κ. Στροῦβε προσπαθεῖ νά ξεφύγει ἀπό τό ζήτημα. Μιλᾶ γιά τόν ἀναπόφευκτο χαρακτήρα τῆς ἐξέγερσης, ἀντί νά πεῖ ὅτι ἡ ἐξέγερση εἶναι ἀναγκαία γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἐξέγερση — ἀπροετοίμαστη, αὐθόρμητη, σποραδική — ἔχει κιόλας

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ, τόμ. 6ος, σελ. 1 - 195. *Ἡ Σύντ.*

** Στό χειρόγραφο ἀκολουθοῦν παρακάτω τά σβησμένα λόγια τοῦ Λένιν: «ἀρχίζει ἡ λογοκλοπή ἀπό τή νέα „Ἴσκρα"». *Ἡ Σύντ.*

ἀρχίσει. Κανείς δέ θά μπορέσει νά ἐγγυηθεῖ ἀπόλυτα ὅτι θά ἐξελιχθεῖ σέ πλήρη καί ὁλοκληρωμένη ἔνοπλη λαϊκή ἐξέγερση, γιατί αὐτό ἐξαρτᾶται καί ἀπό τήν κατάσταση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων (πού δέν μποροῦν νά ὑπολογιστοῦν μέ ἀκρίβεια παρά μόνο στήν πορεία τοῦ ἀγώνα), καί ἀπό τή στάση τῆς κυβέρνησης καί τῆς ἀστικῆς τάξης, καί ἀπό μιά σειρά ἄλλα περιστατικά πού δέν μποροῦν νά προβλεφτοῦν μέ ἀκρίβεια. Δέν ὑπάρχει λόγος νά μιλᾶμε γιά τό ἀναπόφευκτο μέ τήν ἔννοια τῆς ἀπόλυτης ἐκείνης πεποίθησης ὅτι θά γίνει ἕνα συγκεκριμένο γεγονός, ὅπου στρέφει τή συζήτηση ὁ κ. Στροῦβε. Ἄν θέλετε νά εἶστε ὀπαδός τῆς ἐπανάστασης πρέπει νά μιλᾶτε γιά τό ἄν ἡ ἐξέγερση εἶναι *ἀναγκαία γιά τή νίκη* τῆς ἐπανάστασης, ἄν εἶναι ἀνάγκη νά τήν προωθοῦμε δραστήρια, νά τήν κηρύσσουμε, νά τήν προετοιμάζουμε ἄμεσα καί ἐνεργά. Ὁ κ. Στροῦβε δέν μπορεῖ νά μήν καταλαβαίνει αὐτή τή διαφορά: δέ συγκαλύπτει λογουχάρη τό ζήτημα τῆς ἀνάγκης τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος — ζήτημα πού δέν ἐπιδέχεται συζήτηση γιά ἕνα δημοκράτη — μέ τό συζητήσιμο καί μή φλέγον γιά ἕναν πολιτικό ἄνδρα ζήτημα πού ἀφορᾶ τό ἀναπόφευκτο τῆς ἀπόκτησής του στή διάρκεια τῆς δοσμένης ἐπανάστασης. Ὁ κ. Στροῦβε, ξεφεύγοντας ἀπό τό ζήτημα τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξέγερσης, ἐκφράζει ἔτσι τό βαθύτερο ὑπόβαθρο τῆς πολιτικῆς θέσης πού ὑποστηρίζει ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Ἡ ἀστική τάξη, πρῶτο, προτιμᾶ νά κάνει παζαρέματα μέ τήν ἀπολυταρχία παρά νά τήν τσακίσει· ἡ ἀστική τάξη ἐν πάσῃ περιπτώσει φορτώνει στούς ἐργάτες τόν ἀγώνα μέ τό ὅπλο στό χέρι (αὐτό εἶναι τό δεύτερο). Νά ποιό εἶναι τό *πραγματικό* νόημα τῆς ὑπεκφυγῆς τοῦ κ. Στροῦβε. Νά γιατί, *σάν τόν κάβουρα*, ἀπό τό ζήτημα τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξέγερσης *πάει πίσω* στό ζήτημα τῶν «κοινωνικο-ψυχολογικῶν» της ὅρων, τῆς προκαταρκτικῆς «προπαγάνδας». Ἀκριβῶς ὅπως οἱ ἀστοί φαφλατάδες στή βουλή τῆς Φραγκφούρτης τό 1848 ἀσχολοῦνταν μέ τή σύνταξη ἀποφάσεων, διακηρύξεων, ψηφισμάτων, ἀσχολοῦνταν μέ τή «μαζική προπαγάνδα» καί τήν προετοιμασία τῶν «κοινωνικο-ψυχολογικῶν ὅρων» τή στιγμή πού τό ζήτημα ἦταν νά προβληθεῖ ἀντίσταση στίς ἔνοπλες δυνάμεις τῆς κυβέρνησης, τή στιγμή πού τό κίνημα «καθιστοῦσε ἀναγκαῖο» τόν ἔνοπλο ἀγώνα, τή στιγμή πού ἡ προφορική μόνο ἐπίδραση (ἑκατό φορές ἀπαραίτητη στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας) εἶχε μετατραπεῖ σέ πρόστυχη ἀστική ἀδράνεια καί δειλία,— ἀκριβῶς ἔτσι καί ὁ κ. Στροῦβε ἀποφεύγει τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης καί κρύβεται πίσω ἀπό *λογοκοπίες*. Ὁ κ. Στροῦβε μᾶς δείχνει παραστατικά αὐτό

πού ἐπιμένουν νά μή βλέπουν πολλοί σοσιαλδημοκράτες, ὅτι δηλαδή ἡ ἐπαναστατική στιγμή διαφέρει ἀπό τίς συνηθισμένες, καθημερινές, προπαρασκευαστικές ἱστορικές στιγμές κατά τοῦτο: ὅτι ἡ διάθεση, ὁ ἀναβρασμός, ἡ πεποίθηση τῶν μαζῶν πρέπει νά ἐκδηλώνονται καί ἐκδηλώνονται στή *δράση*.

Ὁ ἀγοραῖος ἐπαναστατισμός δέν καταλαβαίνει ὅτι καί ὁ λόγος εἶναι ἐπίσης ἔργο· ἡ θέση αὐτή εἶναι ἀδιαφιλονίκητη ὅταν ἐφαρμόζεται στήν ἱστορία *γενικά*, ἤ σ᾽ ἐκεῖνες τίς ἐποχές τῆς ἱστορίας ὅπου δέν ὑπάρχει ἀνοιχτή πολιτική δράση τῶν μαζῶν καί τή δράση αὐτή δέν μπορεῖ νά τήν ἀντικαταστήσει καί νά τήν προκαλέσει τεχνητά κανένα πραξικόπημα. Ὁ χβοστισμός τῶν ἐπαναστατῶν δέν καταλαβαίνει πώς ὅταν ἔχει ἀρχίσει ἡ ἐπαναστατική στιγμή, ὅταν τό παλιό «ἐποικοδόμημα» τρίζει σέ ὅλους τούς ἁρμούς του, ὅταν ἡ ἀνοιχτή πολιτική δράση τῶν τάξεων καί τῶν μαζῶν πού δημιουργοῦν τό καινούργιο τους ἐποικοδόμημα ἔχει γίνει γεγονός, ὅταν ἔχει ἀρχίσει ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, τότε τό νά περιορίζεσαι *ὅπως παλιά* «σέ λόγους», χωρίς νά ρίχνεις *ἄμεσο σύνθημα* γιά πέρασμα «σέ ἔργα», τό νά ἀποφεύγεις τά ἔργα ἐπικαλούμενος τούς «ψυχολογικούς ὅρους» καί τήν «προπαγάνδα» γενικά εἶναι κάτι τό ἄψυχο, τό νεκρό, εἶναι θεωρητικολογία, ἤ ἀκόμα προδοσία καί ξεπούλημα τῆς ἐπανάστασης. Οἱ φαφλατάδες τῆς δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης προσφέρουν στήν περίπτωση τῆς Φραγκφούρτης ἕνα ἀξέχαστο ἱστορικό παράδειγμα τέτοιας προδοσίας ἤ τέτοιας σχολαστικῆς ἠλιθιότητας.

Θέλετε νά σᾶς ἐξηγήσουμε αὐτή τή διαφορά ἀνάμεσα στόν ἀγοραῖο ἐπαναστατισμό καί στό χβοστισμό τῶν ἐπαναστατῶν μέ ἕνα παράδειγμα ἀπό τήν ἱστορία τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας; Θά σᾶς δόσουμε αὐτή τήν ἐξήγηση. Θυμηθεῖτε τά χρόνια 1901–1902, πού εἶναι τόσο κοντά μας, καί ὅμως μᾶς φαίνονται τώρα πιά σάν κάποιος μακρινός θρύλος. Εἶχαν ἀρχίσει οἱ διαδηλώσεις. Ὁ ἀγοραῖος ἐπαναστατισμός ἄρχισε νά φωνάζει γιά «ἔφοδο» («Ραμπότσεγε Ντιέλο»[30]), ἔβγαιναν «αἱμοβόρες προκηρύξεις» (ἄν δέ μέ ἀπατᾶ ἡ μνήμη, βερολινέζικης προέλευσης), γινόταν ἐπίθεση ἐνάντια στό «φιλολογισμό» καί στό γραφειοκρατικό χαρακτήρα τῆς ἰδέας τῆς πανρωσικῆς ζύμωσης μέσω μιᾶς ἐφημερίδας (Ναντέζντιν)[31]. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ὁ χβοστισμός τῶν ἐπαναστατῶν παρουσιαζόταν τότε μέ τό κήρυγμα ὅτι «ὁ οἰκονομικός ἀγώνας εἶναι τό *καλύτερο* μέσο γιά πολιτική ζύμωση». Ποιά ἦταν ἡ στάση τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας; Χτύπησε καί τά δυό αὐτά ρεύματα. Καταδί-

κασε τήν τακτική τῶν πραξικοπημάτων καί τίς φωνασκίες γιά ἔφοδο, γιατί ὅλοι ἔβλεπαν ἤ ἔπρεπε νά βλέπουν καθαρά ὅτι ἡ ἀνοιχτή μαζική δράση ἀποτελεῖ αὐριανή ὑπόθεση. Καταδίκασε τό χβοστισμό καί ἔριξε ἀνοιχτά τό σύνθημα *ἀκόμα* καί γιά παλλαϊκή ἔνοπλη ἐξέγερση, ὄχι μέ τήν ἔννοια μιᾶς ἄμεσης ἐκκλησης (ἔκκληση γιά «στάση» δέ θά βρεῖ σέ μᾶς ὁ κ. Στροῦβε ἐκείνη τήν ἐποχή), ἀλλά μέ τήν ἔννοια *ἑνός ἀναγκαίου* συμπεράσματος, μέ τήν ἔννοια τῆς «προπαγάνδας» (πού μόλις τώρα τή θυμήθηκε ὁ κ. Στροῦβε. Πάντα μένει κάμποσα χρόνια πίσω ὁ ἀξιότιμός μας κ. Στροῦβε), μέ τήν ἔννοια τῆς προετοιμασίας τῶν ἴδιων ἀκριβῶς «κοινωνικο-ψυχολογικῶν ὅρων» πού οἱ ἐκπρόσωποι τῆς συγχυσμένης καί ψιλικατζίδικης ἀστικῆς τάξης τούς διατυμπανίζουν τώρα «μελαγχολικά καί ἄκαιρα». *Τότε* ἡ ἀντικειμενική κατάσταση τῶν πραγμάτων προωθοῦσε πραγματικά στήν πρώτη γραμμή τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση, τή ζύμωση καί τήν προπαγάνδα. *Τότε* σά λυδία λίθος τῆς δουλειᾶς γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης μποροῦσε νά προβληθεῖ (καί προβαλλόταν στό «Τί νά κάνουμε;») ἡ δουλειά γιά τή δημιουργία μιᾶς πανρωσικῆς πολιτικῆς ἐφημερίδας, πού ἡ ἔκδοσή της κάθε βδομάδα φαινόταν κάτι τό ἰδανικό. *Τότε* τά συνθήματα: μαζική ζύμωση *ἀντί* ἄμεση ἔνοπλη δράση, προετοιμασία τῶν κοινωνικο-ψυχολογικῶν ὅρων τῆς ἐξέγερσης *ἀντί* τακτική τῶν ξαφνικῶν ξεσπασμάτων ἦταν τά μοναδικά σωστά συνθήματα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας. *Τώρα* τά συνθήματα αὐτά ξεπεράστηκαν ἀπό τά γεγονότα, τό κίνημα τράβηξε μπροστά, αὐτά ἔγιναν σαβούρα, κουρέλια, κατάλληλα μόνο γιά νά σκεπάσουν τήν ὀσβομποζντεvική ὑποκρισία καί τό νεοϊσκρικό χβοστισμό!

Ἤ μήπως κάνω λάθος; Μήπως ἡ ἐπανάσταση δέν ἄρχισε ἀκόμα; Μήπως δέν ἔχει φτάσει ἀκόμα ἡ στιγμή γιά ἀνοιχτή πολιτική δράση τῶν τάξεων; Μήπως δέν ἔχουμε ἀκόμα ἐμφύλιο πόλεμο καί ἡ κριτική τῶν ὅπλων δέν πρέπει τώρα νά γίνει ὁ *ἀπαραίτητος* καί ὑποχρεωτικός διάδοχος, ὁ κληρονόμος, ὁ ἐκτελεστής τῆς διαθήκης, πού θά ὁλοκληρώσει τό ὅπλο τῆς κριτικῆς;

Κοιτάξτε γύρω σας, ξεμυτίστε ἀπό τό γραφεῖο στό δρόμο γιά νά βρεῖτε τήν ἀπάντηση σ' αὐτά τά ἐρωτήματα. Μήπως ἡ ἴδια ἡ κυβέρνηση δέν ἔχει ἀρχίσει κιόλας τόν ἐμφύλιο πόλεμο τουφεκίζοντας παντοῦ κατά μάζες φιλειρηνικούς καί ἄοπλους πολίτες: Μήπως οἱ ὁπλισμένες μαῦρες ἑκατονταρχίες δέν παρουσιάζονται σάν «ἐπιχείρημα» τῆς ἀπολυταρχίας; Μήπως ἡ ἀστική τάξη — ἀκόμα καί ἡ ἀστική τάξη — δέν ἔνιωσε τήν ἀνάγκη τῆς πολιτοφυλακῆς; Μήπως αὐτός ὁ ἴδιος ὁ κ. Στροῦβε, ὁ ἰδα-

νικά μετριοπαθής καί τακτικός κ. Στροῦβε, δέ λέει (ἀλίμονο, τό λέει μόνο γιά νά ξεφύγει!) ὅτι «ὁ ἀνοιχτός χαρακτήρας τῶν ἐπαναστατικῶν ἐνεργειῶν» (νά ποῦ φτάσαμε σήμερα!) «στή σημερινή ἐποχή εἶναι ἕνας ἀπό τούς σπουδαιότερους ὅρους γιά νά ἐπιδράσουμε διαπαιδαγωγικά πάνω στίς λαϊκές μάζες»;

Ὅποιος ἔχει μάτια γιά νά βλέπει δέν μπορεῖ ν' ἀμφιβάλλει γιά τό πῶς πρέπει νά βάζουν σήμερα τό ζήτημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης οἱ ὀπαδοί τῆς ἐπανάστασης. Ρίξτε τώρα μιά ματιά στούς *τρεῖς* τρόπους τοποθέτησης αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, ὅπως δίνονται ἀπό τά ὄργανα τοῦ ἐλεύθερου τύπου, τά ἱκανά νά ἐπηρεάσουν κάπως τίς *μάζες*.

Πρῶτος τρόπος τοποθέτησης. Ἡ ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας*. Ἀνα-

---

* Νά τό πλῆρες κείμενό της:

«Παίρνοντας ὑπόψη:

1) ὅτι τό προλεταριάτο, πού ἀπό τή θέση του ἀποτελεῖ τήν πιό πρωτοπόρα καί τή μόνη μέ συνέπεια ἐπαναστατική τάξη, εἶναι γι' αὐτό τό λόγο προορισμένο νά παίξει ἡγετικό ρόλο στό πανδημοκρατικό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Ρωσίας·

2) ὅτι τό κίνημα αὐτό στή σημερινή στιγμή ἔχει κιόλας ὁδηγήσει στήν ἀνάγκη τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης·

3) ὅτι τό προλεταριάτο θά πάρει ἀναπόφευκτα ἐνεργότατο μέρος σ'αὐτή τήν ἐξέγερση, πράγμα πού θά καθορίσει τήν τύχη τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία·

4) ὅτι τό προλεταριάτο μπορεῖ νά παίξει ἡγετικό ρόλο σ' αὐτή τήν ἐπανάσταση μόνο ὅταν εἶναι συσπειρωμένο σέ μιά ἑνιαία καί αὐτοτελῆ πολιτική δύναμη, κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος πού καθοδηγεῖ τόν ἀγώνα του ὄχι μόνο ἰδεολογικά μά καί πρακτικά·

5) ὅτι μόνο ἡ ἐκπλήρωση τοῦ ρόλου αὐτοῦ μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει στό προλεταριάτο τούς πιό εὐνοϊκούς ὅρους στόν ἀγώνα γιά τό σοσιαλισμό ἐνάντια στίς εὔπορες τάξεις τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς Ρωσίας, —

Τό τρίτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ θεωρεῖ ὅτι τό καθῆκον τῆς ὀργάνωσης τοῦ προλεταριάτου γιά τόν ἄμεσο ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, μέσω τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, εἶναι ἕνα ἀπό τά κυριότερα καί τά πιό ἐπιτακτικά καθήκοντα τοῦ κόμματος στή σημερινή ἐπαναστατική στιγμή.

Γιά τό λόγο *αὐτόν* τό συνέδριο βάζει σ' ὅλες τίς κομματικές ὀργανώσεις τό καθῆκον:

α) νά ἐξηγοῦν στό προλεταριάτο μέ τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση ὄχι μόνο τήν πολιτική σημασία, μά καί τήν πρακτική ὀργανωτική πλευρά τῆς ἐπικείμενης ἔνοπλης ἐξέγερσης·

β) νά ἐξηγοῦν μ' αὐτή τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση τό ρόλο τῶν μαζικῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν, πού μποροῦν νά ἔχουν σπουδαία σημασία στήν ἀρχή καί στήν ἴδια τήν πορεία τῆς ἐξέγερσης·

γ) νά πάρουν τά πιό δραστήρια μέτρα γιά τόν ἐξοπλισμό τοῦ προλεταριάτου, καθώς καί γιά τήν ἐπεξεργασία ἑνός σχεδίου ἔνοπλης ἐξέγερσης καί ἄμεσης καθοδήγησής της, δημιουργώντας γιά τό σκοπό αὐτόν, ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες, εἰδικές ὁμάδες ἀπό κομματικά στελέχη». (Ὑποσημείωση τοῦ συγγραφέα στήν ἔκδοση τοῦ 1907. *Ἡ Σύντ.*)

γνωρίζεται καί δηλώνεται εἰς ἐπήκοον ὅλων ὅτι τό πανδημοκρατικό ἐπαναστατικό κίνημα *ἔχει κιόλας ὁδηγήσει στήν ἀνάγκη* τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. Ἡ ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου γιά ἐξέγερση ἔχει μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη σάν ἕνα ἀπό τά οὐσιαστικά, κύρια καί *ἀναγκαῖα* καθήκοντα τοῦ κόμματος. Δίνεται ἡ ἐντολή νά παρθοῦν τά *πιό δραστήρια* μέτρα γιά νά ἐξοπλιστεῖ τό προλεταριάτο καί νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ δυνατότητα ἄμεσης καθοδήγησης τῆς ἐξέγερσης.

Δεύτερος τρόπος τοποθέτησης. Ἕνα ἄρθρο ἀρχῶν στό «Ὀσβομποζντένιγε» τοῦ «ἀρχηγοῦ τῶν ρώσων συνταγματικῶν» (ἔτσι ὀνόμασε τελευταῖα τόν κ. Στροῦβε ἡ «Ἐφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης» [32], αὐτό τό τόσο ἔγκυρο ὄργανο τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀστικῆς τάξης), ἤ ἀρχηγοῦ τῆς προοδευτικῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης. Αὐτός δέ συμμερίζεται τή γνώμη ὅτι ἡ ἐξέγερση εἶναι ἀναπόφευκτη. Ἡ συνωμοτικότητα καί ἡ στάση εἶναι οἱ εἰδικές μέθοδοι τοῦ παράλογου ἐπαναστατισμοῦ. Ὁ δημοκρατισμός εἶναι μέθοδος παραζαλίσματος. Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση εἶναι στήν οὐσία ἁπλῶς ζήτημα τεχνικό, ἐνῶ «τό πιό βασικό, τό πιό ἀπαραίτητο ἔργο» εἶναι ἡ μαζική προπαγάνδα καί ἡ προετοιμασία τῶν κοινωνικο-ψυχολογικῶν ὅρων.

Τρίτος τρόπος τοποθέτησης. Ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῶν νεοϊσκριστῶν. Τό καθῆκον μας εἶναι νά προετοιμάσουμε τήν ἐξέγερση. Ἀποκλείεται ἡ δυνατότητα σχεδιασμένης ἐξέγερσης. Οἱ εὐνοϊκές συνθῆκες γιά τήν ἐξέγερση δημιουργοῦνται μέ τήν ἀποδιοργάνωση τῆς κυβέρνησης, μέ τή ζύμωσή μας, μέ τήν ὀργάνωσή μας. Μόνο τότε «οἱ τεχνικές προετοιμασίες τοῦ ἀγώνα μποροῦν νά ἀποκτήσουν λίγο-πολύ σοβαρή σημασία».

Μόνο αὐτό; Ναί, μόνο αὐτό. Οἱ νεοϊσκριστές ἡγέτες τοῦ προλεταριάτου δέν ξέρουν ἀκόμα ἄν ἡ ἐξέγερση ἔγινε ἤ ὄχι ἀναγκαία. Γι' αὐτούς δέν ἔχει ἀκόμα ξεκαθαριστεῖ ἄν εἶναι ἐπιτακτικό τό καθῆκον νά ὀργανωθεῖ τό προλεταριάτο γιά τόν ἄμεσο ἀγώνα. Δέ χρειάζεται νά ἐπιμένουμε νά παρθοῦν τά πιό δραστήρια μέτρα, εἶναι πολύ πιό σπουδαῖο (στά 1905 καί ὄχι στά 1902) νά ἐξηγοῦμε σέ γενικές γραμμές κάτω ἀπό ποιούς ὅρους αὐτά τά μέτρα «μποροῦν» νά ἀποκτήσουν «λίγο-πολύ σοβαρή» σημασία...

Βλέπετε λοιπόν τώρα, σύντροφοι νεοϊσκριστές, ποῦ σᾶς ὁδήγησε ἡ στροφή σας πρός τό μαρτινοφισμό; Καταλαβαίνετε ὅτι ἡ πολιτική σας φιλοσοφία ἀποδείχτηκε ἕνα ξαναμάσημα τῆς ὀσβομποζντενικῆς φιλοσοφίας; — ὅτι βρεθήκατε (παρά τή θέλησή σας καί χωρίς νά ἔχετε ἐπίγνωση αὐτοῦ τοῦ πράγματος)

στήν ούρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης; Βλέπετε τώρα ὅτι μέ τό νά ξαναλέτε τά ἴδια καί νά τελειοποιεῖσθε στή θεωρητικολογία ἀφήσατε νά σᾶς διαφύγει τό γεγονός ὅτι — γιά νά ἐκφραστοῦμε μέ τά ἀξέχαστα λόγια τοῦ ἀξέχαστου ἄρθρου τοῦ Πέτρου Στροῦβε — «ὁ ἀνοιχτός χαρακτήρας τῶν ἐπαναστατικῶν *ἐνεργειῶν* στή σημερινή ἐποχή εἶναι ἕνας ἀπό τούς σπουδαιότερους ὅρους γιά νά ἐπιδράσουμε διαπαιδαγωγικά πάνω στίς λαϊκές μάζες»;

9. ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΑΚΡΑΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ;

Ἄς ξαναγυρίσουμε στήν ἀπόφαση γιά τήν προσωρινή κυβέρνηση. Δείξαμε ὅτι ἡ τακτική τῶν νεοϊσκριστῶν κινεῖ τήν ἐπανάσταση ὄχι πρός τά μπρός, — αὐτή τή δυνατότητα θά ἤθελαν νά ἐξασφαλίσουν μέ τήν ἀπόφασή τους, — μά πρός τά πίσω. Δείξαμε ὅτι ἀκριβῶς αὐτή ἡ τακτική *δένει τά χέρια* τῆς σοσιαλδημοκρατίας στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀσυνεπῆ ἀστική τάξη καί δέν τήν προφυλάγει ἀπό τή διάλυση μέσα στήν ἀστική δημοκρατία. Εἶναι εὐνόητο ὅτι ἀπό τίς λαθεμένες θέσεις τῆς ἀπόφασης βγαίνει καί ἕνα λαθεμένο συμπέρασμα: «Γι' αὐτόν τό λόγο ἡ σοσιαλδημοκρατία δέν πρέπει νά βάζει σά σκοπό της τήν κατάληψη ἤ τό μοίρασμα τῆς ἐξουσίας μέσα στήν προσωρινή κυβέρνηση, μά πρέπει νά μείνει κόμμα τῆς ἄκρας ἐπαναστατικῆς ἀντιπολίτευσης». Προσέξτε τό πρῶτο μέρος αὐτοῦ τοῦ συμπεράσματος, πού ἀναφέρεται στόν καθορισμό τῶν σκοπῶν. Βάζουν τάχα οἱ νεοϊσκριστές σά σκοπό τῆς δράσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας τήν ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό; — Τόν βάζουν. Δέν ξέρουν νά διατυπώσουν σωστά τούς ὅρους τῆς ἀποφασιστικῆς νίκης καί γλιστροῦν στήν «ὀσβομποζντενική» διατύπωση, βάζουν ὅμως τό σκοπό πού εἴπαμε παραπάνω. Παρακάτω: συνδέουν τήν προσωρινή κυβέρνηση μέ τήν ἐξέγερση; — Ναί, τή συνδέουν ἄμεσα, λέγοντας ὅτι ἡ προσωρινή κυβέρνηση «βγαίνει ἀπό τή νικηφόρα λαϊκή ἐξέγερση». Τέλος, βάζουν τάχα γιά σκοπό τους νά καθοδηγήσουν τήν ἐξέγερση; — Ναί. Ἀποφεύγουν ὅπως καί ὁ κ. Στροῦβε νά ἀναγνωρίσουν ὅτι ἡ ἐξέγερση εἶναι ἀναγκαία καί δέν ἐπιδέχεται ἀναβολή, λένε ὅμως ταυτόχρονα, σέ διάκριση ἀπό τόν κ. Στροῦβε, ὅτι «ἡ σοσιαλδημοκρατία ἐπιδιώκει νά τήν *ὑποτάξει* (τήν ἐξέγερση) στήν ἐπιρροή καί στήν *καθοδήγησή* της καί νά τή χρησιμοποιήσει πρός τό συμφέρον τῆς ἐργατικῆς τάξης».

Ἀλήθεια πόσο καλά συναρμολογημένα φαίνονται ὅλα αὐτά! Βάζουμε γιά *σκοπό* μας νά ὑποτάξουμε τήν ἐξέγερση καί τίς προλεταριακές καί *μή προλεταριακές* μάζες στήν ἐπιρροή μας, στήν καθοδήγησή μας, νά τή χρησιμοποιήσουμε πρός τό συμφέρον μας. Συνεπῶς βάζουμε γιά σκοπό μας νά καθοδηγήσουμε στή διάρκεια τῆς ἐξέγερσης καί τό προλεταριάτο, καί τήν ἐπαναστατική ἀστική τάξη, καί τή μικροαστική τάξη («τίς μή προλεταριακές ὁμάδες»), δηλ. *«νά μοιράσουμε»* τήν ἡγεσία τῆς ἐξέγερσης ἀνάμεσα στή σοσιαλδημοκρατία καί στήν ἐπαναστατική ἀστική τάξη. Βάζουμε γιά σκοπό μας τή *νίκη* τῆς ἐξέγερσης, πού πρέπει νά ὁδηγήσει στό σχηματισμό προσωρινῆς κυβέρνησης («πού νά βγαίνει ἀπό τή νικηφόρα λαϊκή ἐξέγερση»). *Γι' αὐτό*... γι' αὐτό δέν πρέπει νά βάζουμε γιά σκοπό μας νά καταλάβουμε ἤ νά μοιράσουμε τήν ἐξουσία μέσα στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση!!

Οἱ φίλοι μας δέν μποροῦν μέ κανένα τρόπο νά βροῦν μιάν ἄκρη. Ταλαντεύονται ἀνάμεσα στήν ἄποψη τοῦ κ. Στροῦβε, πού κοιτάει νά ξεφύγει ἀπό τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης, καί στήν ἄποψη τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού μᾶς καλεῖ νά καταπιαστοῦμε μ' αὐτό τό ἐπιτακτικό καθῆκον. Ταλαντεύονται ἀνάμεσα στόν ἀναρχισμό, πού καταδικάζει καταρχήν σάν προδοσία ἀπέναντι στό προλεταριάτο κάθε συμμετοχή στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, καί στό μαρξισμό, πού ἀπαιτεῖ αὐτή τή συμμετοχή μέ τόν ὅρο ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία θά ἀσκεῖ ἡγετική ἐπιρροή πάνω στήν ἐξέγερση*. Δέν ἔχουν καμιά δική τους αὐτοτελῆ θέση: οὔτε τή θέση τοῦ κ. Στροῦβε, πού θέλει νά παζαρέψει μέ τόν τσαρισμό καί πού γι' αὐτό εἶναι ὑποχρεωμένος νά ξεφεύγει καί νά ἑλίσσεται πάνω στό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης· — οὔτε τή θέση τῶν ἀναρχικῶν, πού καταδικάζουν κάθε δράση «ἀπό τά πάνω» καί κάθε συμμετοχή στήν ἀστική ἐπανάσταση. Οἱ νεοϊσκριστές τή συνδιαλλαγή μέ τόν τσαρισμό τήν μπερδεύουν μέ τή νίκη πάνω στόν τσαρισμό. Θέλουν νά πάρουν μέρος στήν ἀστική ἐπανάσταση. Ἔχουν προχωρήσει κάπως πέρα ἀπό τίς «Δυό δικτατορίες» τοῦ Μαρτίνοφ. Εἶναι σύμφωνοι ἀκόμα καί νά ἡγηθοῦν στήν ἐξέγερση τοῦ λαοῦ, γιά νά παραιτηθοῦν ἀπ' αὐτή τήν ἡγεσία ἀμέσως μετά τή νίκη (ἤ ἴσως λίγο πρίν ἀπό τή νίκη;), δηλ. *γιά νά μήν ἐπωφεληθοῦν ἀπό τούς καρπούς τῆς νίκης*, μά νά παραχωρήσουν ὅλους τούς καρπούς *ὁλοκληρωτικά*

* Βλ. «Προλετάρι» φύλλο 3. «Γιά τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση», ἄρθρο δεύτερο. (Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 243 - 251. *Ἡ Σύντ.*).

στήν ἀστική τάξη. Κι' αὐτό τό ὀνομάζουν «νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἐξέγερση πρός τό συμφέρον τῆς ἐργατικῆς τάξης»...

Δέ χρειάζεται νά σταθοῦμε περισσότερο σ' αὐτή τή σύγχυση. Θά ἦταν πιό ὠφέλιμο νά ἐξετάσουμε *πῶς προέκυψε* αὐτή ἡ σύγχυση στή διατύπωσή της ἐκείνη πού λέει: «νά μείνει κόμμα τῆς ἄκρας ἐπαναστατικῆς ἀντιπολίτευσης».

Ἔχουμε μπροστά μας μιά ἀπό τίς γνωστές θέσεις τῆς διεθνοῦς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Θέση πέρα γιά πέρα σωστή. Ἔχει καταντήσει κοινοτοπία γιά ὅλους τούς ἐχθρούς τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ ἤ τοῦ ὀπορτουνισμοῦ στίς κοινοβουλευτικές χῶρες. Πολιτογραφήθηκε σά νόμιμη καί ἀναγκαία ἀπόκρουση τοῦ «κοινοβουλευτικοῦ κρετινισμοῦ», τοῦ μιλλερανισμοῦ, τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ καί τοῦ ἰταλικοῦ ρεφορμισμοῦ ἀ λά Τουράτι. Οἱ καλοί μας οἱ νεοϊσκριστές ἔμαθαν ἀπόξω αὐτή τήν ὡραία θέση καί τή χρησιμοποιοῦν μέ ζῆλο... *σέ ἐντελῶς ἀκατάλληλη στιγμή*. Μπάζουν τίς κατηγορίες τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἀγώνα σέ ἀποφάσεις, γραμμένες γιά συνθῆκες ὅπου δέν ὑπάρχει κανένα κοινοβούλιο. Ἡ ἔννοια «ἀντιπολίτευση», πού ἔχει γίνει ἡ ἀντανάκλαση καί ἡ ἔκφραση μιᾶς πολιτικῆς κατάστασης ὅπου κανένας δέ μιλᾶ στά σοβαρά γιά *ἐξέγερση*, ἐφαρμόζεται χωρίς νόημα σέ μιά κατάσταση ὅπου *ἔχει ἀρχίσει* ἡ ἐξέγερση καί ὅπου ὅλοι οἱ ὀπαδοί τῆς ἐπανάστασης σκέπτονται καί μιλᾶνε γιά τήν ἡγεσία της. Ἡ ἐπιθυμία *«νά μείνει κανείς»* στό ἴδιο σημεῖο, ὅπως καί πρῶτα, δηλ. στή δράση μόνο «ἀπό τά κάτω», ἐκφράζεται μέ πομπῶδες ὕφος καί ἀλαλαγμούς *ἀκριβῶς τότε* πού ἡ ἐπανάσταση ἔχει βάλει τό ζήτημα ὅτι, σέ περίπτωση νίκης τῆς ἐξέγερσης, εἶναι ἀνάγκη νά δράσει κανείς *ἀπό τά πάνω*.

Ὄχι, οἱ νεοϊσκριστές μας ἀσφαλῶς δέν ἔχουν τύχη! Ἀκόμα καί ὅταν διατυπώνουν μιά σωστή σοσιαλδημοκρατική θέση, δέν ξέρουν νά τήν ἐφαρμόσουν σωστά! Δέ σκέφτηκαν πῶς οἱ ἔννοιες καί οἱ ὅροι τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἀγώνα μεταβάλλονται καί μετατρέπονται στό ἀντίθετό τους τήν ἐποχή πού ἔχει ἀρχίσει ἡ ἐπανάσταση καί δέν ὑπάρχει κοινοβούλιο, τόν καιρό πού ἔχουμε ἐμφύλιο πόλεμο, πού ἔχουμε ξεσπάσματα τῆς ἐξέγερσης. Δέ σκέφτηκαν ὅτι στίς συνθῆκες γιά τίς ὁποῖες γίνεται λόγος οἱ τροπολογίες προτείνονται μέ διαδηλώσεις στό δρόμο, οἱ ἐπερωτήσεις ὑποβάλλονται μέ ἐπιθετικές ἐνέργειες τῶν ἔνοπλων πολιτῶν, ἡ ἀντιπολίτευση πρός τήν κυβέρνηση πραγματοποιεῖται μέ τή βίαιη ἀνατροπή τῆς κυβέρνησης.

Ὅπως ὁ γνωστός ἥρωας τοῦ λαϊκοῦ μας ἔπους ἔδινε συνέχεια καλές συμβουλές ἀκριβῶς τότε πού δέν εἶχαν τή θέση τους, ἔτσι

καί οἱ δικοί μας θαυμαστές τοῦ Μαρτίνοφ ἐπαναλαμβάνουν τά διδάγματα τοῦ εἰρηνικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ ἀκριβῶς τώρα πού οἱ ἴδιοι διαπιστώνουν ὅτι ἄρχισαν οἱ ἄμεσες πολεμικές ἐνέργειες. Δέν ὑπάρχει τίποτα πιό περίεργο ἀπό τό νά ρίχνεται μέ σοβαρό ὕφος τό σύνθημα «ἄκρα ἀντιπολίτευση» σέ μιά ἀπόφαση πού ἀρχίζει τονίζοντας τήν «ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης» καί τή «λαϊκή ἐξέγερση»! Γιά σκεφτεῖτε λιγάκι, κύριοι: τί σημαίνει ν' ἀποτελεῖς τήν «ἄκρα ἀντιπολίτευση» στήν ἐποχή τῆς ἐξέγερσης; Μήπως αὐτό σημαίνει νά ξεσκεπάζεις τήν κυβέρνηση ἤ νά τήν ἀνατρέπεις; Μήπως σημαίνει νά καταψηφίζεις τήν κυβέρνηση ἤ νά νικᾶς τίς στρατιωτικές της δυνάμεις σέ ἀνοιχτή μάχη; Μήπως σημαίνει νά ἀρνεῖσαι στήν κυβέρνηση πιστώσεις γιά τή συμπλήρωση τοῦ δημόσιου ταμείου της ἤ μήπως σημαίνει ἐπαναστατική κατάληψη αὐτοῦ τοῦ δημόσιου ταμείου καί χρησιμοποίησή του γιά τίς ἀνάγκες τῆς ἐξέγερσης, γιά τόν ἐξοπλισμό τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, γιά τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης; Δέν ἀρχίζετε νά καταλαβαίνετε, κύριοι, ὅτι ἡ ἔννοια «ἄκρα ἀντιπολίτευση» ἐκφράζει μόνο ἀρνητικές ἐνέργειες, — νά ξεσκεπάζεις, νά καταψηφίζεις, ν' ἀρνεῖσαι; Γιατί αὐτό; Ἐπειδή ἡ ἔννοια αὐτή ἀφορᾶ μόνο τόν κοινοβουλευτικό ἀγώνα καί μάλιστα σέ μιά ἐποχή πού κανένας δέ βάζει σάν ἄμεσο σκοπό τοῦ ἀγώνα τήν «ἀποφασιστική νίκη». Δέν ἀρχίζετε νά καταλαβαίνετε ὅτι ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη τό ζήτημα ἀλλάζει ριζικά ἀπό τή στιγμή πού ἀρχίζει σέ ὅλη τή γραμμή ἡ ἀποφασιστική ἔφοδος τοῦ πολιτικά καταπιεζόμενου λαοῦ σ' ἕνα ἀποφασιστικό ἀγώνα γιά τή νίκη;

Οἱ ἐργάτες μᾶς ρωτᾶνε: πρέπει νά καταπιαστοῦμε δραστήρια μέ τήν ἐπιτακτική ὑπόθεση τῆς ἐξέγερσης; Τί νά κάνουμε γιά νά καταλήξει σέ νίκη ἡ ἐξέγερση πού ἄρχισε; Πῶς νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τή νίκη; Ποιό πρόγραμμα μπορεῖ καί πρέπει νά πραγματοποιηθεῖ τότε; Οἱ νεοϊσκριστές πού βαθαίνουν τό μαρξισμό ἀπαντοῦν: νά μείνουμε κόμμα τῆς ἄκρας ἐπαναστατικῆς ἀντιπολίτευσης... Ἔ λοιπόν, δέν εἴχαμε δίκιο πού ὀνομάσαμε αὐτούς τούς ἱππότες ἀριστοτέχνες τοῦ φιλισταϊσμοῦ;

10. ΟΙ «ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΚΟΜΜΟΥΝΕΣ» ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΑΣ

Ἡ συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν δέν κρατήθηκε στήν ἀναρχική θέση ὅπου εἶχε φτάσει ἡ νέα «Ἴσκρα» (μόνο «ἀπό τό κάτω»,

καί ὄχι «ἀπό τά κάτω καί ἀπό τά πάνω»). Ὁ παραλογισμός τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἐξέγερσης καί τῆς μή ἀποδοχῆς τῆς νίκης καί τῆς συμμετοχῆς στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση χτυποῦσε πάρα πολύ στά μάτια. Γι' αὐτό ἡ ἀπόφαση διατύπωσε ἐπιφυλάξεις καί περιορισμούς σχετικά μέ τή λύση τοῦ ζητήματος πού πρότειναν ὁ Μαρτίνοφ καί ὁ Μάρτοφ. Ἄς ἐξετάσουμε αὐτές τίς ἐπιφυλάξεις πού ἐκτίθενται στό παρακάτω μέρος τῆς ἀπόφασης:

«Ἡ τακτική αὐτή («νά μείνουμε κόμμα τῆς ἄκρας ἐπαναστατικῆς ἀντιπολίτευσης») φυσικά δέν ἀποκλείει καθόλου τή σκοπιμότητα νά καταληφθεῖ τμηματικά, ἐπεισοδιακά ἡ ἐξουσία καί νά σχηματιστοῦν ἐπαναστατικές κομμοῦνες σέ τούτη ἤ σ' ἐκείνη τήν πόλη, σέ τούτη ἤ σ' ἐκείνη τήν περιφέρεια, μέ τό σκοπό ἀποκλειστικά νά συντελέσει κανείς στήν ἐξάπλωση τῆς ἐξέγερσης καί στήν ἀποδιοργάνωση τῆς κυβέρνησης».

Ἄν εἶναι ἔτσι, αὐτό σημαίνει ὅτι καταρχήν γίνεται δεκτή ἡ δράση ὄχι μόνο ἀπό τά κάτω, μά ἐπίσης καί ἀπό τά πάνω. Σημαίνει ὅτι ἀνατρέπεται ἡ θέση πού ἐκτέθηκε στή γνωστή ἐπιφυλλίδα τοῦ Λ. Μάρτοφ στήν «Ἴσκρα» (φύλλο 93) καί ἀναγνωρίζεται σά σωστή ἡ τακτική τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ»: ὄχι μόνο «ἀπό τά κάτω», μά ἐπίσης καί «ἀπό τά πάνω».

Παρακάτω. Ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας (ἔστω καί τμηματική, ἐπεισοδιακή κτλ.) προϋποθέτει ὁλοφάνερα τή συμμετοχή ὄχι μονάχα τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί ὄχι μονάχα τοῦ προλεταριάτου. Αὐτό προκύπτει ἀπό τό γεγονός ὅτι γιά τή δημοκρατική ἐπανάσταση ἐνδιαφέρεται καί συμμετέχει σ' αὐτήν ἐνεργά ὄχι μονάχα τό προλεταριάτο. Αὐτό προκύπτει ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ ἐξέγερση εἶναι ἐξέγερση «λαϊκή», ὅπως λέγεται στήν ἀρχή τῆς ἀπόφασης πού ἐξετάζουμε, ἀπό τό ὅτι συμμετέχουν σ' αὐτήν καί «μή προλεταριακές ὁμάδες» (ἔκφραση τῆς ἀπόφασης τῆς συνδιάσκεψης γιά τήν ἐξέγερση), δηλ. καί ἡ ἀστική τάξη. Ἑπομένως ἡ ἀρχή ὅτι κάθε συμμετοχή τῶν σοσιαλιστῶν μαζί μέ τή μικροαστική τάξη στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση εἶναι προδοσία ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη *ἀποῤῥίφθηκε ἀπό τή συνδιάσκεψη σάν ἄχρηστη*, ὅπως τό ἐπιδίωκε ἡ «Βπεριόντ». Ἡ «προδοσία» δέν παύει νά εἶναι προδοσία ἐπειδή ἡ πράξη πού τήν ἀποτελεῖ εἶναι τμηματική, ἐπεισοδιακή, τοπική κτλ. Ἑπομένως ἡ ταύτιση τῆς συμμετοχῆς στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση μέ τόν ἀγοραῖο ζωρεσισμό *ἀποῤῥίφθηκε σάν ἄχρηστη* ἀπό τή συνδιάσκεψη, ὅπως τό ἐπιδίωκε ἡ «Βπεριόντ»[33]. Μιά κυβέρνηση δέν παύει νά εἶναι κυβέρνηση ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ ἐξουσία

της δέν ἁπλώνεται σέ πολλές πόλεις μά σέ μιά πόλη, δέν ἁπλώνεται σέ πολλές περιφέρειες μά σέ μιά περιφέρεια, καθώς καί ἀπό τό πῶς ὀνομάζεται αὐτή ἡ κυβέρνηση. Ὥστε *ἡ καταρχήν τοποθέτηση τοῦ ζητήματος*, πού προσπάθησε νά δόσει ἡ νέα «Ἴσκρα», *ἐγκαταλείφθηκε ἀπό τή συνδιάσκεψη*.

Ἄς δοῦμε ἄν εἶναι λογικοί οἱ περιορισμοί πού βάζει ἡ συνδιάσκεψη στόν καταρχήν παραδεκτό τώρα σχηματισμό ἐπαναστατικῶν κυβερνήσεων καί στή συμμετοχή σ' αὐτές. Δέν ξέρουμε κατά τί διαφέρει ἡ ἔννοια «ἐπεισοδιακή» ἀπό τήν ἔννοια «προσωρινή». Φοβούμαστε ὅτι μέ μιά ξένη καί «καινούργια» λέξη συγκαλύπτεται ἐδῶ ἁπλῶς ἡ ἔλλειψη ξεκάθαρης σκέψης. Αὐτό *φαίνεται* «πιό βαθύ», στήν πραγματικότητα ὅμως εἶναι πιό σκοτεινό καί πιό μπερδεμένο. Κατά τί διαφέρει ἡ «σκοπιμότητα» τῆς μερικῆς «κατάληψης τῆς ἐξουσίας» σέ μιά πόλη ἤ σέ μιά περιφέρεια ἀπό τή συμμετοχή στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση ὅλου τοῦ κράτους; Μήπως ἀνάμεσα στίς «πόλεις» δέν ὑπάρχει μιά πόλη σάν τήν Πετρούπολη, ὅπου διαδραματίστηκαν τά γεγονότα τῆς 9 τοῦ Γενάρη; Μήπως ἀνάμεσα στίς περιφέρειες δέν περιλαμβάνεται ὁ Καύκασος πού εἶναι μεγαλύτερος ἀπό πολλά κράτη; Μήπως τά προβλήματα (πού κάποτε ἔφερναν σύγχυση στή νέα «Ἴσκρα») τοῦ τί θά κάμουμε μέ τίς φυλακές, τήν ἀστυνομία, τό δημόσιο ταμεῖο κτλ. κτλ. δέν μπαίνουν μπροστά μας μέ τήν «κατάληψη τῆς ἐξουσίας» ἀκόμα καί σέ μιά μόνη πόλη, χωρίς νά μιλᾶμε πιά καί γιά μιά περιφέρεια; Φυσικά κανείς δέ θ' ἀρνηθεῖ πώς ἄν δέν ἐπαρκέσουν οἱ δυνάμεις, ἄν δέν πετύχει πέρα γιά πέρα ἡ ἐξέγερση, σέ περίπτωση μή ἀποφασιστικῆς νίκης της, μπορεῖ νά συγκροτηθοῦν μερικότερες, προσωρινές ἐπαναστατικές κυβερνήσεις κατά πόλεις κτλ. Γιατί ὅμως ὅλα αὐτά, κύριοι; Δέν εἶστε σεῖς οἱ ἴδιοι πού μιλᾶτε στήν ἀρχή τῆς ἀπόφασης γιά «ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης», γιά «νικηφόρα λαϊκή ἐξέγερση»;; Ἀπό πότε οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀναλαμβάνουν τή δουλειά τῶν ἀναρχικῶν: νά διασποῦν τήν προσοχή καί τούς σκοπούς τοῦ προλεταριάτου; νά τό κατευθύνουν στό «μερικό» καί ὄχι στό γενικό, στό ἑνιαῖο, στό ἀκέραιο καί στό πλῆρες; Προϋποθέτοντας τήν «κατάληψη τῆς ἐξουσίας» σέ μιά πόλη, μιλᾶτε μόνοι σας γιά «ἐπέκταση τῆς ἐξέγερσης» — τολμοῦμε νά σκεφτοῦμε σέ μιάν ἄλλη πόλη; ἤ σέ ὅλες τίς πόλεις, ἄν ἐπιτρέπεται νά ἐλπίζουμε; Τά συμπεράσματά σας, κύριοι, εἶναι τόσο σαθρά καί τυχαῖα, τόσο ἀντιφατικά καί μπερδεμένα ὅσο καί οἱ θέσεις ἀπό τίς ὁποῖες ξεκινᾶτε. Τό τρίτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔδοσε ἐξαντλητική καί ξεκάθαρη ἀπάντηση

στό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης γενικά. Ἡ ἀπάντηση αὐτή ἰσχύει καί γιά ὅλες τίς ἐπιμέρους προσωρινές κυβερνήσεις. Ἀντίθετα ἡ ἀπάντηση τῆς συνδιάσκεψης, μέ τό νά ξεχωρίζει τεχνητά καί αὐθαίρετα *ἕνα μέρος* τοῦ ζητήματος, ἁπλῶς *ξεφεύγει* (ἀποτυχημένα ὅμως) ἀπό τό ζήτημα στό σύνολό του καί δημιουργεῖ σύγχυση.

Τί σημαίνει «ἐπαναστατικές κομμοῦνες»; Διαφέρει ἡ ἔννοια αὐτή ἀπό τήν «προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση» καί, ἄν ναί, σέ τί διαφέρει; Αὐτό δέν τό ξέρουν οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ κύριοι τῆς συνδιάσκεψης. Ἡ σύγχυση πού ὑπάρχει στήν ἐπαναστατική τους σκέψη τούς ὁδηγεῖ, ὅπως συμβαίνει συνήθως, σέ *ἐπαναστατική λογοκοπία.* Μάλιστα, ἡ χρησιμοποίηση τῶν λέξεων «ἐπαναστατική κομμούνα» σέ ἀπόφαση ἐκπροσώπων τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι ἐπαναστατική λογοκοπία καί τίποτε περισσότερο. Ὁ Μάρξ πολλές φορές κατέκρινε αὐτοῦ τοῦ εἴδους τή λογοκοπία, ὅταν χρησιμοποιοῦν ἕναν «γοητευτικό» ὅρο παρμένο ἀπό τό *ξεπερασμένο παρελθόν* γιά νά κρύψουν τά καθήκοντα τοῦ μέλλοντος. Ἡ γοητεία ἑνός ὅρου πού ἔχει παίξει τό ρόλο του στήν ἱστορία καταντάει σέ τέτοιες περιπτώσεις ἕνα κούφιο καί βλαβερό μπιχλιμπίδι, μιά τρακατρούκα. Ἐμεῖς πρέπει νά δόσουμε καθαρά καί ἀπερίφραστα στούς ἐργάτες καί σ' ὅλο τό λαό νά καταλάβουν *γιατί* θέλουμε νά ἐγκαθιδρύσουμε μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση; *ποιούς ἀκριβῶς μετασχηματισμούς* θά πραγματοποιήσουμε ἄν ἀσκήσουμε ἀποφασιστική ἐπίδραση πάνω στήν ἐξουσία αὔριο κιόλας, ὅταν θά εἶναι νικηφόρα ἡ ἔκβαση τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης πού ἔχει κιόλας ἀρχίσει; Νά τά ἐρωτήματα πού μπαίνουν στούς πολιτικούς ἡγέτες.

Τό τρίτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπαντᾶ σ' αὐτά τά ἐρωτήματα μέ ἀπόλυτη σαφήνεια, δίνοντας ἕνα ὁλοκληρωμένο πρόγραμμα αὐτῶν τῶν μετασχηματισμῶν: τό πρόγραμμα-μίνιμουμ τοῦ κόμματός μας. Ἀντίθετα ἡ λέξη «κομμούνα» δέ δίνει καμιά ἀπάντηση, μά ἁπλῶς ζαλίζει τά κεφάλια μέ κάποιο μακρινό ἦχο. . . ἤ μέ κούφια φλυαρία. Ὅσο πιό ἀκριβή μᾶς εἶναι λχ. ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ τοῦ 1871 τόσο πιό ἀπαράδεκτο εἶναι νά ζητᾶμε νά ξεφύγουμε ἀπό τό πρόβλημα μέ τό νά τήν ἐπικαλούμαστε, χωρίς νά ἀναλύουμε τά λάθη της καί τίς ἰδιαίτερες συνθῆκες της. Ἄν τό κάναμε αὐτό θά σήμαινε ὅτι ἐπαναλαμβάνουμε τό ἀνόητο παράδειγμα τῶν μπλανκιστῶν — πού τούς κοροΐδευε ὁ Ἔνγκελς, — πού ὑποκλίνονταν (τό 1874, στό «μανιφέστο» τους) μπροστά σέ κάθε πράξη τῆς Κομμούνας[34]. Τί θά πεῖ στόν ἐργάτη ἕνα μέλος τῆς συνδιάσκεψης, ὅταν τό ρωτήσει γι' *αὐ-*

τή τήν «ἐπαναστατική κομμούνα» πού ἀναφέρει ἡ ἀπόφαση; Τό μόνο πού θά μπορέσει νά πεῖ εἶναι ὅτι μέ τό ὄνομα αὐτό εἶναι γνωστή στήν ἱστορία μιά ἐργατική κυβέρνηση πού δέν ἤξερε καί δέν μποροῦσε τότε νά ξεχωρίσει τά στοιχεῖα τῆς δημοκρατικῆς καί τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, πού μπέρδευε τά καθήκοντα τοῦ ἀγώνα γιά τή δημοκρατία μέ τά καθήκοντα τοῦ ἀγώνα γιά τό σοσιαλισμό, πού δέν μπόρεσε νά ἀνταποκριθεῖ στό καθῆκον τῆς δραστήριας στρατιωτικῆς ἐπίθεσης ἐνάντια στίς Βερσαλλίες, πού ἔκανε τό λάθος νά μήν πάρει στά χέρια της τήν τράπεζα τῆς Γαλλίας κτλ. Μέ δυό λόγια,— εἴτε ἀναφερθεῖτε κατά τήν ἀπάντησή σας στήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ, εἴτε σέ κάποιαν ἄλλη κομμούνα, ἡ ἀπάντησή σας θά εἶναι: ἦταν μιά κυβέρνηση *τέτοια πού δέν πρέπει νά εἶναι ἡ δική μας*. Ἀπάντηση νά σοῦ πετύχει! Αὐτό δέ μαρτυρεῖ μήπως τή δογματική σχολαστικότητα καί τήν ἀνημποριά ἑνός ἐπαναστάτη, ὅταν παρακάμπτεται σιωπηρά τό πρακτικό πρόγραμμα τοῦ κόμματος καί ἀρχίζει νά γίνεται στήν ἀπόφαση ἕνα ἄστοχο μάθημα ἱστορίας; Αὐτό δέ δείχνει τό ἴδιο ἐκεῖνο λάθος πού μερικοί προσπαθοῦσαν χωρίς ἐπιτυχία νά τό ἀποδόσουν σέ μᾶς: τό μπέρδεμα τῆς δημοκρατικῆς μέ τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, πού καμιά «κομμούνα» δέν μπόρεσε νά τίς ξεχωρίσει;

Σά σκοπός τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης (πού τόσο ἄστοχα τή λένε κομμούνα) μπαίνει «ἀποκλειστικά» ἡ ἐξάπλωση τῆς ἐξέγερσης καί ἡ ἀποδιοργάνωση τῆς κυβέρνησης. Αὐτό τό «ἀποκλειστικά», παρμένο στήν κυριολεκτική σημασία τῆς λέξης, παραμερίζει ὅλα τά ἄλλα καθήκοντα καί εἶναι ἕνα ἀναμάσημα τῆς ἀνόητης θεωρίας «μόνο ἀπό τά κάτω». Ὁ τέτοιος παραμερισμός τῶν ἄλλων καθηκόντων ἀποτελεῖ ἐπίσης μυωπία καί ἀπερισκεψία. Ἡ «ἐπαναστατική κομμούνα», δηλ. ἡ ἐπαναστατική ἐξουσία ἔστω καί σέ μιά πόλη θά πρέπει ἀναπόφευκτα νά διεκπεραιώνει (ἔστω προσωρινά, «τμηματικά, ἐπεισοδιακά») *ὅλες* τίς κρατικές ὑποθέσεις. Καί τό νά κρύβεσαι ἐδῶ σάν τή στρουθοκάμηλο ἀποτελεῖ ἀποκορύφωμα ἀνοησίας. Ἡ ἐξουσία αὐτή θά πρέπει καί νά ἐπιβάλει μέ νόμο τό ὀχτάωρο, καί νά ἐγκαινιάσει τήν ἐργατική ἐπιθεώρηση στά ἐργοστάσια, καί νά καθιερώσει τή δωρεάν γενική ἐκπαίδευση, καί νά ἐφαρμόσει τήν αἱρετότητα τῶν δικαστῶν, καί νά δημιουργήσει ἐπιτροπές ἀγροτῶν κτλ. Μέ δυό λόγια, θά πρέπει νά πραγματοποιήσει ὁπωσδήποτε μιά σειρά μεταρρυθμίσεις. Τό νά συνοψίζουμε καί νά περιλαμβάνουμε τίς μεταρρυθμίσεις στήν ἔννοια «συμβολή στήν ἐξάπλωση τῆς ἐξέγερσης» θά σήμαινε νά παίζουμε μέ τίς λέξεις καί

νά μεγαλώνουμε σκόπιμα τήν ἀσάφεια ἐκεῖ ὅπου χρειάζεται ἀπόλυτη σαφήνεια.

Τό τελικό μέρος τῆς ἀπόφασης τῶν νεοϊσκριστῶν δέ δίνει καινούργιο ὑλικό γιά τήν κριτική τῶν θεμελιακῶν τάσεων τοῦ «οἰκονομισμοῦ» πού ἀναβίωσε μέσα στό κόμμα μας, δείχνει ὅμως παραστατικά ἀπό κάποια ἄλλη πλευρά τά ὅσα εἴπαμε παραπάνω. Νά αὐτό τό μέρος:

«Μόνο σέ μιά περίπτωση θά ἔπρεπε ἡ σοσιαλδημοκρατία, μέ δική της πρωτοβουλία, νά στρέψει τίς προσπάθειές της στό νά καταλάβει τήν ἐξουσία καί νά τήν κρατήσει ὅσο τό δυνατόν περισσότερο στά χέρια της,— συγκεκριμένα στήν περίπτωση πού ἡ ἐπανάσταση θά ἐξαπλωνόταν γρήγορα στίς προηγμένες χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, στίς ὁποῖες οἱ συνθῆκες γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ ἔχουν φτάσει κιόλας σέ ὁρισμένο(;) βαθμό ὡριμότητας. Στήν περίπτωση αὐτή τά περιορισμένα ἱστορικά πλαίσια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης μποροῦν νά πλατύνουν σημαντικά καί νά παρουσιαστεῖ ἡ δυνατότητα νά μποῦμε στό δρόμο τῶν σοσιαλιστικῶν μετασχηματισμῶν.

Καθορίζοντας τήν τακτική της μέ βάση τήν ἀρχή νά διατηρήσει ὑπέρ τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, στή διάρκεια ὅλης τῆς ἐπαναστατικῆς περιόδου, μιά θέση ἄκρας ἐπαναστατικῆς ἀντιπολίτευσης ἀπέναντι σ' ὅλες τίς κυβερνήσεις πού θ' ἀλλάζουν στήν πορεία τῆς ἐπανάστασης, ἡ σοσιαλδημοκρατία μπορεῖ νά προετοιμαστεῖ ὅσο τό δυνατόν καλύτερα καί γιά τή χρησιμοποίηση τῆς κυβερνητικῆς ἐξουσίας, ἄν ἡ ἐξουσία αὐτή πέσει (;;) στά χέρια της».

Ἡ βασική σκέψη ἐδῶ εἶναι ἡ θέση πού διατύπωσε ἐπανειλημμένα ἡ «Βπεριόντ» ὅταν ἔλεγε ὅτι δέν πρέπει νά φοβόμαστε (ὅπως φοβᾶται ὁ Μαρτίνοφ) τήν ὁλοκληρωτική νίκη τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση, δηλ. τήν ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, γιατί μιά τέτοια νίκη θά μᾶς δόσει τή δυνατότητα νά ξεσηκώσουμε τήν Εὐρώπη, καί τό εὐρωπαϊκό σοσιαλιστικό προλεταριάτο ἀποτινάζοντας τό ζυγό τῆς ἀστικῆς τάξης θά μᾶς βοηθήσει μέ τή σειρά του νά πραγματοποιήσουμε τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Γιά δέστε ὅμως πόσο ἀλλοιώθηκε πρός τό χειρότερο ἡ σκέψη αὐτή μέ τόν τρόπο πού τήν ἐκθέσαν οἱ νεοϊσκριστές. Δέ θά σταθοῦμε σέ λεπτομέρειες, — στόν παραλογισμό ὅτι τάχα ἡ ἐξουσία μπορεῖ «νά πέσει» στά χέρια ἑνός συνειδητοῦ κόμματος πού θεωρεῖ ἐπιζήμια τήν τακτική τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας, — στό ὅτι στήν Εὐρώπη οἱ συνθῆκες γιά τό σοσιαλισμό ἔφτασαν στήν ὡριμότητα γενικά καί ὄχι σέ ὡρισμένο βαθμό ὡριμότητας,— στό ὅτι τό πρόγραμμα τοῦ κόμματός

μας δέ μιλᾶ καθόλου γιά σοσιαλιστικούς μετασχηματισμούς, παρα μόνο γιά σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἄς πάρουμε τήν κύρια καί βασική διαφορά ἀνάμεσα στή σκέψη τῆς «Βπεριόντ» καί στή σκέψη τῆς ἀπόφασης. Ἡ «Βπεριόντ» ὑπόδειχνε στό ἐπαναστατικό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας ἕνα ἐνεργό καθῆκον: νά νικήσει στόν ἀγώνα γιά τή δημοκρατία καί νά ἐπωφεληθεῖ ἀπ' αὐτή τή νίκη γιά νά μεταφέρει τήν ἐπανάσταση στήν Εὐρώπη. Ἡ ἀπόφαση δέν κατανοεῖ αὐτή τή σύνδεση τῆς «ἀποφασιστικῆς νίκης» μας (ὄχι μέ τή νεοϊσκρική ἔννοια) μέ τήν ἐπανάσταση στήν Εὐρώπη καί γι' αὐτό δέ μιλᾶ γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, δέ μιλᾶ γιά τίς προοπτικές τῆς νίκης *του*, μά γιά μιά ἀπό τίς δυνατότητες γενικά: «ἄν ἡ ἐπανάσταση ἐπεκτεινόταν»... Ἡ «Βπεριόντ» ὑπόδειχνε ἀνοιχτά καί συγκεκριμένα — καί οἱ ὑποδείξεις αὐτές ἔχουν μπεῖ στήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ — πῶς ἀκριβῶς μπορεῖ καί πρέπει «νά χρησιμοποιεῖται ἡ κυβερνητική ἐξουσία» πρός τό συμφέρον τοῦ προλεταριάτου, ὑπολογίζοντας ἐκεῖνο πού μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ἀμέσως στή δοσμένη βαθμίδα τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης κι ἐκεῖνο πού εἶναι ἀπαραίτητο νά πραγματοποιηθεῖ ἐξαρχῆς, σά δημοκρατική προϋπόθεση τοῦ ἀγώνα γιά τό σοσιαλισμό. Ἡ ἀπόφαση καί δῶ σέρνεται ἀξιοθρήνητα στήν οὐρά ὅταν λέει: «μπορεῖ νά προετοιμαστεῖ κανείς γιά τή χρησιμοποίηση», δέν εἶναι ὅμως σέ θέση νά πεῖ, *πῶς* μπορεῖ, *πῶς* νά προετοιμαστεῖ, γιά *τί λογῆς* χρησιμοποίηση. Δέν ἀμφιβάλλουμε λχ. ὅτι οἱ νεοϊσκριστές «μποροῦν νά προετοιμαστοῦν γιά τή χρησιμοποίηση» τῆς ἡγετικῆς θέσης μέσα στό κόμμα, γεγονός ὅμως εἶναι ὅτι ὥς τώρα ἡ πείρα τους ἀπό τή χρησιμοποίηση αὐτή καί ἡ προετοιμασία τους δέ δίνουν ἐλπίδες σχετικά μέ τή μετατροπή τῆς δυνατότητας σέ πραγματικότητα...

Ἡ «Βπεριόντ» ἔχει πεῖ συγκεκριμένα σέ τί ἀκριβῶς συνίσταται ἡ πραγματική «δυνατότητα νά κρατήσουμε τήν ἐξουσία στά χέρια μας», — στήν ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, στήν κοινή τους μαζική δύναμη, πού εἶναι σέ θέση νά ὑπερισχύσει ἀπέναντι σ' ὅλες τίς δυνάμεις τῆς ἀντεπανάστασης, στήν ἀναπόφευκτη σύμπτωση τῶν συμφερόντων τους σχετικά μέ τούς *δημοκρατικούς* μετασχηματισμούς. Ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης καί δῶ δέ δίνει τίποτε τό θετικό, ἁπλῶς παρακάμπτει τό ζήτημα. Καί ὅμως ἡ δυνατότητα νά κρατηθεῖ ἡ ἐξουσία στή Ρωσία δέν μπορεῖ παρά νά καθορίζεται ἀπό τή σύνθεση τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων τῆς ἴδιας τῆς Ρωσίας, ἀπό τίς συνθῆκες τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης πού

συντελεῖται τώρα στόν τόπο μας. Καί ὅμως ἡ νίκη τοῦ προλεταριάτου στήν Εὐρώπη (καί ἀπό τή μεταφορά τῆς ἐπανάστασης στήν Εὐρώπη ὥς τή νίκη τοῦ προλεταριάτου ὑπάρχει ἀκόμα ἀρκετά μεγάλη ἀπόσταση) θά προκαλέσει τή λυσσασμένη ἀντεπαναστατική πάλη τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης — ἡ ἀπόφαση τῶν νεοϊσκριστῶν δέ λέει οὔτε λέξη γι' αὐτήν τήν ἀντεπαναστατική δύναμη, πού ἡ σημασία της ἔχει ἀξιολογηθεῖ στήν ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἄν στόν ἀγώνα γιά τή δημοκρατία καί τή λαοκρατία δέν μπορούσαμε νά ἔχουμε ἄλλο στήριγμα ἐκτός ἀπό τό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά, τότε ἡ ὑπόθεση τῆς «διατήρησης τῆς ἐξουσίας» δέ θά εἶχε ἐλπίδες ἐπιτυχίας. Καί ἄν ἔχει ἐλπίδες ἐπιτυχίας, ἄν ἡ «ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό» δημιουργεῖ μιά τέτοια δυνατότητα, — τότε πρέπει νά τήν τονίζουμε, νά καλοῦμε δραστήρια γιά τή μετατροπή της σέ πραγματικότητα, νά ρίχνουμε πρακτικά συνθήματα ὄχι μόνο *γιά τήν περίπτωση* μεταφορᾶς τῆς ἐπανάστασης στήν Εὐρώπη, μά καί *γιά* τήν πραγματοποίηση μιᾶς τέτοιας μεταφορᾶς. Τό γεγονός ὅτι οἱ χβοστιστές τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀναφέρονται στά «περιορισμένα ἱστορικά πλαίσια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης» κρύβει ἁπλῶς τή στενότητα τοῦ πνεύματος μέ τό ὁποῖο κατανοοῦν τά καθήκοντα τῆς δημοκρατικῆς αὐτῆς ἐπανάστασης καί τόν πρωτοποριακό ρόλο τοῦ προλεταριάτου σ' αὐτή τήν ἐπανάσταση!

Μιά ἀπό τίς ἀντιρρήσεις γιά τό σύνθημα: «ἐπαναστατική-δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς» εἶναι ὅτι ἡ δικτατορία προϋποθέτει «ἑνιαία θέληση» («Ἴσκρα» φύλλο 95), ἐνῶ τό προλεταριάτο καί ἡ μικροαστική τάξη δέν μποροῦν νά ἔχουν ἑνιαία θέληση. Ἡ ἀντίρρηση αὐτή εἶναι ἀβάσιμη, γιατί στηρίζεται στήν ἀφηρημένη, «μεταφυσική» ἑρμηνεία τῆς ἔννοιας «ἑνιαία θέληση». Μπορεῖ νά ὑπάρχει ἑνιαία θέληση ἀπό μιά ἄποψη καί μή ἑνιαία ἀπό μιάν ἄλλη. Ἡ ἔλλειψη ἑνότητας στά ζητήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ καί στήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό δέν ἀποκλείει τήν ἑνότητα θέλησης στά ζητήματα τοῦ δημοκρατισμοῦ καί στόν ἀγώνα γιά τή δημοκρατία. Ἄν τό ξεχνᾶς αὐτό, εἶναι σά νά ξεχνᾶς τή λογική καί ἱστορική διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στή δημοκρατική καί στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἄν τό ξεχνᾶς αὐτό, εἶναι σάν νά ξεχνᾶς τόν *παλλαϊκό* χαρακτήρα τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης: ἄν εἶναι «παλλαϊκή», αὐτό σημαίνει ὅτι *ὑπάρχει* «ἑνότητα θέλησης» ἀκριβῶς στό βαθμό πού ἡ ἐπανάσταση αὐτή ἐκπληρώνει παλλαϊκές ἀνάγκες καί ἀπαιτήσεις. Ἔξω ἀπό τά πλαίσια τοῦ

δημοκρατισμοῦ δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνεται γιά ἑνότητα θέλησης ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη τοῦ χωριοῦ. Ἡ ταξική πάλη ἀνάμεσά τους εἶναι ἀναπόφευκτη, μά ἴσα ἴσα πάνω στό ἔδαφος τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας ἡ πάλη αὐτή θά εἶναι ἡ πιό βαθιά καί ἡ πιό πλατιά λαϊκή πάλη *γιά τό σοσιαλισμό*. Ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς ἔχει, ὅπως καί ὅλα στόν κόσμο, παρελθόν καί μέλλον. Τό παρελθόν της εἶναι ἡ ἀπολυταρχία, ἡ δουλοπαροικία, ἡ μοναρχία, τά προνόμια. Στόν ἀγώνα ἐνάντια σ' αὐτό τό παρελθόν, στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση μπορεῖ νά ὑπάρχει «ἑνότητα θέλησης» τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, γιά τό λόγο ὅτι ὑπάρχει ἑνότητα συμφερόντων.

Τό μέλλον της εἶναι ὁ ἀγώνας ἐνάντια στήν ἀτομική ἰδιοκτησία, ὁ ἀγώνας τοῦ μισθωτοῦ ἐργάτη ἐνάντια στό ἀφεντικό, ὁ ἀγώνας γιά τό σοσιαλισμό. Ἐδῶ δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἑνότητα θέλησης *. Ἐδῶ δέν ἔχουμε μπροστά μας τό δρόμο ἀπό τήν ἀπολυταρχία πρός τή δημοκρατία, μά τό δρόμο ἀπό τή μικροαστική λαοκρατική δημοκρατία πρός τό σοσιαλισμό.

Φυσικά σέ μιά συγκεκριμένη ἱστορική κατάσταση περιπλέκονται τά στοιχεῖα τοῦ παρελθόντος μέ τά στοιχεῖα τοῦ μέλλοντος, μπερδεύονται ὁ ἕνας δρόμος μέ τόν ἄλλο. Ἡ μισθωτή ἐργασία καί ὁ ἀγώνας της ἐνάντια στήν ἀτομική ἰδιοκτησία ὑπάρχει καί στήν ἀπολυταρχία, γεννιέται ἀκόμα καί στή δουλοπαροικία. Αὐτό ὅμως δέ μᾶς ἐμποδίζει καθόλου νά διαχωρίσουμε λογικά καί ἱστορικά τίς μεγάλες περιόδους τῆς ἐξέλιξης. Ὅπως εἶναι γνωστό ὅλοι μας κάνουμε διάκριση ἀνάμεσα στήν ἀστική καί στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, ὅλοι μας ἐπιμένουμε κατηγορηματικά στήν ἀνάγκη νά γίνεται αὐστηρότατη διάκριση μεταξύ τους, μήπως ὅμως μποροῦμε νά ἀρνηθοῦμε ὅτι στήν ἱστορία περιπλέκονται ὁρισμένα *ἐπιμέρους* στοιχεῖα τούτης ἤ ἐκείνης τῆς ἐπανάστασης; Μήπως στήν ἐποχή τῶν δημοκρατικῶν ἐπαναστάσεων στήν Εὐρώπη δέν ὑπῆρξαν μιά σειρά σοσιαλιστικά κινήματα καί σοσιαλιστικές ἀπόπειρες; Καί μήπως ἡ μελλοντική σοσιαλιστική ἐπανάσταση στήν Εὐρώπη δέν ἔχει ἀκόμα πολλά, πάρα πολλά ν' ἀποτελειώσει ἀπό τήν ἄποψη τοῦ δημοκρατισμοῦ;

* Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, πού εἶναι ἀκόμα πιό πλατιά καί πιό γρήγορη μέσα σέ συνθῆκες ἐλευθερίας, ἀναπόφευκτα θά βάλει γρήγορα τέρμα στήν ἑνότητα θέλησης, — τόσο πιό γρήγορα ὅσο πιό γρήγορα θά καταπνιγεῖ ἡ ἀντεπανάσταση καί ἡ ἀντίδραση.

Ὁ σοσιαλδημοκράτης δέν πρέπει ποτέ καί οὔτε λεπτό νά ξεχνᾶ τήν ἀναπόφευκτη ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου γιά τό σοσιαλισμό, ἐνάντια στήν πιό δημοκρατική καί ρεπουμπλικάνικη ἀστική καί μικροαστική τάξη. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Ἀπό δῶ ἀπορρέει ἡ ἀπόλυτη ἀνάγκη γιά ἕνα χωριστό καί αὐτοτελές, αὐστηρά ταξικό κόμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἀπό δῶ ἀπορρέει ὁ προσωρινός χαρακτήρας τῆς τακτικῆς μας «νά χτυπᾶμε μαζί» μέ τήν ἀστική τάξη, ἡ ὑποχρέωση νά ἐπιτηροῦμε αὐστηρά «τό σύμμαχο, ὅπως θά ἐπιτηρούσαμε ἕναν ἐχθρό» κτλ. Γιά ὅλα αὐτά ἐπίσης δέ χωράει ἡ ἐλάχιστη ἀμφιβολία. Θά ἦταν ὅμως γελοῖο καί ἀντιδραστικό ἄν ἀπ' ὅλα αὐτά βγάζαμε τό συμπέρασμα ὅτι μποροῦμε νά ξεχνᾶμε, νά ἀγνοοῦμε ἤ νά περιφρονοῦμε καθήκοντα πού, ἄν καί παροδικά καί προσωρινά, εἶναι ζωτικά γιά τήν τωρινή στιγμή. Ὁ ἀγώνας ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία εἶναι προσωρινό καί παροδικό καθῆκον τῶν σοσιαλιστῶν, κάθε ὅμως ἄγνοια ἤ περιφρόνηση τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ ἰσοδυναμεῖ μέ προδοσία τοῦ σοσιαλισμοῦ καί μέ ἐξυπηρέτηση τῆς ἀντίδρασης. Ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι ἀναμφισβήτητα μόνο παροδικό, προσωρινό καθῆκον τῶν σοσιαλιστῶν, τό νά ἀγνοεῖ ὅμως κανείς τό καθῆκον αὐτό στήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης εἶναι κάτι τό καθαρά ἀντιδραστικό.

Τά συγκεκριμένα πολιτικά καθήκοντα πρέπει νά μπαίνουν σέ συγκεκριμένη κατάσταση. Τά πάντα εἶναι σχετικά, τά πάντα ρεῖ, τά πάντα ἀλλάζουν. Ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία δέ βάζει στό πρόγραμμά της τό αἴτημα τῆς δημοκρατίας. Ἐκεῖ ἡ κατάσταση εἶναι τέτοια, πού τό ζήτημα αὐτό δύσκολα θά μποροῦσε νά χωριστεῖ στήν πράξη ἀπό τό ζήτημα τοῦ σοσιαλισμοῦ (ἄν καί σχετικά μέ τή Γερμανία ὁ Ἔνγκελς τό 1891, στίς παρατηρήσεις πάνω στό σχέδιο τοῦ προγράμματος τῆς Ἐρφούρτης, ἐπισήμαινε τόν κίνδυνο νά ὑποτιμηθεῖ ἡ σημασία τῆς δημοκρατίας καί τοῦ ἀγώνα γιά τή δημοκρατία![35]). Στή σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας οὔτε κάν γεννήθηκε ζήτημα νά ἀφαιρεθεῖ ἀπό τό πρόγραμμα καί ἀπό τή ζύμωση ἡ διεκδίκηση τῆς δημοκρατίας, ἐπειδή στή χώρα μας δέν μπορεῖ νά γίνεται κάν λόγος γιά ἀδιάρρηκτη σύνδεση τοῦ ζητήματος τῆς δημοκρατίας μέ τό ζήτημα τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ γερμανός σοσιαλδημοκράτης τοῦ 1898, πού δέ βάζει στήν πρώτη σειρά εἰδικά τό ζήτημα τῆς δημοκρατίας, εἶναι φαινόμενο φυσικό, πού δέν προκαλεῖ οὔτε ξάφνιασμα, οὔτε κατάκριση. Ὁ γερμανός σοσιαλδημοκράτης, πού τό 1848 θά καταχώνιαζε τό ζήτημα τῆς δημοκρατίας, θά ἦταν

ἀπροκάλυπτος προδότης τῆς ἐπανάστασης. Δέν ὑπάρχει ἀφηρημένη ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πάντα συγκεκριμένη.

Θαρθεῖ ἕνας καιρός πού θάχει τελειώσει ὁ ἀγώνας ἐνάντια στή ρωσική ἀπολυταρχία, — ἡ ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης θάχει περάσει γιά τή Ρωσία, — καί τότε θά εἶναι γελοῖο καί νά μιλᾶ κανείς γιά «ἑνότητα θέλησης» τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, γιά δημοκρατική δικτατορία κτλ. Τότε θά σκεφτοῦμε ἄμεσα γιά τή σοσιαλιστική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί θά μιλήσουμε πιό διεξοδικά γι' αὐτήν. Τώρα ὅμως τό κόμμα τῆς πρωτοπόρας τάξης δέν μπορεῖ νά μήν ἐπιδιώκει μέ τόν πιό δραστήριο τρόπο τήν ἀποφασιστική νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό. Καί ἡ ἀποφασιστική νίκη δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Σημείωση[36]

1) Ὑπενθυμίζουμε στόν ἀναγνώστη ὅτι στήν πολεμική ἀνάμεσα στήν «Ἴσκρα» καί στή «Βπεριόντ» ἡ πρώτη ἀναφέρθηκε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί στό γράμμα τοῦ Ἔνγκελς πρός τόν Τουράτι, στό ὁποῖο ὁ Ἔνγκελς σύστηνε στόν (μελλοντικό) ἡγέτη τῶν ἰταλῶν ρεφορμιστῶν νά προσέχει μήν μπερδέψει τή δημοκρατική μέ τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἡ ἐπικείμενη ἐπανάσταση στήν Ἰταλία — ἔγραφε ὁ Ἔνγκελς ἀπ' ἀφορμή τήν πολιτική κατάσταση στήν Ἰταλία τό 1894 — θά εἶναι μικροαστική, δημοκρατική, καί ὄχι σοσιαλιστική [37]. Ἡ «Ἴσκρα» κατηγοροῦσε τή «Βπεριόντ» γιά ἀπομάκρυνση ἀπό τήν ἀρχή πού εἶχε καθορίσει ὁ Ἔνγκελς. Ἡ κατηγορία αὐτή δέν εἶναι σωστή, ἐπειδή ἡ «Βπεριόντ» (φύλλο 14) παραδεχόταν πέρα γιά πέρα, γενικά καί συνολικά, τήν ὀρθότητα τῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ γιά τή διαφορά ἀνάμεσα στίς τρεῖς κύριες δυνάμεις τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ XIX αἰώνα *. Σύμφωνα μέ τή θεωρία αὐτή ἐνάντια στό παλιό καθεστώς, στήν ἀπολυταρχία, στή φεουδαρχία, στή δουλοπαροικία τάσσονται: 1) ἡ φιλελεύθερη μεγαλοαστική τάξη· 2) ἡ ριζοσπαστική μικροαστική τάξη· 3) τό προλεταριάτο. Ἡ πρώτη δέν ἀγωνίζεται παρά μόνο γιά συνταγματική μοναρχία. Ἡ δεύτερη γιά λαοκρατική δημοκρατία. Ἡ τρίτη γιά σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ὁ σοσιαλιστής πού μπερδεύει τόν μικροαστικό ἀγώνα γιά ὁλοκληρωμένη δημοκρατική ἐπανάσταση μέ τόν προ-

* **Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 1 - 20.** *Ἡ Σύντ.*

λεταριακό ἀγώνα γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κινδυνεύει νά χρεοκοπήσει πολιτικά. Ἡ προειδοποίηση αὐτή τοῦ Μάρξ εἶναι πέρα γιά πέρα σωστή. Καί γι' αὐτήν ἀκριβῶς τήν αἰτία εἶναι λαθεμένο τό σύνθημα «ἐπαναστατικές κομμοῦνες», ἐπειδή οἱ κομμοῦνες πού γνώρισε ἡ ἱστορία μπέρδευαν ἀκριβῶς τή δημοκρατική καί τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἀπεναντίας τό σύνθημά μας: ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς μᾶς προφυλάσσει ἀπόλυτα ἀπ' αὐτό τό λάθος. Τό σύνθημά μας ἀναγνωρίζοντας ἀνεπιφύλακτα τόν ἀστικό χαρακτήρα τῆς ἐπανάστασης, πού εἶναι ἀνίκανη νά βγεῖ *ἄμεσα* ἔξω ἀπό τά πλαίσια μιᾶς δημοκρατικῆς μόνο ἐπανάστασης, *σπρώχνει μπροστά* τήν ἐπανάσταση αὐτή, — τείνει νά προσδόσει στήν ἐπανάσταση αὐτή μορφές πού συμφέρουν περισσότερο στό προλεταριάτο, — τείνει συνεπῶς νά χρησιμοποιήσει στόν ἀνώτατο βαθμό τή δημοκρατική ἐπανάσταση, μέ σκοπό νά ἐξασφαλίσει τή μεγαλύτερη ἐπιτυχία στόν παραπέρα ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου γιά τό σοσιαλισμό.

11. ΣΥΝΤΟΜΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥ III ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ»

Τό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης εἶναι τό κεντρικό σημεῖο τῶν ζητημάτων τακτικῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή σημερινή στιγμή. Δέν ὑπάρχει δυνατότητα, οὔτε ἀνάγκη νά σταματήσουμε τόσο λεπτομερειακά στίς ὑπόλοιπες ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης. Θά περιοριστοῦμε ἁπλῶς στό νά ὑποδείξουμε σύντομα μερικά σημεῖα, πού ἐπιβεβαιώνουν τή διαφορά ἀρχῶν στήν κατεύθυνση τακτικῆς τῶν ἀποφάσεων τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῶν ἀποφάσεων τῆς συνδιάσκεψης πού ἐξετάσαμε παραπάνω.

Πάρτε τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στήν τακτική τῆς κυβέρνησης τήν παραμονή τῆς ἐπανάστασης. Θά βρεῖτε καί πάλι ὁλοκληρωμένη ἀπάντηση σ' αὐτό τό ζήτημα στήν ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ἀπόφαση αὐτή παίρνει ὑπόψη ὅλες τίς ποικιλόμορφες συνθῆκες καί τά καθήκοντα τῆς εἰδικῆς στιγμῆς: καί τό ξεσκέπασμα τῆς ὑποκρισίας τῶν κυβερνητικῶν παραχωρήσεων, καί τή χρησιμοποίηση τῶν «γελοιογραφικῶν μορφῶν τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης», καί τήν ἐπαναστατική πραγματοποίηση τῶν ἐπιτακτικῶν αἰτημάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης (τό ὀχτάωρο πρῶτα πρῶτα), καί τέλος τήν ἀπόκρουση τῶν μαύ-

ρων έκατονταρχιών. Στίς άποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τό ζήτημα κομματιάζεται σέ κάμποσα μέρη: ἡ «ἀπόκρουση τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων τῆς ἀντίδρασης» ἀναφέρεται μόνο στά αἰτιολογικά τῆς ἀπόφασης γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἄλλα κόμματα. Ἡ συμμετοχή στίς ἐκλογές γιά τά ἀντιπροσωπευτικά σώματα ἐξετάζεται ξέχωρα ἀπό τό ζήτημα τῶν «συμβιβασμῶν» τοῦ τσαρισμοῦ μέ τήν ἀστική τάξη. Ἀντί νά καλεῖ γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ ὀχτάωρου μέ ἐπαναστατικό τρόπο, μιά εἰδική ἀπόφαση μέ τό βροντερό τίτλο «γιά τόν οἰκονομικό ἀγώνα» ἐπαναλαμβάνει ἁπλῶς (ὕστερα ἀπό τά ἠχηρά καί πολύ ἀνόητα λόγια γιά τήν «κεντρική θέση πού κατέχει τό ἐργατικό ζήτημα στήν κοινωνική ζωή τῆς Ρωσίας») τό παλιό σύνθημα ζύμωσης γιά τή «νομοθετική καθιέρωση τοῦ ὀχτάωρου». Ἡ ἀνεπάρκεια καί ἡ ὀπισθοδρομικότητα τοῦ συνθήματος αὐτοῦ στήν τωρινή στιγμή εἶναι κάτι τόσο ὁλοφάνερο, πού δέ χρειάζεται ἀπόδειξη.

Τό ζήτημα τῆς ἀνοιχτῆς πολιτικῆς ἐμφάνισης. Τό III συνέδριο παίρνει ὑπόψη του τήν ἐπικείμενη *ριζική* ἀλλαγή τῆς δράσης μας. Σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά παραμελοῦμε τή συνωμοτική δράση καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ συνωμοτικοῦ μηχανισμοῦ: αὐτό θά ἐξυπηρετοῦσε τήν ἀστυνομία καί θά ἦταν ἐξαιρετικά ὠφέλιμο γιά τήν κυβέρνηση. Δέν μποροῦμε ὅμως νά μή σκεφτόμαστε ἀπό τώρα καί γιά τήν ἀνοιχτή δράση. Πρέπει *νά προετοιμάσουμε* ἀμέσως τίς ἐνδεδειγμένες μορφές μιᾶς τέτοιας δράσης καί συνεπῶς τούς εἰδικούς μηχανισμούς — λιγότερο συνωμοτικούς — γι' αὐτό τό σκοπό. Πρέπει νά χρησιμοποιοῦμε τούς νόμιμους καί τούς μισονόμιμους συλλόγους, γιά νά τούς μετατρέψουμε ὅσο μποροῦμε σέ σημεῖα στήριξης τοῦ μελλοντικοῦ νόμιμου Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας.

Καί δῶ ἡ συνδιάσκεψη κομματιάζει τό ζήτημα, χωρίς νά δίνει κανένα ὁλοκληρωμένο σύνθημα. Ἐδῶ ξεπηδάει ἀνάγλυφα ἡ γελοία ἐντολή νά ἀνατεθεῖ στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή νά φροντίσει γιά τήν «ἐγκατάσταση» τῶν νόμιμων δημοσιολόγων. Εἶναι ὁλωσδιόλου ἀνόητη ἡ ἀπόφαση «νά τεθοῦν κάτω ἀπό τήν ἐπιρροή μας οἱ δημοκρατικές ἐφημερίδες πού βάζουν γιά σκοπό τους νά βοηθήσουν τό ἐργατικό κίνημα». Αὐτό τό σκοπό βάζουν στόν ἑαυτό τους ὅλες οἱ νόμιμες φιλελεύθερες ἐφημερίδες μας, πού σχεδόν ὅλες τους εἶναι ὡς πρός τήν κατεύθυνσή τους «ὀσβομποζντενικές». Γιατί ὅμως ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» νά μήν ἀρχίσει νά ἐφαρμόζει ἡ ἴδια τή συμβουλή της, δίνοντάς μας ἕνα παράδειγμα πῶς πρέπει νά ὑποτάξουμε τήν

«'Οσβομποζντένιγε» στή σοσιαλδημοκρατική ἐπιρροή; 'Αντί τό σύνθημα νά χρησιμοποιήσουμε τίς νόμιμες ἐνώσεις γιά νά δημιουργήσουμε σημεῖα στήριξης τοῦ *κόμματος,* μᾶς δίνουν πρῶτα μιά μερικότερη συμβουλή μόνο γιά τίς «συνδικαλιστικές» ἐνώσεις (ὑποχρεωτική συμμετοχή τῶν μελῶν τοῦ κόμματος σ' αὐτές) καί δεύτερο τή συμβουλή νά καθοδηγοῦμε «τίς ἐπαναστατικές ὀργανώσεις τῶν ἐργατῶν» = «τίς ἀνεπίσημες ὀργανώσεις» = «τίς ἐπαναστατικές ἐργατικές λέσχες». Πῶς αὐτές οἱ «λέσχες» βρέθηκαν καταταγμένες στίς ἀνεπίσημες ὀργανώσεις καί τί «λέσχες» εἶναι αὐτές, — ἕνας 'Αλλάχ τό ξέρει. 'Αντί γιά ἀκριβεῖς καί ξεκάθαρες ὁδηγίες τοῦ ἀνώτατου ὀργάνου τοῦ κόμματος, ἔχουμε μπροστά μας κάποιες ὑποτυπώδεις σκέψεις καί πρόχειρα σημειώματα δημοσιολόγων. Δέ βγαίνει ἀπ' αὐτά οὔτε μιά ὁλοκληρωμένη εἰκόνα πού νά δείχνει ὅτι τό κόμμα ἀρχίζει νά περνάει σέ ὁλότελα διαφορετική βάση γιά ὅλη τή δουλειά του.

Τό συνέδριο τοῦ κόμματος καί ἡ συνδιάσκεψη βάζουν ἐντελῶς διαφορετικά τό «ἀγροτικό ζήτημα». Τό συνέδριο ἐκπόνησε μιά ἀπόφαση γιά τή «στάση ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα». Ἡ συνδιάσκεψη — μιά ἀπόφαση γιά τή «δουλειά μέσα στούς ἀγρότες». Στή μιά περίπτωση προωθοῦνται στήν πρώτη σειρά τά καθήκοντα καθοδήγησης ὅλου τοῦ πλατιοῦ ἐπαναστατικοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος, σύμφωνα μέ τά πανεθνικά συμφέροντα τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στόν τσαρισμό. Στήν ἄλλη περίπτωση τό ζήτημα περιορίζεται ἁπλῶς στή «δουλειά» μέσα σ' ἕνα ορισμένο στρῶμα. Στή μιά περίπτωση διατυπώνεται ἕνα κεντρικό πρακτικό σύνθημα ζύμωσης — ἄμεση ὀργάνωση ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν ἀγροτῶν γιά τήν ἐφαρμογή ὅλων τῶν δημοκρατικῶν μετασχηματισμῶν. Στήν ἄλλη λέγεται ὅτι τό «αἴτημα τοῦ σχηματισμοῦ ἐπιτροπῶν» πρέπει νά ὑποβληθεῖ στή συντακτική συνέλευση. Γιατί πρέπει σώνει καί καλά νά περιμένουμε αὐτή τή συντακτική συνέλευση; Θά γίνει ἄραγε πραγματικά συντακτική; Θά εἶναι ἄραγε στέρεη χωρίς τήν προκαταρκτική καί ταυτόχρονη δημιουργία ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν ἀγροτῶν; — ὅλα αὐτά τά ἐρωτήματα ἔχουν ξεφύγει ἀπό τήν προσοχή τῆς συνδιάσκεψης. Ὅλες οἱ ἀποφάσεις της ἔχουν τή σφραγίδα τῆς γενικῆς σκέψης πού ἐξετάσαμε, ὅτι δηλ. στήν ἀστική ἐπανάσταση ἐμεῖς πρέπει νά κάνουμε μόνο τή δική μας εἰδική δουλειά, χωρίς νά βάζουμε γιά σκοπό νά καθοδηγήσουμε ὁλάκερο τό δημοκρατικό κίνημα καί νά τό διεξαγάγουμε μέ αὐτοτέλεια. Ὅπως οἱ οἰκονομιστές ἔπεφταν διαρκῶς στήν πλάνη

ὅτι ὁ οἰκονομικός ἀγώνας εἶναι γιά τούς σοσιαλδημοκράτες καί ὁ πολιτικός γιά τούς φιλελευθέρους, τό ἴδιο καί οἱ νεοϊσκριστές σ' ὅλη τήν πορεία τῶν συλλογισμῶν τους πέφτουν στήν πλάνη ὅτι ἐμᾶς μᾶς ἀνήκει μιά πιό ταπεινή γωνίτσα στό περιθώριο τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, ἐνῶ στήν ἀστική τάξη — ἡ δραστήρια διεξαγωγή τῆς ἐπανάστασης αὐτῆς.

Τέλος, δέν μποροῦμε νά μή σημειώσουμε καί τίς ἀποφάσεις πού ἀφοροῦν τή στάση ἀπέναντι στά ἄλλα κόμματα. Ἡ ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ μιλάει γιά τό ξεσκέπασμα κάθε στενότητας καί ἀνεπάρκειας τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς ἀστικῆς τάξης, χωρίς νά βάζει τόν ἀφελῆ σκοπό νά απαριθμεῖ ἀπό συνέδριο σέ συνέδριο ὅλες τίς δυνατές περιπτώσεις αὐτῆς τῆς στενότητας καί νά χαράζει μιά διαχωριστική γραμμή ἀνάμεσα στούς μή καλούς ἀστούς καί στούς καλούς ἀστούς. Ἡ συνδιάσκεψη, ἐπαναλαμβάνοντας τό λάθος τοῦ Σταροβέρ, ψάχνει ἐπίμονα νά βρεῖ μιά τέτοια γραμμή καί ἀναπτύσσει τήν περίφημη θεωρία τοῦ «χάρτη τοῦ ἡλιοτροπίου». Ὁ Σταροβέρ ξεκινοῦσε ἀπό μιά πολύ καλή ἰδέα: νά μποῦν πιό αὐστηροί ὅροι στήν ἀστική τάξη. Ξεχνοῦσε μόνο ὅτι κάθε ἀπόπειρα νά ξεχωρίσεις προκαταβολικά τούς ἀστούς δημοκράτες πού ἀξίζουν νά τούς ἐπιδοκιμάζεις, νά συμφωνεῖς μαζί τους κτλ., ἀπό κείνους πού δέν ἀξίζουν ὁδηγεῖ σ' ἕναν «τύπο», πού ἡ ἐξέλιξη τῶν γεγονότων τόν ἀπορρίπτει ἀμέσως σάν ἄχρηστο καί πού προκαλεῖ σύγχυση στήν ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου. Τό κέντρο βάρους μετατοπίζεται ἀπό τήν πραγματική ἑνότητα τοῦ ἀγώνα στίς δηλώσεις, στίς ὑποσχέσεις καί στά συνθήματα. Ὁ Σταροβέρ θεωροῦσε τέτοιο βασικό σύνθημα τό «καθολικό, ἴσο, ἄμεσο καί μυστικό ἐκλογικό δικαίωμα». Δέν πέρασαν οὔτε δυό χρόνια, — ὁ «χάρτης τοῦ ἡλιοτροπίου» ἀποδείχτηκε ἄχρηστος, τό σύνθημα τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος τό πῆραν οἱ ὀσβομποζντέντσι, πού ὄχι μόνο δέν πλησίασαν ἔτσι τή σοσιαλδημοκρατία, μά ἀντίθετα προσπάθησαν ἀκριβῶς μ' αὐτό τό σύνθημα νά παραπλανήσουν τούς ἐργάτες καί νά τούς ἀποτραβήξουν ἀπό τό σοσιαλισμό.

Τώρα οἱ νεοϊσκριστές βάζουν ἀκόμα πιό «αὐστηρούς ὅρους», «ἀπαιτοῦν» ἀπό τούς ἐχθρούς τοῦ τσαρισμοῦ «ἐνεργητική καί ὄχι διφορούμενη (!;) ὑποστήριξη κάθε ἀποφασιστικῆς δράσης τοῦ ὀργανωμένου προλεταριάτου» κτλ. ὥς τήν «ἐνεργό συμμετοχή στό ἔργο τοῦ αὐτοεξοπλισμοῦ τοῦ λαοῦ». Ἡ διαχωριστική γραμμή χαράχτηκε ἀρκετά πιό πέρα — καί παρ' ὅλα αὐτά ἡ γραμμή αὐτή *ἔχει κιόλας ξαναπαλιώσει,* ἀποδείχτηκε μονο-

μιᾶς ἀκατάλληλη. Γιατί λχ. λείπει τό σύνθημα τῆς δημοκρατίας; Πῶς οἱ σοσιαλδημοκράτες, πρός τό συμφέρον «τοῦ ἀμείλικτου ἐπαναστατικοῦ πολέμου ἐνάντια σέ ὅλα τά θεμέλια τοῦ καθεστῶτος τῶν κλειστῶν τάξεων καί τῆς μοναρχίας», «ζητοῦν» ἀπό τούς ἀστούς δημοκράτες ὅ,τι θέλετε, ἐκτός ἀπό τόν ἀγώνα γιά τή δημοκρατία;

Ὅτι τό ζήτημα αὐτό δέν εἶναι πρόσχημα, ὅτι τό λάθος τῶν νεοϊσκριστῶν ἔχει τήν πιό ζωτική πολιτική σημασία, τό ἀποδείχνει ἡ «Ἀπελευθερωτική Ἕνωση τῆς Ρωσίας» (βλ. «Προλετάρι» φύλλο 4) *. Αὐτοί οἱ «ἐχθροί τοῦ τσαρισμοῦ» θά συμφωνήσουν ἀπόλυτα μέ ὅλες τίς «διεκδικήσεις» τῶν νεοϊσκριστῶν. Στό μεταξύ ὅμως ἔχουμε δείξει ὅτι τό ὀσβομποζντενικό πνεῦμα βασιλεύει στό πρόγραμμα (ἤ στήν ἔλλειψη προγράμματος) αὐτῆς τῆς «Ἀπελευθερωτικῆς Ἕνωσης τῆς Ρωσίας» καί ὅτι οἱ ὀσβομποζντέντσι μποροῦν εὔκολα νά τή ρυμουλκήσουν. Ἡ συνδιάσκεψη ὅμως στό τέλος τῆς ἀπόφασης δηλώνει ὅτι «ἡ σοσιαλδημοκρατία, ὅπως καί προηγούμενα, θά πολεμάει *τούς ὑποκριτικούς φίλους τοῦ λαοῦ*, ὅλα ἐκεῖνα τά πολιτικά κόμματα πού, ὑψώνοντας φιλελεύθερη καί δημοκρατική σημαία, ἀρνοῦνται νά ὑποστηρίξουν πραγματικά τόν ἐπαναστατικό ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου». Ἡ «Ἀπελευθερωτική Ἕνωση τῆς Ρωσίας» ὄχι μόνο δέν ἀρνεῖται αὐτή τήν ὑποστήριξη, μά ἀντίθετα τήν προσφέρει μέ μεγάλο ζῆλο. Ἀποτελεῖ αὐτό ἐγγύηση τοῦ ὅτι οἱ ἡγέτες της δέν εἶναι «ὑποκριτικοί φίλοι τοῦ λαοῦ», ἔστω κι ἄν εἶναι ὀσβομποζντέντσι;

Ὅπως βλέπετε, ἐπινοώντας προκαταβολικά «ὅρους» καί προβάλλοντας «διεκδικήσεις», πού εἶναι κωμικές μέ τή φοβερή καί τρομερή ἀδυναμία τους, οἱ νεοϊσκριστές γελοιοποιοῦνται μονομιᾶς. Οἱ ὅροι καί οἱ διεκδικήσεις τους ἀποδείχνονται μονομιᾶς ἀνεπαρκεῖς γιά τόν ὑπολογισμό τῆς ζωντανῆς πραγματικότητας. Τό κυνήγι τῶν τύπων πού κάνουν δέν ἔχει καμιά ἐλ-

* Στό 4ο φύλλο τῆς «Προλετάρι» πού βγῆκε στίς 4 τοῦ Ἰούνη 1905 δημοσιεύτηκε ἕνα μακροσκελές ἄρθρο: «Καινούργια ἐπαναστατική ἐργατική ἕνωση» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 279 - 291. *Ἡ Σύντ.*). Τό ἄρθρο δίνει τό περιεχόμενο τῶν ἐκκλήσεων αὐτῆς τῆς ἕνωσης πού πῆρε τό ὄνομα «Ἀπελευθερωτική Ἕνωση τῆς Ρωσίας» καί ἔβαλε γιά σκοπό της τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης μέσω ἔνοπλης ἐξέγερσης. Παρακάτω στό ἄρθρο καθορίζεται ἡ στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι σέ τέτοιες ἐξωκομματικές ἑνώσεις. Κατά πόσο ὑπῆρχε πραγματικά αὐτή ἡ ἕνωση καί ποιά εἶναι ἡ τύχη της μέσα στήν ἐπανάσταση μας εἶναι τελείως ἄγνωστο. (Ὑποσημείωση τοῦ συγγραφέα στήν ἔκδοση τοῦ 1907. *Ἡ Σύντ.*)

πίδα ἐπιτυχίας, ἐπειδή μέ κανένα τύπο δέν μπορεῖς ν' ἀγκαλιάσεις ὅλες τίς ποικίλες ἐκδηλώσεις τῆς ὑποκρισίας, τῆς ἀσυνέπειας καί τῆς στενότητας τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Δέν πρόκειται οὔτε γιά τό «χάρτη ἡλιοτροπίου», οὔτε γιά τίς μορφές, οὔτε γιά τίς γραμμένες καί τυπωμένες διεκδικήσεις, οὔτε γιά τόν προκαταβολικό διαχωρισμό τῶν ὑποκριτικῶν καί ἀνυπόκριτων «φίλων τοῦ λαοῦ», ἀλλά πρόκειται γιά τήν πραγματική ἑνότητα τοῦ ἀγώνα, γιά τήν ἀδιάκοπη κριτική ἀπομέρους τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ κάθε «μή σταθεροῦ» βήματος τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Γιά «νά συσπειρωθοῦν πραγματικά ὅλες οἱ κοινωνικές δυνάμεις πού ἐνδιαφέρονται γιά τή δημοκρατική ἀνασυγκρότηση» δέ χρειάζονται «παράγραφοι» σάν κι αὐτές πού μέ τόσο ζῆλο καί τόσο ἄσκοπα μόχθησε ἡ συνδιάσκεψη νά διατυπώσει, μά ἡ ἱκανότητα νά ρίχνονται πραγματικά ἐπαναστατικά συνθήματα. Γι' αὐτό χρειάζονται συνθήματα πού ἀνεβάζουν τήν ἐπαναστατική καί δημοκρατική ἀστική τάξη ὥς τό ἐπίπεδο τοῦ προλεταριάτου καί ὄχι συνθήματα πού ὑποβιβάζουν τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου ὥς τό ἐπίπεδο τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης. Γι' αὐτό χρειάζεται ἡ πιό δραστήρια συμμετοχή στήν ἐξέγερση, καί ὄχι σχολαστικές ὑπεκφυγές ἀπό τό ἐπιτακτικό καθῆκον τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης.

12. ΘΑ ΕΞΑΣΘΕΝΙΣΕΙ Η ΟΡΜΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ, ΑΝ Η ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΑΠΟΤΡΑΒΗΧΤΕΙ ΑΠ' ΑΥΤΗΝ;

Εἶχαν ἤδη γραφτεῖ οἱ παραπάνω γραμμές ὅταν πήραμε τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῶν νεοϊσκριστῶν τοῦ Καυκάσου πού ἐκδόθηκαν ἀπό τήν «Ἴσκρα». Pour la bonne bouche (γιά ἐπιδόρπιο) οὔτε θά μπορούσαμε νά φανταστοῦμε καλύτερο ὑλικό.

Ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» παρατηρεῖ μέ τό δίκιο της: «Στό βασικό ζήτημα τακτικῆς ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Καυκάσου κατέληξε ἐπίσης μέ μιάν ἀπόφαση *ἀνάλογη*» (ἀλήθεια!) «μέ τήν ἀπόφαση πού εἶχε ψηφιστεῖ στήν πανρωσική συνδιάσκεψη» (δηλ. στή νεοϊσκρική). «Τό ζήτημα γιά τή στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση λύθηκε ἀπό τούς συντρόφους τοῦ Καυκάσου μέ τό πνεῦμα τῆς πιό ἀρνητικῆς στάσης ἀπέναντι στήν καινούργια μέθοδο πού προπαγανδίζει ἡ ὁμάδα „Βπεριόντ“ καί οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λεγόμενου συνεδρίου πού προσχώρησαν σ' αὐτήν». «Πρέπει νά

ἀναγνωριστεῖ *σάν πολύ πετυχημένη* ἡ διατύπωση πού ἔδοσε ἡ συνδιάσκεψη γιά τήν τακτική τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος στήν ἀστική ἐπανάσταση».

Τό σωστό σωστό. Κανένας δέ θά μποροῦσε νά δόσει πιό «πετυχημένη» διατύπωση τοῦ θεμελιακοῦ λάθους τῶν νεοϊσκριστῶν. Ἄς παραθέσουμε αὐτή τή διατύπωση ὁλόκληρη, σημειώνοντας ἀπό τήν ἀρχή, μέσα σέ παρενθέσεις, τά λουλουδάκια καί ὕστερα καί τούς καρπούς πού μᾶς σερβίρει στό τέλος.

Ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῶν νεοϊσκριστῶν τοῦ Καυκάσου γιά τήν προσωρινή κυβέρνηση:

«Θεωρώντας καθῆκον μας νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν ἐπαναστατική στιγμή γιά τό βάθαιμα» (καί βέβαια! Θά ἔπρεπε νά προστεθεῖ: γιά τό βάθαιμα ἁ λά Μαρτίνοφ!) «τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου» (μόνο γιά τό βάθαιμα τῆς συνείδησης καί ὄχι γιά τήν κατάκτηση τῆς δημοκρατίας; Τί «βαθιά» ἀντίληψη τῆς ἐπανάστασης!), «ἡ συνδιάσκεψη, μέ σκοπό νά ἐξασφαλίσει γιά τό κόμμα πλήρη ἐλευθερία κριτικῆς τοῦ ἀστικοῦ κρατικοῦ καθεστῶτος πού γεννιέται» (ἡ ἐξασφάλιση τῆς δημοκρατίας δέν εἶναι δική μας δουλειά! Δική μας δουλειά εἶναι μόνο νά ἐξασφαλίσουμε τήν ἐλευθερία κριτικῆς. Οἱ ἀναρχικές ἰδέες γεννοῦν καί μιά ἀναρχική γλώσσα: «ἀστικό κρατικό» καθεστώς!), «τάσσεται ἐνάντια στό σχηματισμό σοσιαλδημοκρατικῆς προσωρινῆς κυβέρνησης καί στή συμμετοχή σ' αὐτήν» (θυμηθεῖτε τήν ἀπόφαση τῶν μπακουνινιστῶν πού ἀναφέρει ὁ Ἔνγκελς, ἀπόφαση πού πάρθηκε 10 μῆνες πρίν τήν ἱσπανική ἐπανάσταση: βλ. «Προλετάρι» φύλλο 3 [38]), «καί θεωρεῖ πολύ πιό σκόπιμο νά ἀσκεῖται πίεση ἀπό ἔξω» (ἀπό τά κάτω καί ὄχι ἀπό τά πάνω) «πάνω στήν ἀστική προσωρινή κυβέρνηση γιά τόν ἐκδημοκρατισμό τοῦ πολιτεύματος στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ (;!). Ἡ συνδιάσκεψη θεωρεῖ ὅτι ὁ σχηματισμός προσωρινῆς κυβέρνησης ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες ἤ ἡ συμμετοχή τους σ' αὐτήν θά ὁδηγοῦσε, ἀπό τό ἕνα μέρος στό νά ἀποσπαστοῦν ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πλατιές μάζες τοῦ προλεταριάτου, ἀπογοητευμένες ἀπ' αὐτό γιατί ἡ σοσιαλδημοκρατία, παρά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας, δέ θά μπορέσει νά ἱκανοποιήσει τίς ζωτικές ἀνάγκες τῆς ἐργατικῆς τάξης ὅσο δέ θάχει πραγματοποιηθεῖ ὁ σοσιαλισμός» (ἡ δημοκρατία δέν ἀποτελεῖ ζωτική ἀνάγκη! Οἱ συντάκτες ἀπό ἀφέλεια δέν ἀντιλαμβάνονται ὅτι χρησιμοποιοῦν καθαρά ἀναρχική γλώσσα, λές καί ἀρνοῦνται τήν ἀνάγκη συμμετοχῆς στίς ἀστικές ἐπαναστάσεις!), «ἀπό τό ἄλλο μέρος, *θά ἀναγκάσει τίς ἀστικές τάξεις νά*

ἀποτραβηχτοῦν ἀπό τό ἔργο τῆς ἐπανάστασης καί ἔτσι θά ἐξασθενίσει ἡ ὁρμή της».

Νά λοιπόν ποῦ εἶναι ὁ κόμπος. Νά ποῦ περιπλέκονται οἱ ἀναρχικές ἰδέες (ὅπως γίνεται συνέχεια καί μέ τούς μπερνσταϊνικούς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης) μέ τόν πιό καθαρό ὀπορτουνισμό. Σκεφθεῖτε το μόνο: νά μήν μποῦμε στήν προσωρινή κυβέρνηση ἐπειδή αὐτό θά ἀναγκάσει τήν ἀστική τάξη ν' ἀποτραβηχτεῖ ἀπό τό ἔργο τῆς ἐπανάστασης κι ἔτσι θά ἐξασθενίσει ἡ ὁρμή τῆς ἐπανάστασης! Ἔχουμε ἐδῶ μπροστά μας ὁλάκερη τή νεοϊσκρική φιλοσοφία, στήν πιό καθαρή καί συνεπῆ μορφή της: μιά καί ἡ ἐπανάσταση, λέει, εἶναι ἀστική, ἐμεῖς πρέπει νά ὑποκλινόμαστε μπροστά στήν ἀστική προστυχιά καί νά τῆς κάνουμε δρόμο νά περάσει. Ἄν καθοδηγηθοῦμε ἔστω καί ἐνμέρει, ἔστω καί γιά ἕνα λεπτό ἀπό τή σκέψη ὅτι ἡ συμμετοχή μας μπορεῖ νά ἀναγκάσει τήν ἀστική τάξη ν' ἀποτραβηχτεῖ, παραχωροῦμε ἔτσι ὁλοκληρωτικά τήν ἡγεσία τῆς ἐπανάστασης στίς ἀστικές τάξεις. Παραδίνουμε ἔτσι ὁλοκληρωτικά τό προλεταριάτο στήν κηδεμονία τῆς ἀστικῆς τάξης (ἐνῶ ἐμεῖς μένουμε μέ τήν πλήρη «ἐλευθερία κριτικῆς!!»), ἀναγκάζοντας τό προλεταριάτο νά φανεῖ μετριοπαθές καί μαλακό, γιά νά μήν ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη. Εὐνουχίζουμε τίς πιό ἐπιτακτικές ἀνάγκες τοῦ προλεταριάτου, καί συγκεκριμένα τίς πολιτικές του ἀνάγκες, πού ποτέ δέν τίς κατάλαβαν καλά οἱ οἰκονομιστές καί οἱ ἐπίγονοί τους, τίς εὐνουχίζουμε γιά νά μήν ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη. Περνοῦμε ὁλοκληρωτικά ἀπό τό ἔδαφος τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ δημοκρατισμοῦ μέσα στά ἀναγκαῖα γιά τό προλεταριάτο ὅρια στό ἔδαφος τοῦ παζαρέματος μέ τήν ἀστική τάξη, ἐξαγοράζοντας μέ τήν προδοσία τῶν ἀρχῶν μας, μέ τήν προδοσία τῆς ἐπανάστασης, τήν ἐλεύθερη συγκατάθεση τῆς ἀστικῆς τάξης («γιά νά μήν ἀποτραβηχτεῖ»).

Μέσα σέ δυό σύντομες γραμμοῦλες οἱ νεοϊσκριστές τοῦ Καυκάσου κατόρθωσαν νά ἐκφράσουν ὅλη τήν οὐσία τῆς τακτικῆς τῆς προδοσίας τῆς ἐπανάστασης, τῆς μετατροπῆς τοῦ προλεταριάτου σέ ἀξιοθρήνητο λακέ τῶν ἀστικῶν τάξεων. Ἐκεῖνο πού συναγάγαμε πιό πάνω ἀπό τά λάθη τοῦ νεοϊσκρισμοῦ σάν τάση, τό ὑψώνουν τώρα μπροστά μας σάν ξεκάθαρη καί συγκεκριμένη ἀρχή: στήν οὐρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης. Μιά καί ἡ πραγματοποίηση τῆς δημοκρατίας θά ἀνάγκαζε (καί ἀναγκάζει κιόλας — παράδειγμα ὁ κ. Στροῦβε) τήν ἀστική τάξη ν' ἀποτραβηχτεῖ, γι' αὐτό κάτω ὁ ἀγώνας γιά τή δημοκρατία. Μιά καί

παντοῦ καί σ' ὅλο τόν κόσμο κάθε ἐνεργητική δημοκρατική διεκδίκηση τοῦ προλεταριάτου, διεκδίκηση πού τραβάει ὥς τό τέλος, ἀναγκάζει πάντα τήν ἀστική τάξη ν' ἀποτραβηχτεῖ, γι' αὐτό κρυφτεῖτε στίς τρύπες, σύντροφοι ἐργάτες, ἐνεργεῖτε μόνον ἀπό τά ἔξω, μή σκέφτεστε νά χρησιμοποιήσετε γιά τήν ἐπανάσταση τά ὅπλα καί τά μέσα τοῦ «ἀστικοῦ κρατικοῦ» καθεστῶτος καί κρατᾶτε γιά τόν ἑαυτό σας τήν «ἐλευθερία τῆς κριτικῆς».

Τό βασικό λάθος στήν ἴδια τήν ἀντίληψη τοῦ ὅρου «ἀστική ἐπανάσταση» φάνηκε ἐδῶ ξεκάθαρα. Ἡ μαρτινοφική ἤ ἡ νεοϊσκρική «ἀντίληψη» αὐτοῦ τοῦ ὅρου ὁδηγεῖ κατευθείαν στήν προδοτική παράδοση τῆς ὑπόθεσης τοῦ προλεταριάτου στά χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ὅποιος ἔχει ξεχάσει τόν παλιό οἰκονομισμό, ὅποιος δέν τόν μελετᾶ καί δέν τόν θυμᾶται δύσκολα θά καταλάβει καί τή σημερινή νέα ἔκδοση τοῦ οἰκονομισμοῦ. Θυμηθεῖτε τό μπερνσταϊνικό «Credo»[39]. Ἀπό «καθαρά προλεταριακές» ἀντιλήψεις καί προγράμματα οἱ ἄνθρωποι ἔβγαλαν τό συμπέρασμα ὅτι ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες, πρέπει νά ἀσχολούμαστε μέ τήν οἰκονομία, μέ τήν πραγματική ἐργατική ὑπόθεση, μέ τήν ἐλευθερία κριτικῆς κάθε πολιτικαντισμοῦ, μέ τό πραγματικό βάθαιμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλειᾶς. Αὐτοί, οἱ φιλελεύθεροι, πρέπει ν' ἀσχολοῦνται μέ τήν πολιτική. Θεός φυλάξοι, νά μήν πέσουμε στόν «ἐπαναστατισμό»: αὐτό θά ἀναγκάσει τήν ἀστική τάξη νά ἀποτραβηχτεῖ. Ὅποιος ξαναδιαβάσει ὁλόκληρο τό «Credo» ἤ τό ἰδιαίτερο Παράρτημα στό φύλλο 9 τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ»[40] (Σεπτέμβρης τοῦ 1899) θά μπορέσει νά παρακολουθήσει ὅλη τήν πορεία αὐτοῦ τοῦ συλλογισμοῦ.

Τώρα ἔχουμε τό ἴδιο πράγμα, μόνο σέ μεγαλύτερη κλίμακα, ἐφαρμοσμένο στήν ἐκτίμηση ὅλης τῆς «μεγάλης» ρωσικῆς ἐπανάστασης, — πού, ἀλίμονο, ἔχει πιά προκαταβολικά ἐκχυδαϊστεῖ καί γελοιοποιηθεῖ ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ ὀρθόδοξου φιλισταϊσμοῦ! Γιά μᾶς, τούς σοσιαλδημοκράτες, ἡ ἐλευθερία κριτικῆς, τό βάθαιμα τῆς συνείδησης, ἡ δράση ἀπό τά ἔξω. Γι' αὐτές, γιά τίς ἀστικές τάξεις, ἡ ἐλευθερία δράσης, τό ἐλεύθερο πεδίο γιά τήν ἐπαναστατική (διάβαζε: φιλελεύθερη) ἡγεσία, ἐλευθερία ἐφαρμογῆς «μεταρρυθμίσεων» ἀπό τά πάνω.

Οἱ ἐκχυδαϊστές αὐτοί τοῦ μαρξισμοῦ δέ σκέφτηκαν ποτέ τά λόγια τοῦ Μάρξ γιά τήν ἀνάγκη ν' ἀντικατασταθεῖ τό ὅπλο τῆς κριτικῆς μέ τήν κριτική τῶν ὅπλων[41]. Ἐπικαλοῦνται τοῦ κάκου τό ὄνομα τοῦ Μάρξ καί στήν πράξη συντάσσουν ἀποφάσεις

τακτικῆς ἀπόλυτα σύμφωνες μέ τό πνεῦμα τῶν ἀστῶν φαφλατάδων τῆς Φραγκφούρτης, πού ἔκαναν ἐλεύθερα κριτική στόν ἀπολυταρχισμό, βάθαιναν τή δημοκρατική συνείδηση καί δέν καταλάβαιναν ὅτι ὁ καιρός τῆς ἐπανάστασης εἶναι καιρός δράσης, δράσης καί ἀπό τά πάνω καί ἀπό τά κάτω. Μετατρέποντας τό μαρξισμό σέ φτηνή θεωρητικολογία, μετέβαλαν τήν ἰδεολογία τῆς πρωτοπόρας, τῆς πιό ἀποφασιστικῆς καί δραστήριας ἐπαναστατικῆς τάξης σέ ἰδεολογία τῶν πιό καθυστερημένων στρωμάτων της, πού κρύβονται ἀπό τά δύσκολα ἐπαναστατικά δημοκρατικά καθήκοντα καί ἐγκαταλείπουν αὐτά τά δημοκρατικά καθήκοντα στούς κυρίους Στροῦβε.

Ἄν μέ τή συμμετοχή τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν ἐπαναστατική κυβέρνηση οἱ ἀστικές τάξεις ἀποτραβηχτοῦν ἀπό τό ἔργο τῆς ἐπανάστασης, «θά ἐξασθενίσουν ἔτσι τήν ὁρμή της».

Ἀκοῦστε, ρῶσοι ἐργάτες: ἡ ὁρμή τῆς ἐπανάστασης θά εἶναι ἰσχυρότερη ἄν τήν κάνουν οἱ μή τρομαγμένοι ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες διάφοροι κύριοι Στροῦβε, πού δέ θέλουν τή νίκη πάνω στόν τσαρισμό, μά τή συναλλαγή μαζί του. Ἡ ὁρμή τῆς ἐπανάστασης θά εἶναι ἰσχυρότερη ἄν ἀπό τίς δυό ἐνδεχόμενες ἐκβάσεις της, πού σκιαγραφήσαμε πιό πάνω, πραγματοποιηθεῖ ἡ πρώτη, δηλ. ἄν ἡ μοναρχική ἀστική τάξη τά ταιριάσει μέ τήν ἀπολυταρχία γιά ἕνα «σύνταγμα» ἀ λά Σίποφ!

Οἱ σοσιαλδημοκράτες πού γράφουν τέτοια ξεδιάντροπα πράγματα σέ ἀποφάσεις πού ἀφοροῦν τήν καθοδήγηση ὅλου τοῦ κόμματος, ἤ πού ἐπιδοκιμάζουν αὐτές τίς «πετυχημένες» ἀποφάσεις, ἔχουν σέ τέτοιο βαθμό τυφλωθεῖ ἀπό τή θεωρητικολογία, πού ἔχει ἀφαιρέσει ἀπό τό μαρξισμό ὅλο τό ζωντανό του πνεῦμα, ὥστε δέν ἀντιλαμβάνονται ὅτι οἱ ἀποφάσεις αὐτές μετατρέπουν σέ ἁπλή λογοκοπία ὅλα τά ἄλλα καλά τους λόγια. Πάρτε ὁποιοδήποτε ἄρθρο τους ἀπό τήν «Ἴσκρα», πάρτε ἀκόμα καί τήν περιβόητη μπροσούρα τοῦ περιώνυμου Μαρτίνοφ, — θά ἀκούσετε λόγους γιά τή *λαϊκή* ἐξέγερση, γιά τήν ἀνάγκη νά ὁδηγηθεῖ ἡ ἐπανάσταση *ὥς τό τέλος*, γιά τήν τάση νά στηριχτοῦμε στά *κατώτερα λαϊκά στρώματα* στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀσυνεπῆ ἀστική τάξη. Ὅλα αὐτά ὅμως τά καλά πράγματα μετατρέπονται σέ ἀξιοθρήνητη λογοκοπία ἀπό τή στιγμή πού παραδέχεστε ἤ ἐπιδοκιμάζετε τή σκέψη ὅτι «θά ἐξασθενίσει ἡ ὁρμή τῆς ἐπανάστασης», ἐπειδή θά ἀποξενωθεῖ ἀπ' αὐτήν ἡ ἀστική τάξη. Ἕνα ἀπό τά δυό, κύριοι: ἤ ἐμεῖς μαζί μέ τό λαό πρέπει νά τείνουμε νά κάνουμε τήν ἐπανάσταση καί νά κερδίσουμε μιά πλήρη νίκη πάνω στόν τσαρισμό, *παρά* τά ὅσα θέλει ἡ ἀσυνε-

πής, ἰδιοτελής καὶ δειλή ἀστική τάξη· ἤ δέν παραδεχόμαστε αὐτό τό «παρά», φοβόμαστε μήπως ἡ ἀστική τάξη «ἀποτραβηχτεῖ» καί τότε προδίνουμε τό προλεταριάτο καί τό λαό στήν ἀστική τάξη, στήν ἀσυνεπῆ, ἰδιοτελῆ καί δειλή ἀστική τάξη.

Μήν ἐπιχειρήσετε νά παρερμηνεύσετε τά λόγια μου. Μή φωνασκεῖτε ὅτι σᾶς κατηγοροῦν γιά συνειδητή προδοσία. Ὄχι, κι ἐσεῖς ἐπίσης σερνόσασταν ὅλο τόν καιρό ἀσύνειδα καί τώρα ἔχετε πιά βουλιάξει στό βάλτο, ὅπως οἱ παλιοί οἰκονομιστές πού γλιστροῦσαν ἀκράτητα καί ἀγύριστα στόν κατήφορο τοῦ «βαθαίματος» τοῦ μαρξισμοῦ ὥς τίς ἀντεπαναστατικές, ἀνούσιες καί ἄψυχες «ἐξυπνάδες».

Ἀπό ποιές πραγματικές κοινωνικές δυνάμεις ἐξαρτιέται «ἡ ὁρμή τῆς ἐπανάστασης»; Τό ἔχετε σκεφτεῖ αὐτό, κύριοι; Ἄς ἀφήσουμε κατά μέρος τίς δυνάμεις τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τῶν διεθνῶν συνδυασμῶν πού ἔχουν τώρα διαμορφωθεῖ πολύ εὐνοϊκά γιά μᾶς, πού ὅμως ἐμεῖς ὅλο καί τίς ἐξαιροῦμε ἀπό μιάν ἐξέταση, καί τίς ἐξαιροῦμε μέ τό δίκιο μας, ἐφόσον γίνεται λόγος γιά τίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς Ρωσίας. Κοιτάξτε αὐτές τίς ἐσωτερικές κοινωνικές δυνάμεις. Ἐνάντια στήν ἐπανάσταση στρέφονται ἡ ἀπολυταρχία, ἡ αὐλή, ἡ ἀστυνομία, ἡ δημοσιοϋπαλληλία, ὁ στρατός καί μιά χούφτα ὑψηλή ἀριστοκρατία. Ὅσο βαθύτερη εἶναι ἡ ἀγανάκτηση μέσα στό λαό τόσο λιγότερο σίγουρος γίνεται ὁ στρατός, τόσο περισσότερες εἶναι οἱ ταλαντεύσεις μέσα στή δημοσιοϋπαλληλία. Παρακάτω. Ἡ ἀστική τάξη εἶναι τώρα στό σύνολό της ὑπέρ τῆς ἐπανάστασης, βγάζει φλογερούς λόγους γιά τήν ἐλευθερία καί μιλάει ὅλο καί πιό συχνά στό ὄνομα τοῦ λαοῦ, ἀκόμα καί στό ὄνομα τῆς ἐπανάστασης *. Ὅλοι ὅμως ἐμεῖς, οἱ μαρξιστές, ξέρουμε ἀπό τή θεωρία καί βλέπουμε κάθε μέρα καί κάθε ὥρα στό παράδειγμα τῶν φιλελευθέρων μας, τῶν ζέμτσι καί τῶν ὀσβομποζντέντσι, ὅτι ἡ ἀστική τάξη εἶναι ὑπέρ τῆς ἐπανάστασης κατά τρόπο ἀσυνεπῆ, ἰδιοτελῆ καί δειλό. Ἡ ἀστική τάξη στήν πλειοψηφία της θά περάσει ἀναπόφευκτα μέ τό μέρος τῆς ἀντεπανάστασης, μέ τό μέρος τῆς ἀπολυταρχίας, ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, ἐνάντια στό λαό μόλις ἱκανοποιηθοῦν τά στενά, ἰδιοτελῆ συμφέροντά της, μόλις «ἀποτραβηχτεῖ» ἀπό τό συνεπῆ δημοκρατισμό *(καί ἀπό τώρα κιόλας ἀποτραβιέται ἀπ' αὐτόν!)*. Μένει ὁ «λαός», δηλ.

---

* Ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη παρουσιάζει ἐνδιαφέρον τό ἀνοιχτό γράμμα τοῦ κ. Στροῦβε πρός τόν Ζωρές, πού τό δημοσίευσαν τελευταῖα ὁ Ζωρές στήν ἐφημερίδα «L'Humanité» [42] καί ὁ Στροῦβε στό τεῦχος 72 τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε».

τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά: τό προλεταριάτο εἶναι τό μόνο ἱκανό νά τραβήξει σίγουρα ὥς τό τέλος, ἐπειδή τραβᾶ πολύ πιό μακριά ἀπό τή δημοκρατική ἐπανάσταση. Γι' αὐτό καί τό προλεταριάτο παλαίβει στίς πρῶτες γραμμές γιά τή δημοκρατία, ἀπορρίπτοντας μέ περιφρόνηση τίς ἀνόητες καί ἀνάξιες γιά τό ἴδιο συμβουλές νά προσέχει μή τυχόν καί ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη. Ἡ ἀγροτιά κλείνει μέσα της πλῆθος μισοπρολεταριακά στοιχεῖα μαζί μέ μικροαστικά. Αὐτό τήν κάνει κι ἐκείνη ἀσταθῆ καί ὑποχρεώνει τό προλεταριάτο νά συσπειρωθεῖ σέ αὐστηρά ταξικό κόμμα. Ἡ ἀστάθεια ὅμως τῆς ἀγροτιᾶς διαφέρει ριζικά ἀπό τήν ἀστάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης, γιατί στή δοσμένη στιγμή ἡ ἀγροτιά δέν ἐνδιαφέρεται τόσο γιά τή δίχως ὅρους διατήρηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ὅσο γιά τήν ἀφαίρεση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, πού εἶναι μιά ἀπό τίς κύριες μορφές αὐτῆς τῆς ἰδιοκτησίας. Δίχως νά γίνεται ἀπ' αὐτό σοσιαλιστική, δίχως νά πάψει νά εἶναι μικροαστική, ἡ ἀγροτιά εἶναι ἱκανή νά γίνει ἀκραιφνής καί ριζοσπαστικότατος ὀπαδός τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Καί ἡ ἀγροτιά θά γίνει ἀναπόφευκτα τέτοιος ὀπαδός, ἀρκεῖ μόνο ἡ πορεία τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων πού τή διαπαιδαγωγοῦν νά μή διακοπεῖ πολύ γρήγορα ἀπό τήν προδοσία τῆς ἀστικῆς τάξης καί τήν ἧττα τοῦ προλεταριάτου. Μέ τήν προϋπόθεση αὐτή ἡ ἀγροτιά θά γίνει ἀναπόφευκτα στήριγμα τῆς ἐπανάστασης καί τῆς δημοκρατίας, γιατί μόνο μιά πέρα γιά πέρα νικηφόρα ἐπανάσταση θά μπορέσει νά δόσει στήν ἀγροτιά *τά πάντα* στόν τομέα τῶν ἀγροτικῶν μεταρρυθμίσεων, *ὅλα ὅσα* ἡ ἀγροτιά ἐπιθυμεῖ, ὅσα ὀνειρεύεται, ὅσα πραγματικά τῆς χρειάζονται (ὄχι γιά τήν ἐξάλειψη τοῦ καπιταλισμοῦ, ὅπως φαντάζονται οἱ «σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες», ἀλλά γιά νά ἀνυψωθεῖ ἀπό τό βοῦρκο τῆς μισοδουλοπαροικίας, ἀπό τά σκοτάδια τῆς κακομοιριᾶς καί τῆς δουλικότητας, γιά νά καλυτερέψει τούς ὅρους τῆς ζωῆς της τόσο ὅσο εἶναι κατορθωτό μέσα στά πλαίσια τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας.

Κάτι παραπάνω: τήν ἀγροτιά δέν τή δένει μέ τήν ἐπανάσταση μόνο ὁ ριζικός ἀγροτικός μετασχηματισμός, ἀλλά καί ὅλα τά γενικά καί μόνιμα συμφέροντα τῆς ἀγροτιᾶς. Ἀκόμα καί στόν ἀγώνα μέ τό προλεταριάτο ἡ ἀγροτιά ἔχει ἀνάγκη ἀπό τή δημοκρατία, γιατί μόνο τό δημοκρατικό καθεστώς εἶναι ἱκανό νά ἐκφράσει μέ ἀκρίβεια τά συμφέροντά της καί νά τῆς δόσει, σά σέ μάζα, σά σέ πλειοψηφία τήν ὑπεροχή. Ὅσο πιό φωτισμένη θά εἶναι ἡ ἀγροτιά (καί ἀπό τόν καιρό τοῦ πολέμου μέ τήν Ἰαπωνία φωτίζεται μέ τέτοια ταχύτητα, πού δέν τήν ὑποψιά-

ζονται πολλοί ἀπ' αὐτούς πού ἔχουν συνηθίσει νά μετροῦν τή μόρφωση μόνο μέ τό σχολικό μέτρο), τόσο συνεπέστερα καί ἀποφασιστικότερα θά ὑποστηρίζει μιάν ὁλοκληρωμένη δημοκρατική ἐπανάσταση, γιατί ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ δέν τήν τρομάζει, ὅπως τήν ἀστική τάξη, ἀλλά τή συμφέρει. Ἡ λαοκρατική δημοκρατία θά γίνει τό ἰδανικό της μόλις ἀρχίσει νά ἀπαλλάσσεται ἀπό τόν ἁπλοϊκό μοναρχισμό, γιατί ὁ συνειδητός μοναρχισμός τῆς μεσιτεύουσας ἀστικῆς τάξης (μέ τήν ἄνω βουλή κτλ.) σημαίνει γιά τήν ἀγροτιά τήν ἴδια ἔλλειψη δικαιωμάτων, τήν ἴδια κακομοιριά καί τό ἴδιο σκοτάδι, μόνο πού θά εἶναι κάπως ἐξωραϊσμένα μέ εὐρωπαϊκό συνταγματικό βερνίκι.

Νά γιατί ἡ ἀστική τάξη, σάν τάξη, τείνει φυσιολογικά καί ἀναπόφευκτα νά βρεῖ προστασία κάτω ἀπό τά φτερά τοῦ φιλελεύθερου-μοναρχικοῦ κόμματος, ἐνῶ ἡ ἀγροτιά, σά μάζα, τείνει νά μπεῖ κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση ἑνός ἐπαναστατικοῦ καί δημοκρατικοῦ κόμματος. Νά γιατί ἡ ἀστική τάξη δέν εἶναι ἱκανή νά ὁδηγήσει τή δημοκρατική ἐπανάσταση ὥς τό τέλος, ἐνῶ ἡ ἀγροτιά εἶναι ἱκανή νά ὁδηγήσει τήν ἐπανάσταση ὥς τό τέλος, καί μεῖς πρέπει νά τή βοηθήσουμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις σ' αὐτό.

Θά μοῦ προβάλουν τήν ἀντίρρηση: αὐτό δέ χρειάζεται ἀπόδειξη, εἶναι στοιχειῶδες, τό καταλαβαίνουν θαυμάσια ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες. Ὄχι, αὐτό δέν τό καταλαβαίνουν ἐκεῖνοι πού εἶναι ἱκανοί νά μιλᾶνε «γιά ἐξασθένιση τῆς ὁρμῆς» τῆς ἐπανάστασης ἐπειδή θά ἀποκοπεῖ ἀπ' αὐτήν ἡ ἀστική τάξη. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἐπαναλαμβάνουν παπαγαλίστικα τά λόγια τοῦ ἀγροτικοῦ μας προγράμματος, δέν καταλαβαίνουν ὅμως τή σημασία τους, γιατί διαφορετικά δέ θά φοβοῦνταν τήν ἔννοια τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, πού ἀπορρέει ἀναπόφευκτα ἀπ' ὅλη τή μαρξιστική κοσμοθεωρία καί ἀπό τό πρόγραμμά μας, γιατί διαφορετικά δέ θά περιόριζαν τήν ὁρμή τῆς μεγάλης ρωσικῆς ἐπανάστασης μέσα στά περιθώρια τῆς ὁρμῆς τῆς ἀστικῆς τάξης. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἐκμηδενίζουν τίς ἀφηρημένες μαρξιστικές ἐπαναστατικές τους φράσεις μέ τίς συγκεκριμένες ἀντιμαρξιστικές καί ἀντεπαναστατικές τους ἀποφάσεις.

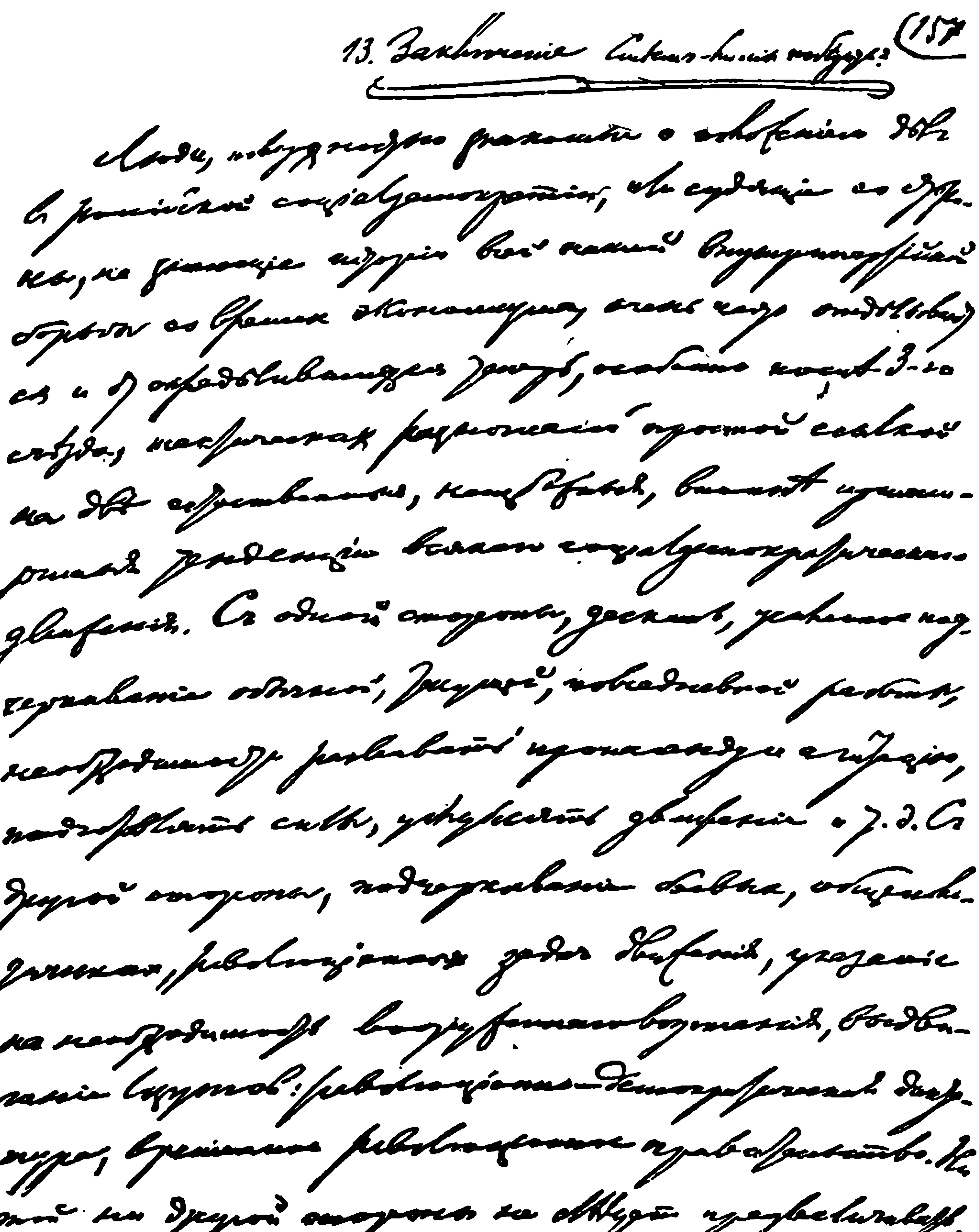
Ὅποιος καταλαβαίνει πραγματικά τό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς σέ μιά νικηφόρα ρωσική ἐπανάσταση, δέ θά ἦταν ποτέ ἱκανός νά πεῖ ὅτι ἡ ὁρμή τῆς ἐπανάστασης θά ἐξασθενίσει ὅταν θά ἀποτραβηχτεῖ ἀπ' αὐτήν ἡ ἀστική τάξη. Γιατί πραγματικά τότε μόνο θ' ἀρχίσει ἡ ἀληθινή ὁρμή τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, τότε μόνο

ἡ ὁρμή αὐτή θά εἶναι ἡ πραγματικά μεγαλύτερη ἐπαναστατική ὁρμή πού εἶναι δυνατόν νά ἐπιτευχθεῖ στήν ἐποχή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ὅταν ἡ ἀστική τάξη θ' ἀποτραβηχτεῖ καί ἐνεργός ἐπαναστάτης θά ἐξορμήσει ἡ μάζα τῆς ἀγροτιᾶς δίπλα στό προλεταριάτο. Γιά νά ὁδηγηθεῖ μέ συνέπεια ὥς τό τέλος ἡ δημοκρατική μας ἐπανάσταση πρέπει νά στηριχτεῖ στίς δυνάμεις ἐκεῖνες πού εἶναι ἱκανές νά παραλύσουν τήν ἀναπόφευκτη ἀσυνέπεια τῆς ἀστικῆς τάξης (δηλ. πού εἶναι ἱκανές ἴσα ἴσα «νά τήν ἀναγκάσουν νά ἀποτραβηχτεῖ», πράγμα πού ἀπό ἀνοησία τό φοβοῦνται οἱ καυκάσιοι ὀπαδοί τῆς «Ἴσκρα»).

Τό προλεταριάτο πρέπει νά ὁδηγήσει τή δημοκρατική ἐπανάσταση ὥς τό τέλος, παίρνοντας μαζί του τή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς, γιά νά τσακίσει μέ τή βία τήν ἀντίσταση τῆς ἀπολυταρχίας καί νά ἐξουδετερώσει τήν ἀστάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης. Τό προλεταριάτο πρέπει νά πραγματοποιήσει τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, παίρνοντας μαζί του τή μάζα τῶν μισοπρολεταριακῶν στοιχείων τοῦ πληθυσμοῦ γιά νά συντρίψει μέ τή βία τήν ἀντίσταση τῆς ἀστικῆς τάξης καί νά ἐξουδετερώσει τήν ἀστάθεια τῆς ἀγροτιᾶς καί τῶν μικροαστῶν. Αὐτά εἶναι τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, καθήκοντα πού τόσο στενά τά παρουσιάζουν οἱ νεοϊσκριστές σ' ὅλους τούς συλλογισμούς καί τίς ἀποφάσεις τους γιά τήν ὁρμή τῆς ἐπανάστασης.

Δέν πρέπει νά ξεχνάει κανείς μόνο ἕνα περιστατικό, πού συχνά διαφεύγει τήν προσοχή ὅταν κανείς κάνει συλλογισμούς γι' αὐτή τήν «ὁρμή». Δέν πρέπει νά ξεχνάει ὅτι δέν πρόκειται γιά τίς δυσκολίες τοῦ καθήκοντος, μά γιά τό πῶς πρέπει νά ψάχνει κανείς νά βρεῖ καί νά πετυχαίνει τή λύση του. Δέν πρόκειται γιά τό ἄν εἶναι εὔκολο ἤ δύσκολο νά κάνει κανείς τήν ὁρμή τῆς ἐπανάστασης ἰσχυρή καί ἀκατανίκητη, μά γιά τό πῶς πρέπει νά ἐνεργεῖ γιά νά ἐνισχύσει αὐτή τήν ὁρμή. Ἡ διαφωνία ἀφορᾶ ἀκριβῶς τό βασικό χαρακτήρα τῆς δράσης, τήν ἴδια τήν κατεύθυνσή της. Τό ὑπογραμμίζουμε αὐτό, γιατί οἱ ἀπρόσεχτοι καί κακόπιστοι ἄνθρωποι πολύ συχνά συγχέουν δυό διαφορετικά ζητήματα: τό ζήτημα τῆς κατεύθυνσης τοῦ δρόμου, δηλαδή τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἑνός ἀπό τούς δυό διαφορετικούς δρόμους, καί τό ζήτημα ἄν εἶναι εὔκολη ἡ πραγματοποίηση τοῦ σκοποῦ ἤ κοντινή ἡ πραγματοποίησή του ἀπό τό δρόμο αὐτό.

Στήν προηγούμενη ἔκθεσή μας δέ θίξαμε καθόλου αὐτό τό τελευταῖο ζήτημα, ἐπειδή στή χώρα μας δέν προκάλεσε διαφωνίες καί διαφορές μέσα στό κόμμα. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι αὐτό καθαυτό τό ζήτημα εἶναι πάρα πολύ σπουδαῖο καί ἀξίζει νά τό

Ἡ σελίδα 157 τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση». — 1905

Σμίκρυνση

προσέξουν πολύ σοβαρά ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες. Θά ἦταν ἀπαράδεκτη αἰσιοδοξία νά ξεχνάει κανείς τίς δυσκολίες πού συνεπάγεται τό καθῆκον νά τραβηχτοῦν στό κίνημα οἱ μάζες ὄχι μόνο τῆς ἐργατικῆς τάξης, μά καί τῆς ἀγροτιᾶς. Πάνω σ' αὐτές ἀκριβῶς τίς δυσκολίες τσακίστηκαν ἐπανειλημμένα οἱ προσπάθειες νά ὁδηγηθεῖ ὥς τό τέλος ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση, καί ἔτσι τίς περισσότερες φορές θριάμβευε ἡ ἀσυνεπής καί ἰδιοτελής ἀστική τάξη, πού καί «ἀποκτοῦσε κεφάλαιο» μέ τήν ὑπεράσπιση τῆς μοναρχίας ἐνάντια στό λαό καί «διαφύλαγε τήν ἀθωότητα» τοῦ φιλελευθερισμοῦ... ἤ τοῦ «ὀσβομποζντενισμοῦ». Μέ τό νά εἶναι ὅμως ἕνα πράγμα δύσκολο δέν εἶναι καί ἀκατόρθωτο. Τό σπουδαῖο εἶναι νά ἔχεις τήν πεποίθηση ὅτι διάλεξες τό σωστό δρόμο, καί ἡ πεποίθηση αὐτή ἑκατονταπλασιάζει τήν ἐπαναστατική ἐνέργεια καί τόν ἐπαναστατικό ἐνθουσιασμό πού μποροῦν νά κάνουν θαύματα.

'Από τήν ἀντιπαράθεση τῆς ἀπόφασης τῶν νεοϊσκριστῶν τοῦ Καυκάσου μέ τήν ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας φαίνεται ἀμέσως πόσο βαθιά εἶναι ἡ διαφωνία ἀνάμεσα στούς σύγχρονους σοσιαλδημοκράτες στό ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ δρόμου. 'Η ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου λέει: ἡ ἀστική τάξη εἶναι ἀσυνεπής, θά προσπαθήσει χωρίς ἄλλο νά μᾶς ἀφαιρέσει τίς κατακτήσεις τῆς ἐπανάστασης. Γι' αὐτό, σύντροφοι ἐργάτες, νά ἑτοιμάζεστε πιό δραστήρια γιά τόν ἀγώνα, νά ἐξοπλίζεστε, νά παίρνετε μέ τό μέρος σας τήν ἀγροτιά. Δέ θά παραδόσουμε χωρίς μάχη στήν ἰδιοτελῆ ἀστική τάξη τίς ἐπαναστατικές μας κατακτήσεις. 'Η ἀπόφαση τῶν νεοϊσκριστῶν τοῦ Καυκάσου λέει: ἡ ἀστική τάξη εἶναι ἀσυνεπής, μπορεῖ ν' ἀποτραβηχτεῖ ἀπό τήν ἐπανάσταση. Γι' αὐτό, σύντροφοι ἐργάτες, μή σκεφτόσαστε, παρακαλοῦμε, γιά συμμετοχή στήν προσωρινή κυβέρνηση, γιατί τότε ἡ ἀστική τάξη σίγουρα θ' ἀποτραβηχτεῖ καί ἔτσι θά ἐξασθενίσει ἡ ὁρμή τῆς ἐπανάστασης!

Οἱ πρῶτοι λένε: κινεῖτε τήν ἐπανάσταση πρός τά μπρός, ὥς τό τέλος, παρά τήν ἀντίσταση ἤ τήν παθητικότητα τῆς ἀσυνεποῦς ἀστικῆς τάξης.

Οἱ ἄλλοι λένε: μή σκεφτόσαστε νά ὁδηγήσετε μόνοι σας τήν ἐπανάσταση ὥς τό τέλος, γιατί τότε ἡ ἀσυνεπής ἀστική τάξη θ' ἀποτραβηχτεῖ ἀπ' αὐτήν.

Μήπως δέν ἔχουμε μπροστά μας δυό διαμετρικά ἀντίθετους δρόμους; Μήπως δέν εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ἡ μιά τακτική ἀποκλείει ἀπόλυτα τήν ἄλλη; Ὅτι ἡ πρώτη τακτική εἶναι ἡ μοναδι-

κά σωστή τακτική τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἐνῶ ἡ δεύτερη εἶναι στήν οὐσία τακτική καθαρά ὀσβομποζντενική;

13. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ. ΘΑΧΟΥΜΕ ΤΗΝ ΤΟΛΜΗ ΝΑ ΝΙΚΗΣΟΥΜΕ;

Οἱ ἄνθρωποι πού γνωρίζουν ἐπιφανειακά τήν κατάσταση πραγμάτων τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἤ πού κρίνουν ἀπό μακριά, χωρίς νά ξέρουν τήν ἱστορία ὅλης τῆς ἐσωκομματικῆς μας πάλης ἀπό τόν καιρό τοῦ «οἰκονομισμοῦ», ξοφλᾶνε πολύ συχνά καί μέ τίς διαφωνίες τακτικῆς πού ἔχουν προσδιοριστεῖ σήμερα, προπάντων μετά τό III συνέδριο, προβάλλοντας ἁπλούστατα τό ἐπιχείρημα ὅτι πρόκειται γιά δυό φυσικές, ἀναπόφευκτες καί πέρα γιά πέρα συμβιβάσιμες τάσεις, πού ὑπάρχουν μέσα σέ κάθε σοσιαλδημοκρατικό κίνημα. Ἀπό τό ἕνα μέρος, λένε, ὑπογραμμίζεται ἔντονα ἡ συνηθισμένη, τρέχουσα, καθημερινή δουλειά, ἡ ἀνάγκη νά ἀναπτύσσεται ἡ προπαγάνδα καί ἡ ζύμωση, νά ἑτοιμάζονται οἱ δυνάμεις, νά βαθαίνει τό κίνημα κτλ. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ὑπογραμμίζονται τά μαχητικά, γενικά πολιτικά, τά ἐπαναστατικά καθήκοντα τοῦ κινήματος, τονίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, προβάλλονται τά συνθήματα: ἐπαναστατική-δημοκρατική δικτατορία, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Δέν πρέπει νά ὑπερβάλλεται οὔτε ἡ μιά οὔτε ἡ ἄλλη ἄποψη· οὔτε στή μιά οὔτε στήν ἄλλη περίπτωση (ὅπως γενικά καί πουθενά στόν κόσμο) δέν εἶναι καλές οἱ ἀκρότητες κτλ. κτλ.

Ὡστόσο οἱ φτηνές ἀλήθειες τῆς συνηθισμένης (καί τῆς «πολιτικῆς» σέ εἰσαγωγικά) σοφίας, πού βρίσκει ἀναμφισβήτητα κανείς σέ παρόμοιους συλλογισμούς, κρύβουν πολύ συχνά τή μή κατανόηση τῶν ἐπιτακτικῶν, ζωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ κόμματος. Πάρτε τίς τωρινές διαφωνίες τακτικῆς ἀνάμεσα στούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι αὐτή καθαυτή ἡ ἔντονη ὑπογράμμιση τῆς καθημερινῆς τρέχουσας πλευρᾶς τῆς δουλειᾶς, πού βλέπουμε στούς νεοϊσκρικούς συλλογισμούς γιά τήν τακτική, δέ θά μποροῦσε ν' ἀποτελέσει ἀκόμα τίποτε τό ἐπικίνδυνο καί δέ θά μποροῦσε νά προκαλέσει καμιά διαφωνία σχετικά μέ τά συνθήματα τακτικῆς. Ἀρκεῖ ὅμως νά συγκρίνουμε τίς ἀποφάσεις τοῦ III συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας μέ τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης, γιά νά φανεῖ ἔκδηλα αὐτή ἡ διαφωνία.

Γιά ποιό πράγμα πρόκειται λοιπόν; Πρῶτο, γιά τό ὅτι δέ φτά-

νει μόνο νά ὑποδείχνεις γενικά, ἀφηρημένα τά δυό ρεύματα μέσα στό κίνημα καί τή ζημιά πού προξενοῦν οἱ ἀκρότητες. Πρέπει νά ξέρεις συγκεκριμένα ἀπό τί πάσχει αὐτό τό κίνημα τούτη τή στιγμή, σέ τί συνίσταται τώρα ὁ πραγματικός πολιτικός κίνδυνος γιά τό κόμμα. Δεύτερο, πρέπει νά ξέρεις στό μύλο ποιῶν πραγματικῶν πολιτικῶν δυνάμεων χύνουν νερό τοῦτα ἤ ἐκεῖνα τά συνθήματα τακτικῆς, — ἴσως τούτη ἤ ἐκείνη ἡ ἔλλειψη συνθημάτων. Ἀκοῦστε τούς νεοϊσκριστές — καί θά καταλήξετε στό συμπέρασμα ὅτι τό κόμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπειλεῖται ἀπό τόν κίνδυνο νά πετάξει σάν ἄχρηστη τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση, τόν οἰκονομικό ἀγώνα καί τήν κριτική τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, νά παρασυρθεῖ ὑπέρμετρα ἀπό τή στρατιωτική προετοιμασία, ἀπό τίς ἔνοπλες ἐπιθέσεις, ἀπό τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας κτλ. Στήν πραγματικότητα ὅμως τό κόμμα τό ἀπειλεῖ ἀληθινός κίνδυνος ἀπό μιάν ἐντελῶς διαφορετική πλευρά. Ὅποιος ξέρει κάπως ἀπό κοντά τήν κατάσταση τοῦ κινήματος, ὅποιος τό παρακολουθεῖ προσεχτικά καί στοχαστικά, δέν μπορεῖ παρά νά βλέπει τό γελοῖο τῶν νεοϊσκρικῶν φόβων. Ὅλη ἡ δουλειά τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας ἔχει μπεῖ πιά πέρα γιά πέρα σέ σταθερά καί ἀμετάβλητα πλαίσια, πού ἐξασφαλίζουν ἀπόλυτα τόν ἐντοπισμό τοῦ κέντρου βάρους στήν προπαγάνδα καί στή ζύμωση, στίς πεταχτές καί στίς μαζικές συγκεντρώσεις, στό μοίρασμα προκηρύξεων καί φυλλαδίων, στήν ὑποστήριξη τοῦ οἰκονομικοῦ ἀγώνα καί στήν υἱοθέτηση τῶν συνθημάτων του. Δέν ὑπάρχει καμιά ἐπιτροπή τοῦ κόμματος, καμιά περιφερειακή ἐπιτροπή, καμιά κεντρική σύναξη, καμιά ἐργοστασιακή ὁμάδα, πού νά μήν ἀφιερώνει πάντα καί συνεχῶς τά ἐνενήντα ἐννιά στά ἑκατό τῆς προσοχῆς της, τῶν δυνάμεων καί τοῦ χρόνου της σ' ὅλες αὐτές τίς λειτουργίες, πού ἔχουν καθιερωθεῖ ἀκόμα ἀπό τήν περίοδο 1895—1900. Αὐτό τό ἀγνοοῦν μόνο οἱ ἄνθρωποι πού δέν ξέρουν καθόλου τό κίνημα. Μόνο πολύ ἁπλοϊκοί ἤ ἀκατατόπιστοι ἄνθρωποι μποροῦν νά παίρνουν τοῖς μετρητοῖς τίς κοινοτοπίες τῶν νεοϊσκριστῶν, πού ἐπαναλαμβάνονται μέ ἐξαιρετικά περισπούδαστο ὕφος.

Εἶναι γεγονός ὅτι στή χώρα μας ὄχι μόνο δέν παρατηρεῖται ὑπερβολικός ἐνθουσιασμός γιά τά καθήκοντα τῆς ἐξέγερσης, γιά τά γενικά πολιτικά συνθήματα, γιά τό ἔργο τῆς καθοδήγησης ὅλης τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης, μά ἀπεναντίας ἡ *καθυστέρηση* ἀπ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἄποψη χτυπάει στά μάτια, ἀποτελεῖ τό πιό νευραλγικό σημεῖο, ἀποτελεῖ πραγματικό κίνδυνο

γιά τό κίνημα, πού μπορεῖ νά ἐκφυλιστεῖ καί σέ ὁρισμένες περιπτώσεις ἐκφυλίζεται ἀπό ἐπαναστατικό στήν πράξη σέ ἐπαναστατικό στά λόγια. Ἀνάμεσα στίς ἑκατοντάδες καί ἑκατοντάδες ὀργανώσεις, ὁμάδες καί ὁμίλους πού κάνουν τήν κομματική δουλειά δέ θά βρεῖτε οὔτε μιά πού ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἵδρυσής της νά μήν ἔκανε τήν καθημερινή δουλειά γιά τήν ὁποία μᾶς μιλοῦν οἱ σοφολογιότατοι τῆς νέας «Ἴσκρα», παίρνοντας ὕφος ἀνθρώπων πού ἀνακάλυψαν νέες ἀλήθειες. Καί ἀπεναντίας δέ θά βρεῖτε παρά ἕνα μηδαμινό ποσοστό ἀπό ὁμάδες καί ὁμίλους πού νά ἔχουν καταλάβει τά καθήκοντα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, νά ἔχουν καταπιαστεῖ μέ τήν ἐκπλήρωσή τους καί νά ἔχουν κατανοήσει τήν ἀνάγκη τῆς καθοδήγησης ὅλης τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης ἐνάντια στόν τσαρισμό, τήν ἀνάγκη νά ρίχνονται γιά τό σκοπό αὐτόν ἀκριβῶς τέτοια καί ὄχι ἄλλα πρωτοποριακά συνθήματα.

Ἔχουμε μείνει σέ ἀπίστευτο βαθμό πίσω ἀπό τά πρωτοποριακά καί πραγματικά ἐπαναστατικά καθήκοντα, σ' ἕνα σωρό περιπτώσεις δέν τά ἔχουμε ἀκόμα συνειδητοποιήσει, δέν ἀντιληφθήκαμε σέ ὁρισμένες περιπτώσεις τό δυνάμωμα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, λόγω τῆς καθυστέρησής μας ἀπό τήν ἄποψη αὐτή. Καί οἱ συντάκτες τῆς νέας «Ἴσκρα» γύρισαν τίς πλάτες τους στήν πορεία τῶν γεγονότων καί στίς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν καί ἐπαναλαμβάνουν μέ πεῖσμα: μήν ξεχνᾶτε τό παλιό! μήν παρασυρόσαστε ἀπό τό καινούργιο! Αὐτό εἶναι τό βασικό, τό ἀμετάβλητο μοτίβο ὅλων τῶν οὐσιαστικῶν ἀποφάσεων τῆς συνδιάσκεψης, ἐνῶ στίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου διαβάζετε ἐξίσου ἀμετάβλητα: ἐπικυρώνοντας τό παλιό (χωρίς ὅμως νά σταματᾶμε στό ἀναμάσημά του, ἀκριβῶς γιατί εἶναι παλιό καί ἔχει πιά λυθεῖ καί καθιερωθεῖ στή φιλολογία μας, στίς ἀποφάσεις καί μέ τήν πείρα), προβάλλουμε τό καινούργιο καθῆκον, στρέφουμε τήν προσοχή μας σ' αὐτό, ρίχνουμε ἕνα καινούργιο σύνθημα, ζητᾶμε ἀπό τούς πραγματικούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες νά καταπιαστοῦν ἀμέσως μέ τήν πραγματοποίησή του στή ζωή.

Νά πῶς παρουσιάζεται στήν πραγματικότητα τό ζήτημα τῶν δυό ρευμάτων στήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἡ ἐπαναστατική ἐποχή ἔχει προβάλει καινούργια καθήκοντα, πού μόνο οἱ ἐντελῶς τυφλοί ἄνθρωποι δέν τά βλέπουν. Κι αὐτά τά καθήκοντα ὁρισμένοι σοσιαλδημοκράτες τά παραδέχονται ἀδίστακτα καί τά βάζουν στήν ἡμερήσια διάταξη: ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση δέν ἐπιδέχεται ἀναβολή, νά προετοιμάζεστε γι' αὐτήν ἄμεσα

καί δραστήρια, νά θυμᾶστε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν ἀποφασιστική νίκη, νά ρίχνετε τά συνθήματα τῆς δημοκρατίας, τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης, τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Ἐνῶ ἄλλοι κάνουν πρός τά πίσω, κάνουν βῆμα σημειωτό, ἀντί γιά συνθήματα προσφέρουν προλόγους, ἀντί παράλληλα μέ τήν ἐπικύρωση τοῦ παλιοῦ νά ὑποδείχνουν τό καινούργιο, ἀναμασοῦν πολύν καιρό καί ἀνιαρά αὐτό τό παλιό καί σοφίζονται προφάσεις γιά νά ξεφύγουν ἀπό τό καινούργιο, ἀνίκανοι νά καθορίσουν τούς ὅρους τῆς ἀποφασιστικῆς νίκης, ἀνίκανοι νά ρίξουν τά μόνα συνθήματα πού ἀνταποκρίνονται στόν πόθο νά κερδηθεῖ ἡ ὁλοκληρωτική νίκη.

Τό πολιτικό ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ χβοστισμοῦ τό ἔχουμε μπροστά μας. Τό παραμύθι μιᾶς προσέγγισης ἀνάμεσα στήν «πλειοψηφία» τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας καί στήν ἐπαναστατική ἀστική δημοκρατία παραμένει παραμύθι πού δέν ἐπιβεβαιώνεται ἀπό κανένα πολιτικό γεγονός, ἀπό καμιά ἔγκυρη ἀπόφαση τῶν «μπολσεβίκων», ἀπό καμιά πράξη τοῦ III συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Στό ἀναμεταξύ ἡ ὀπορτουνιστική, μοναρχική ἀστική τάξη ἀπό καιρό *χαιρετίζει* στό πρόσωπο τῆς «Ὀσβομποζντένιγε» τίς τάσεις «ἀρχῶν» τῆς νέας «Ἴσκρα» καί τώρα πιά γυρίζει τό μύλο της κατευθείαν μέ τό νερό τους, υἱοθετεῖ ὅλα τά λογόκια καί τίς «ἰδεοῦλες» τους ἐνάντια στή «συνωμοτικότητα» καί στή «στάση», ἐνάντια στή μεγαλοποίηση τῆς «τεχνικῆς» πλευρᾶς τῆς ἐπανάστασης, ἐνάντια στήν ἀνοιχτή διακήρυξη τοῦ συνθήματος τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, ἐνάντια στόν «ἐπαναστατισμό» τῶν ἄκρων διεκδικήσεων κτλ. κτλ. Ἡ ἀπόφαση μιᾶς ὁλόκληρης συνδιάσκεψης τῶν σοσιαλδημοκρατῶν-«μενσεβίκων» στόν Καύκασο καί ἡ ἐπιδοκιμασία αὐτῆς τῆς ἀπόφασης ἀπό τή σύνταξη τῆς νέας «Ἴσκρα» συνοψίζουν, χωρίς διφορούμενα, ὅλη αὐτή τήν πολιτική: μή τυχόν κι ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη σέ περίπτωση συμμετοχῆς τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία! Αὐτό τά λέει ὅλα. Αὐτό κατοχυρώνει όριστικά τή μετατροπή τοῦ προλεταριάτου σέ λακέ τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης. Μ' αὐτό ἀποδείχνεται στήν πράξη, ὄχι μέ μιά τυχαία δήλωση κάποιου προσώπου, ἀλλά μέ ἀπόφαση ἐγκεκριμένη εἰδικά ἀπό μιά ὁλόκληρη κατεύθυνση, *ἡ πολιτική σημασία* τοῦ νεοϊσκρικοῦ χβοστισμοῦ.

Ὅποιος καλοσκεφτεῖ αὐτά τά γεγονότα θά καταλάβει τήν πρα-

γματική σημασία τῶν γνωμῶν πού κυκλοφοροῦν ὅτι δέν πρόκειται παρά γιά δυό πλευρές, γιά δυό τάσεις τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος. Πάρτε τήν μπερνσταϊνιάδα γιά νά μελετήσετε αὐτές τίς τάσεις σέ μεγάλη κλίμακα. Καί οἱ μπερνσταϊνικοί ἰσχυρίζονταν ἀκριβῶς τό ἴδιο καί ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι οἱ μόνοι πού καταλαβαίνουν τίς ἀληθινές ἀνάγκες τοῦ προλεταριάτου, τά καθήκοντα πού ἀφοροῦν τήν αὔξηση τῶν δυνάμεών του, τό βάθαιμα ὅλης τῆς δουλειᾶς, τήν προετοιμασία τῶν στοιχείων τῆς νέας κοινωνίας, τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση. Ἐμεῖς ἀπαιτοῦμε νά ἀναγνωριστεῖ ἀνοιχτά αὐτό πού ὑπάρχει! — λέει ὁ Μπέρνσταϊν, καθαγιάζοντας ἔτσι τό «κίνημα» *χωρίς* «τελικό σκοπό», καθαγιάζοντας μιά ἀποκλειστικά ἀμυντική τακτική, κηρύσσοντας τήν τακτική τοῦ φόβου «μή τυχόν κι ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη». Καί οἱ μπερνσταϊνικοί φωνασκοῦσαν γιά τό «γιακωβινισμό» τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν, γιά τούς «δημοσιολόγους» πού δέν καταλαβαίνουν τήν «ἐργατική πρωτοβουλία» κτλ. κτλ. Στήν πραγματικότητα, ὅπως τό ξέρουν ὅλοι, οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες ποτέ δέ σκέφτηκαν νά παραμελήσουν τήν καθημερινή μικροδουλειά, τήν προετοιμασία τῶν δυνάμεων κτλ. κτλ. Ζητοῦσαν μονάχα νά ὑπάρχει καθαρή κατανόηση τοῦ τελικοῦ σκοποῦ, καθαρή διατύπωση τῶν ἐπαναστατικῶν καθηκόντων, ἤθελαν νά ἀνεβάσουν τά μισοπρολεταριακά καί τά μισομικροαστικά στρώματα ὥς τήν ἐπαναστατικότητα τοῦ προλεταριάτου, καί ὄχι νά κατεβάσουν αὐτή τήν ἐπαναστατικότητα ὥς τούς ὀπορτουνιστικούς συλλογισμούς: «μή τυχόν κι ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη». Ἴσως ἡ πιό ἀνάγλυφη ἔκφραση αὐτῆς τῆς διαφωνίας ἀνάμεσα στή διανοουμενίστικη-ὀπορτουνιστική καί στήν προλεταριακή-ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ κόμματος νά ἦταν τό ἐρώτημα: dürfen wir siegen? «θάχουμε τήν τόλμη νά νικήσουμε;» ἐπιτρέπεται νά νικήσουμε; δέν εἶναι ἐπικίνδυνο νά νικήσουμε; πρέπει νά νικᾶμε; Τό ἐρώτημα αὐτό, περίεργο ἀπό πρώτη ματιά, μπῆκε ὡστόσο καί ἔπρεπε νά μπεῖ, γιατί οἱ ὀπορτουνιστές φοβοῦνταν τή νίκη, φόβιζαν τό προλεταριάτο μ' αὐτή τή νίκη, προφήτευαν συμφορές ἀπό τή νίκη, κορόιδευαν τά συνθήματα πού καλοῦσαν ἀνοιχτά γιά τή νίκη.

Ὁ ἴδιος βασικός χωρισμός σέ διανοουμενίστικη-ὀπορτουνιστική καί σέ προλεταριακή-ἐπαναστατική τάση ὑπάρχει καί στή χώρα μας, μέ μόνη τήν πολύ οὐσιαστική διαφορά ὅτι στή χώρα μας δέν πρόκειται γιά σοσιαλιστική ἀλλά γιά δημοκρατική ἐπανάσταση. Καί στή χώρα μας ἔχει τεθεῖ τό ἀνόητο ἀπό πρώ-

τη ματιά ἐρώτημα: «Θάχουμε τήν τόλμη νά νικήσουμε;». Τόβαλε ὁ Μαρτίνοφ στίς «Δυό δικτατορίες» του, πού προφήτευαν συμφορές ἄν προετοιμάσουμε πολύ καλά καί διεξαγάγουμε μέ πλήρη ἐπιτυχία τήν ἐξέγερση. Τόβαλαν ὅλα τά ἔντυπα τῶν νεοϊσκριστῶν τά σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης καί ὅλο τόν καιρό ἐπέμειναν μέ ζῆλο, μά χωρίς ἐπιτυχία, νά βάζουν στό ἴδιο σακί τή συμμετοχή τοῦ Μιλλεράν σέ ἀστική ὀπορτουνιστική κυβέρνηση καί τή συμμετοχή τοῦ Βαρλέν[43] σέ μικροαστική ἐπαναστατική κυβέρνηση. Κατοχυρώθηκε μέ τήν ἀπόφαση «μή τυχόν κι ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη». Καί παρ' ὅλο πού ὁ Κάουτσκι λχ. προσπαθεῖ τώρα νά εἰρωνευτεῖ λέγοντας ὅτι οἱ διαφωνίες μας γύρω ἀπό τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση μοιάζουν μέ τό μοίρασμα τοῦ τομαριοῦ μιᾶς ἀρκούδας πού ἀκόμα δέν τή σκοτώσαμε, ἡ εἰρωνεία αὐτή δείχνει ἁπλῶς ὅτι ἀκόμα καί μυαλωμένοι καί ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες πέφτουν σέ ἀδιέξοδο ὅταν μιλᾶνε γιά πράγματα πού τάχουν μόνο ἀκουστά. Ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία δέν ἔφτασε ἀκόμα πολύ κοντά στό σημεῖο νά μπορεῖ νά σκοτώσει τήν ἀρκούδα (δηλ. νά ἐπιτελέσει τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση), ἡ συζήτηση ὅμως γιά τό ἄν «θά τολμήσουμε» νά τή σκοτώσουμε εἶχε τεράστια σημασία ἀπό ἄποψη ἀρχῶν καί τεράστια πρακτική-πολιτική σημασία. Οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες δέν ἔφτασαν ἀκόμα πολύ κοντά στό σημεῖο νά μποροῦν «νά σκοτώσουν τήν ἀρκούδα τους» (νά ἐπιτελέσουν τή δημοκρατική ἐπανάσταση), τό ζήτημα ὅμως ἄν «θάχουμε τήν τόλμη» νά τή σκοτώσουμε ἔχει ἐξαιρετικά σοβαρή σημασία γιά ὅλο τό μέλλον τῆς Ρωσίας καί γιά τό μέλλον τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνεται γιά δραστήρια καί πετυχημένη συγκέντρωση στρατοῦ καί γιά τήν καθοδήγησή του χωρίς τή βεβαιότητα ὅτι «θάχουμε τήν τόλμη» νά νικήσουμε.

Πάρτε τούς παλιούς «οἰκονομιστές» μας. Καί αὐτοί ἐπίσης φώναζαν ὅτι οἱ ἀντίπαλοί τους εἶναι συνωμότες, γιακωβίνοι (βλ. τή «Ραμπότσεγε Ντιέλο», κυρίως τό φύλλο 10, καί τό λόγο τοῦ Μαρτίνοφ στίς συζητήσεις τοῦ ΙΙ συνεδρίου[44] γύρω ἀπό τό πρόγραμμα), ὅτι ξεκόβουν ἀπό τίς μάζες ἐπειδή ρίχνονται στήν πολιτική, ὅτι ξεχνοῦν τίς βάσεις τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, δέν παίρνουν ὑπόψη τους τήν πρωτοβουλία τῶν ἐργατῶν κτλ. κτλ. Στήν πραγματικότητα ὅμως αὐτοί οἱ ὀπαδοί τῆς «ἐργατικῆς πρωτοβουλίας» ἦταν διανοούμενοι ὀπορτουνιστές πού προσπαθοῦσαν νά ἐπιβάλουν στούς ἐργάτες τή δική τους στενή καί

φιλισταϊκή ἀντίληψη γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου. Στήν πραγματικότητα οἱ ἀντίπαλοι τοῦ «οἰκονομισμοῦ», ὅπως μπορεῖ νά τό δεῖ ὁ καθένας στήν παλιά «Ἴσκρα», δέν παραμέλησαν καί δέν ἔβαλαν σέ δεύτερη μοίρα καμιά ἀπό τίς πλευρές τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλειᾶς, δέν ξέχασαν καθόλου τόν οἰκονομικό ἀγώνα καί ταυτόχρονα ἤξεραν νά βάλουν σέ ὅλο τους τό πλάτος τά ζωτικά καί τρέχοντα πολιτικά καθήκοντα καί νά ἀντιτάσσονται στή μετατροπή τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος σέ «οἰκονομικό» ἐξάρτημα τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης.

Οἱ οἰκονομιστές εἶχαν μάθει ἀπόξω ὅτι στή βάση τῆς πολιτικῆς βρίσκεται ἡ οἰκονομία κι αὐτό τό «κατάλαβαν» μέ τήν ἔννοια ὅτι πρέπει νά ὑποβιβάζεται ὁ πολιτικός ἀγώνας στό ἐπίπεδο τοῦ οἰκονομικοῦ ἀγώνα. Οἱ νεοϊσκριστές ἔμαθαν ἀπόξω ὅτι ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση ἔχει γιά οἰκονομική της βάση τήν ἀστική ἐπανάσταση καί αὐτό τό «κατάλαβαν» μέ τήν ἔννοια ὅτι πρέπει νά ὑποβιβάζονται τά δημοκρατικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου ὥς τό ἐπίπεδο τῆς ἀστικῆς μετριοπάθειας, ὥς τά ὅρια πού ἀπό κεῖ καί πέρα «θά ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη». Οἱ «οἰκονομιστές» μέ τό πρόσχημα ὅτι βαθαίνουν τή δουλειά, μέ τό πρόσχημα τῆς ἐργατικῆς πρωτοβουλίας καί τῆς καθαρά ταξικῆς πολιτικῆς, στήν πραγματικότητα παρέδιναν τήν ἐργατική τάξη στά χέρια τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν πολιτικῶν, δηλαδή ὁδηγοῦσαν τό κόμμα σ' ἕνα δρόμο πού εἶχε αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἀντικειμενική σημασία. Μέ τά ἴδια ἀκριβῶς προσχήματα οἱ νεοϊσκριστές στήν πραγματικότητα προδίνουν στήν ἀστική τάξη τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου στή δημοκρατική ἐπανάσταση, δηλαδή ὁδηγοῦν τό κόμμα σ' ἕνα δρόμο πού ἀντικειμενικά ἔχει αὐτήν ἀκριβῶς τή σημασία. Οἱ «οἰκονομιστές» νόμιζαν ὅτι ἡ ἡγεσία στόν πολιτικό ἀγώνα δέν εἶναι ὑπόθεση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ἀλλά κυρίως ὑπόθεση τῶν φιλελευθέρων. Οἱ νεοϊσκριστές νομίζουν ὅτι ἡ δραστήρια διεξαγωγή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης δέν εἶναι ὑπόθεση τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἀλλά κυρίως ὑπόθεση τῆς δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης, γιατί ἡ ἡγεσία καί ἡ πρωτοκαθεδρία τοῦ προλεταριάτου «θά ἐξασθενίσει τήν ὁρμή» τῆς ἐπανάστασης.

Μέ λίγα λόγια οἱ νεοϊσκριστές εἶναι οἱ ἐπίγονοι τοῦ «οἰκονομισμοῦ», ὄχι μόνο ἀπό τήν προέλευσή τους στό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος, μά καί ἀπό τόν τρόπο πού βάζουν τώρα τά καθήκοντα τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου στή δημοκρατική ἐπανάσταση. Κι αὐτοί ἐπίσης ἀποτελοῦν τή διανοουμενίστικη-ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ κόμματος. Στό ζήτημα τῆς ὀργά-

νωσης ἡ πτέρυγα αὐτή ἔκανε τήν ἐμφάνισή της μέ τόν ἀναρχικό ἀτομικισμό τοῦ διανοουμένου καί κατέληξε στήν «ἀποδιοργάνωση-προτσές», κατοχυρώνοντας στό «καταστατικό»[45] πού ψήφισε ἡ συνδιάσκεψη τό χωρισμό τῶν ἐκδόσεων ἀπό τήν κομματική ὀργάνωση, τίς ἔμμεσες, σχεδόν τεταρτοβάθμιες ἐκλογές, τό σύστημα τῶν βοναπαρτικῶν δημοψηφισμάτων ἀντί γιά δημοκρατική ἀντιπροσώπευση, τέλος τήν ἀρχή τῆς «συμφωνίας» ἀνάμεσα στό μέρος καί στό ὅλο. Ὡς πρός τήν τακτική τοῦ κόμματος γλίστρησαν στόν ἴδιο κατήφορο. Στό «σχέδιο καμπάνιας γιά τά ζέμστβο» διακήρυχναν σάν «ἀνώτατο τύπο ἐκδήλωσης» τούς λόγους μπροστά στούς ζέμτσι, ἐπειδή στήν πολιτική σκηνή ἔβλεπαν μόνο δυό ἐνεργητικές δυνάμεις (στίς παραμονές τῆς 9 τοῦ Γενάρη!) — τήν κυβέρνηση καί τήν ἀστική δημοκρατία. Τό ἐπιτακτικό καθῆκον τοῦ ἐξοπλισμοῦ αὐτοί τό «βάθαιναν» ἀντικαθιστώντας τό ἄμεσο πρακτικό σύνθημα τοῦ ἐξοπλισμοῦ μέ τήν ἔκκληση γιά ἐξοπλισμό μέ τή φλέγουσα ἀνάγκη τοῦ αὐτοεξοπλισμοῦ. Τά καθήκοντα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης, τῆς ἐπαναστατικῆς-δημοκρατικῆς δικτατορίας τά ἔχουν τώρα παραμορφώσει καί κολοβώσει στίς ἐπίσημές τους ἀποφάσεις. «Μή τυχόν κι ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη», — αὐτή ἡ τελική συγχορδία στήν τελευταία τους ἀπόφαση ρίχνει ἄπλετο φῶς στό ζήτημα τοῦ ποῦ ὁδηγεῖ τό κόμμα ὁ δικός τους δρόμος.

Ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία εἶναι, ὡς πρός τήν κοινωνικο-οικονομική της οὐσία, ἐπανάσταση ἀστική. Αὐτή τή σωστή μαρξιστική θέση δέν ἀρκεῖ νά τήν ἐπαναλαμβάνουμε ἁπλῶς. Πρέπει νά ξέρουμε νά τήν καταλαβαίνουμε καί νά ξέρουμε νά τήν ἐφαρμόζουμε στά πολιτικά συνθήματα. Ὅλη γενικά ἡ πολιτική ἐλευθερία πάνω στό ἔδαφος τῶν σύγχρονων, δηλαδή τῶν κεφαλαιοκρατικῶν σχέσεων παραγωγῆς εἶναι ἐλευθερία ἀστική. Τό αἴτημα τῆς ἐλευθερίας ἐκφράζει κατά πρῶτο λόγο τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. Πρῶτοι οἱ ἐκπρόσωποί της διατύπωσαν αὐτό τό αἴτημα. Οἱ ὀπαδοί της χρησιμοποίησαν παντοῦ, σάν ἀφεντικά, τήν κατακτημένη ἐλευθερία, περιορίζοντάς την στό μετριοπαθές καί συνετό ἀστικό μέτρο, συνδυάζοντάς την μέ τήν πιό ἐκλεπτυσμένη σέ εἰρηνικούς καιρούς κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί μέ τήν πιό θηριώδη καί ἄγρια κατάπνιξή του σέ ἐποχή θύελλας.

Μονάχα ὅμως οἱ στασιαστές-ναρόντνικοι, οἱ ἀναρχικοί καί οἱ «οἰκονομιστές» μποροῦσαν νά βγάλουν ἀπ' αὐτά τό συμπέρασμα ὅτι πρέπει νά ἀρνιόμαστε ἤ νά ὑποβιβάζουμε τόν ἀγώ-

να γιά τήν ἐλευθερία. Αὐτές οἱ διανοουμενίστικες-φιλισταϊκές θεωρίες κατόρθωναν πάντα νά ἐπιβληθοῦν στό προλεταριάτο μόνο προσωρινά καί μόνο παρά τήν ἀντίστασή του. Τό προλεταριάτο ἔνιωθε μέ τό αἰσθητήριό του ὅτι ἡ πολιτική ἐλευθερία τοῦ χρειάζεται, ὅτι χρειάζεται πιό πολύ σ' αὐτό τό ἴδιο, παρά τό γεγονός ὅτι ἄμεσα θά σταθεροποιήσει καί θά ὀργανώσει τήν ἀστική τάξη. Τό προλεταριάτο δέν περιμένει τή σωτηρία του ἀπό τήν ἀποφυγή τῆς ταξικῆς πάλης, ἀλλά ἀπό τήν ἀνάπτυξή της, ἀπό τό μεγάλωμα τοῦ πλάτους, τῆς συνειδητότητας, τοῦ ὀργανωμένου χαρακτήρα καί τῆς ἀποφασιστικότητάς της. Ὅποιος μειώνει τά καθήκοντα τοῦ πολιτικοῦ ἀγώνα μετατρέπει τό σοσιαλδημοκράτη ἀπό λαϊκό ἡγέτη σέ γραμματέα τρέιντγιούνιον. Ὅποιος μειώνει τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή δημοκρατική ἀστική ἐπανάσταση μετατρέπει τό σοσιαλδημοκράτη ἀπό ἡγέτη τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης σέ ἀρχηγό ἐλεύθερου ἐργατικοῦ συνδικάτου.

Μάλιστα, τῆς *λαϊκῆς* ἐπανάστασης. Ἡ σοσιαλδημοκρατία πολεμοῦσε καί πολεμᾶ μέ ὅλο της τό δίκιο τήν ἀστικοδημοκρατική κατάχρηση τῆς λέξης λαός. Ἀπαιτεῖ νά μή σκεπάζεται μέ τή λέξη αὐτή ἡ μή κατανόηση τῶν ταξικῶν ἀνταγωνισμῶν μέσα στό λαό. Ἐπιμένει κατηγορηματικά στήν ἀνάγκη τῆς πλήρους ταξικῆς αὐτοτέλειας τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου. Χωρίζει ὅμως τό «λαό» σέ «τάξεις» ὄχι γιά νά κλειστεῖ στόν ἑαυτό της ἡ πρωτοπόρα τάξη, ὄχι γιά νά περιοριστεῖ σ' ἕνα στενό πλαίσιο καί νά εὐνουχίσει τή δράση της μέ τούς συλλογισμούς μή τυχόν κι ἀποτραβηχτοῦν οἱ οἰκονομικοί ἄρχοντες τοῦ κόσμου, μά γιά νά μπορεῖ ἡ πρωτοπόρα τάξη, λυτρωμένη ἀπό τό μεσοβέζικο χαρακτήρα, τήν ἀστάθεια καί τήν ἀναποφασιστικότητα τῶν ἐνδιαμέσων τάξεων, νά παλαίψει μέ μεγαλύτερη ἀκόμα δραστηριότητα, μέ μεγαλύτερο ἀκόμα ἐνθουσιασμό γιά τήν ὑπόθεση ὅλου τοῦ λαοῦ, ἐπικεφαλῆς ὅλου τοῦ λαοῦ.

Νά τί δέν καταλαβαίνουν τόσο συχνά οἱ σημερινοί νεοϊσκριστές πού, ἀντί νά προβάλλουν δραστήρια πολιτικά συνθήματα στή δημοκρατική ἐπανάσταση, ἐπαναλαμβάνουν μηχανικά τή λέξη: «ταξικός» σέ ὅλα τά γένη καί σέ ὅλες τίς πτώσεις!

Ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση εἶναι ἀστική. Τό σύνθημα τοῦ γενικοῦ ἀναδασμοῦ (τσιόρνι περεντέλ) ἤ: γῆ καί ἐλευθερία, — αὐτό τό τόσο διαδομένο σύνθημα μέσα στήν ἀγροτική μάζα, τήν κακομοιριασμένη καί ἀμόρφωτη, πού ἀναζητᾶ ὅμως μέ πάθος τό φῶς καί τήν εὐτυχία — εἶναι σύνθημα ἀστικό. Ἐμεῖς ὅμως, οἱ μαρξιστές, πρέπει νά ξέρουμε ὅτι δέν ὑπάρχει καί δέν

μπορεῖ νά ὑπάρχει ἄλλος δρόμος γιά τήν ἀληθινή ἐλευθερία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς ἐκτός ἀπό τό δρόμο τῆς ἀστικῆς ἐλευθερίας καί τῆς ἀστικῆς προόδου. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι σήμερα δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἄλλο μέσο πού νά μᾶς φέρει πιό κοντά στό σοσιαλισμό, ἐκτός ἀπό τήν πλήρη πολιτική ἐλευθερία, ἀπό τή λαοκρατική δημοκρατία, ἀπό τήν ἐπαναστατική-δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Σάν ἐκπρόσωποι τῆς πρωτοπόρας, τῆς μοναδικά ἐπαναστατικῆς τάξης, ἐπαναστατικῆς χωρίς ἐπιφυλάξεις, χωρίς ἀμφιβολίες, χωρίς βλέμματα πρός τά πίσω, πρέπει ὅσο μπορεῖ πιό πλατιά, πιό τολμηρά, πιό πρωτοβουλιακά νά βάζουμε μπροστά σ' ὅλο τό λαό τά καθήκοντα τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Ἡ μείωση αὐτῶν τῶν καθηκόντων εἶναι ἀπό θεωρητική ἄποψη γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί φιλισταϊκή διαστρέβλωσή του, καί ἀπό πρακτική-πολιτική ἄποψη εἶναι παράδοση τῆς ὑπόθεσης τῆς ἐπανάστασης στά χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης, πού ἀναπόφευκτα θ' ἀποτραβηχτεῖ ἀπό τή συνεπῆ πραγματοποίηση τῆς ἐπανάστασης. Οἱ δυσκολίες πού ὑπάρχουν στό δρόμο τῆς πλήρους νίκης τῆς ἐπανάστασης εἶναι πολύ μεγάλες. Κανείς δέ θά μπορέσει νά καταδικάσει τούς ἐκπροσώπους τοῦ προλεταριάτου ἄν κάνουν τό κατά δύναμη, καί ἄν ἀκόμα ὅλες τους οἱ προσπάθειες τσακιστοῦν πάνω στήν ἀντίσταση τῆς ἀντίδρασης, στήν προδοσία τῆς ἀστικῆς τάξης, στήν ἀμάθεια τῶν μαζῶν. Ὁ καθένας ὅμως — καί κατά πρῶτο λόγο τό συνειδητό προλεταριάτο — θά καταδικάσει τή σοσιαλδημοκρατία ἄν κουτσουρέψει τήν ἐπαναστατική ἐνέργεια τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ἄν κουτσουρέψει τόν ἐπαναστατικό ἐνθουσιασμό ἀπό τό φόβο μήπως νικήσει, ἀπό τή σκέψη μή τυχόν καί ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη.

Οἱ ἐπαναστάσεις εἶναι οἱ ἀτμομηχανές τῆς ἱστορίας, ἔλεγε ὁ Μάρξ[46]. Οἱ ἐπαναστάσεις εἶναι τό πανηγύρι τῶν καταπιεζομένων καί ὑφισταμένων τήν ἐκμετάλλευση. Ποτέ ἄλλοτε ἡ μάζα τοῦ λαοῦ δέν εἶναι σέ θέση νά ἐμφανιστεῖ τόσο δραστήριος δημιουργός τῶν νέων κοινωνικῶν θεσμῶν ὅσο τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης. Σέ τέτοιους καιρούς ὁ λαός εἶναι ἱκανός νά κάνει θαύματα, σέ σύγκριση μέ τό στενό μικροαστικό μέτρο τῆς βαθμιαίας προόδου. Πρέπει ὅμως καί οἱ ἡγέτες τῶν ἐπαναστατικῶν κομμάτων σέ τέτοιους καιρούς νά βάζουν πιό πλατιά καί πιό τολμηρά τά καθήκοντά τους, πρέπει τά συνθήματά τους νά προπορεύονται πάντα ἀπό τήν ἐπαναστατική πρωτοβουλία τῆς μάζας, νά εἶναι σωστός φάρος γιά τή μάζα, δείχνοντας σέ ὅλο

του τό μεγαλεῖο καί σέ ὅλη του τή γοητεία τό δημοκρατικό καί σοσιαλιστικό μας ἰδανικό, δείχνοντας τόν πιό σύντομο, τόν πιό ἴσιο δρόμο πρός τήν πλήρη, τήν ἀπόλυτη, τήν ἀποφασιστική νίκη. Ἄς ἀφήσουμε τούς ὀπορτουνιστές τῆς «ὀσβομποζντε-νικῆς» ἀστικῆς τάξης νά σοφίζονται, ἀπό φόβο μπροστά στήν ἐπανάσταση καί ἀπό φόβο μπροστά στόν ἴσιο δρόμο, πλάγιους, λοξούς, συμβιβαστικούς δρόμους. Ἄν μᾶς ἀναγκάσουν μέ τή βία νά συρθοῦμε ἀπό τέτοιους δρόμους, θά ξέρουμε νά ἐκπληρώσουμε τό καθῆκον μας καί στήν καθημερινή μικροδουλειά. Πρῶτα ὅμως ἡ ἀμείλικτη πάλη ἄς λύσει τό ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ δρόμου. Θά φανοῦμε ἐπίορκοι καί προδότες τῆς ἐπανάστασης ἄν δέ χρησιμοποιήσουμε αὐτή τή γιορταστική δραστηριότητα τῶν μαζῶν καί τόν ἐπαναστατικό τους ἐνθουσιασμό γιά νά διεξαγάγουμε ἀμείλικτο καί γεμάτο ἀφοσίωση ἀγώνα ὑπέρ τοῦ ἴσιου καί ἀποφασιστικοῦ δρόμου. Ἄς ἀναλογίζονται κατά τρόπο ἄνανδρο οἱ ὀπορτουνιστές τῆς ἀστικῆς τάξης τή μελλοντική ἀντίδραση. Τούς ἐργάτες δέν τούς φοβίζει οὔτε ἡ σκέψη ὅτι ἡ ἀντίδραση ἑτοιμάζεται νά εἶναι τρομερή, οὔτε ἡ σκέψη ὅτι ἡ ἀστική τάξη ἑτοιμάζεται ν' ἀποτραβηχτεῖ. Οἱ ἐργάτες δέν περιμένουν παζαρέματα, δέ ζητοῦν ἐλεημοσύνη, ποθοῦν νά καταπνίξουν ἀμείλικτα τίς ἀντιδραστικές δυνάμεις, δηλαδή ποθοῦν *τήν ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς*.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τό καράβι τοῦ κόμματός μας τό ἀπειλοῦν μεγαλύτεροι κίνδυνοι στόν καιρό τῆς θύελλας παρά στόν ἥσυχο «πλοῦ» τῆς φιλελεύθερης προόδου, πού σημαίνει βασανιστικά ἀργό ξεζούμισμα τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τούς ἐκμεταλλευτές της. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τά καθήκοντα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας εἶναι χίλιες φορές πιό δύσκολα καί πιό πολύπλοκα ἀπό τά καθήκοντα τῆς «ἄκρας ἀντιπολίτευσης» καί τοῦ κοινοβουλευτικοῦ μόνο ἀγώνα. Ὅποιος ὅμως στήν τωρινή ἐπαναστατική στιγμή εἶναι ἱκανός νά προτιμᾶ συνειδητά τόν εἰρηνικό πλοῦ καί τό δρόμο τῆς ἀκίνδυνης «ἀντιπολίτευσης», — αὐτός καλύτερα ἄς παρατήσει γιά ἕνα χρονικό διάστημα τή σοσιαλδημοκρατική δουλειά, ἄς περιμένει τό τέλος τῆς ἐπανάστασης, ὅταν θάχει περάσει τό πανηγύρι καί θ' ἀρχίσει πάλι ἡ καθημερινή δουλειά, ὁπότε τό συνηθισμένο στενό μέτρο του δέ θ' ἀποτελεῖ τόσο ἀποκρουστική παραφωνία, τόσο τερατώδη διαστρέβλωση τῶν καθηκόντων τῆς πρωτοπόρας τάξης.

Ἐπικεφαλῆς ὅλου τοῦ λαοῦ καί προπάντων τῆς ἀγροτιᾶς —

γιά τήν πλήρη ἐλευθερία, γιά τήν συνεπῆ δημοκρατική ἐπανάσταση, γιά τή δημοκρατία! Ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν ἐργαζομένων καί ὑφισταμένων τήν ἐκμετάλλευση — γιά τό σοσιαλισμό! Αὐτή πρέπει νά εἶναι στήν πράξη ή πολιτική τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου, αὐτό εἶναι τό ταξικό σύνθημα πού πρέπει νά διαποτίζει καί νά καθορίζει τή λύση κάθε προβλήματος τακτικῆς, κάθε πρακτικό βῆμα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΑΚΟΜΑ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΟΣΒΟΜΠΟΖΝΤΕΝΙΣΜΟΣ, ΑΚΟΜΑ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΝΕΟ·Ι·ΣΚΡΙΣΜΟΣ

Τά τεύχη 71–72 τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε» καί τά φύλλα 102–103 τῆς «Ἴσκρα» μᾶς πρόσφεραν καινούργιο, ἐξαιρετικά πλούσιο ὑλικό γιά τό ζήτημα στό ὁποῖο ἀφιερώσαμε τό 8ο κεφάλαιο τῆς μπροσούρας μας. Ἐπειδή ἐδῶ δέν ἔχουμε καθόλου τή δυνατότητα νά χρησιμοποιήσουμε ὅλο αὐτό τό πλούσιο ὑλικό, θά σταθοῦμε μόνο στά κυριότερα σημεῖα: πρῶτο, στό τί εἴδους «ρεαλισμό» τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἐπαινεῖ τό «Ὀσβομποζντένιγε» καί γιατί πρέπει νά τόν ἐπαινεῖ· δεύτερο, στό σημεῖο τῆς ἀμοιβαίας σχέσης τῶν ἐννοιῶν: ἐπανάσταση καί δικτατορία.

I. ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΑΣΤΟΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΡΕΑΛΙΣΤΕΣ ΕΠΑΙΝΟΥΝ ΤΟΥΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ «ΡΕΑΛΙΣΤΕΣ»;

Τά ἄρθρα: «Ἡ διάσπαση τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας» καί «Ὁ θρίαμβρος τοῦ ὑγιῆ νοῦ» (τεῦχος 72 τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε») ἀποτελοῦν γιά τούς συνειδητούς προλεταρίους μιά ἐξαιρετικά πολύτιμη κρίση τῶν ἐκπροσώπων τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης γιά τή σοσιαλδημοκρατία. Ὅσο ἔντονα κι ἄν συστήσουμε στόν κάθε σοσιαλδημοκράτη νά μελετήσει τό πλῆρες κείμενο αὐτῶν τῶν ἄρθρων καί *νά σκεφθεῖ* κάθε τους φράση, δέ θἄναι ἀρκετό *. Θά παραθέσουμε πρίν ἀπ' ὅλα τίς κύριες θέσεις καί τῶν δυό ἄρθρων:

* Στό χειρόγραφο ἀκολουθεῖ παρακάτω τό σβησμένο κείμενο: «Ἡ κρίση τῶν πιό θανάσιμων, τῶν πιό ἰσχυρῶν (στή σύγχρονη κοινωνία) καί πιό ἔξυπνων ἐχθρῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας (ἀπ' ὅλους τούς σημερινούς ἐχθρούς της) ἀποτελεῖ ἕνα θετικά ἀνεκτίμητο ὑλικό γιά τήν πολιτική διαφώτιση τῶν ἴδιων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν». *Ἡ Σύντ.*

«Γιά ἕναν ξένο παρατηρητή — λέει τό «'Οσβομποζντένιγε» — εἶναι ἀρκετά δύσκολο νά συλλάβει τό πραγματικό πολιτικό νόημα τῆς διαφωνίας πού χώρισε τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα σέ δυό ὁμάδες. Δέν εἶναι ἀπόλυτα σωστός ὁ ὁρισμός, καί ὁπωσδήποτε δέ δίνει ἐξαντλητικό χαρακτηρισμό ὅτι ἡ ὁμάδα τῆς „πλειοψηφίας" εἶναι πιό ριζοσπαστική καί εὐθύγραμμη, σέ διάκριση ἀπό τή „μειοψηφία" πού γιά τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσης δέχεται ὁρισμένους συμβιβασμούς. Στό κάτω κάτω ἡ ὁμάδα τῆς μειοψηφίας τηρεῖ ἴσως μέ μεγαλύτερο ζῆλο, ἀπ' ὅ,τι ἡ ὁμάδα τοῦ Λένιν, τά πατροπαράδοτα δόγματα τῆς μαρξιστικῆς ὀρθοδοξίας. Πιό ἀκριβής μᾶς φαίνεται ὁ παρακάτω χαρακτηρισμός. Βασική πολιτική διάθεση τῆς „πλειοψηφίας" εἶναι ἕνας ἀφηρημένος ἐπαναστατισμός, ἕνα πνεῦμα ἀνταρσίας, μιά τάση νά ξεσηκώσει μέ ὁποιαδήποτε μέσα ἐξέγερση τῶν λαϊκῶν μαζῶν καί νά καταλάβει ἀμέσως τήν ἐξουσία ἐξονόματος αὐτῶν τῶν μαζῶν· αὐτό, ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό, συμπλησιάζει τούς „λενινιστές" μέ τούς σοσιαλ-επαναστάτες καί ἐπισκιάζει στή συνείδησή τους τήν ἰδέα τῆς ταξικῆς πάλης μέ τήν ἰδέα τῆς παλλαϊκῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης· οἱ „λενινιστές", ἐνῶ στήν πράξη ἀπαρνιοῦνται πολλές στενότητες τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς διδασκαλίας, εἶναι ἀπό τήν ἄλλη μεριά πέρα γιά πέρα διαποτισμένοι ἀπό τή στενότητα τοῦ ἐπαναστατισμοῦ, ἀρνοῦνται κάθε ἄλλη πρακτική δουλειά ἐκτός ἀπό τήν προετοιμασία τῆς ἄμεσης ἐξέγερσης, ἀγνοοῦν καταρχήν ὅλες τίς μορφές νόμιμης καί μισονόμιμης ζύμωσης καί ὅλα τά εἴδη τῶν πρακτικά-ὠφέλιμων συμβιβασμῶν μέ τά ἄλλα ἀντιπολιτευτικά ρεύματα. 'Αντίθετα ἡ μειοψηφία, ἀκολουθώντας σταθερά τό μαρξιστικό δόγμα, διατηρεῖ ταυτόχρονα καί τά ρεαλιστικά στοιχεῖα τῆς μαρξιστικῆς κοσμοθεωρίας. 'Η βασική ἰδέα αὐτῆς τῆς ὁμάδας εἶναι ἡ ἀντιπαράθεση τῶν συμφερόντων τοῦ „προλεταριάτου" στά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. 'Από τό ἄλλο μέρος ὅμως ἡ ἀντίληψή της γιά τόν ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου — φυσικά μέσα σέ ὁρισμένα ὅρια πού ὑπαγορεύονται ἀπό τά ἀπαρασάλευτα δόγματα τῆς σοσιαλδημοκρατίας — εἶναι ρεαλιστική, νηφάλια, μέ σαφῆ ἐπίγνωση ὅλων τῶν συγκεκριμένων συνθηκῶν καί καθηκόντων αὐτοῦ τοῦ ἀγώνα. Καί οἱ δυό ὁμάδες δέν ἐφαρμόζουν μέ πλήρη συνέπεια τή βασική τους ἄποψη, γιατί στήν ἰδεολογικο-πολιτική τους δημιουργία δεσμεύονται ἀπό τούς αὐστηρούς τύπους τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κατήχησης, τύπους πού ἐμποδίζουν τούς „λενινιστές" νά γίνουν ἀδιάλλακτοι στασιαστές, κατά τό παράδειγμα μερικῶν τουλάχιστον σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν, καί τούς „ἰσκριστές" νά γίνουν οἱ πρακτικοί ἡγέτες ἑνός πραγματικοῦ πολιτικοῦ κινήματος τῆς ἐργατικῆς τάξης».

Καί ἀναφέροντας παρακάτω τό περιεχόμενο τῶν κυριοτέρων ἀποφάσεων, ὁ ἀρθρογράφος τοῦ «'Οσβομποζντένιγε» ἐπεξηγεῖ τίς γενικές του «σκέψεις» μέ μερικές συγκεκριμένες παρατηρήσεις πάνω σ' αὐτές τίς ἀποφάσεις. Σέ σύγκριση μέ τό III συνέδριο, λέει, «ἡ συνδιάσκεψη τῆς μειοψηφίας παίρνει τελείως διαφορετική θέση ἀπέναντι στήν ἔνοπλη ἐξέγερση». «Σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στήν ἔνοπλη ἐξέγερση» ὑπάρχει διαφορά στίς ἀποφάσεις γιά τήν προσωρινή κυβέρνηση. «Παρόμοια ἀσυμφωνία ἐκδηλώνεται καί στή στάση ἀπέναντι στίς συνδικαλιστικές ἐργατικές ἑνώσεις. Οἱ „λενινιστές" στίς ἀποφάσεις τους δέν εἶπαν οὔτε λέξη γιά τή σπουδαιότατη αὐτή ἀφετηρία τῆς πολιτικῆς διαπαιδαγώγησης καί ὀργάνωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης. 'Αντίθετα ἡ μειοψηφία ἐπεξεργάστηκε μιά πολύ σοβαρή ἀπόφαση». Ὅσον ἀφορᾶ τή στάση τους ἀπέναντι στούς φιλελευθέρους καί οἱ δυό ὁμάδες, λέει, εἶναι ὁμόφωνες, τό III συνέδριο ὅμως «ἐπαναλαμβάνει σχεδόν κατά λέξη τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Πλεχάνοφ γιά τή στάση ἀπέναντι στούς φι-

λελευθέρους πού ψηφίστηκε στό ΙΙ συνέδριο καί άπορρίπτει τό πιό εύμενές άπέναντι στούς φιλελευθέρους σχέδιο άπόφασης τοῦ Σταροβέρ, πού εἶχε ψηφιστεῖ στό ἴδιο συνέδριο». Ἄν καί κατά τά ἄλλα οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου καί τῆς συνδιάσκεψης γιά τό ἀγροτικό κίνημα παρουσιάζουν γενικά ὁμοιογένεια, «ἡ „πλειοψηφία" ὑπογραμμίζει περισσότερο τήν ἰδέα τῆς ἐπαναστατικῆς δήμευσης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων κτλ., ἐνῶ ἡ „μειοψηφία" θέλει νά κάνει βάση τῆς ζύμωσής της τό αἴτημα τῶν δημοκρατικῶν κρατικῶν καί διοικητικῶν μεταρρυθμίσεων».

Τέλος τό «Ὀσβομποζντένιγε» παραθέτει ἀπό τό φύλλο 100 τῆς «Ἴσκρα» περικοπές μιᾶς μενσεβίκικης ἀπόφασης, πού ἡ κυριότερη παράγραφός της λέει: «Ἐπειδή σήμερα μόνη ἡ παράνομη δουλειά δέν ἐξασφαλίζει στή μάζα ἀρκετή συμμετοχή της στήν κομματική ζωή καί ὥς ἕνα σημεῖο ὁδηγεῖ στήν ἀντιπαράθεση τῆς μάζας, σάν τέτοιας, στό κόμμα, σάν παράνομη ὀργάνωση, εἶναι ἀπαραίτητο γιά τό κόμμα νά πάρει στά χέρια του τή διεξαγωγή τοῦ συνδικαλιστικοῦ ἀγώνα τῶν ἐργατῶν πάνω σέ νόμιμο ἔδαφος, συνδέοντας αὐστηρά αὐτό τόν ἀγώνα μέ τά σοσιαλδημοκρατικά καθήκοντα». Παίρνοντας ἀφορμή ἀπό αὐτή τήν ἀπόφαση τό «Ὀσβομποζντένιγε» ἀναφωνεῖ: «Χαιρετίζουμε θερμά αὐτή τήν ἀπόφαση σά θρίαμβο τοῦ ὑγιῆ νοῦ, σάν ἔνδειξη τῆς ἀνάνηψης ὁρισμένης μερίδας τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος στά ζητήματα τακτικῆς».

Ὁ ἀναγνώστης ἔχει τώρα μπροστά του ὅλες τίς οὐσιαστικές κρίσεις τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε». Θά ἦταν, ἐννοεῖται, λάθος ἀπό τά πιό μεγάλα νά θεωρηθοῦν οἱ κρίσεις αὐτές σωστές, μέ τήν ἔννοια ὅτι ἀνταποκρίνονται στήν ἀντικειμενική ἀλήθεια. Κάθε σοσιαλδημοκράτης εὔκολα θ' ἀνακαλύψει λάθη αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων σέ κάθε βῆμα. Θά ἦταν ἀφέλεια νά ξεχνᾶ κανείς ὅτι ὅλες αὐτές οἱ κρίσεις εἶναι πέρα γιά πέρα διαποτισμένες ἀπό τά συμφέροντα καί τίς ἀπόψεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ὅτι μέ τήν ἔννοια αὐτή εἶναι πέρα γιά πέρα μεροληπτικές καί ὑποβολιμαῖες. Ἀντανακλοῦν τίς ἀπόψεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀκριβῶς ὅπως ὁ κοῖλος ἤ ὁ κυρτός καθρέφτης ἀντανακλᾶ τά ἀντικείμενα. Θά ἦταν ὅμως ἀκόμα μεγαλύτερο λάθος νά ξεχνᾶ κανείς ὅτι αὐτές οἱ κατά ἀστικό τρόπο διαστρεβλωμένες κρίσεις ἀντανακλοῦν, σέ τελευταία ἀνάλυση, τά πραγματικά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης, πού δέ χωράει ἀμφιβολία ὅτι σάν τάξη καταλαβαίνει πολύ καλά ποιές τάσεις μέσα στή σοσιαλδημοκρατία συμφέρουν στήν ἀστική τάξη, τῆς εἶναι κοντινές, συγγενικές, συμπαθητικές, καί ποιές τῆς εἶναι ἐπιζήμιες, μακρινές, ξένες, ἀντιπαθητικές. Ἕνας ἀστός φιλόσοφος ἤ ἀστός δημοσιολόγος ποτέ δέ θά καταλάβει σωστά τή σοσιαλδημοκρατία, οὔτε τή μενσεβίκικη, οὔτε τήν μπολσεβίκικη σοσιαλδημοκρατία. Ἄν ὅμως εἶναι ἔστω καί κάπως ἔξυπνος δημοσιολόγος, δέ θά τόν ἀπατήσει τό ταξικό του ἔνστικτο καί πάντα θά συλλάβει στήν οὐσία σωστά τή σημασία πού ἔχει γιά τήν ἀστική τάξη τό ἕνα

ἤ τό ἄλλο ρεῦμα μέσα στή σοσιαλδημοκρατία, ἔστω καί ἄν θά τό παρουσιάζει διαστρεβλωμένα. Γιά τό λόγο αὐτόν ἀξίζει πάντοτε ὁ κάθε συνειδητός προλετάριος νά δίνει τήν πιό σοβαρή προσοχή του στό ταξικό ἔνστικτο καί στήν ταξική κρίση τοῦ ἐχθροῦ μας.

Καί τί μᾶς λέει, μέ τό στόμα τῶν ὀσβομποζντέντσι, τό ταξικό ἔνστικτο τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης;

Ἐκφράζει τελείως συγκεκριμένα τήν εὐαρέσκειά της γιά τίς τάσεις τοῦ νεοϊσκρισμοῦ, ἐπαινώντας τον γιά τό ρεαλισμό του, γιά τή νηφαλιότητά του, γιά τό θρίαμβο τοῦ ὑγιῆ νοῦ, γιά τή σοβαρότητα τῶν ἀποφάσεων, γιά τήν ἀνάβλεψή του στά ζητήματα τακτικῆς, γιά τήν πρακτικότητά του κτλ. — καί ἐκφράζει τή δυσαρέσκειά της γιά τίς τάσεις τοῦ III συνεδρίου, κατακρίνοντάς το γιά τή στενότητα, τόν ἐπαναστατισμό του, γιά τό πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας, γιά τήν ἄρνηση τῶν πρακτικῶν-ὠφέλιμων συμβιβασμῶν κτλ. Τό ταξικό ἔνστικτο τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς ὑπαγορεύει ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού πολλές φορές ἔχει ἀποδειχτεῖ στά ἔντυπά μας μέ τά πιό ἀκριβῆ στοιχεῖα, ὅτι δηλαδή οἱ νεοϊσκριστές ἀποτελοῦν τήν ὀπορτουνιστική καί οἱ ἀντίπαλοί τους τήν ἐπαναστατική πτέρυγα τῆς σύγχρονης ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Οἱ φιλελεύθεροι δέν μποροῦν παρά νά συμπαθοῦν τίς τάσεις τῆς πρώτης, δέν μποροῦν παρά νά κατακρίνουν τίς τάσεις τῆς δεύτερης. Οἱ φιλελεύθεροι, σάν ἰδεολογικοί ἐκπρόσωποι τῆς ἀστικῆς τάξης, καταλαβαίνουν θαυμάσια ὅτι στήν ἀστική τάξη συμφέρει «ἡ πρακτικότητα, ἡ νηφαλιότητα, ἡ σοβαρότητα» τῆς ἐργατικῆς τάξης, δηλαδή ὁ ἔμπρακτος περιορισμός τοῦ πεδίου δράσης της στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ, τῶν μεταρρυθμίσεων, τοῦ συνδικαλιστικοῦ ἀγώνα κτλ. Γιά τήν ἀστική τάξη εἶναι ἐπικίνδυνη καί τρομερή ἡ «ἐπαναστατική στενότητα» τοῦ προλεταριάτου καί ὁ πόθος του νά ἐπιτύχει στό ὄνομα τῶν ταξικῶν του καθηκόντων τόν ἡγετικό ρόλο στήν παλλαϊκή ρωσική ἐπανάσταση.

Ὅτι αὐτή εἶναι στήν πραγματικότητα ἡ ἔννοια τῆς λέξης «ρεαλισμός», μέ τή σημασία πού τῆς δίνουν οἱ ὀσβομποζντέντσι, φαίνεται ἀνάμεσα στ' ἄλλα καί ἀπό τήν προηγούμενη χρησιμοποίησή της ἀπό τό «Ὀσβομποζντένιγε» καί ἀπό τόν κ. Στροῦβε. Ἡ ἴδια ἡ «Ἴσκρα» δέν μπόρεσε νά μήν ὁμολογήσει ὅτι *αὐτή* τή σημασία ἔχει ὁ «ρεαλισμός» τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε». Θυμηθεῖτε λχ. τό ἄρθρο «Εἶναι καιρός!», πού δημοσιεύτηκε στό παράρτημα τοῦ φύλλου 73–74 τῆς «Ἴσκρα». Ὁ ἀρθρογράφος (συνεπής ἐκφραστής τῶν ἀπόψεων τοῦ «βάλτου» στό

δεύτερο συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας) διατύπωσε ἀνοιχτά τή γνώμη του ὅτι «ὁ Ἀκίμοφ ἔπαιξε στό συνέδριο μάλλον τό ρόλο τοῦ φάσματος τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, παρά τοῦ πραγματικοῦ ἐκπροσώπου του». Καί ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» ἀναγκάστηκε ἀμέσως νά διορθώσει τό συντάκτη τοῦ ἄρθρου «Εἶναι καιρός!», δηλώνοντας σέ ἕνα σημείωμά της:

«Δέν μποροῦμε νά συμφωνήσουμε μέ τή γνώμη αὐτή. Στίς προγραμματικές ἀπόψεις τοῦ συντρόφου Ἀκίμοφ εἶναι ὁλοφάνερη ἡ σφραγίδα τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, πράγμα πού ἀναγνωρίζει καί ὁ κριτικός τοῦ „Ὀσβομποζντένιγε", σ' ἕνα ἀπό τά τελευταῖα τεύχη του, τονίζοντας ὅτι ὁ σύντροφος Ἀκίμοφ πρόσκειται στή „ρεαλιστική" — διάβαζε: ρεβιζιονιστική — κατεύθυνση» *.

Ἔτσι λοιπόν, ἡ ἴδια ἡ «Ἴσκρα» ξέρει θαυμάσια ὅτι ὁ ὀσβομποζντενικός «ρεαλισμός» εἶναι ἁπλούστατα ὀπορτουνισμός καί τίποτε ἄλλο. Ἄν τώρα ἡ «Ἴσκρα», κάνοντας ἐπίθεση στό «φιλελεύθερο ρεαλισμό» (φύλλο 102 τῆς «Ἴσκρα»), ἀποσιωπᾶ τό γεγονός πόσο *τήν ἐπαινοῦσαν αὐτή τήν ἴδια οἱ φιλελεύθεροι* γιά τό ρεαλισμό της, αὐτό ἐξηγιέται μέ τό ὅτι τέτοιοι ἔπαινοι εἶναι πιό πικροί ἀπό κάθε ἐπίκριση. Τέτοιοι ἔπαινοι (πού δέν εἰπώθηκαν τυχαῖα καί οὔτε γιά πρώτη φορά ἀπό τό «Ὀσβομποζντένιγε») ἀποδείχνουν στήν πράξη τή συγγένεια τοῦ φιλελεύθερου ρεαλισμοῦ καί τῶν τάσεων ἐκείνων τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ «ρεαλισμοῦ» (διάβαζε: ὀπορτουνισμοῦ) πού διαφαίνονται σέ κάθε ἀπόφαση τῶν νεοϊσκριστῶν, γιά τό λόγο ὅτι εἶναι λαθεμένη ὅλη ἡ τακτική τους θέση.

Στήν πραγματικότητα ἡ ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας ἔχει πιά δείξει πέρα γιά πέρα τήν ἀσυνέπεια καί τήν ἰδιοτέλειά της στήν «παλλαϊκή» ἐπανάσταση, — τίς ἔδειξε καί μέ τούς συλλογισμούς τοῦ κυρίου Στροῦβε, καί μέ τόν ὅλο τόνο καί τό περιεχόμενο τῶν πολυαρίθμων φιλελεύθερων ἐφημερίδων, καί μέ τό χαρακτήρα τῶν πολιτικῶν ἐκδηλώσεων μεγάλης μερίδας τῶν ζέμτσι, μεγάλης μερίδας διανοουμένων, καί γενικά ὅλων τῶν ὀπαδῶν τῶν κ. κ. Τρουμπετσκόϊ, Πετρουνκέβιτς, Ροντίτσεφ καί Σίας. Φυσικά ἡ ἀστική τάξη δέν καταλαβαίνει πάντα ξεκάθαρα, γενικά ὅμως μέ τό ταξικό της αἰσθητήριο ἀντιλαμβάνεται θαυμάσια ὅτι, ἀπό τό ἕνα μέρος, τό προλεταριάτο καί ὁ «λαός» τῆς εἶναι χρήσιμοι

* Στό χειρόγραφο ἀκολουθεῖ παρακάτω: «(Σύγκρινε τό φυλλάδιο «Ἕνας ἐξυπηρετικός φιλελεύθερος», ἔκδ. «Βπεριόντ»)» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 69 - 72). *Ἡ Σύντ.*

γιά τήν ἐπανάστασή *της*, σάν κρέας γιά τά κανόνια, σάν πολιορκητικός κριός ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, ἀλλ' ὅτι, ἀπό τό ἄλλο μέρος, τό προλεταριάτο καί ἡ ἐπαναστατική ἀγροτιά τῆς εἶναι τρομερά ἐπικίνδυνοι ἄν πετύχουν «ἀποφασιστική νίκη πάνω στόν τσαρισμό» καί ὁδηγήσουν τή δημοκρατική ἐπανάσταση ὥς τό τέλος. Γι' αὐτό ἡ ἀστική τάξη ἐπιδιώκει μέ ὅλες της τίς δυνάμεις ὥστε τό προλεταριάτο νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἱκανοποιημένο μ' ἕνα «ταπεινό» ρόλο στήν ἐπανάσταση, νά εἶναι πιό νηφάλιο, πιό πρακτικό, πιό ρεαλιστικό καί ἡ δράση του νά καθορίζεται ἀπό τήν ἀρχή: «μή τυχόν καί ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη».

Οἱ ἀστοί διανοούμενοι ξέρουν θαυμάσια ὅτι δέν μποροῦν νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τό ἐργατικό κίνημα. Γι' αὐτό δέν τάσσονται καθόλου ἐνάντια στό ἐργατικό κίνημα, δέν τάσσονται καθόλου ἐνάντια στήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου. Ὄχι, αὐτοί φτάνουν μάλιστα στό σημεῖο νά κάνουν κάθε λογῆς ὑποκλίσεις μπρός στήν ἐλευθερία τῶν ἀπεργιῶν, στήν πολιτισμένη ταξική πάλη, ἐννοώντας τό ἐργατικό κίνημα καί τήν ταξική πάλη μέ τήν ἔννοια πού τούς δίνουν οἱ Μπρεντάνο καί οἱ Χίρς-Ντοῦνκερ. Μέ ἄλλα λόγια, εἶναι ἐντελῶς ἕτοιμοι «νά παραχωρήσουν» στούς ἐργάτες τήν ἐλευθερία ἀπεργιῶν καί τήν ἐλευθερία ὀργάνωσης (πού στήν οὐσία ἔχουν πιά σχεδόν κατακτηθεῖ ἀπό τούς ἴδιους τούς ἐργάτες), ἀρκεῖ οἱ ἐργάτες νά παραιτηθοῦν ἀπό τό «πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας», ἀπό τό «στενό ἐπαναστατισμό», ἀπό τήν ἐχθρότητά τους πρός τούς «πρακτικά ὠφέλιμους συμβιβασμούς», ἀπό τίς ἀξιώσεις καί τίς τάσεις νά βάλουν πάνω στήν «παλλαϊκή ρωσική ἐπανάσταση» τή σφραγίδα τῆς ταξικῆς *τους* πάλης, τή σφραγίδα τῆς προλεταριακῆς συνέπειας, τῆς προλεταριακῆς ἀποφασιστικότητας, τοῦ «πληβειακοῦ γιακωβινισμοῦ». Γι' αὐτό οἱ διανοούμενοι ἀστοί σ' ὅλη τή Ρωσία, μέ χιλιάδες μεθόδους καί ἀπό χιλιάδες δρόμους, — μέ βιβλία *, διαλέξεις, λόγους, συνεντεύξεις κτλ. κτλ. — προσπαθοῦν μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις νά ἐμφυσήσουν στούς ἐργάτες τίς ἰδέες τῆς (ἀστικῆς) νηφαλιότητας, τῆς (φιλελεύθερης) πρακτικότητας, τοῦ (ὁπορτουνιστικοῦ) ρεαλισμοῦ, τῆς ταξικῆς πάλης (ἀ λά Μπρεντάνο), τῶν συνδικαλιστικῶν ἑνώσεων[47] (ἀ λά Χίρς-Ντοῦνκερ) κτλ. Τά δυό τελευταῖα συνθήματα εἶναι ἰδιαίτερα βολικά γιά τούς ἀστούς τοῦ «συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ» ἤ τοῦ «ὀσβομποζντενικοῦ» κόμματος, γιατί ἐξωτερικά συμπίπτουν μέ τά μαρξιστικά συνθήματα, γιατί μέ μιά μικρή παρασιώπηση καί μιά μικρή διαστρέβλωση μπο-

* Σύγκρινε: *Προκοπόβιτς*: «Τό ἐργατικό ζήτημα στή Ρωσία».

ρουν εύκολα νά μπερδευτοῦν μέ τά σοσιαλδημοκρατικά συνθήματα, κάποτε μάλιστα καί νά περάσουν γιά σοσιαλδημοκρατικά. Νά, λογουχάρη, ἡ νόμιμη φιλελεύθερη ἐφημερίδα «Ρασσβέτ»[48] (γι' αὐτήν θά προσπαθήσουμε σέ ἄλλη εὐκαιρία νά μιλήσουμε πιό λεπτομερειακά στούς ἀναγνῶστες τῆς «Προλετάρι») λέει συχνά τέτοια «τολμηρά» πράγματα γιά τήν ταξική πάλη, γιά τή δυνατότητα τῆς ἐξαπάτησης τοῦ προλεταριάτου ἀπό τήν ἀστική τάξη, γιά τό ἐργατικό κίνημα, γιά πρωτοβουλία τοῦ προλεταριάτου κτλ. κτλ., ὥστε ἕνας ἀπρόσεχτος ἀναγνώστης κι ἕνας ἀνεξέλιχτος ἐργάτης μποροῦν εὔκολα νά πάρουν τό «σοσιαλδημοκρατισμό» της τοῖς μετρητοῖς. Στήν πραγματικότητα ὅμως αὐτό εἶναι ἀστική παραποίηση τοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ, ὀπορτουνιστική διαστρέβλωση καί παραμόρφωση τῆς ἔννοιας πού ἔχει ἡ ταξική πάλη.

Στή βάση ὅλης αὐτῆς τῆς γιγάντιας (ὡς πρός τό πλάτος τῆς ἐπίδρασης πάνω στίς μάζες) ἀστικῆς ὑποκατάστασης βρίσκεται ἡ τάση νά ὑποβιβαστεῖ τό ἐργατικό κίνημα κυρίως στό ἐπίπεδο τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, νά κρατηθεῖ ὅσο μπορεῖ πιό μακριά ἀπό μιάν ἀνεξάρτητη (δηλαδή ἐπαναστατική καί προσανατολισμένη πρός τή δημοκρατική δικτατορία) πολιτική, «νά ἐπισκιαστεῖ στή συνείδησή τους, στή συνείδηση τῶν ἐργατῶν ἡ ἰδέα μιᾶς παλλαϊκῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπό τήν ἰδέα τῆς ταξικῆς πάλης».

Ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἀναποδογυρίσαμε ὁλότελα τή διατύπωση τοῦ «'Οσβομποζντένιγε». Εἶναι μιά ὑπέροχη διατύπωση πού ἐκφράζει θαυμάσια δυό ἀπόψεις γιά τό ρόλο τοῦ προλεταριάτου στή δημοκρατική ἐπανάσταση, τήν ἄποψη τήν ἀστική καί τήν ἄποψη τή σοσιαλδημοκρατική. Ἡ ἀστική τάξη θέλει νά περιορίσει τό προλεταριάτο μόνο στό συνδικαλιστικό κίνημα κι ἔτσι «νά ἐπισκιάσει στή συνείδησή του τήν ἰδέα μιᾶς παλλαϊκῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης μέ τήν ἰδέα τῆς *(μπρεντανικῆς)* ταξικῆς πάλης», — ἐντελῶς στό πνεῦμα τῶν μπερνσταϊνικῶν συντακτῶν τοῦ «Credo», πού ἔχουν ἐπισκιάσει στή συνείδηση τῶν ἐργατῶν τήν ἰδέα τῆς πολιτικῆς πάλης μέ τήν ἰδέα τοῦ «καθαρά-ἐργατικοῦ» κινήματος. Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀπεναντίας θέλει νά ἀναπτύξει τήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου ὥς τήν ἡγετική συμμετοχή του στήν παλλαϊκή ρωσική ἐπανάσταση, δηλαδή νά ὁδηγήσει αὐτή τήν ἐπανάσταση ὥς τή δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἡ ἐπανάστασή μας εἶναι παλλαϊκή — λέει ἡ ἀστική τάξη στό προλεταριάτο. — Γι' αὐτό ἐσύ, σάν ἰδιαίτερη τάξη, πρέπει νά

περιοριστεῖς στήν ταξική σου πάλη, — πρέπει, ἐνονόματι τοῦ «ὑγιῆ νοῦ», νά στρέψεις τήν κύρια προσοχή σου στίς συνδικαλιστικές ἑνώσεις καί στή νομιμοποίησή τους, — πρέπει νά θεωρεῖς ἀκριβῶς αὐτές τίς συνδικαλιστικές ἑνώσεις σάν τή «σπουδαιότερη ἀφετηρία γιά τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση καί ὀργάνωσή σου», — πρέπει στήν ἐπαναστατική στιγμή νά ἐκπονεῖς κυρίως «σοβαρές» ἀποφάσεις, σάν τήν ἀπόφαση τῶν νεοϊσκριστῶν, — πρέπει νά εἶσαι προσεχτικός ἀπέναντι στίς ἀποφάσεις πού εἶναι «πιό εὐμενεῖς γιά τούς φιλελευθέρους», — πρέπει νά προτιμᾶς τούς ἡγέτες πού ἔχουν τήν τάση νά γίνουν «πρακτικοί ἡγέτες τοῦ ρεαλιστικοῦ πολιτικοῦ κινήματος τῆς ἐργατικῆς τάξης», — πρέπει «νά περιφρουρεῖς τά ρεαλιστικά στοιχεῖα τῆς μαρξιστικῆς κοσμοθεωρίας» (ἄν, δυστυχῶς, ἔχεις ἤδη μολυνθεῖ ἀπό τούς «αὐστηρούς τύπους» αὐτῆς τῆς «ἀνεπιστημονικῆς» κατήχησης).

Ἡ ἐπανάστασή μας εἶναι παλλαϊκή — λέει ἡ σοσιαλδημοκρατία στό προλεταριάτο. — Γι' αὐτό ἐσύ, σάν ἡ πιό πρωτοπόρα καί ἡ μοναδική ὥς τό τέλος ἐπαναστατική τάξη, πρέπει νά τείνεις ὄχι μόνο νά πάρεις μέρος στήν ἐπανάσταση μέ τόν πιό δραστήριο τρόπο, μά καί νά παίξεις ἡγετικό ρόλο σ' αὐτήν. Γι' αὐτό δέν πρέπει νά περιορίζεσαι στά στενῶς ἐννοούμενα πλαίσια τῆς ταξικῆς πάλης, κυρίως μέ τήν ἔννοια τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, μά ἀπεναντίας νά ἐπιδιώκεις νά πλατύνεις τά πλαίσια καί τό περιεχόμενο τῆς ταξικῆς σου πάλης *ὥς τό σημεῖο* πού τά πλαίσια αὐτά *νά περιλάβουν* ὄχι μόνο *ὅλα* τά καθήκοντα τῆς τωρινῆς, τῆς δημοκρατικῆς παλλαϊκῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, ἀλλά καί τά καθήκοντα τῆς μελλοντικῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Γι' αὐτό, χωρίς νά ἀγνοεῖς τό συνδικαλιστικό κίνημα, χωρίς νά ἀρνιέσαι νά χρησιμοποιήσεις καί τά παραμικρότερα περιθώρια νομιμότητας, πρέπει τήν ἐποχή τῆς ἐπανάστασης νά προωθεῖς στήν πρώτη γραμμή τά καθήκοντα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, τοῦ σχηματισμοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ καί ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, πού εἶναι οἱ μοναδικοί δρόμοι πρός τήν ὁλοκληρωτική νίκη τοῦ λαοῦ ἐνάντια στόν τσαρισμό, πρός τήν κατάκτηση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας καί τῆς ἀληθινῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας.

Εἶναι περιττό νά ποῦμε τί μεσοβέζικη θέση, ἀσυνεπῆ καί φυσικά εὐάρεστη γιά τήν ἀστική τάξη πῆραν στό ζήτημα αὐτό, ἐξαιτίας τῆς λαθεμένης «γραμμῆς» τους, οἱ ἀποφάσεις τῶν νεοϊσκριστῶν.

II. ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ «ΒΑΘΑΙΜΑ» ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΜΑΡΤΙΝΟΦ

Ἂς περάσουμε στά ἄρθρα τοῦ Μαρτίνοφ πού δημοσιεύτηκαν στά φύλλα 102 καί 103 τῆς «Ἴσκρα». Εἶναι αὐτονόητο ὅτι δέ θά ἀπαντήσουμε στίς προσπάθειες τοῦ Μαρτίνοφ ν' ἀποδείξει πώς δέν εἶναι σωστή ἡ δική μας καί εἶναι σωστή ἡ δική του ἑρμηνεία μιᾶς σειρᾶς περικοπῶν τοῦ Ἔνγκελς καί τοῦ Μάρξ. Οἱ προσπάθειες αὐτές εἶναι τόσο λίγο σοβαρές, οἱ ὑπεκφυγές τοῦ Μαρτίνοφ τόσο ὁλοφάνερες, τό ζήτημα τόσο καθαρό, ὥστε δέ θά εἶχε κανένα ἐνδιαφέρον νά σταθοῦμε ἄλλη μιά φορά σ' αὐτό. Κάθε σκεπτόμενος ἀναγνώστης θά ξεδιαλύσει εὔκολα μόνος του τίς ὄχι καί περίπλοκες κουτοπονηριές τῆς ὁλομέτωπης ὑποχώρησης τοῦ Μαρτίνοφ, ἰδιαίτερα ὅταν ἐκδοθεῖ ἡ πλήρης μετάφραση τῆς μπροσούρας τοῦ Ἔνγκελς: «Οἱ μπακουνινιστές ἐπί τό ἔργον» καί τῆς μπροσούρας τοῦ Μάρξ: «Ἔκκληση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πρός τήν Ἕνωση τῶν Κομμουνιστῶν» τοῦ Μάρτη 1850[49], πού τίς ἑτοιμάζει μιά ὁμάδα ἀπό συνεργάτες τῆς «Προλετάρι». Φτάνει νά ἀναφέρουμε μιά περικοπή ἀπό τά ἄρθρα τοῦ Μαρτίνοφ γιά νά δεῖ ἐντελῶς ὁλοφάνερα ὁ ἀναγνώστης τήν ὑποχώρησή του.

Ἡ «Ἴσκρα» «παραδέχεται» — λέει ὁ Μαρτίνοφ στό φύλλο 103 — «ὅτι ἡ ἐγκαθίδρυση προσωρινῆς κυβέρνησης εἶναι ἕνας ἀπό τούς δυνατούς καί ἐνδεδειγμένους δρόμους ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης καί ἀρνεῖται τή σκοπιμότητα τῆς συμμετοχῆς τῶν σοσιαλδημοκρατῶν σέ *ἀστική* προσωρινή κυβέρνηση, ἀκριβῶς πρός τό συμφέρον τῆς πλήρους κατάκτησης στό μέλλον τῆς κρατικῆς μηχανῆς γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση». Μέ ἄλλα λόγια: ἡ «Ἴσκρα» ἀναγνώρισε τώρα πόσο παράλογοι εἶναι ὅλοι οἱ φόβοι της σχετικά μέ τήν εὐθύνη τῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης γιά τό δημόσιο ταμεῖο καί τίς τράπεζες, σχετικά μέ τό ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνο καί ἀδύνατο νά πάρει στά χέρια της τίς «φυλακές» κτλ. Μόνο πού ἡ «Ἴσκρα» τά μπερδεύει, ὅπως καί πρῶτα, συγχέοντας τή δημοκρατική μέ τή σοσιαλιστική δικτατορία. Ἡ σύγχυση εἶναι ἀναπόφευκτη, σάν κάλυψη τῆς ὑποχώρησης.

Ἀνάμεσα ὅμως στούς μπερδεψιάρηδες τῆς νέας «Ἴσκρα» ὁ Μαρτίνοφ ξεχωρίζει σάν μπερδεψιάρης πρώτης γραμμῆς, σάν μπερδεψιάρης, ἄν ἐπιτρέπεται νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι, μέ ταλέντο. Μπερδεύοντας τό ζήτημα μέ τίς προσπάθειές του νά τό «βαθύνει», πάντα σχεδόν «σοφίζεται» νέες διατυπώσεις πού φωτίζουν περίφημα ὅλη τήν καλπιά τῆς θέσης πού παίρνει. Θυμηθεῖτε

πῶς «βάθαινε» στήν ἐποχή τοῦ οἰκονομισμοῦ τόν Πλεχάνοφ καί μέ πόση δημιουργικότητα ἔφτιασε τή διατύπωση: «οἰκονομικός ἀγώνας ἐνάντια στούς ἐργοδότες καί στήν κυβέρνηση». Εἶναι δύσκολο νά βρεῖ κανείς σ' ὅλη τή φιλολογία τῶν «οἰκονομιστῶν» μιά πιό ἐπιτυχημένη ἔκφραση ὅλης τῆς καλπιᾶς πού διακρίνει αὐτή τήν κατεύθυνση. Ἔτσι καί τώρα. Ὁ Μαρτίνοφ ἐξυπηρετεῖ μέ ζῆλο τή νέα «Ἴσκρα» καί σχεδόν κάθε φορά πού παίρνει τό λόγο μᾶς δίνει καινούργιο καί περίφημο ὑλικό γιά νά ἐκτιμήσουμε τήν καλπιά τῆς θέσης τῶν νεοϊσκριστῶν. Στό φύλλο 102 λέει ὅτι ὁ Λένιν «ὑποκατέστησε ἀπαρατήρητα τήν ἔννοια ἐπανάσταση μέ τήν ἔννοια δικτατορία» (σελ. 3, στήλη 2).

Σ' αὐτή τήν κατηγορία συνοψίζονται οὐσιαστικά ὅλες οἱ κατηγορίες τῶν νεοϊσκριστῶν ἐναντίον μας. Καί πόσο εὐγνωμονοῦμε τόν Μαρτίνοφ γι' αὐτή τήν κατηγορία! Τί ἀνεκτίμητη ὑπηρεσία μᾶς προσφέρει στόν ἀγώνα ἐνάντια στό νεοϊσκρισμό, διατυπώνοντας ἔτσι τήν κατηγορία! Πραγματικά πρέπει νά παρακαλέσουμε τή σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» νά ξαπολάει πιό συχνά τόν Μαρτίνοφ ἐναντίον μας γιά «νά βαθαίνει» τίς ἐπιθέσεις ἐνάντια στήν «Προλετάρι» καί γιά νά τίς διατυπώνει κατά τρόπο «ἀληθινά σύμφωνο μέ τίς ἀρχές». Γιατί ὅσο πιό σύμφωνα μέ τίς ἀρχές προσπαθεῖ νά κρίνει ὁ Μαρτίνοφ, τόσο χειρότερα τά καταφέρνει, τόσο πιό καθαρά δείχνει τά χάσματα τοῦ νεοϊσκρισμοῦ, τόσο πιό ἐπιτυχημένη εἶναι ἡ ὠφέλιμη παιδαγωγική ἐγχείρηση πού πραγματοποιεῖ στόν ἑαυτό του καί στούς φίλους του: reductio ad absurdum (εἰς ἄτοπον ἀπαγωγή τῶν ἀρχῶν τῆς νέας «Ἴσκρα»).

Ἡ «Βπεριόντ» καί ἡ «Προλετάρι» «ὑποκαθιστοῦν» τήν ἔννοια ἐπανάσταση μέ τήν ἔννοια δικτατορία. Ἡ «Ἴσκρα» δέ θέλει μιά τέτοια «ὑποκατάσταση». Ἀκριβῶς ἔτσι, ἀξιότιμε σύντροφε Μαρτίνοφ! Εἴπατε ἄθελά σας μιά μεγάλη ἀλήθεια. Ἐπιβεβαιώσατε *μέ τή νέα* διατύπωση τή θέση μας ὅτι ἡ «Ἴσκρα» σέρνεται στήν οὐρά τῆς ἐπανάστασης, ὅτι γλιστράει σέ ὀσβομποζντενική διατύπωση τῶν καθηκόντων της, ἐνῶ ἡ «Βπεριόντ» καί ἡ «Προλετάρι» ρίχνουν συνθήματα πού προωθοῦν τή δημοκρατική ἐπανάσταση.

Δέν τό καταλαβαίνετε αὐτό, σύντροφε Μαρτίνοφ; Ἐπειδή τό ζήτημα εἶναι σοβαρό θά προσπαθήσουμε νά σᾶς δόσουμε διεξοδική ἐξήγηση.

Ὁ ἀστικός χαρακτήρας τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης ἐκφράζεται, ἐκτός ἀπό τ' ἄλλα, καί μέ τό ὅτι ὁλόκληρη σειρά κοινωνικές τάξεις, ὁμάδες καί στρώματα, πού ἀναγνωρίζουν πέρα γιά πέρα τήν ἀτομική ἰδιοκτησία καί τήν ἐμπορευματική οἰκο-

νομία καί εἶναι ἀνίκανα νά βγοῦν ἔξω ἀπό αὐτά τά πλαίσια, φτάνουν μέ τή δύναμη τῶν πραγμάτων στό σημεῖο νά ἀναγνωρίσουν ὅτι εἶναι ἀκατάλληλη ἡ ἀπολυταρχία καί ὅλο τό σύστημα τῆς δουλοπαροικίας γενικά καί τάσσονται μέ τό αἴτημα: ἐλευθερία. Παράλληλα ὁ ἀστικός χαρακτήρας *αὐτῆς* τῆς ἐλευθερίας, πού τήν ἀπαιτεῖ ἡ «κοινωνία» καί τήν ὑποστηρίζουν οἱ τσιφλικάδες καί οἱ κεφαλαιοκράτες μ' ἕνα χείμαρρο ἀπό λόγια (καί μόνο λόγια!), προβάλλει ὅλο καί πιό ξεκάθαρα. Ταυτόχρονα γίνεται ὅλο καί πιό ἔκδηλη καί ἡ ριζική διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν ἐργατικό καί στόν ἀστικό ἀγώνα γιά τήν ἐλευθερία, ἀνάμεσα στόν προλεταριακό καί στό φιλελεύθερο δημοκρατισμό. Ἡ ἐργατική τάξη καί οἱ συνειδητοί ἐκπρόσωποί της τραβᾶνε μπροστά καί σπρώχνουν αὐτό τόν ἀγώνα πρός τά μπρός, ὄχι μονάχα χωρίς νά φοβοῦνται νά τόν οδηγήσουν ὥς τό τέλος, μά καί ἐπιδιώκοντας νά τόν φτάσουν πολύ μακρύτερα ἀπό τόν πιό ἀπώτερο σκοπό τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἀστική τάξη εἶναι ἀσυνεπής καί ἰδιοτελής, γιατί δέχεται τά συνθήματα τῆς ἐλευθερίας μόνο ἐνμέρει καί ὑποκριτικά. Κάθε ἀπόπειρα νά χαραχτοῦν μέ εἰδική διαχωριστική γραμμή ἤ μέ εἰδικῶς ἐπεξεργασμένα «σημεῖα» (σάν τά σημεῖα τῆς ἀπόφασης τοῦ Σταροβέρ ἤ τῆς συνδιάσκεψης) τά ὅρια πέρα ἀπό τά ὁποῖα ἀρχίζει αὐτή ἡ ὑποκρισία τῶν ἀστῶν φίλων τῆς ἐλευθερίας ἤ, ἄν θέλετε, αὐτή ἡ προδοσία τῆς ἐλευθερίας ἀπό τούς ἀστούς φίλους της εἶναι ἀναπότρεπτα καταδικασμένη σέ ἀποτυχία, γιατί ἡ ἀστική τάξη, καθώς βρίσκεται ἀνάμεσα σέ δυό πυρά (τήν ἀπολυταρχία καί τό προλεταριάτο) εἶναι ἱκανή ν' ἀλλάζει μέ χίλιους τρόπους καί χίλια μέσα τή θέση της καί τά συνθήματά της, προσαρμοζόμενη πότε κατά ἕνα ρούπι πρός τά ἀριστερά καί πότε κατά ἕνα ρούπι πρός τά δεξιά, διαρκῶς παζαρεύοντας καί κάνοντας συναλλαγή. Τό καθῆκον τοῦ προλεταριακοῦ δημοκρατισμοῦ δέν εἶναι νά ἐπινοεῖ τέτοια νεκρά «σημεῖα», μά νά κριτικάρει ἀκούραστα τήν ἐξελισσόμενη πολιτική κατάσταση, νά ξεσκεπάζει τίς ὅλο καί καινούργιες, ἀπρόβλεπτες ἀπό πρίν ἀσυνέπειες καί προδοσίες τῆς ἀστικῆς τάξης.

Θυμηθεῖτε τήν ἱστορία τῶν πολιτικῶν ἐμφανίσεων τοῦ κ. Στροῦβε στόν παράνομο τύπο, τήν ἱστορία τοῦ πολέμου τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἐναντίον του, καί θά δεῖτε πεντακάθαρα πῶς ἐκπλήρωσε αὐτά τά καθήκοντα ἡ ὑπέρμαχος τοῦ προλεταριακοῦ δημοκρατισμοῦ σοσιαλδημοκρατία. Ὁ κ. Στροῦβε ἄρχισε μέ ἕνα σύνθημα καθαρά ἀ λά Σίποφ: «δικαιώματα καί κυρίαρχα ζέμστβο» (βλ. τό ἄρθρο μου στό «Ζαριά»[50]: «Οἱ διῶχτες τῶν ζέμ-

στβο καί οί Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» *). Ἡ σοσιαλδημοκρατία τόν ξεσκέπασε καί τόν ἔσπρωξε πρός ἕνα συγκεκριμένο συνταγματικό πρόγραμμα. Ὅταν αὐτά τά «σπρωξίματα» ἄρχισαν νά ἐπιδροῦν χάρη στήν ἐξαιρετικά γοργή πορεία τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων, ὁ ἀγώνας στράφηκε πρός τό *κατοπινό* ζήτημα τοῦ δημοκρατισμοῦ: ὄχι ἁπλῶς σύνταγμα γενικά, μά ἀπαραίτητα καθολικό, ἄμεσο καί ἴσο ἐκλογικό δικαίωμα μέ μυστική ψηφοφορία. Ὅταν «κατακτήσαμε» ἀπό τόν «ἐχθρό» καί αὐτή τήν καινούργια θέση (ἀποδοχή τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος ἀπό τήν «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης»), ἀρχίσαμε νά πιέζουμε παραπέρα, δείχνοντας τήν ὑποκρισία καί τήν καλπιά τοῦ συστήματος τῶν δυό βουλῶν καί τό γεγονός ὅτι ἡ ἀποδοχή τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος ἀπό τούς ὀσβομποζντέντσι δέν εἶναι πλήρης, δείχνοντας ὅτι ὁ *μοναρχισμός* τους φανερώνει τόν καπηλικό χαρακτήρα τοῦ δημοκρατισμοῦ τους ἤ, μ' ἄλλα λόγια, τό *ξεπούλημα* τῶν συμφερόντων τῆς μεγάλης ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπ' αὐτούς τούς ὀσβομποζντενικούς ἥρωες τοῦ μπεζαχτᾶ.

Τέλος τό ἄγριο πεῖσμα τῆς ἀπολυταρχίας, ἡ γιγάντια πρόοδος τοῦ ἐμφύλιου πολέμου, τό ἀδιέξοδο τῆς κατάστασης ὅπου ὁδήγησαν τή Ρωσία οἱ μοναρχικοί ἄρχισαν νά ἐπιδροῦν καί στά πιό ἀγύριστα κεφάλια. Ἡ ἐπανάσταση ἔγινε *γεγονός*. Δέ χρειαζόταν πιά νᾶσαι ἐπαναστάτης γιά νά ἀναγνωρίσεις τήν ἐπανάσταση. Ἡ ἀπολυταρχική κυβέρνηση βρισκόταν πραγματικά σέ κατάσταση ἀποσύνθεσης καί ἐξακολουθεῖ νά ἀποσυντίθεται μπροστά στά μάτια ὅλου τοῦ κόσμου. Ὅπως παρατήρησε σωστά στό νόμιμο τύπο κάποιος φιλελεύθερος (ὁ κ. Γκρέντεσκουλ), δημιουργήθηκε μιά πραγματική κατάσταση ἀνυπακοῆς πρός αὐτή τήν κυβέρνηση. Παρ' ὅλην τή φαινομενική της δύναμη ἡ ἀπολυταρχία ἀποδείχτηκε ἀνίσχυρη, τά γεγονότα τῆς ἀναπτυσσόμενης ἐπανάστασης ἄρχισαν ἁπλούστατα νά παραμερίζουν αὐτό τόν παρασιτικό ὀργανισμό πού σάπιζε ζωντανός. Ἀναγκασμένοι νά στηρίξουν τή δράση τους (ἤ πιό σωστά τήν πολιτική τους κερδοσκοπία) στίς δοσμένες σχέσεις, τίς διαμορφωμένες στήν πράξη, οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί *ἄρχισαν νά φτάνουν στήν ἀνάγκη νά ἀναγνωρίσουν τήν ἐπανάσταση*. Αὐτό τό κάνουν ὄχι γιατί εἶναι ἐπαναστάτες, ἀλλά παρά τό γεγονός ὅτι δέν εἶναι ἐπαναστάτες. Τό κάνουν ἀπό ἀνάγκη καί παρά τή θέλησή τους, βλέποντας μέ μοχθηρία τίς ἐπιτυχίες τῆς ἐπανάστασης, κατηγορώντας γιά

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21 - 73. *Ἡ Σύντ.*

ἐπαναστατισμό τήν ἀπολυταρχία, πού δέ θέλει συναλλαγές ἀλλά ἀγώνα ζωῆς ἤ θανάτου. Μεταπράτες ἀπό γεννησιμιοῦ τους, μισοῦν τόν ἀγώνα καί τήν ἐπανάσταση, τά γεγονότα ὅμως τούς ἀναγκάζουν νά σταθοῦν στό ἔδαφος τῆς ἐπανάστασης, γιατί δέν ὑπάρχει ἄλλο ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια τους.

Βρισκόμαστε μπροστά σ' ἕνα ἐξαιρετικά διδακτικό καί ἐξαιρετικά κωμικό θέαμα. Οἱ πόρνες τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ προσπαθοῦν νά περιβληθοῦν τήν τήβεννο τῆς ἐπαναστατικότητας. Οἱ ὀσβομποζντέντσι — risum teneatis, amici!* — οἱ ὀσβομποζντέντσι ἀρχίζουν νά μιλᾶνε ἐξονόματος τῆς ἐπανάστασης! Οἱ ὀσβομποζντέντσι ἀρχίζουν νά βεβαιώνουν ὅτι «δέ φοβοῦνται τήν ἐπανάσταση» (ὁ κ. Στροῦβε στό τεῦχος 72 τοῦ «'Οσβομποζντένιγε»)!!! Οἱ ὀσβομποζντέντσι ἐκφράζουν τήν ἀξίωση «νά μποῦν ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπανάστασης»!!!

Αὐτό εἶναι ἕνα ἐξαιρετικά σημαντικό φαινόμενο πού χαρακτηρίζει ὄχι μόνο τήν πρόοδο τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ, μά πολύ περισσότερο τήν πρόοδο τῶν πραγματικῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος πού *ἀνάγκασε* νά τό ἀναγνωρίσουν. 'Ακόμα καί ἡ ἀστική τάξη ἀρχίζει νά νιώθει ὅτι συμφέρει περισσότερο νά τοποθετηθεῖ στό ἔδαφος τῆς ἐπανάστασης, — τόσο ἔχει κλονιστεῖ ἡ ἀπολυταρχία. 'Από τό ἄλλο μέρος ὅμως τό φαινόμενο αὐτό, πού μαρτυρεῖ τήν ἄνοδο ὅλου τοῦ κινήματος σέ καινούργια, ἀνώτερη βαθμίδα, βάζει μπροστά μας ἐπίσης καινούργια καί ἀνώτερα καθήκοντα. Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἐπανάστασης ἀπό τήν ἀστική τάξη δέν μπορεῖ νά εἶναι εἰλικρινής, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν προσωπική εὐσυνειδησία τούτου εἴτε ἐκείνου τοῦ θεωρητικοῦ ἐκπροσώπου τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀστική τάξη δέν μπορεῖ παρά νά φέρει μαζί της καί σ' αὐτό τό ἀνώτερο στάδιο τοῦ κινήματος τήν ἰδιοτέλεια, τήν ἀσυνέπεια, τά παζαρέματα καί τά ἀντιδραστικά μικροτεχνάσματα. 'Εμεῖς πρέπει τώρα νά διατυπώσουμε *διαφορετικά* τά ἄμεσα *συγκεκριμένα* καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης ἐνονόματι τοῦ προγράμματός μας καί τῆς ἀνάπτυξης τοῦ προγράμματός μας. Αὐτό πού ἦταν ἀρκετό χθές *δέν εἶναι ἀρκετό σήμερα*. Ἴσως χθές νά ἀρκοῦσε, σάν πρωτοπόρο δημοκρατικό σύνθημα, τό αἴτημα νά ἀναγνωριστεῖ ἡ ἐπανάσταση. Σήμερα αὐτό δέν ἀρκεῖ. Ἡ ἐπανάσταση ἀνάγκασε ἀκόμα καί τόν κ. Στροῦβε νά τήν ἀναγνωρίσει. Τώρα ἀπό τήν πρωτοπόρα τάξη ἀπαιτεῖται νά καθορίσει μέ ἀκρίβεια *τό ἴδιο τό περιεχόμενο* τῶν ζωτικῶν καί ἐπιτακτικῶν καθηκόντων αὐτῆς τῆς

* — κρατεῖστε τά γέλια σας, φίλοι!

ἐπανάστασης. Οἱ κύριοι Στροῦβε, ἀναγνωρίζοντας τήν ἐπανάσταση, δείχνουν ἀμέσως ξανά καί ξανά τά γαϊδουρινά αὐτιά τους, ξαναρχίζοντας τό παλιό τροπάριο γιά τή δυνατότητα μιᾶς εἰρηνικῆς ἔκβασης, γιά τό ὅτι ὁ *Νικόλαος* θά καλέσει στήν ἐξουσία τούς κυρίους ὀσβομποζντέντσι κτλ. κτλ. Οἱ κύριοι ὀσβομποζντέντσι ἀναγνωρίζουν τήν ἐπανάσταση γιά νά μποροῦν ἔτσι πιό ἀκίνδυνα νά ἐξαπατήσουν αὐτή τήν ἐπανάσταση, νά τήν προδόσουν. Τό δικό μας καθῆκον τώρα εἶναι νά δείξουμε στό προλεταριάτο καί σ' ὅλο τό λαό τήν ἀνεπάρκεια τοῦ συνθήματος: ἐπανάσταση, νά δείξουμε τήν ἀνάγκη νά δοθεῖ ἕνας καθαρός καί χωρίς διφορούμενα, συνεπής καί κατηγορηματικός ὁρισμός *τοῦ ἴδιου τοῦ περιεχομένου* τῆς ἐπανάστασης. Κι αὐτόν ἀκριβῶς τόν ὁρισμό μᾶς τόν δίνει τό μοναδικό σύνθημα πού εἶναι ἱκανό νά ἐκφράσει σωστά τήν ἀποφασιστηκή νίκη τῆς ἐπανάστασης, τό σύνθημα: ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς[51].

Ἡ κακή χρήση τῶν λέξεων εἶναι τό πιό συνηθισμένο φαινόμενο στήν πολιτική. Πολλές φορές λογουχάρη αὐτοαποκαλοῦνται «σοσιαλιστές» καί οἱ ὀπαδοί τοῦ ἀγγλικοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ («ὅλοι μας εἴμαστε τώρα σοσιαλιστές» — «We all are socialists now», εἶπε ὁ Χάρκουρτ) καί οἱ ὀπαδοί τοῦ Βίσμαρκ καί οἱ φίλοι τοῦ Πάπα Λέοντα XIII. Πολύ εὔκολα μπορεῖ νά γίνει ἐπίσης κατάχρηση τῆς λέξης «ἐπανάσταση», καί σ' ἕνα ὁρισμένο στάδιο ἀνάπτυξης τοῦ κινήματος μιά τέτοια κατάχρηση εἶναι ἀναπόφευκτη. Ὅταν ὁ κ. Στροῦβε ἄρχισε νά μιλάει ἐξονόματος τῆς ἐπανάστασης, ἄθελά μας θυμηθήκαμε τόν Θιέρσο. Μερικές μέρες πρίν τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη αὐτός ὁ τερατώδης νάνος, αὐτός ὁ ἰδεώδης ἐκφραστής τοῦ χαρακτηριστικοῦ γνωρίσματος τῆς ἀστικῆς τάξης νά κάνει πολιτικές προδοσίες προαισθάνθηκε τό πλησίασμα τῆς λαϊκῆς θύελλας. Καί δήλωσε ἀπό τό βῆμα τῆς βουλῆς *ὅτι ἀνήκει στό κόμμα τῆς ἐπανάστασης!* (Βλ. «Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στή Γαλλία» τοῦ Μάρξ)[52]. Ἡ πολιτική σημασία τοῦ περάσματος τῶν ὀσβομποζντέντσι μέ τό μέρος τοῦ κόμματος τῆς ἐπανάστασης *εἶναι πέρα γιά πέρα ταυτόσημη* μ' αὐτό τό «πέρασμα» τοῦ Θιέρσου. Ὅταν οἱ ρῶσοι Θιέρσοι ἀρχίζουν νά μιλᾶνε γιά τό ὅτι ἀνήκουν στό κόμμα τῆς ἐπανάστασης, αὐτό σημαίνει ὅτι τό σύνθημα «ἐπανάσταση» ἔπαψε πιά νά εἶναι ἀρκετό, ὅτι δέ λέει πιά τίποτε, δέν καθορίζει κανενός εἴδους καθήκοντα, γιατί ἡ ἐπανάσταση ἔγινε γεγονός καί τά πιό ἑτερογενῆ στοιχεῖα πῆγαν σωρηδόν μέ τό μέρος της.

Ἀλήθεια τί σημαίνει ἐπανάσταση ἀπό τή μαρξιστική ἄποψη;

Βίαιη συντριβή τοῦ παλιωμένου πολιτικοῦ ἐποικοδομήματος, πού ἡ ἀντίθεσή του πρός τίς νέες σχέσεις παραγωγῆς προκάλεσε σέ μιά δρισμένη στιγμή τή χρεοκοπία του. Ἡ ἀντίθεση τῆς ἀπολυταρχίας πρός ὅλο τό κεφαλαιοκρατικό καθεστώς τῆς Ρωσίας, πρός ὅλες τίς ἀνάγκες τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς της ἐξέλιξης κάνει σήμερα τή χρεοκοπία αὐτή τόσο μεγαλύτερη ὅσο περισσότερο χρόνο ἡ ἀντίθεση αὐτή συγκρατιόταν τεχνητά. Τό ἐποικοδόμημα τρίζει σ' ὅλους του τούς ἁρμούς, ὑποχωρεῖ μπροστά στήν πίεση, ἐξασθενεῖ. Ὁ λαός, μέσω τῶν ἐκπροσώπων τῶν πιό διαφορετικῶν τάξεων καί ὁμάδων, πρέπει τώρα νά δημιουργήσει μόνος του, γιά τόν ἑαυτό του, ἕνα νέο ἐποικοδόμημα. Σέ μιά δρισμένη στιγμή τῆς ἐξέλιξης γίνεται φανερό γιά ὅλους ὅτι τό παλιό ἐποικοδόμημα εἶναι πιά ἀκατάλληλο. Τήν ἐπανάσταση τήν ἀναγνωρίζουν ὅλοι. Τώρα τό καθῆκον εἶναι νά καθοριστεῖ *ποιές* τάξεις συγκεκριμένα καί *πῶς συγκεκριμένα* θά χτίσουν τό καινούργιο ἐποικοδόμημα. Ἄν δέν καθοριστεῖ αὐτό, τό σύνθημα τῆς ἐπανάστασης στή δοσμένη στιγμή θά εἶναι κενό, χωρίς περιεχόμενο, γιατί ἡ ἀδυναμία τῆς ἀπολυταρχίας κάνει νά γίνονται «ἐπαναστάτες» καί οἱ μεγάλοι δοῦκες καί ἡ ἐφημερίδα «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι»[53]! Ἄν δέν καθοριστεῖ αὐτό οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνεται γιά τά πρωτοπόρα δημοκρατικά καθήκοντα τῆς πρωτοπόρας τάξης. Κι αὐτό τό καθορίζει τό σύνθημα: δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Τό σύνθημα αὐτό καθορίζει καί τίς τάξεις πάνω στίς ὁποῖες μποροῦν καί πρέπει νά στηριχτοῦν οἱ νέοι «οἰκοδόμοι» τοῦ νέου ἐποικοδομήματος, καί τό χαρακτήρα αὐτοῦ τοῦ ἐποικοδομήματος («δημοκρατική» δικτατορία σέ διάκριση ἀπό τή σοσιαλιστική), καί τόν τρόπο τῆς οἰκοδόμησης (δικτατορία, δηλ. βίαιη κατάπνιξη τῆς βίαιης ἀντίστασης, ἐξοπλισμός τῶν ἐπαναστατικῶν τάξεων τοῦ λαοῦ). Ὅποιος δέν παραδέχεται σήμερα αὐτό τό σύνθημα τῆς δημοκρατικῆς ἐπαναστατικῆς δικτατορίας, τό σύνθημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, τῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἀγροτῶν, αὐτός εἴτε δέν καταλαβαίνει κατά τρόπο ἀθεράπευτο τά καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης, δέν ξέρει νά καθορίσει τά νέα καί ἀνώτερα καθήκοντά της πού προβάλλει ἡ σημερινή στιγμή, εἴτε ἐξαπατᾶ τό λαό, προδίνει τήν ἐπανάσταση κάνοντας κακή χρήση τῆς λέξης «ἐπανάσταση».

Στήν πρώτη περίπτωση ὑπάγονται ὁ σ. Μαρτίνοφ καί οἱ φίλοι του. Στή δεύτερη περίπτωση — ὁ κ. Στροῦβε καί ὁλόκληρο τό «συνταγματικό δημοκρατικό» κόμμα τῶν ζέμτσι.

Ὁ σ. Μαρτίνοφ ἦταν τόσο διορατικός καί ὀξύνους, ὥστε διατύπωσε τήν κατηγορία γιά «ὑποκατάσταση» τῶν ἐννοιῶν ἐπανάσταση καί δικτατορία τότε ἀκριβῶς πού ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης ἀπαιτοῦσε νά καθοριστοῦν τά καθήκοντά της μέ τό σύνθημα τῆς δικτατορίας! Ὁ σ. Μαρτίνοφ οὐσιαστικά εἶχε καί πάλι τήν ἀτυχία νά μείνει στήν οὐρά, νά κολλήσει στό προτελευταῖο σκαλοπάτι, *νά βρεθεῖ στό ἐπίπεδο τοῦ ὀσβομποζντενισμοῦ*, γιατί ἡ παραδοχή τῆς «ἐπανάστασης» (στά λόγια) καί ἡ ἀπροθυμία τῆς παραδοχῆς τῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς (δηλ. τῆς ἐπανάστασης στήν πράξη) ἀνταποκρίνεται τώρα ἀκριβῶς στήν ὀσβομποζντενική πολιτική θέση, δηλ. στά συμφέροντα τῆς φιλελεύθερης μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη μέ τό στόμα τοῦ κ. Στροῦβε τάσσεται σήμερα ὑπέρ τῆς ἐπανάστασης. Τό συνειδητό προλεταριάτο ζητᾶ, μέ τό στόμα τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν, δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Κι ἐδῶ ἀνακατεύεται στή συζήτηση ὁ σοφολογιότατος τῆς νέας «Ἴσκρα» φωνάζοντας: μή τολμήσετε «νά ὑποκαταστήσετε» τίς ἔννοιες ἐπανάσταση καί δικτατορία! Λοιπόν, μήπως δέν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ νόθα θέση πού παίρνουν οἱ νεοϊσκριστές τούς καταδικάζει νά σέρνονται συνεχῶς στήν οὐρά τοῦ ὀσβομποζντενισμοῦ;

Δείξαμε ὅτι οἱ ὀσβομποζντέντσι στό ζήτημα τῆς ἀναγνώρισης τοῦ δημοκρατισμοῦ ἀνεβαίνουν (ὄχι χωρίς τήν ἐπίδραση τῶν ἐνθαρρυντικῶν ὠθήσεων τῆς σοσιαλδημοκρατίας) σκαλί σκαλί ὅλο καί ψηλότερα. Στήν ἀρχή τό ζήτημα τῆς συζήτησής μας ἦταν τοῦτο: σιποφισμός (δικαιώματα καί κυρίαρχα ζέμστβο) ἤ συνταγματισμός; Ἔπειτα ἦταν: περιορισμένες ἐκλογές ἤ καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα; Ἀργότερα: ἀναγνώριση τῆς ἐπανάστασης ἤ καπηλική συναλλαγή μέ τήν ἀπολυταρχία; Τέλος σήμερα εἶναι: ἀναγνώριση τῆς ἐπανάστασης χωρίς τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς ἤ ἀναγνώριση τῆς διεκδίκησης γιά δικτατορία αὐτῶν τῶν τάξεων στήν δημοκρατική ἐπανάσταση; Εἶναι πιθανό καί ἐνδεχόμενο νά ἀνεβοῦν οἱ κύριοι ὀσβομποζντέντσι (τό ἴδιο κάνει ἄν θά εἶναι οἱ σημερινοί ἤ οἱ διάδοχοί τους στήν ἀριστερή πτέρυγα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας) ἀκόμα ἕνα σκαλοπάτι, δηλαδή νά παραδεχτοῦν μέ τόν καιρό (ἴσως τότε πού θ' ἀνεβεῖ ἀκόμα ἕνα σκαλοπάτι ὁ σύντροφος Μαρτίνοφ) καί τό σύνθημα τῆς δικτατορίας. Αὐτό μάλιστα θά γίνει ἀναπόφευκτα ἄν ἡ ρωσική ἐπανάσταση τραβήξει μέ ἐπιτυχία μπροστά καί φτάσει ὥς τήν ἀποφασιστική νίκη. Ποιά θά

εἶναι τότε ἡ θέση τῆς σοσιαλδημοκρατίας; Ἡ πλήρης νίκη τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης θά εἶναι τό τέλος τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης καί ἡ ἀρχή τοῦ ἀποφασιστικοῦ ἀγώνα γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἡ ἱκανοποίηση τῶν διεκδικήσεων τῆς σύγχρονης ἀγροτιᾶς, ἡ ὁλοκληρωτική συντριβή τῆς ἀντίδρασης, ἡ κατάκτηση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας θά εἶναι τό ὁλοκληρωτικό τέρμα τῆς ἐπαναστατικότητας τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀκόμα καί τῆς μικροαστικῆς τάξης, — θά εἶναι ἡ ἀρχή τοῦ πραγματικοῦ ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου γιά τό σοσιαλισμό. Ὅσο πιό πλήρης θά εἶναι ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση τόσο πιό γρήγορα, πιό πλατιά, πιό καθαρά, πιό ἀποφασιστικά θά ξετυλιχτεῖ αὐτός ὁ νέος ἀγώνας. Τό σύνθημα τῆς «δημοκρατικῆς» δικτατορίας ἐκφράζει ἀκριβῶς τόν ἱστορικά περιορισμένο χαρακτήρα τῆς τωρινῆς ἐπανάστασης καί τήν ἀνάγκη νέου ἀγώνα πάνω στή βάση τῆς νέας τάξης πραγμάτων γιά τήν πλήρη ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό κάθε καταπίεση καί κάθε ἐκμετάλλευση. Μ' ἄλλα λόγια: ὅταν ἡ δημοκρατική ἀστική τάξη ἤ ἡ μικροαστική τάξη θ' ἀνεβοῦν ἀκόμα ἕνα σκαλοπάτι, ὅταν θά εἶναι γεγονός ὄχι μόνο ἡ ἐπανάσταση, ἀλλά καί ἡ πλήρης νίκη τῆς ἐπανάστασης,— τότε θά «ὑποκαταστήσουμε» (ἴσως κάτω ἀπό τίς φοβερές κραυγές νέων, μελλοντικῶν Μαρτίνοφ) τό σύνθημα τῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας μέ τό σύνθημα τῆς σοσιαλιστικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, δηλαδή τῆς πλήρους σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

III. Η ΑΓΟΡΑΙΑ-ΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΜΑΡΞ ΓΙ' ΑΥΤΗΝ

Ὁ Μέρινγκ ἀφηγεῖται στίς σημειώσεις του στήν ἔκδοσή του τῶν ἄρθρων τοῦ Μάρξ πού δημοσιεύτηκαν στή «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» τό 1848, ὅτι ἡ ἀστική φιλολογία ἀπέδιδε ἀνάμεσα στ' ἄλλα καί τήν παρακάτω μομφή σ' αὐτή τήν ἐφημερίδα. Ἡ «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» ζητοῦσε δῆθεν «νά ἐγκαθιδρυθεῖ ἀμέσως δικτατορία, σάν τό μοναδικό μέσο γιά τήν πραγματοποίηση τῆς δημοκρατίας» (Marx' Nachlass, τόμ. III, σελ. 53)[54]. Κατά τήν ἀγοραία ἀστική ἄποψη οἱ ἔννοιες δικτατορία καί δημοκρατία ἀποκλείουν ἡ μιά τήν ἄλλη. Ὁ ἀστός, μήν καταλαβαίνοντας τή θεωρία τῆς ταξικῆς πάλης, ἔχοντας συνηθίσει νά βλέπει στόν πολιτικό στίβο μικροκαβγάδες ἀνάμεσα στούς διάφορους κύκλους καί στίς κλίκες τῆς ἀστικῆς τάξης, μέ τή λέξη δικτατορία καταλαβαίνει τήν κατάργηση ὅλων τῶν ἐλευθεριῶν

καί τῶν ἐγγυήσεων τῆς δημοκρατίας, κάθε αὐθαιρεσία, κάθε κατάχρηση ἐξουσίας γιά τά προσωπικά συμφέροντα τοῦ δικτάτορα. Στήν οὐσία αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἀγοραία ἀστική ἄποψη διαφαίνεται καί στά γραφτά τοῦ δικοῦ μας Μαρτίνοφ πού, κλείνοντας τήν «καινούργια ἐκστρατεία» του στή νέα «Ἴσκρα», ἐξηγεῖ τό πάθος τῆς «Βπεριόντ» καί τῆς «Προλετάρι» γιά τό σύνθημα τῆς δικτατορίας μέ τό ὅτι ὁ Λένιν «ἐπιθυμεῖ τρομερά νά δοκιμάσει τήν τύχη του» («Ἴσκρα» φύλλο 103, σελ. 3, στήλη 2). Ἡ χαριτωμένη αὐτή ἐξήγηση στέκεται ὁλοκληρωτικά στό ὕψος τῶν ἀστικῶν κατηγοριῶν τῆς «Νέας Ἐφημερίδας τοῦ Ρήνου» γιά κήρυγμα δικτατορίας. Καί τόν Μάρξ τόν εἶχαν ξεσκεπάσει — μόνο, ὄχι οἱ «σοσιαλδημοκράτες» ἀλλά οἱ ἀστοί φιλελεύθεροι! — γιά ὑποκατάσταση τῶν ἐννοιῶν ἐπανάσταση καί δικτατορία. Γιά νά ἐξηγήσουμε στόν Μαρτίνοφ τή διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στίς ἔννοιες δικτατορία μιᾶς τάξης καί δικτατορία ἑνός ἀτόμου, ἀνάμεσα στά καθήκοντα τῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας καί τῆς σοσιαλιστικῆς, δέ θά ἦταν ἀνώφελο νά σταθοῦμε στίς ἀπόψεις τῆς «Νέας Ἐφημερίδας τοῦ Ρήνου».

«Κάθε προσωρινή κρατική ὀργάνωση — ἔγραφε ἡ «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» στίς 14 τοῦ Σεπτέμβρη 1848 — ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση ἀπαιτεῖ δικτατορία καί μάλιστα δραστήρια δικτατορία. Ἐμεῖς ἀπό τήν πρώτη ἀρχή κατηγορήσαμε τόν Καμπχάουζεν (πρωθυπουργός μετά τίς 18 τοῦ Μάρτη 1848) ὅτι δέν ἔδρασε δικτατορικά, ὅτι δέν τσάκισε ἀμέσως καί δέν ἔβγαλε ἀπό τή μέση τά ὑπολείμματα τῶν παλιῶν θεσμῶν. Καί ἐνῶ ὁ κ. Καμπχάουζεν βαυκαλιζόταν μέ συνταγματικές αὐταπάτες, τό ἐξοντωμένο κόμμα (δηλαδή τό ἀντιδραστικό κόμμα) δυνάμωνε τίς θέσεις του στή γραφειοκρατία καί στό στρατό, καί μάλιστα ἄρχισε νά ἀποτολμᾶ πότε ἐδῶ καί πότε ἐκεῖ ἀνοιχτή πάλη»[55].

Τά λόγια αὐτά — λέει πολύ σωστά ὁ Μέρινγκ — συνοψίζουν μέσα σέ λίγες προτάσεις ὅσα εἶχε ἀναπτύξει λεπτομερειακά ἡ «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» σέ μακροσκελῆ ἄρθρα γιά τήν κυβέρνηση τοῦ Καμπχάουζεν. Τί μᾶς λένε τά λόγια αὐτά τοῦ Μάρξ; Ὅτι μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση *πρέπει* νά δρᾶ δικτατορικά (θέση πού μέ κανέναν τρόπο δέν μπόρεσε νά τήν καταλάβει ἡ «Ἴσκρα» πού φοβόταν τό σύνθημα: δικτατορία), ὅτι καθῆκον αὐτῆς τῆς δικτατορίας εἶναι νά ἐξαλείψει τά ὑπολείμματα τῶν παλιῶν θεσμῶν (ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού τονίζεται ξεκάθαρα στήν ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τήν πάλη ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση καί πού ἔχει παραλειφθεῖ στήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης, ὅπως δεί-

ξαμε πιό πάνω). Τέλος, τρίτο, ἀπό τά λόγια αὐτά βγαίνει ὅτι ὁ Μάρξ μαστίγωνε τούς ἀστούς δημοκράτες γιά τίς «συνταγματικές αὐταπάτες» τους τήν ἐποχή τῆς ἐπανάστασης καί τοῦ ἀνοιχτοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Ποιό εἶναι τό νόημα αὐτῶν τῶν λέξεων φαίνεται ἐξαιρετικά καθαρά ἀπό τό ἄρθρο τῆς «Νέας Ἐφημερίδας τοῦ Ρήνου» τῆς 6 τοῦ Ἰούνη 1848. «Μιά συντακτική λαϊκή συνέλευση — ἔγραφε ὁ Μάρξ — πρέπει νά εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα δραστήρια, ἐπαναστατικῶς δραστήρια συνέλευση. Ἡ συνέλευση ὅμως τῆς Φραγκφούρτης ἀσχολεῖται μέ σχολικές ἀσκήσεις κοινοβουλευτισμοῦ καί ἀφήνει τήν κυβέρνηση νά δρᾶ. Ἄς υποθέσουμε ὅτι αὐτή ἡ σοφή συνέλευση θά κατόρθωνε, ὕστερα ἀπό ὥριμη ἐξέταση, νά ἐκπονήσει τήν καλύτερη ἡμερήσια διάταξη καί τό καλύτερο σύνταγμα. Ποιό θά εἶναι τό ὄφελος ἀπό τήν καλύτερη ἡμερήσια διάταξη καί ἀπό τό καλύτερο σύνταγμα, ἄν στό μεταξύ οἱ γερμανικές κυβερνήσεις ἔχουν ἤδη βάλει στήν ἡμερήσια διάταξη τίς ξιφολόγχες;»[56].

Νά ποιό εἶναι τό νόημα τοῦ συνθήματος: δικτατορία. Ἀπό δῶ μπορεῖ νά δεῖ κανείς ποιά στάση θά κρατοῦσε ὁ Μάρξ ἀπέναντι σέ ἀποφάσεις πού ὀνομάζουν ἀποφασιστική νίκη τήν «ἀπόφαση νά ὀργανωθεῖ συντακτική συνέλευση» ἤ πού μᾶς καλοῦν «νά παραμείνουμε τό κόμμα τῆς ἄκρας ἐπαναστατικῆς ἀντιπολίτευσης»!

Τά μεγάλα προβλήματα στή ζωή τῶν λαῶν λύονται μόνο μέ τή δύναμη. Οἱ ἴδιες οἱ ἀντιδραστικές τάξεις καταφεύγουν συνήθως πρῶτες στή βία, στόν ἐμφύλιο πόλεμο, «βάζουν στήν ἡμερήσια διάταξη τήν ξιφολόγχη», ὅπως τό ἔκανε ἡ ρωσική ἀπολυταρχία καί ἐξακολουθεῖ νά τό κάνει συστηματικά καί ἀπαρέγκλιτα, παντοῦ καί πάντα, ἀρχίζοντας ἀπό τίς 9 τοῦ Γενάρη. Καί ἐφόσον δημιουργήθηκε μιά τέτοια κατάσταση, ἐφόσον ἡ ξιφολόγχη μπῆκε πραγματικά ἐπικεφαλῆς τῆς πολιτικῆς ἡμερήσιας διάταξης, ἐφόσον ἡ ἐξέγερση ἀποδείχτηκε ἀπαραίτητη καί ἐπείγουσα, — οἱ συνταγματικές αὐταπάτες καί οἱ σχολικές ἀσκήσεις κοινοβουλευτισμοῦ καταντοῦν ἁπλῶς καί μόνο προκάλυμμα τῆς προδοσίας τῆς ἐπανάστασης ἀπό τήν ἀστική τάξη, προκάλυμμα τοῦ «ἀποτραβήγματος» τῆς ἀστικῆς τάξης ἀπό τήν ἐπανάσταση. Ἡ πραγματικά ἐπαναστατική τάξη πρέπει νά ρίξει τότε ἀκριβῶς τό σύνθημα τῆς δικτατορίας.

Σχετικά μέ τά καθήκοντα αὐτῆς τῆς δικτατορίας ὁ Μάρξ ἔγραφε ἀκόμα στή «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου»: «Ἡ ἐθνοσυνέλευση ἔπρεπε νά ἀντιμετωπίσει παντοῦ δικτατορικά τίς ἀντιδραστικές ἀπόπειρες τῶν κυβερνήσεων πού ἔφαγαν τό ψωμί τους, καί τότε

θ' ἀποκτοῦσε τέτοια δύναμη μέσα στήν κοινή γνώμη, ὥστε πάνω της θάσπαζαν ὅλες οἱ ξιφολόγχες... Ἡ συνέλευση ὅμως αὐτή κουράζει τό γερμανικό λαό μέ πληκτικές συζητήσεις, ἀντί νά τόν τραβήξει μαζί της ἤ νά ἀφήσει νά τήν τραβήξει αὐτός»[57]. Ἡ ἐθνοσυνέλευση θά ἔπρεπε, κατά τή γνώμη τοῦ Μάρξ, «ν' ἀπομακρύνει ἀπό τό καθεστώς πού ὑπάρχει πραγματικά στή Γερμανία καθετί πού ἀντιφάσκει στήν ἀρχή τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ» καί ἔπειτα «νά στερεώσει τό ἐπαναστατικό ἔδαφος πάνω στό ὁποῖο στέκεται, νά ἀσφαλίσει ἀπό κάθε ἐπίθεση τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ πού κατακτήθηκε μέ τήν ἐπανάσταση»[58].

Συνεπῶς, ὡς πρός τό περιεχόμενό τους, τά καθήκοντα πού ἔβαζε ὁ Μάρξ τό 1848 στήν ἐπαναστατική κυβέρνηση ἤ στή δικτατορία ἀνάγονταν κατά πρῶτο λόγο στή *δημοκρατική* ἐπανάσταση: ὑπεράσπιση ἀπό τήν ἀντεπανάσταση καί πραγματική ἀπομάκρυνση ὅλων ἐκείνων πού εἶναι ἀντίθετα πρός τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ. Κι αὐτό δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία.

Καί τώρα παρακάτω: ποιές τάξεις μποροῦσαν καί ἔπρεπε, κατά τή γνώμη τοῦ Μάρξ, νά ἐκπληρώσουν αὐτό τό καθῆκον (νά ἐφαρμόσουν στήν πράξη ὥς τό τέλος τήν ἀρχή τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ καί ν' ἀποκρούσουν τίς ἐπιθέσεις τῆς ἀντεπανάστασης;). Ὁ Μάρξ μιλᾶ γιά «λαό». Ἐμεῖς ὅμως ξέρουμε ὅτι πολεμοῦσε πάντα ἀμείλικτα τίς μικροαστικές αὐταπάτες γιά ἑνότητα τοῦ «λαοῦ» καί γιά ἔλλειψη ταξικῆς πάλης μέσα στό λαό. Χρησιμοποιώντας τή λέξη «λαός» ὁ Μάρξ δέν ἔσβηνε μέ τή λέξη αὐτή τίς ταξικές διαφορές, μά συνένωνε ὁρισμένα στοιχεῖα, ἱκανά νά ὁδηγήσουν ὥς τό τέλος τήν ἐπανάσταση.

Ὕστερα ἀπό τή νίκη τοῦ προλεταριάτου τοῦ Βερολίνου στίς 18 τοῦ Μάρτη, ἔγραφε ἡ «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου», ἀποδείχτηκε ὅτι ἡ ἐπανάσταση εἶχε διπλό ἀποτέλεσμα: «Ἀπό τό ἕνα μέρος τόν ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ, τό δικαίωμα ὀργάνωσης, τήν οὐσιαστικά κατακτημένη κυριαρχία τοῦ λαοῦ. Ἀπό τό ἄλλο, τή διατήρηση τῆς μοναρχίας καί τήν κυβέρνηση Καμπχάουζεν-Χάνσεμαν, δηλαδή τήν κυβέρνηση τῶν ἐκπροσώπων τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης. Ἡ ἐπανάσταση εἶχε ἔτσι δυό εἰδῶν ἀποτελέσματα πού δέν μποροῦσαν παρά ἀναπόφευκτα νά φτάσουν σέ ρήξη. Ὁ λαός νίκησε· κατέκτησε ἐλευθερίες μέ χαρακτήρα ἀποφασιστικά δημοκρατικό, ἡ ἄμεση ὅμως κυριαρχία δέν πέρασε στά χέρια του μά στά χέρια τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης. Μέ δυό λόγια, ἡ ἐπανάσταση δέν ὁλοκληρώθηκε. Ὁ λαός ἐπέτρεψε τό σχηματισμό μιᾶς κυβέρνησης ἀπό ἐκπροσώπους τῆς μεγάλης

κεφαλαιοκρατίας καί οἱ ἐκπρόσωποι αὐτοί τῆς μεγάλης κεφαλαιοκρατίας ἔδειξαν ἀμέσως τίς τάσεις τους, προτείνοντας συμμαχία στούς παλιούς πρώσσους εὐγενεῖς καί στήν παλιά πρωσσική γραφειοκρατία. Στήν κυβέρνηση μπῆκαν ὁ Ἄρνιμ, ὁ Κάνιτς καί ὁ Σβέριν.

Ἡ μεγάλη ἀστική τάξη, εὐθύς ἐξαρχῆς ἀντεπαναστατική, ἔκλεισε ἀμυντική καί ἐπιθετική συμμαχία μέ τήν ἀντίδραση, ἀπό τό φόβο της ἀπέναντι στό λαό, δηλαδή στούς ἐργάτες καί στή δημοκρατική ἀστική τάξη» (ἡ ὑπογράμμιση δική μας)[59].

Ὥστε λοιπόν ὄχι μόνο «ἡ ἀπόφαση νά ὀργανωθεῖ συντακτική συνέλευση» δέν ἀρκεῖ γιά τήν ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης, μά οὔτε καί ἡ πραγματική σύγκλησή της! Ἀκόμα καί ὕστερα ἀπό μερική νίκη στόν ἔνοπλο ἀγώνα (νίκη τῶν ἐργατῶν τοῦ Βερολίνου ἐνάντια στό στρατό στίς 18 τοῦ Μάρτη 1848) εἶναι δυνατή μιά ἐπανάσταση πού «νά μήν ἔχει ὁλοκληρωθεῖ», «νά μήν ἔχει ὁδηγηθεῖ ὥς τό τέλος». Ἀπό τί ὅμως ἐξαρτιέται ἡ ὁλοκλήρωσή της; Ἀπό τοῦτο δῶ: σέ ποιανοῦ τά χέρια περνᾶ ἡ ἄμεση κυριαρχία, στά χέρια τῶν Πετρουνκέβιτς καί Ροντίτσεφ, ἤθελα νά πῶ στά χέρια τῶν Καμπχάουζεν καί Χάνσεμαν, ἤ στά χέρια τοῦ *λαοῦ*, δηλαδή τῶν ἐργατῶν καί τῆς δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης; Στήν πρώτη περίπτωση ἡ ἀστική τάξη θά ἔχει τήν ἐξουσία καί τό προλεταριάτο τήν «ἐλευθερία τῆς κριτικῆς», τήν ἐλευθερία «νά μένει κόμμα τῆς ἄκρας ἐπαναστατικῆς ἀντιπολίτευσης». Ἡ ἀστική τάξη ἀμέσως ὕστερα ἀπό τή νίκη θά κλείσει συμμαχία μέ τήν ἀντίδραση (αὐτό θά γινόταν ἀναπόφευκτα καί στή Ρωσία ἄν λχ. οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης κέρδιζαν μόνο μερική νίκη στίς ὁδομαχίες μέ τό στρατό καί ἄφηναν τό σχηματισμό τῆς κυβέρνησης στούς κ. κ. Πετρουνκέβιτς καί Σία). Στή δεύτερη περίπτωση θά ἦταν δυνατή μιά ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία, δηλαδή ἡ πλήρης νίκη τῆς ἐπανάστασης.

Μένει νά καθοριστεῖ μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια τί ἀκριβῶς ἐννοοῦσε ὁ Μάρξ ὅταν ἔλεγε «δημοκρατική ἀστική τάξη» (demokratische Bürgerschaft), τήν ὁποία μαζί μέ τούς ἐργάτες τήν ὀνόμαζε λαό, σέ ἀντιδιαστολή πρός τή μεγάλη ἀστική τάξη;

Σαφῆ ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα μᾶς δίνει ἡ παρακάτω περικοπή ἀπό τό ἄρθρο τῆς «Νέας Ἐφημερίδας τοῦ Ρήνου» τῆς 29 τοῦ Ἰούλη 1848: «... Ἡ γερμανική ἐπανάσταση τοῦ 1848 εἶναι ἁπλῶς παρωδία τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1789.

Στίς 4 τοῦ Αὐγούστου 1789, τρεῖς βδομάδες ὕστερα ἀπό τήν κατάληψη τῆς Βαστίλλης, ὁ γαλλικός λαός μέσα σέ μιά μέρα ξεμπέρδεψε μέ τά φεουδαρχικά βάρη.

Στίς 11 τοῦ Ἰούλη 1848, τέσσερις μῆνες ὕστερα ἀπό τά ὁδοφράγματα τοῦ Μάρτη, τά φεουδαρχικά βάρη ξεμπέρδεψαν μέ τό γερμανικό λαό. Teste Gierke cum Hansemanno*.

Ἡ γαλλική ἀστική τάξη τοῦ 1789 δέν παράτησε οὔτε στιγμή τούς συμμάχους της, τούς ἀγρότες. Ἤξερε πώς βάση τῆς κυριαρχίας της ἦταν ἡ ἐξάλειψη τῆς φεουδαρχίας στό χωριό, ἡ δημιουργία μιᾶς ἐλεύθερης τάξης ἀγροτῶν ἰδιοκτητῶν γῆς (grundbesitzenden).

Ἡ γερμανική ἀστική τάξη τοῦ 1848 χωρίς τύψεις συνείδησης προδίνει τούς ἀγρότες, τούς πιό φυσικούς συμμάχους της, πού εἶναι σάρκα ἀπό τή σάρκα της καί πού χωρίς αὐτούς εἶναι ἀνίσχυρη ἀπέναντι στούς εὐγενεῖς.

Διατήρηση τῶν φεουδαρχικῶν δικαιωμάτων, ἐπικύρωσή τους μέ τή μορφή (χιμαιρικῆς) ἐξαγορᾶς — αὐτό εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῆς γερμανικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848. Ὤδινεν ὄρος καί ἔτεκε μῦν» [60].

Πρόκειται γιά μιά πολύ διδακτική περικοπή πού μᾶς δίνει τέσσερις σπουδαῖες θέσεις: 1) Ἡ μή ὁλοκληρωμένη γερμανική ἐπανάσταση διαφέρει ἀπό τήν ὁλοκληρωμένη γαλλική κατά τό ὅτι ἡ ἀστική τάξη πρόδοσε ὄχι μόνο τό δημοκρατισμό γενικά, ἀλλά καί τήν ἀγροτιά εἰδικά. 2) Βάση γιά τήν πλήρη πραγματοποίηση τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ δημιουργία ἐλεύθερης τάξης ἀγροτῶν. 3) Ἡ δημιουργία μιᾶς τέτοιας τάξης σημαίνει ἐξάλειψη τῶν φεουδαρχικῶν βαρῶν, ἐξαφάνιση τῆς φεουδαρχίας, δέ σημαίνει ὅμως ἀκόμα σοσιαλιστική ἐπανάσταση. 4) Οἱ ἀγρότες εἶναι οἱ «πιό φυσικοί» σύμμαχοι τῆς ἀστικῆς τάξης καί συγκεκριμένα τῆς δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης, πού χωρίς αὐτούς ἡ ἀστική τάξη εἶναι «ἀνίσχυρη» ἀπέναντι στήν ἀντίδραση.

Ὅταν πάρουμε ὑπόψη τίς ἀντίστοιχες διαφορές τῶν συγκεκριμένων ἐθνικῶν ἰδιομορφιῶν καί βάλουμε τή δουλοπαροικία στή θέση τῆς φεουδαρχίας, τότε ὅλες αὐτές οἱ θέσεις ἔχουν πέρα γιά

* «Μάρτυρες: ὁ κ. Χίρκε μαζί μέ τόν κ. Χάνσεμαν». Ὁ Χάνσεμαν εἶναι ὁ ὑπουργός τοῦ κόμματος τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξης (ρωσικά: Τρουμπετσκόι ἤ Ροντίτσεφ κτλ.). Ὁ Χίρκε εἶναι ὁ ὑπουργός τῆς Γεωργίας στήν κυβέρνηση τοῦ Χάνσεμαν, πού εἶχε καταρτίσει ἕνα σχέδιο, ἕνα «τολμηρό» σχέδιο γιά τήν «ἐξάλειψη τῶν φεουδαρχικῶν βαρῶν», δῆθεν «χωρίς ἀποζημίωση», στήν πραγματικότητα ὅμως σχέδιο γιά τήν ἐξάλειψη τῶν μικρῶν καί ἀσήμαντων βαρῶν, γιά τή διατήρηση ὅμως ἤ τήν ἐξαγορά τῶν πιό οὐσιαστικῶν. Ὁ κ. Χίρκε εἶναι κάτι σάν τούς διάφορους ρώσους Καμπλουκόφ, Μανουῆλοφ, Χέρτσενσταϊν καί ἄλλους τέτοιους φιλελεύθερους φίλους τοῦ μουζίκου, πού θέλουν τήν «ἐπέκταση τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ ἀγρότη πάνω στή γῆ», δέ θέλουν ὅμως νά θίξουν τούς τσιφλικάδες.

πέρα ἐφαρμογή καί γιά τή Ρωσία τοῦ 1905. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ἀντλώντας διδάγματα ἀπό τήν πείρα τῆς Γερμανίας πού τή φώτισε ὁ Μάρξ, δέν μποροῦμε νά καταλήξουμε σέ κανένα ἄλλο σύνθημα γιά τήν ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης παρά μόνο στό σύνθημα: ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τά κύρια συστατικά μέρη τοῦ «λαοῦ», πού ὁ Μάρξ τόν ἀντιπαρέθετε τό 1848 στήν ἀντίδραση πού ἀντιστεκόταν καί στήν προδοτική ἀστική τάξη, εἶναι τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καί στή χώρα μας, στή Ρωσία, ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί οἱ κύριοι ὀσβομποζντέντσι προδίνουν καί θά προδόσουν τήν ἀγροτιά, δηλαδή θά προσπαθήσουν νά ξεμπερδέψουν μέ μιά ψευτομεταρρύθμιση, καί στόν ἀποφασιστικό ἀγώνα ἀνάμεσα στούς τσιφλικάδες καί στήν ἀγροτιά θά ταχθοῦν μέ τό μέρος τῶν τσιφλικάδων. Μόνο τό προλεταριάτο εἶναι ἱκανό νά ὑποστηρίξει τήν ἀγροτιά σ' αὐτόν τόν ἀγώνα ὥς τό τέλος. Τέλος δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καί στή χώρα μας, στή Ρωσία, ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἀγώνα τῶν ἀγροτῶν, δηλαδή τό πέρασμα ὅλης τῆς γῆς στήν ἀγροτιά, θά σημάνει πλήρη δημοκρατική ἐπανάσταση καί θά ἀποτελέσει τό κοινωνικό στήριγμα τῆς ὁλοκληρωμένης ἐπανάστασης, δέ θά σημάνει ὅμως καθόλου σοσιαλιστική ἐπανάσταση οὔτε «κοινωνικοποίηση», πού γι' αὐτήν μιλᾶνε οἱ ἰδεολογικοί ἐκπρόσωποι τῆς μικροαστικῆς τάξης, οἱ σοσιαλιστές ἐπαναστάτες. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐξέγερσης τῶν ἀγροτῶν, ἡ νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης θά ξεκαθαρίσει ἁπλῶς τό δρόμο γιά πραγματικό καί ἀποφασιστικό ἀγώνα ὑπέρ τοῦ σοσιαλισμοῦ, πάνω στό ἔδαφος τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας. Ἡ ἀγροτιά, σάν τάξη ἰδιοκτητῶν γῆς, θά παίξει σ' αὐτόν τόν ἀγώνα τόν ἴδιο ἀκριβῶς προδοτικό, ἀσταθῆ ρόλο πού παίζει τώρα ἡ ἀστική τάξη στόν ἀγώνα γιά τή δημοκρατία. Τό νά ξεχνᾶς αὐτό σημαίνει νά ξεχνᾶς τό σοσιαλισμό, νά ξεγελᾶς τόν ἑαυτό σου καί τούς ἄλλους σχετικά μέ τά ἀληθινά συμφέροντα καί καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου.

Γιά νά μήν ἀφήσουμε κανένα κενό στήν ἔκθεση τῶν ἀπόψεων τοῦ Μάρξ τό 1848, πρέπει νά σημειώσουμε μιά οὐσιαστική διαφορά ἀνάμεσα στή γερμανική σοσιαλδημοκρατία ἐκείνου τοῦ καιροῦ (ἤ στό κομμουνιστικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, γιά νά μιλήσουμε μέ τή γλώσσα ἐκείνου τοῦ καιροῦ) καί στή σύγχρονη ρωσική σοσιαλδημοκρατία. Ἄς δόσουμε τό λόγο στόν Μέρινγκ:

«Ἡ „Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου" ἐμφανίστηκε στήν πολιτική

σκηνή σάν „ὄργανο τῆς δημοκρατίας“. Δέν μπορεῖ νά μή δεῖς τό κόκκινο νῆμα πού διαπερνᾶ ὅλα τά ἄρθρα της. Ἄμεσα ὅμως ὑπεράσπιζε περισσότερο τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί στή φεουδαρχία, παρά τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. Θά βρεῖτε λίγο ὑλικό στίς στῆλες της γιά τό εἰδικό ἐργατικό κίνημα στά χρόνια τῆς ἐπανάστασης, ἄν καί δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι παράλληλα μ' αὐτήν ἔβγαινε δυό φορές τή βδομάδα ἕνα εἰδικό ὄργανο τῆς Ἐργατικῆς ἕνωσης τῆς Κολωνίας [61], κάτω ἀπό τή διεύθυνση τοῦ Μόλ καί τοῦ Σάππερ. Πάντως αὐτό πού χτυπᾶ στό μάτι τοῦ σύγχρονου ἀναγνώστη εἶναι τό πόσο λίγο ἐνδιαφέρον ἔδειχνε ἡ „Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου“ γιά τό γερμανικό ἐργατικό κίνημα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἄν καί ὁ πιό ἱκανός παράγοντας αὐτοῦ τοῦ κινήματος, ὁ Στέφαν Μπόρν, ἦταν μαθητής τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς στό Παρίσι καί στίς Βρυξέλλες καί τό 1848 ἦταν ἀνταποκριτής τῆς ἐφημερίδας τους στό Βερολίνο. Ὁ Μπόρν ἀφηγεῖται στά „Ἀπομνημονεύματά“ του ὅτι ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς δέν τοῦ ἐκφράσανε ποτέ οὔτε μέ μιά λέξη τήν ἀποδοκιμασία τους γιά τή ζύμωση πού ἔκανε μέσα στούς ἐργάτες. Κατοπινές ὅμως δηλώσεις τοῦ Ἔνγκελς ἐπιτρέπουν νά ὑποθέσουμε ὅτι ἦταν δυσαρεστημένοι τουλάχιστο ἀπό τίς μεθόδους αὐτῆς τῆς ζύμωσης. Ἡ δυσαρέσκειά τους ἦταν δικαιολογημένη στό βαθμό πού ὁ Μπόρν ἦταν ἀναγκασμένος νά κάνει πολλές ὑποχωρήσεις στήν ἐντελῶς ἀνεξέλιχτη ἀκόμα στό μεγαλύτερο μέρος τῆς Γερμανίας ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου, ὑποχωρήσεις πού δέν ἀντέχουν σέ κριτική ἀπό τή σκοπιά τοῦ „Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου“. Ἡ δυσαρέσκειά τους δέν ἦταν δικαιολογημένη στό βαθμό πού ὁ Μπόρν μπόρεσε ὡστόσο νά κρατήσει σέ σχετικά ὑψηλό ἐπίπεδο τή ζύμωση πού καθοδηγοῦσε... Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς εἶχαν δίκιο ἀπό ἱστορική καί πολιτική ἄποψη, θεωρώντας ὅτι τό σπουδαιότερο συμφέρον τῆς ἐργατικῆς τάξης βρίσκεται πρῶτ' ἀπ' ὅλα στήν ὅσο τό δυνατόν μεγαλύτερη προώθηση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης... Παρ' ὅλα αὐτά τό γεγονός ὅτι τόν Ἀπρίλη τοῦ 1849 τάχθηκαν ὑπέρ τῆς δημιουργίας εἰδικῆς ἐργατικῆς ὀργάνωσης καί ἀποφάσισαν νά πάρουν μέρος στό ἐργατικό συνέδριο πού προετοιμαζόταν κυρίως ἀπό τό προλεταριάτο τοῦ ἀνατολικοῦ Ἔλβα (ἀνατολική Πρωσσία) ἀποτελεῖ θαυμάσια ἀπόδειξη γιά τό πῶς τό στοιχειῶδες ἔνστικτο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μπορεῖ νά διορθώνει τίς ἀντιλήψεις τῶν πιό μεγαλοφυῶν στοχαστῶν» [62].

Ἔτσι, μόλις τόν Ἀπρίλη τοῦ 1849, σχεδόν ἕνα χρόνο μετά τήν ἔκδοση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτῆς ἐφημερίδας (ἡ «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» ἄρχισε νά βγαίνει τήν 1η τοῦ Ἰούνη 1848), ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς τάχθηκαν ὑπέρ τῆς δημιουργίας εἰδικῆς ἐργατικῆς ὀργάνωσης! Ὥς τότε περιορίζονταν στό νά διευθύνουν ἕνα «ὄργανο τῆς δημοκρατίας», πού δέν εἶχε κανένα ὀργανωτικό δεσμό μέ τό ἀνεξάρτητο ἐργατικό κόμμα! Τό γεγονός αὐτό — τερατῶδες καί ἀπίστευτο ἀπό τή σημερινή μας σκοπιά — μᾶς δείχνει ξεκάθαρα πόσο τεράστια ἦταν ἡ διαφορά ἀνάμεσα στό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ἐκείνου τοῦ καιροῦ καί στό σημερινό ρωσικό σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα. Τό γεγονός αὐτό μᾶς δείχνει πόσο πιό λίγο εἶχαν ἐκδηλωθεῖ στή γερμανική δημοκρατική ἐπανάσταση (λόγω τῆς καθυστέρησης τῆς Γερμανίας τό 1848 καί ἀπό οἰκονομική καί ἀπό πολιτική ἄποψη — κρατικός διαμελισμός) τά προλεταριακά γνωρίσματα τοῦ κινήματος, τό προλεταριακό ρεῦμα μέσα σ' αὐτό τό κίνημα. Αὐτό δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε (ὅπως τό ξεχνάει λχ. ὁ Πλεχάνοφ *) ὅταν κρίνουμε τίς ἐπανειλημμένες δηλώσεις τοῦ Μάρξ, τήν ἐποχή αὐτή καί λίγο ἀργότερα, ὅτι χρειάζεται μιά ἀνεξάρτητη ὀργάνωση τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου. Ὁ Μάρξ μόνο ἀπό τήν πείρα τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, σχεδόν ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο, ἔβγαλε στήν πράξη τοῦτο τό συμπέρασμα: Τόσο φιλισταϊκή, μικροαστική ἦταν τότε ὅλη ἡ ἀτμόσφαιρα στή Γερμανία. Γιά μᾶς τό συμπέρασμα αὐτό εἶναι πιά μιά παλιά καί σίγουρη κατάκτηση τῆς πενηντάχρονης πείρας τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας, καί μέ τήν κατάκτηση αὐτή *ἀρχίσαμε* νά ὀργανώνουμε τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας. Στή χώρα μας δέν μπορεῖ νά γίνεται κάν λόγος λχ. ὅτι οἱ ἐπαναστατικές ἐφημερίδες τοῦ προλεταριάτου μποροῦν νά μένουν ἔξω ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, ὅτι μποροῦν ἔστω καί γιά ἕνα λεπτό νά φέρνονται ἁπλῶς σάν «ὄργανα τῆς δημοκρατίας».

Ἡ ἀντίθεση ὅμως, πού μόλις εἶχε ἀρχίσει νά διαγράφεται ἀνάμεσα στόν Μάρξ καί στόν Στέφαν Μπόρν, ὑπάρχει στή χώρα μας σέ τόσο πιό ἀναπτυγμένη μορφή ὅσο πιό ἰσχυρά ἐκδηλώνεται τό προλεταριακό ρεῦμα μέσα στό δημοκρατικό χείμαρρο τῆς ἐπανάστασής μας. Ὁ Μέρινγκ, μιλώντας γιά τήν πιθανή δυσαρέσκεια τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς ἀπό τή ζύμωση πού ἔκανε

* Τό κείμενο πού εἶναι στήν παρένθεση εἶχε παραλειφθεῖ ἀπό τίς ἔντυπες ἐκδόσεις. *Ἡ Σύντ.*

ὁ Στέφαν Μπόρν, ἐκφράζεται ὑπερβολικά μαλακά καί μέ ὑπεκφυγές. Νά τί ἔγραφε ὁ Ἔνγκελς γιά τόν Μπόρν τό 1885 (στόν πρόλογό του στό ἔργο «Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln». Zurich. 1885 *):

Τά μέλη τῆς «Ἕνωσης κομμουνιστῶν»[63] ἦταν παντοῦ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἄκρου δημοκρατικοῦ κινήματος, ἀποδείχνοντας ἔτσι ὅτι ἡ Ἕνωση ἦταν ἕνα θαυμάσιο σχολειό ἐπαναστατικῆς δράσης. «Στό Βερολίνο ὁ στοιχειοθέτης Στέφαν Μπόρν, πρώην ἐνεργό μέλος τῆς Ἕνωσης στίς Βρυξέλλες καί στό Παρίσι, ἵδρυσε τήν „Ἐργατική ἀδελφότητα" («Arbeiterverbrüderung»), πού ἀναπτύχθηκε σημαντικά καί διατηρήθηκε ὥς τό 1850. Ὁ Μπόρν ἦταν νέος μέ ταλέντο, ὡστόσο βιάστηκε πολύ νά ἐμφανιστεῖ σάν πολιτική προσωπικότητα. „Συναδελφώθηκε" μέ κάθε καρυδιᾶς καρύδι (Kreti und plethi) μόνο καί μόνο γιά νά μαζέψει γύρω του κόσμο. Δέν ἦταν καθόλου ἀπό τούς ἀνθρώπους πού εἶναι ἱκανοί νά φέρουν ἑνότητα στίς ἀντιφατικές τάσεις, νά ρίξουν φῶς στό χάος. Γι' αὐτό στά ἐπίσημα δημοσιεύματα τῆς ἀδελφότητάς του βρίσκουμε συνεχῶς σύγχυση καί μπέρδεμα τῶν ἀπόψεων τοῦ „Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου" μέ συντεχνιακές ἀναμνήσεις καί πόθους, μέ κομμάτια ἀπό τίς ἀπόψεις τοῦ Λουί Μπλάν καί τοῦ Προυντόν, μέ ὑπεράσπιση τοῦ προστατευτισμοῦ κτλ.· μέ λίγα λόγια, οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἤθελαν νά εὐχαριστήσουν τούς πάντες (Allen alles sein). *Ἀσχολοῦνταν ἰδιαίτερα μέ τήν ὀργάνωση ἀπεργιῶν, συνδικαλιστικῶν ἑνώσεων, παραγωγικῶν συνεταιρισμῶν, ξεχνώντας ὅτι τό καθῆκον ἦταν πρίν ἀπ' ὅλα νά κατακτήσουν ἀπό τήν ἀρχή, μέ πολιτική νίκη, τό πεδίο* πάνω στό ὁποῖο καί μόνο μποροῦσαν νά πραγματοποιηθοῦν σταθερά καί σίγουρα τέτοια πράγματα (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μας). Καί ὅταν οἱ νίκες τῆς ἀντίδρασης ἀνάγκασαν τούς ἀρχηγούς αὐτῆς τῆς Ἀδελφότητας νά νιώσουν τήν ἀνάγκη τῆς ἄμεσης συμμετοχῆς στόν ἐπαναστατικό ἀγώνα, — τότε φυσικά τούς ἐγκατέλειψε ἡ καθυστερημένη μάζα πού εἶχε συγκεντρωθεῖ γύρω τους. Ὁ Μπόρν πῆρε μέρος στήν ἐξέγερση τῆς Δρέσδης τό Μάη τοῦ 1849 καί σώθηκε χάρη σέ μιά εὐτυχῆ σύμπτωση. Ἡ Ἐργατική ἀδελφότητα ὅμως ἔμεινε μακριά ἀπό τό μεγάλο πολιτικό κίνημα τοῦ προλεταριάτου σά μιά ἕνωση ἀπομονωμένη, πού ὑπῆρχε κατά ἕνα μεγάλο μέρος μόνο στά χαρτιά καί ἔπαιζε τόσο δευτερεύοντα ρόλο, ὥστε ἡ ἀντίδραση μόλις τό 1850 ἔκρινε

* — «Ἀποκαλύψεις γιά τή δίκη τῶν κομμουνιστῶν στήν Κολωνία». Ζυρίχη. 1885. *Ἡ Σύντ.*

ἀναγκαῖο νά τή διαλύσει, ἐνῶ τά παραρτήματά της τά διέλυσε μόνον ὕστερα ἀπό πολλά χρόνια. Ὁ Μπόρν (τό πραγματικό ἐπίθετο τοῦ Μπόρν εἶναι Buttermilch) * δέν κατόρθωσε νά γίνει πολιτική προσωπικότητα, μά ἔγινε ἕνας ἀσήμαντος ἑλβετός καθηγητής, πού τώρα μεταφράζει ὄχι τόν Μάρξ στή συντεχνιακή διάλεκτο, μά τόν καλοκάγαθο Ρενάν σέ μιά γλυκανάλατη γερμανική γλώσσα» [65].

Νά πῶς ἔκρινε ὁ Ἔνγκελς τίς δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση!

Οἱ νεοϊσκριστές μας κλίνουν κι αὐτοί ἐπίσης πρός τόν «οἰκονομισμό» μέ τόσο παράλογο ζῆλο, ὥστε ἀξίζουν τούς ἐπαίνους τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης γιατί «ἀνέβλεψαν». Κι αὐτοί ἐπίσης συγκεντρώνουν γύρω τους ἕνα παρδαλό κοινό, κολακεύοντας τούς «οἰκονομιστές», προσελκύοντας δημαγωγικά τήν ἀνεξέλιχτη μάζα μέ τά συνθήματα «πρωτοβουλία», «δημοκρατισμός», «αὐτονομία» κ.ἄ. κτλ. Ἐπίσης καί οἱ ἐργατικές τους ἑνώσεις πολλές φορές ὑπάρχουν μόνο στίς σελίδες τῆς νέας «Ἴσκρα» πού θυμίζει τόν Χλεστακόφ. Τά συνθήματα καί οἱ ἀποφάσεις τους δείχνουν τήν ἴδια ἔλλειψη κατανόησης σχετικά μέ τά καθήκοντα «τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ κινήματος τοῦ προλεταριάτου».

---

* Μεταφράζοντας τόν Ἔνγκελς ἔκανα στό σημεῖο αὐτό στήν πρώτη ἔκδοση ἕνα λάθος, παίρνοντας τή λέξη Buttermilch (ξυνόγαλο. *Σύντ.*) ὄχι γιά κύριο ὄνομα, μά γιά ὄνομα προσηγορικό. Φυσικά αὐτό τό λάθος προκάλεσε πολύ μεγάλη εὐχαρίστηση στούς μενσεβίκους. Ὁ Κολτσόφ ἔγραψε ὅτι ἐγώ «βάθυνα τόν Ἔνγκελς» (ἀνατυπωμένο στή συλλογή «Μέσα σέ δυό χρόνια»). Ὁ Πλεχάνοφ καί τώρα ἀναφέρει αὐτό τό λάθος στήν «Τοβάριστς» [64]. Μέ λίγα λόγια, βρέθηκε *μιά θαυμάσια ἀφορμή γιά νά πνιγεῖ τό ζήτημα τῶν δυό τάσεων τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος* στή Γερμανία τοῦ 1848, τῆς τάσης τοῦ Μπόρν (συγγενικῆς μέ τήν τάση τῶν οἰκονομιστῶν μας) καί τῆς μαρξιστικῆς τάσης. Εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό φυσικό νά ἐκμεταλλεύεται κανείς τό λάθος ἑνός ἀντιπάλου του, ἔστω καί ἄν πρόκειται γιά τό ἐπίθετο τοῦ Μπόρν. Αὐτό σημαίνει ὅμως πώς τά διπλώνει πάνω στήν οὐσία τῆς συζήτησης ὅταν πνίγει μέ μιά διόρθωση τῆς μετάφρασης τήν οὐσία τοῦ ζητήματος τῶν δυό τακτικῶν. (Ὑποσημείωση τοῦ συγγραφέα στήν ἔκδοση τοῦ 1907. *Ἡ Σύντ.*)

ΤΟ ΤΕΛΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ ΤΟΥ Α. Β. ΛΟΥΝΑΤΣΑΡΣΚΙ «Η ΚΟΜΜΟΥΝΑ ΤΟΥ ΠΑΡΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ» [66]

Αὐτό τό στοιχεῖο μᾶς διδάσκει, κατά πρῶτο λόγο, ὅτι ἡ συμμετοχή ἀντιπροσώπων τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου, μαζί μέ τή μικροαστική τάξη, σέ μιά ἐπαναστατική κυβέρνηση εἶναι καταρχήν πέρα γιά πέρα παραδεκτή καί μάλιστα, κάτω ἀπό ορισμένες προϋποθέσεις, καί ἄμεσα ὑποχρεωτική. Αὐτό τό στοιχεῖο μᾶς δείχνει ἐπίσης ὅτι στήν πραγματικότητα τό καθῆκον πού ὄφειλε νά ἐκπληρώσει ἡ Κομμούνα ἦταν, κατά πρῶτο λόγο, ἡ πραγματοποίηση τῆς δημοκρατικῆς καί ὄχι τῆς σοσιαλιστικῆς δικτατορίας, ἡ ἐφαρμογή τοῦ δικοῦ μας «προγράμματος-μίνιμουμ». Τέλος τό στοιχεῖο αὐτό μᾶς θυμίζει ὅτι, ἀντλώντας γιά τόν ἑαυτό μας διδάγματα ἀπό τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ, ὀφείλουμε νά μιμούμαστε ὄχι τά λάθη της (δέν κατέλαβαν τήν Τράπεζα τῆς Γαλλίας, δέν ἐπιχείρησαν ἐπίθεση ἐνάντια στίς Βερσαλλίες, δέν εἶχαν ἕνα σαφές πρόγραμμα κτλ.), ἀλλά τά πετυχημένα ἀπό πρακτική ἄποψη μέτρα της πού χαράζουν τό σωστό δρόμο. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται δέν εἶναι νά ἀντιγράφουμε ἀπό τούς μεγάλους ἀγωνιστές τοῦ 1871 τή λέξη «κομμούνα», δέν εἶναι νά ἐπαναλαμβάνουμε στά τυφλά κάθε σύνθημά τους, μά νά ξεχωρίσουμε μέ σαφήνεια τά προγραμματικά καί πρακτικά συνθήματα πού ἀνταποκρίνονται στήν κατάσταση τῆς Ρωσίας καί πού ἐκφράζονται μέ τίς λέξεις: ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 8,
17 (4) τοῦ Ἰούλη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΔΙΔΑΣΚΕΙ[67]

Οἱ διαφωνίες μέσα στά πολιτικά κόμματα καί ἀνάμεσα στά πολιτικά κόμματα λύονται συνήθως ὄχι μόνο μέ τήν πολεμική πάνω σέ ζητήματα ἀρχῶν, μά καί μέ τήν ἐξέλιξη τῆς ἴδιας τῆς πολιτικῆς ζωῆς — θἆναι μάλιστα πιό σωστό νά ποῦμε: ὄχι τόσο μέ τήν πρώτη ὅσο μέ τή δεύτερη. Ἰδιαίτερα οἱ διαφωνίες πού ἀφοροῦν τήν τακτική τοῦ κόμματος, δηλαδή τήν πολιτική του στάση, τελειώνουν συνήθως μέ τό οὐσιαστικό πέρασμα ἐκείνων πού σκέπτονται λαθεμένα στό σωστό δρόμο τῆς πάλης, κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν διδαγμάτων τῆς ζωῆς, κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς ἴδιας τῆς πορείας τῶν γεγονότων πού ἀναγκάζει νά ἀκολουθηθεῖ ὁ σωστός δρόμος, πού παραμερίζει ἁπλούστατα τούς λαθεμένους συλλογισμούς, τούς ἀφαιρεῖ τό ἔδαφος, τούς κάνει χωρίς περιεχόμενο, στείρους, στερημένους ἀπό κάθε ἐνδιαφέρον. Αὐτό δέ σημαίνει βέβαια ὅτι οἱ διαφωνίες ἀρχῶν στά ζητήματα τακτικῆς δέν εἶχαν σοβαρή σημασία, δέν ἀπαιτοῦσαν διευκρινίσεις στηριγμένες σέ ἀρχές, διευκρινίσεις πού νά εἶναι οἱ μόνες ἱκανές νά κρατᾶνε τό κόμμα στό ὕψος τῶν θεωρητικῶν του πεποιθήσεων. Ὄχι. Αὐτό σημαίνει μόνο ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο οἱ ἀποφάσεις τακτικῆς πού παίρνονται προηγούμενα *νά ἐλέγχονται* ὅσο τό δυνατόν συχνότερα, μέ βάση τά νέα πολιτικά γεγονότα. Ὁ ἔλεγχος αὐτός εἶναι ἀπαραίτητος καί ἀπό θεωρητική καί ἀπό πρακτική ἄποψη: θεωρητικά, γιά νά πειστεῖ κανείς στήν πράξη, μέ τήν πείρα ἄν, καί ὥς ποιόν ἀκριβῶς βαθμό οἱ ἀποφάσεις πού πάρθηκαν εἶναι σωστές, τί διορθώσεις ἐπιβάλλεται νά γίνουν σ' αὐτές ὕστερα ἀπό τά πολιτικά γεγονότα πού μεσολάβησαν· — πρακτικά, γιά νά μάθει κανείς νά καθοδηγεῖται ὅπως χρειάζεται ἀπό τίς ἀποφάσεις αὐτές, νά μάθει νά τίς βλέπει σάν ὁδηγίες πού πρέπει νά ἐφαρμόζονται ἄμεσα καί χωρίς καθυστέρηση στήν πράξη.

Μιά ἐπαναστατική ἐποχή δίνει περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη

ὑλικό γιά ἕνα τέτοιο ἔλεγχο, χάρη στήν τεράστια ταχύτητα τῆς πολιτικῆς ἐξέλιξης καί στήν ὀξύτητα τῶν πολιτικῶν συγκρούσεων πού ἀναπτύσσονται, ἀποκαλύπτονται καί λύονται. Σέ ἐπαναστατική ἐποχή τό παλιό «ἐποικοδόμημα» σπάζει καί τό νέο δημιουργεῖται μπροστά στά μάτια ὅλων, μέ τήν αὐτενέργεια τῶν πιό διαφορετικῶν κοινωνικῶν δυνάμεων πού δείχνουν ἔμπρακτα τήν ἀληθινή τους φύση.

Ἔτσι καί ἡ ρωσική ἐπανάσταση μᾶς δίνει σχεδόν κάθε βδομάδα καταπληκτικά πλούσιο πολιτικό ὑλικό γιά νά ἐλέγχουμε τίς ἀποφάσεις πάνω σέ ζητήματα τακτικῆς, τίς ὁποῖες καταρτίσαμε προηγούμενα, καί νά βγάζουμε τά πιό διδακτικά διδάγματα σχετικά μέ τήν ὅλη πρακτική δράση μας. Πάρτε τά γεγονότα τῆς Ὀδησσοῦ. Μιά ἀπό τίς ἀπόπειρες ἐξέγερσης κατέληξε σέ ἀποτυχία. Ἕνα ἀπό τά τμήματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ ἡττήθηκε, δέν ἐξοντώθηκε, ἀλήθεια, ἀπό τόν ἐχθρό, ἀλλά ἀπωθήθηκε ἀπ' αὐτόν σέ οὐδέτερο ἔδαφος (τό ἴδιο ὅπως οἱ γερμανοί ἀπώθησαν μιά γαλλική στρατιά στήν Ἑλβετία κατά τόν πόλεμο τοῦ 1870–1871) καί ἀφοπλίστηκε ἀπό τό οὐδέτερο κράτος. Πικρή ἡ ἀποτυχία, σκληρή ἡ ἥττα. Τί ἄβυσσος ὅμως χωρίζει αὐτή τήν ἀποτυχία στόν ἀγώνα ἀπό τίς ἀποτυχίες πού δοκιμάζουν ἀπανωτά στά παζαρέματά τους οἱ διάφοροι κύριοι Σίποφ, Τρουμπετσκόι, Πετρουνκέβιτς, Στροῦβε καί ὅλοι αὐτοί οἱ ἀστοί λακέδες τοῦ τσάρου! Ὁ Ἔνγκελς εἶπε κάποτε: οἱ ἡττημένοι στρατοί διδάσκονται θαυμάσια[68]. Τά ὑπέροχα αὐτά λόγια ἰσχύουν ἀσύγκριτα περισσότερο γιά τούς ἐπαναστατικούς στρατούς πού στρατολογοῦν στίς γραμμές τους τούς ἐκπροσώπους τῶν πρωτοπόρων τάξεων, παρά γιά τούς στρατούς τούτου ἤ ἐκείνου τοῦ ἔθνους. Ὅσο δέ θά ἔχει σαρωθεῖ τό παλιό, σάπιο ἐποικοδόμημα πού μολύνει μέ τή σήψη του ὅλο τό λαό, κάθε νέα ἥττα θά ξεσηκώνει ὅλο καί νέες στρατιές ἀγωνιστῶν τραβώντας τες στό κίνημα, διαφωτίζοντάς τες μέ τήν πείρα τῶν συντρόφων τους, διδάσκοντάς τους νέες καί ἀνώτερες μεθόδους πάλης. Βέβαια ὑπάρχει ἀκόμα ἡ πολύ πιό πλατιά συλλογική πείρα τῆς ἀνθρωπότητας, πού ἔχει ἀποτυπωθεῖ στήν ἱστορία τῆς διεθνοῦς δημοκρατίας καί τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας, πού ἔχει ἀποκρυσταλλωθεῖ ἀπό τούς πρωτοπόρους ἐκπροσώπους τῆς ἐπαναστατικῆς σκέψης. Ἀπό τήν πείρα αὐτή ἀντλεῖ τό κόμμα μας τό ὑλικό γιά τήν καθημερινή προπαγάνδα καί ζύμωση. Μόνο λίγοι ὅμως μποροῦν νά διδάσκονται ἄμεσα ἀπό τήν πείρα αὐτή ὅσο ἡ κοινωνία θά βασίζεται πάνω στήν καταπίεση καί στήν ἐκμετάλλευση τῶν ἑκατομμυρίων ἐργαζομένων. Οἱ μάζες θά εἶναι ὑποχρεωμένες νά διδά-

σκονται πάνω ἀπ' ὅλα ἀπό τήν ἴδια τους τήν πείρα, πληρώνοντας μέ βαριές θυσίες κάθε μάθημα, κάθε καινούργιο σκαλοπάτι πρός τήν ἀπελευθέρωση. Ἦταν σκληρό τό μάθημα τῆς 9 τοῦ Γενάρη, ἐπαναστατικοποίησε ὅμως τίς διαθέσεις ὅλου τοῦ προλεταριάτου ὁλόκληρης τῆς Ρωσίας. Ἦταν σκληρό τό μάθημα τῆς ἐξέγερσης τῆς Ὀδησσοῦ, μέ τήν ἐπαναστατικοποίηση ὅμως τῶν πνευμάτων πού προκάλεσε θά διδάξει τώρα τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο ὄχι μόνο νά παλαίβει ἀλλά καί νά νικᾶ. Ἀπ' ἀφορμή τά γεγονότα τῆς Ὀδησσοῦ ἐμεῖς λέμε: ὁ ἐπαναστατικός στρατός ἡττήθηκε — ζήτω ὁ ἐπαναστατικός στρατός!

Στό φύλλο 7 τῆς ἐφημερίδας μας ἔχουμε ἤδη πεῖ ὅτι ἡ ἐξέγερση τῆς Ὀδησσοῦ ἔχυσε νέο φῶς στά συνθήματά μας: ἐπαναστατικός στρατός καί ἐπαναστατική κυβέρνηση*. Στό προηγούμενο φύλλο μιλούσαμε (ἄρθρο τοῦ σ. Β. Σ.) γιά τά στρατιωτικά διδάγματα τῆς ἐξέγερσης[69]. Στό σημερινό φύλλο στεκόμαστε ἀκόμα μιά φορά σέ ὁρισμένα πολιτικά διδάγματά της (ἄρθρο: «Ἡ ἐπανάσταση τῆς πόλης»). Σήμερα πρέπει νά σταθοῦμε ἀκόμα στόν ἔλεγχο τῶν πρόσφατων ἀποφάσεών μας πάνω στά ζητήματα τακτικῆς ἀπό τή διττή ἄποψη τῆς θεωρητικῆς ὀρθότητας καί τῆς πρακτικῆς σκοπιμότητας γιά τήν ὁποία μιλήσαμε παραπάνω.

Τά ἄμεσα πολιτικά ζητήματα τῆς σημερινῆς στιγμῆς εἶναι ἡ ἐξέγερση καί ἡ ἐπαναστατική κυβέρνηση. Γι' αὐτά τά ζητήματα περισσότερο ἀπό καθετί ἄλλο συζητοῦσαν καί φιλονικοῦσαν μεταξύ τους οἱ σοσιαλδημοκράτες. Στά ζητήματα αὐτά εἶναι ἀφιερωμένες οἱ κυριότερες ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῆς συνδιάσκεψης τῆς μερίδας πού ἀποσχίστηκε ἀπό τό κόμμα. Στόν τομέα αὐτῶν τῶν ζητημάτων περιστρέφονται οἱ βασικές διαφωνίες τακτικῆς μέσα στή σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας. Μπαίνει τώρα τό ἐρώτημα: πῶς ἐμφανίζονται οἱ διαφωνίες αὐτές *μετά* τήν ἐξέγερση τῆς Ὀδησσοῦ; Ὁ καθένας πού θά κάνει σήμερα τόν κόπο νά διαβάσει ἀπό τό ἕνα μέρος τά σχόλια καί ἄρθρα πού ἀναφέρονται στήν ἐξέγερση αὐτή, κι ἀπό τό ἄλλο τίς τέσσερεις ἀποφάσεις πού ἀφιέρωσαν στά ζητήματα τῆς ἐξέγερσης καί τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης τό συνέδριο τοῦ κόμματος καί ἡ συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν, θά δεῖ ἀμέσως ὅτι οἱ τελευταῖοι κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν γεγονότων ἄρχισαν *οὐσιαστικά* νά περνοῦν μέ τό μέρος τῶν ἀντιπάλων τους, δηλαδή νά ἐνεργοῦν ὄχι σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τους, ἀλλά

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 337 - 346. *Ἡ Σύντ.*

σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ III συνεδρίου. Δέν ὑπάρχει καλύτερη κριτική ἑνός λαθεμένου δόγματος ἀπό τήν πορεία τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων.

Κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση αὐτῶν τῶν γεγονότων ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» κυκλοφόρησε μιά προκήρυξη μέ τήν ἐπικεφαλίδα: «Ἡ πρώτη νίκη τῆς ἐπανάστασης», πού ἀπευθύνεται στούς «ρώσους πολίτες, ἐργάτες καί ἀγρότες». Νά τό πιό οὐσιαστικό μέρος τῆς προκήρυξης αὐτῆς:

«Ἔφτασε ὁ καιρός νά δράσουμε μέ τόλμη καί νά ὑποστηρίξουμε μ' ὅλες μας τίς δυνάμεις τήν τολμηρή ἐξέγερση τῶν στρατιωτῶν. Τώρα θά νικήσει ἡ τόλμη!

Καλεῖτε λοιπόν τό λαό σέ ἀνοιχτές συνελεύσεις καί φέρνετέ του τήν εἴδηση γιά τήν κατάρρευση τοῦ στρατιωτικοῦ στηρίγματος τοῦ τσαρισμοῦ! Ὅπου μπορεῖτε καταλαμβάνετε τίς δημόσιες ὑπηρεσίες τῶν πόλεων καί κάνετέ τες στηρίγματα τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης τοῦ λαοῦ! Διῶξτε τούς τσαρικούς ὑπαλλήλους καί ορίστε παλλαϊκές ἐκλογές γιά τά ὄργανα τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης, στά ὁποῖα θά ἀναθέσετε τήν προσωρινή διεξαγωγή τῶν δημοσίων ὑποθέσεων ὥς τήν τελική νίκη ἐνάντια στήν τσαρική κυβέρνηση καί τήν ἐγκαθίδρυση τοῦ νέου κρατικοῦ καθεστῶτος. Καταλαμβάνετε τά ὑποκαταστήματα τῆς κρατικῆς τράπεζας καί τίς ἀποθῆκες ὁπλισμοῦ καί ἐξοπλίζετε ὅλο τό λαό! Ἀποκαταστεῖστε ἐπαφή ἀνάμεσα στίς πόλεις, ἀνάμεσα στήν πόλη καί στό χωριό, καί οἱ ἐξοπλισμένοι πολίτες ἄς σπεύδουν νά βοηθοῦν ὁ ἕνας τόν ἄλλον παντοῦ ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη βοήθειας! Καταλαμβάνετε τίς φυλακές καί ἀπελευθερώνετε τούς ἀγωνιστές τῆς ὑπόθεσής μας πού εἶναι κλεισμένοι σ' αὐτές: μ' αὐτούς θά ἐνισχύσετε τίς γραμμές σας! Διακηρύχνετε παντοῦ τήν κατάλυση τῆς τσαρικῆς μοναρχίας καί τήν ἀντικατάστασή της μέ μιά ἐλεύθερη λαοκρατική δημοκρατία! Σηκωθεῖτε πολίτες! Ἦρθε ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθέρωσης! Ζήτω ἡ ἐπανάσταση! Ζήτω ἡ λαοκρατική δημοκρατία! Ζήτω ὁ ἐπαναστατικός στρατός! Κάτω ἡ ἀπολυταρχία!».

Ἔτσι ἔχουμε μπροστά μας ἕνα τολμηρό, ἄμεσο καί ξεκάθαρο προσκλητήριο γιά ἔνοπλη παλλαϊκή ἐξέγερση. Ἔχουμε μπροστά μας ἕνα ἐξίσου τολμηρό, ἄν καί, δυστυχῶς, συγκαλυμμένο καί μασημένο κάλεσμα γιά σχηματισμό προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Ἄς δοῦμε πρῶτα τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης.

Ὑπάρχει ἄραγε διαφορά ἀρχῶν ἀνάμεσα στήν ἐπίλυση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἀπό τό III συνέδριο καί στήν ἐπίλυσή του ἀπό τή συνδιάσκεψη; Ἀναμφισβήτητα ὑπάρχει. Μιλήσαμε ἤδη γι' αὐτό τό πράγμα στό φύλλο 6 τῆς «Προλετάρι» («Τό τρίτο βῆμα πρός τά πίσω*) καί τώρα ἄς αναφερθοῦμε καί στή διδακτική μαρτυρία τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε». Στό τεῦχος 72 διαβάζουμε ὅτι ἡ

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 319 - 329. *Ἡ Σύντ.*

«πλειοψηφία» κλίνει πρός τόν «ἀφηρημένο ἐπαναστατισμό, πρός τό πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας, πρός τήν τάση νά ξεσηκώσει μέ ὁποιαδήποτε μέσα ἐξέγερση τῆς λαϊκῆς μάζας καί ἐξονόματός της νά καταλάβει ἀμέσως τήν ἐξουσία». «᾿Αντίθετα ἡ μειοψηφία, ἀκολουθώντας πιστά τό δόγμα τοῦ μαρξισμοῦ, διατηρεῖ ταυτόχρονα καί τά ρεαλιστικά στοιχεῖα τῆς μαρξιστικῆς κοσμοθεωρίας». Αὐτός ὁ συλλογισμός τῶν φιλελευθέρων, πού ἔχουν περάσει ἀπό τό προπαρασκευαστικό σχολειό τοῦ μαρξισμοῦ καί ἀπό τό μπερνσταϊνισμό, εἶναι ἐξαιρετικά πολύτιμος. Οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί κατηγοροῦσαν πάντα τήν ἐπαναστατική πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας γιά «ἀφηρημένο ἐπαναστατισμό καί πνεῦμα ἀνταρσίας» καί ἐπαινοῦσαν πάντα τήν ὀπορτουνιστική πτέρυγα γιά τό «ρεαλισμό», μέ τόν ὁποῖο τοποθετεῖ τό ζήτημα. Ἡ ἴδια ἡ «Ἴσκρα» βρέθηκε στήν ἀνάγκη νά ὁμολογήσει (βλ. στό φύλλο 73 τήν παρατήρηση ἀπ᾿ ἀφορμή τήν ἐπιδοκιμασία τοῦ «ρεαλισμοῦ» τῆς μπροσούρας τοῦ σ. ᾿Ακίμοφ ἀπό τόν κ. Στροῦβε) ὅτι στό στόμα τῶν ὀσβομποζντέντσι «ρεαλιστικό» σημαίνει «*ὀπορτουνιστικό*». Οἱ κ. κ. ὀσβομποζντέντσι δέν ξέρουν ἄλλο ρέαλισμό ἐκτός ἀπό τόν ἕρποντα· τούς εἶναι ὁλότελα ξένη ἡ ἐπαναστατική διαλεκτική τοῦ μαρξιστικοῦ ρεαλισμοῦ, πού ὑπογραμμίζει τά μαχητικά καθήκοντα τῆς πρωτοπόρας τάξης καί ἀνακαλύπτει μέσα σ᾿ αὐτό πού ὑπάρχει σήμερα τά στοιχεῖα τῆς ἀνατροπῆς του. Γι᾿ αὐτό ὁ χαρακτηρισμός τῶν δυό ρευμάτων τῆς σοσιαλδημοκρατίας πού ἔδοσε τό «᾿Οσβομποζντένιγε» ἐπιβεβαιώνει γιά μιά ἀκόμα φορά ἕνα γεγονός πού ἔχει ἀποδειχτεῖ στή φιλολογία μας, ὅτι δηλ. ἡ «πλειοψηφία» εἶναι ἡ ἐπαναστατική καί ἡ «μειοψηφία» ἡ ὀπορτουνιστική πτέρυγα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Τό «᾿Οσβομποζντένιγε» ἀναγνωρίζει κατηγορηματικά ὅτι σέ σύγκριση μέ τό συνέδριο «ἡ συνδιάσκεψη τῆς μειοψηφίας παίρνει ἐντελῶς διαφορετική θέση ἀπέναντι στό ζήτημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης». Καί πραγματικά ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης χτυπάει, πρῶτο, τόν ἴδιο τόν ἑαυτό της, μιά — ἀρνούμενη τή δυνατότητα σχεδιασμένης ἐξέγερσης (παρ. 1) καί μιά — ἀναγνωρίζοντάς την (παρ. d), καί δεύτερο, περιορίζεται ἁπλῶς στήν ἀπαρίθμηση τῶν *γενικῶν* ὅρων «προετοιμασίας τῆς ἐξέγερσης», ὅπως: a) πλάταιμα τῆς ζύμωσης, b) στερέωση τῶν δεσμῶν μέ τό κίνημα τῶν μαζῶν, c) ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς συνείδησης, d) ἀποκατάσταση σύνδεσης ἀνάμεσα στίς διάφορες περιοχές, e) τράβηγμα τῶν μή προλεταριακῶν ὁμάδων στήν ὑποστήριξη τοῦ προλεταριάτου. ᾿Απεναντίας ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου

ρίχνει κατευθείαν θετικά συνθήματα, ἀναγνωρίζοντας ὅτι τό κίνημα *ἔχει ὁδηγήσει* στήν ἀνάγκη τῆς ἐξέγερσης, καλώντας τό προλεταριάτο νά ὀργανωθεῖ γιά τόν ἄμεσο ἀγώνα, νά παρθοῦν τά πιό δραστήρια μέτρα γιά τόν ἐξοπλισμό του, νά φωτιστεῖ μέ τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση «ὄχι μόνο ἡ πολιτική σημασία» τῆς ἐξέγερσης (σ' αὐτό περιορίζεται οὐσιαστικά ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης), μά καί ἡ πρακτική ὀργανωτική πλευρά της.

Γιά νά ἀντιληφθοῦμε πιό ξεκάθαρα τή διαφορά ἀνάμεσα στόν ἕνα καί στόν ἄλλο τρόπο ἐπίλυσης τοῦ ζητήματος, ἄς θυμηθοῦμε τήν ἐξέλιξη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἀπόψεων σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης, ἀπό τόν καιρό πού ἐμφανίστηκε τό μαζικό ἐργατικό κίνημα. Πρώτη βαθμίδα. Τό 1897. Στήν ἐργασία τοῦ Λένιν «Τά καθήκοντα τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» ἀναφέρεται ὅτι «τό νά συζητᾶ κανείς σήμερα καί νά ἀποφασίζει γιά τό ζήτημα σέ ποιά μέσα θά καταφύγει ἡ σοσιαλδημοκρατία γιά τήν ἄμεση ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας, ἄν θά διαλέξει τήν ἐξέγερση ἤ τή μαζική πολιτική ἀπεργία ἤ ἄλλη μέθοδο ἐπίθεσης, θᾶταν σάν νά ὀργάνωναν οἱ στρατηγοί πολεμικό συμβούλιο, πρίν ἀκόμα συγκεντρώσουν στρατό» (σελ. 18)*. Ἐδῶ, ὅπως βλέπουμε, δέν πρόκειται καθόλου γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης, ἀλλά μόνο γιά τή συγκέντρωση στρατοῦ, δηλαδή γιά τήν προπαγάνδα, τή ζύμωση, τήν ὀργάνωση γενικά.

Δεύτερη βαθμίδα. 1902. Στό ἔργο τοῦ Λένιν «Τί νά κάνουμε;» διαβάζουμε:

«...Φανταστεῖτε μιά λαϊκή ἐξέγερση. Ἴσως ὁ καθένας θά συμφωνήσει τώρα (Φλεβάρης τοῦ 1902), ὅτι πρέπει νά σκεφτόμαστε καί νά ἑτοιμαζόμαστε γι' αὐτήν. *Πῶς* ὅμως νά ἑτοιμαζόμαστε; Ἀσφαλῶς ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή δέν μπορεῖ νά διορίσει πράκτορες σ' ὅλα τά μέρη γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης! Ἀκόμα κι ἄν εἴχαμε ΚΕ, δέ θά πετύχαινε ἀπολύτως τίποτα μ' ἕνα τέτοιο διορισμό, μέσα στίς σημερινές συνθῆκες τῆς Ρωσίας. Ἀντίθετα, ἕνα δίχτυ πρακτόρων πού θά διαμορφωνόταν στή δουλειά γιά τήν ἔκδοση καί τήν κυκλοφορία μιᾶς κεντρικῆς ἐφημερίδας δέ θά ἀναγκαζόταν „νά κάθεται καί νά περιμένει" τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης, μά θά διεξῆγε μιά τακτική δουλειά πού θά τοῦ ἐξασφάλιζε τίς μεγαλύτερες πιθανότητες ἐπιτυχίας σέ περίπτωση ἐξέγερσης. Μιά τέτοια δουλειά θά δυνάμωνε τούς δεσμούς καί μέ τίς πιό πλατιές μάζες τῶν ἐργατῶν καί μέ ὅλα τά στρώματα

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 447. *Ἡ Σύντ.*

τά δυσαρεστημένα ἀπό τήν ἀπολυταρχία, πράγμα πού ἔχει τόσο μεγάλη σπουδαιότητα γιά μιά ἐξέγερση. Σέ μιά τέτοια δουλειά θά ἀναπτυσσόταν ἡ ἱκανότητα νά ἐκτιμᾶται σωστά ἡ γενική πολιτική κατάσταση καί, συνεπῶς, ἡ ἱκανότητα νά διαλέγεται ἡ κατάλληλη στιγμή γιά τήν ἐξέγερση. Μιά τέτοια ἀκριβῶς δουλειά θά δίδασκε *ὅλες* τίς τοπικές ὀργανώσεις ν' ἀποκρίνονται συγχρόνως στά ἴδια πολιτικά ζητήματα, συμβάντα καί γεγονότα πού συνταράζουν ὅλη τή Ρωσία, ν' ἀντιδροῦν σ' αὐτά τά „γεγονότα" ὅσο τό δυνατόν πιό δραστήρια, ὅσο τό δυνατόν πιό ὁμοιόμορφα καί ὅσο τό δυνατόν μέ τόν πιό ἐνδεδειγμένο τρόπο,—γιατί μιά ἐξέγερση εἶναι στήν οὐσία ἡ πιό δραστήρια, ἡ πιό ὁμοιόμορφη καί ἡ πιό ἐνδεδειγμένη „ἀπάντηση" ὅλου τοῦ λαοῦ στήν κυβέρνηση. Καί, τέλος, μιά τέτοια ἀκριβῶς δουλειά θά δίδασκε ὅλες τίς ἐπαναστατικές ὀργανώσεις σ' ὅλες τίς ἄκρες τῆς Ρωσίας νά διατηροῦν τούς πιό σταθερούς καί ταυτόχρονα τούς πιό συνωμοτικούς δεσμούς μεταξύ τους, δημιουργώντας ἔτσι μιά *πραγματική* ἑνότητα τοῦ κόμματος, — γιατί χωρίς αὐτούς τούς δεσμούς δέν μπορεῖ νά μελετηθεῖ συλλογικά τό σχέδιο ἐξέγερσης καί νά παρθοῦν στίς παραμονές της τά ἀναγκαῖα προκαταρκτικά μέτρα πού πρέπει νά τηροῦνται μυστικά μέ τή μεγαλύτερη αὐστηρότητα» (σελ. 136–137)*.

Ποιές θέσεις βάζει αὐτός ὁ συλλογισμός σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης; 1) Τό παράλογο τῆς ἰδέας τῆς «προετοιμασίας» τῆς ἐξέγερσης, μέ τήν ἔννοια τοῦ διορισμοῦ εἰδικῶν πρακτόρων πού «θά κάθονταν καί θά περίμεναν» τό σύνθημα. 2) Ἡ ἀνάγκη νά ὑπάρχει *μιά διαμορφωμένη στήν κοινή δουλειά* σύνδεση ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους καί στίς ὀργανώσεις πού κάνουν τήν καθημερινή δουλειά. 3) Ἡ ἀνάγκη στερέωσης, μέσα σ' αὐτή τή δουλειά, τῶν δεσμῶν ἀνάμεσα στά προλεταριακά (ἐργάτες) καί στά μή προλεταριακά (ὅλοι οἱ δυσαρεστημένοι) στρώματα. 4) Ἡ ἀνάγκη κοινῆς προσπάθειας γιά ν' ἀποκτηθεῖ ἡ ἱκανότητα νά ἐκτιμᾶται σωστά ἡ πολιτική κατάσταση καί νά δίνεται κατά τόν πιό ἐνδεδειγμένο τρόπο «ἀπάντηση» στά πολιτικά γεγονότα. 5) Ἡ ἀνάγκη οὐσιαστικῆς ἕνωσης ὅλων τῶν τοπικῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων.

Ἐπομένως μπροστά μας προβάλλει πιά καθαρά τό σύνθημα *τῆς προετοιμασίας τῆς ἐξέγερσης*, δέν ὑπάρχει ὅμως ἀκόμα ἄμεσο κάλεσμα γιά ἐξέγερση, δέν ὑπάρχει ἀκόμα ἡ διαπίστωση

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 180 - 181. *Ἡ Σύντ.*

ὅτι τό κίνημα «ἔχει κιόλας ὁδηγήσει» στήν ἀνάγκη τῆς ἐξέγερσης, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἐξοπλιστοῦμε ἀμέσως, νά ὀργανωθοῦμε σέ μαχητικές ὁμάδες κτλ. Ἔχουμε μπροστά μας μιά ἀνάλυση τῶν ἴδιων ἀκριβῶς ὅρων γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης, πού *ἐπαναλαμβάνονται σχεδόν κατά λέξη* στήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης (στά 1905!!).

Τρίτη βαθμίδα. 1905. Στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ» καί, σέ συνέχεια, στήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου, γίνεται ἕνα ἀκόμα βῆμα πρός τά μπρός: *ἐκτός* ἀπό τήν παντολιτική προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης ρίχνεται τό *ἄμεσο σύνθημα*: νά ὀργανωθοῦμε ἀμέσως καί νά ὁπλιστοῦμε γιά τήν ἐξέγερση, νά συγκροτήσουμε εἰδικές (μαχητικές) ὁμάδες, γιατί τό κίνημα μᾶς «ὁδήγησε κιόλας στήν ἀνάγκη τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης» (παρ. 2 τῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου).

Αὐτή ἡ μικρή ἱστορική ἀναδρομή ὁδηγεῖ σέ τρία ἀδιαφιλονίκητα συμπεράσματα: 1) Εἶναι καθαρό ψέμα ὁ ἰσχυρισμός τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν, τῶν ὀσβομποζντέντσι ὅτι τάχα ἐμεῖς πέσαμε σέ «*ἀφηρημένο* ἐπαναστατισμό, σέ πνεῦμα ἀνταρσίας». Ἐμεῖς ἴσα ἴσα βάζουμε καί βάζαμε πάντα τό ζήτημα αὐτό ὄχι «ἀφηρημένα», ἀλλά πάνω σέ *συγκεκριμένη βάση*, δίνοντάς του διαφορετική λύση στά 1897, στά 1902 καί στά 1905. Ἡ κατηγορία γιά πνεῦμα ἀνταρσίας εἶναι ὀπορτουνιστική φρασεολογία τῶν κυρίων φιλελεύθερων ἀστῶν, πού ἑτοιμάζονται νά ξεπουλήσουν τά συμφέροντα τῆς ἐπανάστασης καί νά τήν προδόσουν στήν ἐποχή τῆς ἀποφασιστικῆς πάλης ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. 2) Ἡ συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν σταμάτησε στή δεύτερη βαθμίδα ἐξέλιξης τοῦ ζητήματος πού ἀφορᾶ τήν ἐξέγερση. Ἡ συνδιάσκεψη αὐτή ἁπλῶς ἐπανέλαβε στά 1905 ἐκεῖνο πού ἦταν ἀρκετό μόνο γιά τό 1902. *Ἔμεινε* τρία χρόνια *πίσω* ἀπό τήν ἐπαναστατική ἐξέλιξη. 3) Κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν διδαγμάτων τῆς ζωῆς, καί συγκεκριμένα τῆς ἐξέγερσης τῆς Ὀδησσοῦ, οἱ νεοϊσκριστές παραδέχτηκαν οὐσιαστικά τήν ἀνάγκη τῆς δράσης, σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις ὄχι τῆς δικῆς τους ἀπόφασης ἀλλά τῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου, δηλαδή ἀναγνώρισαν ὅτι τό καθῆκον τῆς ἐξέγερσης εἶναι ἐπεῖγον, ὅτι τά ἀνοιχτά καί ἄμεσα συνθήματα γιά ἄμεση ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης καί γιά ἐξοπλισμό εἶναι ἀπόλυτως ἀναγκαῖα.

Τό καθυστερημένο σοσιαλδημοκρατικό δόγμα ἔχει παραμεριστεῖ μιά καί καλή ἀπό τήν ἐπανάσταση. Ἔφυγε ἀπό τή μέση ἕνα ἀκόμα ἐμπόδιο γιά τήν πρακτική συνένωση μέ τούς νεοϊσκριστές πάνω στήν κοινή δουλειά, χωρίς ἐννοεῖται αὐτό νά σημαίνει

ὅτι ἐξέλιπαν ἐντελῶς οἱ διαφωνίες ἀρχῶν. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά ἱκανοποιηθοῦμε μέ τό νά σέρνονται τά συνθήματά μας τακτικῆς κούτσα κούτσα πίσω ἀπό τά γεγονότα, προσαρμοζόμενα σ' αὐτά ὅταν πιά ἔχουν συντελεστεῖ. Πρέπει νά ἐπιδιώκουμε ὥστε τά συνθήματα αὐτά νά μᾶς ὁδηγοῦν πρός τά μπρός, νά φωτίζουν τόν παραπέρα δρόμο μας, νά μᾶς ἀνεβάζουν πιό ψηλά ἀπό τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς στιγμῆς. Τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, ἄν θέλει νά ἀγωνίζεται μέ συνέπεια καί σταθερότητα, δέν μπορεῖ νά καθορίζει τήν τακτική του εὐκαιριακά. Στίς ἀποφάσεις του γιά τά ζητήματα τακτικῆς ὀφείλει νά συνδυάζει τήν πίστη στίς ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ μέ τό σωστό ὑπολογισμό τῶν πρωτοποριακῶν καθηκόντων τῆς ἐπαναστατικῆς τάξης.

Πάρτε ἕνα ἄλλο ἄμεσο πολιτικό ζήτημα, τό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Ἐδῶ βλέπουμε ἴσως πιό καθαρά ἀκόμα ὅτι στήν προκήρυξή της ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» ξεκόβει οὐσιαστικά ἀπό τά συνθήματα τῆς συνδιάσκεψης καί ἀποδέχεται τά συνθήματα τακτικῆς τοῦ III συνεδρίου. Ἡ παράλογη θεωρία «δέν πρέπει νά βάζουμε σά σκοπό μας νά καταλάβουμε» (γιά τή δημοκρατική ἐπανάσταση) «ἤ νά μοιραστοῦμε τήν ἐξουσία στήν προσωρινή κυβέρνηση» πετάχτηκε στά σκουπίδια, γιατί ἡ προκήρυξη καλεῖ ἀνοιχτά «νά καταλαμβάνονται οἱ δημόσιες ὑπηρεσίες τῶν πόλεων» καί νά ὀργανώνεται «ἡ προσωρινή διαχείριση τῶν δημοσίων ὑποθέσεων». Τό παράλογο σύνθημα «νά παραμείνουμε κόμμα τῆς ἄκρας ἐπαναστατικῆς ἀντιπολίτευσης» (παράλογο στήν ἐποχή τῆς ἐπανάστασης, ἄν καί πολύ σωστό γιά τήν ἐποχή τῆς κοινοβουλευτικῆς μόνο πάλης) μπῆκε οὐσιαστικά στό χρονοντούλαπο, γιατί τά γεγονότα τῆς Ὀδησσοῦ ἀνάγκασαν τήν «Ἴσκρα» νά καταλάβει ὅτι σέ περίοδο ἐξέγερσης εἶναι γελοῖο νά περιορίζεσαι σ' αὐτό τό σύνθημα, ὅτι πρέπει νά καλεῖς δραστήρια σέ ἐξέγερση, στήν πιό ἐνεργητική διεξαγωγή της καί στή χρησιμοποίηση τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Τό παράλογο σύνθημα «ἐπαναστατικές κομμοῦνες» ἔχει ἐπίσης ἀπορριφτεῖ, γιατί τά γεγονότα τῆς Ὀδησσοῦ ἀνάγκασαν τήν «Ἴσκρα» νά καταλάβει ὅτι τό σύνθημα αὐτό ἁπλῶς κάνει πιό εὔκολο τό μπέρδεμα τῆς δημοκρατικῆς μέ τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Καί τό νά μπερδεύει κανείς αὐτά τά ἐντελῶς διαφορετικά πράγματα δέ θά ἦταν παρά τυχοδιωκτισμός πού δείχνει πέρα γιά πέρα ἀξεκαθάριστη θεωρητική σκέψη, τυχοδιωκτισμός ἱκανός νά δυσκολέψει τήν πραγματοποίηση τῶν ζωτικά ἀναγκαίων πρακτικῶν μέτρων πού διευκολύνουν τήν ἐργατική τάξη στήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό μέσα στή λαοκρατική δημοκρατία.

Θυμηθεῖτε τήν πολεμική τῆς νέας «Ἴσκρα» ἐνάντια στή «Βπεριόντ», θυμηθεῖτε τήν τακτική της «μόνο ἀπό τά κάτω», σέ ἀντίθεση μέ τήν τακτική τῆς «Βπεριόντ» «κι ἀπό τά κάτω κι ἀπό τά πάνω» καί θά δεῖτε ὅτι ἡ «Ἴσκρα» ἀποδέχτηκε τή λύση πού δόσαμε ἐμεῖς στό ζήτημα αὐτό, καλώντας τώρα ἡ ἴδια ἄμεσα σέ δράση ἀπό τά πάνω. Θυμηθεῖτε τούς φόβους τῆς «Ἴσκρα» μήπως ἐκτεθοῦμε ἀναλαμβάνοντας τήν εὐθύνη γιά τό δημόσιο ταμεῖο, γιά τά δημόσια οἰκονομικά κτλ., καί θά δεῖτε πώς ἄν τήν «Ἴσκρα» δέν τήν ἔπεισαν τά ἐπιχειρήματά μας, τότε τήν ἔπεισαν τά ἴδια τά γεγονότα γιά τό ὅτι τά ἐπιχειρήματα αὐτά εἶναι σωστά, γιατί ἡ «Ἴσκρα», στήν προκήρυξη πού ἀναφέραμε, συστήνει ἀνοιχτά «νά καταλαμβάνονται τά ὑποκαταστήματα τῆς κρατικῆς τράπεζας». Ἡ παράλογη θεωρία ὅτι δῆθεν ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, ἡ ἀπό κοινοῦ συμμετοχή τους στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση εἶναι «προδοσία ἀπέναντι στό προλεταριάτο» ἤ «ἀγοραῖος ζωρεσισμός (μιλλερανισμός)» ἔχει ἁπλούστατα ξεχαστεῖ ἀπό τούς νεοϊσκριστές, πού τώρα ἀπευθύνονται οἱ ἴδιοι ἀκριβῶς στούς ἐργάτες καί ἀγρότες, καλώντας τους νά καταλαμβάνουν τίς δημόσιες ὑπηρεσίες τῶν πόλεων, τά ὑποκαταστήματα τῆς κρατικῆς τράπεζας, τίς ἀποθῆκες ὅπλων, «νά ἐξοπλίζουν ὅλο τό λαό» (προφανῶς τώρα πιά θά ἐξοπλίζουν μέ *ὅπλα* καί ὄχι μέ τή «φλέγουσα ἀνάγκη τοῦ αὐτοεξοπλισμοῦ»), νά διακηρύχνουν τήν ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς μοναρχίας κτλ., μέ λίγα λόγια, νά δροῦν πέρα γιά πέρα σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα πού δίνει ἡ ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου, νά δροῦν ἀκριβῶς ἔτσι ὅπως ὑποδείχνει τό σύνθημα: ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία καί προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι στήν προκήρυξή της ἡ «Ἴσκρα» δέν ἀναφέρει κανένα ἀπ' αὐτά τά συνθήματα. Ἀπαριθμεῖ καί περιγράφει ὅλες τίς ἐνέργειες πού στό σύνολό τους χαρακτηρίζουν τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, ἀποφεύγει ὅμως αὐτή τή λέξη. Μάταιη ἡ προσπάθειά της. Οὐσιαστικά ἡ ἴδια υἱοθετεῖ αὐτό τό σύνθημα. Ἡ ἔλλειψη ξεκάθαρου δρισμοῦ δέν μπορεῖ παρά νά σπείρει ταλαντεύσεις, ἀναποφασιστικότητα καί σύγχυση στά μυαλά τῶν ἀγωνιστῶν. Ὁ φόβος ἀπό τίς *λέξεις*: «ἐπαναστατική κυβέρνηση» «ἐπαναστατική ἐξουσία» εἶναι καθαρά ἀναρχικός φόβος, ἀνάξιος γιά ἕνα μαρξιστή. Γιά «νά καταλάβει» κανείς τίς ὑπηρεσίες καί τίς τράπεζες, «νά ὁρίσει ἐκλογές», νά αναθέσει τήν «προσωρινή διαχείριση τῶν ὑποθέσεων», «νά διακηρύξει τήν ἀνατροπή τῆς μοναρχίας», — γιά νά γίνουν αὐτά εἶναι

ἀπόλυτα ἀναγκαῖο νά πραγματοποιηθεῖ καί νά ἀνακηρυχθεῖ πρῶτα ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση πού θά συνένωνε καί θά κατεύθυνε πρός ἕνα σκοπό ὅλη τή στρατιωτική καί πολιτική δράση τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ. Χωρίς μιά τέτοια συνένωση, χωρίς γενική ἀναγνώριση τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης ἀπό τόν ἐπαναστατημένο λαό, χωρίς τό πέρασμα σ᾽ αὐτήν ὅλης τῆς ἐξουσίας κάθε «κατάληψη» τῶν ὑπηρεσιῶν, κάθε «ἀνακήρυξη» τῆς δημοκρατίας θά μείνει μιά ἁπλή καί χωρίς περιεχόμενο ἀντάρτικη ἐκδήλωση. Ἡ ἐπαναστατική ἐνέργεια τοῦ λαοῦ, ἐφόσον δέ θά ἔχει συγκεντροποιηθεῖ ἀπό μιά ἐπαναστατική κυβέρνηση, ἁπλούστατα θά κομματιαστεῖ ὕστερα ἀπό τήν πρώτη ἐπιτυχία τῆς ἐξέγερσης, θά σκορπιστεῖ σέ μικρά κομμάτια, θά χάσει τήν πανεθνική της ἔκταση, δέ θά μπορέσει ν᾽ ἀνταποκριθεῖ στό καθῆκον νά διατηρηθοῦν ὅσα κατακτήθηκαν καί νά πραγματοποιηθοῦν ὅσα διακηρύχτηκαν.

Τό ξαναλέμε: οὐσιαστικά, στήν πράξη, οἱ σοσιαλδημοκράτες πού δέν ἀναγνωρίζουν τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ εἶναι ἀναγκασμένοι ἀπό τήν πορεία τῶν γεγονότων νά ἐνεργοῦν σύμφωνα ἀκριβῶς μέ τά συνθήματα πού καθόρισαν αὐτές οἱ ἀποφάσεις, πετώντας στά σκουπίδια τά συνθήματα τῆς συνδιάσκεψης. Ἡ ἐπανάσταση διδάσκει. Δουλειά μας εἶναι νά χρησιμοποιήσουμε ἐξαντλητικά τά διδάγματά της, νά φέρουμε σέ ἀντιστοιχία τά συνθήματά μας τακτικῆς μέ τή στάση μας καί μέ τά ἄμεσα καθήκοντά μας, νά διαδόσουμε στίς μάζες τή σωστή ἀντίληψη αὐτῶν τῶν ἄμεσων καθηκόντων, νά καταπιαστοῦμε ὅσο μπορεῖ πιό πλατιά μέ τήν ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν παντοῦ γιά τούς μαχητικούς σκοπούς τῆς ἐξέγερσης, γιά τή δημιουργία ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ καί τό σχηματισμό προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης!

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 9,
26 (13) τοῦ Ἰούλη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο, ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΟΡΓΙΣΜΕΝΗ ΑΔΥΝΑΜΙΑ

Στήν «Ἴσκρα» φύλλο 104 δημοσιεύεται ἕνα σχόλιο ἀπ' ἀφορμή τήν ἐπιφυλλίδα μας: «Τό τρίτο βῆμα πρός τά πίσω» («Προλετάρι» φύλλο 6)*. Ἐκεῖ λέμε, ἀπολύτως ἥρεμα, ὅτι οἱ νεοϊσκριστές χρησιμοποιοῦσαν ἐξονόματος τοῦ κόμματος τό τυπογραφεῖο, τήν ἀποθήκη καί τά χρήματα καί προτίμησαν νά ἀποφύγουν τήν παράδοση τῆς κομματικῆς περιουσίας. Σέ ποιά κατάσταση ἔφερε τήν «Ἴσκρα» ὁ ἐκνευρισμός ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς δήλωσης φαίνεται ἀπό τίς ἐκφράσεις τους, πού θυμίζουν τήν ἀξέχαστη «βρωμιά» τῆς Μπούντ. Ἡ «Ἴσκρα» μᾶς κατονομάζει μέ ἀβρότητα καί «βρωμοφασίνα» καί «δειλούς συκοφάντες» κτλ. κτλ. Ἀκριβῶς ἔτσι ὅπως ὁ Ἔνγκελς χαρακτήρισε κάποτε τήν πολεμική ὁρισμένης κατηγορίας πολιτικῶν προσφύγων: «Κάθε κουβέντα τους εἶναι: καθήκι καί μάλιστα ὄχι ἄδειο» (Jedes Wort — ein Nachttopf und kein leerer)[70]. Δέν ξεχάσαμε φυσικά τό γαλλικό ρητό: ἡ βρισιά εἶναι τό ἐπιχείρημα ἐκείνου πού δέν ἔχει ἐπιχειρήματα. Προτείνουμε καί τώρα στούς ἀμερόληπτους ἀναγνῶστες νά ζυγίσουν ψύχραιμα γιά ποιό λόγο γίνεται τόσος θόρυβος. Οἱ νεοϊσκριστές δέν ἀπάντησαν στό γράμμα τῆς ΚΕ, πού ὕστερα ἀπό τό III συνέδριο τούς πρότεινε νά παραδόσουν τήν κομματική περιουσία. Δέν ἀναγνωρίζουν τό III συνέδριο, δέν ἀναγνωρίζουν τή στροφή τῆς ΚΕ πρός τούς μπολσεβίκους. Ἄς εἶναι. Ἀπ' αὐτήν ὅμως τή μή ἀναγνώριση βγαίνει ἁπλούστατα ὅτι οἱ νεοϊσκριστές θά ἔπρεπε, σύμφωνα μέ τήν ἄποψή τους, νά παραδόσουν ὄχι ὁλάκερη τήν κομματική περιουσία, ἀλλά ἕνα μέρος της. Αὐτό εἶναι τόσο καθαρό, ὥστε ἡ ἴδια ἡ «Ἴσκρα» μιλᾶ τώρα στό σχόλιό της γιά τό «ἐνδεχόμενο μοιράσματος ὅλης τῆς κομματικῆς περιουσίας». Ἄν εἶναι ἔτσι, ἀγαπητοί μας ἀντίπαλοι, γιατί νά μήν ἀπαντήσετε ἀνάλογα στό

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 319 - 329. *Ἡ Σύντ.*

γράμμα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς; Τί τά θέλετε, ὅμως, παρ' ὅλο τόν ὑψηλό τόνο τῶν ἐκφράσεών σας μένει ἀναμφισβήτητο τό γεγονός ὅτι ἡ πλειοψηφία δίνει δημόσια λογαριασμό γιά ὅλα, ἐκδίδοντας τά πρακτικά τοῦ III συνεδρίου, ἐνῶ ἐσεῖς δέ δίνετε λογαριασμό σέ κανένα γιά τό πῶς χρησιμοποιήσατε τήν κομματική περιουσία, δέν ἐκδίδετε κανένα πρακτικό, μόνο βρίζετε. Σκεφθεῖτε, ὅταν θά εἶστε ἤρεμοι, τί ἐντύπωση θά πρέπει νά σχηματίσει ἀπό τή στάση σας αὐτή τό κοινό πού εἶναι σέ θέση νά σκέπτεται!

Παρακάτω. Ἡ στροφή τῆς ΚΕ ὑπέρ τοῦ συνεδρίου δέν ἀρέσει στήν «Ἴσκρα». Αὐτό εἶναι φυσικό. Δέν εἶναι ὅμως αὐτή ἡ πρώτη στροφή τῆς ΚΕ. Πρίν ἕνα χρόνο, τόν Αὔγουστο τοῦ 1904, ἡ ΚΕ ἔκανε στροφή πρός τή μειοψηφία. Πρίν ἕνα χρόνο δηλώσαμε ἀπό τόν τύπο καί δημόσια πώς δέν ἀναγνωρίζουμε σά νόμιμες τίς ἐνέργειες τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Γεννιέται τό ἐρώτημα πῶς ἐνεργήσαμε τότε ἐμεῖς σχετικά μέ τήν κομματική περιουσία; *Παραδόσαμε στούς μενσεβίκους καί τό τυπογραφεῖο, καί τήν ἀποθήκη, καί τό ταμεῖο.* Ἡ «Ἴσκρα» μπορεῖ νά βρίζει ὅσο θέλει, τό γεγονός ὅμως παραμένει γεγονός. Ἀποδόσαμε λογαριασμό καί παραδόσαμε τήν περιουσία στούς ἀντιπάλους μας, γιατί θέλαμε νά παλαίψουμε μέ κομματικούς τρόπους καί ἐπιδιώκαμε τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου. Οἱ ἀντίπαλοί μας κρύφτηκαν ἀπό τό συνέδριο καί δέν ἔδοσαν κανένα λογαριασμό σέ κανένα (ἐκτός ἀπό τούς ὀπαδούς τους, καί σ' ἐκείνους ὄχι δημόσια, μιά καί, πρῶτο, δέν ὑπάρχουν πρακτικά τῆς «συνδιάσκεψης» καί, δεύτερο, δέν εἶναι γνωστά οὔτε ἡ ἡμερήσια διάταξή της, οὔτε τά ὅρια τῆς ἐξουσίας της, δηλ. τά ὅρια τοῦ ὑποχρεωτικοῦ γιά τούς ἴδιους τούς μενσεβίκους χαρακτήρα τῶν ἀποφάσεών της).

Ἡ ἐσωκομματική μας πάλη τέλειωσε μέ διάσπαση: τώρα ὑπάρχει μόνο πάλη ἑνός κόμματος ἐνάντια σ' ἕνα ἄλλο πού βρίσκεται σέ κατάσταση ὀργάνωσης-προτσές. Καί νά τώρα, ρίχνοντας μιά γενική ματιά στήν ἱστορία τῆς πάλης πρίν τή διάσπαση, ὁ καθένας — (βέβαια ἀπό κείνους *πού μελετοῦν* τήν ἱστορία τοῦ κόμματός τους ἀπό τά ντοκουμέντα καί δέν περιορίζονται σέ παραμύθια, ὅπως κάνουν πολλοί πού ἦρθαν ἀπό τή Ρωσία) — ὁ καθένας μπορεῖ νά δεῖ καθαρά τό γενικό χαρακτήρα τῆς πάλης. Ἡ πλειοψηφία, πού κατηγορεῖται γιά «τυπολατρεία», γραφειοκρατία κτλ., παρέδοσε στούς ἀντιπάλους της *ὅλες* τίς τυπικές προνομίες, ὅλα τά γραφειοκρατικά ὄργανα: στήν ἀρχή τή σύνταξη τοῦ ΚΟ, ὕστερα τό Συμβούλιο τοῦ κόμματος, τέλος καί τήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Δέν ἔπρεπε νά τῆς παραδόσουμε καί δέν παραδόσαμε

μόνο τό συνέδριο. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά ἀνορθώσουν οἱ μπολσεβίκοι τό κόμμα (ἤ νά δημιουργήσουν δικό τους κόμμα, ὅπως φυσικά νομίζουν οἱ νεοϊσκριστές), στηρίζοντας ὅλα τά κομματικά τους ὄργανα ὁλοκληρωτικά στήν ἐθελοντική συγκατάθεση τῶν στελεχῶν τοῦ κόμματος — στήν ἀρχή τό Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Πλειοψηφίας[71], κατόπιν τή «Βπεριόντ» καί τέλος τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος. Ἀντίθετα οἱ ἀντίπαλοί μας κρατιοῦνται ἀκριβῶς ἀπό τίς τυπικές προνομίες καί ἀπό τά γραφειοκρατικά ὄργανα πού τούς χαρίστηκαν ἀπό οἶκτο! Γιά κοιτάξτε, ἀλήθεια: μήπως ὁ Λένιν καί ὁ Πλεχάνοφ δέν τούς χάρισαν τή «σύνταξη τοῦ ΚΟ»; Ἀποκαλώντας τόν ἑαυτό της «ΚΟ τοῦ κόμματος» ἡ «Προλετάρι» στηρίζεται στίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου, πού δέν τίς ἀναγνωρίζουν οἱ μενσεβίκοι, πού τίς ἀναγνώρισε ὅμως σαφῶς, ἐπακριβῶς καί συγκεκριμένα ἡ πλειοψηφία τοῦ κόμματος, πού ἡ σύνθεσή της εἶναι πασίγνωστη. Ἡ «Ἴσκρα» ὅμως ἀποκαλώντας τόν ἑαυτό της «ΚΟ τοῦ κόμματος» στηρίζεται στίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙ συνεδρίου, πού δέν τίς ἀναγνωρίζουν τώρα οὔτε οἱ μπολσεβίκοι (τίς ἀντικαταστήσανε μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου), *οὔτε οἱ μενσεβίκοι!!* Νά ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος! Ἡ συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων κατάργησε ἡ ἴδια τό καταστατικό τοῦ ΙΙ συνεδρίου, καί οἱ νεοϊσκριστές *γαντζώνονται τώρα ἀπό ἕναν τίτλο* πού τόν κατάργησαν οἱ ἴδιοι οἱ ὀπαδοί τους!

Ὁ ἴδιος ὁ Πλεχάνοφ, πού ποτέ του δέν μπόρεσε νά συμφωνήσει ἀπόλυτα μέ τούς νεοϊσκριστές πάνω στά ζητήματα ἀρχῶν, πού ὡστόσο ὅμως τούς ἔκανε ἄπειρες προσωπικές παραχωρήσεις, ὁ Πλεχάνοφ, πού ριχνόταν μέ τό παραπάνω στούς μπολσεβίκους καί γι' αὐτό ὑποκλίνονταν καί ὑποκλίνονται πάντα μπροστά του οἱ νεοϊσκριστές, ἀκόμα κι αὐτός δήλωσε ὅτι ἡ συνδιάσκεψη κατάφερε θανάσιμο χτύπημα στά κεντρικά ὄργανα καί προτίμησε νά ξεκόψει μιά καί καλή ἀπ' αὐτά. Οἱ νεοϊσκριστές ὅμως ἐξακολουθοῦν νά ἀποκαλοῦν τόν ἑαυτό τους «ΚΟ» καί νά βρίζουν ἐκείνους πού τούς ὑποδείχνουν ὅτι ἡ ὅλη κομματική τους θέση δέν εἶναι μόνο λαθεμένη ἀλλά καί ἀπόλυτα ἀναξιοπρεπής. Τό βρισίδι, πού ἀπ' ἀφορμή του ἀνοίξαμε ὅλη τή συζήτηση, εἶναι ἀκριβῶς τό ψυχολογικά ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τῆς συγκεχυμένης ἐπίγνωσης αὐτῆς τῆς ἀναξιοπρέπειας. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι ἀκόμα καί ὁ κ. Στροῦβε, πού πολλές φορές ἐξέφρασε τή συμπάθειά του *ἀπό ἄποψη ἀρχῶν* * καί πρός τόν Σταροβέρ,

* Στό χειρόγραφο παρακάτω ὑπάρχουν σβησμένες οἱ λέξεις «καί πρός τόν Τρότσκι». *Ἡ Σύντ.*

καί πρός τόν 'Ακίμοφ καί τόν Μαρτίνοφ, καί πρός τίς τάσεις τοῦ νεοϊσκρισμοῦ γενικά, καί πρός τή συνδιάσκεψή τους εἰδικά, ἀναγκάστηκε κάποτε νά ὁμολογήσει ὅτι ἡ θέση τους δέν εἶναι ἀπόλυτα σωστή ἤ, μάλλον, δέν εἶναι καθόλου σωστή (βλ. «'Οσβομποζντένιγε» τεῦχος 57).

Ξέρουμε πολύ καλά ὅτι οἱ πλατιοί κύκλοι τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ἰδιαίτερα τῶν ἐργατῶν, εἶναι τρομερά δυσαρεστημένοι ἀπό τή διάσπαση (ποιός μπορεῖ νά εἶναι εὐχαριστημένος ἀπ' αὐτήν;) καί εἶναι ἕτοιμοι νά ἀναζητήσουν «*ὁπουδήποτε*» διέξοδο ἀπ' αὐτήν. Καταλαβαίνουμε πέρα γιά πέρα καί σεβόμαστε ἀπόλυτα αὐτές τίς διαθέσεις, προειδοποιοῦμε ὅμως ὅλους καί τόν καθένα χωριστά ὅτι δέν ἀρκεῖ μόνο ἡ διάθεση. 'Η διατύπωση «ὁπουδήποτε» εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλη, γιατί δέν ἔχει τό κυριότερο: τήν ἀντίληψη τῶν *μέσων* πού πρέπει νά χρησιμοποιηθοῦν γιά νά σταματήσει ἡ διάσπαση. Κανενός εἴδους πικρά λόγια, καμιά προσπάθεια νά σχηματιστεῖ κάποια «τρίτη» κατάσταση, πού νά μήν εἶναι οὔτε μπολσεβίκικη οὔτε μενσεβίκικη, δέ θά βοηθήσουν τήν ὑπόθεση, ἀλλά ἁπλῶς θά τήν μπερδέψουν ἀκόμα περισσότερο. Τό παράδειγμα μιᾶς τέτοιας ἰσχυρῆς προσωπικότητας σάν τόν Πλεχάνοφ τό ἀπέδειξε αὐτό στήν πράξη, μέ βάση τήν πείρα δυό χρόνων. Οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες, πού, ὅπως ὁ Κ. Κάουτσκι, ξέρουν γιά τή διάσπασή μας κυρίως ἀπό μονόπλευρες ἀφηγήσεις, μποροῦν νά ξοφλᾶνε μέ πικρά λόγια. Σ' αὐτούς συγχωριέται ἀκόμα ἡ ἄγνοια, ἄν καί εἶναι, βέβαια, ἀσυγχώρητες οἱ ἀξιώσεις τους νά ἐκφέρουν κρίσεις γιά κάτι πού ἀγνοοῦν. Οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά μάθουν ἐπιτέλους νά περιφρονοῦν τούς ἀνθρώπους πού μποροῦν νά ξοφλᾶνε μόνο μέ πικρά λόγια, πού ταλαντεύονται ἀπό τή μιά πλευρά στήν ἄλλη, πού λογοκοποῦν γιά «εἰρήνη» καί εἶναι ἀνίσχυροι νά κάνουν καί τό παραμικρό οὐσιαστικό γιά τήν εἰρήνη. 'Ο πραγματικός δρόμος πρός τήν εἰρήνη καί τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος δέν περνάει μέσα ἀπό βιαστικές συμφωνίες πού ὁδηγοῦν σέ καινούργιες συγκρούσεις, σέ καινούργιο καί χειρότερο μπέρδεμα τῆς ὑπόθεσης, ἀλλά βρίσκεται στήν πλήρη *διασάφηση στήν πράξη* τῶν τακτικῶν καί ὀργανωτικῶν ἐπιδιώξεων καί τῶν δυό μερῶν. 'Απ' αὐτή τήν ἄποψη εἴμαστε πάρα πολύ εὐχαριστημένοι ἀπό τή συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν, πού σήμανε τήν ὁριστική ἀποσύνθεση τοῦ νεοϊσκρισμοῦ. 'Η ἐπανάσταση ὑπερνικᾶ τό χβοστισμό τους στά ζητήματα τακτικῆς. 'Η «ὀργάνωση-προτσές» τους γίνεται ἀντικείμενο γενικῆς κοροϊδίας. 'Απ' αὐτούς ξεκόβει, ἀπό τό ἕνα μέρος, ὁ Πλεχάνοφ πού «φωτίστηκε», ὅπως

φαίνεται, από τή συνδιάσκεψη όχι μόνο σχετικά μέ τό όργανωτικό της νόημα, άλλά καί σχετικά μέ τήν προσήλωση τῶν νεοϊσκριστῶν στίς άρχές. Ἀπ' αὐτούς ξεκόβει, ἀπό τό ἄλλο μέρος, ὁ Ἀκίμοφ πού χαρακτηρίζει «*ἁπλή λογοκοπία*» τίς ὑποσχέσεις ἤ τίς «ἀρχές» τῶν μενσεβίκων τῆς Πετρούπολης* («Ποσλέντνιγε Ἰζβέστιγια»[72] τεῦχος 235). Τό τρίτο συνέδριο τοῦ κόμματος συσπειρώνει πιό σφιχτά τή μιά πλευρά. Ἡ συνδιάσκεψη τσάκισε ἡ ἴδια της τήν ἄλλη πλευρά! Τό μόνο πού μᾶς μένει εἶναι νά συστήσουμε στούς «συμφιλιωτιστές»: μελετῆστε, σύντροφοι, τήν ἱστορία τῆς διάσπασης, ἀναλύστε τίς αἰτίες τῆς ἀποτυχίας τῆς συμφιλιωτικῆς πολιτικῆς τοῦ Πλεχάνοφ, μή βάζετε καινούργιο κρασί σέ παλιά ἀσκιά!

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 9,
26 (13) τοῦ Ἰούλη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

---

* Στό χειρόγραφο στή θέση τῶν λέξεων: «τίς ὑποσχέσεις, ἤ τίς „ἀρχές" τῶν μενσεβίκων τῆς Πετρούπολης» ὑπάρχουν οἱ λέξεις «ὅλα τά λογάκια τους γιά δημοκρατισμό, αὐτενέργεια κτλ. κτλ.». *Ἡ Σύντ.*

ΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΠΑΛΑΙΒΕΙ, Η ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΚΤΕΙ Ν' ΑΡΠΑΞΕΙ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Στή διάρκεια τοῦ πολέμου ἡ διπλωματία δέν ἔχει δουλειά. Μέ τή λήξη τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων οἱ διπλωμάτες προωθοῦνται στήν πρώτη σειρά, βγάζουν τά ἀποτελέσματα, κάνουν τούς λογαριασμούς, ἀσκοῦνται στήν τίμια μεσιτεία.

Κάτι παρόμοιο συμβαίνει καί μέ τή ρωσική ἐπανάσταση. Στή διάρκεια τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων τοῦ λαοῦ μέ τίς δυνάμεις τῆς ἀπολυταρχίας οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί κρύβονται στίς τρύπες τους. Εἶναι ἀντίθετοι πρός τή βία ἀπό τά πάνω καί ἀπό τά κάτω, εἶναι ἐχθροί καί τῆς αὐθαιρεσίας τῆς ἐξουσίας καί τῆς ἀναρχίας τοῦ ὄχλου. Βγαίνουν στή σκηνή μετά τή λήξη τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων καί στίς πολιτικές τους ἀποφάσεις ἀντικαθρεφτίζεται καθαρά ἡ ἀλλαγή τῆς πολιτικῆς κατάστασης πού ἐπέφεραν οἱ ἐπιχειρήσεις αὐτές. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη «ἄρχισε νά ροδίζει» ὕστερα ἀπό τίς 9 τοῦ Γενάρη. Τώρα ἀρχίζει «νά κοκκινίζει» ὕστερα ἀπό τά γεγονότα τῆς Ὀδησσοῦ, πού σημαίνουν (σέ συνδυασμό μέ τά γεγονότα τοῦ Καυκάσου, τῆς Πολωνίας κτλ.) μεγάλη ἀνάπτυξη τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία μέσα σέ ἕξι μῆνες ἐπανάστασης.

Τά τρία συνέδρια τῶν φιλελευθέρων πού ἔγιναν τελευταῖα εἶναι πολύ διδακτικά ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη. Πιό συντηρητικό ἀπ' ὅλα ἦταν τό συνέδριο τῶν βιομηχάνων καί τῶν ἐμπόρων[73]. Ἡ ἀπολυταρχία τούς ἔχει τή μεγαλύτερη ἐμπιστοσύνη. Ἡ ἀστυνομία δέν τούς ἐνοχλεῖ. Κριτικάρουν τό σχέδιο τοῦ Μπουλίγκιν, τό καταδικάζουν, ἀπαιτοῦν σύνταγμα, δέν ἀνακινοῦν ὅμως, ἀπ' ὅ,τι μποροῦμε νά κρίνουμε ἀπό τά ἐλλιπῆ στοιχεῖα πού ἔχουμε, οὔτε κάν ζήτημα ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τοῦ Μπουλίγκιν. Τό πιό ριζοσπαστικό συνέδριο εἶναι τό συνέδριο τῶν ἀντιπρο-

σώπων τῆς «Ἕνωσης συλλόγων»[74]. Τό συνέδριο αὐτό διεξάγεται ἤδη μυστικά σέ μή ρωσικό ἔδαφος, ἄν καί δίπλα στήν Πετρούπολη, στή Φιλλανδία. Λένε ὅτι τά μέλη τοῦ συνεδρίου κρύβουν τά χαρτιά γιά προφύλαξη καί οἱ ἀστυνομικές ἔρευνες στά σύνορα δέ δίνουν κανένα στοιχεῖο στήν ἀστυνομία. Τό συνέδριο αὐτό τάχθηκε στήν πλειοψηφία του (ἐνάντια σέ μιά σημαντική, ὅπως φαίνεται, μειοψηφία) ὑπέρ μιᾶς ὁλοκληρωτικῆς καί κατηγορηματικῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τοῦ Μπουλίγκιν, ὑπέρ μιᾶς πλατιᾶς ζύμωσης γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος.

Τή μέση θέση τήν κατέχει τό πιό «ἔγκυρο», πανηγυρικό καί θορυβῶδες συνέδριο τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο καί τῶν πόλεων[75]. Εἶναι σχεδόν νόμιμο: ἡ ἀστυνομία μόνο γιά τόν τύπο συντάσσει πρακτικό καί τούς καλεῖ νά διαλυθοῦν, πράγμα πού γίνεται δεκτό μέ μειδιάματα. Οἱ ἐφημερίδες πού ἄρχισαν νά δημοσιεύουν πληροφορίες γιά τό συνέδριο αὐτό τιμωροῦνται μέ προσωρινό κλείσιμο («Σλόβο»[76]) ἤ μέ προειδοποίηση («Ρούσκιγε Βέντομοστι»). Στό συνέδριο αὐτό παραβρέθηκαν 216 ἀντιπρόσωποι, ὅπως ἀναφέρεται στόν τελικό λόγο τοῦ κ. Πιότρ Ντολγκοροῦκοφ, πού δημοσιεύτηκε στούς «Times»[77]. Εἰδήσεις γιά τό συνέδριο στέλνονται τηλεγραφικά σ' ὅλες τίς ἄκρες τοῦ κόσμου ἀπό τούς ἀνταποκριτές τῶν ξένων ἐφημερίδων. Πάνω στό κύριο πολιτικό ζήτημα: ἄν θά πρέπει νά μποϋκοταριστεῖ τό «σύνταγμα» τοῦ Μπουλίγκιν, τό συνέδριο δέν πῆρε καμιά θέση. Σύμφωνα μέ δημοσιεύματα τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων ἡ πλειοψηφία τάχθηκε ὑπέρ τοῦ μποϋκοταρίσματος, ἡ ὀργανωτική ἐπιτροπή τοῦ συνεδρίου — κατά. Βρῆκαν κάποια συμβιβαστική λύση: νά ἀφήσουν τό ζήτημα ἐκκρεμές ὥς τή δημοσίευση τοῦ σχεδίου τοῦ Μπουλίγκιν καί τότε νά συγκαλέσουν τηλεγραφικῶς καινούργιο συνέδριο. Ἐννοεῖται ὅτι τό σχέδιο τοῦ Μπουλίγκιν καταδικάζεται κατηγορηματικά ἀπό τό συνέδριο, πού δέχεται τό «ὀσβομποζντενικό» σχέδιο συντάγματος (μοναρχία καί σύστημα δυό βουλῶν), ἀπορρίπτει τήν ἔκκληση πρός τόν τσάρο καί ἀποφασίζει «νά ἀπευθύνει ἔκκληση στό λαό».

Δέν ἔχουμε ἀκόμα τό κείμενο αὐτῆς τῆς ἔκκλησης. Σύμφωνα μέ πληροφορίες ξένων ἐφημερίδων, ἡ ἔκκληση ἀποτελεῖ μιά σκιαγραφία τῶν γεγονότων πού ἔγιναν ἀπό τόν καιρό τοῦ συνεδρίου τῶν ζέμτσι τό Νοέμβρη, δοσμένη μέ συγκρατημένες ἐκφράσεις, μιά ἀπαρίθμηση τῶν γεγονότων πού μαρτυροῦν τίς κακόβουλες παρελκύσεις τῆς κυβέρνησης, τήν ἀθέτηση τῶν ὑποσχέσεών της, τήν κυνική ἀδιαφορία της πρός τίς ἀξιώσεις τῆς κοινῆς

γνώμης. Ἐκτός ἀπό τήν ἔκκληση πρός τό λαό, ψηφίστηκε ἐπίσης, σχεδόν ὁμόφωνα, μιά ἀπόφαση γιά ἀντίσταση στίς αὐθαίρετες καί ἄδικες ἐνέργειες τῆς κυβέρνησης. Στήν ἀπόφαση αὐτή δηλώνεται ὅτι «λόγω τῶν αὐθαίρετων ἐνεργειῶν τῆς διοίκησης καί τῆς συνεχοῦς παραβίασης ἀπομέρους της τῶν δικαιωμάτων τῆς κοινωνίας, τό συνέδριο θεωρεῖ καθῆκον ὅλων νά ὑπερασπίσουν τά φυσικά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου μέ εἰρηνικά μέσα, συμπεριλαμβανομένης ἐδῶ καί τῆς ἀντίστασης στίς ἐνέργειες τῶν ἀρχῶν πού παραβιάζουν αὐτά τά δικαιώματα, ἀκόμα καί στήν περίπτωση πού οἱ ἐνέργειες αὐτές θά στηρίζονταν στό γράμμα τοῦ νόμου» (ἡ περικοπή εἶναι παρμένη ἀπό τούς «Times»).

Ὥστε εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη μας πραγματοποίησε ἕνα βῆμα πρός τά ἀριστερά. Τραβάει μπροστά ἡ ἐπανάσταση, πίσω της σέρνεται κούτσα κούτσα ἡ ἀστική δημοκρατία. Προβάλλει ὅλο καί πιό καθαρά ὁ ἀληθινός χαρακτήρας αὐτῆς τῆς δημοκρατίας, σάν *ἀστικῆς* δημοκρατίας, πού ἐκπροσωπεῖ τά συμφέροντα τῶν εὐπόρων τάξεων, πού ὑπερασπίζει τήν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας μέ ἀσυνέπεια καί ἰδιοτέλεια, παρά τό γεγονός ὅτι ἡ ἀστική δημοκρατία «κοκκινίζει» καί προσπαθεῖ νά μιλήσει πότε πότε μέ «σχεδόν ἐπαναστατική» γλώσσα.

Πραγματικά τί σημαίνει ἡ ἀναβολή τῆς λύσης τοῦ ζητήματος γιά τό μποϋκοτάρισμα τοῦ συντάγματος τοῦ Μπουλίγκιν; Ἐπιθυμία νά συνεχιστοῦν τά παζαρέματα μέ τήν ἀπολυταρχία. Ἔλλειψη αὐτοπεποίθησης ἀπό τήν πλειοψηφία πού εἶχε σχηματιστεῖ ὑπέρ τοῦ μποϋκοταρίσματος. Σιωπηρή ἀναγνώριση τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ κύριοι τσιφλικάδες καί ἔμποροι ζητοῦν σύνταγμα, μπορεῖ ὅμως νά συμφωνήσουν καί μέ λιγότερα. Ἄν ἀκόμα καί τό συνέδριο τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν δέν τολμᾶ νά ξεκόψει ἄμεσα ἀπό τήν ἀπολυταρχία καί ἀπό τήν κωμωδία τοῦ Μπουλίγκιν, τότε τί μπορεῖ νά περιμένει κανείς ἀπό τό συνέδριο ἐκεῖνο τῶν κάθε λογῆς ἀστῶν πού θά ὀνομάζεται «Δούμα» τοῦ Μπουλίγκιν καί πού θά ἐκλεγεῖ (ἄν θά ἐκλεγεῖ καμιά φορά!) μέ λογῆς λογῆς πιέσεις ἀπομέρους τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης;

Ἡ ἀπολυταρχική κυβέρνηση ἔτσι ἀκριβῶς βλέπει αὐτή τήν πράξη τῶν φιλελευθέρων, θεωρώντας την ἁπλῶς ἕνα ἐπεισόδιο τοῦ ἀστικοῦ παζαρέματος. Ἀπό τό ἕνα μέρος ἡ ἀπολυταρχία, βλέποντας τή δυσαρέσκεια τῶν φιλελευθέρων, «αὐξάνει» λιγάκι τίς ὑποσχέσεις της: οἱ ἐφημερίδες τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀναγγέλλουν ὅτι ἐπιφέρονται μιά σειρά καινούργιες «φιλελεύθερες» τροποποιήσεις στό σχέδιο τοῦ Μπουλίγκιν. Ἀπό τό ἄλλο μέρος ἡ ἀπολυταρχία ἀπαντᾶ στή δυσαρέσκεια τῶν ζέμτσι μέ καινούργια

ἀπειλή: εἶναι χαρακτηριστική ἡ πληροφορία πού μεταδίδει ὁ ἀνταποκριτής τῶν «*Τάιμς*» ὅτι ὁ Μπουλίγκιν καί ὁ Γκορεμίκιν προτείνουν, σάν ἀπάντηση στό «ριζοσπαστισμό» τῶν ζέμτσι, νά διεγείρουν τούς ἀγρότες ἐνάντια στούς «ἀρχόντους», δίνοντάς τους ἐξονόματος τοῦ τσάρου ὑποσχέσεις γιά παραχώρηση μικροκομματιῶν γῆς καί ὀργανώνοντας (μέ τή βοήθεια τῶν ζέμσκι νατσάλνικ) «λαϊκό» δημοψήφισμα γιά ἐκλογές μέ βάση τίς κλειστές τάξεις ἤ ἔξω ἀπό τίς κλειστές τάξεις. Ἐννοεῖται, ἡ πληροφορία αὐτή εἶναι ἁπλῶς μιά φήμη πού τήν κυκλοφόρησαν ἴσως ἐπίτηδες. Παραμένει ὅμως ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ κυβέρνηση δέ φοβᾶται τίς πιό ἄγριες, ὠμές καί θηριώδεις μορφές δημαγωγίας, δέ φοβᾶται τήν ἐξέγερση τῶν «ἀγριεμένων μαζῶν» καί τῶν κατακαθιῶν τοῦ πληθυσμοῦ, ἐνῶ οἱ φιλελεύθεροι φοβοῦνται τή λαϊκή ἐξέγερση ἐνάντια στούς βιαιοπραγοῦντες, ἐνάντια στούς ἥρωες τῆς ληστείας, τῆς σφαγῆς καί τῆς τούρκικης θηριωδίας. Ἡ κυβέρνηση ἀπό καιρό πιά ἔχει ἀρχίσει τήν αἱματοχυσία σέ πρωτοφανεῖς διαστάσεις καί μορφές. Καί οἱ φιλελεύθεροι ἀπαντοῦν ὅτι θέλουν νά ἀποφύγουν τήν αἱματοχυσία! Μήπως ὕστερα ἀπό μιά τέτοια ἀπάντηση ὁ κάθε μισθοφόρος φονιάς δέν ἔχει τό δικαίωμα νά τούς φέρνεται περιφρονητικά, σά σέ ἀστούς μικρεμπόρους; Μήπως ὕστερα ἀπ' αὐτό δέν εἶναι γελοία ἡ ἀπόφαση γιά ἔκκληση στό λαό μέ υἱοθέτηση τῆς «εἰρηνικῆς ἀντίστασης» στήν αὐθαιρεσία καί στή βία; Ἡ κυβέρνηση μοιράζει δεξιά καί ἀριστερά ὅπλα, ἐξαγοράζοντας ὁποιονδήποτε γιά νά ἐξοντώσει τούς «τσιφούτηδες», τούς «δημοκράτες», τούς ἀρμένηδες, τούς πολωνούς κλπ. Ἐνῶ οἱ «δημοκράτες» μας, ἀντίθετα, θεωροῦν «ἐπαναστατικό» βῆμα τή ζύμωση ὑπέρ τῆς «εἰρηνικῆς ἀντίστασης!»

Στό «Ὀσβομποζντένιγε» τεῦχος 73 πού λάβαμε πρό ὀλίγου ὁ κ. Στροῦβε ἀγανακτεῖ ἐνάντια στόν κ. Σουβόριν, πού ἐνθαρρύνει μέ κάθε τρόπο τόν κ. Ἰβάν Πετρουνκέβιτς καί προτείνει νά τοποθετηθοῦν οἱ τέτοιοι φιλελεύθεροι στά ὑπουργεῖα καί στίς διευθύνσεις τῶν ὑπουργείων γιά νά ἡσυχάσουν. Ὁ κ. Στροῦβε εἶναι ἀγανακτισμένος, γιατί ἀκριβῶς τόν κ. Πετρουνκέβιτς καί τούς ὁμοϊδεάτες του στά ζέμστβο («πού σύνδεσαν τόν ἑαυτό τους μέ τό πρόγραμμα» — μέ ποιό; ποῦ; — «μπροστά στήν ἱστορία καί στό ἔθνος») τούς προορίζει γιά τή μελλοντική κυβέρνηση τοῦ συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος. Ἐμεῖς ὅμως νομίζουμε ὅτι ἡ στάση τῶν διαφόρων κυρίων Πετρουνκέβιτς καί στήν ἀκρόασή τους ἀπό τόν τσάρο καί στό συνέδριο τῶν ζέμστβο στίς 6 (19) τοῦ Ἰούλη δίνει ὅλο τό δικαίωμα, ἀκόμα καί στούς διαφόρους Σου-

βόριν, νά φέρνονται μέ περιφρόνηση σέ τέτοιους «δημοκράτες». Ὁ κ. Στροῦβε γράφει: «κάθε εἰλικρινής καί λογικός φιλελεύθερος στή Ρωσία ἀπαιτεῖ ἐπανάσταση». Κι ἐμεῖς θά προσθέσουμε πώς ἄν αὐτή ἡ «ἀπαίτηση ἐπανάστασης» τόν Ἰούλη τοῦ 1905 ἐκφράζεται στήν ἀπόφαση γιά τά εἰρηνικά μέσα ἀντίστασης, τότε οἱ διάφοροι Σουβόριν ἔχουν ὅλο τό δικαίωμα νά περιφρονοῦν καί νά εἰρωνεύονται μιά παρόμοια «ἀπαίτηση», καθώς καί τούς τέτοιους «ἐπαναστάτες».

Ὁ κ. Στροῦβε θά ἀντιτείνει, ἴσως, ὅτι τά γεγονότα πού ἔχουν σπρώξει ὥς τώρα πρός τ' ἀριστερά τούς φιλελευθέρους μας θά τούς κάνουν μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου νά προχωρήσουν ἀκόμα παραπέρα. Στό ἴδιο τεῦχος 73 λέει: «Οἱ ὅροι γιά τήν ἐνεργό ἀνάμιξη τοῦ στρατοῦ στήν πολιτική πάλη θά δημιουργηθοῦν πραγματικά μόνο ὅταν ἡ ἀπολυταρχική μοναρχία θά ἔρθει σέ σύγκρουση μέ τό ὀργανωμένο σέ λαϊκή ἀντιπροσωπεία ἔθνος. Τότε ὁ στρατός θά βρεθεῖ μπροστά στό δίλημμα: κυβέρνηση ἤ ἔθνος, καί ἡ ἐκλογή θά εἶναι εὔκολη καί ἀλάθητη».

Αὐτό τό εἰρηνικό εἰδύλλιο μοιάζει πολύ μέ παραπομπή τῆς ἐπανάστασης στίς ἑλληνικές καλένδες[78]. Καί ποιός θά ὀργανώσει τό ἔθνος σέ λαϊκή ἀντιπροσωπεία; Ἡ ἀπολυταρχία; Μά αὐτή συμφωνάει νά ὀργανώσει μόνο τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, ἐνάντια στήν ὁποία διαμαρτύρεστε ἐσεῖς οἱ ἴδιοι καί δέν τήν ἀναγνωρίζετε σά λαϊκή ἀντιπροσωπεία! Ἤ μόνο του τό «ἔθνος» θά ὀργανώσει τή λαϊκή ἀντιπροσωπεία; Ἄν εἶναι ἔτσι, γιατί οἱ φιλελεύθεροι δέ θέλουν οὔτε ν' ἀκούσουν γιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, πού μπορεῖ νά στηριχτεῖ μόνο στόν ἐπαναστατικό στρατό; γιατί ἐνῶ παρουσιάζονται στό συνέδριό τους ἐξονόματος τοῦ λαοῦ δέν κάνουν ὡστόσο ἕνα βῆμα, πού θά μαρτυροῦσε τήν ὀργάνωση τοῦ ἔθνους σέ λαϊκή ἀντιπροσωπεία; Ἄν κύριοι εἶστε πραγματικοί ἐκπρόσωποι τοῦ λαοῦ καί ὄχι ἐκπρόσωποι τῆς ἀστικῆς τάξης, πού στήν ἐπανάσταση προδίνει τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ, γιατί δέν ἀπευθύνεστε στό στρατό; γιατί δέν κηρύσσετε τή ρήξη μέ τήν ἀπολυταρχική μοναρχία; γιατί κλείνετε τά μάτια μπροστά στό ἀναπόφευκτο τοῦ ἀποφασιστικοῦ ἀγώνα ἀνάμεσα στόν ἐπαναστατικό στρατό καί στόν τσαρικό στρατό;

Τό κάνετε αὐτό γιατί φοβᾶστε τόν ἐπαναστατημένο λαό καί, ἐνῶ ἀπευθύνεστε σ' αὐτόν μέ λογοκοπίες, στήν πράξη λογαριάζεστε καί παζαρεύετε μέ τήν ἀπολυταρχία. Μιά ἐπιπλέον ἀπόδειξη γι' αὐτό εἶναι οἱ διαπραγματεύσεις τοῦ προέδρου τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συνεδρίου τῶν ζέμστβο κ. Γκολοβίν μέ

τό γενικό διοικητή τῆς Μόσχας Κοζλόφ. Ὁ κ. Γκολοβίν βεβαίωσε τόν Κοζλόφ ὅτι εἶναι παράλογες οἱ φῆμες πώς ὑπάρχει πρόθεση νά μετατραπεῖ τό συνέδριο αὐτό σέ συντακτική συνέλευση. Τί σημαίνει αὐτό; αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ὀργανωμένης ἀστικῆς δημοκρατίας ἐγγυήθηκε στόν ἀντιπρόσωπο τῆς ἀπολυταρχίας ὅτι ἡ ἀστική δημοκρατία δέν τραβᾶ γιά ρήξη μέ τήν ἀπολυταρχία! Μόνο ἀρχάριοι στήν πολιτική μποροῦν νά μή καταλαβαίνουν ὅτι ἡ ὑπόσχεση νά μήν ἀνακηρυχθεῖ τό συνέδριο συντακτική συνέλευση ἰσοδυναμεῖ μέ τήν ὑπόσχεση νά μήν παρθοῦν πραγματικά ἐπαναστατικά μέτρα, γιατί εἶναι φυσικό ὅτι ὁ Κοζλόφ δέ φοβόταν τά λόγια: «συντακτική συνέλευση», ἀλλά τίς *πράξεις* πού μπορεῖ νά ὀξύνουν τή σύγκρουση καί νά προκαλέσουν ἀποφασιστική πάλη τοῦ λαοῦ καί τοῦ στρατοῦ ἐνάντια στόν τσαρισμό! Δέν εἶναι μήπως αὐτό πολιτική ὑποκρισία, ὅταν στά λόγια αὐτοαποκαλεῖστε ἐπαναστάτες, λέτε ὅτι θά κάνετε ἔκκληση στό λαό, ὅτι θά παρατήσετε κάθε ἐλπίδα στόν τσάρο, καί στήν πράξη καθησυχάζετε τούς ὑπηρέτες τοῦ τσάρου σχετικά μέ τίς προθέσεις σας;

Ἄχ, αὐτά τά παχιά λόγια τῶν φιλελευθέρων! Πόσα τέτοια λόγια εἶπε στό συνέδριο ὁ ἀρχηγός τοῦ «συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ» κόμματος κ. Ι. Πετρουνκέβιτς! Ἄς δοῦμε «τί ὑποχρεώσεις ἀνέλαβε» μέ τίς δηλώσεις του «ἀπέναντι στήν ἱστορία καί στό ἔθνος». Δίνουμε περικοπές ἀπό τίς ἀνταποκρίσεις τῶν «*Τάιμς*».

Ὁ κ. ντε-Ρομπέρτι τάσσεται ὑπέρ τῆς ὑποβολῆς ψηφίσματος στόν τσάρο. Ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἄποψη μιλοῦν οἱ Πετρουνκέβιτς, Νοβοσίλτσεφ, Σαχοβσκόι, Ροντίτσεφ. Ἡ ψηφοφορία δίνει μόνο ἕξι ψήφους ὑπέρ τοῦ ψηφίσματος. Ἀπό τό λόγο τοῦ κ. Πετρουνκέβιτς: «Ὅταν πηγαίναμε στό Πετερχόφ στίς 6 (19) τοῦ Ἰούνη, ἐλπίζαμε ἀκόμα ὅτι ὁ τσάρος θά καταλάβει τόν τρομερό κίνδυνο πού δημιουργεῖ ἡ κατάσταση καί θά κάνει κάτι γιά τήν ἀποτροπή του. Τώρα πρέπει νά ἐγκαταλειφθεῖ κάθε ἐλπίδα γι' αὐτό. Δέν ἀπόμεινε παρά μόνο μιά διέξοδος. Ὥς τώρα στηρίζαμε τίς ἐλπίδες στή μεταρρύθμιση ἀπό τά πάνω, ἀπό σήμερα μόνη ἐλπίδα μας εἶναι ὁ λαός. (Ζ ω η ρ ά χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α.) Πρέπει νά ποῦμε στό λαό τήν ἀλήθεια μέ ἁπλά καί κατανοητά λόγια. Ἡ ἀνικανότητα καί ἡ ἀδυναμία τῆς κυβέρνησης προκάλεσαν τήν ἐπανάσταση. Αὐτό εἶναι γεγονός πού πρέπει νά τό παραδεχτοῦν ὅλοι. Ἔχουμε χρέος νά καταβάλουμε κάθε προσπάθεια γιά νά ἀποφευχθεῖ ἡ αἱματοχυσία. Πολλοί ἀπό μᾶς ἀφιέρωσαν πολλά χρόνια στήν ὑπηρεσία τῆς πατρίδας. Τώρα πρέπει νά πᾶμε θαρραλέα στό λαό καί ὄχι στόν τσάρο». Τήν ἐπο-

μένη ὁ κ. Πετρουνκέβιτς σὺνέχιζε: «Πρέπει νά σπάσουμε τά στενά πλαίσια τῆς δράσης μας καί νά πᾶμε στόν ἀγρότη. Ὡς τώρα στηρίζαμε τίς ἐλπίδες μας στή μεταρρύθμιση ἀπό τά πάνω, στό διάστημα ὅμως πού ἐμεῖς περιμέναμε ὁ χρόνος ἔκανε τή δουλειά του. Ἡ ἐπανάσταση πού τήν ἐπιτάχυνε ἡ ἴδια ἡ κυβέρνηση μᾶς ξεπέρασε. Ἡ λέξη „ἐπανάσταση“ τρόμαξε τόσο πολύ χτές δυό μέλη μας, ὥστε ἔφυγαν ἀπό τό συνέδριο. Ἐμεῖς ὅμως πρέπει ν' ἀντικρύζουμε θαρραλέα τήν ἀλήθεια κατά πρόσωπο. Δέν μποροῦμε νά περιμένουμε μέ σταυρωμένα τά χέρια. Μᾶς πρόβαλαν τήν ἀντίρρηση ὅτι ἡ προσφυγή τῶν ζέμστβο καί τῶν δημοτικῶν συμβουλίων στό λαό θά εἶναι μιά ζύμωση πού θά σπείρει ταραχή. Μήπως ὅμως στά χωριά βασιλεύει ἡσυχία; Ὄχι, ἀναταραχή ὑπάρχει κιόλας καί μάλιστα τοῦ χειρίστου εἴδους. Δέν μποροῦμε νά συγκρατήσουμε τή θύελλα, ἐν πάση περιπτώσει ὅμως πρέπει νά φροντίσουμε νά ἀποτρέψουμε ἕναν πολύ μεγάλο κλονισμό. Πρέπει νά ποῦμε στό λαό ὅτι εἶναι ἀνώφελο νά καταστρέφει τά ἐργοστάσια καί τίς μεγάλες ἀγροτικές ἐπιχειρήσεις. Δέν πρέπει νά βλέπουμε αὐτή τήν καταστροφή σάν ἁπλό βανδαλισμό. Εἶναι ἕνας τυφλός ἄξεστος χωριάτικος τρόπος θεραπείας τοῦ κακοῦ πού τό νιώθουν ἐνστικτώδικα, πού δέν εἶναι ὅμως σέ θέση νά τό κατανοήσουν. Ἄς τούς ἀπαντήσουν οἱ ἀρχές μέ τό βούρδουλα. Πάντως τό δικό μας χρέος εἶναι νά πᾶμε στό λαό. Θά ἔπρεπε νά τό εἴχαμε κάνει αὐτό πιό μπροστά. Τά ζέμστβο ὑπῆρχαν 40 χρόνια χωρίς νά ἔρθουν σέ στενή καί ἐγκάρδια ἐπαφή μέ τούς ἀγρότες. Ἄς μή χάνουμε λοιπόν καιρό γιά νά διορθώσουμε αὐτό τό λαθος. Πρέπει νά ποῦμε στόν ἀγρότη πώς εἴμαστε μαζί του».

Πολύ καλά, κ. Πετρουνκέβιτς! Εἴμαστε μέ τόν ἀγρότη, εἴμαστε μέ τό λαό, ἀναγνωρίζουμε τήν ἐπανάσταση σά γεγονός, ἔχουμε χάσει κάθε ἐλπίδα στόν τσάρο... Ὥρα καλή, κύριοι! Μόνο... μόνο πῶς ἔτσι; Ὄχι μέ τόν τσάρο, ἀλλά μέ τό λαό *καί γι' αὐτό* ὑπόσχεστε στό γενικό διοικητή Κοζλόφ ὅτι τό συνέδριο δέ θά ἐνεργεῖ σά συντακτική συνέλευση, δηλ. σάν πραγματικά λαϊκή καί ἀληθινά λαϊκή ἀντιπροσωπεία; Λέτε ὅτι ἀναγνωρίζετε τήν ἐπανάσταση *καί γι' αὐτό* ἀπαντᾶτε μέ εἰρηνικά μέσα ἀντίστασης στίς θηριωδίες, στούς φόνους, στίς ληστεῖες πού διαπράττουν οἱ ὑπηρέτες τῆς κυβέρνησης; Λέτε ὅτι θά πᾶτε στόν ἀγρότη καί μέ τόν ἀγρότη, *καί γι' αὐτό* ξοφλᾶτε μέ τό πιό ἀσαφές πρόγραμμα πού ὑπόσχεται μόνο *ἐξαγορά* μέ τή συγκατάθεση τῶν τσιφλικάδων! Λέτε ὅτι θά πᾶτε μέ τό λαό καί ὄχι μέ τόν τσάρο, *καί γι' αὐτό* δέχεστε τό σχέδιο συντάγματος πού ἐξασφαλίζει,

πρῶτο, τή μοναρχία, τή διατήρηση τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας πάνω στό στρατό καί στή δημοσιοϋπαλληλία, καί δεύτερο, ἐξασφαλίζει ἐκ τῶν προτέρων τήν πολιτική κυριαρχία τῶν τσιφλικάδων καί τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξης μέσω τῆς ἄνω βουλῆς*.

Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη πάει στό λαό. Αὐτό εἶναι σωστό. Εἶναι ἀναγκασμένη νά πάει στό λαό, ἐπειδή χωρίς αὐτόν εἶναι ἀνίσχυρη νά παλαίψει ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. Φοβᾶται ὅμως τόν ἐπαναστατημένο λαό καί πάει σ' αὐτόν ὄχι σάν ἐκπρόσωπος τῶν συμφερόντων του, ὄχι σάν ἕνας καινούργιος φλογερός μαχητικός σύντροφος, ἀλλά σάν ἔμπορος, σά μεσίτης πού μεταπηδᾶ ἀπό τή μιά ἐμπόλεμη πλευρά στήν ἄλλη. Σήμερα πάει στόν τσάρο καί τοῦ ζητᾶ ἐξονόματος τοῦ «λαοῦ» μοναρχικό σύνταγμα καί ἀπαρνιέται ταυτοχρόνως φοβισμένα τό λαό, τήν «ἀναταραχή», τήν «ἀνταρσία», τήν ἐπανάσταση. Τήν ἑπομένη ἀπειλεῖ τόν τσάρο ἀπό τό βῆμα τοῦ συνεδρίου της, τόν ἀπειλεῖ μέ μοναρχικό σύνταγμα καί μέ εἰρηνική ἀντίσταση ἐνάντια στήν ξιφολόγχη. Καί ἀπορεῖτε ἀκόμα, κύριοι, πού οἱ ὑπηρέτες τοῦ τσάρου μάντεψαν ὅτι εἶναι δειλή καί διπρόσωπη ἡ ψυχούλα σας; Φοβᾶστε νά μείνετε χωρίς τόν τσάρο. Ὁ τσάρος δέ φοβᾶται νά μείνει χωρίς ἐσᾶς. Φοβᾶστε τόν ἀποφασιστικό ἀγώνα. Ὁ τσάρος δέν τόν φοβᾶται, ἀλλά θέλει τήν πάλη, ὁ ἴδιος προκαλεῖ καί ἀρχίζει τήν πάλη, θέλει νά ἀναμετρήσει τίς δυνάμεις του πρίν κάνει παραχωρήσεις. Εἶναι πολύ φυσικό νά σᾶς περιφρονεῖ ὁ τσάρος. Εἶναι πολύ φυσικό αὐτή τήν περιφρόνηση νά σᾶς τήν ἐκφράζουν οἱ λακέδες τοῦ τσάρου, οἱ διάφοροι κύριοι Σουβόριν, μέ τήν ἐνθάρρυνση πού δίνουν στόν Πετρουνκέβιτς σας. Σᾶς ἀξίζει αὐτή ἡ περιφρόνηση, γιατί δέν παλαίβετε μαζί μέ τό λαό, παρά ἁπλῶς καιροφυλακτεῖτε ν' ἁρπάξετε τήν ἐξουσία πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ.

Οἱ ξένοι ἀνταποκριτές καί οἱ ἀστοί δημοσιολόγοι κάποτε συλλαμβάνουν ἀρκετά πετυχημένα αὐτή τήν οὐσία τοῦ ζητήματος, ἄν καί τήν ἐκφράζουν πολύ ἰδιόμορφα. Ὁ κ. Γκαστόν Λερού στή «*Matin*» [79] καταπιάνεται νά ἐκθέσει τίς ἀπόψεις τῶν ζέμτσι. «Πάνω ἀταξία, κάτω ἀταξία, μόνον ἐμεῖς ἐκπροσωποῦμε τήν τάξη». Ἡ ἄποψη τῶν ζέμτσι εἶναι πραγματικά αὐτή. Καί μεταφρασμένο στήν ἁπλή ρωσική γλώσσα αὐτό θά πεῖ: καί οἱ πάνω καί οἱ κάτω εἶναι ἕτοιμοι νά παλαίψουν, ἐνῶ ἐμεῖς εἴμαστε τίμιοι μεσίτες, ἐμεῖς καιροφυλακτοῦμε ν' ἁρπάξουμε τήν ἐξου-

* Βλ. τό φυλλάδιο «Τρία συντάγματα» πού ἐκδόθηκε ἀπό τήν ἐφημερίδα μας. (Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 334 - 336. *Ἡ Σύντ.*).

σία. Ἐμεῖς θά περιμένουμε μήπως καί στή χώρα μας ἔχουμε μιά 18η τοῦ Μάρτη, μήπως νικήσει ὁ λαός τήν κυβέρνηση ἔστω καί μιά φορά στίς ὁδομαχίες, μήπως παρουσιαστεῖ καί σ' ἐμᾶς ἡ δυνατότητα, ὅπως συνέβηκε μέ τή γερμανική φιλελεύθερη ἀστική τάξη, νά πάρουμε τήν ἐξουσία στά χέρια ὕστερα ἀπό τήν πρώτη νίκη τοῦ λαοῦ. Κι ὅταν γίνουμε ὑπολογίσιμη δύναμη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, θά στραφοῦμε ἐνάντια στόν ἐπαναστατημένο λαό καί θά συνάψουμε συμφωνία μέ τόν τσάρο ἐνάντια στό λαό. Τό σχέδιό μας συντάγματος εἶναι τό ἕτοιμο πρόγραμμα μιᾶς τέτοιας συναλλαγῆς.

Ὑπολογισμός ὄχι κουτός. Γιά τόν ἐπαναστατημένο λαό ἀναγκαζόμαστε κάποτε νά ποῦμε αὐτό πού ἔλεγαν οἱ ρωμαῖοι γιά τόν Ἀννίβα: ξέρεις νά νικᾶς, δέν ξέρεις ὅμως νά ἐκμεταλλευτεῖς τή νίκη! Ἡ νίκη τῆς ἐξέγερσης δέ θᾶναι ἀκόμα νίκη τοῦ λαοῦ ἄν δέν ὁδηγήσει σέ ἐπαναστατική ἀνατροπή, στήν πλήρη ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας, στόν παραμερισμό τῆς ἀσυνεποῦς καί ἰδιοτελοῦς ἀστικῆς τάξης, στήν ἐπαναστατική-δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἡ ἐφημερίδα «Temps»[80], ὄργανο τῆς γαλλικῆς συντηρητικῆς ἀστικῆς τάξης, συσταίνει ἀνοιχτά στούς ζέμτσι νά βάλουν τό ταχύτερο τέρμα στή σύγκρουση, κλείνοντας *συμφωνία* μέ τόν τσάρο (κύριο ἄρθρο τῆς 24 τοῦ Ἰούλη μέ τό ν. ἡμ.). Εἶναι ἀδύνατο, λέει, νά γίνουν μεταρρυθμίσεις χωρίς συνένωση τῆς ἠθικῆς μέ τήν ὑλική δύναμη. Ὑλική δύναμη ἔχει μόνο ἡ κυβέρνηση. Ἠθική — οἱ ζέμτσι.

Ὑπέροχη διατύπωση τῶν ἀστικῶν ἀπόψεων καί ὑπέροχη ἐπιβεβαίωση τῆς ἀνάλυσης πού κάναμε ἐμεῖς γιά τήν πολιτική τῶν ζέμτσι. Ὁ ἀστός ξέχασε μιά λεπτομέρεια, τό λαό, τίς δεκάδες ἑκατομμύρια ἐργάτες καί ἀγρότες πού μέ τή δουλειά τους δημιουργοῦν ὅλο τόν πλοῦτο τῆς ἀστικῆς τάξης, πού παλαίβουν γιά τήν ἐλευθερία πού τούς εἶναι τόσο ἀναγκαία ὅσο τό φῶς καί ὁ ἀέρας. Ὁ ἀστός τούς ξέχασε μέ τό δίκιο του, ἐφόσον δέν ἔχουν ἀκόμα δείξει τήν «ὑλική δύναμή» τους μέ μιά νίκη ἐνάντια στήν κυβέρνηση. Κανένα μεγάλο πρόβλημα δέ λύθηκε στήν ἱστορία χωρίς τήν «ὑλική δύναμη», καί ἡ τσαρική ἀπολυταρχία, τό ἐπαναλαμβάνουμε, ἀρχίζει μόνη της τήν πάλη, προκαλώντας τό λαό νά ἀναμετρηθεῖ μαζί της μέ τή δύναμη.

Ἡ ἀστική τάξη τῆς Γαλλίας συσταίνει στήν ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας νά κλείσει τό ταχύτερο συμφωνία μέ τόν τσάρο. Φοβᾶται τήν ἀποφασιστική πάλη, φοβᾶται, παρ' ὅλο πού εἶναι ἔξω ἀπό τό χορό. Σέ περίπτωση νίκης τοῦ λαοῦ εἶναι ἀκόμα ἄγνωστο

ἄν θά ἀφήσει ὁ λαός νά πάρουν τήν ἐξουσία οἱ διάφοροι κύριοι Πετρουνκέβιτς πού καιροφυλακτοῦν νά τήν ἁρπάξουν! Εἶναι ἀδύνατο νά ὑπολογίσεις ἐκ τῶν προτέρων πόσο ἀποφασιστική θά εἶναι ἡ νίκη καί ποιά θά εἶναι τά ἀποτελέσματά της, κι ἔτσι ἐξηγεῖται πέρα γιά πέρα ἡ δειλία τῆς ἀστικῆς τάξης.

Τό προλεταριάτο ἑτοιμάζεται γι' αὐτή τήν ἀποφασιστική πάλη σέ ὅλη τή Ρωσία. Συγκεντρώνει τίς δυνάμεις του, διδάσκεται καί δυναμώνει ὕστερα ἀπό κάθε καινούργια σύγκρουση. Οἱ συγκρούσεις αὐτές κατέληγαν ὥς τώρα σέ ἀποτυχία, ὁδηγοῦσαν ὅμως πάντοτε σέ καινούργιες καί πιό ἰσχυρές ἐπιθέσεις. Τό προλεταριάτο βαδίζει πρός τή νίκη. Ξεσηκώνει πίσω του τήν ἀγροτιά. Στηριζόμενο στήν ἀγροτιά τό προλεταριάτο θά παραλύσει τήν ἀστάθεια καί τήν προδοσία τῆς ἀστικῆς τάξης, θά παραμερίσει τούς μνηστῆρες της γιά τήν ἐξουσία καί θά πνίξει μέ τή βία τήν ἀπολυταρχία, θά ξεριζώσει ἀπό τή ρωσική ζωή ὅλα τά ἴχνη τῆς καταραμένης δουλοπαροικίας. Καί τότε ἐμεῖς θά κατακτήσουμε γιά τό λαό ὄχι ἕνα μοναρχικό σύνταγμα πού ἐξασφαλίζει πολιτικά προνόμια στήν ἀστική τάξη, θά κατακτήσουμε γιά τή Ρωσία τή δημοκρατία μέ πλήρη ἐλευθερία σ' ὅλες τίς καταπιεζόμενες ἐθνότητες, μέ πλήρη ἐλευθερία γιά τούς ἀγρότες καί τούς ἐργάτες. Θά χρησιμοποιήσουμε τότε ὅλη τήν ἐπαναστατική ἐνεργητικότητα τοῦ προλεταριάτου γιά τήν πιό πλατιά καί τήν πιό τολμηρή πάλη ὑπέρ τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὑπέρ τῆς πλήρους ἀπελευθέρωσης ὅλων τῶν ἐργαζομένων ἀπό κάθε ἐκμετάλλευση.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 10,
2 τοῦ Αὐγούστου (20 τοῦ 'Ιούλη)
1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ
ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ «ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ»[81]

Ὅταν στήν «Προλετάρι» (φύλλο 8) ὑποσχεθήκαμε νά δημοσιεύσουμε αὐτούσιο τό γράμμα τοῦ συντρόφου «Ἐργάτη, ἑνός ἀπό τούς πολλούς», δέν εἴχαμε ἰδέα ποιός εἶναι. Ξέρουμε ὅτι τίς σκέψεις πού ἐκφράζει τίς συμμερίζονται πραγματικά πολλοί ἐργάτες καί αὐτό μᾶς ἦταν ἀρκετό γιά ν' ἀποφασίσουμε νά δημοσιεύσουμε τό γράμμα του. Τώρα ἀπό τήν «Ἴσκρα» φύλλο 105 μαθαίνουμε ὅτι ὁ ἐπιστολογράφος «κατέτασσε προηγούμενα τόν ἑαυτό του στή μειοψηφία», ὅτι εἶναι «παλιός φανατικός ἀντίπαλος τῆς λεγόμενης πλειοψηφίας». Τόσο τό καλύτερο. Τόσο πιό πολύτιμη εἶναι γιά μᾶς ἡ ὁμολογία αὐτοῦ τοῦ πρώην μενσεβίκου ὅτι οἱ εὐσεβεῖς πόθοι σχετικά μέ τήν «προλεταριακή αὐτενέργεια» καταντοῦσαν ἁπλῶς «ὡραῖα λόγια». Τόσο πιό πολύτιμη εἶναι ἡ κατηγορηματική καταδίκη τοῦ διανοουμενίστικου «μανιλοφισμοῦ» ἀπομέρους του. Αὐτό εἶναι ἕνα ἀναμφισβήτητο σημάδι, πού δείχνει ὅτι ἡ δημαγωγία τῶν μενσεβίκων, οἱ ὑποσχέσεις τους δεξιά κι ἀριστερά γιά κάθε εἴδους ἀγαθά: αὐτονομία, αὐτενέργεια, δημοκρατισμό κτλ. ἀρχίζουν, ὅπως καί θά ἔπρεπε νά τό περιμένει κανείς, νά γίνονται βαρετές στούς συνειδητούς ἐργάτες καί νά προκαλοῦν δικαιολογημένη δυσπιστία καί κριτική ἀπομέρους τους.

Ἐπίσης εἶναι πάρα πολύ χαρακτηριστικό καί τό γεγονός πού θά κάνει, δέν ἀμφιβάλλουμε γι' αὐτό, πολλούς ἀκόμα ἐργάτες μενσεβίκους νά γίνουν «πρώην μενσεβίκοι», — τό γεγονός ὅτι ἡ «Ἴσκρα» εἶδε σ' αὐτό τό γράμμα τοῦ Ἐργάτη «πυγμή ἀπό τά κάτω»! Αὐτό τό γεγονός ἀξίζει νά τό σκεφτεῖ κανείς πολύ, πάρα πολύ.

Πραγματικά τί σχέση ἔχει ἐδῶ ἡ «πυγμή»; Μήπως ἡ «τρομερή αὐτή λέξη», πού τόσο τήν ξέφτισαν πιπιλίζοντάς την οἱ

μενσεβίκοι, ἐκφράζει ὁρισμένες συγκεκριμένες ὀργανωτικές ἔννοιες ἤ ἁπλῶς τό διανοουμενίστικο πεῖσμα, τό ξέσπασμα ἐνάντια σέ κάθε γερή ὀργάνωση πού δεσμεύει τά διανοουμενίστικα καπρίτσια;

Τί θέλει ὁ ἐπιστολογράφος; Τό σταμάτημα τῆς διάσπασης. Συμπαθεῖ μήπως αὐτό τό σκοπό ἡ «Ἴσκρα»; Ναί, τό δηλώνει ἀνοιχτά. Θεωρεῖ ὅτι αὐτό μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ τώρα ἀμέσως; Ναί, γιατί λέει: «οἱ διαφωνίες (τακτικῆς) δέν εἶναι τόσο μεγάλες πού νά δικαιολογοῦν τή διάσπαση».

Ἄν εἶναι ἔτσι, τότε γιατί ἡ «Ἴσκρα» στήν ἀπάντησή της πρός τόν Ἐργάτη ξαναβγάζει στήν ἐπιφάνεια τίς διαφωνίες τακτικῆς, θυμίζοντας μάλιστα καί τό «Σχέδιο καμπάνιας τῶν ζέμστβο», τό ξεχασμένο μέσα στά δημοσιευμένα καί προορισμένα «μόνο γιά τά μέλη τοῦ κόμματος» φυλλάδια τῆς «Ἴσκρα» καί στή «συνωμοτική» μπροσούρα τοῦ Πλεχάνοφ; Γιά ποιό λόγο γίνονται ὅλα αὐτά; Γιατί ὅπως εἶναι γνωστό οὔτε ὁ Ἐργάτης ἀρνιέται τήν ἀνάγκη τῆς πολεμικῆς καί τῶν συζητήσεων, οὔτε οἱ μπολσεβίκοι τήν ἀρνιοῦνται! Γιατί ὅπως εἶναι γνωστό τό καταστατικό τοῦ κόμματος πού ψηφίστηκε ἀπό τό ΙΙΙ συνέδριο καθορίζει ἐπακριβῶς τό δικαίωμα κάθε ἐπιτροπῆς νά ἐκδίδει ἔντυπο ὑλικό! Γιατί ὅπως εἶναι γνωστό τό ζήτημα εἶναι πῶς νά κάνουμε ὥστε οἱ διαφωνίες τακτικῆς νά μήν ὁδηγοῦν σέ διάσπαση, δηλ. σέ διατάραξη τῆς ὀργανωτικῆς σύνδεσης. Γιατί λοιπόν ἡ «Ἴσκρα» αὐτό τό ζήτημα, πού μπῆκε καθαρά, τό *ἀποφεύγει* μέ συζητήσεις γιά τίς διαφωνίες τακτικῆς, πού δέν ἔχουν σχέση μέ τήν ὑπόθεση; Μήπως ἡ «πυγμή» τοῦ Ἐργάτη συνίσταται στό νά μήν ἐπιτρέπει φλυαρίες πού δέν ἔχουν σχέση μέ τήν ὑπόθεση;

Γιά νά σταματήσεις τή διάσπαση, δέ φτάνει μόνο νά τό ἐπιθυμεῖς. Πρέπει νά ξέρεις *πῶς* νά τό κάνεις. Σταματάω τή διάσπαση σημαίνει συγχωνεύω σέ *μιά ἑνιαία* ὀργάνωση. Κι ὅποιος θέλει πραγματικά νά ἐπισπεύσει τό σταμάτημα τῆς διάσπασης δέν πρέπει νά περιορίζεται σέ παράπονα, μομφές, ἐπιπλήξεις, ἐπιφωνήματα καί στομφώδη λόγια γιά τή διάσπαση (ὅπως περιορίζεται σ' αὐτά ὁ Ἐργάτης, καθώς ἐπίσης λχ. ὁ Πλεχάνοφ ἀπό τότε πού βρίσκεται στό βάλτο), — πρέπει νά καταπιαστεῖ ἀμέσως μέ τήν *ἐκπόνηση* τοῦ τύπου αὐτῆς τῆς κοινῆς, ἑνιαίας ὀργάνωσης.

Τό ἀδύνατο σημεῖο τοῦ γράμματος τοῦ Ἐργάτη βρίσκεται ἀκριβῶς στό ὅτι ὁ ἐπιστολογράφος *θρηνεῖ* ἁπλῶς γιά τή διάσπαση, δέν κάνει ὅμως συγκεκριμένες προτάσεις νά σταματήσει αὐτή ἡ διάσπαση μέ τή λήψη τῶν *ἄλφα ἤ βήτα* ὀργανωτικῶν μέτρων. Ἡ «Ἴσκρα» ἀντί νά διορθώσει αὐτή τήν ἔλλειψη, τήν

ἐπιτείνει, ἀρχίζοντας νά φωνάζει «πανικόβλητη»: «πυγμή!» ἀπ' ἀφορμή καί μόνο τή *σκέψη* τοῦ 'Εργάτη γιά ὑποχρεωτική ἀναγνώριση τῶν γενικῶν ὀργανωτικῶν κανόνων!! Ἡ διάσπαση δέ δικαιολογεῖται μέ τίς διαφωνίες, λέει ὁ 'Εργάτης. Σωστά, συμφωνάει ἡ «Ἴσκρα». Συνεπῶς πρέπει νά στρίψει κανείς τώρα τόσο γερά τό σχοινί (ἄι ἄι! πόσο χοντροκομμένα μηχανικά ἐκφράζομαι! τί ἰδέα «πυγμῆς»! Μιά στιγμή ὅμως, κάντε ὑπομονή, σύντροφοι τῆς «Ἴσκρα», μή βιάζεστε νά λιποθυμήσετε ἀπ' ἀφορμή τή «θανάσιμη θηλιά» καί τά ἄλλα φρικιαστικά πράγματα!), ὥστε νά δέσει γερά καί τίς δυό πλευρές καί νά τίς κρατήσει δεμένες, *παρά* τίς διαφωνίες τακτικῆς, συνεχίζει ὁ 'Εργάτης.

Σάν ἀπάντηση σ' αὐτό ἡ «Ἴσκρα» ξαναπέφτει σέ ὑστερία καί φωνάζει: πυγμή!

Κι ἐμεῖς ἀπαντώντας σ' αὐτό θά ποῦμε: σωστά, σύντροφε 'Εργάτη! Σκέφτεστε μέ πρακτικό πνεῦμα. Χρειάζεται ἕνα καινούργιο γερό σχοινί. Προχωρεῖστε ὅμως παραπέρα, κάντε τό ἑπόμενο βῆμα: ἀρχίστε νά σκέφτεστε *τί εἴδους ἀκριβῶς* πρέπει νά εἶναι αὐτό τό σχοινί, *τί εἴδους ἀκριβῶς* πρέπει νά εἶναι ἡ *κοινή* ὀργάνωση, ἡ *ὑποχρεωτική* (βοήθεια! πάλι πυγμή!) καί γιά τίς δυό πλευρές.

Ὁ σύντροφος 'Εργάτης δέν προχώρησε *ἀρκετά*, μέ τήν ἔννοια τοῦ συγκεκριμένου χαρακτήρα τῶν *ὀργανωτικῶν* του προτάσεων, (ἐπειδή τό ζήτημα τοῦ τερματισμοῦ τῆς διάσπασης εἶναι ἀποκλειστικά ὀργανωτικό ζήτημα, *ἐφόσον καί οἱ δυό πλευρές* ἀναγνωρίζουν ὅτι οἱ διαφωνίες τακτικῆς δέ δικαιολογοῦν τή διάσπαση!), ἐνῶ ἡ «Ἴσκρα» θεωρεῖ ὅτι προχώρησε πάρα πολύ μακριά, τόσο μακριά ὥστε ἔβαλε πάλι τίς φωνές γιά πυγμή!!

Ρωτᾶμε ἀκόμα μιά φορά τούς ἀναγνῶστες: τί σημαίνει πραγματικά αὐτή ἡ περιβόητη πυγμή πού τρομάζει τή νέα «Ἴσκρα» σέ σημεῖο πού νά τήν πιάνει, σά νά λέμε, «τεταρταῖος»; 'Εκφράζει ἡ πυγμή αὐτή συγκεκριμένες ὀργανωτικές ἰδέες ἤ ἁπλῶς κάποιον τυφλό καί γελοῖο διανοουμενίστικο φόβο μπροστά σέ *κάθε εἴδους* «δεσμά» κάθε *ὑποχρεωτικῆς* γιά ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος ὀργάνωσης;

'Αφήνουμε στούς συνειδητούς ἐργάτες νά λύσουν αὐτό τό πρόβλημα καί προχωροῦμε παραπέρα.

Ἡ πραγματική δυσκολία τῆς συγχώνευσης, ἄν ὑποθέσουμε ὅτι καί οἱ δυό πλευρές τήν ἐπιθυμοῦν εἰλικρινά, συνίσταται στά παρακάτω. Πρῶτο, πρέπει νά δημιουργηθοῦν ὀργανωτικοί κανόνες, καταστατικό τοῦ κόμματος ἀπόλυτα ὑποχρεωτικό γιά ὅλους· δεύτερο, πρέπει νά συγχωνευτοῦν ὅλες οἱ παράλληλες,

ἀνταγωνιζόμενες τοπικές καί κεντρικές ὀργανώσεις καί ὄργανα τοῦ κόμματος.

Τό πρῶτο καθῆκον προσπάθησε νά τό λύσει ὥς σήμερα *μόνο* τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, δημιουργώντας καταστατικό πού δίνει καταστατικές ἐγγυήσεις γιά τά δικαιώματα κάθε μειοψηφίας. Τό ΙΙΙ συνέδριο φρόντισε γιά τή θεσούλα, ἄν μποροῦμε νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι, κάθε μειοψηφίας μέσα στό κόμμα, πού παραδέχεται τό πρόγραμμα, τήν τακτική καί τήν ὀργανωτική πειθαρχία. Οἱ μπολσεβίκοι φρόντισαν νά δόσουν καί στούς μενσεβίκους μιά ὁρισμένη θέση μέσα στό ἑνιαῖο κόμμα. Ἀπό τήν πλευρά τῶν μενσεβίκων δέ βλέπουμε νά γίνεται κάτι τέτοιο: τό καταστατικό τους δέ δίνει καμιά καταστατική ἐγγύηση γιά δικαιώματα κάθε μειοψηφίας μέσα στό κόμμα.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι κανένας μπολσεβίκος δέ θεωρεῖ τό καταστατικό πού ψηφίστηκε στό ΙΙΙ συνέδριο ἰδανικό καί ἀλάθητο. Ὅποιος θεωρεῖ ἀναγκαῖο νά τό ἀλλάξει πρέπει νά παρουσιάσει ἕνα σχέδιο ἀκριβολογημένων τροποποιήσεων, — αὐτό θά εἶναι ἕνα *πρακτικό* βῆμα γιά νά σταματήσει ἡ διάσπαση, αὐτό θά εἶναι κάτι παραπάνω ἀπό παράπονα καί ἐπιπλήξεις.

Θά μᾶς ποῦν ἴσως γιατί δέν ἀρχίζουμε οἱ ἴδιοι αὐτή τή δουλειά σχετικά μέ τό καταστατικό τῆς «συνδιάσκεψης». Θά ἀπαντήσουμε ὅτι τήν ἀρχίσαμε: βλ. στήν «Προλετάρι» φύλλο 6, «Τό τρίτο βῆμα πρός τά πίσω» *. Εἴμαστε πρόθυμοι νά ἐπαναλάβουμε ἀκόμα μιά φορά τίς *βασικές ὀργανωτικές ἀρχές*, πού ἡ ἀναγνώρισή τους, κατά τή γνώμη μας, εἶναι ἀπαραίτητη γιά τή συγχώνευση: 1) Ὑποταγή τῆς μειοψηφίας στήν πλειοψηφία (δέν πρέπει νά τή συγχέουμε μέ τή μειοψηφία καί πλειοψηφία σέ εἰσαγωγικά! πρόκειται γιά τήν ἀρχή τῆς ὀργάνωσης τοῦ κόμματος γενικά καί ὄχι γιά τή συγχώνευση τῆς «μειοψηφίας» καί τῆς «πλειοψηφίας», πράγμα γιά τό ὁποῖο θά μιλήσουμε παρακάτω. Μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς, μιλώντας ἀφηρημένα, μιά συγχώνευση μέ τέτοια μορφή πού νά ὑπάρχει ἴσος ἀριθμός «μενσεβίκων» καί «μπολσεβίκων», ὅμως ἀκόμα καί μιά τέτοια συγχώνευση εἶναι *ἀδύνατη* ἄν δέν ἀναγνωριστεῖ *ἡ ἀρχή καί ὁ ὑποχρεωτικός χαρακτήρας* τῆς ὑποταγῆς τῆς μειοψηφίας στήν πλειοψηφία). 2) Ἀνώτατο ὄργανο τοῦ κόμματος πρέπει νά εἶναι τό συνέδριο, δηλαδή ἡ συνέλευση τῶν αἱρετῶν ἀντιπροσώπων ἀπ' ὅλες τίς ὀργανώσεις πού ἔχουν πλήρη δικαιώματα καί ἡ ἀπόφαση

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 319–329. *Ἡ Σύντ.*

αὐτῶν τῶν αἱρετῶν ἀντιπροσώπων πρέπει νά εἶναι ὁριστική (αὐτή εἶναι ἡ ἀρχή τῆς δημοκρατικῆς ἀντιπροσώπευσης, σέ ἀντίθεση πρός τήν ἀρχή τῶν συμβουλευτικῶν συνδιασκέψεων καί τῆς ψήφισης τῶν ἀποφάσεών τους κατά ὀργανώσεις, δηλ. τοῦ δημοψηφίσματος). 3) Οἱ ἐκλογές τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος (ἤ τῶν κεντρικῶν του ὀργάνων) πρέπει νά εἶναι ἄμεσες καί νά γίνονται στό συνέδριο. Οἱ ἐκλογές πού δέ γίνονται στό συνέδριο, οἱ δευτεροβάθμιες κλπ. εἶναι ἀπαράδεκτες. 4) Ὅλος ὁ κομματικός τύπος, τόσο ὁ τοπικός ὅσο καί ὁ κεντρικός πρέπει νά ὑποτάσσεται ἀπόλυτα καί στό συνέδριο τοῦ κόμματος, καί στήν ἀντίστοιχη κεντρική ἤ τοπική ὀργάνωση τοῦ κόμματος. Εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ ὕπαρξη κομματικοῦ τύπου πού νά μή συνδέεται ὀργανωτικά μέ τό κόμμα. 5) Πρέπει νά καθοριστεῖ μέ ἀπόλυτη ἀκρίβεια ἡ ἔννοια: μέλος τοῦ κόμματος. 6) Μέ τήν ἴδια ἀκρίβεια πρέπει νά καθοριστοῦν στό καταστατικό τοῦ κόμματος τά δικαιώματα κάθε κομματικῆς μειοψηφίας.

Αὐτές εἶναι, κατά τή γνώμη μας, οἱ ἀπόλυτα ὑποχρεωτικές ὀργανωτικές ἀρχές, πού χωρίς τήν ἀποδοχή τους εἶναι ἀδύνατη ἡ συγχώνευση. Θά θέλαμε ν' ἀκούσουμε πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα τή γνώμη τοῦ σύντροφου «Ἐργάτη, ἑνός ἀπό τούς πολλούς», καί γενικά ὅλων τῶν ὀπαδῶν τῆς συγχώνευσης.

Θά μᾶς ρωτήσουν: καί τό ζήτημα τῆς σχέσης τῶν ἐπιτροπῶν πρός τίς περιφέρειες; τῆς ἀρχῆς τῆς αἱρετότητας; Θά ἀπαντήσουμε ὅτι σ' αὐτό τό ζήτημα δέν μπορεῖ νά δεῖ κανείς βασικές ὀργανωτικές ἀρχές, μιά καί δέν προβάλλεται ἡ ἀπόλυτη ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς τῆς αἱρετότητας. Καί οἱ μενσεβίκοι δέν τήν πρόβαλαν. Σέ συνθῆκες πολιτικῆς ἐλευθερίας ἡ ἀρχή τῆς αἱρετότητας θά εἶναι ἀπαραίτητη, ἐνῶ τώρα οὔτε τό καταστατικό τῆς «συνδιάσκεψης» τήν καθιερώνει γιά τίς ἐπιτροπές. Ὁ ἕνας ἤ ὁ ἄλλος προσδιορισμός τῶν δικαιωμάτων καί τῶν πληρεξουσιοτήτων τῆς περιφέρειας δέν εἶναι ζήτημα ἀρχῆς (ἐννοεῖται, ἄν πραγματοποιεῖ κανείς στήν πράξη ἐκεῖνο πού λέει, ἄν δέν ἀσχολεῖται μέ δημαγωγία, δέ λέει μόνο «ὡραῖα λόγια»). Τό τρίτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσπάθησε νά προσδιορίσει ἐπακριβῶς τίς ἔννοιες ἐπιτροπή καί περιφέρεια, νά προσδιορίσει τίς σχέσεις μεταξύ τους. Κάθε πρόταση γιά συγκεκριμένες τροποποιήσεις, συμπληρώσεις, συντομεύσεις θά τή συζητοῦσε μέ ἀπόλυτη ψυχραιμία ὁ κάθε μπολσεβίκος. Ἀνάμεσά μας δέν ὑπάρχουν, ἀπ' ὅ,τι ξέρω, «ἀδιάλλακτοι» ὅσον ἀφορᾶ τοῦτο ἤ ἐκεῖνο τό σημεῖο αὐτοῦ τοῦ ζητήματος καί τά πρακτικά τοῦ III συνεδρίου θά ἐπιβεβαιώσουν αὐτή τή διαπίστωση.

Ἕνα ἄλλο καί ἴσως ὄχι λιγότερο δύσκολο ζήτημα εἶναι: πῶς ἀκριβῶς θά συγχωνευθοῦν ὅλες οἱ παράλληλες ὀργανώσεις; Σέ συνθῆκες πολιτικῆς ἐλευθερίας αὐτό θά ἦταν εὔκολο, μιά καί θά ὑπῆρχαν κομματικές ὀργανώσεις μέ καθορισμένο ἀριθμό ἐπακριβῶς γνωστῶν μελῶν. Δέν εἶναι τό ἴδιο στίς συνθῆκες τῆς μυστικῆς ὀργάνωσης. Ὁ καθορισμός τῆς ἰδιότητας τοῦ μέλους τοῦ κόμματος εἶναι τόσο πιό δύσκολος ὅσο πιό ἐπιπόλαια καταλαβαίνουν κάποτε αὐτή τήν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ κόμματος, ὅσο πιό συχνά καταφεύγουν σέ δημαγωγία καί ὑπολογίζουν εἰκονικά σά μέλη τοῦ κόμματος ἀνθρώπους μή συνειδητοποιημένους. Νομίζουμε ὅτι ἡ τελευταία λέξη πάνω στό ζήτημα τῶν μέσων γιά τό ξεπέρασμα αὐτῶν τῶν δυσκολιῶν πρέπει νά ἀνήκει στούς κατά τόπους συντρόφους πού ξέρουν καλά τήν κατάσταση πραγμάτων. Ἡ προσωρινή ἀπόσπαση μελῶν τῶν ὀργανώσεων γιά «ἀποστολές» στίς φυλακές, στούς τόπους ἐξορίας, στό ἐξωτερικό εἶναι ἐπίσης ἕνα περιστατικό πού δυσκολεύει τήν ὑπόθεση καί πού πρέπει νά τό πάρουμε ὑπόψη. Ἔπειτα εἶναι φανερό ὅτι ἀρκετή δυσκολία παρουσιάζει καί ἡ συγχώνευση τῶν κεντρικῶν ὀργάνων. Εἶναι ἀδύνατο νά ὑπάρχει πραγματική ἑνότητα τοῦ κόμματος χωρίς ἑνιαῖο καθοδηγητικό κέντρο, χωρίς ἑνιαῖο κεντρικό ὄργανο. Ἐδῶ τό ζήτημα μπαίνει ὡς ἑξῆς: ἤ οἱ συνειδητοί ἐργάτες θά κατορθώσουν νά ἀναγκάσουν αὐτούς πού εἶναι πραγματική μειοψηφία στό κόμμα (χωρίς νά τά χάνουν ἀπό καμιά φωνασκία γιά «πυγμή») νά βάζουν τίς ἀπόψεις τους στά ὄργανα τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν, στίς συνδιασκέψεις τους, στά συνέδρια, στίς συνεδριάσεις κτλ., χωρίς νά ἀποδιοργανώνουν τή δουλειά. Ἤ οἱ συνειδητοί ἐργάτες σοσιαλδημοκράτες δέ θά τά βγάλουν πέρα μ' αὐτό τό καθῆκον τώρα (γενικά, τό καθῆκον αὐτό θά τό πραγματοποιήσουν ὁπωσδήποτε καί ἀναπόφευκτα: αὐτό τό ἐγγυᾶται ὅλο τό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας) — καί τότε ἀνάμεσα στά ἀνταγωνιζόμενα κέντρα, ἀνάμεσα στά ἀνταγωνιζόμενα ὄργανα θά εἶναι δυνατόν νά γίνουν μόνο συμφωνίες καί ὄχι συγχώνευση.

Τελειώνοντας ἐπαναλαμβάνουμε ἀκόμα μιά φορά: ὁ σύντροφος Ἐργάτης καί οἱ ὁμοϊδεάτες του δέν πρέπει νά ἐπιδιώκουν τήν πραγματοποίηση τοῦ σκοποῦ τους μέ παράπονα καί κατηγορίες καί οὔτε μέ τή δημιουργία καινούργιων, τρίτων κομμάτων ἤ ὁμάδων, ὁμίλων κτλ. (σάν κι αὐτό πού ἵδρυσε τώρα ὁ Πλεχάνοφ μέ τήν καινούργια κομματική του ἔκδοση [82] ἔξω ἀπό τό κόμμα). Ἡ δημιουργία τρίτου κόμματος ἤ καινούργιων ὁμάδων τό μόνο πού θά κάνει εἶναι νά μπλέξει καί νά μπερδέψει τό ζή-

τημα. Πρέπει νά καταπιαστοῦμε μέ τήν ἐπεξεργασία τῶν συγκεκριμένων ὅρων τῆς συγχώνευσης: ὅταν καταπιαστοῦν μ' αὐτό ὅλες οἱ ὁμάδες καί οἱ ὀργανώσεις τοῦ κόμματος, ὅλοι οἱ συνειδητοί ἐργάτες, θά μπορέσουν ὁπωσδήποτε καί ἀναμφισβήτητα νά ἐπεξεργαστοῦν λογικούς ὅρους, καί ὄχι μόνο νά τούς ἐπεξεργαστοῦν, ἀλλά καί νά ἀναγκάσουν τίς κορυφές τοῦ κόμματος (χωρίς νά τά χάνουν ἀπό τίς φωνασκίες γιά πυγμή) νά ὑποταχθοῦν σ' αὐτούς τούς ὅρους.

Σά συμπλήρωση στό γράμμα τοῦ σύντροφου Ἐργάτη δημοσιεύουμε τό Ἀνοιχτό γράμμα τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πρός τήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή, σάν πρῶτο ξεκίνημα γιά τήν πρακτική λύση τοῦ ζητήματος πού ἀφορᾶ τό ἐνδεχόμενο σταμάτημα τῆς διάσπασης.

Ἡ σύνταξη τῆς «Προλετάρι»

Ἰούλης τοῦ 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1905 στήν μπροσούρα πού ἔβγαλε ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς μπροσούρας, ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

Η ΑΠΟΧΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΜΑ ΤΟΥ ΜΠΟΥΛΙΓΚΙΝ ΚΑΙ Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ

Ἡ σημερινή πολιτική κατάσταση τῆς Ρωσίας ἔχει ὡς ἑξῆς. Εἶναι πιθανόν νά συγκληθεῖ σύντομα ἡ Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, δηλαδή μιά συμβουλευτική συνέλευση τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τσιφλικάδων καί τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξης, ἐκλεγμένων κάτω ἀπό τήν ἐπίβλεψη καί μέ τή συμπαράσταση τῶν ὑπηρετῶν τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης, μέ βάση ἕνα ἐκλογικό δικαίωμα τόσο χοντροκομμένα τιμοκρατικό, στηριγμένο στίς κλειστές τάξεις καί ἔμμεσο, ὥστε νά ἀποτελεῖ πραγματικό ἐμπαιγμό τῆς ἰδέας τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης. Τί στάση πρέπει νά κρατήσει κανείς ἀπέναντι σ' αὐτή τή Δούμα; Ἡ φιλελεύθερη δημοκρατία δίνει δυό ἀπαντήσεις σ' αὐτό τό ἐρώτημα: ἡ ἀριστερή πτέρυγά της, μέ τήν «Ἕνωση συλλόγων», δηλ. κυρίως μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς διανόησης, τάσσεται ὑπέρ τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές γι' αὐτή τή Δούμα, ὑπέρ τῆς ἄποψης νά μήν πάρουμε μέρος στίς ἐκλογές καί νά ἐκμεταλλευτοῦμε τή στιγμή γιά τήν ἔνταση τῆς ζύμωσης ὑπέρ ἑνός δημοκρατικοῦ συντάγματος μέ βάση τό καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα. Ἡ δεξιά πτέρυγά της, μέ τό συνέδριο τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο καί τῶν πόλεων πού ἔγινε τόν Ἰούλη, ἤ πιό σωστά μέ μιά ὁρισμένη μερίδα αὐτοῦ τοῦ συνεδρίου, τάσσεται ἐνάντια στήν ἀποχή, ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές, ὑπέρ τῆς ἐκλογῆς στή Δούμα ὅσο δυνατόν μεγαλύτερου ἀριθμοῦ ὑποψηφίων της. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τό συνέδριο δέν πῆρε ἀκόμα καμιά ἀπόφαση πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, ἀναβάλλοντάς το ὥς τό ἑπόμενο συνέδριο, πού πρέπει νά συγκληθεῖ μέ τηλεγραφική εἰδοποίηση μετά τή δημοσίευση τοῦ «συντάγματος» τοῦ Μπουλίγκιν. Ἡ γνώμη ὅμως τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς φιλελεύθερης δημοκρατίας ἔχει ἤδη ἀποκρυσταλλωθεῖ ἐπαρκῶς.

Ἡ ἐπαναστατική δημοκρατία, δηλ. κυρίως τό προλεταριάτο καί ὁ συνειδητός ἐκφραστής του, ἡ σοσιαλδημοκρατία, τάσσεται γενικά καί ἀνεπιφύλακτα ὑπέρ τῆς ἐξέγερσης. Αὐτή τή διαφορά τῆς τακτικῆς τή συνέλαβε σωστά τό ὄργανο τῆς φιλελεύθερης μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης, τό «Ὀσβομποζντένιγε», στό τελευταῖο (74) τεῦχος τοῦ ὁποίου ἀπό τό ἕνα μέρος καταδικάζεται κατηγορηματικά τό «ἀνοιχτό κήρυγμα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης» σάν «ἄφρον καί ἐγκληματικό», καί ἀπό τό ἄλλο μέρος κατακρίνεται ἡ ἰδέα τῆς ἀποχῆς σάν «πρακτικά ἄγονη» καί ἐκφράζεται ἡ πεποίθηση πώς ὄχι μόνο ἡ ὁμάδα τῶν ζέμστβο τοῦ συνταγματικοῦ-«δημοκρατικοῦ» (διάβαζε: μοναρχικοῦ) κόμματος, ἀλλά καί οἱ ἑνώσεις συλλόγων «θά δόσουν καλές κρατικές ἐξετάσεις», δηλ. θά παραιτηθοῦν ἀπό τήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς.

Γεννιέται τό ἐρώτημα: ποιά στάση πρέπει νά κρατήσει τό κόμμα τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς καί ποιό σύνθημα τακτικῆς πρέπει νά προβάλει στήν πρώτη γραμμή μπροστά στίς λαϊκές μάζες; Γιά ν' ἀπαντήσουμε στό ἐρώτημα αὐτό πρέπει νά θυμηθοῦμε πρῶτ' ἀπ' ὅλα σέ τί συνίσταται ἡ οὐσία καί ἡ βασική σημασία τοῦ «συντάγματος» τοῦ Μπουλίγκιν. Συνίσταται σέ μιά συναλλαγή ἀνάμεσα στόν τσαρισμό ἀπό τό ἕνα μέρος καί στούς τσιφλικάδες καί μεγαλοαστούς ἀπό τό ἄλλο, οἱ ὁποῖοι μέ μιά ἀθώα καί ἐντελῶς ἀκίνδυνη γιά τήν ἀπολυταρχία ψευτοσυνταγματική ἐλεημοσύνη θά ξεκόψουν σιγά σιγά ἀπό τήν ἐπανάσταση, δηλ. ἀπό τόν ἀγωνιζόμενο λαό, καί θά συμβιβαστοῦν μέ τήν ἀπολυταρχία. Ἡ δυνατότητα μιᾶς τέτοιας συναλλαγῆς εἶναι ἀναμφισβήτητη, δεδομένου ὅτι ὅλο τό συνταγματικό-«δημοκρατικό» μας κόμμα ποθεῖ ὁλόψυχα τή διατήρηση τῆς μοναρχίας καί τῆς ἄνω βουλῆς (δηλ. τήν ἐκ τῶν προτέρων ἐξασφάλιση, μέσα στό σύστημα διακυβέρνησης τῆς χώρας, τῶν πολιτικῶν προνομίων καί τῆς πολιτικῆς κυριαρχίας τῶν «πάνω πάνω δέκα χιλιάδων» πλουσίων). Κάτι παραπάνω: μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή, ἀργά ἤ γρήγορα, μιά τέτοια συναλλαγή, τουλάχιστο μ' ἕνα μέρος τῆς ἀστικῆς τάξης, εἶναι ἀναπόφευκτη, γιατί ὑπαγορεύεται ἀπό τήν ἴδια τήν ταξική θέση τῆς ἀστικῆς τάξης μέσα στό κεφαλαιοκρατικό καθεστώς. Τό ζήτημα εἶναι μόνο πότε καί πῶς θά γίνει αὐτή ἡ συναλλαγή, καί ὅλο τό καθῆκον τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου εἶναι νά ἀπομακρύνει κατά τό δυνατόν τή στιγμή τῆς σύναψης αὐτῆς τῆς συναλλαγῆς, νά διαιρέσει κατά τό δυνατόν τήν ἀστική τάξη, νά ἀποκομίσει τό μεγαλύτερο ὄφελος γιά τήν ἐπανάσταση ἀπό τίς προσωρινές προσφυγές τῆς ἀστικῆς τάξης στό λαό, νά προε-

τοιμάσει μέσα σ' αὐτή τήν περίοδο τίς δυνάμεις τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ (τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς) γιά τή βίαιη ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας καί γιά τόν παραμερισμό, τήν οὐδετεροποίηση τῆς προδοτικῆς ἀστικῆς τάξης.

Πραγματικά ἡ οὐσία τῆς πολιτικῆς θέσης τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅπως ἐπανειλημμένα τό τονίσαμε, συνίσταται στό ὅτι στέκεται ἀνάμεσα στόν τσάρο καί στό λαό, ἐπιθυμώντας νά παίξει τό ρόλο τίμιου μεσίτη, καιροφυλακτώντας ν' ἁρπάξει τήν ἐξουσία πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ ἀγωνιζόμενου λαοῦ. Γι' αὐτό ἡ ἀστική τάξη ἀπευθύνεται σήμερα στόν τσάρο, αὔριο στό λαό, στόν πρῶτο μέ «σοβαρές, πρακτικές» προτάσεις πολιτικῆς καπηλείας, στό δεύτερο μέ κούφιες φράσεις γιά ἐλευθερία (λόγια τοῦ κ. Πετρουνκέβιτς στό συνέδριο τοῦ 'Ιούλη). 'Εμᾶς μᾶς συμφέρει νά ἀπευθύνεται ἡ ἀστική τάξη στό λαό, γιατί ἔτσι δίνει ὑλικό γιά τήν πολιτική ἀφύπνιση καί τήν πολιτική διαφώτιση τόσο καθυστερημένων καί τόσο πλατιῶν μαζῶν, πού γιά τήν ὥρα θά ἦταν καθαρή οὐτοπία νά προσπαθεῖς νά τίς ἀγκαλιάσεις μέ τή σοσιαλδημοκρατική ζύμωση. Ἄς ἀναταράζει ἡ ἀστική τάξη τούς πιό καθυστερημένους, ἄς ἀνασκαλεύει πού καί πού τό ἔδαφος, ἐμεῖς θά σπέρνουμε ἀκούραστα τό σοσιαλδημοκρατικό σπόρο σ' αὐτό τό ἔδαφος. Παντοῦ στή Δύση ἡ ἀστική τάξη ἦταν ἀναγκασμένη γιά τήν πάλη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία νά ξυπνᾶ τήν πολιτική αὐτοσυνείδηση τοῦ λαοῦ, ἐπιδιώκοντας ταυτόχρονα νά σπείρει τούς σπόρους τῶν ἀστικῶν θεωριῶν μέσα στήν ἐργατική τάξη. Ἡ δική μας δουλειά εἶναι νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τή διαβρωτική δουλειά τῆς ἀστικῆς τάξης ἀπέναντι στήν ἀπολυταρχία καί νά διαφωτίζουμε ἀδιάκοπα τήν ἐργατική τάξη σχετικά μέ τά σοσιαλιστικά της καθήκοντα, σχετικά μέ τό ὅτι τά συμφέροντά της εἶναι ἐχθρικά καί ἀσυμβίβαστα μέ τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης.

'Από δῶ φαίνεται καθαρά ὅτι ἡ τακτική μας πρέπει νά συνίσταται σήμερα, πρῶτο, στήν ὑποστήριξη τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς. Τό ἴδιο τό ζήτημα τῆς ἀποχῆς αὐτῆς εἶναι ἐσωτερικό ζήτημα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Ἡ ἐργατική τάξη δέν εἶναι ἐδῶ ἄμεσα ἐνδιαφερόμενη, ἐνδιαφέρεται ὅμως ὁπωσδήποτε νά ὑποστηρίξει τή μερίδα ἐκείνη τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας πού εἶναι ἡ πιό ἐπαναστατική, ἐνδιαφέρεται νά ἐπεκτείνει τήν πολιτική ζύμωση καί νά τήν ἐπιτείνει. Ἡ ἀποχή ἀπό τή Δούμα ἀποτελεῖ ἔντονη προσφυγή τῆς ἀστικῆς τάξης στό λαό, ἀνάπτυξη τῆς ζύμωσής της, αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀφορμῶν γιά τή δική μας ζύμωσή, βάθαιμα τῆς πολιτικῆς κρίσης, δηλ. τῆς πηγῆς τοῦ ἐπαναστατι-

κοῦ κινήματος. Ἡ συμμετοχή τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης στή Δούμα σημαίνει ἀδυνάτισμα τῆς ζύμωσής της σήμερα, προσφυγή της πιό πολύ στόν τσάρο παρά στό λαό, ἐπίσπευση τῆς ἀντεπαναστατικῆς συναλλαγῆς ἀνάμεσα στόν τσάρο καί στήν ἀστική τάξη.

Οὔτε συζήτηση ὅτι ἡ Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, καί ἄν ἀκόμα δέ «ναυαγήσει», θά γεννήσει μόνη της στό μέλλον ἀναπόφευκτες πολιτικές συγκρούσεις, πού ὁπωσδήποτε θά τίς ἐκμεταλλευτεῖ τό προλεταριάτο, αὐτό ὅμως εἶναι ζήτημα τοῦ μέλλοντος. Θά ἦταν γελοῖο «νά πάρει κανείς ὅρκο» ὅτι δέ θά χρησιμοποιήσει αὐτή τήν ἀστικο-υπαλληλική Δούμα, μέ σκοπό τή ζύμωση καί τήν πάλη, τώρα ὅμως δέν πρόκειται γι' αὐτό. Τώρα ἡ ἀριστερή πτέρυγα τῆς ἴδιας τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας πρόβαλε τό ζήτημα τῆς ἀπροκάλυπτης καί ἄμεσης πάλης ἐνάντια στή Δούμα μέ τήν ἀποχή, κι ἐμεῖς πρέπει νά καταβάλουμε κάθε προσπάθεια γιά νά βοηθήσουμε αὐτή τήν πιό ἀποφασιστική πίεση. Πρέπει νά πιανόμαστε ἀπό τά λόγια τῶν ἀστῶν δημοκρατῶν, τῶν ὀσβομποζντέντσι: νά διαδίδουμε ὅσο τό δυνατόν πιό πλατιά τίς «πετρουνκεβικές» τους λογοκοπίες γιά προσφυγή στό λαό, νά τούς ξεσκεπάζουμε μπροστά στό λαό, δείχνοντας ὅτι ἡ πρώτη καί πιό μικρή ἐπαλήθευση αὐτῆς τῆς λογοκοπίας στήν πράξη ἦταν ἀκριβῶς τό ζήτημα ἄν θά ἀπόσχουν ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας, δηλ. ἄν θά προσφύγουν διαμαρτυρόμενοι στό λαό ἤ θά δεχτοῦν τή Δούμα, δηλ. ἄν θά παραιτηθοῦν ἀπό τή διαμαρτυρία, ἄν θά πᾶνε ἄλλη μιά φορά στόν τσάρο, ἄν θά δεχτοῦν τόν ἐμπαιγμό τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης.

Παρακάτω, δεύτερο, πρέπει νά καταβάλουμε κάθε προσπάθεια ὥστε ἡ ἀποχή νά φέρει πραγματικό ὄφελος μέ τήν ἔννοια τῆς ἐπέκτασης καί τοῦ βαθαίματος τῆς ζύμωσης καί νά μή μείνει ἁπλή παθητική ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές. Ἡ ἰδέα αὐτή, ἄν δέν κάνουμε λάθος, ἔχει πιά διαδοθεῖ ἀρκετά πλατιά ἀνάμεσα στούς συντρόφους πού δουλεύουν στή Ρωσία καί πού ἐκφράζουν τή σκέψη τους μέ τίς λέξεις: *ἐνεργός* ἀποχή. Ἀντίθετα ἀπό τήν παθητική ἀποχή, ἡ ἐνεργός ἀποχή θά πρέπει νά σημαίνει δεκαπλασιασμό τῆς ζύμωσης, ὀργάνωση συγκεντρώσεων παντοῦ καί ὁλοῦθε, χρησιμοποίηση τῶν ἐκλογικῶν συγκεντρώσεων ἔστω καί μέ τή βίαιη διείσδυση σ' αὐτές, ὀργάνωση διαδηλώσεων, πολιτικῶν ἀπεργιῶν κτλ. κ.ο.κ. Σέ τέτοια περίπτωση εἶναι αὐτονόητο ὅτι γιά τή ζύμωση καί τήν πάλη εἶναι ἰδιαίτερα σκόπιμες οἱ προσωρινές συμφωνίες μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη ὁμάδα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, πράγμα πού γενικά τό ἐπέτρεψε τό κόμμα

μέ μιά σειρά ἀποφάσεις του. Καί ἐδῶ πρέπει, ἀπό τό ἕνα μέρος νά περιφρουροῦμε ἀπαρέγκλιτα τήν ταξική φυσιογνωμία τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου, χωρίς νά ἐγκαταλείπουμε οὔτε στιγμή τή σοσιαλδημοκρατική κριτική ἀπέναντι στούς ἀστούς συμμάχους μας. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, δέ θά ἐκπληρώναμε τό χρέος μας σάν κόμμα τῆς πρωτοπόρας τάξης ἄν δέν ἤμασταν σέ θέση νά προβάλουμε στή ζύμωση ἕνα πρωτοπόρο ἐπαναστατικό σύνθημα στή δοσμένη στιγμή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης.

Αὐτό ἀποτελεῖ τό τρίτο ἄμεσο καί πιό κοντινό πολιτικό μας καθῆκον. Ἡ «ἐνεργός ἀποχή», ὅπως τό εἴπαμε ἤδη, εἶναι ζύμωση, στρατολογία καί ὀργάνωση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων σέ μεγεθυμένη κλίμακα, μέ διπλασιασμένη ἐνέργεια, κάτω ἀπό τριπλή πίεση. Ὅμως μιά τέτοια δουλειά δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ χωρίς ἕνα ξεκάθαρο, ἀκριβολογημένο, σταράτο σύνθημα *. Τέτοιο σύνθημα μπορεῖ νά εἶναι μόνο ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση. Ἡ σύγκληση ἀπό τήν κυβέρνηση μιᾶς χοντροκομμένα-παραποιημένης «λαϊκῆς» ἀντιπροσωπείας δίνει ὑπέροχη ἀφορμή γιά νά γίνεται ζύμωση γιά μιά πραγματικά λαϊκή ἀντιπροσωπεία, γιά νά ἐξηγεῖται στίς πιό πλατιές μάζες ὅτι τήν πραγματικά λαϊκή ἀντιπροσωπεία μπορεῖ νά τήν καλέσει τώρα (ὕστερα ἀπό τέτοιες ἀπάτες ἀπομέρους τοῦ τσάρου καί ὕστερα ἀπό τόσες κοροϊδίες του σέ βάρος τοῦ λαοῦ) μόνο μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, γιά τή δημιουργία τῆς ὁποίας εἶναι ἀπαραίτητη ἡ νίκη τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης καί ἡ ἔμπρακτη ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας. Καλύτερη στιγμή γιά πλατιά ζύμωση ὑπέρ τῆς ἐξέγερσης δέν μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς, καί γιά μιά τέτοια ζύμωση εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητο νά ὑπάρχει ἀπόλυτη σαφήνεια σχετικά μέ τό πρόγραμμα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Τέτοιο πρόγραμμα θά πρέπει νά εἶναι τά *ἕξι* σημεῖα πού ἀναφέραμε ἤδη παλιότερα («Προλετάρι» φύλλο 7, «Ἐπαναστατικός στρατός καί ἐπαναστατική κυβέρνηση» **): 1) σύγκληση παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης· 2) ἐξοπλισμός τοῦ λαοῦ· 3) πολιτική ἐλευθερία — ἄμεση ἀκύρωση ὅλων τῶν νόμων πού ἀντιφάσκουν πρός αὐτήν· 4) πλήρης πολιτιστική καί πολιτική ἐλευθερία σέ ὅλες τίς καταπιεζόμενες ἐθνότητες πού δέν ἔχουν πλήρη δικαιώματα. Ὁ ρωσικός λαός δέν μπορεῖ νά κατακτήσει τήν ἐλευθερία του χωρίς νά παλαίβει γιά τήν ἐλευθερία τῶν ἄλλων λαῶν· 5)

---

* Στό χειρόγραφο παρακάτω ἀκολουθεῖ ἡ φράση: «πού νά τήν συνενώνει καί νά ἐκφράζει τά καθήκοντα τῆς στιγμῆς». *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 344. *Ἡ Σύντ.*

οχτάωρη εργάσιμη μέρα· 6) ΐδρυση επιτροπών αγροτών γιά τήν υποστήριξη καί τήν εφαρμογή όλων τών δημοκρατικών μετασχηματισμών, μαζί καί τών μετασχηματισμών στίς σχέσεις γαιοκτησίας μέχρι καί τή δήμευση τής γής τών τσιφλικάδων.

Ὥστε λοιπόν: ὅσο τό δυνατόν πιό ἐνεργητική ὑποστήριξη τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς· ξεσκέπασμα τῆς προδοσίας τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, πού ἀπορρίπτει αὐτή τήν ἀποχή· μετατροπή αὐτῆς τῆς ἀποχῆς σέ ἐνεργό, δηλαδή ἀνάπτυξη τῆς πιό πλατιᾶς ζύμωσης· προπαγάνδιση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, ἔκκληση ὑπέρ τῆς ἄμεσης ὀργάνωσης ὁμάδων καί τμημάτων ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας καί τήν ἐγκαθίδρυση προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης· διάδοση καί ἐξήγηση τοῦ βασικοῦ καί ἀπόλυτα ὑποχρεωτικοῦ προγράμματος αὐτῆς τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, προγράμματος πού θά εἶναι ἡ σημαία τῆς ἐξέγερσης καί τό πρότυπο γιά ὅλες τίς μελλοντικές περιπτώσεις ἐπανάληψης τῶν γεγονότων τῆς Ὀδησσοῦ.

Αὐτή πρέπει νά εἶναι ἡ τακτική τοῦ κόμματος τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου. Γιά νά ξεκαθαριστεῖ πέρα γιά πέρα ἡ τακτική αὐτή καί γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἑνότητά της, πρέπει νά σταθοῦμε στήν τακτική τῆς «Ἴσκρα». Ἡ τακτική αὐτή ἐκτίθεται στό ἄρθρο «Ἄμυνα ἤ ἐπίθεση» τοῦ φύλλου 106. Χωρίς νά σταθοῦμε σέ μικρότερες ἐπιμέρους διαφωνίες, πού θά καταπέσουν μόνες τους μέ τίς πρῶτες προσπάθειες νά περάσουμε στό ἔργο, θά σημειώσουμε μιά ριζική διαφωνία. Ἡ «Ἴσκρα», καταδικάζοντας δικαιολογημένα τήν παθητική ἀποχή, τῆς ἀντιπαραθέτει τήν ἰδέα τῆς ἄμεσης «ὀργάνωσης τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης», πού θά ἀποτελέσει «τόν πιθανό πρόλογο τῆς ἐξέγερσης». Πρέπει, κατά τή γνώμη τῆς «Ἴσκρα», «νά κατακτήσουμε τό δικαίωμα τῆς ἐκλογικῆς ζύμωσης μέ τή δημιουργία ἐργατικῶν ἐπιτροπῶν ζύμωσης». Οἱ ἐπιτροπές αὐτές «πρέπει νά βάζουν γιά σκοπό τους νά ὀργανώσουν τήν ἐκλογή ἀπό τό λαό τῶν πληρεξούσιων ἐπαναστατῶν βουλευτῶν του, ἔξω ἀπό τά „νόμιμα“ πλαίσια πού θά καθορίζονται ἀπό τά κυβερνητικά σχέδια», πρέπει «νά σκεπάσουμε τή χώρα μ᾽ ἕνα δίχτυ ἀπό ὄργανα ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης».

Ἕνα τέτοιο σύνθημα δέν ἀξίζει μιά πεντάρα. Δείχνει σύγχυση ὅσον ἀφορᾶ τά πολιτικά καθήκοντα γενικά καί χύνει νερό στό μύλο τοῦ ὀσβομποζντενισμοῦ, ἀπό τήν ἄποψη τῆς σημερινῆς πολιτικῆς κατάστασης. Ἡ ὀργάνωση ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης, ἡ ἐκλογή ἀπό τό λαό τῶν πληρεξουσίων του δέν ἀποτελεῖ

τόν *πρόλογο*, ἀλλά τόν *ἐπίλογο* τῆς ἐξέγερσης. Τό νά βάζεις σά σκοπό σου νά πραγματοποιήσεις αὐτήν τήν ὀργάνωση τώρα, πρίν ἀπό τήν ἐξέγερση, χώρια ἀπό τήν ἐξέγερση, σημαίνει νά ἐπιδιώκεις ἕνα παράλογο σκοπό καί νά μπάζεις σύγχυση στή συνείδηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου. Πρέπει πρῶτα νά νικήσεις στήν ἐξέγερση (ἔστω καί σέ μιά χωριστή πόλη) καί νά ἐγκαθιδρύσεις προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, γιά νά μπορεῖ αὐτή ἡ κυβέρνηση, σάν ὄργανο τῆς ἐξέγερσης, σάν ἀναγνωρισμένος ἡγέτης τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ, νά καταπιαστεῖ μέ τήν ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης. Νά συγκαλύπτεις ἤ ἔστω νά παραμερίζεις τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης, προβάλλοντας τό σύνθημα τῆς ὀργάνωσης ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης, εἶναι κάτι πού μοιάζει μέ τή συμβουλή νά πιάνεις τή μύγα κι ἔπειτα νά τήν πασπαλίζεις μέ ἐντομοκτόνο σκόνη. Ἄν στίς δοξασμένες μέρες τῆς Ὀδησσοῦ συνιστοῦσαν στούς συντρόφους τῆς Ὀδησσοῦ, σάν πρόλογο τῆς ἐξέγερσης, ὄχι τήν ὀργάνωση ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ ἀλλά τήν ὀργάνωση ἐκλογῶν γιά νά ἐκλέξει ὁ λαός τῆς Ὀδησσοῦ τούς πληρεξουσίους του, οἱ σύντροφοι τῆς Ὀδησσοῦ θά κορόιδευαν φυσικά μιά τέτοια πρόταση. Ἡ «Ἴσκρα» ἐπαναλαμβάνει τό λάθος τῶν οἰκονομιστῶν, πού ἤθελαν νά βλέπουν στήν «πάλη γιά τά δικαιώματα» τόν πρόλογο τῆς πάλης ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. Ἡ «Ἴσκρα» ἐπανέρχεται στίς περιπέτειες τοῦ ἄτυχου «σχεδίου τῆς καμπάνιας τῶν ζέμστβο», πού σκέπαζε τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης μέ τή θεωρία γιά «ἀνώτατο τύπο διαδήλωσης».

Ἐδῶ δέν εἶναι ὁ τόπος νά σταθοῦμε στήν πηγή αὐτοῦ τοῦ λάθους τακτικῆς τῆς «Ἴσκρα»· παραπέμπουμε τούς ἐνδιαφερομένους στήν μπροσούρα τοῦ Ν. Λένιν: «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση»*. Ἐδῶ ἔχει μεγαλύτερη σημασία νά τονίσουμε κατά ποιόν τρόπο τό νεοϊσκρικό σύνθημα καταντάει σύνθημα ὀσβομποζντενικό. Στήν πράξη ἡ ἀπόπειρα νά ὀργανωθεῖ πρίν ἀπό τή νίκη τῆς ἐξέγερσης ἡ ἐκλογή ἀπό τό λαό τῶν πληρεξουσίων του θά χύσει νερό στό μύλο τῶν ὀσβομποζντέντσι καί θά ἐκφυλιστεῖ, μέ ἀποτέλεσμα νά βρεθοῦν οἱ σοσιαλδημοκράτες στήν οὐρά τῶν ὀσβομποζντέντσι. Ἡ ἀπολυταρχία, ὅσο δέ θά ἔχει ἀντικατασταθεῖ ἀπό τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, δέ θ' ἀφήσει τούς ἐργάτες καί τό λαό νά κάνουν κανενός εἴδους ἐκλογές πού ν' ἀξίζουν καί στό ἐλάχιστο τό ὄνομα λαϊκές (καί τήν κωμωδία τῶν «λαϊκῶν»

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1 - 132. *Ἡ Σύντ.*

ἐκλογῶν στίς συνθῆκες τῆς ἀπολυταρχίας οἱ σοσιαλδημοκράτες δέ θά τή δεχτοῦν), — ἐνῶ οἱ ὀσβομποζντέντσι, οἱ ζέμτσι, οἱ δημοτικοί σύμβουλοι θά κάνουν ἐκλογές καί θά τίς παρουσιάσουν χωρίς πολλές διατυπώσεις γιά «λαϊκές», γιά «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση». Ὅλη ἡ θέση τῆς φιλελεύθερης μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης συνίσταται τώρα στήν προσπάθειά της νά παρακάμψει τήν ἐξέγερση, νά ἀναγκάσει τήν ἀπολυταρχία νά ἀναγνωρίσει τίς ἐκλογές τῶν ζέμστβο γιά λαϊκές, χωρίς τή νίκη τοῦ λαοῦ ἐνάντια στόν τσαρισμό, νά μετατρέψει τήν αὐτοδιοίκηση τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων σέ «ἐπαναστατική» (μέ τήν ἔννοια πού τῆς δίνει ὁ Πετρουνκέβιτς) «αὐτοδιοίκηση» χωρίς πραγματική ἐπανάσταση. Στό τεῦχος 74 τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε» ἡ θέση αὐτή ἐκφράζεται ὑπέροχα. Εἶναι δύσκολο νά φανταστεῖ κανείς κάτι πιό ἀποκρουστικό ἀπ' αὐτόν τόν ἰδεολογικό ἐκπρόσωπο τῆς δειλῆς ἀστικῆς τάξης, πού βεβαιώνει ὅτι τό κήρυγμα τῆς ἐξέγερσης «ἀποσυνθέτει τό ἠθικό» καί τοῦ στρατοῦ καί τοῦ λαοῦ! Κι αὐτό λέγεται σέ μιά περίοδο πού καί οἱ τυφλοί βλέπουν ὅτι μόνο μέ τήν ἐξέγερση ὁ ἁπλός ρῶσος πολίτης καί ὁ ρῶσος στρατιώτης μποροῦν νά σωθοῦν ἀπό τήν ὁριστική ἀποσύνθεση τοῦ ἠθικοῦ καί νά ἀποδείξουν τό δικαίωμά τους νά εἶναι πολίτες! Ὁ ἀστός Μανίλοφ πλάθει μέ τή φαντασία του ἕνα ἀρκαδικό εἰδύλλιο, λέγοντας ὅτι κάτω ἀπό τήν πίεση καί μόνης τῆς «κοινῆς γνώμης» «ἡ κυβέρνηση θά ἀναγκαστεῖ νά κάνει ὅλο καί καινούργιες ὑποχωρήσεις, ὥσπου στό τέλος δέ θά ἔχει ποῦ νά πάει παραπέρα καί θά ἀναγκαστεῖ νά παραδόσει τήν ἐξουσία στή συντακτική συνέλευση, τήν ἐκλεγμένη μέ βάση τό καθολικό, ἴσο, ἄμεσο καί μυστικό ἐκλογικό δικαίωμα, ὅπως τό ἀπαιτεῖ ἡ κοινωνία. . .» (μέ ἄνω βουλή;). «Σ' αὐτό τό εἰρηνικό (!!) πέρασμα τῆς ἐξουσίας ἀπό τή σημερινή κυβέρνηση στήν παλλαϊκή συντακτική συνέλευση, πού θά ὀργανώσει τήν κρατική καί κυβερνητική ἐξουσία πάνω σέ καινούργιες ἀρχές, δέν ὑπάρχει ἀπολύτως τίποτε τό ἀπίστευτο». Κι αὐτή ἡ μεγαλοφυής φιλοσοφία τῆς ἕρπουσας ἀστικῆς τάξης συμπληρώνεται μέ τή συμβουλή: νά προσελκυστεῖ μέ τό μέρος της ὁ στρατός, ἰδιαίτερα οἱ ἀξιωματικοί, νά ἱδρυθοῦν λαϊκές πολιτοφυλακές «κατά τρόπο αὐτόβουλο», νά ὀργανωθοῦν ὄργανα τοπικῆς αὐτοδιοίκησης (διάβαζε: τῶν τσιφλικάδων καί τῶν κεφαλαιοκρατῶν) σά «στοιχεῖα τῆς μελλοντικῆς προσωρινῆς κυβέρνησης».

Αὐτή ἡ μπερδεψιά ἔχει τό νόημά της. Ἡ ἀστική τάξη αὐτό ἀκριβῶς θέλει, νά περάσει ἡ ἐξουσία στά χέρια της «εἰρηνικά», *χωρίς λαϊκή ἐξέγερση*, πού μπορεῖ ἴσως νά νικήσει, νά κατακτήσει

τή δημοκρατία καί τήν πραγματική ἐλευθερία, νά ἐξοπλίσει τό προλεταριάτο, νά ξεσηκώσει τά ἑκατομμύρια τῆς ἀγροτιᾶς. Νά σκεπάζεις τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης, νά τό παρατᾶς καί νά προσπαθεῖς νά κάνεις καί τούς ἄλλους νά τό παρατήσουν, νά συστήνεις ἐνείδει «προλόγου» τήν ἄμεση ὀργάνωση αὐτοδιοίκησης (προσιτή μόνο στούς Τρουμπετσκόι, Πετρουνκέβιτς, Φιόντοροφ καί Σία), — αὐτό εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι χρειάζεται γιά τήν προδοσία τῆς ἐπανάστασης ἀπό τήν ἀστική τάξη, γιά τή συναλλαγή μέ τόν τσάρο (μοναρχία καί ἄνω βουλή) *ἐνάντια* στόν «ὄχλο». Γι' αὐτό ὁ φιλελεύθερος μανιλοφισμός ἐκφράζει τίς πιό ἐνδόμυχες σκέψεις τοῦ μπεζαχτᾶ καί τά πιό μύχια συμφέροντά του.

Ὁ σοσιαλδημοκρατικός μανιλοφισμός τῆς «Ἴσκρα» ἐκφράζει ἁπλῶς τό γεγονός ὅτι μιά μερίδα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν δέν κατανοεῖ ἀρκετά τή μοναδικά ἐπαναστατική τακτική τοῦ προλεταριάτου καί παρεκκλίνει ἀπ' αὐτήν: νά ξεσκεπάζονται ἀμείλικτα οἱ ἀστικο-οπορτουνιστικές αὐταπάτες ὅτι εἶναι τάχα δυνατές εἰρηνικές παραχωρήσεις ἀπομέρους τοῦ τσαρισμοῦ, ὅτι εἶναι τάχα πραγματοποιήσιμη ἡ αὐτοδιοίκηση χωρίς τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας, ὅτι εἶναι τάχα δυνατή ἡ ἐκλογή ἀπό τό λαό τῶν πληρεξουσίων του σάν προλόγου τῆς ἐξέγερσης. Ὄχι, πρέπει νά δείχνουμε καθαρά καί κατηγορηματικά τήν ἀνάγκη τῆς ἐξέγερσης στή σημερινή κατάσταση, νά καλοῦμε ἀνοιχτά σέ ἐξέγερση (χωρίς νά καθορίζουμε ἐννοεῖται ἐκ τῶν προτέρων τή στιγμή της), νά καλοῦμε σέ ἄμεση ὀργάνωση ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Μόνο ἡ πιό τολμηρή, πλατιά ὀργάνωση ἑνός τέτοιου στρατοῦ μπορεῖ νά ἀποτελέσει τόν πρόλογο τῆς ἐξέγερσης. Μόνο ἡ ἐξέγερση μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει στήν πράξη τή νίκη τῆς ἐπανάστασης καί, ἐννοεῖται, ὁ καθένας πού ξέρει τίς τοπικές συνθῆκες θά ἐπισημαίνει πάντα τόν κίνδυνο ἀπό πρόωρες ἀπόπειρες ἐξέγερσης. Μόνο ἐπίλογος τῆς νικηφόρας ἐξέγερσης μπορεῖ νά εἶναι ἡ πραγματική ὀργάνωση μιᾶς πραγματικά λαϊκῆς πραγματικῆς αὐτοδιοίκησης.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 12, 16 (3) τοῦ Αὐγούστου 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ [83]

'Από τή σύνταξη. Πόσο δραστήρια έπιδιώκει τήν ένότητα τοῦ κόμματος ή Κεντρική 'Επιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ φαίνεται άπό τό 'Ανοιχτό γράμμα της πρός τήν 'Οργανωτική έπιτροπή, πού δημοσιεύεται σέ τοῦτο τό φύλλο. Ύπενθυμίζουμε μόνο πώς γιά τήν ἕνωση χρειάζεται κοινή όργανωτική βάση. 'Απ' ὅ,τι ξέρουμε ὥς σήμερα, τέτοια βάση παρέχει μόνο τό καταστατικό τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ψηφίστηκε στό τρίτο συνέδριο τοῦ κόμματος καί έγγυᾶταί στό άκέραιο τά νόμιμα δικαιώματα τῆς μειοψηφίας.

«Προλετάρι» άρ. φύλλου 12, 16 (3) τοῦ Αὐγούστου 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς έφημερίδας «Προλετάρι», άφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ ΤΟΥ Π. ΝΙΚΟΛΑΓΕΦ «Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ»[84]

Τούτη ἡ μπροσούρα ἔχει γραφτεῖ πρίν ἀπό τίς 6 τοῦ Αὐγούστου. Τώρα ἡ Κρατική δούμα ἔχει πιά θεσπιστεῖ. Ἡ ἐργατική τάξη καί ὅλος ὁ φτωχός λαός δέν ἔχουν καθόλου τό δικαίωμα νά ἐκλέγουν τά μέλη τῆς Δούμας. Οἱ πλούσιοι τσιφλικάδες καί ἔμποροι ἐκλέγουν τά μέλη τῆς Δούμας μέσω τῶν ἐκλεκτόρων τῶν κυβερνείων. Οἱ ἀγρότες ἐκλέγουν ἀκόμα καί τούς ἐκλέκτορες τῶν κυβερνείων ὄχι ἀπευθείας, ἀλλά μέσω τῶν νομαρχιακῶν ἐκλεκτόρων πού ἐκλέγονται στίς ἐπαρχιακές συνελεύσεις. Δέν ὑπάρχει οὔτε κατά διάνοιαν ἐλευθερία τῶν ἐκλογῶν, ἐλευθερία τοῦ τύπου καί τοῦ συνέρχεσθαι. Ἡ ἀστυνομία ἐξακολουθεῖ νά εἶναι παντοδύναμη. Ἡ Δούμα δέν παίρνει ἀποφάσεις ὑποχρεωτικές γιά τήν κυβέρνηση, ἀλλά μόνο συμβουλευτικές, δηλ. ἡ Δούμα δέν ἔχει καμιά ἀπολύτως ἐξουσία.

Γράφτηκε μετά τίς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905, στήν μπροσούρα πού ἐξέδοσε ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Γενεύη

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ «Η ΕΞ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΔΙΑΝΟΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ»[85]

'Από τή σύνταξη. Νομίζουμε ὅτι ἡ διαφωνία ἀνάμεσα στό συντάκτη τοῦ ἄρθρου «Οἱ ὀσβομποζντέντσι ἐπί τό ἔργον» καί στό σύντροφο «Δάσκαλο» ἔχει μικρότερη σημασία ἀπ' ὅ,τι νομίζει αὐτός ὁ τελευταῖος. Ὅποιος συμμετέχει ἀπό παλιά στό ἐπαναστατικό κίνημα συνηθίζει στήν πολιτική πάλη τῶν ρευμάτων, ἀποκτᾶ ὁ ἴδιος καθορισμένες ἀπόψεις καί φυσικά ἔχει τήν τάση νά ὑποθέτει ὅτι καί οἱ ἄλλοι ἔχουν καθορισμένες ἀπόψεις, ἔχει τήν τάση νά τούς κατατάσσει στό ἕνα ἤ στό ἄλλο «κόμμα», μέ βάση τήν ἄλφα ἤ βήτα γνώμη πάνω σέ ἕνα μερικότερο ζήτημα (ἤ τήν ἔλλειψη γνώμης). Οὔτε συζήτηση ὅτι ἕνας διαφωτιστής στίς λαϊκές συγκεντρώσεις εἶναι ὠφέλιμο νά προσέχει ἐκτός ἀπό τήν «πολιτική» καί τήν «παιδαγωγική» ἄποψη, νά βάζει τόν ἑαυτό του στή θέση τῶν ἀκροατῶν του, περισσότερο νά ἐξηγεῖ παρά «νά κατακεραυνώνει» κτλ. Οἱ ἀκρότητες δέν ὠφελοῦν σέ τίποτα, ἄν ὅμως ἤμασταν ὑποχρεωμένοι νά διαλέξουμε θά προτιμούσαμε μιά στενή καί ἀφόρητη ἀκριβολογία ἀπό μιά χαλαρή καί ὑποχωρητική πλαδαρότητα. Ὁ φόβος τῆς «τυραννίας» θά τρομάξει καί θά ἀπομακρύνει ἀπό μᾶς μόνο τίς ἄβουλες καί μαλθακές φύσεις. Ὅποιος ἔχει «σπίθα» μέσα του γρήγορα θά δεῖ μόνος του καί ἡ ζωή θά τοῦ δείξει ὅτι οἱ συγκεκριμένες καί ἔντονες πολιτικές κρίσεις γιά τόν «θρυλικό ὀσβομποζντένετς» εἶναι πέρα γιά πέρα σωστές, κι ὅτι κι αὐτός ὁ ἴδιος θεωροῦσε τοῦτον τόν τυπικό ὀσβομποζντένετς «θρυλικό» μόνο ἀπό ἔλλειψη πολιτικῆς πείρας. Ὁ σύντροφος «Δάσκαλος», πού οἱ ὑποδείξεις του εἶναι πολύ ὠφέλιμες ἐπειδή ξέρει τό περιβάλλον, σημειώνει ὁ ἴδιος τήν ταχύτητα μέ τήν ὁποία «χωνεύονται οἱ πικρές ἀλήθειες».

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 13,
22 (9) τοῦ Αὐγούστου 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ
ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΤΗΣ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ» ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ «ΕΡΓΑΤΗ»[86]

Ἀπό τή σύνταξη. Ἀπαντοῦμε στά ἐρωτήματα τοῦ συντρόφου: 1) μάλιστα, καί νά καθοδηγεῖ καί νά κυβερνᾶ ὥς τή σύγκληση τῆς παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης· 2) σέ περίπτωση πού ἡ συμμετοχή αὐτή θά ἐξασφαλίσει τή δυνατότητα «ἀμείλικτης πάλης ἐνάντια σ' ὅλες τίς ἀντεπαναστατικές προσπάθειες καί ὑπεράσπισης τῶν αὐτοτελῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης» (ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου)· 3) στήν ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου γιά τήν ἐξέγερση ἀναφέρεται καθαρά ὅτι πρέπει «νά ἐξηγοῦμε στό προλεταριάτο μέ τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση *ὄχι μόνο* τήν πολιτική σημασία, *ἀλλά* καί τήν πρακτική όργανωτική πλευρά τῆς ἐπικείμενης ἔνοπλης ἐξέγερσης». Αὐτό σημαίνει: πρέπει νά ἀναπτύσσουμε τή συνείδηση τῶν μαζῶν, νά τούς ἐξηγοῦμε τήν πολιτική σημασία τῆς ἐξέγερσης. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι ἀρκετό. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, πρέπει νά καλοῦμε τίς μάζες σέ ἔνοπλο ἀγώνα, νά ἀρχίσουμε ἀμέσως νά ἐξοπλιζόμαστε καί νά ὀργανωνόμαστε σέ τμήματα ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Ἔπειτα πρέπει νά ποῦμε στόν ἐπιστολογράφο ὅτι στήν ἐξήγηση τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου καί τῆς συνδιάσκεψης γιά τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση εἶναι ἀφιερωμένη ὁλόκληρη ἡ μπροσούρα τοῦ Ν. Λένιν: «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση». Τέλος, σχετικά μέ τή διάσπαση θά ποῦμε ὅτι ἡ ἀγανάκτηση τοῦ ἐπιστολογράφου εἶναι πέρα γιά πέρα δικαιολογημένη. Τοῦ συσταίνουμε νά ἀγωνιστεῖ γιά νά πετύχει τή γενική παραδοχή ἑνιαίων κανόνων κομματικῆς ὀργάνωσης, νά ἀγωνιστεῖ χωρίς νά τοῦ δημιουργοῦν σύγχυση κανενός εἴδους διανοουμενίστικες φωνασκίες οὔτε γιά πυγμή ἀπό τά πάνω, οὔτε γιά πυγμή ἀπό τά κάτω, νά ἀγωνιστεῖ ὄχι μυστικά, ὄχι μέ μηχανορραφίες, οὔτε μέ τή δημιουργία νέων ὁμάδων ἤ τήν ἵδρυση νέου κόμματος, μά ἀνοιχτά καί ἀπροκάλυπτα, στά πλαίσια μιᾶς ἀπό τίς ὀργανώσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 13, 22 (9) τοῦ Αὐγούστου 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

«Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΤΣΑΡΟΥ ΜΕ ΤΟ ΛΑΟ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΤΣΑΡΟ»

Στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι» φύλλο 12, πού κυκλοφόρησε στίς 3 (16) τοῦ Αὐγούστου, μιλήσαμε γιά τό ἐνδεχόμενο νά συγκληθεῖ ἡ Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν σέ σύντομο χρονικό διάστημα καί ἀναλύσαμε τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντί της *. Τώρα τό σχέδιο τοῦ Μπουλίγκιν ἔχει γίνει νόμος, καί τό διάγγελμα τῆς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου ἀνήγγειλε τή σύγκληση τῆς «Κρατικῆς δούμας» «ὄχι ἀργότερα ἀπό τά μέσα τοῦ Γενάρη τοῦ 1906».

Ἀκριβῶς στήν ἐπέτειο τῆς 9 τοῦ Γενάρη, ὅταν οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης ἐπισφράγισαν μέ τό αἷμα τους τήν ἀρχή τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία καί τήν ἀπόφασή τους νά ἀγωνιστοῦν μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις γιά τή νίκη της, — ἀκριβῶς στήν ἐπέτειο αὐτῆς τῆς μεγάλης μέρας ὁ τσάρος ἑτοιμάζεται νά συγκαλέσει κατά τόν πιό ὠμό τρόπο μιά νόθα, περασμένη ἀπό τά ἀστυνομικά κόσκινα συνέλευση τῶν τσιφλικάδων, τῶν κεφαλαιοκρατῶν καί ἑνός ἀσήμαντου ἀριθμοῦ πλουσιοχωρικῶν πού κρατοῦν δουλόπρεπη στάση ἀπέναντι στίς ἀρχές. Μέ τή συνέλευση αὐτή ὁ τσάρος σκοπεύει νά συσκέπτεται, σά μέ συνέλευση ἀντιπροσώπων τοῦ «λαοῦ». Καί σ' ὅλη τήν ἐργατική τάξη, σ' ὅλα τά ἑκατομμύρια τῶν ἐργαζομένων καί σ' ἐκείνους πού δέν ἔχουν δικό τους νοικοκυριό δέν ἐπιτρέπεται καμιά συμμετοχή στίς ἐκλογές τῶν «ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ». Ἡ ζωή θά δείξει ἄν θά ἀποδειχτοῦν σωστοί αὐτοί οἱ ὑπολογισμοί τοῦ τσάρου, πού βασίζονται στήν ἀδυναμία τῆς ἐργατικῆς τάξης...

Ὅσο τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο δέν ἔχει ἀκόμα ἐξοπλιστεῖ καί δέν ἔχει νικήσει τήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση, δέν μποροῦσε νά περιμένει κανείς τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπ' αὐτή τήν ἐλεη-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 167 - 175. *Ἡ Σύντ.*

μοσύνη πρός τή μεγαλοαστική τάξη, ἐλεημοσύνη πού δέ στοιχίζει τίποτε στόν τσάρο καί δέν τοῦ δημιουργεῖ καμιά ὑποχρέωση. Μά κι αὐτή ἡ ἐλεημοσύνη ἴσως νά μή δινόταν τούτη τή στιγμή, ἄν δέν πρόβαλλε ἀπειλητικά τό ζήτημα: πόλεμος ἤ εἰρήνη. Χωρίς νά συσκεφθεῖ μέ τούς τσιφλικάδες καί τούς κεφαλαιοκράτες ἡ ἀπολυταρχική κυβέρνηση δέν τολμάει οὔτε νά φορτώσει στό λαό τά βάρη τῆς παράφρονης συνέχισης τοῦ πολέμου, οὔτε νά πάρει μέτρα γιά νά ἀπαλλάξει ἀπ' ὅλα τά ἔξοδα τοῦ πολέμου τίς πλάτες τῶν πλουσίων καί νά τά ρίξει ὁλοκληρωτικά στίς πλάτες τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Ὅσον ἀφορᾶ τό ἴδιο τό περιεχόμενο τοῦ νόμου γιά τήν Κρατική δούμα, ἐπιβεβαίωσε πέρα γιά πέρα τίς χειρότερες προβλέψεις. Εἶναι ἀκόμα ἄγνωστο ἄν θά συγκληθεῖ τελικά αὐτή ἡ Δούμα, — τέτοιες ἐλεημοσύνες δέν εἶναι δύσκολο νά παρθοῦν πίσω καί οἱ ἀπολυταρχικοί μονάρχες κάθε χώρας ἔχουν δόσει καί ἀθετήσει δεκάδες τέτοιες ὑποσχέσεις· — εἶναι ἄγνωστο ἀκόμα κατά πόσο θά μπορέσει αὐτή ἡ μελλοντική Δούμα, ἄν συνέλθει καί δέ ματαιωθεῖ, νά γίνει τό κέντρο μιᾶς πραγματικά πλατιᾶς πολιτικῆς ζύμωσης μέσα στίς μάζες τοῦ λαοῦ ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. Δέ χωράει ὅμως οὔτε ἡ ἐλάχιστη ἀμφιβολία ὅτι τό ἴδιο τό περιεχόμενο τοῦ νέου νόμου γιά τήν Κρατική δούμα δίνει πλουσιότατο ὑλικό γιά τή ζύμωσή μας, γιά τήν ἐξήγηση τῆς οὐσίας τῆς ἀπολυταρχίας, γιά τήν ἀποκάλυψη τῆς ταξικῆς της βάσης, γιά τό ξεσκέπασμα ὅλου τοῦ ἀσυμβίβαστου τῶν συμφερόντων της μέ τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ, γιά τή διάδοση καί τήν ἐκλαΐκευση τῶν δικῶν μας, τῶν ἐπαναστατικῶν-δημοκρατικῶν διεκδικήσεων. Μποροῦμε νά ποῦμε χωρίς ὑπερβολή ὅτι τό διάγγελμα καί ὁ νόμος τῆς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου θά γίνουν τώρα τό ἐγκόλπιο κάθε πολιτικοῦ διαφωτιστῆ, κάθε συνειδητοῦ ἐργάτη, γιατί εἶναι ὁ πραγματικός «καθρέφτης» ὅλης τῆς αἰσχρότητας, τῆς ποταπότητας, τοῦ ἀσιατισμοῦ, τῆς βίας, τῆς ἐκμετάλλευσης, πού διαποτίζουν ὅλο τό κοινωνικό καί πολιτικό καθεστώς τῆς Ρωσίας. Σχεδόν κάθε φράση αὐτῆς τῆς διακήρυξης καί αὐτοῦ τοῦ νόμου εἶναι ἕνας ἕτοιμος καμβάς γιά πλουσιότατα καί περιεκτικότατα πολιτικά σχόλια, πού ξυπνοῦν τή δημοκρατική σκέψη καί τήν ἐπαναστατική αὐτεπίγνωση.

Ὑπάρχει μιά παροιμία πού λέει: μήν τ' ἀνακατεύεις γιατί βρωμᾶνε. Ὅταν διαβάζεις τό διάγγελμα καί τό νόμο γιά τήν Κρατική δούμα, νιώθεις σά ν' ἄρχισαν ν' ἀνακατεύουν μπροστά στή μύτη σου ἕνα σωρό ἀκαθαρσίες, μαζεμένες ἀπό ἀμνημονεύτων χρόνων.

Ἡ ἀπολυταρχία κρατιόταν χάρη στήν προαιώνια καταπίεση τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ, στήν ἀμάθεια καί στήν ἀποβλάκωσή του, χάρη στή στασιμότητα τοῦ οἰκονομικοῦ καί κάθε ἄλλου πολιτισμοῦ. Πάνω σ' αὐτό τό ἔδαφος ἀναπτυσσόταν ἀνεμπόδιστα καί διαδιδόταν ὑποκριτικά ἡ θεωρία γιά τήν «ἀδιάσπαστη ἑνότητα τοῦ τσάρου μέ τό λαό καί τοῦ λαοῦ μέ τόν τσάρο», ἡ θεωρία ὅτι ἡ ἀπολυταρχική ἐξουσία τοῦ τσάρου στέκεται πάνω ἀπ' ὅλες τίς κάστες καί τίς τάξεις τοῦ λαοῦ, πάνω ἀπό τή διαίρεση σέ φτωχούς καί πλούσιους, ὅτι ἐκφράζει τά γενικά συμφέροντα ὅλου τοῦ λαοῦ. Καί νά, τώρα, ἔχουμε μπροστά μας μιά προσπάθεια νά ἐκδηλωθεῖ *στήν πράξη* αὐτή ἡ «ἑνότητα» μέ τήν πιό δειλή, ἐμβρυώδη μορφή, μέ τή μορφή τῆς ἁπλῆς *σύσκεψης* μέ τούς «ἐκλεγμένους ἀνθρώπους ἀπ' ὅλη τή ρωσική γῆ». Καί τί ἔγινε; Ἀποδείχνεται ἀμέσως ὅτι «ἡ ἑνότητα τοῦ τσάρου μέ τό λαό» εἶναι δυνατή μόνο μέ τή βοήθεια τῆς στρατιᾶς τῶν ὑπαλλήλων καί τῶν ἀστυνομικῶν, πού φροντίζουν νά κρατᾶνε γερά τό φίμωτρο πού ἔχουν περάσει στό λαό. Γιά τήν ἑνότητα αὐτή χρειάζεται νά μή τολμήσει ν' ἀνοίξει τό στόμα του ὁ λαός. «Λαός» θεωροῦνται μόνο οἱ τσιφλικάδες καί οἱ κεφαλαιοκράτες πού ἔχουν τό δικαίωμα νά παίρνουν μέρος στίς δευτεροβάθμιες ἐκλογές (στήν ἀρχή αὐτοί ἐκλέγουν κατά νομούς ἤ κατά τμήματα τῶν πόλεων τούς ἐκλέκτορες καί οἱ ἐκλέκτορες ἐκλέγουν ἀπευθείας πιά τά μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας). Οἱ ἀγρότες-*νοικοκυρέοι* θεωροῦνται λαός μόνο ἀφοῦ κοσκινιστοῦν μέ τίς *τεταρτοβάθμιες* ἐκλογές, πού γίνονται κάτω ἀπό τήν παρακολούθηση, τή συμβολή καί τίς νουθεσίες τῶν προεστῶν τῶν εὐγενῶν, τῶν ζέμσκι νατσάλνικ καί τῶν βαθμούχων τῆς ἀστυνομίας. Στήν ἀρχή οἱ νοικοκυρέοι ἐκλέγουν τά μέλη τῶν ἐπαρχιακῶν συνελεύσεων. Ἔπειτα οἱ ἐπαρχιακές συνελεύσεις ἐκλέγουν τούς πληρεξουσίους τῶν ἐπαρχιῶν, ἀπό δυό ἡ κάθε συνέλευση. Ὕστερα αὐτοί οἱ πληρεξούσιοι τῶν ἐπαρχιῶν ἐκλέγουν τούς ἐκλέκτορες κατά κυβερνεῖα. Τέλος αὐτοί οἱ κατά κυβερνεῖα ἐκλέκτορες τῶν ἀγροτῶν, μαζί μέ τούς κατά κυβερνεῖα ἐκλέκτορες τῶν τσιφλικάδων καί τῶν κεφαλαιοκρατῶν (ἀπό τίς πόλεις), ἐκλέγουν τά μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας! Στό συνολικό ἀριθμό τῶν ἐκλεκτόρων κατά κυβερνεῖα οἱ ἀγρότες σχεδόν παντοῦ ἀποτελοῦν τή μειοψηφία. Τό μόνο πού τούς ἐξασφαλίζεται εἶναι ἡ ἐκλογή σέ κάθε κυβερνεῖο ἑνός μέλους τῆς Κρατικῆς δούμας ὑποχρεωτικά μέσα ἀπό τούς ἴδιους τούς ἀγρότες, δηλ. 51 ἕδρες ἀπό τίς 412 (στά 51 κυβερνεῖα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας).

Ὅλη ἡ ἐργατική τάξη τῶν πόλεων, ὅλη ἡ φτωχολογιά τοῦ χω-

ριοῦ, οἱ ἐργάτες γῆς, οἱ ἀγρότες πού δέν ἔχουν δικό τους σπίτι δέν παίρνουν καθόλου μέρος σέ κανενός εἴδους ἐκλογές.

Ἡ ἑνότητα τοῦ τσάρου μέ τό λαό εἶναι ἑνότητα τοῦ τσάρου μέ τούς τσιφλικάδες καί τούς κεφαλαιοκράτες, μέ τήν προσθήκη μιᾶς χούφτας πλουσιοχωρικῶν καί μέ τήν ὑπαγωγή ὅλων τῶν ἐκλογῶν κάτω ἀπό τόν αὐστηρότατο ἔλεγχο τῆς ἀστυνομίας. Οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει γιά ἐλευθερία τοῦ λόγου, τοῦ τύπου, τοῦ συνέρχεσθαι καί τοῦ συνεταιρίζεσθαι, πού χωρίς αὐτήν οἱ ἐκλογές ἀποτελοῦν τήν πιό καθαρή κωμωδία.

Ἡ Κρατική δούμα δέν ἔχει κανένα ἀπολύτως δικαίωμα, γιατί ὅλες οἱ ἀποφάσεις της δέν ἔχουν ὑποχρεωτικό, ἀλλά μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα. Ὅλες οἱ ἀποφάσεις της πᾶνε στό Κρατικό συμβούλιο, δηλ. γιά ἐξέταση καί ἔγκριση ἀπό τούς ἴδιους πάλι ὑπαλλήλους. Εἶναι ἁπλῶς ἕνα παράρτημα — παιχνίδι τοῦ ὑπαλληλοκρατικοῦ καί ἀστυνομικοῦ οἰκοδομήματος. Στή συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας δέν ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος στό κοινό. Τά πρακτικά τῶν συνεδριάσεων τῆς Κρατικῆς δούμας μποροῦν νά δημοσιευτοῦν στόν τύπο μόνο ὅταν οἱ συνεδριάσεις δέν ἔχουν κηρυχτεῖ κλειστές, καί γιά νά γίνουν κλειστές ἀρκεῖ μιά ὑπαλληλική ἐντολή, δηλ. ὁ ὑπουργός νά κατατάξει τό ἐξεταζόμενο ζήτημα στά κρατικά μυστικά.

Ἡ νέα Κρατική δούμα δέν εἶναι παρά ἕνα ἀστυνομικό τμῆμα τῆς Ρωσίας σέ διευρυμένη μορφή. Ὁ πλούσιος τσιφλικάς καί ὁ ἐργοστασιάρχης-κεφαλαιοκράτης (σπάνια καί ὁ πλουσιοχωρικός) μποροῦν νά πάρουν μέρος «συμβουλευτικά» στίς «ἀνοιχτές» συνεδριάσεις τοῦ ἀστυνομικοῦ τμήματος (ἤ τοῦ τοπάρχη τῶν ζέμστβο ἤ τοῦ ἐπιθεωρητῆ ἐργασίας κλπ.)· ἔχουν πάντα τό δικαίωμα νά ὑποβάλλουν τίς γνῶμες τους στήν «ὑψηλή κρίση» τῆς αὐτοῦ αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητας... δηλαδή τοῦ ἀστυνομικοῦ ἐπόπτη. Ἐνῶ ὁ «ὄχλος», οἱ ἐργάτες τῶν πόλεων καί ἡ φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ δέν μποροῦν, ἐννοεῖται, νά πάρουν ποτέ μέρος σέ καμιά «σύσκεψη».

Ἡ μόνη διαφορά εἶναι ὅτι ἀστυνομικά τμήματα εἶναι πολλά καί ὅλα ἐκεῖ γίνονται στά μουλωχτά. Ἐνῶ ἡ Κρατική δούμα εἶναι μιά, καί χρειάστηκε τώρα νά δημοσιευτεῖ ἡ διαδικασία τῶν ἐκλογῶν της καί τά ὅρια τῶν δικαιωμάτων της. Ἡ τέτοια δημοσίευση, τό ἐπαναλαμβάνουμε, ἀποτελεῖ κιόλας αὐτή καθαυτή ἕνα ὑπέροχο ξεσκέπασμα ὅλης τῆς ποταπότητας τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας.

Ἀπό τήν ἄποψη τῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ ἡ Κρατική δούμα ἀποτελεῖ τόν πιό ξετσίπωτο χλευασμό τῆς «λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης». Καί λές κι ἐπίτηδες, γιά νά φανεῖ ἀκόμα περισσότερο

αὐτός ὁ χλευασμός, παρουσιάζονται γεγονότα, ὅπως ὁ λόγος τοῦ κ. Ντουρνοβό, ἡ σύλληψη τῶν κ. Μιλιουκόφ καί Σίας, τό ξεσπάθωμα τοῦ κ. Σαράποφ. Ὁ νέος γενικός διοικητής τῆς Μόσχας Ντουρνοβό, πού τόν χαιρέτισε πανηγυρικά ὁ ἀντιδραστικός τύπος, φανέρωσε χωρίς νά τό θέλει στό λόγο του τά πραγματικά σχέδια τῆς κυβέρνησης, πού μαζί μέ τή διακήρυξη καί τό νόμο γιά τήν Κρατική δούμα τῆς 6 τοῦ Αὐγούστου δημοσίευσε, ἐπίσης στίς 6 τοῦ Αὐγούστου, διάταγμα γιά τήν ἀκύρωση τοῦ «διατάγματος πρός τή Γερουσία» πού εἶχε ἐκδοθεῖ στίς 18 τοῦ Φλεβάρη 1905. Τό διάταγμα τῆς 18 τοῦ Φλεβάρη παραχωροῦσε σέ ἰδιῶτες τό δικαίωμα νά ἐκπονοῦν σχέδια καί προτάσεις πάνω σέ ζητήματα καλῆς ὀργάνωσης τοῦ κράτους. Σ' αὐτό τό διάταγμα στηρίζονταν οἱ ζέμτσι καί οἱ ἐκπρόσωποι τῆς διανόησης ὅταν ὀργάνωναν συγκεντρώσεις, συσκέψεις καί συνέδρια πού τά ἀνεχόταν ἡ ἀστυνομία. Τώρα τό διάταγμα αὐτό ἀκυρώθηκε. Τώρα ὅλα «τά σχέδια καί οἱ προτάσεις πάνω στά ζητήματα τῆς καλῆς ὀργάνωσης τοῦ κράτους» πρέπει «νά φτάνουν» στήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση «μέ τή διαδικασία πού θά καθοριστεῖ ἀπό τό θεσμό τῆς Κρατικῆς δούμας»! Αὐτό σημαίνει νά μπεῖ τέρμα στή ζύμωση, νά μπεῖ τέρμα στίς συγκεντρώσεις καί στά συνέδρια. Ὑπάρχει ἡ Κρατική δούμα, καί κάθε συζήτηση σταματάει. Αὐτό ἀκριβῶς εἶπε ὁ κ. Ντουρνοβό, πού δήλωσε ὅτι δέ θά γίνει πιά ἀνεκτό κανένα συνέδριο τῶν ζέμστβο.

Οἱ φιλελεύθεροι τοῦ «συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ» μας (διάβαζε: μοναρχικοῦ) κόμματος βγαίνουν γιά ἄλλη μιά φορά γελασμένοι. Ὑπολόγιζαν σέ σύνταγμα, καί τώρα τούς ἀπαγορεύουν κάθε συνταγματική ζύμωση σχετικά μέ τήν «παραχώρηση» ἑνός θεσμοῦ πού ἀποτελεῖ ἐμπαιγμό τοῦ συντάγματος!

Ὁ κ. Σαράποφ μάλιστα φλυάρησε ἀκόμα περισσότερο. Στήν ἐφημερίδα του («Ρούσκογε Ντιέλο» [87]), πού ἐπιχορηγεῖται ἀπό τήν κυβέρνηση, συσταίνει ἀνοιχτά νά ὑπάρχουν ἕτοιμοι *κοζάκοι* στό μέγαρο πού θά συνεδριάζει ἡ Δούμα... γιά ἐνδεχόμενες «ἄτοπες» ἐνέργειες τῆς Δούμας. Γιά νά ὑπάρχει ἑνότητα τοῦ τσάρου μέ τό λαό οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ πρέπει νά μιλοῦν καί νά ἐνεργοῦν ὅπως θέλει ὁ τσάρος. Διαφορετικά οἱ κοζάκοι θά διαλύσουν τή Δούμα. Διαφορετικά τά μέλη τῆς Δούμας μποροῦν νά συλληφθοῦν καί χωρίς τούς κοζάκους καί πρίν ἀκόμα βρεθοῦν στή Δούμα. Τό Σάββατο, 6 τοῦ Αὐγούστου, βγῆκε τό διάγγελμα γιά τήν ἑνότητα τοῦ τσάρου μέ τό λαό. Τήν Κυριακή, 7 τοῦ Αὐγούστου, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς *μετριοπαθοῦς* πτέρυγας τῶν ὀσβομποζντέντσι ἤ τοῦ «συνταγματικοῦ-δημοκρατι-

κοῦ» (διάβαζε: μοναρχικοῦ) κόμματος, ὁ κ. Μιλιουκόφ, συνελήφθη ἔξω ἀπό τήν Πετρούπολη μέ καμιά δεκαριά πολιτικούς συνεργάτες του. Θέλουν νά τοῦ ὑποβάλουν μήνυση γιά συμμετοχή στήν «Ένωση συλλόγων». Πιθανόν νά τούς ἀπολύσουν γρήγορα, ὅμως θά εἶναι εὔκολο νά κλειστοῦν γι' αὐτούς οἱ πόρτες τῆς Δούμας: ἀρκεῖ νά ἀνακοινωθεῖ ὅτι «παραπέμπονται σέ ἀνάκριση ἤ σέ δίκη»!...

Ὁ ρωσικός λαός παίρνει τά πρῶτα μικρά μαθήματα συνταγματισμοῦ. Κάθε νόμος γιά ἐκλογές λαϊκῶν ἀντιπροσώπων δέν ἀξίζει πεντάρα τσακιστή ὅσο δέν ὑπάρχει *πραγματικά κατακτημένη* κυριαρχία τοῦ λαοῦ, πλήρης ἐλευθερία τοῦ λόγου, τοῦ τύπου, τοῦ συνέρχεσθαι καί τοῦ συνεταιρίζεσθαι, ὅσο δέν ὑπάρχει ἐξοπλισμός τῶν πολιτῶν, ἱκανός νά ἐξασφαλίσει τό ἀπαραβίαστο τοῦ ἀτόμου. Εἴπαμε πιό πάνω ὅτι ἡ Κρατική δούμα ἀποτελεῖ ἐμπαιγμό τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο ἀπό τήν ἄποψη τῆς θεωρίας τῆς *κυριαρχίας τοῦ λαοῦ*. Αὐτή ὅμως τή θεωρία δέν τήν ἀναγνωρίζει οὔτε ἡ ἀπολυταρχική κυβέρνηση, οὔτε ἡ μοναρχική φιλελεύθερη ἀστική τάξη (οἱ ὀσβομποζντέντσι ἤ τό συνταγματικό-μοναρχικό κόμμα). Ἔχουμε σήμερα στή Ρωσία *τρεῖς* πολιτικές θεωρίες, πού γιά τή σημασία τους θά μιλήσουμε πολλές φορές ἀκόμα. 1) Τή θεωρία τοῦ *συσκέπτεσθαι* τοῦ τσάρου μέ τό λαό (ἤ «τῆς ἑνότητας τοῦ τσάρου μέ τό λαό καί τοῦ λαοῦ μέ τόν τσάρο», ὅπως λέει τό διάγγελμα τῆς 6 τοῦ Αὐγούστου). 2) Τή θεωρία τῆς *συμφωνίας* τοῦ τσάρου μέ τό λαό (πρόγραμμα τῶν ὀσβομποζντέντσι καί τῶν συνεδρίων τῶν ζέμστβο). 3) Τή θεωρία τῆς *κυριαρχίας τοῦ λαοῦ* (πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, καθώς ἐπίσης καί τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας γενικά).

Ἀπό τήν ἄποψη τῆς θεωρίας τοῦ *συσκέπτεσθαι* εἶναι ἀπόλυτα φυσικό ὅτι ὁ τσάρος ὀργανώνει σύσκεψη μόνο μ' ἐκείνους πού θέλει καί μόνο μέ τόν τρόπο πού θέλει. Καί μέ ποιόν καί πῶς θέλει νά συσκέπτεται ὁ τσάρος, αὐτό τό δείχνει μέ ὑπέροχη παραστατικότητα ἡ Κρατική δούμα. Ἀπό τήν ἄποψη τῆς θεωρίας τῆς *συμφωνίας* ὁ τσάρος δέν ὑποτάσσεται στή θέληση τοῦ λαοῦ, ἀλλά μόνο πρέπει νά τήν παίρνει ὑπόψη του. Πῶς ὅμως συγκεκριμένα νά τήν παίρνει ὑπόψη του, ὥς ποιό σημεῖο νά τήν παίρνει ὑπόψη του, αὐτό δέν μπορεῖ νά τό συμπεράνει κανείς ἀπό τήν «ὀσβομποζντενική» θεωρία τῆς «*συμφωνίας*», καί ὅσο ἡ πραγματική ἐξουσία βρίσκεται στά χέρια τοῦ τσάρου ἡ «ὀσβομποζντενική» ἀστική τάξη εἶναι ἀναπόφευκτα καταδικασμένη νά μένει στήν ἀξιοθρήνητη θέση μιᾶς ζητιάνας ἤ ἑνός μεσίτη πού ἐπιθυμεῖ

νά ἐκμεταλλευτεῖ τίς νίκες τοῦ λαοῦ ἐνάντια στό λαό. Ἀπό τήν ἄποψη τῆς *κυριαρχίας τοῦ λαοῦ* εἶναι ἀνάγκη στήν ἀρχή νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἔμπρακτη πλήρης ἐλευθερία ζύμωσης καί ἐκλογῶν καί μετά νά συγκληθεῖ μιά πραγματικά παλλαϊκή συντακτική συνέλευση, δηλ. μιά συνέλευση πού θά ἔχει ἐκλεγεῖ μέ καθολική, ἄμεση, ἴση καί μυστική ψηφοφορία, πού θά ἔχει στά χέρια της ὅλη τήν ἐξουσία, τήν ἀπόλυτη, ἑνιαία καί ἀδιαίρετη ἐξουσία καί πού θά ἐξέφραζε ἔμπρακτα τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ.

Ἔτσι φτάσαμε στό δικό μας σύνθημα ζύμωσης (σύνθημα τοῦ ΣΔΕΚΡ) σχετικά μέ τήν Κρατική δούμα. Ποιός μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει στήν πράξη τήν ἐλευθερία τῶν ἐκλογῶν καί τήν πληρότητα τῆς ἐξουσίας τῆς συντακτικῆς συνέλευσης; Μόνο ὁ ἐξοπλισμένος λαός πού θά ἔχει ὀργανωθεῖ σέ *ἐπαναστατικό στρατό* καί θά ἔχει τραβήξει μέ τό μέρος του καθετί τό ζωντανό καί τίμιο ἀπό τό στρατό τοῦ τσάρου, πού θά ἔχει νικήσει τίς τσαρικές δυνάμεις καί ἀντικαταστήσει τήν τσαρική ἀπολυταρχική κυβέρνηση μέ τήν *προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση*. Ἡ ἐγκαθίδρυση τῆς Κρατικῆς δούμας, πού ἀπό τό ἕνα μέρος «ξεγελᾶ» τό λαό μέ τή σκέψη γιά ἀντιπροσωπευτικό τρόπο διακυβέρνησης καί ἀπό τό ἄλλο ἀποτελεῖ τήν πιό ξετσίπωτη παραποίηση τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης, θά ἀποτελέσει ἀνεξάντλητη πηγή γιά τήν πιό πλατιά ἐπαναστατική ζύμωση μέσα στή μάζα, θά ἀποτελέσει θαυμάσια ἀφορμή γιά τήν ὀργάνωση συγκεντρώσεων, διαδηλώσεων, πολιτικῶν ἀπεργιῶν κτλ. Τό σύνθημα ὅλης αὐτῆς τῆς ζύμωσης εἶναι: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἄμεσος σχηματισμός ὁμάδων καί τμημάτων ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας καί ἐγκαθίδρυση προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης γιά τή σύγκληση παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ καθορισμός τῆς στιγμῆς τῆς ἐξέγερσης ἐξαρτᾶται ἀπό τίς τοπικές συνθῆκες. Μποροῦμε μόνο νά ποῦμε ὅτι γενικά στό ἐπαναστατικό προλεταριάτο συμφέρει σήμερα νά ἀπομακρυνθεῖ λίγο ἡ στιγμή τῆς ἐξέγερσης: ὁ ἐξοπλισμός τῶν ἐργατῶν προχωρεῖ σιγά σιγά, οἱ διαθέσεις τοῦ στρατοῦ γίνονται ὅλο καί λιγότερο σίγουρες, ἡ πολεμική κρίση βρίσκεται στίς παραμονές τῆς λύσης της (πόλεμος ἤ ἐπαχθής εἰρήνη), οἱ πρόωρες ἀπόπειρες ἐξέγερσης μποροῦν νά φέρουν τεράστια ζημιά μέσα σ᾽ αὐτή τήν κατάσταση.

Κλείνοντας, μᾶς μένει νά συγκρίνουμε σύντομα τό σύστημα τακτικῆς πού σκιαγραφήσαμε παραπάνω μέ τά ἄλλα συνθήματα. Ὅπως τονίσαμε ἤδη στήν «Προλετάρι» φύλλο 12, τό σύνθημά μας συμπίπτει μ᾽ ἐκεῖνο πού ἐννοεῖ ἡ πλειοψηφία τῶν συντρό-

φων πού δουλεύουν στή Ρωσία ὅταν λένε «ἐνεργός ἀποχή». Ἡ τακτική τῆς «Ἴσκρα», πού στό 106 φύλλο της συνιστοῦσε τήν ἄμεση ὀργάνωση ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης καί τήν ἐκλογή ἀπομέρους τοῦ λαοῦ τῶν πληρεξουσίων του, σάν πιθανό πρόλογο ἐξέγερσης, εἶναι ὁλότελα λαθεμένη. Ὅσο δέν ὑπάρχουν ἀκόμα δυνάμεις γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί τή νίκη της εἶναι ἀστεῖο καί νά μιλᾶ κανείς γιά ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση τοῦ λαοῦ. Αὐτό δέν εἶναι ὁ πρόλογος ἀλλά ὁ ἐπίλογος τῆς ἐξέγερσης. Μιά τέτοια λαθεμένη τακτική θά βοηθοῦσε μόνο τήν «ὀσβομποζ-ντενική» * ἀστική τάξη, πρῶτο, γιά τό λόγο ὅτι σκεπάζει ἤ παραμερίζει τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης καί προωθεῖ τό σύνθημα τῆς ὀργάνωσης ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης· δεύτερο, γιά τό λόγο ὅτι θά διευκόλυνε τούς ἀστούς φιλελευθέρους νά παρουσιάσουν τίς ἐκλογές *τους* (τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων) γιά λαϊκές ἐκλογές, γιατί λαϊκές ἐκλογές μέ διατήρηση τῆς ἐξουσίας τοῦ τσάρου δέν μποροῦν νά ὑπάρχουν, ἐνῶ τίς ἐκλογές τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων μποροῦν ἀκόμα νά τίς πετύχουν οἱ φιλελεύθεροι, παρ' ὅλες τίς ἀπειλές τῶν διαφόρων κυρίων Ντουρνοβό.

Τό προλεταριάτο ἀποκλείστηκε ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα. Γιά τό προλεταριάτο δέν ὑπάρχει στήν οὐσία ζήτημα ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας, γιατί ἡ ἴδια ἡ διαδικασία γιά τή δημιουργία τῆς τσαρικῆς Δούμας ἀποκλείει τό προλεταριάτο ἀπό τίς ἐκλογές. Στό προλεταριάτο ὅμως συμφέρει νά ὑποστηρίζει τή μερίδα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας πού κλίνει πρός τόν ἐπαναστατικό τρόπο ἐνεργειῶν καί ὄχι πρός τά παζαρέματα, πού κλίνει πρός τήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας, ὑπέρ τῆς ἐντατικῆς ζύμωσης μέσα στό λαό γιά τό ξεσήκωμα διαμαρτυρίας ἐνάντια σ' αὐτήν τή Δούμα. Τό προλεταριάτο δέν πρέπει νά ἀφήσει ἀπαρατήρητη αὐτή τήν πρώτη προδοσία ἤ ἀσυνέπεια τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, νά μιλοῦν δηλ. οἱ ἐκπρόσωποί της γιά ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας (ὑπέρ τῆς ἀποχῆς ἐκφράστηκε μάλιστα, στήν ἀρχική ψηφοφορία, ἡ *πλειοψηφία* στό συνέδριο τῶν ζέμτσι πού ἔγινε τόν Ἰούλη), νά λένε πομπώδεις φράσεις γιά προσφυγή στό λαό κι ὄχι στόν τσάρο (ὁ κ. Ι. Πετρουνκέβιτς στό ἴδιο συνέδριο), ἐνῶ στήν πράξη εἶναι ἕτοιμοι νά ἀφήσουν χωρίς διαμαρτυρία, μέ τήν πραγματική ἔννοια τῆς λέξης, χωρίς πλατιά ζύμωση αὐτόν τόν καινούργιο ἐμπαιγμό τῶν λαϊκῶν διεκδικήσεων, εἶναι ἕτοιμοι νά ἐγκαταλείψουν τή σκέψη γιά ἀποχή καί νά πᾶνε στή Δούμα. Τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ νά ἀφήσει

* Στό χειρόγραφο ἀκολουθεῖ παρακάτω: «τή μοναρχική». *Ἡ Σύντ.*

ἀδιάψευστες τίς ἀπατηλές φράσεις, ἀπό τίς ὁποῖες βρίθουν τώρα τά ἄρθρα τοῦ νόμιμου φιλελεύθερου τύπου (βλέπε λχ. τήν ἐφημερίδα «Ρούς» [88] τῆς 7 τοῦ Αὐγούστου), πού κήρυξε τόν πόλεμο ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς. Οἱ κύριοι φιλελεύθεροι δημοσιογράφοι διαφθείρουν τό λαό μέ τίς διαβεβαιώσεις τους γιά τή δυνατότητα ἑνός εἰρηνικοῦ δρόμου, μιᾶς «εἰρηνικῆς πάλης γνωμῶν» (γιατί ὅμως, κύριοι, ὁ Μιλιουκόφ δέν μπόρεσε νά παλαίψει «εἰρηνικά» μέ τόν Σαράποφ, ἔ;). Οἱ κύριοι φιλελεύθεροι δημοσιογράφοι ἐξαπατοῦν τό λαό, δηλώνοντας ὅτι τάχα οἱ ζέμτσι «μποροῦν ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό (!) νά παραλύσουν (!!) ἀναμφισβήτητα τήν ἐπικείμενη ἐπίδραση τῶν τοπαρχῶν καί γενικά τῆς τοπικῆς διοίκησης πάνω στούς ἀγρότες ἐκλογεῖς» (ἐφημερίδα «Ρούς», στό ἴδιο φύλλο). Οἱ φιλελεύθεροι δημοσιογράφοι διαστρεβλώνουν πέρα γιά πέρα τή σημασία τῆς Κρατικῆς δούμας στήν πορεία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, ὅταν συγκρίνουν αὐτή τή Δούμα μέ τήν πρωσσική βουλή τῆς ἐποχῆς τῆς σύγκρουσης μέ τόν Βίσμαρκ γιά τόν προϋπολογισμό (1863) [89]. Στήν πραγματικότητα, ἄν πρόκειται νά κάνεις σύγκριση, θά πρέπει νά πάρεις γιά παράδειγμα ὄχι μιά συνταγματική ἐποχή ἀλλά μιά ἐποχή πάλης γιά τό σύνταγμα, μιά ἐποχή ἔναρξης τῆς ἐπανάστασης. Τό νά ἐνεργεῖς διαφορετικά σημαίνει νά πηδᾶς ἀπευθείας ἀπό τήν ἐποχή μιᾶς ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης στήν ἐποχή μιᾶς ἀστικῆς τάξης πού συμβιβάστηκε μέ τήν ἀντίδραση. (Σύγκρινε στήν «Προλετάρι» φύλλο 5 τόν παραλληλισμό ἀνάμεσα στούς δικούς μας κυρίους Πετρουνκέβιτς καί στόν «πρώην ἐπαναστάτη» καί μετέπειτα ὑπουργό Ἀντράσι *). Ἡ Κρατική δούμα θυμίζει τό πρωσσικό «ἑνωμένο Λάνταγκ» (σέιμ), πού ἱδρύθηκε στίς 3 τοῦ Φλεβάρη *1847*, ἕνα χρόνο πρίν τήν ἐπανάσταση. Καί οἱ πρῶσσοι φιλελεύθεροι σκόπευαν τότε, ὅμως δέν τό ἀποφάσισαν, νά τηρήσουν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γι' αὐτή τή συμβουλευτική τσιφλικάδικη βουλή καί ρωτοῦσαν τό λαό: «Annehmen oder ablehnen? («Νά τή δεχτοῦμε ἤ νά τήν ἀπορρίψουμε;» — εἶναι ὁ τίτλος τῆς μπροσούρας τοῦ ἀστοῦ φιλελευθέρου Χένριχ Σιμόν, πού βγῆκε τό 1847). Συνῆλθε τό ἑνωμένο Λάνταγκ τῆς Πρωσσίας (ἡ πρώτη σύνοδος ἄρχισε τίς ἐργασίες της στίς 11 τοῦ Ἀπρίλη 1847 καί τέλειωσε στίς 26 τοῦ Ἰούνη 1847), προκάλεσε μιά σειρά συγκρούσεις ἀνάμεσα στούς συνταγματικούς καί στήν ἀπολυταρχική ἐξουσία, πάντως ὅμως παρέμεινε ἕνα

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 299 - 304. *Ἡ Σύντ.*

νεκρό ὄργανο ὥσπου *ὁ ἐπαναστατημένος λαός, καί μέ ἐπικεφαλῆς τό προλεταριάτο*, νίκησε τά βασιλικά στρατεύματα *στήν ἐξέγερση τῆς 18 τοῦ Μάρτη 1848*. Τότε ἡ Κρατική δούμα. . ., δηλαδή τό ἑνωμένο Λάνταγκ πῆγε στό διάβολο. Τότε συγκλήθηκε (δυστυχῶς ὄχι ἀπό τήν ἐπαναστατική κυβέρνηση, ἀλλά ἀπό τό βασιλιά πού «δέν τόν εἶχαν ξεκάνει» οἱ ἡρωικοί ἐργάτες τοῦ Βερολίνου) λαϊκή συνέλευση τῶν ἀντιπροσώπων μέ βάση τό καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα μέσα σέ συνθῆκες σχετικῆς ἐλευθερίας ζύμωσης.

Ἄς πᾶνε οἱ ἀστοί προδότες τῆς ἐπανάστασης σ' αὐτή τή θνησιγενῆ Κρατική δούμα. Τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας θ' ἀρχίσει ἔντονη ζύμωση, θ' ἀρχίσει τήν προετοιμασία τῆς ρωσικῆς μας 18 τοῦ Μάρτη 1848 (ἤ καλύτερα τῆς 10 τοῦ Αὐγούστου 1792).

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 14, 29 (16) τοῦ Αὐγούστου 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΟΙ ΜΑΥΡΕΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΡΧΙΕΣ ΚΑΙ Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ

Τά γεγονότα τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ καί τοῦ Μπαλασόφ [90] τράβηξαν τή γενική προσοχή. Στό προηγούμενο φύλλο δημοσιεύσαμε λεπτομερειακή περιγραφή τῆς σφαγῆς τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ, στό σημερινό δημοσιεύουμε περιγραφή τῆς σφαγῆς τοῦ Μπαλασόφ. Οἱ ἄθλοι τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν ὅλο καί ἐπεκτείνονται. Ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά προσέξει τή σημασία πού ἔχει τό φαινόμενο αὐτό μέσα στή γενική πορεία τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξέλιξης. Σά συμπλήρωμα τῆς ἀνταπόκρισης ἀπό τή Σαμάρα δίνουμε τήν παρακάτω ἐνδιαφέρουσα προκήρυξη πού ἔβγαλε ἡ ὁμάδα τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Μπορισογκλέμπσκ:

«Ἐργάτες καί κάτοικοι τῆς πόλης Μπορισογκλέμπσκ! Τά γεγονότα τοῦ Μπαλασόφ καί τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ, ὅπου ἡ ἀστυνομία ἀπέδειξε τήν ἱκανότητά της νά ὀργανώνει τήν ἐξόντωση ὅλων τῶν ἀντιφρονούντων, σᾶς ἔδειξαν ὅλη τή σοβαρότητα τῆς στιγμῆς πού πρόβαλε μπροστά μας ἡ ἐπανάσταση. Πέρασε ὁ καιρός τῶν λόγων καί τῆς πλατωνικῆς κριτικῆς. Μέ τή δύναμη τῶν πραγμάτων ἡ κυβέρνηση μᾶς σπρώχνει ἀπό τά λόγια στά ἔργα. Βλέπει ὅτι τό ἐπαναστατικό κίνημα βγῆκε ἀπό τήν κατάσταση ἐκείνη ὅπου μέ τήν πάλη ἐναντίον του ἀσχολοῦνταν ὥς σήμερα μόνο ἡ ἀστυνομία καί ἡ χωροφυλακή. Ἔνιωσε ὅτι στήν πάλη ἐνάντια στόν „ἐσωτερικό ἐχθρό“ δέ θά τῆς εἶναι ἀρκετά τά τακτικά στρατεύματα τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν. „Ἐσωτερικός ἐχθρός“, „στασιαστής“ ἔγινε ὅλος ὁ πληθυσμός τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας καί ἡ κυβέρνηση ἀναγκάζεται ν' ἀρχίσει τήν πρόσληψη ἐθελοντῶν στίς γραμμές τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Ἀρχίζοντας ὅμως νά προσλαμβάνει μαζικά στήν κρατική ὑπηρεσία ξυπόλητους, ἀλῆτες, ἀγύρτες καί ἄλλα τέτοια στοιχεῖα, πού δέν ἀναγνωρίζουν κανένα γραφειοκρατικό περιορισμό, ἡ κυβέρνησή μας ἦταν ἀναγκασμένη νά ἀλλάξει καί τίς πατροπαράδοτες μεθόδους ἐπίδρασης πάνω στίς μάζες καί τίς πατροπαράδοτες συνωμοτικές μεθόδους ἄμεσης πάλης ἐνάντια στήν ἐπανάσταση. Πάσσαλος πασσάλω ἐκκρούεται. Ὡς τώρα ἡ κυβέρνησή μας περιοριζόταν στό νά κυνηγάει τόν ἔντυπο λόγο. Τώρα ἡ ἴδια δημοσιεύει προκηρύξεις στίς ἐφημερίδες „Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι“, „Ρούσκογε Ντιέλο“, „Γκραζντανίν“, „Ντέν“

καί στά ἄλλα ἐπίσημα ὄργανα. Ὡς τώρα ἡ κυβέρνησή μας περιοριζόταν στό νά κυνηγάει τούς διαφωτιστές. Τώρα στέλνει ἡ ἴδια ἀρχιερεῖς, στρατηγούς, τούς διαφόρους Σαράποφ, Γκρίνγκμουτ καί τούς ἄλλους διαφωτιστές της νά κάνουν ζύμωση μέσα στό λαό. Ὡς τώρα ἡ κυβέρνησή μας περιοριζόταν στό νά στραγγαλίζει τήν ὀργάνωση. Τώρα ἡ ἴδια ὀργανώνει ἑνώσεις ρώσων, συνδέσμους πατριωτῶν, ἑνώσεις μοναρχικῶν. Ὡς τώρα ἡ κυβέρνησή μας ἔτρεμε καί μόνο μέ τή σκέψη τῆς ἐξέγερσης. Τώρα ὀργανώνει ἡ ἴδια ἐξεγέρσεις τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας, ἐλπίζει νά ὀργανώσει ἡ ἴδια ἐμφύλιο πόλεμο. Ἡ κυβέρνηση, νιώθοντας φρίκη μπροστά στήν ἐπικείμενη ἐπανάσταση, τήν καταπολεμάει μέ τά ἴδια της τά ὅπλα: μέ τήν ὀργάνωση, τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση. Μέ τό δίκοπο αὐτό μαχαίρι, μέ τή βοήθεια τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας ἡ κυβέρνηση ἀρχίζει νά ὀργανώνει σκηνές λαϊκῆς ἀγανάκτησης, σκηνές ἀντεπανάστασης. Ἀφοῦ ἔκανε „τήν πρώτη δοκιμή" στίς ἀκρινές περιοχές, ἀρχίζει τίς παραστάσεις της καί στά κέντρα τῆς Ρωσίας. Τελευταῖα ἤμασταν μάρτυρες παρόμοιων σκηνῶν στό Νίζνι καί στό Μπαλασόφ καί δέν μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἡ ἀπολυταρχία δέν εἶχε καί σ' αὐτές τίς περιπτώσεις ἐπιτυχία. Οἱ „ἐπαναστατικές" μέθοδοι πάλης ἀποδείχτηκαν ἀποτελεσματικές: πολλοί ἐχθροί τῆς ἀπολυταρχίας σκοτώθηκαν καί ἐξοντώθηκαν καί ὁ πληθυσμός τρομοκρατήθηκε ἀπ' αὐτή τή νόμιμη τρομοκρατία τῆς κυβέρνησής μας.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς ὕστερα ἀπ' αὐτό θά ἀκολουθήσει καί παραπέρα ἐπέκταση τοῦ πειράματος. Οἱ δάφνες ὁρισμένων μαύρων ἑκατονταρχιῶν δέ θ' ἀφήσουν ἥσυχες τίς ἄλλες ἑκατονταρχίες, ὥσπου νά δοκιμάσουν κι αὐτές τίς δυνάμεις τους. Ὅπου ὑπάρχει ἐπανάσταση ὑπάρχει καί ἀντεπανάσταση, καί συνεπῶς καί τό Μπορισογκλέμπσκ πρέπει νά ἑτοιμάζεται γιά νά δοκιμάσει πάνω στή ράχη του τίς ὀργανωτικές ἱκανότητες τῶν διακεκριμένων ἐκπροσώπων τῆς μαυροεκατονταρχικῆς κατεύθυνσης. Ἔχουμε λόγους νά περιμένουμε καί στό Μπορισογκλέμπσκ πογκρόμ καί κατά τῶν ἑβραίων, καί κατά τῶν ἐργατῶν, καί κατά τῶν διανοουμένων, γι' αὐτό κι ἐμεῖς, ἡ ὁμάδα τοῦ Μπορισογκλέμπσκ, φροντίζοντας νά προετοιμάσουμε τήν ἀνάλογη ἀντίσταση σ' ὅλα τά „ἄνομα μέτρα" πού θά πάρει ἡ κυβέρνηση γιά νά πνίξει τό ἐπαναστατικό κίνημα, ἀρχίζουμε τίς ἐγγραφές γιά ὀργάνωση ἔνοπλης αὐτοάμυνας καί καλοῦμε ἐκείνους πού οἱ συμπάθειές τους δέν εἶναι μέ τό μέρος τῆς κυβέρνησης καί τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας νά βοηθήσουν μέ χρήματα καί μέ ὅπλα τήν ὀργάνωση ὁμάδων αὐτοάμυνας».

Πραγματικά ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐπιβάλλεται στόν πληθυσμό ἀπό τήν ἴδια τήν κυβέρνηση. Πραγματικά οἱ «ξυπόλητοι, οἱ ἀλῆτες καί οἱ ἀγύρτες» γίνονται δεκτοί στήν κρατική ὑπηρεσία. Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες οἱ ἀστικοί λόγοι τῶν ὀσβομποζντένιστι γιά ἐγκληματικότητα καί παραφροσύνη τοῦ κηρύγματος τῆς ἐξέγερσης, γιά τό ἐπιζήμιο τῆς ὀργάνωσης αὐτοάμυνας («Ὀσβομποζντένιγε» τεῦχος 74) δέν ἀποτελοῦν πιά μόνο μιά ἀπεριόριστη πολιτική προστυχιά, δέν ἀποτελοῦν μόνο δικαίωση τῆς ἀπολυταρχίας καί (οὐσιαστικά) ἐκδήλωση δουλοπρέπειας ἀπέναντι στή «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι». Ὄχι, οἱ λόγοι αὐτοί εἶναι, ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἕνας ξεψυχισμένος γογγυσμός πού βγάζουν οἱ ὀσβομποζντενικές μούμιες, τίς ὁποῖες τό ἐπαναστατικό

κίνημα τίς πετάει χωρίς οἶκτο «στό περιθώριο τῆς ζωῆς», τίς παραδίνει στό ἀρχεῖο σπάνιων ἀντικειμένων — τό πιό κατάλληλο μέρος γι' αὐτές. Θεωρητικές συζητήσεις γιά τήν ἀνάγκη τῆς ἐξέγερσης μπορεῖ καί πρέπει νά γίνονται, οἱ ἀποφάσεις τακτικῆς πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα πρέπει νά μελετιοῦνται καί νά δουλεύονται ἐπισταμένα, ἔξω ὅμως ἀπ' ὅλα αὐτά δέν πρέπει νά ξεχνάει κανείς ὅτι ἡ αὐθόρμητη πορεία τῶν πραγμάτων ἀνοίγει ἐπιτακτικά τό δρόμο της, παρά τά ὁποιαδήποτε φιλοσοφήματα. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἡ ἀνάπτυξη ὅλων ἐκείνων τῶν πολύ μεγάλων ἀντιθέσεων, πού ἀπό αἰῶνες ἔχουν συσσωρευτεῖ στή ρωσική ζωή, προχωρεῖ μέ ἀδυσώπητη δύναμη προωθώντας στή σκηνή τίς μάζες τοῦ λαοῦ, σαρώνοντας καί πετώντας στά σκουπίδια τίς νεκρές καί ἄψυχες θεωρίες γιά εἰρηνική πρόοδο. Οἱ κάθε λογῆς ὀπορτουνιστές ἀρέσκονται νά μᾶς λένε: διδάσκεστε ἀπό τή ζωή. Δυστυχῶς, λέγοντας ζωή ἐννοοῦν μόνο τό βάλτο τῶν εἰρηνικῶν περιόδων, τῶν περιόδων τῆς στασιμότητας, ὅταν ἡ ζωή μόλις καί μετά βίας κινεῖται πρός τά ἐμπρός. Οἱ τυφλοί αὐτοί ἄνθρωποι *μένουν* πάντα *πίσω* ἀπό τά διδάγματα τῆς *ἐπαναστατικῆς* ζωῆς. Τά νεκρά τους δόγματα μένουν πάντα πίσω ἀπό τό θυελλώδη χείμαρρο τῆς ἐπανάστασης, πού ἐκφράζει τίς πιό βαθιές ἀνάγκες τῆς ζωῆς, πού θίγουν τά πιό ζωτικά συμφέροντα τῶν λαϊκῶν μαζῶν.

Κοιτάξτε, λογουχάρη, πόσο γελοῖες εἶναι τώρα, μπροστά σ' αὐτά τά διδάγματα τῆς ζωῆς, οἱ κραυγές ὁρισμένης μερίδας τῆς σοσιαλδημοκρατίας γιά κίνδυνο ἀπό τή συνωμοσιακή ἄποψη τῆς ἐξέγερσης, γιά στενοκέφαλη «γιακωβίνικη» ἐκτίμηση τῆς ἀνάγκης της καί γιά ὑπερτίμηση τῆς σημασίας καί τοῦ ρόλου τῆς ὑλικῆς δύναμης στά ἐπικείμενα πολιτικά γεγονότα. Οἱ κραυγές αὐτές σηκώθηκαν ἀκριβῶς στίς παραμονές τῶν ἡμερῶν πού ἡ ἐξέγερση ἔγινε ἡ πιό πραγματική καί ζωτική ἀνάγκη τοῦ λαοῦ, ἴσα ἴσα ὅταν ἡ μάζα, πού εἶναι περισσότερο ξένη πρός κάθε «συνωμοσία», ἄρχισε νά τραβιέται στήν ἐξέγερση ἀπό τούς ἄθλους τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν. *Ἡ κακή θεωρία διορθώνεται θαυμάσια ἀπό μιά καλή ἐπανάσταση.* Στή νέα «Ἴσκρα» μπορεῖτε νά διαβάσετε ἄνοστες ἐξυπνάδες καθαρά ἀ λά Μπουρένιν[91] (ἤ χοντροκομμένες κοροϊδίες;) σχετικά μέ τό ὅτι σέ εἰδική στρατιωτική μπροσούρα ἐξετάζονται τά στρατιωτικά ζητήματα τῆς ἐπανάστασης, ἴσαμε καί τό ζήτημα τῶν ἐπιθέσεων κατά τή μέρα καί τή νύχτα, ἤ σχετικά μέ τό ὅτι πρέπει νά σκεφτοῦμε γιά τίς ἕδρες τῶν ἐπιτελείων τῆς ἐξέγερσης, γιά τό διορισμό μελῶν τῆς ὀργάνωσης πού θά εἶναι «ἐφημερεύοντες», πού θά μποροῦσαν

νά πληροφορηθοῦν ἔγκαιρα κάθε πογκρόμ, κάθε ἐνέργεια τοῦ «ἐχθροῦ», νά δόσουν ἔγκαιρα τίς ἀνάλογες ἐντολές στίς μάχιμες δυνάμεις μας, στό ὀργανωμένο ἐπαναστατικό προλεταριάτο. Καί στό ἴδιο αὐτό διάστημα, ἀκριβῶς σάν εἰρωνεία ἀπέναντι στή νεκρή θεωρία τῶν μενσεβίκων τοῦ ἐξωτερικοῦ, βλέπουμε τίς πράξεις τῶν ρώσων μενσεβίκων. Διαβάζουμε γιά τό Αἰκατερινοσλάβ (βλ. «Προλετάρι» φύλλο 13) ὅτι κατά τήν περίοδο πού συνέβηκαν τά ταραχώδη γεγονότα (περιμένανε πογκρόμ τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν! Ὑπάρχει ἄραγε σήμερα πόλη ἤ συνοικισμός στή Ρωσία ὅπου νά μήν ἀναμένονται παρόμοια γεγονότα;) ἔγινε συμφωνία τῶν μπολσεβίκων καί μέ τούς μενσεβίκους καί μέ τήν Μπούντ. «Κοινός ἔρανος γιά τόν ἐξοπλισμό, κοινό σχέδιο δράσης κτλ». Καί τί εἶδους εἶναι αὐτό τό σχέδιο, φαίνεται ἀπό τό ὅτι λχ. στό ἐργοστάσιο τοῦ Μπριάνσκ οἱ σοσιαλδημοκράτες σέ συγκέντρωση 500 ἐργατῶν κάλεσαν νά ὀργανωθεῖ ἡ ἀπόκρουση τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν. «Ἔπειτα οἱ ὀργανωμένοι ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου τοῦ Μπριάνσκ στρατωνίστηκαν τό βράδυ σέ ὁρισμένα σπίτια· κανονίστηκαν περίπολοι, ὁρίστηκε τό γενικό ἐπιτελεῖο κτλ. — μέ δυό λόγια, ἤμασταν πέρα γιά πέρα ἕτοιμοι γιά μάχη» (ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἀνακοίνωσαν ὁ ἕνας στόν ἄλλο τούς «τόπους τῶν γενικῶν ἐπιτελείων κάθε ὀργάνωσης» ἀπό τίς τρεῖς πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω).

Οἱ νεοϊσκριστές δημοσιολόγοι κοροϊδεύουν... τούς ἴδιους τούς συντρόφους τους πού δουλεύουν στίς ὀργανώσεις!

Ὅσους περιφρονητικούς μορφασμούς κι ἄν κάνετε, κύριοι, σχετικά μέ τίς νυχτερινές ἐπιθέσεις καί ἄλλα παρόμοια ζητήματα καθαρά στρατιωτικῆς τακτικῆς, ὅσο κι ἄν στραβομουτσουνιάζετε γιά τό «σχέδιο» νά ὁρίζονται ἐφημερεύοντες γραμματεῖς τῆς ὀργάνωσης ἤ ἐφημερεύοντα μέλη τῆς ὀργάνωσης γενικά γιά μιά περίπτωση ἔκτακτων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, — ἡ ζωή ἐπιβάλλει τό δικό της, ἡ ἐπανάσταση διδάσκει παρακινώντας καί ξυπνώντας τούς πιό ἀρτηριοσκληρωμένους σχολαστικούς. Τά στρατιωτικά ζητήματα, μέχρι καί τά πιό λεπτομερειακά, *εἶναι ὑποχρεωμένος* νά τά μελετάει ὁ καθένας τόν καιρό τοῦ ἐμφύλιου πολέμου, καί τό ἐνδιαφέρον τῶν ἐργατῶν γιά τά ζητήματα αὐτά εἶναι ἕνα πολύ δικαιολογημένο καί πολύ ὑγιές φαινόμενο. *Εἶναι ὑποχρεωμένος* κανείς νά ὀργανώνει γενικά ἐπιτελεῖα (ἤ νά ὁρίζει ἐφημερεύοντα μέλη τῆς ὀργάνωσης). Ἡ ὀργάνωση περιπόλων, ὁ στρατωνισμός τῶν τμημάτων — ὅλα αὐτά εἶναι καθαρά στρατιωτικές λειτουργίες, ὅλα αὐτά εἶναι οἱ προκαταρκτικές ἐπιχειρήσεις ἑνός *ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ*, ὅλα αὐτά εἶναι ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης

ἐξέγερσης, ὀργάνωση τῆς *ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας* πού ἀνδρώνεται καί δυναμώνει μ' αὐτές τίς μικροπροετοιμασίες, μ' αὐτές τίς ἐλαφρές συγκρούσεις, δοκιμάζοντας τίς δυνάμεις της, μαθαίνοντας νά πολεμᾶ, ἑτοιμαζόμενη γιά τή νίκη, — νίκη τόσο πιό κοντινή, τόσο πιό πιθανή ὅσο πιό βαθιά γίνεται ἡ γενική πολιτική κρίση, ὅσο πιό δυνατός εἶναι ὁ ἀναβρασμός, ἡ δυσαρέσκεια καί οἱ ταλαντεύσεις στίς γραμμές τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ.

Τό παράδειγμα τῶν συντρόφων τοῦ Αἰκατερινοσλάβ καί τοῦ Μπορισογκλέμπσκ πρέπει νά τό ἀκολουθήσουν καί τό ἀκολουθοῦν σέ ὅλο καί μεγαλύτερη κλίμακα οἱ σύντροφοι σοσιαλδημοκράτες σ' ὅλη τή Ρωσία. Ἡ ἔκκληση γιά βοήθεια καί σέ χρῆμα καί σέ ὅπλα εἶναι πέρα γιά πέρα ἐπίκαιρη. Ὅλο καί αὐξάνει καί θά αὐξάνει ὁ ἀριθμός τῶν ἀνθρώπων πού εἶναι ὁλότελα ξένοι πρός κάθε «σχέδιο», ἀλλά ἀκόμα καί πρός κάθε ἰδέα ἐπανάστασης, πού *βλέπουν* καί *νιώθουν* τήν ἀνάγκη τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα μπροστά σ' αὐτές τίς θηριωδίες τῆς ἀστυνομίας, τῶν κοζάκων καί τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν ἐνάντια στούς ἄοπλους πολίτες. Ἐκλογή δέν ὑπάρχει, ὅλοι οἱ ἄλλοι δρόμοι εἶναι πιασμένοι. Δέν μπορεῖ νά μή συγκινεῖται κανείς ἀπ' αὐτά πού συμβαίνουν σήμερα στή Ρωσία, νά μή σκέπτεται γιά τόν πόλεμο καί τήν ἐπανάσταση, κι ὁ καθένας πού συγκινεῖται, σκέπτεται, ἐνδιαφέρεται-*ἀναγκάζεται* νά προσχωρήσει στό ἕνα ἤ στό ἄλλο ἔνοπλο στρατόπεδο. Θά σᾶς ἐξοντώσουν, θά σᾶς σακατέψουν καί θά σᾶς σκοτώσουν, παρ' ὅλο τόν ὑπερειρηνικό καί σχολαστικά νόμιμο τρόπο τῶν ἐνεργειῶν σας. Ἡ ἐπανάσταση δέν ἀναγνωρίζει οὐδετέρους. Ὁ ἀγώνας ἔχει κιόλας ἀνάψει. Διεξάγεται ἀγώνας ζωῆς καί θανάτου, ἀγώνας ἀνάμεσα στήν παλιά Ρωσία τῆς δουλείας, τῆς δουλοπαροικίας, τῆς ἀπολυταρχίας καί στήν καινούργια, στή νεαρή, στή λαϊκή Ρωσία, στή Ρωσία τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν, πού ποθοῦν φῶς καί ἐλευθερία γιά νά ἀρχίσουν ἔπειτα ξανά καί ξανά τήν πάλη γιά τήν πλήρη ἀπελευθέρωση τῆς ἀνθρωπότητας ἀπό κάθε καταπίεση καί κάθε ἐκμετάλλευση.

Ἄς ζυγώσει λοιπόν ἡ ἔνοπλη λαϊκή ἐξέγερση!

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 14,
29 (16) τοῦ Αὐγούστου 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ «ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΥΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΝΣΕΒΙΚΩΝ ΤΟΥ ΚΑΥΚΑΣΟΥ»

Ἀπό τή σύνταξη. Ἀναδημοσιεύοντας τό ἄρθρο αὐτό ἀπό τό ὄργανο τῆς Ἕνωσης Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ («Μπορμπά Προλεταριάτα» [92] φύλλο 1, στά ρωσικά· στά ἀρμένικα βγῆκε τό φύλλο 6, στά γεωργιανά τό φύλλο 9), θά σημειώσουμε ἀπό τήν πλευρά μας ὅτι οἱ μενσεβίκοι τοῦ Καυκάσου εἶναι σχεδόν οἱ πρῶτοι πού ἐμφανίστηκαν στόν τύπο ὄχι μόνο μέ ἀβάσιμες βρισιές ἐνάντια στό συνέδριο (στό πνεῦμα τῆς νέας «Ἴσκρα»), ἀλλά καί μέ τήν προσπάθεια νά ἀμφισβητήσουν τήν ἀντιπροσώπευση σαφῶς ἀναγνωρισμένων ἐπιτροπῶν τοῦ κόμματος. Ἡ Ἕνωση Καυκάσου στό ὄργανό της, ἀνασκευάζοντας ἤρεμα καί διεξοδικά τά ἐπιχειρήματα τῶν μενσεβίκων, ἀπέδειξε θαυμάσια τήν πλήρη νομιμότητα τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀκόμα καί σέ περίπτωση πού τά πέντε πληρεξούσια πού ἀμφισβητοῦν οἱ μενσεβίκοι ἤθελαν θεωρηθεῖ ἄκυρα.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 14,
29 (16) τοῦ Αὐγούστου 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΟΙ «ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ» ΖΕΜΤΣΙ ΚΑΝΟΥΝ ΚΙΟΛΑΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΙΣΩ;

Τώρα δά διαβάσαμε τήν πληροφορία πού μεταδίδει ὁ ἀνταποκριτής τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς «Ἐφημερίδας τῆς Φραγκφούρτης» στήν Πετρούπολη, μέ ἡμερομηνία 8 (21) τοῦ Αὐγούστου, ὅτι τό συνέδριο τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο καί τῶν πόλεων, πού σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τοῦ Ἰούλη ἔπρεπε νά συγκληθεῖ ἀμέσως μετά τή δημοσίευση τοῦ νομοσχεδίου τοῦ Μπουλίγκιν καί πού εἶχε κιόλας ὁριστεῖ γιά τά τέλη τοῦ Αὐγούστου, *δέ θά γίνει*. Καί ποιός νομίζετε εἶναι ὁ λόγος; Δέ θά γίνει γιατί ὁ τσάρος στίς 6 τοῦ Αὐγούστου ἀκύρωσε τό διάταγμά του τῆς 18 τοῦ Φλεβάρη 1905 [93] πρός τή γερουσία! Ὁ ἀνταποκριτής προσθέτει: «Αὐτή ἡ ἐντελῶς ἀνεξήγητη *(;; Σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»)* δειλία τῶν ζέμτσι προκαλεῖ ἐδῶ, στούς πολιτικούς κύκλους, γενική κατάπληξη, γιατί σέ στιγμές σάν τίς σημερινές δέν μποροῦσε νά περιμένει κανείς τέτοια πλαδαρότητα ἀπό τούς ζέμτσι. Γι' αὐτό τήν εἴδηση πού μεταδίδω δέν τήν πιστεύουν ἀκόμα ἀπόλυτα καί γιά τήν ὥρα κρατοῦν ἀπέναντί της στάση ἀναμονῆς». Ἀπό καιρό εἴχαμε προβλέψει ὅτι γιά τήν κυβέρνηση δέ θά εἶναι δύσκολο νά πάρει μέ τό μέρος της τούς φιλελεύθερους ἀστούς καί νά τούς ἀναγκάσει «ν' ἀποτραβηχτοῦν ἀπό τήν ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης».

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 14,
29 (16) τοῦ Αὐγούστου 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΣΤΗΝ ΟΥΡΑ ΤΗΣ ΜΟΝΑΡΧΙΚΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ Ἡ ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΑΣ;

Ἡ τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα ἐξακολουθεῖ νά βρίσκεται στήν ἡμερήσια διάταξη, πάνω ἀπ' ὅλα τά ἄλλα ζητήματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα. Οἱ διαφωνίες σχετικά μέ τήν τακτική αὐτή, πού ἀποκαλύφθηκαν ἀνάμεσα στήν ὀπορτουνιστική («Ἴσκρα») καί στήν ἐπαναστατική («Προλετάρι») πτέρυγα τοῦ ΣΔΕΚΡ, πρέπει νά ἐξεταστοῦν μέ μεγάλη προσοχή, ὄχι μέ σκοπό νά γίνει μιά στρεψόδικη πολεμική (πού κάποτε καταντάει καβγάς), ἀλλά μέ σκοπό νά διασαφηνιστεῖ πλήρως τό ζήτημα καί νά δοθεῖ βοήθεια στά κατά τόπους στελέχη γιά τήν ἐκπόνηση ὅσο τό δυνατόν πιό ἀκριβολογημένων, συγκεκριμένων καί ἑνιαίων συνθημάτων.

Στήν ἀρχή θά ποῦμε δυό λόγια γιά τό πῶς ἐμφανίστηκαν αὐτές οἱ διαφωνίες. Στό φύλλο 12 τῆς «Προλετάρι», πρίν ἀκόμα ἐκδοθεῖ ὁ νόμος γιά τήν Κρατική δούμα, ἐκθέσαμε τίς βάσεις τῆς τακτικῆς μας καί τίς διαφωνίες μας μέ τήν «Ἴσκρα» * Ἐμεῖς ζητούσαμε: 1) ὑποστήριξη τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς μέ τήν ἔννοια νά ἐνταθεῖ ἡ ζύμωση καί νά γίνει προσφυγή στό λαό, μέ τήν ἔννοια νά ὑποστηριχτεῖ ἀπό τό προλεταριάτο ἡ ἀριστερή πτέρυγα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας καί νά ξεσκεπαστεῖ ἀδιάλλακτα ἡ προδοσία τῆς δεξιᾶς της πτέρυγας· 2) ἀπαραίτητα ἐνεργό ἀποχή καί ὄχι «παθητική ἀποχή», δηλ. «δεκαπλασιασμό τῆς ζύμωσης», φτάνοντας ὥς τή «βίαιη διείσδυση στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις», καί τέλος, 3) «ἕνα σαφές, ἀκριβολογημένο καί στοράτο σύνθημα ζύμωσης», καί συγκεκριμένα: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Ἀ-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 167 - 175. *Ἡ Σύντ.*

πορρίψαμε κατηγορηματικά τό σύνθημα τῆς «Ἴσκρα» (φύλλο 106): «ὀργάνωση ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης», σάν μπερδεμένο σύνθημα πού χύνει νερό στό μύλο τῶν ὀσβομποζντέντσι, δηλ. τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης. Παράλληλα, λές καί τό προβλέπαμε πώς ἡ «Ἴσκρα» πάλι «θά γεννήσει» διαφωνίες, δηλώσαμε προκαταβολικά ὅτι συμφωνοῦμε μέ τήν καταδίκη ἀπομέρους τῆς «Ἴσκρα» τῆς ἰδέας τῆς παθητικῆς ἀποχῆς.

Γι' αὐτό, ἄν τώρα ἡ «Ἴσκρα» στό φύλλο της 108 κάνει ὁρισμένους ὑπαινιγμούς γιά τή θεωρία τῆς «μή ἐπέμβασης», τῆς «ἀπουσίας», τῆς «ἀποχῆς», τῶν «σταυρωμένων χεριῶν» κτλ., ἐμεῖς πρῶτα ἀπ' ὅλα βάζουμε κατά μέρος τίς τέτοιες «ἀντιρρήσεις», γιατί αὐτό δέν εἶναι πολεμική, ἀλλά ἁπλῶς ἀπόπειρα νά «γρατσουνίσεις» τόν ἀντίπαλο. Μέ τέτοιες μεθόδους «πολεμικῆς» — πού ἔχουν γιά κατακλείδα τους τή συκοφαντία ὅτι δῆθεν ὁρισμένοι ἡγέτες ἤθελαν νά βρεθοῦν οἱ ἴδιοι στήν προσωρινή κυβέρνηση — ἡ νέα «Ἴσκρα» ἐδῶ καί πολύν καιρό ἔχει προκαλέσει μέσα στούς πιό πλατιούς κύκλους τῆς σοσιαλδημοκρατίας μιάν ἐντελῶς καθορισμένη στάση ἀπέναντί της.

Ὥστε λοιπόν ἡ οὐσία τῶν διαφωνιῶν κατέληξε στό ὅτι ἡ «Ἴσκρα» δέν υἱοθετεῖ τό δικό μας σύνθημα ζύμωσης, πού ἐμεῖς τό θεωροῦμε κεντρικό (ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση). Ἡ «Προλετάρι» θεωρεῖ ἀπολύτως ἀπαράδεκτο «νά συγκαλύπτεις ἤ ἔστω καί νά παραμερίζεις τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης, προβάλλοντας τό σύνθημα τῆς ὀργάνωσης ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης» («Προλετάρι» φύλλο 12) *. Ὅλα τά ὑπόλοιπα σημεῖα τῶν διαφωνιῶν ἔχουν σχετικά λιγότερο σπουδαία σημασία. Ἀντίθετα πολύ σπουδαία σημασία ἔχει σέ συνέχεια τό γεγονός ὅτι ἡ «Ἴσκρα» στό φύλλο 108 ἀρχίζει κιόλας (ὅπως συνέβηκε ἐπανειλημμένα μαζί της) νά κάνει πρός τά πίσω, νά στριφογυρνᾶ καί νά ξεγλιστρᾶ: στό σύνθημα τῆς ὀργάνωσης ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης προσθέτει τό σύνθημα τῶν «ἐνεργῶν μαχητικῶν ἐκδηλώσεων τῶν λαϊκῶν μαζῶν» (κατά τί διαφέρει αὐτό ἀπό τήν ἔνοπλη ἐξέγερση, ἕνας Ἀλλάχ τό ξέρει). Ἡ «Ἴσκρα» φτάνει μάλιστα στό σημεῖο νά λέει ὅτι «ἡ ὀργάνωση ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης ἀποτελεῖ ἴσα ἴσα τό μοναδικό μέσο γιά τήν πραγματική „ὀργάνωση" τῆς παλλαϊκῆς ἐξέγερσης». Τό φύλλο 108 τῆς «Ἴσκρα» ἔχει ἡμερομηνία 13 (26) τοῦ Αὐγούστου καί στίς 24 τοῦ Αὐγούστου, μέ τό νέο ἡμερολόγιο, στήν «Ἐργατική Ἐφημερίδα» [94] τῆς Βιέν-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 173). *Ἡ Σύντ.*

νης δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ σ. Μάρτοφ, πού ἐκθέτει τό «σχέδιο» τῆς «Ἴσκρα» πέρα γιά πέρα μέ τό πνεῦμα τοῦ φύλλου 106 καί ὄχι μέ τό πνεῦμα τῶν «τροποποιήσεων» τοῦ φύλλου 108. Παρακάτω * μεταφράζουμε τά κυριότερα σημεῖα τοῦ πολύτιμου αὐτοῦ ἄρθρου τοῦ σ. Μάρτοφ, πού ἀποτελεῖ πρότυπο «σοσιαλδημοκρατικοῦ μανιλοφισμοῦ».

Ἄς δοκιμάσουμε νά βροῦμε ἄκρη μέσα σ' αὐτή τή σύγχυση.

Γιά νά διασαφηνίσουμε τά πράγματα πρέπει κατά πρῶτο λόγο νά καταλάβουμε ποιές δυνάμεις καί πῶς ἀκριβῶς «δημιουργοῦν τήν ἱστορία» τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης στή σημερινή στιγμή. Ἡ ἀπολυταρχία υἱοθέτησε τή θεωρία τοῦ «συσκέπτεσθαι» ἀνάμεσα στόν τσάρο καί στό λαό. Ἐπιθυμώντας νά συσκέπτεται μέ μιά χούφτα ἀνθρώπους ἐκλεγμένους ἀπό τούς τσιφλικάδες καί τούς μαγαζάτορες καί περασμένους ἀπό τό κόσκινο τοῦ ἀστυνομικοῦ ἐλέγχου, ἀρχίζει νά καταπνίγει μέ ἄγρια θηριωδία τήν ἐπανάσταση. Οἱ πιό πλατιοί κύκλοι τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης εἶναι ὑπέρ τῆς θεωρίας τῆς συμφωνίας τοῦ τσάρου μέ τό λαό (οἱ ὀσβομποζντέντσι ἤ τό συνταγματικό-«δημοκρατικό» κόμμα). Ἡ ἀστική τάξη μέ τή θεωρία αὐτή ἐκφράζει τήν προδοσία της ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση, δείχνει ὅτι εἶναι ἕτοιμη στήν ἀρχή νά ὑποστηρίξει τήν ἐπανάσταση κι ἔπειτα νά ἑνωθεῖ μέ τήν ἀντίδραση ἐναντίον της. Τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο, στό βαθμό πού καθοδηγεῖται ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία, ἀπαιτεῖ *μονοκρατορία τοῦ λαοῦ*, δηλ. τήν πλήρη ἐκμηδένιση τῶν δυνάμεων τῆς ἀντίδρασης καί κατά πρῶτο λόγο τήν οὐσιαστική ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης καί τήν ἀντικατάστασή της μέ τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Τό προλεταριάτο ἐπιδιώκει (συχνά ἀσυναίσθητα, μά ἀπαρέγκλιτα καί δραστήρια) νά πάρει μέ τό μέρος του τήν ἀγροτιά καί μέ τή βοήθειά της νά ὁδηγήσει τήν ἐπανάσταση ὥς τήν πλήρη νίκη, παρά τήν ἀστάθεια καί τήν προδοσία τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἡ Κρατική δούμα εἶναι ἀναμφισβήτητα μιά παραχώρηση στήν ἐπανάσταση, παραχώρηση ὅμως πού γίνεται (αὐτό εἶναι ἀκόμα πιό ἀναμφισβήτητο) μέ σκοπό νά καταπνιγεῖ ἡ ἐπανάσταση καί νά μή δοθεῖ σύνταγμα. Οἱ ἀστοί «συμβιβαστικοί» θέλουν νά πετύχουν σύνταγμα μέ σκοπό νά καταπνίξουν τήν ἐπανάσταση· ὁ κ. Βινογκράντοφ (στή «Ρούσκιγε Βέντομοστι») ἐξέφρασε αὐτό τόν πόθο τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, πού πηγάζει ἀναπόφευκτα καί ἐξαιρετικά καθαρά ἀπό τήν ταξική της θέση.

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 210 - 211. *Ἡ Σύντ.*

Γεννιέται τώρα τό ἐρώτημα: τί σημασία ἔχει μέσα σ' αὐτή τήν κατάσταση ἡ ἀπόφαση γιά ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές Δούμας, πού πῆρε ἡ «Ἕνωση συλλόγων» (βλ. τήν «Προλετάρι» φύλλο 14), δηλ. ἡ πιό πλατιά ὀργάνωση τῆς ἀστικῆς διανόησης; Καί ἡ ἀστική διανόηση γενικά θέλει τό «συμβιβασμό». Καί αὐτή ἐπίσης ταλαντεύεται γι' αὐτό τό λόγο, ὅπως τόδειξε ἤδη πολλές φορές ἡ «Προλετάρι», ἀνάμεσα στήν ἀντίδραση καί στήν ἐπανάσταση, ἀνάμεσα στά παζαρέματα καί στήν πάλη, ἀνάμεσα στή συναλλαγή μέ τόν τσάρο καί στήν ἐξέγερση ἐνάντια στόν τσάρο. Καί δέν μπορεῖ νά γίνει διαφορετικά, λόγω τῆς ταξικῆς θέσης τῆς ἀστικῆς διανόησης. Θά ἦταν ὅμως λάθος νά ξεχνᾶμε ὅτι ἡ διανόηση αὐτή εἶναι πιό ἱκανή νά ἐκφράσει τά παρμένα μέ τήν πλατιά ἔννοια οὐσιαστικά συμφέροντα ὅλης τῆς ἀστικῆς τάξης, σέ διάκριση ἀπό τά προσωρινά καί στενά συμφέροντα μόνο τῶν «κορυφῶν» τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ διανόηση εἶναι πιό ἱκανή νά ἐκφράσει τά συμφέροντα τῆς πλατιᾶς μάζας τῆς μικροαστικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. Γι' αὐτό εἶναι πιό ἱκανή, παρ' ὅλη τήν ἀστάθειά της, γιά ἐπαναστατικό ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, καί *μέ τόν ὅρο ὅτι θά προσεγγίσει τό λαό* μπορεῖ νά γίνει μεγάλη δύναμη σ' αὐτό τόν ἀγώνα. Ἀνίσχυρη αὐτή καθαυτή, θά μποροῦσε νά δόσει σέ πολύ σημαντικά στρώματα μικροαστῶν καί ἀγροτῶν ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού τούς λείπει: γνώσεις, πρόγραμμα, καθοδήγηση, ὀργάνωση.

Ἡ οὐσία τῆς ἰδέας τῆς «ἀποχῆς», ὅπως γεννήθηκε στήν «Ἕνωση συλλόγων», συνίσταται συνεπῶς στό ὅτι *τό πρῶτο βῆμα τῆς μεγάλης κεφαλαιοκρατίας πρός τή σύσκεψη-συμβιβασμό μέ τόν τσάρο* προκάλεσε ἀναπόφευκτα *τό πρῶτο βῆμα τῆς μικροαστικῆς διανόησης πρός τήν προσέγγιση μέ τόν ἐπαναστατημένο λαό.* Οἱ τσιφλικάδες καί οἱ κεφαλαιοκράτες ἔκλιναν πρός τά δεξιά, ἡ ἀστική διανόηση, ἐκπρόσωπος τῆς μικροαστικῆς τάξης, ἔκλινε πρός τά ἀριστερά. Οἱ πρῶτοι πηγαίνουν πρός τόν τσάρο, χωρίς καθόλου νά πάψουν νά τόν ἀπειλοῦν ἐπανειλημμένα μέ τή δύναμη τοῦ λαοῦ. Οἱ δεύτεροι σκέπτονται ἄν θά πρέπει νά πᾶνε στό λαό, χωρίς νά ξεκόψουν ἀκόμα ὁριστικά ἀπό τή θεωρία τοῦ «συμβιβασμοῦ» καί χωρίς νά πάρουν *πέρα γιά πέρα* τόν ἐπαναστατικό δρόμο.

Αὐτοῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς, πού γεννήθηκε, ὅπως τό τονίσαμε ἤδη στήν «Προλετάρι» φύλλο 12, στό ἐσωτερικό τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Μόνο πολύ κοντόφθαλμοι καί ἐπιπόλαιοι ἄνθρωποι μποροῦσαν νά δοῦν σ' αὐτή τήν ἰδέα τή μή ἐπέμβαση, τήν ἀπουσία, τήν ἀποχή κτλ. Ἡ ἀστική δια-

νόηση δέν ἔχει λόγους νά *ἀπέχει*, γιατί τό ἴδιο ὑψηλό τιμοκρατικό ἐκλογικό σύστημα τήν *συγκ*ρατεῖ μακριά ἀπό τήν Κρατική δούμα. Ἡ ἀστική διανόηση στήν ἀπόφασή της γιά ἀποχή βάζει στήν πρώτη γραμμή τήν «κινητοποίηση ὅλων τῶν δημοκρατικῶν στοιχείων τῆς χώρας». Ἡ ἀστική διανόηση εἶναι τό πιό δραστήριο, ἀποφασιστικό καί μαχητικό στοιχεῖο τοῦ ὀσβομποζντενικοῦ, συνταγματικοῦ-«δημοκρατικοῦ» κόμματος. Τό νά κατηγορεῖ κανείς αὐτή τή διανόηση, ἐξαιτίας τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς, γιά ἐπιφυλακτικότητα κτλ., ἤ ἀκόμα τό νά ἀρνηθεῖ κανείς νά ὑποστηρίζει τήν ἰδέα αὐτῆς τῆς διανόησης, *καθώς καί τήν ἀνάπτυξη αὐτῆς τῆς ἰδέας* — σημαίνει ὅτι βοηθᾶ ἀπό μυωπία τή μεγάλη μοναρχική ἀστική τάξη, πού τό ὄργανό της, τό περιοδικό «Ὀσβομποζντένιγε», δέν ξεσπαθώνει τοῦ κάκου ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς.

Ἡ ὀρθότητα τῆς ἄποψης πού ἐκθέσαμε, ἐκτός ἀπό τούς γενικούς καί βασικούς συλλογισμούς, ἐπιβεβαιώνεται καί ἀπό τίς πολύτιμες ὁμολογίες τοῦ κ. *Σ. Σ.*[95] στό τεῦχος 75 τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε». Εἶναι πάρα πολύ χαρακτηριστικό τό γεγονός ὅτι ὁ κ. *Σ. Σ.* κατατάσσει τούς ὀπαδούς τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς στή «ριζοσπαστική» ὁμάδα καί τούς ἀντιπάλους τους στή «μετριοπαθῆ» ὁμάδα. Τούς πρώτους τούς κατηγορεῖ γιά «ναροντοβολτσισμό», γιά ἐπανάληψη τῶν λαθῶν «τῶν δραστήριων ἐπαναστατικῶν ὁμάδων» (κατηγορία πού τιμᾶ ἐκεῖνον ἐνάντια στόν ὁποῖο τήν ἐκτοξεύει τό «Ὀσβομποζντένιγε»)· γιά τούς δεύτερους λέει ἀνοιχτά ὅτι βρίσκονται ἀνάμεσα σέ δυό πυρά: ἀνάμεσα στήν ἀπολυταρχία καί στήν «κοινωνική (sic!) ἐπανάσταση», καί ὁ καημένος ὁ κ. *Σ. Σ.* ἀπό τό φόβο του παραλίγο νά μπέρδευε τή λαοκρατική δημοκρατία μέ τήν κοινωνική ἐπανάσταση! Ἡ πιό πολύτιμη ὅμως ὁμολογία τοῦ κ. *Σ. Σ.* εἶναι ἡ παρακάτω: γιά τούς ριζοσπάστες — λέει, συγκρίνοντας τό συνέδριο τῆς «Ἕνωσης συλλόγων» μέ τό συνέδριο τῶν ζέμτσι — «τό κέντρο βάρους βρισκόταν ἀναμφισβήτητα (ἀκοῦτε!) στό αἴτημα ν' ἀλλάξει τό σύστημα τῶν ἐκλογῶν, *ἐνῶ γιά τήν πιό μετριοπαθῆ ὁμάδα τό βασικό συμφέρον βρισκόταν στή διεύρυνση τῶν δικαιωμάτων τῆς Δούμας»*.

Αὐτό τά λέει ὅλα! Ὁ κ. *Σ. Σ.* φανέρωσε μέ τή φλυαρία του τίς ἐνδόμυχες «σκέψεις» τῶν τσιφλικάδων καί τῶν κεφαλαιοκρατῶν, πού τίς ξεσκεπάσαμε ἑκατοντάδες φορές. Τό «βασικό συμφέρον» τους δέν εἶναι τό τράβηγμα τοῦ λαοῦ στίς ἐκλογές (αὐτό τό πράγμα τό φοβοῦνται), ἀλλά *ἡ διεύρυνση τῶν δικαιωμάτων τῆς Δούμας*, δηλ. ἡ μετατροπή τῆς *μεγαλοαστικῆς* συνέλευσης

ἀπό συμβουλευτική σέ νομοθετική. Νά ποῦ εἶναι ὁ κόμπος. Ἡ μεγαλοαστική τάξη ποτέ δέ θά μπορέσει νά ἱκανοποιηθεῖ μέ μιά «νομοσυμβουλευτική» Δούμα. Ἀπό δῶ πηγάζει τό ἀναπόφευκτο τῶν συνταγματικῶν συγκρούσεων μέσα στήν Κρατική δούμα. Ἡ μεγαλοαστική τάξη ὅμως *δέ θά μπορέσει ποτέ* νά γίνει σίγουρος καί πιστός ὀπαδός τῆς *κυριαρχίας τοῦ λαοῦ*. Πάντα θά παίρνει μέ τό ἕνα χέρι τό σύνταγμα (γιά τόν ἑαυτό της), ἐνῶ μέ τό ἄλλο χέρι *θά ἀφαιρεῖ* τά δικαιώματα ἀπό τό λαό ἤ θά ἀντιδρᾶ στή διεύρυνση τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ. Ἡ μεγαλοαστική τάξη δέν μπορεῖ παρά νά τείνει πρός τό σύνταγμα, πού ἐξασφαλίζει τά προνόμιά της. Ἡ ριζοσπαστική διανόηση δέν μπορεῖ παρά νά τείνει στό νά ἐκφράζει τά συμφέροντα τῶν πιό πλατιῶν στρωμάτων τῆς μικροαστικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. Ἡ δεξιά πτέρυγα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, ἀφοῦ πῆρε πέντε καί στό χέρι, ἄρχισε ἀμέσως «νά βάζει μυαλό» καί παραιτεῖται κιόλας, ὅπως εἴδαμε, ἀπό τά «παράνομα» συνέδρια. Ἡ ἀριστερή πτέρυγα εἶδε ὅτι δέν τῆς ἔμειναν οὔτε καί τά πέντε, ὅτι οἱ τσιφλικάδες καί οἱ κεφαλαιοκράτες, ἀφοῦ χρησιμοποίησαν τίς ὑπηρεσίες τοῦ «3ου στοιχείου» (ζύμωση, προπαγάνδα, ὀργάνωση τοῦ τύπου κτλ.), εἶναι ἕτοιμοι νά τήν *προδόσουν*, κατευθύνοντας τίς προσπάθειές τους μέσα στήν Κρατική δούμα πρός ὄφελος τῶν *δικῶν τους* ἀντιλαϊκῶν δικαιωμάτων καί ὄχι πρός ὄφελος τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ. Καί νά, ἡ ἀστική διανόηση ἀφοῦ μυρίστηκε τήν ἀρχή τῆς προδοσίας στιγματίζει τήν Κρατική δούμα σά «θρασεία πρόκληση» τῆς κυβέρνησης ἀπέναντι σ' ὅλους τούς λαούς τῆς Ρωσίας, κηρύσσει ἀποχή, συνιστᾶ τήν «κινητοποίηση τῶν δημοκρατικῶν στοιχείων».

Μέσα σέ μιά τέτοια κατάσταση πραγμάτων τό νά τά βάλει μέ τήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς θά σήμαινε ἀπομέρους τῆς σοσιαλδημοκρατίας νά παίζει τό ρόλο τοῦ βλάκα στήν πολιτική. Τό σίγουρο ταξικό ἔνστικτο τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου ὑπαγόρευσε στήν πλειοψηφία τῶν συντρόφων τῆς Ρωσίας τήν ἰδέα τῆς *ἐνεργοῦ* ἀποχῆς. Αὐτό σημαίνει: νά ὑποστηρίζουμε τήν ἀριστερή πτέρυγα καί *νά τήν τραβᾶμε μέ τό μέρος μας*, νά προσπαθοῦμε νά ξεχωρίσουμε τά στοιχεῖα τῆς *ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας* γιά νά χτυπήσουμε μαζί τους τήν ἀπολυταρχία. Ἡ ριζοσπαστική διανόηση μᾶς ἅπλωσε τό δάχτυλο — ἅρπαξέ την ἀπό τό χέρι! Ἄν ἡ ἀποχή δέν εἶναι καυχησιολογία, ἄν ἡ κινητοποίηση δέν εἶναι λογοκοπία, ἄν ἡ ἀγανάκτηση γιά τή θρασεία πρόκληση δέν εἶναι θεατρινισμός, τότε ἔχετε ὑποχρέωση νά ξεκόψετε ἀπό τούς «συμβιβαστικούς», νά ταχθεῖτε μέ τή θεωρία

τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ, νά υἱοθετήσετε, νά υἱοθετήσετε *στήν πράξη* τά μοναδικά συνεπῆ καί ὁλοκληρωμένα συνθήματα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Νά ἐνωθοῦμε μ' ἐκείνους πού υἱοθετοῦν στήν πράξη αὐτά τά συνθήματα, νά ρίξουμε στό βόθρο μπροστά σέ ὅλο τό λαό ἐκείνους πού παραμένουν μέ τό μέρος τῶν «συμβιβαστικῶν» — αὐτή εἶναι ἡ μοναδική σωστή τακτική τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου.

Οἱ νεοϊσκριστές μας ἄφησαν νά τούς διαφύγει καί ἡ ταξική προέλευση καί τό πραγματικό πολιτικό νόημα τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς, ἀνοίγοντας πυρά... στόν ἀέρα. Ὁ σ. Τσερεβάνιν γράφει στό φύλλο 108: «Ὅπως φαίνεται ἀπό τίς προκηρύξεις τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ντόν καί τῆς ὁμάδας Πετρούπολης, καί οἱ δυό αὐτές ὀργανώσεις» (σημ.: *μενσεβίκικες*. Σημείωση τῆς σύνταξης τῆς «Προλετάρι») «τάσσονται ὑπέρ τῆς ἀποχῆς. Θεωροῦν ἐπονείδιστη προδοσία ἀπέναντι στήν ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης τή συμμετοχή στίς ἐκλογές γιά μιά τέτοια Δούμα καί στιγματίζουν ἐκ τῶν προτέρων τούς φιλελευθέρους πού θά πάρουν μέρος στίς ἐκλογές. *Ἔτσι ἀποκλείεται ἡ δυνατότητα νά γίνει ἡ Κρατική δούμα ὄργανο τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης κι ὅπως φαίνεται ἀπορρίπτεται ἡ ζύμωση πού στρέφεται πρός αὐτή τήν κατεύθυνση»*. Οἱ λέξεις πού ὑπογραμμίσαμε δείχνουν ἀκριβῶς τό λάθος πού τονίσαμε τώρα *. Ἐκεῖνοι πού καταφέρονται μέ στόμφο ἐνάντια στή «μή ἀνάμιξη» ἁπλῶς *συγκαλύπτουν* τό πραγματικά σπουδαῖο ζήτημα τῶν *τρόπων* ἀνάμιξης. Ὑπάρχουν δυό τρόποι ἀνάμιξης, δυό τύποι συνθημάτων. Ὁ πρῶτος τρόπος εἶναι: «δεκαπλασιασμός τῆς ζύμωσης, ὀργάνωση παντοῦ συγκεντρώσεων, χρησιμοποίηση τῶν ἐκλογικῶν συγκεντρώσεων ἔστω καί μέ βίαιη διείσδυση σ' αὐτές, ὀργάνωση διαδηλώσεων, πολιτικῶν ἀπεργιῶν κτλ. κ.ο.κ.» («Προλετάρι» φύλλο 12). Τά συνθή-

* Στό χειρόγραφο ἀκολουθεῖ παρακάτω τό ἑξῆς σβησμένο κείμενο: «„Ὄργανο τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης" δέν πρέπει νά γίνει καί δέν ὑπάρχει λόγος νά γίνει ἡ Κρατική δούμα, γιατί ἡ Κρατική δούμα ἀναπόφευκτα καί ὁπωσδήποτε θά εἶναι *ἐνμέρει* ὄργανό της. Ἐνμέρει, δηλ. στό μέτρο πού εἶναι ἀναπόφευκτες μέσα σ' αὐτήν οἱ συνταγματικές προστριβές τῆς *μεγαλοαστικῆς τάξης* μέ τόν τσάρο. Γιά μᾶς ὅμως τό κέντρο βάρους δέν πρέπει νά βρίσκεται σ' αὐτή, γιατί αὐτή ἀναπόφευκτα θά προδόσει τό προλεταριάτο, ἀλλά στή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς καί τῆς ριζοσπαστικῆς διανόησης πού εἶναι ἱκανή νά πλησιάσει αὐτήν τή μάζα. Ποιό εἶναι πιό σπουδαῖο: Νά ἐμποδίσουμε τή συμφωνία τῶν τσιφλικάδων μέ τόν τσάρο ἤ νά βοηθήσουμε τή συμφωνία τῆς ἀγροτιᾶς μέ τό προλεταριάτο; Ὁ σ. Τσερεβάνιν θά φέρει τήν ἀντίρρηση: ἄς εἶναι σπουδαιότερο τό δεύτερο, μά καί τό πρῶτο πρέπει νά γίνει. Πολύ καλά. Τότε ἄς δοῦμε *πῶς* θά τό κάνουμε». *Ἡ Σύντ.*

ματα *αὐτῆς* τῆς ζύμωσης τά ἐκθέσαμε ἤδη. Ὁ ἄλλος τρόπος εἶναι νά ἀναλάβουμε «τήν ἐπαναστατική ὑποχρέωση νά πᾶμε στήν Κρατική δούμα γιά νά πετύχουμε τή μετατροπή της σέ ἐπαναστατική συνέλευση, πού θά ἀνέτρεπε τήν ἀπολυταρχία καί θά συγκαλοῦσε συντακτική συνέλευση» (ὁ σ. Τσερεβάνιν στήν «Ἴσκρα» φύλλο 108), ἤ «νά ἀσκήσουμε πίεση στούς ἐκλέκτορες, ἔτσι πού γιά τή Δούμα νά ἐκλέγονται μόνον οἱ φανατικοί ὀπαδοί τῆς δημοκρατικῆς καί ἐλεύθερης ἀντιπροσώπευσης» (ὁ σ. Μάρτοφ στήν «Ἐργατική Ἐφημερίδα» τῆς Βιέννης).

Αὐτή ἀκριβῶς ἡ διαφορά τῶν μεθόδων ἀντανακλᾶ τή διαφορά τῶν «δυό τακτικῶν» τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἡ ὀπορτουνιστική πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἔχει πάντα τήν τάση «νά ἀσκεῖ πίεση» πάνω στήν ἀστική δημοκρατία μέ τό μέσο τῆς *ἀπόσπασης ὑποχρεώσεων*. Ἡ ἐπαναστατική πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας «ἀσκεῖ πίεση» πάνω στήν ἀστική δημοκρατία καί τή σπρώχνει πρός τά ἀριστερά *μέ τό νά τή στιγματίζει γιά στροφή πρός τά δεξιά*, μέ τό νά διαδίδει στή μάζα τά συνθήματα τῆς ἀποφασιστικῆς ἐπανάστασης. Ἡ θεωρία τῆς «ἀπόσπασης ὑποχρεώσεων», αὐτή ἡ περιβόητη θεωρία τοῦ *χάρτη ἡλιοτροπίου* τοῦ Σταροβέρ, ἀποτελεῖ μεγίστη ἀφέλεια πού μπορεῖ μόνο νά σπέρνει σύγχυση στό προλεταριάτο καί νά τό διαφθείρει. Ἀπό ποιόν θά ζητήσει ὁ σ. Τσερεβάνιν εὐθύνες γιά τήν «ὑποχρέωση» πού ἀνέλαβε; Ἀπό τό θεό; Καί μήπως ὁ σ. Τσερεβάνιν δέν ξέρει ὅτι κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ὑλικῶν συμφερόντων τῆς τάξης *ὅλες χωρίς ἐξαίρεση* οἱ ὑποχρεώσεις θά πᾶνε στό διάβολο; Μήπως δέν εἶναι παιδαριωδία ἡ σκέψη τοῦ ἴδιου πάλι σ. Τσερεβάνιν νά δεσμεύσει τούς ἀστούς βουλευτές τῆς Κρατικῆς δούμας ἀπέναντι στό ἐπαναστατικό προλεταριάτο μέ «κατηγορηματικές ἐντολές»; Μά ὁ σ. Μάρτοφ, ἄν ἄρχιζε νά ἐφαρμόζει *στήν πράξη* τό σχέδιό του, θά ἀναγκαζόταν *νά δηλώσει* μπροστά στήν ἐργατική τάξη ὅτι ὁ Ν. Ν. ἤ ὁ Μ. Μ. τῆς δοσμένης συνέλευσης τῶν τσιφλικάδων εἶναι «φανατικοί ὀπαδοί τῆς ἐλεύθερης καί δημοκρατικῆς ἀντιπροσώπευσης»! Τό νά κάνεις τέτοιες δηλώσεις θά σήμαινε νά σπέρνεις τή μεγαλύτερη πολιτική διαφθορά!

Σημειῶστε καί τοῦτο: ὅλες αὐτές οἱ «ἐπαναστατικές ὑποχρεώσεις» τῶν διαφόρων κυρίων Πετρουνκέβιτς, Ροντίτσεφ καί tutti quanti *, ὅλες αὐτές οἱ κατηγορηματικές ἐντολές, ὅλες αὐτές οἱ ὑπογραφές γιά «κατηγορηματική ὑποστήριξη τῆς δημοκρατικῆς καί ἐλεύθερης ἀντιπροσώπευσης» (ζήτημα εἶναι ἄν θά

* — τῶν ὁμοίων τους. *Ἡ Σύντ.*

μποροῦσε νά βρεῖ κανείς πιό γενικό, ἀσαφῆ καί συγκεχυμένο ὅρο) θά παίρνονταν καί θά δίνονταν *ἐξονόματος τῆς σοσιαλδημοκρατίας πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ προλεταριάτου*. Γιατί αὐτό δέν μπορεῖ νά γίνει ἀνοιχτά, μά ἀκόμα καί στίς συνθῆκες τῆς ἀνοιχτῆς ζύμωσης στίς ἐλεύθερες χῶρες οἱ πολιτικοί παράγοντες ἀναλαμβάνουν ὑποχρεώσεις μέ βάση τά προγράμματα τῶν *κομμάτων* καί λιγότερο μέ μερικότερες συμφωνίες, ἐνῶ σέ μᾶς *δέν ὑπάρχουν καί δέ θά ὑπάρχουν* καθορισμένα καί διαμορφωμένα κόμματα στίς ἐκλογές γιά τήν Κρατική δούμα! Γιά δέστε λοιπόν, σύντροφοι νεοϊσκριστές, πῶς ξαναβουλιάξατε στό βάλτο: στά λόγια μιλᾶτε ὅλο γιά «μάζα», «μπροστά στή μάζα», «μέ συμμετοχή τῆς μάζας», «αὐτενέργεια τῆς μάζας», ἐνῶ στήν πράξη τό «σχέδιό» σας καταντάει νά εἶναι μυστικές συναλλαγές σχετικά μέ τήν ὑποχρέωση πού θά ἀναλάβει ὁ κύριος Πετρουνκέβιτς νά μήν εἶναι προδότης τῆς ἐπανάστασης, ἀλλά «φανατικός» ὀπαδός της!

Οἱ νεοϊσκριστές μόνοι τους ἔφθασαν σέ παραλογισμό. Στή Ρωσία κανείς καί πουθενά, ἀκόμα καί ἀνάμεσα στούς ὀπαδούς τους, οὔτε κάν σκέπτεται νά ἀναλάβει τέτοιες ἀνόητες «ἐπαναστατικές ὑποχρεώσεις». Ὄχι. Πρέπει νά ἀναμιχθοῦμε, ὄχι ὅμως μ' αὐτόν τόν τρόπο. Πρέπει νά ἀναμιχθοῦμε *στιγματίζοντας* κατά τόν πιό ἀμείλικτο τρόπο τή θεωρία τοῦ συμβιβασμοῦ καί τῶν ἀστῶν συμβιβαστικῶν, ὅλων αὐτῶν τῶν Πετρουνκέβιτς κλπ. Νά ξεσκεπάζουμε τήν ἀστική τους προδοσία ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση, νά συνενώνουμε ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία *(καί γιά κάθε ἐνδεχόμενο καί ἐνάντια στή Δούμα)* τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις *γιά τήν ἐξέγερση* — αὐτή εἶναι ἡ μοναδική σίγουρη μέθοδος ἄσκησης πραγματικῆς «πίεσης» πάνω στή Δούμα, πραγματικῆς προετοιμασίας τῆς νίκης τῆς ἐπανάστασης. Μόνο μ' αὐτό τό σύνθημα πρέπει νά ἀναμιγνυόμαστε στήν προεκλογική ζύμωση, ὄχι γιά ἐκλογικές μανοῦβρες, συναλλαγές καί ὑποχρεώσεις, ἀλλά γιά νά προπαγανδίζουμε τήν ἐξέγερση. Καί μόνο ἡ πραγματική δύναμη τοῦ ὁπλισμένου λαοῦ θά δόσει τή δυνατότητα νά χρησιμοποιηθοῦν πρός ὄφελος τῆς ἐπανάστασης (καί ὄχι πρός ὄφελος ἑνός στενά ἀστικοῦ συντάγματος) οἱ πιθανές καί ἐνδεχόμενες μελλοντικές συγκρούσεις μέσα στούς κόλπους τῆς Κρατικῆς δούμας ἤ ἀνάμεσα στήν Κρατική δούμα καί στόν τσάρο. Λιγότερη ἐμπιστοσύνη στήν Κρατική δούμα, περισσότερη ἐμπιστοσύνη στίς δυνάμεις τοῦ ἐξοπλισμένου προλεταριάτου, κύριοι!

Φθάσαμε τώρα καί στό σύνθημα: ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης. Ἄς τό ἐξετάσουμε πιό προσεκτικά.

Πρῶτο, ἀπό καθαρά θεωρητική ἄποψη δέν εἶναι σωστό νά προβάλλεται στήν πρώτη γραμμή τό σύνθημα τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης ἀντί τοῦ συνθήματος: κυριαρχία τοῦ λαοῦ. Τό πρῶτο ἀναφέρεται στή διακυβέρνηση, τό δεύτερο στή συγκρότηση τοῦ κράτους. Γι' αὐτό τό λόγο τό πρῶτο ταιριάζει μέ τήν προδοτική ἀστική θεωρία τοῦ «συμβιβασμοῦ» (αὐτοδιοικούμενος λαός μέ ἐπικεφαλῆς τόν τσάρο, πού «δέν κυβερνᾶ, ἀλλά βασιλεύει»), τό δεύτερο εἶναι ἀπόλυτα ἀταίριαστο. Τό πρῶτο εἶναι παραδεκτό γιά τούς ὀσβομποζντέντσι, τό δεύτερο ἀπαράδεκτο.

Δεύτερο, ἡ ταύτιση τῆς ὀργάνωσης τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης μέ τήν ὀργάνωση τῆς παλλαϊκῆς ἐξέγερσης εἶναι πέρα γιά πέρα ἀνόητη. Ἡ ἐξέγερση εἶναι ἐμφύλιος πόλεμος, καί ὁ πόλεμος ἀπαιτεῖ στρατό. Ἀντίθετα ἡ αὐτοδιοίκηση αὐτή καθαυτή δέν ἀπαιτεῖ στρατό. Ὑπάρχουν χῶρες ὅπου ὑπάρχει αὐτοδιοίκηση, μά δέν ὑπάρχει στρατός. Καί ἡ ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση δέν ἀπαιτεῖ ἐπαναστατικό στρατό ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐπανάσταση γίνεται μέ τόν τύπο τῆς Νορβηγίας: «ἀπέλυσαν» τό βασιλιά καί ἔκαναν δημοψήφισμα. Ὅταν ὅμως ὁ λαός καταπιέζεται ἀπό τό δεσποτισμό πού στηρίζεται στό στρατό καί ἀρχίζει τόν ἐμφύλιο πόλεμο, τότε τό νά ταυτίζεται ἡ ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση μέ τόν ἐπαναστατικό στρατό, νά προβάλλεται ἡ πρώτη καί νά ἀποσιωπᾶται ὁ δεύτερος εἶναι πραγματικά ἀνείπωτη προστυχιά πού ἐκφράζει ἤ προδοσία ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση ἤ ἐξαιρετική κουταμάρα.

Τρίτο, καί ἡ ἱστορία ἐπιβεβαιώνει τήν ὁλοφάνερη ἐξάλλου ἀλήθεια ὅτι μόνο ἡ πλήρης καί ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐξέγερσης ἐξασφαλίζει πέρα γιά πέρα τή δυνατότητα ὀργάνωσης πραγματικῆς αὐτοδιοίκησης. Θά ἦταν δυνατή στή Γαλλία ἡ δημοτική ἐπανάσταση τοῦ Ἰούλη τοῦ 1789, ἄν στίς 14 τοῦ Ἰούλη τό ἐξεγερμένο καί ἐξοπλισμένο Παρίσι δέν εἶχε νικήσει τά βασιλικά στρατεύματα, δέν εἶχε πάρει τή Βαστίλλη, δέν εἶχε τσακίσει στή ρίζα της τήν ἀντίσταση τῆς ἀπολυταρχίας; Ἤ μήπως οἱ νεοϊσκριστές θά μᾶς παραπέμψουν ὅσον ἀφορᾶ τήν περίπτωση αὐτή στό παράδειγμα τῆς πόλης Μονπελιέ, ὅπου ἡ δημοτική ἐπανάσταση, ἡ ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης ἔγινε εἰρηνικά, ὅπου μάλιστα ψηφίστηκε εὐχαριστήριο στό διοικητή γιά τήν καλοσύνη πού εἶχε νά βοηθήσει στήν ἴδια τήν ἀνατροπή του; Μήπως περιμένει ἡ νέα «Ἴσκρα» ὅτι στή διάρκεια τῆς ζύμωσής μας γιά τίς ἐκλογές τῆς Δούμας θά εὐχαριστοῦμε τούς γενικούς διοικητές γιατί θά ἀπομακρύνονται μόνοι τους *πρίν τήν κατά-*

ληψη τῶν ρωσικῶν Βαστιλλῶν; Δέν εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι στή Γαλλία τό 1789 ἡ περίοδος τῆς δημοτικῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἀπαρχῆς *τοῦ ἐκπατρισμοῦ τῶν ἀντιδραστικῶν*, ἐνῶ σέ μᾶς τό σύνθημα τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης, *ἀντί* τοῦ συνθήματος τῆς ἐξέγερσης, προβάλλεται τότε πού συνεχίζεται ἀκόμα *ὁ ἐκπατρισμός τῶν ἐπαναστατῶν;* Ὅταν κάποιο ρῶσο βαθμοῦχο τόν ρώτησαν γιατί στίς 6 τοῦ Αὐγούστου δέ δόθηκε ἀμνηστία, ἐκεῖνος ἀπάντησε: «γιά ποιό λόγο νά ἀφήσουμε ἐλεύθερα 10 000 ἄτομα πού μᾶς στοίχισε τόσο κόπο νά τά συλλάβουμε καί πού αὔριο κιόλας θά ἄρχιζαν ἕνα λυσσαλέο ἀγώνα ἐναντίον μας;». Ὁ βαθμοῦχος αὐτός σκέφτηκε λογικά, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού μιλοῦν γιά «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση» πρίν τήν ἀπελευθέρωση αὐτῶν τῶν 10 000 δέ σκέπτονται λογικά.

Τέταρτο, ἡ σύγχρονη ρωσική πραγματικότητα δείχνει παραστατικά τήν ἀνεπάρκεια τοῦ συνθήματος «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση» καί τήν ἀνάγκη ἑνός ἄμεσου καί ἀκριβολογημένου συνθήματος ἐξέγερσης. Δέστε τί ἔγινε στό Σμολένσκ στίς 2 τοῦ Αὐγούστου (μέ τό παλιό ἡμερολόγιο). Τό δημοτικό συμβούλιο θεώρησε παράνομο τό στρατωνισμό τῶν κοζάκων, ἔπαψε νά τούς δίνει χρήματα, ὀργάνωσε γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ πληθυσμοῦ τή δημοτική πολιτοφυλακή, ἀπευθύνθηκε μέ ἔκκληση στούς στρατιῶτες νά σταματήσουν τή βία πού ἐφαρμοζόταν σέ βάρος τῶν πολιτῶν. Θά θέλαμε νά ξέρουμε ἄν τό βρίσκουν ἀρκετό αὐτό οἱ καλοί μας οἱ νεοϊσκριστές. Δέν πρέπει μήπως νά βλέπουμε αὐτή τήν πολιτοφυλακή σάν *ἐπαναστατικό στρατό*, σάν ὄργανο ὄχι μόνο ἄμυνας ἀλλά καί ἐπίθεσης; — καί ἐπίθεσης ὄχι μόνο ἐνάντια στήν ἴλη τῶν κοζάκων πού στρατωνίστηκε στό Σμολένσκ, ἀλλά ἐνάντια στήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση γενικά; Δέν πρέπει μήπως νά προπαγανδίζουμε αὐτή τήν ἰδέα γιά τήν ἀνακήρυξη ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ καί γιά τά καθήκοντά του; Μπορεῖ νά θεωροῦμε ἐξασφαλισμένη μιά πραγματικά *λαϊκή* αὐτοδιοίκηση τῆς πόλης Σμολένσκ, ὅσο ὁ ἐπαναστατικός στρατός δέ θά ἔχει πετύχει ἀποφασιστική νίκη ἐνάντια στόν τσαρικό στρατό,

Πέμπτο, τά γεγονότα μαρτυροῦν ἀδιάψευστα ὅτι τό σύνθημα τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης, ἀντί τοῦ συνθήματος τῆς ἐξέγερσης ἤ μέ τήν ἔννοια (;) τοῦ συνθήματος τῆς ἐξέγερσης, ὄχι μόνο εἶναι «παραδεκτό» γιά τούς ὀσβομποζντέντσι, ἀλλά καί *υἱοθετήθηκε ἀπ' αὐτούς*. Πάρτε τό «Ὀσβομποζντένιγε» τεῦχος 74. Θά δεῖτε ὅτι καταδικάζει κατηγορηματικά τό «παράλογο καί ἐγκληματικό κήρυγμα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης» καί ταυτόχρονα

ὑπερασπίζει τή δημοτική πολιτοφυλακή καί τή συγκρότηση ὀργάνων τοπικῆς αὐτοδιοίκησης, σά στοιχείων τῆς μελλοντικῆς προσωρινῆς κυβέρνησης (σύγκρ. τήν «Προλετάρι» φύλλο 12).
Ἀπ' ὅποια πλευρά κι ἄν ἐξετάσετε τό ζήτημα θά ἀποδειχτεῖ ἀμετάτρεπτα ὅτι τό νέο σύνθημα τῆς νέας «Ἴσκρα» εἶναι σύνθημα ὀσβομποζντενικό. Οἱ σοσιαλδημοκράτες πού καλύπτουν ἤ παραμερίζουν τό σύνθημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης, γιά νά προωθήσουν τό σύνθημα τῆς ὀργάνωσης ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης, σέρνονται στήν οὐρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης, ἀντί νά βαδίσουν ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Μᾶς μέμφονται γιατί «κοπανᾶμε» ἐπίμονα τά ἴδια καί τά ἴδια συνθήματα. Ἐμεῖς θεωροῦμε τή μομφή αὐτή κομπλιμέντο. Τό καθῆκον μας εἶναι ἀκριβῶς αὐτό: παράλληλα μέ τίς γενικές ἀλήθειες τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος πρέπει νά κοπανᾶμε ἀκούραστα γιά νά ριζώσουν στό μυαλό τά φλέγοντα πολιτικά συνθήματα. Κατορθώσαμε νά διαδόσουμε πλατύτατα τό μισητό γιά τούς φιλελευθέρους «τετράπτυχο» (καθολική, ἄμεση, ἴση καί μυστική ψηφοφορία). Κάναμε γνωστή στίς ἐργατικές μάζες τήν «ἑξάδα» τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν (τοῦ λόγου, τῆς συνείδησης, τοῦ τύπου, τοῦ συνέρχεσθαι, τοῦ συνεταιρίζεσθαι καί τῶν ἀπεργιῶν). Πρέπει τώρα νά ἐπαναλαμβάνουμε ἑκατομμύρια καί δισεκατομμύρια φορές τήν «τριάδα» τῶν πιό ἄμεσων ἐπαναστατικῶν καθηκόντων (ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση). Οἱ λαϊκές δυνάμεις γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτῶν τῶν καθηκόντων αὐξάνουν αὐθόρμητα ὄχι μέρα μέ τή μέρα, ἀλλά ὥρα μέ τήν ὥρα. Οἱ ἀπόπειρες ἐξέγερσης πληθαίνουν, ἡ ὀργάνωσή της ἀναπτύσσεται, ὁ ἐξοπλισμός προχωρεῖ. Μέσα ἀπό τίς γραμμές τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν πού φορᾶνε ζιπούνια, σακκάκια καί στρατιωτικές στολές ἀναδείχνονται ἄγνωστοι ἥρωες, ἀδιάρρηκτα δεμένοι μέ τή μάζα, πού ὅλο καί πιό βαθιά διαποτίζονται ἀπό τόν εὐγενικό φανατισμό τῆς λαϊκῆς ἀπελευθέρωσης. Ἡ δουλειά μας εἶναι νά φροντίσουμε ὥστε ὅλα αὐτά τά ρυάκια νά ἑνωθοῦν σ' ἕνα ἰσχυρό χείμαρρο, ὥστε τό φῶς ἑνός συνειδητοῦ, ἄμεσου, ξεκάθαρου καί ἀκριβολογημένου ἐπαναστατικοῦ προγράμματος τῶν πιό ἄμεσων καθηκόντων μας νά φωτίσει τό αὐθόρμητο κίνημα καί νά δεκαπλασιάσει ἔτσι τίς δυνάμεις του.

Συμπεράσματα. Ἡ τακτική μας ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ μέ πέντε σημεῖα: 1) ἔντονη ζύμωση ἀπ'

ἀφορμή τό νόμο γιά τήν Κρατική δούμα καί τίς ἐκλογές γι' αὐτήν, ὀργάνωση συγκεντρώσεων, χρησιμοποίηση τῆς προεκλογικῆς ζύμωσης, διαδηλώσεις κτλ. κ.ο.κ.· 2) στό κέντρο ὅλης αὐτῆς τῆς καμπάνιας ζύμωσης πρέπει νά βρίσκονται τά συνθήματα: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση· διάδοση τοῦ προγράμματος αὐτῆς τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης· 3) συνένωση γι' αὐτή τή ζύμωση καί γιά τόν ἔνοπλο ἀγώνα ὅλων τῶν στοιχείων τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας καί μόνο αὐτῶν, δηλ. μόνο ἐκείνων πού δέχονται στήν πράξη τά παραπάνω συνθήματα· 4) ὑποστήριξη τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς, πού γεννήθηκε στήν ἀριστερή πτέρυγα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, ἔτσι ὥστε ἡ ἀποχή αὐτή νά εἶναι ἐνεργός ἀποχή, μέ τήν ἔννοια τῆς πιό πλατιᾶς ζύμωσης πού ἀναφέραμε πιό πάνω. Τράβηγμα τῶν ἀριστερῶν ἐκπροσώπων τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας μέ τό μέρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ-δημοκρατικοῦ προγράμματος καί σέ μιά δράση πού νά τούς φέρνει κοντά στή μικροαστική τάξη καί στήν ἀγροτιά· 5) ἀμείλικτο ξεσκέπασμα καί στιγματισμός, μπροστά στίς πιό πλατιές μάζες τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, τῆς ἀστικῆς θεωρίας τοῦ «συμβιβασμοῦ» καί τῶν ἀστῶν «συμβιβαστικῶν»· πλατιά κοινοποίηση καί ἐξήγηση κάθε προδοτικοῦ καί ἀσταθοῦς βήματός τους, τόσο πρίν ἀπό τή σύγκληση τῆς Δούμας ὅσο καί μέσα στή Δούμα· προφύλαξη τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπ' αὐτούς τούς ἀστούς προδότες τῆς ἐπανάστασης.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 15, 5 τοῦ Σεπτέμβρη (23 τοῦ Αὐγούστου) 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

Η ΠΙΟ ΣΑΦΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΙΟ ΜΠΕΡΔΕΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Στό κύριο ἄρθρο * τονίσαμε τό μπέρδεμα πού παρουσιάζει τό καινούργιο σχέδιο τῆς «καμπάνιας γιά τή Δούμα», πού διατύπωσε ἡ νέα «Ἴσκρα». Παραθέτουμε μιά πολύ σαφῆ ἔκθεση αὐτοῦ τοῦ προγράμματος, γραμμένη ἀπό τόν ἴδιο τόν Μάρτοφ καί δημοσιευμένη στήν «Ἐργατική Ἐφημερίδα» τῆς Βιέννης (τῆς 24 τοῦ Αὐγούστου μέ τό νέο ἡμερολόγιο). (Οἱ ὑπογραμμίσεις στήν περικοπή εἶναι παντοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ Μάρτοφ.)

«Τό σχέδιο εἶναι τό παρακάτω, — λέει ὁ σ. Μάρτοφ, ἀναφερόμενος στό γεγονός ὅτι τό σχέδιο αὐτό τό «ὑποστηρίζουν πολλές ρωσικές ὀργανώσεις»: — Οἱ ἐργατικές ὀργανώσεις ἀναλαμβάνουν τήν πρωτοβουλία νά ἱδρύσουν *λαϊκές ἐπιτροπές ζύμωσης*, πού θά ἐκλέγονται ἀπ' ὅλα τά στοιχεῖα τοῦ πληθυσμοῦ τά μή ἱκανοποιημένα ἀπό τή μεταρρύθμιση τοῦ τσάρου. Τό καθῆκον αὐτῶν τῶν ἐπιτροπῶν συνίσταται στό νά ἀναπτύξουν προπαντός ζύμωση γιά μιά πραγματική λαϊκή ἀντιπροσώπευση σέ ὅλη τή χώρα. Οἱ ἐπιτροπές αὐτές σχηματίζονται ἐπίσημα μέ σκοπό τή συμμετοχή τῆς μάζας τοῦ πληθυσμοῦ στίς ἐπικείμενες ἐκλογές. Ἐπειδή δυνάμει τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου οἱ πολίτες τοῦ κράτους ἀποκλείονται ἀπό τήν *ἄμεση* συμμετοχή, γι' αὐτό μποροῦν νά παίρνουν μέρος στίς ἐκλογές ἔμμεσα, ἐκθέτοντας τίς γνῶμες καί τίς διεκδικήσεις τους σέ πιό στενούς συλλόγους προνομιούχων ἐκλογέων. Οἱ ἐπιτροπές ἀσκοῦν πίεση στούς συλλόγους τῶν ἐκλογέων, ἔτσι πού στή Δούμα νά ἐκλέγονται *μόνο οἱ φανατικοί ὀπαδοί τῆς δημοκρατικῆς καί ἐλεύθερης ἀντιπροσώπευσης*. Συνάμα οἱ ἐπιτροπές ἐπιδιώκουν νά δημιουργήσουν, ἔξω ἀπό τή „νόμιμη" ἀντιπροσώπευση, *μιά παράνομη ἀντιπροσώπευση* πού σέ μιά ὁρισμένη στιγμή *θά μποροῦσε νά παρουσιαστεῖ* μπροστά στή χώρα σάν *προσωρινό ὄργανο τῆς λαϊκῆς θέλησης*. Οἱ ἐπιτροπές καλοῦν τόν πληθυσμό *νά ἐκλέγει* τούς ἀντιπροσώπους του *μέ καθολική ψηφοφορία*· οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοί *σέ μιά ὁρισμένη στιγμή θά συγκεντρωθοῦν σέ κάποια πόλη καί θά αὐτοανακηρυχθοῦν συντακτική συνέλευση*. Αὐτός εἶναι, σά νά λέμε, ὁ ἰδανικός σκοπός τῆς καμπάνιας αὐτῆς. Ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν θά φτάσουν ἤ ὄχι τά πράγματα ὥς ἐκεῖ, ἡ κίνηση πάνω σ' αὐτό τό δρόμο θά δημιουργή-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 197 - 209. *Ἡ Σύντ.*

σει τήν ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης πού θά σπάσει τά πλαίσια τῆς τσαρικῆς νομιμότητας καί θά βάλει τά θεμέλια γιά τόν ἐπικείμενο θρίαμβο τῆς ἐπανάστασης. Τά στοιχεῖα αὐτῆς τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης θά σχηματιστοῦν σιγά σιγά σ' ὅλη τή Ρωσία, ὅπως λχ. ἀπό τώρα κιόλας *σέ δυό κυβερνεῖα τοῦ Καυκάσου* οἱ ἐπίσημες ἀρχές μποϋκοτάρονται ἀπ' ὅλο τόν πληθυσμό καί ὁ πληθυσμός διοικεῖται ἀπό αἱρετές ἀρχές πού ἔχει ἐκλέξει ὁ ἴδιος. (Σέ παρενθέσεις: *οἱ ἀγρότες τῆς Γκούρια* ἀπαιτοῦν *τήν ἐπικύρωση τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ἀπό τήν ἐπιτροπή μας.)*
Ἡ ὀργάνωση μιᾶς αὐτοδιοίκησης πού νά λειτουργεῖ παντοῦ δημόσια εἶναι ἡ μορφή μέ τήν ὁποία θά συντελεστεῖ ἡ ἐξάλειψη τῆς ἀπολυταρχίας, ἡ ὁποία δέ θέλει ν' ἀρχίσει (νά ἐγκαινιάσει) ἐθελοντικά μιά συνταγματική ἐποχή. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ ἴδια ἡ δυνατότητα μιᾶς τέτοιας ὀργάνωσης δημιουργεῖται ἀπό τήν προϊοῦσα ἀποδιοργάνωση τοῦ κυβερνητικοῦ μηχανισμοῦ καί ἀπό τήν αὔξηση τῆς δραστικῆς δύναμης (wirkenden Kraft) τοῦ λαοῦ».

Συστήνουμε στούς συντρόφους αὐτό τό ἀπαράμιλλο σχέδιο σάν *ἰδανικό σκοπό τῆς μοναρχικῆς* (ὀσβομποζντενικῆς) *ἀστικῆς τάξης*, σάν *ἰδανικό σκοπό γιά τήν ἐξάλειψη τῆς ρωσικῆς προλεταριακῆς-ἀγροτικῆς ἐπανάστασης ἀπό τούς φιλελεύθερους τσιφλικάδες*. Ἡ ὀσβομποζντενική, δηλ. ἡ μοναρχική ἀστική τάξη, ὅπως τό τονίσαμε ἤδη ἑκατοντάδες φορές, θέλει μιά τέτοια ἀκριβῶς «ἐξάλειψη», κατά τήν ὁποία τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στήν ἀστική τάξη νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς λαϊκή ἐξέγερση, ἤ ἔστω χωρίς πλήρη νίκη τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης. Τά μανιλοφικά σχέδια «ἐκλογῶν» μέ διατήρηση τῆς ἀπολυταρχικῆς ἐξουσίας *παίζουν πέρα γιά πέρα τό παιχνίδι τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης*, πού εἶναι ἡ μόνη ἱκανή νά κάνει ἔστω καί κάτι πού νά μοιάζει μέ τέτοιες ἐκλογές.

Δέ θά σταθοῦμε παρά σύντομα στίς λεπτομέρειες αὐτοῦ τοῦ γελοίου σχεδίου. Δέν εἶναι ἄραγε ἀφέλεια νά ξεχνᾶ κανείς ὅτι στόν Καύκασο (ὄχι σέ δυό κυβερνεῖα ἀλλά σέ κάμποσες ἐπαρχίες) ἡ αὐτοδιοίκηση στηρίζεται στήν *ἔνοπλη ἐξέγερση*; Δέν εἶναι παιδαριωδία νά νομίζει κανείς ὅτι ἐκεῖνο πού εἶναι δυνατόν σέ κάμποσα ὀρεινά χωριά μακρινῶν ἀπόκεντρων περιοχῶν εἶναι δυνατόν νά γίνει καί στό κέντρο τῆς Ρωσίας, χωρίς τή νίκη τοῦ λαοῦ ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία; Δέν εἶναι *τό ἄκρον ἄωτον τῆς σχολαστικότητας* αὐτό τό σχέδιο τῶν πολυβάθμιων «ἐκλογῶν» *μέ διατήρηση τῆς ἐξουσίας στά χέρια τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης;* «Τά δυσαρεστημένα στοιχεῖα τοῦ πληθυσμοῦ» (;) ἐκλέγουν τίς λαϊκές ἐπιτροπές ζύμωσης (χωρίς πρόγραμμα, χωρίς ξεκάθαρα συνθήματα). Οἱ ἐπιτροπές δημιουργοῦν «παράνομη ἀντιπροσώπευση» (πού ἀντικαθιστᾶ ἀσφαλῶς τήν παράνομη ὀργάνωση τοῦ *σοσιαλιστικοῦ* ἐργατικοῦ κόμματος ἁπλῶς μέ μιά

όσβομποζντενική όργάνωση!). Ότι ή άντικατάσταση τοῦ ξεκάθαρου ἐπαναστατικοῦ ὅρου *«προσωρινή κυβέρνηση, σάν ὄργανο τῆς ἐξέγερσης»* μέ τόν ἀσαφῆ ὅρο *«ὄργανο τῆς λαϊκῆς θέλησης»* παίζει πέρα γιά πέρα τό παιχνίδι τοῦ ζεμτσβο-αστικοῦ κόμματος, αὐτό εἶναι ὁλοφάνερο. Οἱ *καθολικές* ἐκλογές γιά συντακτική συνέλευση μέ πρωτοβουλία τῶν «παράνομων» ἐπιτροπῶν καί σέ συνθῆκες ὅπου ἡ ἐξουσία ἀφήνεται στά χέρια τῶν Τρέποφ καί Σίας εἶναι πιά μιά ἰδέα ἐντελῶς παιδιάστικη.

Στίς διαμάχες εἶναι κάποτε ὠφέλιμος ὁ «δικηγόρος τοῦ διαβόλου», ὁ συνήγορος μιᾶς ἀνόητης, καταδικασμένης ἀπ' ὅλους ἄποψης. Αὐτό τό ρόλο ἀνέλαβε νά παίξει τώρα ἡ «Ἴσκρα». Τό σχέδιό της εἶναι πολύ κατάλληλο γιά διδακτικούς σκοπούς, γιά νά μαθαίνουν νά ἀνασκευάζουν τίς ἀνοησίες στούς ὁμίλους, στίς πεταχτές μικροσυγκεντρώσεις, τίς συγκεντρώσεις κτλ. κτλ., γιά μιά πιό ἀκριβῆ ἀντιπαράθεση τῶν συνθημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῶν συνθημάτων τῆς μοναρχικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 15,
5 τοῦ Σεπτέμβρη (23 τοῦ Αὐγούστου)
1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΕΣ ΜΑΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Ἡ ἐνημέρωση τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας γιά τίς κομματικές μας ὑποθέσεις ἀποτελεῖ μιά ἀπό τίς σοβαρότερες ὑποχρεώσεις ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού ζοῦν στό ἐξωτερικό. Ὑπενθυμίζουμε στούς συντρόφους αὐτό τό πράγμα καί τούς καλοῦμε νά ἀναπτύξουν τήν πιό δραστήρια ζύμωση γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν θέσεων τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ζύμωση πρέπει νά γίνεται ἀκούραστα, μέ κάθε ἀφορμή, σέ κάθε κατάλληλη εὐκαιρία, σέ ὅλους ἀπολύτως τούς ὁμίλους τῶν ἐργατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ καί ἀτομικά στά μέλη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ ζύμωση πρέπει νά γίνεται μέ μεθόδους πού ταιριάζουν σέ συνειδητούς σοσιαλδημοκράτες καί μέλη ἑνός ἐργατικοῦ κόμματος. Τό βασικό στή ζύμωση πρέπει νά εἶναι ἡ *πλήρης* ἐνημέρωση ὅσον ἀφορᾶ τά *ντοκουμέντα*. Στήν πρώτη σειρά μπαίνει ἐδῶ ἡ διάδοση τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἐκδόσαμε *καί στά γαλλικά* (παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Le Socialiste» τῆς 25 τοῦ Ἰούνη 1905. Ἡ διεύθυνση τῆς ἐφημερίδας «Le Socialiste», κεντρικοῦ ὀργάνου τῶν γάλλων σοσιαλιστῶν, εἶναι: Rue de la Corderie 16. Paris) καί *στά γερμανικά* (μπροσούρα «Bericht über den 3. Parteitag». Διεύθυνση τοῦ ἐκδότη: Birk et Co, Buchdruckerei und Verlagsanstalt in München, Vittelsbacherplatz 2. Preis 20 pf. *). Καί τή γαλλική καί τή γερμανική μετάφραση τῶν ἀποφάσεων μπορεῖ νά τίς ζητήσει κανείς καί ἀπό τή διεκπεραίωση τύπου τοῦ κόμματός μας.

Συμπληρωματικά, ἐκτός ἀπ' αὐτό τό βασικό ὑλικό, πρέπει

* — Ἔκθεση γιά τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος. Διεύθυνση τοῦ ἐκδότη: Μπίρκ καί Σία, τυπογραφεῖο καί ἐκδοτικό στό Μόναχο, πλατεία Βιττελσμπάχερ 2. Τιμή 20 πφέννιγκ. *Ἡ Σύντ.*

νά μεταφραστοῦν καί τά σπουδαιότερα ντοκουμέντα καί ἄρθρα τοῦ τύπου μας. Ταυτόχρονα πρέπει νά ξεσκεπάζεται σταθερά σέ ὅλη της τήν ἔκταση ἡ ἀπρέπεια τῆς χλεστακοφικῆς νέας «Ἴσκρα». Ἡ «Ἴσκρα» δέν ἐκδίδει οὔτε στά γερμανικά, οὔτε στά γαλλικά τό πλῆρες κείμενο τῶν ἀποφάσεων τῆς συνδιάσκεψής της (κείμενο πού ξεσκεπάζει τή συνδιάσκεψη γιά τήν αὐθαίρετη ἰδιοποίηση καί τό σφετερισμό τοῦ τίτλου τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου). Ἡ «Ἴσκρα» δημοσιεύει στόν εὐρωπαϊκό σοσιαλδημοκρατικό τύπο μιά «στατιστική» τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν, πού προκαλεῖ μόνο τά γέλια (ἀρκεῖ νά ποῦμε ὅτι στά ρωσικά ἡ νέα «Ἴσκρα» δέν τόλμησε ὥς σήμερα νά δημοσιεύσει αὐτή τή «στατιστική» ἀπό φόβο μή ρεζιλευτεῖ, ἐμεῖς ὅμως τήν ἀναδημοσιεύσαμε ἀτόφια στήν «Προλετάρι» φύλλο 9 [96]). Ἡ «Ἴσκρα» στέλνει τώρα σέ ὅλες τίς παροικίες τοῦ ἐξωτερικοῦ γράμμα, μέ ὑπογραφή τῆς σύνταξης, πού περιέχει τίς ἴδιες διασκεδαστικές χλεστακοφικές διαβεβαιώσεις γιά τή δύναμη τῆς μειοψηφίας, πού ὥς σήμερα τίς ἀπέκρυπταν ντροπαλά ἀπό τούς ρώσους ἀναγνῶστες τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν μας ἐφημερίδων. Πρέπει νά παλαίβει κανείς μ' ὅλες του τίς δυνάμεις ἐνάντια στούς ἀνθρώπους πού αὐτορεκλαμάρονται, νά παλαίβει ὅμως μέ ἀξιοπρέπεια, ἐπιδιώκοντας *τήν πλήρη ἐνημέρωση* τοῦ κοινοῦ καί τή διασαφήνιση τῆς ὑπόθεσης, χωρίς καμιά καυχησιολογία καί φιλολογικό κομπογιαννιτισμό, χωρίς νά ξεπέφτει καθόλου σέ κουτσομπολιά καί ἰδιωτικές πληροφορίες πού φοβοῦνται τό φῶς τῆς δημοσιότητας.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 15, 5 τοῦ Σεπτέμβρη (23 τοῦ Αὐγούστου) 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ «ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ»[97]

'Από τή σύνταξη. Θαυμάσια ἐπιβεβαίωση τῶν συμπερασμάτων τοῦ ἀρθρογράφου εἶναι τό βιβλίο τοῦ Ροῦντολφ Μαρτίν πού βγῆκε μόλις τελευταῖα στό Βερολίνο μέ τόν τίτλο: «Τό μέλλον τῆς Ρωσίας καί τῆς 'Ιαπωνίας». Δέ μᾶς δόθηκε ἀκόμα ἡ δυνατότητα νά διαβάσουμε αὐτό τό βιβλίο καί θά ἀναφέρουμε γιά τήν ὥρα, μέ βάση τίς πληροφορίες τῶν ξένων ἐφημερίδων, μόνο τά κύρια συμπεράσματά του. 'Ο συγγραφέας στέκεται σέ καθαρά πρακτική ἄποψη, ξένη πρός κάθε πολιτικολογία. Εἰδικός στά ζητήματα στατιστικῆς, ἐξετάζει ἐπισταμένως τή δημοσιονομική κατάσταση τῆς Ρωσίας καί φτάνει στό συμπέρασμα ὅτι ἡ χρεοκοπία εἶναι ἀναπόφευκτη, τόσο σέ περίπτωση συνέχισης τοῦ πολέμου ὅσο καί σέ περίπτωση σύναψης εἰρήνης. 'Η ρωσική γεωργία βρίσκεται σέ πλήρη κατάπτωση καί γιά νά σταθεῖ στά πόδια της ἀπαιτεῖται κεφάλαιο ἀπό 50 δισεκατομμύρια ρούβλια. Τό ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ στήν ἐρχόμενη δεκαετία θά εἶναι τό λιγότερο 300 ἑκατομμύρια ρούβλια τό χρόνο. Τό δημόσιο χρέος τῆς Ρωσίας, πού ἀνέρχεται σήμερα, σύμφωνα μέ τούς ὑπολογισμούς τοῦ συγγραφέα, σέ 8 δισεκατομμύρια ρούβλια, θά φτάσει σέ 5 χρόνια στά 12 δισεκατομμύρια. 'Η Ρωσία δέν εἶναι σέ θέση νά καλύψει τούς τόκους τῶν δανείων, γιατί κανένας δέ θά τῆς δόσει σήμερα χρήματα. Εἶναι καταπληκτική ἡ ὁμοιότητα ἀνάμεσα στή Ρωσία τοῦ 1905 καί στή Γαλλία τῶν χρόνων τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. 'Ο Ροῦντολφ Μαρτίν συνιστᾶ ἐπίμονα στή Γερμανία νά ξεκάνει ὅσο τό δυνατόν πιό γρήγορα (ἄν εἶναι δυνατόν στήν 'Αμερική) τά ρωσικά δάνεια, στά ὁποῖα ἔχουν ἐπενδυθεῖ γερμανικά κεφάλαια ὡς ἑνάμιση δισεκατομμύριο ρούβλια. 'Η ἀστική τάξη τῆς Εὐρώπης σπεύδει νά ξεμπλέξει, προβλέποντας ὅτι ἡ χρεοκοπία τῆς Ρωσίας θἆναι ἀναπόφευκτη.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 15, 5 τοῦ Σεπτέμβρη (23 τοῦ Αὐγούστου) 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Ὅλος ὁ σοσιαλδημοκρατικός τύπος ἔχει ἐξηγήσει ἤδη ἐπανειλημμένα τήν τεράστια σημασία τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος στή δημοκρατική ἐπανάσταση πού ζεῖ σήμερα ἡ Ρωσία. Τό τρίτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ψήφισε, ὅπως εἶναι γνωστό, εἰδική ἀπόφαση πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, γιά νά καθορίσει μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια καί νά συντονίσει τή δράση ὅλου τοῦ κόμματος τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου σέ σχέση ἀκριβῶς μέ τό σημερινό κίνημα τῆς ἀγροτιᾶς. Παρά τό γεγονός ὅτι ἡ ἀπόφαση αὐτή εἶχε προετοιμαστεῖ ἀπό προηγούμενα (τό πρῶτο σχέδιο εἶχε δημοσιευτεῖ στή «Βπεριόντ» φύλλο 11, τῆς 10 (23) τοῦ Μάρτη αὐτοῦ τοῦ χρόνου *), παρά τό γεγονός ὅτι τήν εἶχε ἐπεξεργαστεῖ μέ ἐπιμέλεια τό συνέδριο τοῦ κόμματος, πού προσπάθησε νά διατυπώσει τίς ἀπόψεις πού εἶχαν πιά ἀποκρυσταλλωθεῖ σέ ὅλη τή ρωσική σοσιαλδημοκρατία, παρ' ὅλα αὐτά ἡ ἀπόφαση γέννησε ἀπορίες σέ μιά σειρά συντρόφους πού δουλεύουν στή Ρωσία. Ἡ ἐπιτροπή Σαράτοφ ὁμόφωνα θεώρησε τήν ἀπόφαση αὐτή ἀπαράδεκτη (βλ. «Προλετάρι» φύλλο 10). Δυστυχῶς ἡ ἐπιθυμία πού εἴχαμε ἐκφράσει τότε ἀκόμα, νά μᾶς δοθοῦν ἐξηγήσεις πάνω σ' αὐτή τήν ἐτυμηγορία, ἔμεινε ὥς τήν ὥρα ἀπραγματοποίητη. Ξέρουμε μόνο ὅτι ἡ ἐπιτροπή Σαράτοφ θεώρησε ἐπίσης ἀπαράδεκτη καί τήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῆς νέας «Ἴσκρα» πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα — συνεπῶς τήν ἐπιτροπή Σαράτοφ δέν τήν ἱκανοποίησε οὔτε ἐκεῖνο πού εἶναι κοινό καί στίς δυό ἀποφάσεις, οὔτε ἐκεῖνο πού κάνει τή μιά ἀπόφαση νά διαφέρει ἀπό τήν ἄλλη.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 351 - 352. *Ἡ Σύντ.*

Καινούργιο στοιχεῖο πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα εἶναι τό γράμμα πού πήραμε ἀπό ἕνα σύντροφο τῆς Μόσχας (βγῆκε σέ πολυγραφημένο φυλλάδιο). Δημοσιεύουμε τό γράμμα αὐτό ὁλόκληρο:

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥΣ ΠΟΥ ΔΟΥΛΕΥΟΥΝ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Σύντροφοι. Ἡ περιφερειακή ὀργάνωση τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας καταπιάστηκε σοβαρά μέ τή δουλειά μέσα στήν ἀγροτιά. Ἡ ἔλλειψη πείρας γιά τήν ὀργάνωση αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς δουλειᾶς, οἱ εἰδικές συνθῆκες πού ἐπικρατοῦν στά χωριά τῆς κεντρικῆς μας περιοχῆς, καθώς καί ἡ ἀνεπαρκής σαφήνεια τῶν ὁδηγιῶν πού δίνουν οἱ ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα καί ἡ σχεδόν ἀπόλυτη ἔλλειψη ὑλικοῦ, τόσο στόν περιοδικό τύπο ὅσο καί γενικά στά ἔντυπα γιά τή δουλειά μέσα στήν ἀγροτιά, μᾶς ἀναγκάζουν νά ἀπευθυνθοῦμε στήν ΚΕ μέ τήν παράκληση νά μᾶς στείλει λεπτομερειακές ὁδηγίες καί πάνω στά ζητήματα ἀρχῆς καί πάνω στά πρακτικά ζητήματα, κι ἐσᾶς, σύντροφοι, πού δουλεύετε στόν ἴδιο τομέα μ' ἐμᾶς, σᾶς παρακαλοῦμε νά μᾶς κάνετε γνωστά τά πρακτικά συμπεράσματα πού ἀποκομίσατε ἀπό τήν πείρα σας.

Θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά σᾶς ἀναφέρουμε τίς ἀπορίες πού μᾶς γεννήθηκαν ὅταν διαβάσαμε τήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου «γιά τή στάση μας ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα», καθώς καί γιά τό ὀργανωτικό σχέδιο πού ἀρχίζουμε ἤδη νά θέτουμε σέ ἐφαρμογή ἐδῶ στήν ὕπαιθρό μας.

«§ α) Νά προπαγανδίζουμε μέσα στά πλατιά στρώματα τοῦ λαοῦ ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία βάζει καθῆκον της νά ὑποστηρίζει μέ τόν πιό δραστήριο τρόπο ὅλα τά ἐπαναστατικά μέτρα τῆς ἀγροτιᾶς πού εἶναι ἱκανά νά καλυτερέψουν τή θέση της, μέχρι καί τή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, τοῦ δημοσίου, τῆς ἐκκλησίας, τῶν μοναστηριῶν καί τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας» (ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ).

Ἡ παράγραφος αὐτή δέν ξεκαθαρίζει πρῶτα πρῶτα μέ ποιόν τρόπο οἱ κομματικές ὀργανώσεις θά κάνουν καί πρέπει νά κάνουν τήν προπαγάνδα. Ἡ προπαγάνδα ἀπαιτεῖ προπαντός ὀργάνωση πού νά βρίσκεται πολύ κοντά σ' ἐκείνους πού θέλεις νά τούς κάνεις προπαγάνδα. Ἄν τώρα ἡ ὀργάνωση αὐτή θά εἶναι οἱ ἐπιτροπές τοῦ προλεταριάτου τοῦ χωριοῦ, ἤ μπορεῖ νά ὑπάρξουν καί ἄλλοι ὀργανωτικοί τρόποι, τόσο γιά τήν προφορική ὅσο καί γιά τή γραπτή προπαγάνδα — τό ζήτημα αὐτό μένει ἀνοιχτό.

Τό ἴδιο μπορεῖ νά εἰπωθεῖ καί σχετικά μέ τήν ὑπόσχεση γιά δραστήρια ὑποστήριξη. Μπορεῖ νά δίνεται ὑποστήριξη, καί μάλιστα δραστήρια, μόνο ὅταν ὑπάρχουν ὀργανώσεις ἐπί τόπου. Γενικά τό ζήτημα τῆς «δραστήριας ὑποστήριξης» μᾶς φαίνεται ἐξαιρετικά ἀόριστο. Μπορεῖ μήπως ἡ σοσιαλδημοκρατία νά ὑποστηρίζει τήν ἀπαλλοτρίωση ἐκείνων τῶν χωραφιῶν τῶν τσιφλικάδων πού καλλιεργοῦνται πολύ ἐντατικά μέ τή χρησιμοποίηση μηχανῶν, μέ ἀνώτερες καλλιέργειες κτλ.; Τό πέρασμα αὐτῆς τῆς γῆς στά χέρια μικροαστῶν ἰδιοκτητῶν, ὅσο μεγάλη σημασία καί ἄν θά εἶχε ἡ καλυτέρευση τῆς θέσης τους, ἀποτελεῖ ἕνα βῆμα πρός τά πίσω ἀπό τήν ἄποψη τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἀνάπτυξης τῆς δοσμένης οἰκονομίας. Κι ἐμεῖς, παραμένοντας σοσιαλδημοκράτες, θάπρεπε, κατά τή γνώμη μας, νά διατυπώσουμε τήν παρακάτω ἐπιφύλαξη στήν παράγραφο αὐτή γιά τήν «ὑποστήριξη»: «σέ περίπτωση πού ἡ ἀπαλλοτρίωση τῆς γῆς αὐτῆς καί ἡ μετατροπή της σέ ἰδιοκτησία τῶν

χωρικῶν (μικροαστική) θά ἀποτελεῖ ἀνώτερη μορφή ἀνάπτυξης τῆς δοσμένης οἰκονομίας πάνω στή δοσμένη γῆ».

Καί παρακάτω:

«§ δ) Νά τείνουμε πρός μιά ἀνεξάρτητη ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου τοῦ χωριοῦ, πρός τή συγχώνευσή του μέ τό προλεταριάτο τῆς πόλης κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί πρός τήν ἀνάδειξη ἀντιπροσώπων του στίς ἐπιτροπές ἀγροτῶν».

Γεννιοῦνται ἀμφιβολίες σχετικά μέ τό τελευταῖο μέρος αὐτῆς τῆς παραγράφου. Γεγονός εἶναι ὅτι οἱ ἀστικοδημοκρατικές ὀργανώσεις, ὅπως ἡ «Ἀγροτική Ἕνωση», καί οἱ ἀντιδραστικές οὐτοπικές ὀργανώσεις, ὅπως οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, ὀργανώνουν κάτω ἀπό τή σημαία τους τόσο τά ἀστικά ὅσο καί τά προλεταριακά στοιχεῖα τῆς ἀγροτιᾶς. Μπάζοντας σ' αὐτές τίς ἐπιτροπές «ἀγροτῶν» ἀντιπροσώπους μας ἀπό τίς ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου τοῦ χωριοῦ, θά ἐρχόμασταν σέ ἀντίφαση μέ τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας, μέ τίς ἀπόψεις μας γιά bloc κτλ.

Κι ἐδῶ, νομίζουμε, χρειάζονται τροποποιήσεις καί μάλιστα πολύ σοβαρές.

Διατυπώσαμε μερικές γενικές παρατηρήσεις πάνω στίς ἀποφάσεις τοῦ III συνεδρίου. Καλό θά ἦταν νά ἐξεταστοῦν ὅσο τό δυνατόν πιό γρήγορα καί πιό λεπτομερειακά.

Ὅσο γιά τό σχέδιο μιᾶς ὀργάνωσης τοῦ «χωριοῦ» μέσα στήν Περιφερειακή μας ὀργάνωση, εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά δουλεύουμε κάτω ἀπό συνθῆκες γιά τίς ὁποῖες οἱ ἀποφάσεις τοῦ III συνεδρίου δέν ἀναφέρουν τίποτε. Πρίν ἀπ' ὅλα πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι ἡ ἀκτίνα δράσης μας — τό κυβερνεῖο Μόσχας καί οἱ νομοί τῶν γειτονικῶν κυβερνείων πού συνορεύουν μ' αὐτό — εἶναι κατεξοχήν βιομηχανική περιοχή μέ σχετικά λίγο ἀναπτυγμένη βιοτεχνία καί μέ πολύ ἀσήμαντη μερίδα τοῦ πληθυσμοῦ πού ἀσχολεῖται *ἀποκλειστικά* μέ τήν ἀγροτική οἰκονομία. Ὑπάρχουν τεράστια ὑφαντουργεῖα μέ 10–15 χιλιάδες ἐργάτες δίπλα σέ μικρές φάμπρικες μέ 500–1000 ἄτομα, σκορπισμένες σέ διάφορα ἀπόκεντρα κεφαλοχώρια καί χωριά. Θά νόμιζε κανείς ὅτι μέσα σέ τέτοιες συνθῆκες ἡ σοσιαλδημοκρατία θά βρεῖ ἐδῶ πολύ κατάλληλο ἔδαφος, ἡ πράξη ὅμως ἔδειξε ὅτι τέτοιες ἐπιπόλαιες ὑποθέσεις δέν ἀντέχουν σέ κριτική. Τό «προλεταριάτο» μας στήν τεράστια πλειοψηφία του δέν ἔχει ἀκόμα ξεκόψει ἀπό τή γῆ, παρ' ὅλο πού ὁρισμένα ἐργοστάσια ὑπάρχουν ἐδῶ καί 40–50 χρόνια. Τό προλεταριάτο μας εἶναι ἀκόμα τόσο κολλημένο «στό χωριό», πού ὅλες ἐκεῖνες οἱ ψυχολογικές καί ἄλλες προϋποθέσεις, πού δημιουργοῦνται στήν πορεία τῆς συλλογικῆς δουλειᾶς στό «καθαρό» προλεταριάτο, δέν ἀναπτύσσονται στό δικό μας. Τό ἀγροτικό νοικοκυριό τῶν δικῶν μας «προλεταρίων» παρουσιάζει κάπως ἑρμαφρόδιτες μορφές. Ὑφαντουργός πού δουλεύει σέ ἐργοστάσιο μισθώνει ἕναν ἐργάτη γῆς γιά νά τοῦ καλλιεργεῖ τό χωραφάκι του. Στό ἴδιο χωραφάκι δουλεύει καί ἡ γυναίκα του (ἄν δέ δουλεύει στό ἐργοστάσιο), δουλεύουν τά παιδιά του, οἱ γέροι, οἱ ἀνάπηροι, καί αὐτός ὁ ἴδιος θά δουλέψει σ' αὐτό ὅταν γεράσει, σακατευτεῖ, ἤ τόν διώξουν γιά τήν ἀτίθαση ἤ ἀνεπιθύμητη διαγωγή του. Τέτοιους «προλεταρίους» δύσκολο εἶναι νά τούς ὀνομάσει κανείς προλεταρίους. Ὡς πρός τήν οἰκονομική τους θέση εἶναι πάμφτωχοι. Ὡς πρός τήν ἰδεολογία τους εἶναι μικροαστοί. Εἶναι ἀμόρφωτοι καί συντηρητικοί. Ἀπ' αὐτούς στρατολογοῦνται τά στοιχεῖα τῶν «μαύρων ἑκατονταρχιῶν». Τόν τελευταῖο ὅμως καιρό κι αὐτονῶν ἡ συνείδηση ἀρχίζει νά ξυπνᾶ. Ἐμεῖς, χρησιμοποιώντας τούς γάντζους πού κρατᾶμε στό «καθαρό προλεταριάτο», ξυπνᾶμε αὐτήν τήν καθυστερημένη μάζα ἀπό τόν προαιώνιο ὕπνο της καί μάλιστα μέ ἐπιτυχία. Οἱ γάντζοι πληθαίνουν, σέ ὁρισμένα μέρη δυναμώνουν,

οἱ πάμφτωχοι ἀρχίζουν νά περνᾶνε κάτω ἀπό τήν ἐπιρροή μας, ἀφομοιώνουν τήν ἰδεολογία μας, τόσο στό ἐργοστάσιο ὅσο καί στό χωριό. Καί νομίζουμε ὅτι ἡ συγκρότηση ὀργανώσεων σέ περιβάλλον ὄχι «καθαρά» προλεταριακό δέ θά εἶναι ἀντίθετη πρός τήν ὀρθοδοξία. Ἐμεῖς δέν ἔχουμε ἄλλο περιβάλλον, καί ἄν θά ἐπιμείνουμε στήν ὀρθοδοξία, ἄν ὀργανώσουμε μόνο τό «προλεταριάτο» τοῦ χωριοῦ, θά ὑποχρεωθοῦμε νά διαλύσουμε καί τή δική μας ὀργάνωση καί τίς γειτονικές μας ὀργανώσεις. Ξέρουμε ὅτι θά μᾶς εἶναι δύσκολο νά ἀντιπαλαίψουμε τόν πόθο ν' ἀπαλλοτριωθοῦν τά χωράφια ἤ τά ἄλλα κτήματα πού τά ἔχει ἐγκαταλείψει ἀκαλλιέργητα ὁ τσιφλικάς, καθώς καί ἡ γῆ πού οἱ καλόγεροι καί οἱ παπάδες δέν μπόρεσαν νά τήν ἀξιοποιήσουν ὅπως πρέπει. Ξέρουμε ὅτι ἡ ἀστική δημοκρατία, ἀρχίζοντας ἀπό τή «δημοκρατικο-μοναρχική» μερίδα της (τέτοια ὑπάρχει στό νομό τοῦ Ρούζ) καί τελειώνοντας μέ τήν «ἀγροτική» ἕνωση, θά παλαίψουν ἐναντίον μας γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἐπιρροῆς πάνω στούς «πάμφτωχους», ἐμεῖς ὅμως θά ἐξοπλίσουμε τούς τελευταίους ἐνάντια στούς πρώτους. Θά χρησιμοποιήσουμε ὅλες τίς σοσιαλδημοκρατικές δυνάμεις τῆς περιφέρειας, καί τούς διανοουμένους, καί τούς προλετάριους ἐργάτες, γιά νά στήσουμε καί νά σταθεροποιήσουμε τίς σοσιαλδημοκρατικές μας ἐπιτροπές ἀπό «πάμφτωχους». Καί αὐτό θά τό κάνουμε σύμφωνα μέ τό παρακάτω σχέδιο. Σέ κάθε πρωτεύουσα νομοῦ ἤ μεγάλο βιομηχανικό κέντρο θά συγκροτήσουμε νομαρχιακές ἐπιτροπές τῶν ὁμάδων τῆς Περιφερειακῆς ὀργάνωσης. Ἡ νομαρχιακή ἐπιτροπή θά ὀργανώσει, ἐκτός ἀπό τίς φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια τῆς περιοχῆς της, καί ἐπιτροπές «ἀγροτῶν». Οἱ ἐπιτροπές αὐτές γιά συνωμοτικούς λόγους δέν πρέπει νά ἔχουν πολλά μέλη καί θά ἀποτελοῦνται ἀπό πάμφτωχους ἀγρότες μέ τίς μεγαλύτερες ἐπαναστατικές διαθέσεις καί τίς μεγαλύτερες ἱκανότητες. Ὅπου ὑπάρχουν καί φάμπρικες καί ἀγρότες, πρέπει νά τούς ὀργανώσουμε σέ μιά ἐπιτροπή ὑποομάδας.

Κατά πρῶτο λόγο μιά τέτοια ἐπιτροπή πρέπει νά ἔχει καθαρή καί σαφῆ ἀντίληψη γιά τίς γύρω συνθῆκες: Α) Ἔγγειες σχέσεις: 1) ἀγροτικοί κλῆροι, πάκτωμα, μορφή κυριότητας (κοινοτική, κατά νοικοκυριό κτλ.). 2) Τά γύρω χωράφια: α) σέ ποιόν ἀνήκουν· β) πόση εἶναι ἡ γῆ· γ) ποιά ἡ σχέση τῶν ἀγροτῶν πρός αὐτή τή γῆ· δ) μέ ποιούς ὅρους χρησιμοποιεῖται αὐτή ἡ γῆ: 1) ξεπληρωμή μέ δουλειά, 2) ὑπερβολικό νοίκι γιά τά «ὀτρέζκι» κτλ.· ε) χρέη στούς κουλάκους, στούς τσιφλικάδες κ. ἄ. Β) Δοσίματα, φόροι, μέγεθος τῆς φορολογίας τῆς γῆς τῶν ἀγροτῶν καί τῶν τσιφλικάδων. Γ) Πλανόδια καί βιοτεχνικά ἐπαγγέλματα, ταυτότητες, ἄν ὑπάρχει χειμωνιάτικη μίσθωση κτλ. Δ) Τοπικές φάμπρικες καί τοπικά ἐργοστάσια: συνθῆκες δουλειᾶς σ' αὐτά: 1) μισθός ἐργασίας, 2) ἐργάσιμη μέρα, 3) συμπεριφορά τῆς διεύθυνσης, 4) συνθῆκες κατοικίας κτλ. Ε) Διοίκηση: οἱ τοπάρχες τῶν ζέμστβο, ὁ πρόεδρος, ὁ γραμματέας, οἱ ἐπαρχιακοί δικαστές, οἱ φύλακες, ὁ παπάς. ΣΤ) Τά ζέμστβο: σύμβουλοι ἀγρότες, ὑπάλληλοι τῶν ζέμστβο: δάσκαλος, γιατρός, βιβλιοθῆκες, σχολειά, τεϊοποτεῖα. Ζ) Ἐπαρχιακές συνελεύσεις: σύνθεσή τους καί διαχείριση τῶν ὑποθέσεών τους. Η) Ὀργανώσεις: «Ἀγροτική Ἕνωση», σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, σοσιαλδημοκράτες.

Ἡ ἀγροτική σοσιαλδημοκρατική ἐπιτροπή, ἀφοῦ ἐνημερωθεῖ πάνω σ' αὐτά τά στοιχεῖα, ἔχει ὑποχρέωση νά φροντίζει νά ψηφίζονται στίς συγκεντρώσεις οἱ ἀποφάσεις πού θά ἀπορρέουν ἀπό τή μιά ἤ τήν ἄλλη ἀνώμαλη κατάσταση πραγμάτων. Παράλληλα ἡ ἐπιτροπή αὐτή κάνει μέσα στή μάζα ἐπίσης ἔντονη προπαγάνδα καί ζύμωση τῶν ἰδεῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ὀργανώνει ὁμίλους, πεταχτές καί μικρές συγκεντρώσεις, μοιράζει τίς προκηρύξεις καί τό ἔντυπο ὑλικό, μαζεύει χρήματα γιά τό κομματικό ταμεῖο

καί κρατάει ἐπαφή μέ τήν Περιφερειακή ὀργάνωση μέσω τῆς νομαρχιακῆς ὁμάδας.

Ἄν κατορθώσουμε νά ὀργανώσουμε μιά σειρά τέτοιες ἐπιτροπές, τότε ἡ ἐπιτυχία τῆς σοσιαλδημοκρατίας θά εἶναι ἐξασφαλισμένη.

Ἕνας περιφερειακός ὀργανωτής

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι δέ θά ἀναλάβουμε νά καταρτίσουμε τίς λεπτομερειακές πρακτικές ὁδηγίες γιά τίς ὁποῖες μιλᾶ ὁ σύντροφος: αὐτό εἶναι δουλειά τῶν τοπικῶν στελεχῶν καί τοῦ ρωσικοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου πού καθοδηγεῖ πρακτικά τή δουλειά. Σκοπός μας εἶναι νά ἐκμεταλλευτοῦμε τό μεστό περιεχομένου γράμμα τοῦ συντρόφου ἀπό τή Μόσχα, γιά νά ἐπεξηγήσουμε τήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου καί τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ κόμματος γενικά. Ἀπό τό γράμμα φαίνεται ὅτι οἱ παρανοήσεις πού προκάλεσε ἡ ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου μόνο ἐνμέρει ὀφείλονται σέ θεωρητικές ἀμφιβολίες. Ἡ ἄλλη αἰτία πού τίς προκάλεσε εἶναι ἕνα *νέο* ζήτημα, πού δέν εἶχε παρουσιαστεῖ προηγούμενα, τό ζήτημα τῆς ἀμοιβαίας σχέσης τῶν «ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἀγροτῶν» καί τῶν *«σοσιαλδημοκρατικῶν ἐπιτροπῶν»* πού δουλεύουν μέσα στήν ἀγροτιά. Καί μόνο τό γεγονός ὅτι τό τελευταῖο ζήτημα τέθηκε μαρτυρεῖ πώς ἔχει γίνει ἕνα σημαντικό βῆμα πρός τά μπρός στή δουλειά τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέσα στούς ἀγρότες. Στήν ἡμερήσια διάταξη μπαίνουν πιά ζητήματα σχετικῶς λεπτομερειακά, πού γεννιοῦνται ἀπό τίς πρακτικές ἀνάγκες τῆς ζύμωσης στήν «ὕπαιθρο», ζύμωσης πού ἄρχισε νά σταθεροποιεῖται καί νά παίρνει στέρεες, μόνιμες μορφές. Καί ὁ ἐπιστολογράφος πολλές φορές ξεχνᾶ ὅτι, κατηγορώντας τήν ἀπόφαση γιά ἀσάφεια, στήν οὐσία ψάχνει νά βρεῖ ἀπάντηση σ' ἕνα ζήτημα πού τό συνέδριο τοῦ κόμματος δέν τό ἔβαλε καί δέν μποροῦσε νά τό βάλει.

Ἔτσι, λογουχάρη, δέν εἶναι ὁλότελα σωστή ἡ γνώμη τοῦ ἐπιστολογράφου ὅτι καί ἡ προπαγάνδιση τῶν ἰδεῶν μας καί ἡ ὑποστήριξη τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος εἶναι δυνατόν νά γίνουν «μόνο» ἄν ὑπάρχουν ὀργανώσεις ἐπί τόπου. Βέβαια οἱ ὀργανώσεις αὐτές εἶναι ἐπιθυμητές καί, ὅταν ἀναπτύσσεται ἡ δουλειά, ἀπαραίτητες, ἡ δουλειά ὅμως πού ἀναφέραμε μπορεῖ καί εἶναι ἀπαραίτητο νά γίνεται ἀκόμα κι ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχουν τέτοιες ὀργανώσεις. Σ' ὅλη μας τή δράση, ἀκόμα καί μέσα μόνο στό προλεταριάτο τῆς πόλης, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε τό ζήτημα τῶν ἀγροτῶν καί πρέπει νά κυκλοφοροῦμε τή δήλωση πού ἔκανε *ὁλάκερο τό κόμμα τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου*, ἐκπροσωπούμενο ἀπό τό

ΙΙΙ συνέδριό του: ὑποστηρίζουμε τήν ἐξέγερση τῶν ἀγροτῶν. Οἱ ἀγρότες πρέπει νά τό ξέρουν αὐτό ἀπό τά ἔντυπά μας, ἀπό τούς ἐργάτες, ἀπό τίς εἰδικές ὀργανώσεις κτλ. Οἱ ἀγρότες πρέπει νά ξέρουν ὅτι τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο *δέ θά σταματήσει* αὐτή τήν ὑποστήριξη μπροστά σέ καμιά δήμευση τῆς γῆς (δηλαδή ἀπολλοτρίωση χωρίς ἀποζημίωση τῶν ἰδιοκτητῶν).

Ὁ ἐπιστολογράφος ἀνακινεῖ ἐδῶ ἕνα θεωρητικό ζήτημα: δέ θάπρεπε ἄραγε νά περιοριστεῖ μ' ἕναν εἰδικό ὅρο ἡ ἀπαλλοτρίωση τῶν μεγάλων κτημάτων καί ἡ μετατροπή τους σέ «μικροαστική ἰδιοκτησία τῶν χωρικῶν»; Προτείνοντας ὅμως αὐτό τόν ὅρο ὁ ἐπιστολογράφος στένεψε αὐθαίρετα τό νόημα τῆς ἀπόφασης τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου. Στήν ἀπόφαση *δέν ὑπάρχει οὔτε μιά λέξη πού νά λέει* ὅτι τό κόμμα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀνέλαβε τήν ὑποχρέωση νά ὑποστηρίξει τήν παράδοση τῆς δημευμένης γῆς ἀκριβῶς στά χέρια μικροαστῶν ἰδιοκτητῶν. Ἡ ἀπόφαση λέει: ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε «καί μέχρι τή δήμευση», δηλαδή μέχρι τήν ἀφαίρεση χωρίς ἀποζημίωση, στό ζήτημα ὅμως σέ ποιόν θά δοθεῖ ἐκεῖνο πού θ' ἀφαιρεθεῖ ἡ ἀπόφαση δέ δίνει καμιά λύση. Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι τό ζήτημα αὐτό μένει ἀνοιχτό: ἀπό τά ἄρθρα τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» (φύλλα 11, 12, 15) * φαίνεται ὅτι δέν ἔχει θεωρηθεῖ λογικό νά λυθεῖ τό ζήτημα αὐτό προκαταβολικά. Στά ἄρθρα αὐτά τονιζόταν λχ. ὅτι στίς συνθῆκες τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας ἡ σοσιαλδημοκρατία δέν μπορεῖ νά δεσμευτεῖ καί νά δέσει τά χέρια της σχετικά μέ τήν ἐθνικοποίηση τῆς γῆς.

Πραγματικά, σέ διάκριση ἀπό τούς μικροαστούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, γιά μᾶς τό κέντρο βάρους βρίσκεται *τώρα* στήν ἐπαναστατική δημοκρατική πλευρά τῶν ἀγροτικῶν ἐξεγέρσεων καί στήν ἰδιαίτερη ὀργάνωση τοῦ ἀγροτικοῦ προλεταριάτου σέ ταξικό κόμμα. Τώρα ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος δέ βρίσκεται στά σχέδια τοῦ «γενικοῦ ἀναδασμοῦ» ἤ τῆς ἐθνικοποίησης, ἀλλά στό νά κάνει ἡ ἀγροτιά συνείδησή της καί νά πραγματοποιήσει τό *ἐπαναστατικό* τσάκισμα τῆς παλιᾶς τάξης πραγμάτων. Γι' αὐτό οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες ἐπιμένουν στήν «κοινωνικοποίηση» κτλ., ἐνῶ ἐμεῖς θέλουμε *ἐπαναστατικές ἐπιτροπές ἀγροτῶν*: χωρίς αὐτές, λέμε, ὅλοι οἱ μετασχηματισμοί εἶναι μηδέν. Μ' αὐτές, καί ὅταν στηριζόμαστε σ' αὐτές, μπορεῖ *νά νικήσει ἡ ἐξέγερση τῶν ἀγροτῶν*.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 347 - 352, 362 - 367 καί τόμ. 10ος, σελ. 46 - 62. *Ἡ Σύντ.*

Τήν ἐξέγερση τῶν ἀγροτῶν πρέπει νά τή βοηθᾶμε μέ κάθε τρόπο, ἀκόμα καί μέ τή δήμευση τῆς γῆς, *ὄχι ὅμως καί μέ ὁποιαδήποτε μικροαστικά σχέδια*. Ὑποστηρίζουμε τό κίνημα τῶν ἀγροτῶν, ἐφόσον εἶναι ἐπαναστατικο-δημοκρατικό. Ἑτοιμαζόμαστε (τώρα κιόλας, ἀμέσως ἑτοιμαζόμαστε) νά τό καταπολεμήσουμε, ἐφόσον θά ἐκδηλωθεῖ σάν ἀντιδραστικό, ἀντιπρολεταριακό. Ὅλη ἡ οὐσία τοῦ μαρξισμοῦ βρίσκεται σ' αὐτό τό διπλό καθῆκον, πού μόνο ἄνθρωποι πού δέν καταλαβαίνουν ἀπό μαρξισμό μποροῦν νά τό ἁπλοποιοῦν ἤ νά τό περιορίζουν σ' ἕνα μονό καί ἁπλό καθῆκον.

Ἄς πάρουμε ἕνα συγκεκριμένο παράδειγμα. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι ἡ ἀγροτική ἐξέγερση νίκησε. Οἱ ἐπαναστατικές ἐπιτροπές ἀγροτῶν καί ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση (πού ἐνμέρει στηρίζεται σ' αὐτές ἀκριβῶς τίς ἐπιτροπές) μποροῦν νά ἐνεργήσουν ὁποιαδήποτε δήμευση τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας. Εἴμαστε ὑπέρ τῆς δήμευσης, αὐτό τό δηλώσαμε ἤδη. Σέ ποιόν ὅμως θά συστήσουμε νά δοθεῖ ἡ δημευμένη γῆ; Στό σημεῖο αὐτό δέ δεσμευτήκαμε καί ποτέ δέ θά δεσμευτοῦμε μέ δηλώσεις σάν κι αὐτές πού ἀπρόσεχτα προτείνει ὁ ἐπιστολογράφος. Ὁ ἐπιστολογράφος ξέχασε ὅτι ἡ ἴδια ἡ ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου μιλᾶ γιά *«ξεκαθάρισμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ δημοκρατικοῦ περιεχομένου τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος ἀπό κάθε ἀντιδραστική πρόσμιξη»*, αὐτό εἶναι τό πρῶτο, καί δεύτερο: ὅτι χρειάζεται *«σ' ὅλες τίς περιπτώσεις καί κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες αὐτοτελής ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου τοῦ χωριοῦ»*. Αὐτές εἶναι οἱ ὁδηγίες μας. Πάντα θά ὑπάρχουν ἀντιδραστικές προσμίξεις στό ἀγροτικό κίνημα, κι ἐμεῖς τούς κηρύσσουμε προκαταβολικά τόν πόλεμο. Ὁ ταξικός ἀνταγωνισμός ἀνάμεσα στό ἀγροτικό προλεταριάτο καί στήν ἀγροτική ἀστική τάξη εἶναι ἀναπόφευκτος, κι ἐμεῖς προκαταβολικά τόν βγάζουμε στήν ἐπιφάνεια, τόν ἐξηγοῦμε, *ἑτοιμαζόμαστε γιά τήν πάλη πάνω στή βάση αὐτοῦ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ*. Μιά ἀπό τίς ἀφορμές αὐτῆς τῆς πάλης μπορεῖ πολύ θαυμάσια νά ἀποτελέσει τό ζήτημα: σέ ποιόν καί πῶς θά δοθεῖ ἡ δημευμένη γῆ; Κι ἐμεῖς δέν τό πνίγουμε αὐτό τό ζήτημα, δέν ὑποσχόμαστε ἐξισωτικό μοίρασμα, «κοινωνικοποίηση» κτλ. ἀλλά λέμε: ἐδῶ πάλι θά παλαίψουμε, ξανά θά παλαίψουμε, θά παλαίψουμε σέ νέο πεδίο καί μέ ἄλλους συμμάχους: ἐδῶ θά εἴμαστε ὁπωσδήποτε μαζί μέ τό ἀγροτικό προλεταριάτο, μαζί μ' ὅλη τήν ἐργατική τάξη *ἐνάντια* στήν ἀγροτική ἀστική τάξη. Στήν πράξη αὐτό μπορεῖ νά σημαίνει καί πέρασμα τῆς γῆς στήν τάξη τῶν μικρονοικοκυρέων-ἀγροτῶν, ἐκεῖ ὅπου ἐπικρατεῖ

ἡ ὑποδουλωτική, δουλοπαροικιακή μεγάλη ἰδιοκτησία, ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχουν ἀκόμα οἱ ὑλικοί ὅροι γιά μεγάλη σοσιαλιστική παραγωγή, μπορεῖ νά σημαίνει καί ἐθνικοποίηση, μέ τόν ὅρο τῆς ὁλοκληρωτικῆς νίκης τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, μπορεῖ νά σημαίνει καί μεταβίβαση τῶν μεγάλων κεφαλαιοκρατικῶν κτημάτων *στίς ἑνώσεις τῶν ἐργατῶν*, γιατί ἀπό τή δημοκρατική ἐπανάσταση θ' ἀρχίσουμε ἀμέσως νά περνᾶμε, καί ἀκριβῶς στό μέτρο τῶν δυνάμεών μας, στό μέτρο τῶν δυνάμεων τοῦ συνειδητοῦ καί ὀργανωμένου προλεταριάτου, θ' ἀρχίσουμε νά περνᾶμε στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Εἴμαστε ὑπέρ τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης. Δέ θά σταματήσουμε στή μέση τοῦ δρόμου. Ἄν δέν ὑποσχόμαστε τούτη τή στιγμή καί ἀμέσως ὁποιαδήποτε «κοινωνικοποίηση», αὐτό γίνεται ἀκριβῶς γιατί ξέρουμε τούς πραγματικούς ὅρους αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος καί δέ συγκαλύπτουμε, μά ἀποκαλύπτουμε τήν ταξική πάλη πού ὡριμάζει στούς κόλπους τῆς ἀγροτιᾶς.

Στήν ἀρχή ὑποστηρίζουμε πλήρως, μέ ὅλα τά μέτρα, ὥς τή δήμευση, τόν ἀγρότη γενικά ἐνάντια στόν τσιφλικά καί ὕστερα (καί μάλιστα ὄχι ὕστερα μά ταυτόχρονα) ὑποστηρίζουμε τό προλεταριάτο ἐνάντια στόν ἀγρότη γενικά. Τό νά ὑπολογίζεις *ἀπό τώρα* τό συνδυασμό τῶν δυνάμεων μέσα στήν ἀγροτιά «τήν ἑπομένη» τῆς ἐπανάστασης (τῆς δημοκρατικῆς) εἶναι καθαρή οὐτοπία. Χωρίς νά πέφτουμε σέ τυχοδιωκτισμό, χωρίς νά προδίνουμε τήν ἐπιστημονική μας συνείδηση, χωρίς νά κυνηγᾶμε φτηνή δημοτικότητα, μποροῦμε νά ποῦμε καί λέμε *ἕνα μόνο πράγμα*: θά βοηθήσουμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις ὅλη τήν ἀγροτιά νά κάνει τή δημοκρατική ἐπανάσταση, *γιά νά εἶναι πιό εὔκολο* σ' ἐμᾶς, στό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, νά περάσουμε ὅσο τό δυνατόν πιό γρήγορα στό νέο καί ἀνώτερο καθῆκον — στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Δέν ὑποσχόμαστε καμιά ἁρμονία, καμιά ἐξίσωση, καμιά «κοινωνικοποίηση» ἀπό τή νίκη τῆς *τωρινῆς* ἀγροτικῆς ἐξέγερσης, — ἀπεναντίας «ὑποσχόμαστε» νέα πάλη, νέα ἀνισότητα, νέα ἐπανάσταση, πρός τήν ὁποία καί τείνουμε. Ἡ διδασκαλία μας εἶναι λιγότερο «γλυκιά» ἀπό τά παραμύθια τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν, ὅποιος ὅμως θέλει νά τόν ποτίζουν μόνο σιρόπια, ἄς πάει μέ τούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες. Ἐμεῖς θά ποῦμε σ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους: ὥρα σας καλή.

Ἡ μαρξιστική αὐτή ἄποψη λύνει, κατά τή γνώμη μας, καί τό ζήτημα τῶν ἐπιτροπῶν. Κατά τή γνώμη μας, *δέν πρέπει νά ὑπάρχουν σοσιαλδημοκρατικές ἐπιτροπές ἀγροτῶν*: ἄν ἡ ἐπιτροπή εἶναι σοσιαλδημοκρατική σημαίνει ὅτι δέν εἶναι μόνο ἐπιτροπή

τῶν ἀγροτῶν *. Ἂν εἶναι τῶν ἀγροτῶν, σημαίνει ὅτι δέν εἶναι καθαρά προλεταριακή, δέν εἶναι σοσιαλδημοκρατική. Ὑπάρχουν πάρα πολλοί ἄνθρωποι ἕτοιμοι νά μπερδέψουν τά δυό αὐτά ἐπαγγέλματα· ἐμεῖς δέν εἴμαστε ἀπό δαύτους. Παντοῦ, ὅπου εἶναι δυνατόν, θά ἐπιδιώκουμε νά ὀργανώνουμε τίς *δικές μας* ἐπιτροπές, τίς ἐπιτροπές *τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος*. Σ' αὐτές θά μποῦν καί ἀγρότες, καί πάμφτωχοι, καί διανοούμενοι, καί πόρνες (πρίν λίγο καιρό κάποιος ἐργάτης μᾶς ρώτησε σέ γράμμα του, γιατί νά μήν κάνουμε ζύμωση ἀνάμεσα στίς πόρνες), καί στρατιῶτες, καί δάσκαλοι, καί ἐργάτες, — μέ λίγα λόγια, *ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες καί κανένας ἄλλος ἐκτός ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες*. Οἱ ἐπιτροπές αὐτές θά κάνουν ὅλη τή σοσιαλδημοκρατική δουλειά, σ' ὅλο της τό πλάτος, προσπαθώντας ὡστόσο νά ὀργανώσουν εἰδικά ·καί ἰδιαίτερα τό προλεταριάτο τοῦ χωριοῦ, γιατί ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι ταξικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Τό νά θεωρεῖ κανείς «μή ὀρθόδοξη» δουλειά τήν ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου, πού δέν ἔχει ἀπαλλαγεῖ ὁλότελα ἀπό τίς διάφορες ἐπιβιώσεις τοῦ παλιοῦ καιροῦ, *εἶναι πάρα πολύ μεγάλη πλάνη*, κι ἐμεῖς θά θέλαμε νά πιστεύουμε ὅτι τά σημεῖα τοῦ γράμματος πού ἀναφέρονται σ' αὐτό τό πράγμα ὀφείλονται ἁπλῶς σέ παρεξήγηση. Τό προλεταριάτο τῆς πόλης καί τό βιομηχανικό προλεταριάτο θά εἶναι ἀναπόφευκτα ὁ βασικός πυρήνας τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ μας κόμματος, θά πρέπει ὅμως νά τραβᾶμε στό κόμμα, νά διαφωτίζουμε, νά ὀργανώνουμε ὅλους τούς ἐργαζομένους καί ὑφισταμένους τήν ἐκμετάλλευση, ὅπως λέει καί τό πρόγραμμά μας, ὅλους χωρίς ἐξαίρεση: καί τούς βιοτέχνες, καί τούς πάμφτωχους, καί τούς ζητιάνους, καί τούς ὑπηρέτες, καί τούς ἀλῆτες, καί τίς πόρνες, — ἐννοεῖται, μέ τόν ἀπαραίτητο καί ὑποχρεωτικό ὅρο ὅτι αὐτοί θά προσχωρήσουν στή σοσιαλδημοκρατία καί ὄχι ἡ σοσιαλδημοκρατία σ' αὐτούς, ὅτι αὐτοί θά πᾶνε μέ τήν ἄποψη τοῦ προλεταριάτου καί ὄχι τό προλεταριάτο μέ τήν ἄποψή τους.

Τότε τί γυρεύουν ἐδῶ οἱ ἐπαναστατικές ἐπιτροπές ἀγροτῶν; — θά ρωτήσει ὁ ἀναγνώστης. Δηλαδή δέ χρειάζονται; Ὄχι, χρειάζονται. Τό ἰδανικό μας εἶναι: παντοῦ στά χωριά νά ἔχουμε καθαρά σοσιαλδημοκρατικές ἐπιτροπές, καί ὕστερα οἱ ἐπιτροπές αὐτές νά κλείσουν συμφωνία μέ *ὅλα* τά ἐπαναστατικά δημοκρατικά στοιχεῖα, ὁμάδες, ὁμίλους τῆς ἀγροτιᾶς γιά τό σχηματι-

* Στό χειρόγραφο ἀκολουθεῖ σέ συνέχεια: «καί κάθε ἄλλο παρά εἰδικά τῶν ἀγροτῶν». *Ἡ Σύντ.*

σμό ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν ἀγροτῶν. Ἐδῶ ὑπάρχει πλήρης ἀναλογία μέ τήν αὐτοτέλεια τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος στήν πόλη καί τή συμμαχία του μ' ὅλους τούς ἐπαναστάτες δημοκράτες, μέ σκοπό τήν ἐξέγερση *. Εἴμαστε ὑπέρ τῆς ἐξέγερσης τῆς ἀγροτιᾶς. Εἴμαστε ἀπολύτως ἐνάντια στό ἀνακάτεμα καί στή συγχώνευση ἑτερογενῶν ταξικῶν στοιχείων καί ἑτερογενῶν κομμάτων. Θέλουμε ἡ σοσιαλδημοκρατία νά προωθεῖ γιά τό σκοπό τῆς ἐξέγερσης *ὅλη* τήν ἐπαναστατική δημοκρατία, νά βοηθᾶ *ὅλη* τήν ἐπαναστατική δημοκρατία νά ὀργανωθεῖ, *νά βαδίζει δίπλα* της — χωρίς ὅμως νά συγχωνεύεται μαζί της — στά ὁδοφράγματα στίς πόλεις, ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί στήν ἀστυνομία στά χωριά.

Ζήτω ἡ ἐξέγερση τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία! Ζήτω ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία, πρωτοπόρο τμῆμα ὅλης τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας στή σημερινή ἐπανάσταση!

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 16,
14 (1) τοῦ Σεπτέμβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

* Στό χειρόγραφο ἀκολουθεῖ παρακάτω ἡ φράση: «Τό ἀγροτικό κίνημα εἶναι ἡ ἀπαρχή τῆς ἀγροτικῆς ἐξέγερσης». *Ἡ Σύντ.*

ΤΙ ΘΕΛΟΥΝ ΚΑΙ ΤΙ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΑΣΤΟΙ ΜΑΣ;

Σ' ἐμᾶς, στή Ρωσία, ἡ πολιτική διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ καί τῆς διανόησης εἶναι ἀκόμα ἐντελῶς μηδαμινή. Στή χώρα μας ἀκόμα δέν ἔχουν σχεδόν καθόλου ἀποκρυσταλλωθεῖ σαφεῖς πολιτικές πεποιθήσεις καί σταθερές κομματικές ἀντιλήψεις. Στή χώρα μας πολύ εὔκολα πιστεύουν ὁποιαδήποτε διαμαρτυρία ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί δυσανασχετοῦν γιά κάθε κριτική πού γίνεται σχετικά μέ τό χαρακτήρα καί τήν οὐσία αὐτῆς τῆς διαμαρτυρίας, θεωρώντας την ἐπιζήμια διαίρεση τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος. Δέν εἶναι ἐκπληκτικό ὅτι κάτω ἀπ' αὐτή τήν κοινή σημαία τῆς ἀπελευθέρωσης καί τό περιοδικό «'Οσβομποζντένιγε», πού ἐκδίδει ὁ κ. Στροῦβε, κυκλοφορεῖ πλατιά μέσα σέ κάθε λογῆς ἐλευθερόφρονες διανοουμένους πού μισοῦν τήν ἀνάλυση τοῦ ταξικοῦ περιεχομένου τοῦ «ὀσβομποζντενικοῦ» φιλελευθερισμοῦ.

Ὁ ὀσβομποζντενικός ὅμως φιλελευθερισμός εἶναι ἁπλῶς μιά πιό συστηματική, ἀπαλλαγμένη ἀπό λογοκρισία ἔκφραση τῶν βασικῶν χαρακτηριστικῶν ὅλου τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ὅσο περισσότερο προχωρεῖ ἡ ἐπανάσταση τόσο περισσότερο ἀποκαλύπτει τόν ἑαυτό του αὐτός ὁ φιλελευθερισμός, τόσο πιό ἀσυγχώρητος καταντᾶ ὁ φόβος νά ἀντικρύσει κανείς τήν ἀλήθεια κατά πρόσωπο, νά καταλάβει τήν πραγματική οὐσία τοῦ φιλελευθερισμοῦ αὐτοῦ. Εἶναι πολύ χαρακτηριστικές ἀπό τήν ἄποψη αὐτή οἱ «Πολιτικές ἐπιστολές» τοῦ γνωστοῦ ἱστορικοῦ κ. Πάβελ Βινογκράντοφ, πού δημοσιεύτηκαν στό γνωστό ὄργανο τῶν φιλελευθέρων «Ρούσκιγε Βέντομοστι» (5 τοῦ Αὐγούστου). Δέν εἶναι λιγότερο χαρακτηριστικό καί τό γεγονός ὅτι ἄλλες φιλελεύθερες ἐφημερίδες, ὅπως ἡ «Νάσα Ζίζν», ἀναδημοσίευσαν ἀποσπάσματα ἀπό τήν ἀξιοσέβαστη αὐτή ἐργασία, χωρίς λέξη

ἀγανάκτησης καί δυσαρέσκειας. Ὁ κ. Πάβελ Βινογκράντοφ ἐξέφρασε μέ σπάνια παραστατικότητα τά συμφέροντα, τήν τακτική καί τήν ψυχολογία τῆς ἰδιοτελοῦς ἀστικῆς τάξης: ἡ εἰλικρίνειά του ἴσως θά θεωροῦνταν ἄστοχη ἀπό ορισμένους πιό καπάτσους φιλελευθέρους, γι' αὐτό ὅμως εἶναι πιό πολύτιμη γιά τούς συνειδητούς ἐργάτες. Δίνουμε τά λόγια μέ τά ὁποῖα κλείνει τό ἄρθρο του ὁ κ. Βινογκράντοφ καί τά ὁποῖα ἐκφράζουν ὅλη τήν πεμπτουσία του:

«Δέν ξέρω ἄν καί ἡ Ρωσία θά κατορθώσει νά περάσει στό νέο καθεστώς ἀπό δρόμο παραπλήσιο πρός τό δρόμο πού πέρασε ἡ Γερμανία τό 1848, δέν ἔχω ὅμως καμιά ἀμφιβολία ὅτι πρέπει νά καταβάλουμε κάθε προσπάθεια γιά ν' ἀκολουθήσουμε αὐτόν τό δρόμο καί ὄχι τό δρόμο πού διάλεξε ἡ Γαλλία τό 1789.

Ἡ ρωσική κοινωνία, πού εἶναι ἀνώριμη, πού δέν ἔχει καλή συνοχή καί πού εἶναι γεμάτη ἐσωτερικά μίση, ἀπειλεῖται, ἄν ἀκολουθήσει τόν τελευταῖο δρόμο, ἀπό πρωτάκουστο κίνδυνο, ἄν ὄχι ἀπό ὄλεθρο. Κανείς δέ θά ἤθελε νά ζήσει ὥς τήν ὥρα πού θά δοθοῦν ἐμπράγματα μαθήματα πάνω στά θέματα: ἐξουσία, τάξη, ἐθνική ἑνότητα, κοινωνική ὀργάνωση, πολύ περισσότερο πού τά ἐμπράγματα αὐτά μαθήματα θά τά δίνει εἴτε ὁ ἐνωμοτάρχης πού θά ἔχει συγκεντρώσει καινούργιες δυνάμεις, εἴτε ὁ γερμανός ἀστυνομικός πού ἡ ἀναρχία τῆς Ρωσίας θά τοῦ προσφέρει μιά δοσμένη ἀπό τή θεία πρόνοια ἀποστολή».

Νά τί σκέπτεται προπαντός ὁ ρῶσος ἀστός: τούς πρωτάκουστους κινδύνους τοῦ «δρόμου» τοῦ 1789! Ὁ ἀστός δέν εἶναι κατά τοῦ δρόμου πού ἀκολούθησε ἡ Γερμανία τό 1848, θά καταβάλει ὅμως «κάθε προσπάθεια» γιά νά ἀποφευχθεῖ ὁ δρόμος τῆς Γαλλίας. Διδακτικά λόγια πού ἀξίζουν νά τά σκεφτεῖ κανείς πολύ, πάρα πολύ.

Ποῦ βρίσκεται ἡ ριζική διαφορά ἀνάμεσα στούς δυό δρόμους; Στό ὅτι ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση πού πραγματοποιήθηκε ἀπό τή Γαλλία τό 1789 καί ἀπό τή Γερμανία τό 1848, στήν πρώτη περίπτωση ὁδηγήθηκε ὥς τό τέρμα της, ἐνῶ στή δεύτερη δέν ὁδηγήθηκε· — στήν πρώτη περίπτωση ἔφτασε ὥς τή δημοκρατία καί τήν πλήρη ἐλευθερία, ἐνῶ στή δεύτερη περίπτωση σταμάτησε, χωρίς νά τσακίσει τή μοναρχία καί τήν ἀντίδραση· — στή δεύτερη περίπτωση διεξήχθηκε κάτω ἀπό τήν ἡγεσία κυρίως τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν πού σέρνανε ξοπίσω τους τήν ἀνεπαρκῶς δυναμωμένη ἐργατική τάξη, στήν πρώτη περίπτωση διεξήχθηκε, ἔστω κι ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό, ἀπό τή δραστήρια ἐπαναστατημένη μάζα τοῦ λαοῦ, τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν πού παραμέρισαν, ἔστω καί προσωρινά, τή σοβαρή καί μετριοπαθῆ ἀστική τάξη· στή δεύτερη περίπτωση ὁδήγησε γρήγορα

στόν «κατευνασμό» τῆς χώρας, δηλ. στήν κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ καί στό θρίαμβο τοῦ «ἐνωμοτάρχη καί τοῦ ἀστυνομικοῦ», στήν πρώτη περίπτωση ἔδοσε γιά μιά ὁρισμένη περίοδο τήν κυριαρχία στόν ἐπαναστατημένο λαό πού τσάκισε τήν ἀντίσταση τῶν «ἐνωμοταρχῶν καί τῶν ἀστυνομικῶν».

Καί νά πού ἕνας ἐπιστήμονας λακές τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας παρουσιάζεται στό «ἐντιμότατο» ὄργανο τῶν φιλελευθέρων καί ἐφιστᾶ τήν προσοχή στούς κινδύνους τοῦ πρώτου, τοῦ «γαλλικοῦ» δρόμου. Ὁ ἐπιστήμονας ἱστορικός ἐπιθυμεῖ τό «γερμανικό» δρόμο καί αὐτό τό λέει ἀνοιχτά. Ξέρει πολύ καλά ὅτι ὁ γερμανικός δρόμος δέν μπόρεσε ν' ἀποφύγει τήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Στά 1848 καί στά 1849 ἔγιναν μιά σειρά ἐξεγέρσεις, ἀκόμα καί προσωρινές ἐπαναστατικές κυβερνήσεις στή Γερμανία. *Καμιά ὅμως ἀπ' αὐτές τίς ἐξεγέρσεις δέ νίκησε πέρα γιά πέρα.* Ἡ πιό ἐπιτυχημένη ἐξέγερση, ἡ ἐξέγερση τοῦ Βερολίνου τῆς 18 τοῦ Μάρτη 1848, δέν τέλειωσε μέ ἀνατροπή τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ἀλλά μέ *παραχωρήσεις* ἀπομέρους τοῦ βασιλιᾶ, πού διατήρησε τήν ἐξουσία του καί πολύ γρήγορα κατόρθωσε νά συνέλθει ἀπό τή μερική ἥττα καί νά πάρει πίσω ὅλες αὐτές τίς παραχωρήσεις.

Ὥστε λοιπόν ὁ ἐπιστήμονας ἱστορικός τῆς ἀστικῆς τάξης δέ φοβᾶται τίς ἐξεγέρσεις τοῦ λαοῦ. *Φοβᾶται τή νίκη τοῦ λαοῦ.* Δέ φοβᾶται τήν περίπτωση πού ἡ ἀντίδραση, ἡ γραφειοκρατία, ἡ μισητή γι' αὐτόν γραφειοκρατία, θά πάρει ἕνα μικρό μάθημα ἀπό τό λαό. *Φοβᾶται τήν ἀνατροπή τῆς ἀντιδραστικῆς ἐξουσίας ἀπό τό λαό.* Μισεῖ τήν ἀπολυταρχία καί ἐπιθυμεῖ ὁλόψυχα τήν ἀνατροπή της, τόν *ὄλεθρο* ὅμως τῆς Ρωσίας δέν τόν περιμένει ἀπό τή διατήρηση τῆς ἀπολυταρχίας, οὔτε ἀπό τή δηλητηρίαση τοῦ λαϊκοῦ ὀργανισμοῦ μέ τή βραδεία σήψη τοῦ μή νεκρωμένου παράσιτου τῆς μοναρχικῆς ἐξουσίας, ἀλλά *ἀπό τήν πλήρη νίκη τοῦ λαοῦ.*

Αὐτός ὁ φωστήρας τῆς εὐτελοῦς ἐπιστήμης ξέρει ὅτι ἡ περίοδος τῆς ἐπανάστασης εἶναι περίοδος ἐμπράγματων μαθημάτων γιά τό λαό, καί νά, δέ θέλει ἐμπράγματα μαθήματα σχετικά μέ *τήν ἐκμηδένιση τῆς ἀντίδρασης* καί μᾶς φοβερίζει μέ ἐμπράγματα μαθήματα σχετικά μέ *τήν ἐκμηδένιση τῆς ἐπανάστασης.* Φοβᾶται περισσότερο ἀπό τή φωτιά τό δρόμο ὅπου ἡ ἐπανάσταση, ἔστω καί γιά λίγο διάστημα, θά μποροῦσε νά κερδίσει πλήρη νίκη καί ποθεῖ ὁλόψυχα μιά ἔκβαση σάν τή γερμανική, ὅπου ἡ ἀντίδραση κέρδιζε γιά πολύ μακρόχρονη περίοδο πληρέστατη νίκη.

Δέ χαιρετίζει τήν ἐπανάσταση στή Ρωσία, ἀλλά προσπαθεῖ ἁπλῶς νά μετριάσει τό φταίξιμό της. Δέν ἐπιθυμεῖ νικηφόρα ἐπανάσταση, ἀλλά ἀποτυχημένη ἐπανάσταση. Θεωρεῖ τήν ἀντίδραση φαινόμενο νόμιμο καί νομοτελειακό, φυσιολογικό καί μόνιμο, σίγουρο καί λογικό. Θεωρεῖ τήν ἐπανάσταση φαινόμενο παράνομο, φανταστικό, ὄχι νομοτελειακό, πού στήν καλύτερη περίπτωση μπορεῖ *νά δικαιολογηθεῖ*, ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό, μέ τήν ἀστάθεια, τήν «ἀδυναμία» καί τή σαθρότητα τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης. Αὐτός ὁ «ἀντικειμενικός» ἱστορικός δέ βλέπει τήν ἐπανάσταση σάν τό πιό νόμιμο δικαίωμα τοῦ λαοῦ, ἀλλά ἁπλῶς σάν ἁμαρτωλή καί ἐπικίνδυνη μέθοδο ἐπανόρθωσης τῶν ἀκροτήτων τῆς ἀντίδρασης. Γι' αὐτόν ἡ ἐπανάσταση πού νίκησε πέρα γιά πέρα εἶναι «ἀναρχία», ἐνῶ ἡ ἀντίδραση πού νίκησε πέρα γιά πέρα δέν εἶναι ἀναρχία, ἀλλά μόνο μιά ἐξόγκωση ὁρισμένων ἀναγκαίων λειτουργιῶν τοῦ κράτους. Δέν ξέρει ἄλλη «ἐξουσία», ἐκτός ἀπό τή μοναρχική, ἄλλη «τάξη πραγμάτων» καί ἄλλη «κοινωνική ὀργάνωση» ἐκτός ἀπό τήν ἀστική. Ἀπό τίς εὐρωπαϊκές δυνάμεις, γιά τίς ὁποῖες ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία «θά ἀνοίξει μιά δοσμένη ἀπό τή θεία πρόνοια ἀποστολή», αὐτός ξέρει μόνο τό «γερμανό ἀστυνομικό», δέν ξέρει ὅμως, οὔτε θέλει νά ξέρει, *τό γερμανό σοσιαλδημοκράτη ἐργάτη*. Τοῦ εἶναι ἀποκρουστική περισσότερο ἀπό ὅ,τι δήποτε ἄλλο ἡ «περηφάνεια» ἐκείνων πού «ἑτοιμάζονται νά ξεπεράσουν τήν ἀστική τάξη τῆς Δύσης» (ὁ κ. καθηγητής βάζει τίς λέξεις ἀστική τάξη μέσα σέ εἰρωνικά εἰσαγωγικά: βρήκανε, λέει, ἕνα τέτοιο ἀνόητο ὅρο γιά τόν εὐρωπαϊκό, — εὐ-ρω-παϊ-κό — πολιτισμό!). Αὐτός ὁ «ἀντικειμενικός ἱστορικός» κλείνει μέ ἀγαθότητα τά μάτια του μπροστά στό γεγονός ὅτι ἀκριβῶς χάρη στήν παραγερασμένη ἀπολυταρχική βρωμιά στή Ρωσία ἡ Εὐρώπη ἐδῶ καί πολλές δεκάδες χρόνια στέκεται ἐπί τόπου ἤ πηγαίνει πρός τά πίσω ἀπό πολιτική ἄποψη. Φοβᾶται τά ἐμπράγματα μαθήματα τοῦ «ἐνωμοτάρχη πού συγκέντρωσε καινούργιες δυνάμεις» καί γι' αὐτό — ὤ, ἡγέτης τοῦ λαοῦ! ὤ, πολιτικός ἄνδρας! — προειδοποιεῖ ὅτι προπαντός πρέπει νά παρθοῦν μέτρα γιά νά ἀποφευχθεῖ ἡ ἀποφασιστική συντριβή ὅλων τῶν «δυνάμεων» τοῦ σύγχρονου ἐνωμοτάρχη. Τί σιχαμερή φυσιογνωμία λακέ! τί ποταπή προδοσία τῆς ἐπανάστασης, γαρνιρισμένη μέ μιά δῆθεν ἐπιστημονική καί δῆθεν ἀντικειμενική ἐξέταση τοῦ ζητήματος! ξύστε τό ρῶσο καί θά βρεῖτε τόν τάταρο, ἔλεγε ὁ Ναπολέων. Ξύστε τό φιλελεύθερο ἀστό τῆς Ρωσίας, θά λέγαμε ἐμεῖς, καί θά βρεῖτε τόν ντυμένο μέ καινούργια στολή ἐνωμοτάρχη, στόν ὁποῖο ἀφήνουν τά $^{9}/_{10}$ τῆς *παλιᾶς* του δύνα-

μης μέ βάση τό βαθυστόχαστο «ἐπιστημονικό» καί «ἀντικειμενικό» συλλογισμό ὅτι διαφορετικά θά θελήσει ἴσως «νά συγκεντρώσει *καινούργιες* δυνάμεις»! Κάθε θεωρητικός τῆς ἀστικῆς τάξης ἔχει ἐντελῶς μπακαλίστικη ψυχούλα· δέ σκέπτεται τήν ἐκμηδένιση τῶν *δυνάμεων* τῆς ἀντίδρασης καί τοῦ «ἐνωμοτάρχη», ἀλλά πῶς νά ἐξαγοράσει, νά λαδώσει, νά ἐξευμενίσει αὐτό τόν ἐνωμοτάρχη, συναλλασσόμενος μιά ὥρα ἀρχήτερα μαζί του.

Πόσο ἀπαράμιλλα ἐπιβεβαιώνει αὐτός ὁ πάνσοφος θεωρητικός τῆς ἀστικῆς τάξης ὅλα ἐκεῖνα πού πολλές φορές εἴπαμε ἐμεῖς στήν «Προλετάρι» γιά τήν οὐσία καί τό χαρακτήρα τοῦ φιλελευθερισμοῦ τῆς Ρωσίας. Σέ διάκριση ἀπό τήν ἀστική τάξη τῆς Εὐρώπης, πού κάποτε ἦταν ἐπαναστατική καί δεκάδες χρόνια ἀργότερα τάχθηκε μέ τό μέρος τῆς ἀντίδρασης, οἱ ντόπιοι σοφοί μας πηδᾶνε μέ μιᾶς ἤ θέλουν νά μεταπηδήσουν, πάνω ἀπό τήν ἐπανάσταση, στή μετριοπαθῆ καί φροντισμένη κυριαρχία τῆς ἀντιδραστικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀστική τάξη δέ θέλει καί δέν μπορεῖ, ἀπό τήν ταξική της θέση, νά θέλει τήν ἐπανάσταση. Θέλει ἁπλῶς μιά συναλλαγή μέ τή μοναρχία ἐνάντια στόν ἐπαναστατημένο λαό, θέλει ἁπλῶς νά ἁρπάξει ὕπουλα τήν ἐξουσία πίσω ἀπό τήν πλάτη αὐτοῦ τοῦ λαοῦ.

Πόσο διδακτικό μάθημα δίνει αὐτός ὁ σοφός τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης στούς σχολαστικούς ἐκείνους θεωρητικούς τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού ἔφτασαν ὥς τήν παρακάτω ἀπόφαση, πού ψηφίστηκε ἀπό τούς νεοϊσκριστές τοῦ Καυκάσου καί *ἐγκρίθηκε εἰδικά* ἀπό τήν σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» σέ ἰδιαίτερο φυλλάδιο! Ἡ ἀπόφαση αὐτή (μαζί μέ τήν ἔγκριση τῆς «Ἴσκρα») ἀναδημοσιεύεται ὁλόκληρη στήν μπροσούρα τοῦ Ν. Λένιν «Δυό τακτικές» (σελ. 68–69) *, ἐπειδή ὅμως δέν εἶναι πολύ γνωστή στούς συντρόφους τῆς Ρωσίας γιατί ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» δέ θέλησε ἡ ἴδια νά ἀναδημοσιεύσει στήν ἐφημερίδα της αὐτή τήν «πολύ πετυχημένη», κατά τή γνώμη της, ἀπόφαση, τήν παραθέτουμε ἐδῶ αὐτούσια, πρός γνώση ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί πρός ὄνειδος τῆς «Ἴσκρα»:

«Θεωρώντας καθῆκον μας νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν ἐπαναστατική στιγμή γιά τό βάθαιμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου, ἡ συνδιάσκεψη (ἡ συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν τοῦ Καυκάσου), μέ σκοπό νά ἐξασφαλίσει γιά τό κόμμα πλήρη ἐλευθερία κριτικῆς τοῦ ἀστικοῦ κρατικοῦ καθεστῶτος πού γεννιέται, τάσσεται ἐνάντια στό σχηματισμό σοσιαλδημοκρατικῆς προσωρινῆς κυβέρνησης καί στή συμμετοχή σ' αὐτήν

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 83 - 84. *Ἡ Σύντ.*

καί θεωρεῖ πολύ πιό σκόπιμο νά ἀσκεῖται πίεση ἀπό ἔξω πάνω στήν ἀστική προσωρινή κυβέρνηση γιά τόν ἐκδημοκρατισμό τοῦ πολιτεύματος στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ. Ἡ συνδιάσκεψη θεωρεῖ ὅτι ὁ σχηματισμός προσωρινῆς κυβέρνησης ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες ἤ ἡ συμμετοχή τους σ' αὐτήν ἀπό τό ἕνα μέρος θά ὁδηγήσει στό νά ἀποσπαστοῦν ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πλατιές μάζες τοῦ προλεταριάτου, ἀπογοητευμένες ἀπ' αὐτό, γιατί ἡ σοσιαλδημοκρατία, παρά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας, δέ θά μπορέσει νά ἱκανοποιήσει τίς ζωτικές ἀνάγκες τῆς ἐργατικῆς τάξης ὅσο δέ θάχει πραγματοποιηθεῖ ὁ σοσιαλισμός, ἀπό τό ἄλλο μέρος *θά ἀναγκάσει τίς ἀστικές τάξεις νά ἀποτραβηχτοῦν ἀπό τό ἔργο τῆς ἐπανάστασης καί ἔτσι θά ἐξασθενίσει ἡ ὁρμή της*».

Ἡ ἀπόφαση αὐτή εἶναι ἐπαίσχυντη, γιατί ἐκφράζει (ἄσχετα ἀπό τό ἄν αὐτοί πού τήν ἔχουν γράψει καί πού πῆραν τόν κατήφορο τοῦ ὀπορτουνισμοῦ τό θέλουν καί ἔχουν ἐπίγνωση τοῦ πράγματος) τήν προδοτική παράδοση τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης στά χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀπόφαση αὐτή καθαγιάζει τή μετατροπή τοῦ προλεταριάτου γιά τήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ οὐρά τῆς ἀστικῆς τάξης. Φτάνει νά βάλει κανείς αὐτή τήν ἀπόφαση δίπλα στήν περικοπή ἀπό τό ἄρθρο τοῦ κ. Βινογκράντοφ πού παραθέσαμε παραπάνω (καί παρόμοιες περικοπές ὁ καθένας μπορεῖ νά βρεῖ ἑκατοντάδες καί χιλιάδες στά δημοσιεύματα τῶν φιλελευθέρων), γιά νά δεῖ σέ τί βάλτο βούλιαξαν οἱ νεοϊσκριστές. Ὁ κ. Βινογκράντοφ, αὐτός ὁ πολύ ἀντιπροσωπευτικός θεωρητικός τῆς ἀστικῆς τάξης, *ξέκοψε πιά* ἀπό τήν ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης. Μή τάχα μ' αὐτό ἐξασθένισε τήν «ὁρμή τῆς ἐπανάστασης», κύριοι νεοϊσκριστές; Δέ θά πρέπει τάχα νά ὁμολογήσετε τό φταίξιμό σας μπροστά στούς κυρίους Βινογκράντοφ καί νά τούς ἱκετεύσετε νά μή «ξεκόψουν ἀπό τήν ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης», *ἔστω καί ἄν τό ἀντίτιμο αὐτοῦ τοῦ πράγματος θά εἶναι νά ἀπόσχετε ἀπό τήν ἡγεσία τῆς ἐπανάστασης;*

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 16,
14 (1) τοῦ Σεπτέμβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΜΑΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ

«Ἡ „Ἴσκρα“ ἔδειξε ὅτι ἡ συντακτική συνέλευση μπορεῖ νά σχηματιστεῖ μέ αὐτόματη γέννηση, χωρίς τή συνδρομή ὁποιασδήποτε κυβέρνησης, συνεπῶς καί τῆς προσωρινῆς. Ἀπό δῶ καί μπρός τό τρομερό αὐτό ζήτημα μπορεῖ νά θεωρεῖται ἐξαντλημένο, καί ὅλες οἱ σχετικές συζητήσεις πρέπει νά σταματήσουν».

Αὐτά γράφει ἡ Μπούντ[98] στήν ἐφημερίδα «Ποσλέντνιγε Ἰζβέστιγια» φύλλο 247, τῆς 1 τοῦ Σεπτέμβρη (19 τοῦ Αὐγούστου). Ἄν αὐτό δέν εἶναι εἰρωνεία, εἶναι ἀδύνατο νά φανταστεῖ κανείς καλύτερη «ἐξέλιξη» τῶν ἰσκρικῶν ἀπόψεων. Ἐν πάση περιπτώσει ἡ θεωρία τῆς «αὐτόματης γέννησης» διατυπώθηκε, τό «τρομερό ζήτημα» ἐξαντλήθηκε, οἱ συζητήσεις «πρέπει νά σταματήσουν». Τί εὐτυχία! Τώρα θά ζοῦμε χωρίς συζητήσεις γι' αὐτό τό τρομερό ζήτημα, καμαρώνοντας αὐτή τήν καινούργια θεωρία τῆς «αὐτόματης γέννησης», πού τώρα δά ἀνακαλύφθηκε καί εἶναι ἁπλή καί φωτεινή σάν τά μάτια μικροῦ παιδιοῦ. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι αὐτή ἡ θεωρία τῆς αὐτόματης γέννησης δέ γεννήθηκε αὐτόματα, ἀλλά ἐμφανίστηκε μπροστά στά μάτια ὅλου τοῦ κόσμου, σάν καρπός τῆς συμβίωσης τῆς Μπούντ μέ τή νέα «Ἴσκρα», — τό σπουδαῖο ὅμως δέν εἶναι ἡ προέλευση τῆς θεωρίας, ἀλλά ἡ ἀξία της!

Πόσο δύσκολα μπαίνουν στό νόημα ἐκεῖνοι οἱ φουκαράδες οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς Ρωσίας, πού συζητοῦσαν αὐτό τό «τρομερό ζήτημα» καί στό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ καί στή συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν: ὁρισμένοι ἀπ' αὐτούς μιλοῦσαν συνεχῶς γιά προσωρινή κυβέρνηση, *γιά* τή γέννηση, ὄχι τήν αὐτόματη γέννηση, τῆς συντακτικῆς συνέλευσης· ἄλλοι ὑπέθεταν (ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης) ὅτι «ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στόν τσαρισμό» «μπορεῖ νά σημειωθεῖ» καί «μέ τήν ἀπόφαση ἑνός ὁποιουδήποτε ἀντιπροσωπευτικοῦ

σώματος νά συγκαλέσει, κάτω άπό τήν άμεση έπαναστατική πίεση τοῦ λαοῦ, συντακτική συνέλευση», καί κανένας, ἀκόμα καί ὅλη ἡ σύνταξη τῆς νέας «Ἴσκρα», πού παραβρέθηκε μαζί μέ τόν Πλεχάνοφ στή συνδιάσκεψη, δέ σκέφτηκε ἐκεῖνο πού τώρα ἡ «*Ἴσκρα ἔδειξε*» καί ἡ Μπούντ συνόψισε, κατοχύρωσε καί βάφτισε μέ ὑπέροχες λεξοῦλες. Ὅπως ὅλες οἱ μεγαλοφυεῖς ἀνακαλύψεις, ἡ *θεωρία τῆς αὐτόματης γέννησης τῆς συντακτικῆς συνέλευσης* ἔριξε μεμιᾶς φῶς στό χάος. Τώρα ὅλα ξεκαθαρίστηκαν. Δέν ὑπάρχει λόγος νά σκεφτόμαστε γιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση (θυμηθεῖτε τά περιβόητα ἀποφθέγματα τῆς «Ἴσκρα»: ἄς μή μολύνει τά χείλη σας ὁ συνδυασμός τῶν λέξεων «ζήτω» καί «κυβέρνηση»!), δέν ὑπάρχει λόγος νά ἀποσπάσουμε ἀπό τά μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας τήν «ἐπαναστατική ὑποχρέωση» «νά μετατρέψουν τήν Κρατική δούμα σέ ἐπαναστατική συνέλευση» (ὁ Τσερεβάνιν στήν «Ἴσκρα» φύλλο 108). *Ἡ συντακτική συνέλευση μπορεῖ νά γεννηθεῖ αὐτόματα!!* Θά εἶναι μιά ἄσπιλη γέννησή της ἀπό τόν ἴδιο τό λαό, πού δέ μολύνει τόν ἑαυτό του μέ καμιά «μεσολάβηση» κυβέρνησης, ἔστω καί προσωρινῆς, ἔστω καί ἐπαναστατικῆς. Θά εἶναι γέννηση «ἄφθορη», μέ τόν καθαρό δρόμο τῶν καθολικῶν ἐκλογῶν, χωρίς καμιά «γιακωβίνικη» πάλη γιά τήν ἐξουσία, χωρίς καμιά βεβήλωση τῆς ἱερῆς ὑπόθεσης μέ τήν προδοσία τῶν ἀστικῶν ἀντιπροσωπευτικῶν συνελεύσεων, ἀκόμα καί χωρίς τίς ἄξεστες μαμές πού ὥς τώρα σ' αὐτόν τό βέβηλο, ἁμαρτωλό καί ρυπαρό κόσμο παρουσιάζονταν τακτικά στή σκηνή κάθε φορά πού ἡ παλιά κοινωνία κυοφοροῦσε τήν καινούργια.

Ζήτω ἡ αὐτόματη γέννηση! Ἄς κρίνουν τώρα ὅλοι οἱ ἐπαναστατημένοι λαοί ὅλης τῆς Ρωσίας ἄν εἶναι «δυνατή» καί συνεπῶς καί ἀναγκαία *γι' αὐτούς* μιά τέτοια αὐτόματη γέννηση, σάν ὁ πιό λογικός, εὔκολος, ἁπλός δρόμος πρός τήν ἐλευθερία! Ἄς ἀνεγερθεῖ τό ταχύτερο μνημεῖο πρός τιμήν τῆς Μπούντ καί τῆς νέας «Ἴσκρα», αὐτῶν τῶν αὐτόματων γεννητόρων τῆς θεωρίας τῆς αὐτόματης γέννησης!

Ἀλλ' ὅσο κι ἄν εἶναι ἐκτυφλωτικό γιά μᾶς τό λαμπρό φῶς τῆς νέας ἐπιστημονικῆς ἀνακάλυψης, πάντως θά πρέπει νά σημειώσουμε ἀκροθιγῶς καί ὁρισμένα παρακατιανά χαρακτηριστικά αὐτοῦ τοῦ ὑψηλοῦ δημιουργήματος. Ἄν τό φεγγάρι τό φκιάχνουν στό Ἀμβοῦργο πολύ ἄσχημα [99], τότε καί τίς νέες θεωρίες δέν τίς κατασκευάζουν καί τόσο προσεκτικά στή σύνταξη τῆς «Ποσλέντνιγε Ἰζβέστιγια». Ἡ συνταγή εἶναι ἁπλή καί ἀνέκαθεν προσφιλής στούς ἀνθρώπους πού δέν ἔπεσαν ποτέ στό

ἁμάρτημα νά ἐκφράσουν ἔστω καί μιά ἀνεξάρτητη σκεψούλα: παίρνεις τίς ἀντίθετες ἀπόψεις, τίς ἀνακατεύεις μαζί καί τίς μοιράζεις στά δυό! Ἀπό τήν «Προλετάρι» ἄς πάρουμε τήν κριτική τῶν λαϊκῶν ἐκλογῶν στίς συνθῆκες τῆς ἀπολυταρχίας, ἀπό τήν «Ἴσκρα» τήν καταδίκη τοῦ «τρομεροῦ ζητήματος»· ἀπό τήν «Προλετάρι» τήν ἐνεργό ἀποχή, ἀπό τήν «Ἴσκρα» τό ἀκατάλληλο τοῦ συνθήματος τῆς ἐξέγερσης... «ὅπως ἡ μέλισσα ρουφᾶ ἀπό κάθε λουλούδι τό νέκταρ» [100]. Καί οἱ καλοί μας οἱ μπουντιστές στολίζονται μέ αὐταρέσκεια, χαίρονται πού σταματοῦν οἱ συζητήσεις πάνω στό τρομερό ζήτημα καί καμαρώνουν: πῶς ξεπέρασαν τή στενότητα καί τή μονομέρεια τῶν ἀπόψεων καί τῶν δυό ἀντιμαχομένων μερῶν!

Δέν τά καταφέρνετε, σύντροφοι τῆς Μπούντ. Δέ δείξατε ἄλλους «τρόπους αὐτόματης γέννησης», ἐκτός ἀπό τό νεοϊσκρικό. Καί σχετικά μέ τό νεοϊσκρικό τρόπο ἀναγκαστήκατε νά ὁμολογήσετε οἱ ἴδιοι ὅτι «στίς συνθῆκες τῆς ἀπολυταρχίας καί ἐνάντια στή θέληση τῆς κυβέρνησης πού ἔχει στά χέρια της ὅλη τήν κρατική μηχανή» οἱ ἐκλογές τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι ἐκλογές-*κωμωδία*. Μή μᾶς ἐγκαταλείπετε στή μέση τοῦ δρόμου, ὦ δημιουργοί τῆς νέας θεωρίας: πέστε μας μέ ποιόν «τρόπο», ἐκτός ἀπό τό νεοϊσκρικό, «ἐννοεῖτε» τήν «αὐτόματη γέννηση»;

Ἡ «Προλετάρι» ἀντικρούοντας τήν «Ἴσκρα» ἔγραφε ὅτι στίς συνθῆκες τῆς ἀπολυταρχίας τίς ἐκλογές μποροῦν νά τίς διεξαγάγουν μόνο οἱ ὀσβομποζντέντσι, πού εὐχαρίστως θά τίς παρουσιάσουν σά λαϊκές *. Ἡ Μπούντ ἀπαντᾶ: «Τό ἐπιχείρημα αὐτό δέν ἀντέχει σέ καμιά κριτική, γιατί δέ χωρεῖ καμιά ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀπολυταρχία δέ θά ἐπιτρέψει σέ κανένα — οὔτε καί στούς ὀσβομποζντέντσι — νά διεξαγάγει τίς ἐκλογές ἔξω ἀπό τά πλαίσια πού καθορίζει ὁ νόμος». Ἐμεῖς σημειώνουμε εὐσεβάστως: διεξήχθηκαν καί διεξάγονται ἐκλογές ἀπό τούς ζέμτσι, τούς δημοτικούς συμβούλους καί τά μέλη τῶν «ἑνώσεων». Αὐτό εἶναι γεγονός. Τήν ἀπόδειξη τήν ἔχουμε μπροστά μας: τά πολυάριθμα γραφεῖα τους.

Ἡ Μπούντ γράφει: «Δέν μπορεῖ νά ξεσηκώσει κανείς ζύμωση ἐνάντια στή Δούμα ἐνονόματι τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης γενικά (!), γιατί ἡ ἐξέγερση, ὄντας ἁπλῶς μέσο πραγματοποίησης τῆς πολιτικῆς ἀνατροπῆς, δέν μπορεῖ στή συγκεκριμένη περίπτωση» (καί ὄχι «γενικά»;) «νά ἀποτελέσει σύνθημα ζύμωσης. Μπορεῖ

* **Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 187.** ***Ἡ Σύντ.***

καί πρέπει νά απαντήσει κανείς στή Δούμα μέ τήν επέκταση καί τό βάθαιμα τῆς πολιτικῆς ζύμωσης ὑπέρ τῆς συντακτικῆς συνέλευσης μέ βάση τήν καθολική κτλ. ψηφοφορία». Ἐμεῖς θ' ἀπαντήσουμε: πρῶτο, ἄν οἱ μπουντιστές σκέφτονταν λίγο πάνω στό πρόγραμμα τοῦ κόμματός μας, ἤ ἔστω ἄν ἁπλῶς τό συμβουλεύονταν, θά ἔβλεπαν ὅτι καί ἡ συντακτική συνέλευση εἶναι ἐπίσης ἁπλῶς «μέσο». Δέν εἶναι λογικό νά θεωρεῖ κανείς τό ἕνα «μέσο» κατάλληλο γιά σύνθημα καί τό ἄλλο «γενικά» ἀκατάλληλο. Δεύτερο, ἀπό καιρό τώρα καί ἐπανειλημμένα ἐξηγήσαμε λεπτομερειακά ὅτι τό σύνθημα «συντακτική συνέλευση», παρμένο μονάχο του, εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλο γιατί ἔχει γίνει σύνθημα τῶν ὀσβομποζντέντσι, σύνθημα τῶν ἀστῶν «συμβιβαστικῶν» (βλ. «Προλετάρι» φύλλα 3 καί 4) *. Ἀπό τήν πλευρά τῆς φιλελευθερομοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης *εἶναι ἐντελῶς φυσιολογικό νά καταχωνιάζει* τό ζήτημα τοῦ *τρόπου* τῆς σύγκλησης τῆς συντακτικῆς συνέλευσης. Ἀπό τήν πλευρά τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου αὐτό εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτο. Τούς πρώτους τούς βολεύει πέρα γιά πέρα ἡ θεωρία τῆς αὐτόματης γέννησης. Τούς δεύτερους ἡ θεωρία αὐτή μπορεῖ μόνο νά τούς ρεζιλέψει μπροστά στούς συνειδητούς ἐργάτες.

Τελευταῖο ἐπιχείρημα τῆς Μπούντ: «Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση εἶναι ἀναγκαία, πρέπει νά ἑτοιμαζόμαστε γι' αὐτή, νά ἑτοιμαζόμαστε, καί πάλι νά ἑτοιμαζόμαστε. Γιά τήν ὥρα ὅμως δέν εἴμαστε σέ θέση νά τήν προκαλέσουμε, γι' αὐτό (!!) δέν ὑπάρχει λόγος νά τή συνδέουμε μέ τή Δούμα». Ἐμεῖς θά ἀπαντήσουμε: 1) Νά παραδέχεσαι τήν ἀνάγκη τῆς ἐξέγερσης καί τῆς προετοιμασίας γι' αὐτήν καί ταυτόχρονα νά μορφάζεις περιφρονητικά σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν «ἔνοπλων ὁμάδων» («πού ἔχει παρθεῖ ἀπό τό ὁπλοστάσιο τῆς „Βπεριόντ"», ὅπως γράφει ἡ Μπούντ) σημαίνει ὅτι αὐτογρονθοκοπιέσαι, σημαίνει ὅτι ἀποδείχνεις πώς εἶναι ἀπερίσκεπτα τά γραφόμενά σου. 2) Ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση εἶναι ὄργανο τῆς ἐξέγερσης. Ἡ θέση αὐτή, πού ἐκφράζεται ἀνοιχτά στήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου, στήν οὐσία της ἔχει υἱοθετηθεῖ κι ἀπό τή συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν, ἄν καί νομίζουμε ὅτι διατυπώνεται λιγότερο εὔστοχα (προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση «προερχόμενη ἀπό τή νικηφόρα λαϊκή ἐξέγερση»: καί ἡ λογική καί ἡ ἱστορική πείρα δείχνουν ὅτι εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξουν προσωρινές ἐπαναστατικές

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 264, 271 - 278. *Ἡ Σύντ.*

κυβερνήσεις, σάν ὄργανο ἐξέγερσης πού δέ θᾶναι καθόλου νικηφόρα ἤ δέ θᾶναι πέρα γιά πέρα νικηφόρα· ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση ὄχι μόνο «προέρχεται» ἀπό τήν ἐξέγερση, ἀλλά καί διεξάγει τήν ἐξέγερση). Οἱ μπουντιστές δέν ἐπιχειροῦν νά ἀμφισβητήσουν αὐτή τή θέση, μά οὔτε καί μπορεῖ κανείς νά τήν ἀμφισβητήσει. Νά ἀναγνωρίζεις τήν ἀνάγκη τῆς ἐξέγερσης καί τῆς προετοιμασίας γι' αὐτήν καί ταυτόχρονα νά ἀπαιτεῖς νά σταματήσουν οἱ συζητήσεις γιά τό «τρομερό ζήτημα» τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης — σημαίνει νά γράφεις χωρίς νά σκέπτεσαι. 3) Ἡ φράση γιά τό σχηματισμό συντακτικῆς συνέλευσης «χωρίς τή συνδρομή ὁποιασδήποτε κυβέρνησης καί συνεπῶς καί τῆς προσωρινῆς» εἶναι φράση *ἀναρχική*. Βρίσκεται στό ἴδιο ἀκριβῶς ἐπίπεδο μέ τήν περιβόητη φράση τῆς «Ἴσκρα» γιά «μόλυνση» τῶν χειλιῶν μέ τό συνδυασμό τῶν λέξεων «ζήτω» καί «κυβέρνηση». Ἡ φράση αὐτή δείχνει ὅτι δέν ἔχει κατανοηθεῖ ἡ σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας, σάν ἑνός ἀπό τά μεγαλύτερα καί ἀνώτερα «*μέσα*» πραγματοποίησης τῆς πολιτικῆς ἐπανάστασης. Ὁ φτηνούτσικος «φιλελευθερισμός» γιά τόν ὁποῖο κορδώνεται ἐδῶ, ξοπίσω ἀπό τήν «Ἴσκρα», ἡ Μπούντ (ἐντελῶς, λέει, χωρίς κυβέρνηση, ἔστω καί προσωρινή!) εἶναι ἴσα ἴσα ἀναρχικός φιλελευθερισμός. Ὁ σχηματισμός συντακτικῆς συνέλευσης *χωρίς τή συνδρομή* τῆς ἐξέγερσης εἶναι σκέψη ἄξια μόνο ἀστῶν ἐκχυδαϊστῶν, ὅπως τό βλέπουν καί οἱ σύντροφοι μπουντιστές. Καί μιά ἐξέγερση *χωρίς τή συνδρομή* τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης δέν μπορεῖ νά γίνει οὔτε παλλαϊκή, οὔτε νικηφόρα. Εἴμαστε ξανά καί ξανά ὑποχρεωμένοι νά διαπιστώσουμε μέ λύπη μας ὅτι οἱ μπουντιστές δέν τά καταφέρνουν καθόλου νά σμίξουν τίς δυό ἄκρες. 4) Ἄν πρέπει νά ἑτοιμαζόμαστε γιά ἐξέγερση, τότε σ' αὐτή τήν προετοιμασία συμπεριλαμβάνεται ἀπαραίτητα ἡ διάδοση καί ἡ ἐξήγηση τῶν συνθημάτων: ἔνοπλη λαϊκή ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Πρέπει κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι νά μελετήσουμε τίς καινούργιες μεθόδους πάλης, τούς ὅρους τους, τίς μορφές τους, τούς κινδύνους τους, τήν πρακτική ἐφαρμογή τους κτλ. καί νά διαφωτίζουμε τή μάζα σχετικά μ' αὐτές. 5) Ἡ θέση: «γιά τήν ὥρα δέν ἔχουμε τή δυνατότητα νά προκαλέσουμε ἐξέγερση» δέν εἶναι σωστή. Ἡ ἱστορία τοῦ «Ποτιόμκιν» ἔδειξε ὅτι μᾶλλον *δέν εἴμαστε σέ θέση νά συγκρατήσουμε τά πρόωρα ξεσπάσματα τῆς προετοιμαζόμενης ἐξέγερσης*. Οἱ ναῦτες τοῦ «Ποτιόμκιν» ἦταν λιγότερο προετοιμασμένοι ἀπ' ὅ,τι οἱ ναῦτες ἄλλων πλοίων καί ἡ ἐξέγερση ἦταν λιγότερο

πλήρης ἀπ' ὅ,τι θά μποροῦσε νά εἶναι. Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπ' αὐτό; Τό συμπέρασμα ὅτι ἕνα ἀπό τά καθήκοντα τῆς προετοιμασίας τῆς ἐξέγερσης εἶναι τό καθῆκον νά συγκρατεῖ κανείς τά πρόωρα ξεσπάσματα τῆς προετοιμαζόμενης ἤ τῆς σχεδόν ἕτοιμης ἐξέγερσης. Ὅτι ἡ αὐθόρμητα ἀναπτυσσόμενη ἐξέγερση *ξεπερνᾶ* τή συνειδητή καί σχεδιασμένη μας δουλειά γιά τήν προετοιμασία της. Καί τώρα δέν εἴμαστε σέ θέση νά συγκρατήσουμε τά ξεσπάσματα τῆς ἐξέγερσης πού γίνονται σκόρπια, μεμονωμένα, αὐθόρμητα πότε ἐδῶ καί πότε ἐκεῖ. Πολύ περισσότερο ἔχουμε τήν ὑποχρέωση *νά βιαστοῦμε* σχετικά μέ τή διάδοση καί τήν ἐξήγηση ὅλων τῶν πολιτικῶν καθηκόντων καί τῶν πολιτικῶν ὅρων μιᾶς ἐπιτυχημένης ἐξέγερσης. Πολύ περισσότερο συνεπῶς δέν εἶναι ἔξυπνες οἱ προτάσεις νά σταματήσουν οἱ συζητήσεις γιά τό «τρομερό ζήτημα» σχετικά μέ τήν προσωρινή κυβέρνηση. 6) Εἶναι τάχα σωστή ἡ σκέψη ὅτι «δέν ὑπάρχει λόγος νά συνδέουμε τήν ἐξέγερση μέ τή Δούμα»; Ὄχι, δέν εἶναι σωστή. Εἶναι παράλογο νά καθορίζει κανείς ἐκ τῶν προτέρων τή στιγμή τῆς ἐξέγερσης, ἰδιαίτερα νά τήν καθορίζουμε ἐμεῖς ἐδῶ, ἀπό τό ἐξωτερικό. Ὅπως τόνισε πολλές φορές ἡ «Προλετάρι», οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει γιά «σύνδεση» μ' αὐτή τήν ἔννοια. Ὅμως *ἡ ζύμωση γιά τήν ἐξέγερση, ἡ προπαγάνδισή της* εἶναι ἀνάγκη «νά συνδέεται» μέ ὅλα τά σπουδαῖα πολιτικά γεγονότα πού συγκινοῦν τό λαό. Ὅλη ἡ συζήτηση πού γίνεται τώρα μεταξύ μας εἶναι: ποιό ἀκριβῶς σύνθημα ζύμωσης πρέπει νά βρίσκεται στό κέντρο ὅλης τῆς προπαγανδιστικῆς καμπάνιας μας «γιά τή Δούμα». Εἶναι ἡ Δούμα ἕνα τέτοιο γεγονός; Ἀναμφισβήτητα ναί. Τάχα θά μᾶς ρωτήσουν οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες: ποιά θά ἦταν ἡ καλύτερη ἀπάντηση στή Δούμα; Ὁπωσδήποτε θά τό ρωτήσουν καί ἤδη τό ρωτοῦν. Πῶς θά ἀπαντήσουμε σ' αὐτά τά ἐρωτήματα; Ὄχι παραπέμποντας στήν αὐτόματη γέννηση (μιά τέτοια ἀπάντηση θά ἦταν μόνο γιά γέλια), ἀλλά *διασαφηνίζοντας* τούς ὅρους, τίς μορφές, τίς προϋποθέσεις, τά καθήκοντα καί τά ὄργανα τῆς *ἐξέγερσης*. Ὅσο περισσότερα πετύχουμε μ' αὐτή τή διασάφηση, τόσο περισσότερες πιθανότητες θά ὑπάρχουν ὅτι τά ἀναπόφευκτα ξεσπάσματα τῆς ἐξέγερσης θά μπορέσουν νά ἐξελιχθοῦν πιό εὔκολα καί πιό γοργά σέ ἐπιτυχημένη, νικηφόρα ἐξέγερση.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 16,
14 (1) τοῦ Σεπτέμβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ
ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΦΙΛΩΝ

Τίς τελευταῖες μέρες οἱ ξένες ἐφημερίδες, πού παρακολουθοῦν μέ ἐξαιρετική προσοχή τήν ἐξέλιξη τῆς πολιτικῆς κρίσης στή Ρωσία, δημοσίευσαν μιά σειρά ἐνδιαφέρουσες εἰδήσεις γιά τίς ἐνέργειες τῶν ζέμτσι καί τῶν ὀσβομποζντέντσι. Παραθέτουμε αὐτές τίς εἰδήσεις.

«Ἡ συνδιάσκεψη τῶν προεστῶν τῶν εὐγενῶν στήν Πετρούπολη ὕστερα ἀπό δίωρη συζήτηση κατέληξε σέ πλήρη συμφωνία μέ τόν ὑπουργό Ἐσωτερικῶν σχετικά μέ τίς ἐκλογές» γιά τήν Κρατική δούμα («Vossische Zeitung» [101], τῆς 16 τοῦ Σεπτέμβρη). «Ἀπ' ὅλα τά κυβερνεῖα καί τίς πόλεις τῆς Ρωσίας ἔρχονται πληροφορίες πού δείχνουν τήν πλήρη ἀδιαφορία τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐκλογέων ἀπέναντι στά πολιτικά δικαιώματα πού τούς παραχωρήθηκαν» (στό ἴδιο φύλλο). Ὁ Γκολοβίν (πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῶν ζέμστβο τοῦ κυβερνείου Μόσχας) διεξάγει διαπραγματεύσεις μέ τόν Ντουρνοβό (γενικό διοικητή τῆς Μόσχας) γιά νά δοθεῖ ἄδεια σύγκλησης τοῦ συνεδρίου τῶν ζέμτσι. Ὁ Ντουρνοβό εἶπε στόν Γκολοβίν ὅτι συμπαθεῖ πάρα πολύ τούς ζέμτσι, ἔχει ὅμως ἐντολή νά ἐμποδίσει μέ κάθε μέσο τό συνέδριο. Ὁ Γκολοβίν ἐπικαλέστηκε τό συνέδριο τῶν καθηγητῶν. Ὁ Ντουρνοβό ἀπάντησε ὅτι «αὐτό εἶναι ἐντελῶς διαφορετικό πράγμα, γιατί ἔπρεπε ὁπωσδήποτε νά πείσουν τούς φοιτητές νά ξαναρχίσουν τά μαθήματα» («Frankfurter Zeitung», τῆς 17 τοῦ Σεπτέμβρη). «Ἐπιτράπηκε νά συνέλθει τό συνέδριο τῶν ζέμτσι στή Μόσχα στίς 25 τοῦ Σεπτέμβρη γιά νά συζητήσει τό ἐκλογικό πρόγραμμα, ὑπό τόν ὅρο ὅτι θά περιοριστεῖ αὐστηρά σ' αὐτό τό ζήτημα». («Times» τῆς 18 τοῦ Σεπτέμβρη, τηλεγράφημα ἀπό τήν Πετρούπολη). «Ὁ κ. Γκολοβίν ἐπισκέφτηκε σήμερα τό γενικό διοικητή γιά νά συζητήσει σχετικά μέ τό ἐπικείμενο συνέδριο τῶν ζέμτσι. Ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης δήλωσε ὅτι δίνεται ἡ ἄδεια

νά συνέλθει τό συνέδριο, ἀλλ' ὅμως τό πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν του πρέπει νά περιοριστεῖ σέ τρία ζητήματα: 1) συμμετοχή τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων στίς ἐκλογές Κρατικῆς δούμας· 2) ὀργάνωση τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας· 3) συμμετοχή τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων στή βοήθεια πρός τόν πεινασμένο πληθυσμό» (στό ἴδιο φύλλο, τηλεγράφημα ἀπό τή Μόσχα).

Οἱ φίλοι συναντήθηκαν καί οἱ φίλοι τά ταίριασαν. Ἐπιτεύχθηκε συμφωνία ἀνάμεσα στόν Γκολοβίν (ἡγέτη τοῦ κόμματος τῶν ζέμτσι) καί στόν Ντουρνοβό. Μόνο νήπια θά μποροῦσαν νά μή βλέπουν ὅτι ἡ συμφωνία στηρίζεται σέ ἀμοιβαῖες παραχωρήσεις, μέ βάση τήν ἀρχή τοῦ do ut des (σοῦ δίνω καί μοῦ δίνεις). Εἶναι φανερό τό τί παραχώρησε ἡ ἀπολυταρχία: ἔδοσε τήν ἄδεια νά γίνει τό συνέδριο. Τό τί παραχώρησε τό κόμμα τῶν ζέμτσι (ἤ τῶν δσβομποζντέντσι; Ἕνας Ἀλλάχ μόνο μπορεῖ νά τούς ξεχωρίσει! Κι ἀξίζει τάχα τόν κόπο νά τούς ξεχωρίσει κανείς;), αὐτό κανείς δέν τό λέει. Ἡ ἀστική τάξη ἔχει κάθε λόγο νά κρύβει τίς διαπραγματεύσεις πού κάνει μέ τήν ἀπολυταρχία. Ἄν ὅμως δέν ξέρουμε τίς λεπτομέρειες, ξέρουμε θαυμάσια τήν *οὐσία* τῶν παραχωρήσεων τῆς ἀστικῆς τάξης. *Ἡ ἀστική τάξη ὑποσχέθηκε στήν ἀπολυταρχία νά μετριάσει τήν ἐπαναστατική της ὁρμή*, πού συνίστατο στό ὅτι στήν αὐλή θεωροῦσαν τόν Πετρουνκέβιτς πρώην ἐπαναστάτη... *Ἡ ἀστική τάξη ὑποσχέθηκε νά ἀπαντήσει μέ σκόντο στό σκόντο*. Πόσο σκόντο κάνει, μᾶς εἶναι ἄγνωστο. Ξέρουμε ὅμως ὅτι «ἡ τιμή πού ζητοῦσε» ἡ ἀστική τάξη ἦταν διττή: γιά τό λαό — μοναρχικό σύνταγμα μέ δυό βουλές· γιά τόν τσάρο — σύγκληση τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ καί μόνο (γιατί γιά περισσότερα ἡ περιβόητη ἀντιπροσωπεία τῶν ζέμτσι δέν τόλμησε νά πεῖ στόν Νικόλαο Β'). Ἀπ' αὐτήν ἀκριβῶς τή διττή τιμή πού ζητοῦσε ἡ ἀστική τάξη ὑποσχέθηκε τώρα νά κάνει σκόντο στήν ἀπολυταρχία. *Ἡ ἀστική τάξη ὑποσχέθηκε νά εἶναι ἀφοσιωμένη, νομοταγής καί νομιμόφρων* *.

Οἱ φίλοι συναντήθηκαν καί οἱ φίλοι τά ταίριασαν.

Σχεδόν ταυτόχρονα ἄρχισαν νά συναντιοῦνται καί νά τά ταιριάζουν ἄλλοι φίλοι. Ὁ ἀνταποκριτής στήν Πετρούπολη τῆς

* Στίς 21 τοῦ Σεπτέμβρη μέ τό ν. ἡμ. οἱ ἐφημερίδες τοῦ ἐξωτερικοῦ δημοσίευσαν εἰδήσεις ἀπό τήν Πετρούπολη, πού ἀναφέρουν ὅτι στό γραφεῖο τοῦ συνεδρίου τῶν ζέμτσι φτάνουν πολλές ἀρνήσεις συμμετοχῆς στό συνέδριο τῆς 25 τοῦ Σεπτέμβρη, μέ τήν αἰτιολογία ὅτι *τό πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἔχει περικοπεῖ σημαντικά ἀπό τήν κυβέρνηση*. Δέν ἐγγυόμαστε γιά τό ἀξιόπιστο τῆς εἴδησης αὐτῆς, ὅμως ἀκόμα καί σά φήμη ἐπιβεβαιώνει ἀπόλυτα τήν ἄποψή μας γιά τή σημασία τῶν διαπραγματεύσεων τοῦ Γκολοβίν μέ τόν Ντουρνοβό.

«Ἐφημερίδας τῆς Φραγκφούρτης», ὀργάνου τοῦ χρηματιστηρίου (φύλλο τῆς 15 τοῦ Σεπτέμβρη), μεταδίδει ὅτι ἔγινε μυστικό συνέδριο τῆς «Ἕνωσης Ἀπελευθέρωσης», προφανῶς στή Μόσχα [102]. «Στή συνέλευση ἀποφασίστηκε νά μετατραπεῖ ἡ „Ἕνωση Ἀπελευθέρωσης" σέ *δημοκρατικό συνταγματικό κόμμα*. Ἡ πρόταση αὐτή ἔγινε ἀπό τούς ζέμτσι πού ἀνήκουν στήν „Ἕνωση Ἀπελευθέρωσης" καί τό συνέδριο (ἤ συνδιάσκεψη;) τήν ἀποδέχτηκε ὁμόφωνα. Ἔπειτα ἐκλέχτηκαν 40 μέλη τῆς „Ἕνωσης Ἀπελευθέρωσης" γιά νά ἐκπονήσουν καί νά διατυπώσουν τό *πρόγραμμα τοῦ κόμματος*. Ἡ ἐπιτροπή αὐτή ἀρχίζει σέ λίγο τίς ἐργασίες της». Συζητήθηκε τό ζήτημα τῆς Κρατικῆς δούμας. Ὕστερα ἀπό ζωηρές συζητήσεις ἀποφασίστηκε *νά πάρουν μέρος στίς ἐκλογές*, «ὡστόσο μέ τόν ὅρο ὅτι τά μέλη τοῦ κόμματος πού θά ἐκλεγοῦν στήν Κρατική δούμα θά πάρουν μέρος στίς ἐργασίες της ὄχι γιά νά ἀπασχοληθοῦν μέ τίς τρέχουσες ὑποθέσεις, ἀλλά μέ σκοπό νά συνεχίσουν τήν πάλη μέσα στήν ἴδια τή Δούμα». Στίς συζητήσεις τονίστηκε ὅτι δέν μπορεῖ νά γίνει ἀποχή σέ πλατιά κλίμακα (ἤ ὁλόπλευρη, weitgehender), ἐνῶ μόνο μιά τέτοια ἀποχή θά εἶχε νόημα. (Εἶναι δυνατόν νά μή φώναξε κανείς στή συνεδρίασή σας, κύριοι: μή λέτε: δέν μπορῶ, ἀλλά πέστε: δέ θέλω; Σημείωση τῆς σύνταξης τῆς «Προλετάρι».) Ἡ συνέλευση ὅμως ἔχει τή γνώμη ὅτι ἡ Κρατική δούμα εἶναι καλός στίβος γιά τήν προπαγάνδιση τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν. «Κάθε πραγματικός φίλος τοῦ λαοῦ, — ἀναφέρεται στά πρακτικά τῆς συνεδρίασης, — κάθε φίλος τῆς ἐλευθερίας θά πάει στήν Κρατική δούμα μόνο καί μόνο γιά νά παλαίψει γιά ἕνα συνταγματικό κράτος». (Θυμηθεῖτε τόν ὀσβομποζντενικό *Σ. Σ.*, πού ἐξηγοῦσε σ' ὅλο τόν κόσμο ὅτι γιά τή ριζοσπαστική διανόηση τό κέντρο βάρους βρίσκεται στή διεύρυνση τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, καί γιά τούς ζέμτσι, γιά τούς τσιφλικάδες καί τούς κεφαλαιοκράτες — στή διεύρυνση τῶν δικαιωμάτων τῆς Κρατικῆς δούμας. Σύνταξη τῆς «Προλετάρι».) «Παράλληλα ἡ συνεδρίαση τόνισε ὅτι τά δημοκρατικά μέλη τῆς Δούμας πρέπει νά ἔχουν ὑπόψη τους τό ἐνδεχόμενο μιᾶς *ὁλοκληρωτικῆς ρήξης μέ τή σημερινή κυβέρνηση* κατά τή διάρκεια αὐτῆς τῆς πάλης (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι στό πρωτότυπο) καί δέν πρέπει νά φοβοῦνται αὐτήν τή ρήξη. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀποφάσεις αὐτές τῆς συνεδρίασης θά δημοσιευτοῦν καί θά μοιραστοῦν». (Ἡ σύνταξη τῆς «Προλετάρι» γιά τήν ὥρα δέν ἔχει οὔτε αὐτό τό φυλλάδιο, οὔτε πληροφορίες γι' αὐτό ἀπό τή Ρωσία.) «Ἡ ἐπιρροή τῶν „ὀσβομποζντέντσι", ὅπως ὀνομάζουν τόν ἑαυτό τους τά μέλη τῆς „Ἕνωσης Ἀπελευ-

θέρωσης", εἶναι πολύ μεγάλη. Σ' αὐτούς ἀνήκουν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν πιό διαφορετικῶν κύκλων τῆς κοινωνίας, ἐπικεφαλῆς τους βρίσκονται οἱ παράγοντες τῶν ζέμστβο. Γι' αὐτό ἡ ἐκλογική ζύμωση πού θά κάνουν μέσα στούς προσκείμενους σ' αὐτούς κύκλους τῆς κοινωνίας, πού ἀνταποκρίνονται στίς ἀπαιτήσεις τοῦ τιμοκρατικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, ἀποκτᾶ μεγάλη σημασία. Δέ χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἕνας στέρεος πυρήνας τῶν ὀσβομποζντέντσι θά εἰσχωρήσει στήν Κρατική δούμα καί θά σχηματίσει μέσα ἐκεῖ τήν ἀριστερά, μόλις ἡ Κρατική δούμα μετατραπεῖ σέ πραγματικό λαϊκό ἀντιπροσωπευτικό σῶμα. Ἄν αὐτοί οἱ ριζοσπάστες κατορθώσουν καί τραβήξουν μέ τό μέρος τους τούς ὑποψήφιους τῶν μετριοπαθῶν ζέμστβο καί δήμων, ἡ ὑπόθεση μπορεῖ νά φτάσει καί ὥς τήν ἀνακήρυξη συντακτικῆς συνέλευσης.

Ἔτσι ἡ συμμετοχή τῶν πολιτικῶν κομμάτων τῆς Ρωσίας στίς ἐκλογές εἶναι προφανῶς ζήτημα λυμένο, γιατί καί ἡ „Ἕνωση Συλλόγων" τάχθηκε τελικά ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς. Ἐνάντια στίς ἐκλογές γιά τή Δούμα κάνει ζύμωση μόνο ἡ Μπούντ τῶν ἑβραίων, καί οἱ ἐργάτες στίς διάφορες πόλεις ὀργανώνουν μεγάλες συγκεντρώσεις, διαμαρτυρόμενοι κατηγορηματικά *ἐνάντια* στήν Κρατική δούμα, ἀπό τήν ὁποία ἔχουν ἀποκλειστεῖ»...

Ἔτσι γράφει τήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ὁ ἀνταποκριτής τῆς γερμανικῆς ἀστικῆς ἐφημερίδας. Ἴσως στίς εἰδήσεις του νά ὑπάρχουν ἐπιμέρους λάθη, δέν ὑπάρχει ὅμως ἀμφιβολία ὅτι γενικά βρίσκονται κοντά στήν ἀλήθεια, — ἐννοεῖται ὅσον ἀφορᾶ τά γεγονότα καί ὄχι τίς προβλέψεις.

Καί ποιό εἶναι τό ἀληθινό νόημα τῶν γεγονότων πού μᾶς περιγράφει;

Ἡ ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας, ὅπως τονίσαμε ἤδη ἑκατοντάδες φορές, κάνει τό μεσίτη ἀνάμεσα στόν τσάρο καί στό λαό, ἀνάμεσα στήν ἐξουσία καί στήν ἐπανάσταση, θέλοντας νά χρησιμοποιήσει τήν τελευταία γιά νά ἐξασφαλίσει *στόν ἑαυτό της* τήν ἐξουσία γιά τά ταξικά της συμφέροντα. Γι' αὐτό, ὅσο δέν ἔχει ἀκόμα φτάσει στήν ἐξουσία, ἐπιδιώκει *κατανάγκην* νά ἔχει «φιλία» καί μέ τόν τσάρο καί μέ τήν ἐπανάσταση. Καί νά πού τήν ἐπιδιώκει. Τόν διαβόητο Γκολοβίν τόν στέλνει νά γίνει φίλος μέ τόν Ντουρνοβό. Τόν ἀνώνυμο καλαμαρά τόν στέλνει νά γίνει φίλος μέ τό «λαό», μέ τήν ἐπανάσταση. Ἐκεῖ οἱ φίλοι συναντήθηκαν καί τά ταίριασαν. Ἐδῶ ἁπλώνουν τό χέρι, ἐπιδοκιμάζουν χαϊδευτικά, ὑπόσχονται νά εἶναι πραγματικοί φίλοι τοῦ λαοῦ, φίλοι τῆς ἐλευθερίας, ὁρκίζονται ὅτι θά πάρουν μέρος στή Δούμα μόνο γιά νά κάνουν ἀγώνα, ἀποκλειστικά γιά ἀγώ-

να, ορκίζονται ὅτι ξεκόβουν πέρα γιά πέρα, ὅτι ξεκόβουν ὁριστικά ἀπό τή σημερινή κυβέρνηση, ὑπόσχονται ἀκόμα καί τήν προοπτική ἀνακήρυξης συντακτικῆς συνέλευσης. Κάνουν τό ριζοσπάστη, τρέχουν πιό μπροστά ἀπό τούς ἐπαναστάτες, προσπαθοῦν νά τούς κολακεύσουν γιά νά ἀποκτήσουν τόν τίτλο τῶν φίλων τοῦ λαοῦ καί τῆς ἐλευθερίας, εἶναι πρόθυμοι νά ὑποσχεθοῦν ὅ,τιδήποτε, — *μπάς καί τσιμπήσει τό ψάρι!*

Καί νά πού τσίμπησε. Τσίμπησε ἡ νέα «Ἴσκρα» μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πάρβους. Οἱ φίλοι συναντήθηκαν καί ἄρχισαν τίς διαπραγματεύσεις γιά συμφωνία. — Πρέπει νά πάρουμε ἀπό τούς ὀσβομποζντέντσι πού πηγαίνουν στή Δούμα μιά ἐπαναστατική ὑποχρέωση — φωνάζει ὁ Τσερεβάνιν («Ἴσκρα» ἀρ. φύλλου 108). — Σύμφωνοι, πέρα γιά πέρα σύμφωνοι, ἀπαντοῦν οἱ ὀσβομποζντέντσι. Θά προκηρύξουμε συντακτική συνέλευση. — Πρέπει νά ἀσκοῦμε πίεση γιά νά ἐκλέγονται μόνο οἱ ἀποφασιστικοί ὀπαδοί μιᾶς ἐλεύθερης καί δημοκρατικῆς ἀντιπροσώπευσης — σεγοντάρει τόν Τσερεβάνιν ὁ Μάρτοφ («Ἐργατική Ἐφημερίδα» τῆς Βιέννης, μεταφράστηκε στήν «Προλετάρι» φύλλο 15 *). — Ἐννοεῖται, ἐννοεῖται, ἀπαντοῦν οἱ ὀσβομποζντέντσι, ἐμεῖς, μά τό θεό, εἴμαστε οἱ πιό ἀποφασιστικοί, τραβᾶμε γιά ὁλοκληρωτική ρήξη μέ τή σημερινή κυβέρνηση. — Πρέπει νά τούς θυμίσουμε ὅτι ἔχουν ὑποχρέωση νά ἐκφράζουν τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ, πρέπει νά τούς ἀναγκάσουμε νά ἐκφράζουν τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ, βροντοφωνάζει ὁ δικός μας Λεντρύ-Ρολλέν, ὁ Πάρβους. — Ὤ, ναί, ἀπαντοῦν οἱ ὀσβομποζντέντσι. Ἐμεῖς σημειώσαμε ἀκόμα καί στά πρακτικά ὅτι εἴμαστε πραγματικοί φίλοι τοῦ λαοῦ, φίλοι τῆς ἐλευθερίας. — Πρέπει νά σχηματίσουμε πολιτικά κόμματα, ἀπαιτεῖ ὁ Πάρβους. — Ἐντάξει, ἀπαντοῦν οἱ ὀσβομποζντέντσι. Ἐμεῖς λεγόμαστε κιόλας συνταγματικό δημοκρατικό κόμμα. — Πρέπει νά ἔχουμε ξεκάθαρο πρόγραμμα, ἐπιμένει ὁ Πάρβους. — Μεταχαρᾶς, ἀπαντοῦν οἱ ὀσβομποζντέντσι, ἐμεῖς βάλαμε σαράντα ἀνθρώπους νά γράψουν τό πρόγραμμα, μποροῦμε νά βάλουμε κι ἄλλους, ὅσους θέλετε, μεταχαρᾶς!... — Πρέπει νά κλείσουμε συμφωνία γιά ὑποστήριξη τῶν ὀσβομποζντέντσι ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες, καταλήγουν ὅλοι οἱ νεοϊσκριστές ἐν χορῷ. Οἱ ὀσβομποζντέντσι χύνουν δάκρυα συμπαθείας. Ὁ Γκολοβίν κάνει συγχαρητήρια ἐπίσκεψη στόν Ντουρνοβό.

Ποιός παίζει ἐδῶ κωμωδία καί ποιός πιάνεται κορόιδο;

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 210 - 211. *Ἡ Συντ.*

Ὅλα τά λάθη τῆς ἰσκρικῆς τακτικῆς στό ζήτημα τῆς Δούμας κατέληξαν τώρα στό φυσιολογικό καί ἀναπόφευκτο τέλος τους. Τόν ἐπονείδιστο ρόλο πού ἔπαιξε ἡ «Ἴσκρα» μέ τόν πόλεμό της ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς τόν βλέπουν τώρα ὅλοι ἀνεξαιρέτως. Ποιόν *ὠφέλησε* ἡ τακτική τῆς «Ἴσκρα», — αὐτό τό πράγμα δέν ἐπιδέχεται τώρα ἀμφιβολία. Ἡ ἰδέα τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς θάφτηκε ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ τακτική τῆς «Ἴσκρα» θά ταφεῖ ἀναπόφευκτα ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας.

Ὁ Πάρβους ἄρχισε νά τά μπερδεύει σέ σημεῖο πού νά μιλᾶ γιά ἐπίσημη συμφωνία μέ τούς ὀσβομποζντέντσι (τούς «δημοκράτες»), γιά δέσμευση τῶν ὀσβομποζντέντσι καί τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ κοινή πολιτική εὐθύνη, γιά ὑποστήριξη τῶν ὀσβομποζντέντσι ἀπομέρους τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, μέ βάση ἀκριβῶς καθορισμένους ὅρους καί διεκδικήσεις, — αὐτή τήν ἀνοησία κι αὐτό τό αἶσχος θά θέλουν προφανῶς νά τό ἀποφύγουν μέ κάθε τρόπο ἀκόμα καί οἱ νεοϊσκριστές. Ὁ Πάρβους ὅμως ἁπλῶς ἐξέφρασε πιό ἀπροκάλυπτα καί πιό ὠμά τή βασική ἰδέα τοῦ νεοϊσκρισμοῦ. Ἡ ἐπίσημη ὑποστήριξη πού πρότεινε ὁ Πάρβους εἶναι ἁπλῶς τό ἀναπόφευκτο συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπό τήν *ἠθική* ὑποστήριξη πού παρεῖχε διαρκῶς ἡ νέα «Ἴσκρα» στή μοναρχική ἀστική τάξη, καταδικάζοντας τήν ἐνεργό ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας, δικαιολογώντας καί ὑπερασπίζοντας τήν ἰδέα τῆς εἰσόδου τῶν δημοκρατῶν στή Δούμα, ἀσχολούμενη μέ τό παιχνίδι τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ ὅταν δέν ὑπάρχει καμιά βουλή. Δέν εἶχαν ἄδικο νά λένε πώς δέν ἔχουμε ἀκόμα κοινοβούλιο, ἔχουμε ὅμως ὅσο θέλετε κοινοβουλευτικό κρετινισμό.

Φάνηκε τό βασικό λάθος τῶν νεοϊσκριστῶν. Οἱ νεοϊσκριστές ἔκλειναν διαρκῶς τά μάτια μπροστά στή *θεωρία τῆς συμφωνίας*, αὐτή τή βασική πολιτική θεωρία τοῦ ὀσβομποζντενισμοῦ, αὐτή τή βαθύτατη καί πιστότατη ἔκφραση τῆς ταξικῆς θέσης καί τῶν ταξικῶν συμφερόντων τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας. Ἐπέμεναν καί ἐπιμένουν στή μιά πλευρά τοῦ ζητήματος, στίς προστριβές τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τήν ἀπολυταρχία, ἀποσιωπώντας τήν ἄλλη πλευρά του: τή *συμφωνία* τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τήν ἀπολυταρχία ἐνάντια στό λαό, ἐνάντια στό προλεταριάτο, ἐνάντια στήν ἐπανάσταση. Καί ὅμως ἀκριβῶς αὐτή ἡ δεύτερη πλευρά τοῦ ζητήματος προβάλλει ὅλο καί περισσότερο στό προσκήνιο, ἀποκτᾶ ὅλο καί περισσότερο θεμελιακή σημασία μέ τό κάθε βῆμα πού κάνει ἡ ρωσική ἐπανάσταση πρός τά μπρός, μέ τόν

κάθε μήνα παράτασης τῆς κατάστασης, πού εἶναι τόσο ἀφόρητη γιά τούς ἀστούς ὀπαδούς τῆς τάξης.

Τό βασικό λάθος τῶν νεοϊσκριστῶν τούς ἔκανε νά ἐκτιμήσουν ὁλότελα λαθεμένα τούς τρόπους ἐκμετάλλευσης, ἀπομέρους τῆς σοσιαλδημοκρατίας, τῶν προστριβῶν τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῆς ἀπολυταρχίας, τούς τρόπους *ὑποδαύλισης* αὐτῶν τῶν προστριβῶν μέ τίς δικές μας προσπάθειες. Ναί, ἔχουμε ὑποχρέωση ὁπωσδήποτε καί πάντα νά συνδαυλίζουμε τίς προστριβές αὐτές καί χωρίς τή Δούμα, καί πρίν τή Δούμα, καί στή Δούμα, ἄν συγκληθεῖ. Τό *μέσο* ὅμως γιά τό συνδαύλισμα αὐτό οἱ νεοϊσκρικοί δέν ψάχνουν καθόλου νά τό βροῦν ἐκεῖ πού πρέπει. Ἀντί νά συνδαυλίσουν τή φωτιά σπάζοντας τά παράθυρα καί ἀφήνοντας ὀρθάνοιχτη τήν εἴσοδο στόν ἐλεύθερο ἀέρα τῶν ἐργατικῶν ἐξεγέρσεων, ἱδρωκοπᾶνε φκιάχνοντας παιδιακίστικα φυσερά καί συνδαυλίζοντας τήν ὀσβομποζντενική ἐπαναστατική φλόγα μέ τίς γελοῖες ἀπαιτήσεις καί τούς γελοίους ὅρους πού προβάλλουν στούς ὀσβομποζντέντσι.

Ναί, ὀφείλουμε νά ὑποστηρίζουμε πάντα τήν ἀστική τάξη ὅταν ἐνεργεῖ ἐπαναστατικά. Στή χώρα μας ὅμως ἡ ὑποστήριξη αὐτή συνίστατο πάντα (θυμηθεῖτε τή στάση τῆς «Ζαριά» καί τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα» ἀπέναντι στήν «Ὀσβομποζντένιγε») καί θά συνίσταται πάντα γιά τήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία πρῶτ' ἀπ' ὅλα καί περισσότερο ἀπ' ὅλα στό ἀμείλικτο ξεσκέπασμα καί στό στιγματισμό κάθε λαθεμένου βήματος αὐτῆς τῆς «δημοκρατικῆς», μέ τό συμπάθειο, ἀστικῆς τάξης. Στό βαθμό πού μποροῦμε νά ἐπιδροῦμε πάνω στό δημοκρατισμό τῆς ἀστικῆς τάξης, ἡ ἐπίδραση αὐτή θά εἶναι πραγματική μόνο τότε, ὅταν κάθε ἐμφάνιση τοῦ ἀστοῦ δημοκράτη μπροστά στούς ἐργάτες, μπροστά στούς συνειδητούς ἀγρότες θά εἶναι καταδίκη ὅλων τῶν προδοσιῶν, ὅλων τῶν λαθῶν αὐτῆς τῆς ἀστικῆς τάξης, καταδίκη γιά τίς ἀνεκπλήρωτες ὑποσχέσεις, γιά τά ὡραῖα λόγια πού διαψεύδονται ἀπό τή ζωή καί τά ἔργα της. Ὅταν ἡ ἀστική αὐτή τάξη διαλαλοῦσε χτές σ' ὅλη τήν Εὐρώπη τήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας καί σήμερα ἄρχισε ἤδη τίς προστυχιές, ἀναίρεσε τίς ὑποσχέσεις της, ἀναθεώρησε καί ἄλλαξε τίς ἀποφάσεις, συμφώνησε μέ ὅλους τούς Ντουρνοβό γιά ἕνα νόμιμο τρόπο δράσης, — τότε δέν πρέπει νά ὑποστηρίζουμε ἠθικά αὐτούς τούς ψεῦτες καί λακέδες τῆς ἀπολυταρχίας, δέν πρέπει νά τούς ἀφήνουμε νά ξεμπλέξουν, δέν πρέπει νά τούς ἐπιτρέπουμε νά χώνονται μέσα στούς ἐργάτες μέ καινούργιες ὑποσχέσεις (πού κατά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο θά πᾶνε κατά διαβόλου ὅταν ἡ Δούμα

μετατραπεῖ ἀπό νομοσυμβουλευτική σέ νομοθετική), ὄχι, πρέπει νά τούς στιγματίζουμε καί νά καλλιεργοῦμε σ' ὅλο τό προλεταριάτο τήν ἰδέα πώς εἶναι ἀναπόφευκτες καί ἀναπότρεπτες καινούργιες προδοσίες αὐτῆς τῆς ἀστικῆς «δημοκρατίας», αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων πού πᾶνε νά συμβιβάσουν τό αἴτημα γιά σύνταγμα μέ τούς διαφόρους Τρέποφ, τή σοσιαλδημοκρατία μέ τόν ὀσβομποζντενισμό. Πρέπει νά ἀποδείχνουμε καί νά δείχνουμε σ' ὅλους τούς ἐργάτες, ξεκινώντας, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί ἀπό τήν ἐξαπάτηση τοῦ λαοῦ ἀπό τήν ἀστική τάξη στό ζήτημα τῆς ἀποχῆς, νά δείχνουμε ὅτι ὅλοι αὐτοί οἱ Πετρουνκέβιτς καί Σία εἶναι ἤδη ὁλότελα ξεπεταγμένοι πιά Καβενιάκ καί Θιέρσοι.

Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι δέ θά τά βγάλουμε πέρα μέ τό καθῆκον νά ματαιώσουμε αὐτή τή Δούμα πρίν προλάβει νά δεῖ τό φῶς. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι συγκλήθηκε ἡ Δούμα. Μέσα σ' αὐτήν εἶναι ἀναπόφευκτες οἱ συνταγματικές συγκρούσεις, γιατί ἡ ἀστική τάξη δέν μπορεῖ παρά νά τείνει στήν ἐξουσία. Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι καί τότε νά ὑποστηρίζουμε αὐτή τήν τάση, γιατί ἡ συνταγματική τάξη θά δόσει κάτι καί στό προλεταριάτο, γιατί ἡ κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης, σάν τάξης, θά ξεκαθαρίσει τό ἔδαφος γιά τήν πάλη μας ὑπέρ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὅλα αὐτά εἶναι σωστά. Ἐδῶ ὅμως δέν τελειώνει, μά ἀκριβῶς μόνο ἀρχίζει ἡ ριζική μας διαφωνία μέ τή νέα «Ἴσκρα». Ἡ διαφωνία αὐτή δέν ἀφορᾶ τό ζήτημα ἄν θά πρέπει νά ὑποστηρίζει κανείς τόν ἀστικό δημοκρατισμό, ἀλλά τό ζήτημα τί ὑποστήριξη νά τοῦ δόσει στήν ἐπαναστατική ἐποχή, πῶς νά ἀσκήσει πίεση πάνω του. Δικαιολογώντας τήν προδοσία τους ἤ κλείνοντας τά μάτια μπροστά σ' αὐτή τήν προδοσία, σπεύδοντας νά κλείσετε συμφωνία μαζί τους, μέ τή βιασύνη νά παίξετε παιχνίδι κοινοβουλευτισμοῦ, ἀποσπώντας ἀπ' αὐτούς ὑποσχέσεις καί ὑποχρεώσεις τό μόνο πού πετυχαίνετε εἶναι *νά ἀσκοῦν αὐτοί πίεση πάνω σας, καί ὄχι σεῖς πάνω σ' αὐτούς!* Φτάσαμε στήν ἐπανάσταση. Πέρασε πιά ὁ καιρός πού ἀσκοῦνταν πίεση ἀποκλειστικά καί μόνο μέ τόν ἔντυπο λόγο. Δέν ἔφτασε ἀκόμα ὁ καιρός τῆς ἄσκησης κοινοβουλευτικῆς πίεσης. *Πίεση πραγματική* καί ὄχι παῖξε-γέλασε μπορεῖ νά ἀσκήσει *μόνο* ἡ ἐξέγερση. Ὅταν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἔχει ἀγκαλιάσει ὅλη τή χώρα, ἡ πίεση ἀσκεῖται μέ τή στρατιωτική δύναμη, μέ ἀνοιχτή μάχη καί κάθε ἄλλη προσπάθεια ἄσκησης πίεσης εἶναι κούφια καί ἄθλια λόγια. Κανένας ἄνθρωπος δέν τόλμησε ἀκόμα νά ἰσχυριστεῖ ὅτι γιά τή Ρωσία ἡ ἐποχή τῆς ἐξέγερσης ἔχει περάσει. Καί μιά καί εἶναι ἔτσι, κάθε ἀπομάκρυνση ἀπό τό καθῆκον τῆς ἐξέγερσης, κάθε ἄρνηση τῆς ἐπείγουσας ἀναγκαιότητάς της,

κάθε «σκόντο» στίς άπαιτήσεις μας άπό τήν άστική δημοκρατία, άπό τήν άπαίτηση νά πάρει μέρος στήν έξέγερση — είναι κατάθεση τῶν ὅπλων μπροστά στήν ἀστική τάξη, εἶναι μετατροπή τοῦ προλεταριάτου σέ οὐρά της. Τό προλεταριάτο πουθενά ἀκόμα στόν κόσμο καί ποτέ δέν ἄφησε τό ὅπλο ἀπό τά χέρια του ὅταν ἄρχιζε ἡ σοβαρή πάλη, ποτέ ἀκόμα δέν ὑποχώρησε μπροστά στήν καταραμένη κληρονομιά τῆς καταπίεσης καί τῆς ἐκμετάλλευσης, χωρίς νά ἀναμετρηθεῖ μέ τόν ἐχθρό. Νά ποῦ βρίσκονται σήμερα τά ὅπλα μας γιά ἄσκηση πίεσης, οἱ ἐλπίδες μας γιά ἄσκηση πίεσης. Κανείς δέν μπορεῖ νά προβλέψει τήν ἔκβαση τῆς πάλης. Θά νικήσει τό προλεταριάτο, — καί στήν περίπτωση αὐτή τήν ἐπανάσταση θά τήν κάνουν οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες, καί ὄχι ὁ Γκολοβίν καί ὁ Στροῦβε. Θά συντριβεῖ τό προλεταριάτο, — τότε ἡ ἀστική τάξη θά πάρει καινούργια συνταγματικά παράσημα γιά τή βοήθεια πού θά ἔχει δόσει στήν ἀπολυταρχία στήν πάλη αὐτή. Τότε, καί μόνο τότε, θ' ἀρχίσει μιά νέα ἐποχή, θά προβάλει ἡ νέα γενιά, θά ἐπαναληφθεῖ ἡ εὐρωπαϊκή ἱστορία, ὁ κοινοβουλευτισμός θά γίνει προσωρινά ἡ πραγματική λυδία λίθος ὅλης τῆς πολιτικῆς.

Θέλετε τώρα κιόλας νά ἀσκήσετε πίεση; — ἑτοιμάζετε τήν ἐξέγερση, προπαγανδίζετέ την, ὀργανώνετέ την. Μόνο μέ τήν ἐξέγερση θά καταστεῖ δυνατόν νά μήν ἀποτελέσει ἡ κωμωδία τῆς Δούμας τό τέλος τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, ἀλλά νά σταθεῖ ἡ ἀπαρχή μιᾶς ὁλοκληρωμένης δημοκρατικῆς ἀνατροπῆς, πού θά ἀνάψει τήν πυρκαϊά τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων σ' ὅλο τόν κόσμο. Μόνο ἡ ἐξέγερση ἀποτελεῖ ἐγγύηση ὅτι τό «ἑνωμένο λάνταγκ» μας θά σταθεῖ τό προοίμιο μιᾶς συντακτικῆς συνέλευσης ὄχι τύπου Φραγκφούρτης, ὅτι ἡ ἐπανάσταση δέ θά τελειώσει μέ μιά 18 τοῦ Μάρτη (1848), ὅτι στή χώρα μας θά ἔχουμε ὄχι μόνο 14 τοῦ Ἰούλη (1789) ἀλλά καί 10 τοῦ Αὐγούστου (1792). Μόνο στήν ἐξέγερση, καί ὄχι στίς ὑπογραφές πού πάρθηκαν ἀπό τούς ὀσβομποζντένтσι, βρίσκεται ἡ ἐγγύηση τοῦ ὅτι ἀπό τίς γραμμές τους μποροῦν νά βγοῦν ὁρισμένοι Γιόχαν Γιάκομπι, πού ἡ σιχαμερή δουλοφροσύνη τῶν Γκολοβίν θά τούς κάνει τελικά νά ἀποτραβηχτοῦν ἀπ' αὐτούς καί πού τήν τελευταία στιγμή θά πᾶνε νά πολεμήσουν γιά τήν ἐπανάσταση στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 18,
26 (13) τοῦ Σεπτέμβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΣΥΖΗΤΑΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΚΤΙΚΗ, ΔΙΝΕΤΕ ΟΜΩΣ ΞΕΚΑΘΑΡΑ ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ!

Ἡ συζήτηση γιά τήν τακτική ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα ἀνάβει ὅλο καί περισσότερο. Ἡ διαφωνία ἀνάμεσα στήν «Ἴσκρα» καί στήν «Προλετάρι» ὅλο καί βαθαίνει, ἰδιαίτερα ὕστερα ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Πάρβους στήν «Ἴσκρα».

Εἶναι ἀπαραίτητο νά συζητᾶ κανείς γιά τήν τακτική. Εἶναι ὅμως ὑποχρεωτικό στή συζήτηση αὐτή νά ἐπιδιώκεται ὅσο τό δυνατόν μεγαλύτερη σαφήνεια. Τά ζητήματα τακτικῆς εἶναι ζητήματα τῆς πολιτικῆς στάσης ἑνός κόμματος. Μπορεῖ *καί πρέπει* νά αἰτιολογεῖ κανείς τή μιά ἤ τήν ἄλλη στάση καί θεωρητικά, καί μέ ἱστορικά στοιχεῖα, καί μέ τήν ἀνάλυση ὅλης τῆς πολιτικῆς κατάστασης, κτλ. Τό κόμμα ὅμως τῆς ἀγωνιζόμενης τάξης ἔχει ὑποχρέωση σ' ὅλες αὐτές τίς συζητήσεις νά μήν ξεχνᾶ πώς εἶναι ἀπαραίτητο νά δίνονται πεντακάθαρες ἀπαντήσεις στά συγκεκριμένα ζητήματα τῆς πολιτικῆς μας στάσης, ἀπαντήσεις *πού νά μήν ἐπιτρέπουν δυό ἑρμηνεῖες*: ναί ἤ ὄχι; νά κάνουμε τώρα κιόλας, στή συγκεκριμένη στιγμή, τό τάδε πράγμα ἤ ὄχι;

Οἱ ξεκάθαρες αὐτές ἀπαντήσεις εἶναι ὑποχρεωτικές καί γιά νά μήν ἐξογκώνονται, νά μήν μπερδεύονται οἱ διαφωνίες, καί γιά νά ξέρει ἡ ἐργατική τάξη μέ πλήρη ἀκρίβεια ποιές ἀκριβῶς συγκεκριμένες συμβουλές τῆς δίνουν τοῦτοι ἤ ἐκεῖνοι οἱ σοσιαλδημοκράτες στή συγκεκριμένη στιγμή.

Γιά νά προσδόσουμε πλήρη σαφήνεια στίς συζητήσεις μας μέ τήν «Ἴσκρα» δίνουμε τόν παρακάτω πίνακα συγκεκριμένων ἐρωτημάτων σχετικά μέ τήν πολιτική στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή σημερινή προπαγανδιστική καμπάνια γιά τή Δούμα. Δέν ἔχουμε καθόλου τήν ἀξίωση νά θεωρηθεῖ ὅτι ὁ κατάλογος αὐτός ἐξαντλεῖ πλήρως τά ζητήματα καί θά χαροῦμε πολύ γιά κάθε ὑπόδειξη σχετικά μέ τήν ἀνάγκη τῆς συμπλήρωσής του,

τῆς τροποποίησης ἤ τοῦ χωρισμοῦ τούτων ἤ ἐκείνων τῶν ἐρωτημάτων. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὅσα ἀφοροῦν τίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις ἀφοροῦν ἐπίσης καί κάθε συγκέντρωση γενικά.

ΤΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΔΙΝΟΥΝ ΟΙ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ ΣΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ;

	«Ἴσκρα»	«Προλετάρι»
1. Νά διεισδύουν οἱ ἐργάτες στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις;	Ναί.	Ναί.
2. Νά διεισδύουν οἱ ἐργάτες στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις ἀκόμα καί μέ τή βία;	Ναί.	Ναί.
3. Νά λέμε σ' αὐτές τίς συγκεντρώσεις πώς ἡ Κρατική δούμα εἶναι ὁλότελα ἄχρηστη καί γιά ὅλους τούς σκοπούς, γιά ὅλο το πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας;	Ναί.	Ναί.
4. Νά καλοῦμε σ' αὐτές τίς συγκεντρώσεις τούς ἐργάτες καί ὅλο τό λαό στήν ἔνοπλη ἐξέγερση, στή συγκρότηση ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ καί προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης;	;	Ναί.
5. Νά κάνουμε αὐτά (π. 4) τά συνθήματα κεντρικό σημεῖο ὅλης τῆς καμπάνιας μας γιά τή Δούμα;	Ὄχι.	Ναί.
6. Νά στιγματίζουμε τούς «ὀσβομποζντέντσι» (ἤ «συνταγματικούς-δημοκράτες»), πού πηγαίνουν στήν Κρατική δούμα, σάν ἀστούς προδότες πού ἐφαρμόζουν «συμβιβασμό» μέ τόν τσάρο;	Ὄχι.	Ναί.
7. Νά λέμε ἐμεῖς οἱ σοσιαλδημοκράτες στό λαό πώς εἶναι προτιμότερο νά ἐκλεγοῦν γιά τήν Κρατική δούμα οἱ διάφοροι Πετρουνκέβιτς ἤ Σταχόβιτς κλπ.;	Ναί.	Ὄχι.
8. Νά κλείνουμε ὁποιεσδήποτε συμφωνίες μέ τούς ὀσβομποζντέντσι γιά τήν ὑποστήριξή τους ἀπομέρους μας μέ βάση τούτους ἤ ἐκείνους τούς ὅρους, αἰτήματα, ὑποχρεώσεις κ.ο.κ.;	Ναί.	Ὄχι.
9. Νά κάνουμε τό σύνθημα: «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση» κεντρικό σημεῖο ὅλης τῆς ζύμω-		

	«Ἴσκρα»	«Προλε-τάρι»
σής μας;	Ναί.	Ὄχι.
10. Νά καλοῦμε τώρα κιόλας τό λαό νά ἐκλέξει μέ καθολική ψηφοφορία τά ὄργανα τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης καί μέσω αὐτῶν καί τῆς συντακτικῆς συνέλευσης;	Ναί.	Ὄχι.
11. Νά ἐκλέγουμε σοσιαλδημοκρατικές ἐκλογικές ἐπιτροπές; νά βάζουμε δικούς μας, σοσιαλδημοκράτες, ὑποψηφίους γιά τήν Κρατική δούμα;..........................	Ναί.	Ὄχι.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 18,
26 (13) τοῦ Σεπτέμβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΣΜΟΥ

Πολλές φορές ὥς τώρα ἀναπτύξαμε (στήν «Προλετάρι» φύλλο 12 πρίν ἀπό τό νόμο γιά τήν Κρατική δούμα καί φύλλα 14–17 ὕστερα ἀπό τίς 6 τοῦ Αὐγούστου) τήν τακτική μας ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα καί τώρα πρέπει νά τήν ἐξετάσουμε ξανά σέ ἀντιπαραβολή μέ τίς καινούργιες ἀπόψεις πού ἐξέφρασε ὁ Πάρβους (χωριστό ἀνάτυπο ἀπό τό φύλλο 110 τῆς «Ἴσκρα» τοῦ ἄρθρου: «Ἡ σοσιαλδημοκρατία καί ἡ Κρατική δούμα»).

Ἄς παρακολουθήσουμε ἀπό τήν ἀρχή, βῆμα πρός βῆμα, τό βασικό συλλογισμό τοῦ Πάρβους. «Πρέπει νά παλαίψουμε μέχρις ἐσχάτων ἐνάντια στή νόθα βουλή, σ' αὐτό τό κράμα προστυχιᾶς καί μηδαμινότητας», — μ' αὐτά τά λόγια ἀρχίζει τό ἄρθρο του, καί σ' αὐτή τή σωστή θέση προστίθεται ἀμέσως παρακάτω ἡ ἀκόλουθη ἐξίσου σωστή θέση: «Τήν Κρατική δούμα μποροῦμε νά τήν ἀνατρέψουμε . . . μόνο μέ λαϊκή ἐξέγερση. Μόνο μέ λαϊκή ἐξέγερση μποροῦμε καί πάλι νά ἀναγκάσουμε τήν κυβέρνηση ν' ἀλλάξει τό ἐκλογικό σύστημα καί νά ἐπεκτείνει τά δικαιώματα τῆς Δούμας». Θαυμάσια. Γεννιέται τό ἐρώτημα ποιά πρέπει νά εἶναι τά συνθήματά μας *ζύμωσης* σχετικά μέ τήν Κρατική δούμα; Ποιές εἶναι οἱ κυριότερες καί ἰδιαίτερα σπουδαῖες μορφές *ὀργάνωσης* τῆς πάλης ἐνάντια στό κράμα προστυχιᾶς καί μηδαμινότητας; Ὁ Πάρβους βάζει οὐσιαστικά τό ζήτημα μέ τόν ἴδιο τρόπο ὅταν λέει: «Ἐκεῖνο πού μποροῦμε νά προσφέρουμε ἀπό τήν πλευρά μας γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης εἶναι ἡ ζύμωση καί ἡ ὀργάνωση». Καί νά πῶς λύνει τό πρῶτο μέρος αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, γιά τή στάση ἀπέναντι στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις.

«Ἄν ἐμποδίζαμε αὐτές τίς συγκεντρώσεις, — γράφει ὁ Πάρβους —, ἄν τίς τορπιλίζαμε, τό μόνο πού θά κάναμε εἶναι νά προσφέρουμε ὑπηρεσία στήν κυβέρνηση».

Ὥστε ὁ Πάρβους εἶναι ἐνάντια στό *νά ἐμποδίζουν* οἱ ἐργάτες τή χούφτα τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ἐμπόρων *νά περιορίζει* τό ἀντικείμενο τῆς συζήτησης στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις μέ τήν πρόστυχη καί μηδαμινή Κρατική δούμα; Ὁ Πάρβους εἶναι ἐνάντια στό νά χρησιμοποιοῦν οἱ ἐργάτες τίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις γιά νά κάνουν κριτική στήν «πρόστυχη» Κρατική δούμα καί νά ἀναπτύσσουν τίς *δικές τους*, τίς σοσιαλδημοκρατικές ἀπόψεις καί τά δικά τους τά συνθήματα;

Αὐτό βγαίνει ἀπό τά παραπάνω, ὅμως στήν ἀμέσως ἑπόμενη φράση ὁ Πάρβους λέει πιά ἄλλο πράγμα: «Ἐκεῖνο πού δέ δίνεται στούς ἐργάτες θεληματικά — διαβάζουμε στό ἄρθρο του — οἱ ἐργάτες πρέπει νά τό πάρουν μέ τή βία. Πρέπει νά πηγαίνουν κατά μάζες στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις καί νά τίς μετατρέπουν *σέ ἐργατικές συγκεντρώσεις* (οἱ ὑπογραμμίσεις στίς περικοπές εἶναι παντοῦ δικές μας. *Σύνταξη τῆς «Προλετάρι»*). *Ἀντί* νά συζητοῦν ἄν θά πρέπει νά ἐκλεγεῖ ὁ Ἰβάν Φόμιτς ἤ ὁ Φομά Ἰβάνιτς, θά βάλουν στήν ἡμερήσια διάταξη τά πολιτικά προβλήματα (ὁ Πάρβους ἤθελε προφανῶς νά πεῖ: τά σοσιαλδημοκρατικά προβλήματα, γιατί τό ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Φομά ἤ τοῦ Ἰβάν εἶναι ἐπίσης πολιτικό ζήτημα). Ἐκεῖ μποροῦμε νά συζητᾶμε καί γιά τήν πολιτική τῆς κυβέρνησης, καί γιά τήν τακτική τῶν φιλελευθέρων, καί γιά τήν ταξική πάλη, καί γιά τήν ἴδια τήν Κρατική δούμα. Ὅλα αὐτά ὁδηγοῦν στήν ἐπαναστατικοποίηση τῶν μαζῶν».

Δέστε ὅμως τί βγαίνει ἀπ' αὐτά πού λέει ὁ Πάρβους. Ἀπό τό ἕνα μέρος, δέν πρέπει νά ἐμποδίζουμε τίς συγκεντρώσεις τῶν διαφόρων Τρουμπετσκόι, Πετρουνκέβιτς καί Σταχόβιτς. Στό τέλος τοῦ ἄρθρου του ὁ Πάρβους καταδικάζει καθαρά τήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, πρέπει νά παρουσιαστοῦμε στή συγκέντρωση: 1) μέ τή βία· 2) «*νά μετατρέψουμε*» τή συγκέντρωση τῶν διαφόρων Πετρουνκέβιτς καί Σταχόβιτς σέ «ἐργατική συγκέντρωση»· 3) *ἀντί* νά συζητιέται τό ζήτημα γιά τό ὁποῖο ἔγινε ἡ συγκέντρωση (ἄν θά πρέπει νά ἐκλεγεῖ ὁ Φομά ἤ ὁ Ἰβάν), νά συζητιοῦνται τά σοσιαλδημοκρατικά μας ζητήματα, καί ἡ ταξική πάλη, καί ὁ σοσιαλισμός, καί, ἐννοεῖται, ἡ ἀνάγκη τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης, οἱ προϋποθέσεις της, τά καθήκοντά της, τά μέσα της, οἱ μέθοδοί της, τά ὅπλα της, τά ὄργανά της, — ὅπως εἶναι ὁ ἐπαναστατικός στρατός καί ἡ ἐπαναστατική κυβέρνηση. Λέμε: ἐννοεῖται, ἄν καί ὁ Πάρβους δέν εἶπε οὔτε λέξη γιά τό κήρυγμα τῆς ἐξέγερσης στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις, ἐπειδή ὁ ἴδιος στήν ἀρχή παραδέχτηκε ὅτι πρέπει νά παλαίψουμε

μέχρις ἐσχάτων καί ὅτι μποροῦμε νά πετύχουμε τούς πιό ἄμεσους σκοπούς μας *μόνο* μέ τήν ἐξέγερση.

Εἶναι φανερό ὅτι ὁ Πάρβους μπερδεύτηκε. Πολεμᾶ τήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς, δέ συνιστᾶ νά ἐμποδίζονται οἱ συγκεντρώσεις καί νά τορπιλίζονται, καί τήν ἴδια στιγμή συνιστᾶ νά εἰσχωροῦμε στίς συγκεντρώσεις *μέ τή βία* (αὐτό δέ σημαίνει «τορπίλισμα»;), νά τίς μετατρέπουμε σέ ἐργατικές συγκεντρώσεις (αὐτό δέ σημαίνει «νά ἐμποδίζουμε» τούς διαφόρους Πετρουνκέβιτς καί Σταχόβιτς;), νά συζητᾶμε τά ζητήματα *ὄχι τῆς Δούμας* ἀλλά τά δικά μας, τά σοσιαλδημοκρατικά, τά ἐπαναστατικά ζητήματα, πού οἱ διάφοροι Πετρουνκέβιτς δέ θέλουν νά τά συζητήσουν στά σοβαρά, ἐνῶ οἱ ἐργάτες καί οἱ συνειδητοί ἀγρότες θέλουν πολύ νά τά συζητοῦν καί ὁπωσδήποτε θά τά συζητοῦν.

Γιατί λοιπόν μπερδεύτηκε ὁ Πάρβους; Ἐπειδή δέν κατάλαβε τό ἀντικείμενο τῆς συζήτησης. Ἑτοιμάστηκε νά πολεμήσει τήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς, ἐπειδή φαντάστηκε ὅτι ἡ ἀποχή σημαίνει ἁπλή ἀπομάκρυνση, παραίτηση ἀπό τή σκέψη νά χρησιμοποιοῦνται οἱ ἐκλογικές συγκεντρώσεις γιά τή *δική μας* ζύμωση. Στό μεταξύ, μιά τέτοια παθητική ἀποχή δέν προπαγανδίζεται ἀπό κανένα, ἀκόμα καί στό νόμιμο τύπο, χωρίς φυσικά νά γίνεται λόγος καί γιά τόν παράνομο. Ὁ Πάρβους δείχνει πλήρη ἄγνοια τῶν ρωσικῶν πολιτικῶν ζητημάτων ὅταν συγχέει τήν παθητική μέ τήν ἐνεργό ἀποχή, ὅταν, ἐκφέροντας κρίσεις γιά τήν ἀποχή, δέ λέει οὔτε λέξη γιά *τή δεύτερη μορφή ἀποχῆς*.

Πολλές φορές ὥς τώρα τονίσαμε τή συμβατική σημασία τοῦ ὅρου «ἐνεργός ἀποχή», σημειώνοντας ὅτι δέν ὑπάρχει λόγος νά κηρύξουν οἱ ἐργάτες ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας, γιατί ἡ ἴδια ἡ Κρατική δούμα τούς ἀποκλείει ἀπ᾽ αὐτές τίς ἐκλογές. Τό πραγματικό ὅμως περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ συμβατικοῦ ὅρου τό καθορίσαμε πάρα πολύ ξεκάθαρα εὐθύς ἐξαρχῆς, πρίν ἀπό ἑνάμιση κιόλας μήνα, ὅταν στήν «Προλετάρι» φύλλο 12, πρίν ἀπό τήν ἔκδοση τοῦ νόμου γιά τήν Κρατική δούμα, γράφαμε: «Ἀντίθετα ἀπό τήν παθητική ἀποχή, ἡ ἐνεργός ἀποχή θά πρέπει νά σημαίνει δεκαπλασιασμό τῆς ζύμωσης, ὀργάνωση συγκεντρώσεων παντοῦ καί ὁλοῦθε, χρησιμοποίηση (ἐκμετάλλευση) τῶν ἐκλογικῶν συγκεντρώσεων ἔστω καί μέ τή βίαιη διείσδυση σ᾽ αὐτές, ὀργάνωση διαδηλώσεων, πολιτικῶν ἀπεργιῶν κτλ. κ.ο.κ.». Καί λίγο παρακάτω: «Ἡ „ἐνεργός ἀποχή“» (βάλαμε αὐτό τόν ὅρο σέ εἰσαγωγικά σά συμβατικό ὅρο) «εἶναι ζύμωση, στρατολογία, ὀργάνωση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων

σέ μεγεθυμένη κλίμακα, μέ διπλασιασμένη ἐνέργεια, κάτω ἀπό τριπλή πίεση» *.

Αὐτά εἰπώθηκαν τόσο καθαρά, ὥστε μόνο ἄνθρωποι ἐντελῶς ξένοι πρός τά ρωσικά πολιτικά ζητήματα, ἤ ἄνθρωποι πού πάσχουν ἀπό ἀθεράπευτη σύγχυση τῶν πραγμάτων (Konfusionsräthe («σύμβουλοι σύγχυσης»), ὅπως λένε οἱ γερμανοί, θά μποροῦσαν νά μήν τά καταλάβουν.

Λοιπόν, τί θέλει ἐπιτέλους ὁ Πάρβους; Ὅταν συνιστᾶ νά εἰσχωροῦμε μέ τή βία στίς συγκεντρώσεις τῶν ἐκλογέων, νά τίς μετατρέπουμε σέ ἐργατικές συγκεντρώσεις, νά συζητᾶμε τά σοσιαλδημοκρατικά ζητήματα καί τήν ἐξέγερση, «ἀντί νά συζητᾶμε ἄν πρέπει νά ἐκλεγεῖ ὁ Ἰβάν Φόμιτς ἤ ὁ Φομά Ἰβάνιτς» (σημειῶστε: «ἀντί», καί ὄχι μαζί, ὄχι παράλληλα), συνιστᾶ ἀκριβῶς τήν ἐνεργό ἀποχή. Μέ τόν Πάρβους συνέβηκε, ὅπως βλέπετε, ἕνα μικρό ἀτύχημα: ἤθελε νά μπεῖ σέ μιά πόρτα καί μπῆκε σέ ἄλλη. Κήρυξε τόν πόλεμο στήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς καί ὁ ἴδιος τάχθηκε (στό ζήτημα τῶν ἐκλογικῶν συγκεντρώσεων) ὑπέρ τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς, δηλ. ὑπέρ τῆς μοναδικῆς μορφῆς ἀποχῆς πού συζητήθηκε στό ρωσικό πολιτικό τύπο.

Βέβαια ὁ Πάρβους μπορεῖ νά προβάλει τήν ἀντίρρηση ὅτι οἱ συμβατικοί ὅροι δέν εἶναι ὑποχρεωτικοί γι' αὐτόν. Αὐτή ἡ ἀντίρρηση θά εἶναι τυπικά σωστή, οὐσιαστικά ὅμως δέν ἀξίζει μιά πεντάρα. Εἶναι ὑποχρεωτικό νά ξέρεις ἐκεῖνο γιά τό ὁποῖο γίνεται λόγος. Δέ θ' ἀρχίσουμε νά συζητᾶμε γιά τίς λέξεις, ἀλλά οἱ πολιτικοί ὅροι πού διαμορφώθηκαν πιά στή Ρωσία, στόν τόπο δράσης, εἶναι γεγονός τετελεσμένο, πού θά μᾶς ἀναγκάσει νά τό πάρουμε ὑπόψη. Ἕνας σοσιαλδημοκράτης συγγραφέας τοῦ ἐξωτερικοῦ πού θά σκεφτόταν νά ἀγνοήσει αὐτά τά συνθήματα, τά διαμορφωμένα στόν τόπο δράσης, θά ἔδινε ἁπλῶς ἕνα δεῖγμα τοῦ πιό στενοκέφαλου καί στείρου ἐγωισμοῦ δημοσιολόγου. Τό ξαναλέμε: κανένας δέ μίλησε στή Ρωσία, κανένας δέν ἔγραψε στόν ἐπαναστατικό τύπο γιά καμιά ἄλλη ἀποχή, ἐκτός ἀπό τήν ἐνεργό. Ὁ Πάρβους θά εἶχε ὅλο τό δικαίωμα νά κριτικάρει τόν ὅρο, νά ἀπορρίψει ἤ νά ἐξηγήσει διαφορετικά τή συμβατική του σημασία κτλ., ὅταν ὅμως ἀγνοεῖ ἤ διαστρεβλώνει τή σημασία πού ἔχει ἤδη πάρει, σημαίνει ὅτι μπερδεύει τό ζήτημα.

Ὑπογραμμίσαμε πιό πάνω ὅτι ὁ Πάρβους δέν εἶπε μαζί, ἀλλά ἀντί **. Ὁ Πάρβους συνιστᾶ νά ἀνακινηθοῦν τά σοσιαλδημο-

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 170, 171. *Ἡ Σύντ.*.. 170, 171). *Σύντ.*

** Ρωσικά οἱ δυό λέξεις μοιάζουν πολύ: μαζί — *βμέστε*, ἀντί — *βμέστο*. *Σημ. μετ.*

κρατικά μας ζητήματα καί τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης ὄχι μαζί μέ τό ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Φομά ἤ τοῦ Ἰβάν, ἀλλά *ἀντί* τοῦ ζητήματος τῶν ἐκλογῶν νά συζητηθεῖ τό ζήτημα τῆς ταξικῆς πάλης καί τῆς ἐξέγερσης. Αὐτή ἡ διαφορά «ὄχι μαζί ἀλλά ἀντί» ἔχει πολύ σπουδαία σημασία καί εἶναι ἀνάγκη νά σταθοῦμε σ' αὐτήν πολύ περισσότερο γιατί ὁ Πάρβους, ὅπως φαίνεται παρακάτω ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ ἄρθρου του, ἴσως ὁ ἴδιος θά σκεφτόταν νά διορθώσει τό λάθος του καί νά πεῖ: ὄχι ἀντί ἀλλά μαζί.

Πρέπει νά ἐξετάσουμε δυό ζητήματα: 1) εἶναι δυνατόν στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις νά συζητιοῦνται «μαζί» καί ἡ ἐκλογή τοῦ Ἰβάν ἤ τοῦ Φομά, καί ἡ ταξική πάλη, ὁ σοσιαλισμός, ἡ ἐξέγερση; 2) ἄν εἶναι δυνατόν, θά πρέπει νά συζητηθοῦν μαζί τό πρῶτο καί τό δεύτερο ζήτημα ἤ τό δεύτερο ἀντί τοῦ πρώτου; Ὅποιος ξέρει τίς ρωσικές συνθῆκες δέ θά δυσκολευτεῖ νά απαντήσει καί στά δυό ἐρωτήματα. Γιά νά εἰσχωροῦμε στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις καί νά τίς μετατρέπουμε σέ ἐργατικές συγκεντρώσεις, χρειάζεται νά ἐφαρμοστεῖ βία, δηλ. πρῶτ' ἀπ' ὅλα νά τσακιστεῖ ἡ ἀντίσταση τῆς ἀστυνομίας καί τοῦ στρατοῦ. Σέ κάπως μεγάλα ἐργατικά κέντρα (ὅπου ἀκριβῶς τό ἐργατικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα μπορεῖ νά ὑπολογίζει ὅτι θά ἡγηθεῖ ἑνός πραγματικά πλατιοῦ λαϊκοῦ κινήματος) ἡ ἀντίσταση τῆς ἀστυνομίας καί τοῦ στρατοῦ θά εἶναι πολύ σοβαρή. Θά ἦταν πραγματικά ἀνόητο ἀπομέρους μας νά κλείνουμε τά μάτια μπροστά σ' αὐτό τό γεγονός. Ὁ ἴδιος ὁ Πάρβους λέει ὅτι «ἡ ἐκλογική ζύμωση μπορεῖ κάθε στιγμή νά μετατραπεῖ σέ ἐπαναστατική ἐξέγερση». Ἄν εἶναι ἔτσι, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ὑπολογίζουμε καί νά συντονίζουμε τίς δυνάμεις μας μέ βάση ἀκριβῶς *τό καθῆκον τῆς ἐξέγερσης*, καί ὄχι μέ βάση τό καθῆκον νά ἐπιδράσουμε στήν ἐκλογή τοῦ Φομά καί ὄχι τοῦ Ἰβάν στήν Κρατική δούμα. Ἄν εἶναι ἔτσι, τότε κύριο καί κεντρικό σύνθημα ὅλης τῆς ζύμωσής μας γιά τίς ἐκλογές Δούμας θά πρέπει νά εἶναι τό σύνθημα: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, ἐπαναστατική κυβέρνηση. Ἄν εἶναι ἔτσι, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι πρῶτ' ἀπ' ὅλα καί περισσότερο ἀπ' ὅλα νά προπαγανδίζουμε καί νά ἐξηγοῦμε σ' ὅλες τίς συγκεντρώσεις αὐτά ἀκριβῶς τά συνθήματα. Γι' αὐτό ὁ Πάρβους πάλι αὐτογρονθοκοπιέται ὅταν ἀπό τό ἕνα μέρος περιμένει τήν ἐξέγερση «κάθε στιγμή», καί ἀπό τό ἄλλο μέρος ἀποσιωπᾶ τελείως τό ζήτημα πού ἀφορᾶ τήν προπαγάνδιση τῆς ἐξέγερσης, τήν ἐξέταση τῶν ὅρων της, τῶν μέσων καί τῶν ὀργάνων της, κατά τρόπο πού ν' ἀποτελεῖ τό «νεῦρο» τῆς καμπάνιας σχετικά μέ τή Δούμα.

Παρακάτω. Ἂς ἐξετάσουμε μιά ἄλλη περίπτωση, πού εἶναι πιθανό νά παρουσιαστεῖ σέ ὁρισμένα κέντρα, ἰδιαίτερα στά λιγότερο μεγάλα. Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι οἱ ἀπόπειρες νά μποῦμε μέ τή βία σέ μιά συγκέντρωση δέν προκαλοῦν σοβαρή πάλη μέ τήν κυβέρνηση, δέ φτάνουν ὥς τήν ἐξέγερση. Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι οἱ ἀπόπειρες αὐτές στέφονται σέ ὁρισμένες περιπτώσεις ἀπό ἐπιτυχία. Τότε δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε, πρῶτο, τό θεσμό πού λέγεται *στρατιωτικός νόμος*. Σέ κάθε μερικότερη νίκη τοῦ λαοῦ ἐνάντια στήν ἀστυνομία καί στό στρατό ἡ κυβέρνηση ἀπαντᾶ, ὅπως θά τό ξέρει ἀσφαλῶς καί ὁ ἴδιος ὁ Πάρβους, μέ τήν κήρυξη στρατιωτικοῦ νόμου. Μᾶς τρομάζει μήπως αὐτή ἡ προοπτική; Ὄχι, γιατί αὐτό εἶναι ἕνα βῆμα πού φέρνει πιό κοντά τήν ἐξέγερση καί γενικά ὀξύνει ὅλη τήν πάλη. Τρομάζει μήπως αὐτό τούς ζέμτσι καί τούς ἐκλέκτορες στή Δούμα γενικά; Ἀσφαλῶς ναί, γιατί αὐτό διευκολύνει τίς συλλήψεις τῶν Μιλιουκόφ, γιατί αὐτό δίνει τό πρόσχημα στήν κυβέρνηση νά ἀπαγορεύσει ἕνα μέρος τῶν ἐκλογικῶν συγκεντρώσεων, καί ἴσως καί ὅλες τίς συγκεντρώσεις καί ὅλη τή Δούμα! Συνεπῶς τό ζήτημα ἀνάγεται πάλι στό ὅτι ὁρισμένοι ἐπιθυμοῦν τήν ἐξέγερση, τήν κηρύττουν, τήν ἑτοιμάζουν, κάνουν ζύμωση ὑπέρ αὐτῆς, ὀργανώνουν τμήματα γιά τήν ἐξέγερση κτλ., ἐνῶ ἄλλοι δέ θέλουν τήν ἐξέγερση, παλαίβουν ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς ἐξέγερσης, καταδικάζουν σάν παράλογο καί ἐγκληματικό τό κήρυγμα τῆς ἐξέγερσης κτλ. Ὁ Πάρβους δέν ξέρει μήπως ὅτι αὐτοί οἱ «ἄλλοι» εἶναι *ὅλοι οἱ ὀσβομποζντέντσι*, δηλ. ἀκόμα καί οἱ πιό ἀριστεροί ἀπό τούς ἀστούς δημοκράτες πού ἔχουν τή δυνατότητα νά ἐκλεγοῦν στή Δούμα;;

Καί ἄν ὁ Πάρβους τό ξέρει αὐτό, θά πρέπει νά ξέρει καί τό παρακάτω (αὐτό εἶναι τό δεύτερο). Ἀντίσταση στή βίαιη εἰσχώρηση στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις καί στή μετατροπή τους σέ ἐργατικές συγκεντρώσεις θά προβάλει ὄχι μόνο (κάποτε μάλιστα ὄχι τόσο) ἡ ἀστυνομία καί ὁ στρατός, *ἀλλά καί οἱ ἴδιοι οἱ ζέμτσι, οἱ ἴδιοι οἱ ὀσβομποζντέντσι*. Μόνο σέ παιδιά ἐπιτρέπεται νά κλείνουν τά μάτια μπροστά σ' αὐτό τό πράγμα. Οἱ ζέμτσι καί οἱ ὀσβομποζντέντσι βάζουν αὐτό τό ζήτημα πιό καθαρά καί πιό ἀνοιχτά ἀπό ὁρισμένους σοσιαλδημοκράτες. Ἢ νά προετοιμάσουμε τήν ἐξέγερση καί νά τή βάλουμε στό κέντρο τῆς ζύμωσης καί ὅλης τῆς δουλειᾶς, ἤ νά περάσουμε στό ἔδαφος τῆς Δούμας καί νά τήν πάρουμε σά βάση ὅλης τῆς πολιτικῆς πάλης. Οἱ ζέμτσι καί οἱ ὀσβομποζντέντσι ἔλυσαν κιόλας αὐτό τό ζήτημα, ὅπως τονίσαμε καί ὑπογραμμίσαμε πολλές φορές, ἀκόμα ἀπό τό φύλλο 12 τῆς «Προλετάρι». Οἱ ζέμτσι καί οἱ ὀσβομποζ-

ντέντσι πηγαίνουν στίς συγκεντρώσεις μόνο καί μόνο γιά νά συζητήσουν τό ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Φομά ἤ τοῦ Ἰβάν, τοῦ Πετρουνκέβιτς ἤ τοῦ Σταχόβιτς, γιά νά ψηφίσουν ἕνα πρόγραμμα «πάλης» (πάλης σέ εἰσαγωγικά, πάλης μέ ἄσπρα γάντια λακέ) στό ἔδαφος τῆς Δούμας καί διόλου μέ ἐξέγερση. Οἱ ζέμτσι καί οἱ ὀσβομποζντέντσι (ἐπίτηδες τούς ἀναφέρουμε μαζί, γιατί δέν ὑπάρχουν στοιχεῖα ὥστε νά μπορεῖ κανείς νά τούς χωρίσει πολιτικά) βέβαια δέ θά ἀρνηθοῦν νά δεχτοῦν στή συγκέντρωσή τους (μόνο ἐκεῖ καί τότε, ὅταν αὐτό μπορεῖ νά γίνει χωρίς χρησιμοποίηση βίας σέ κάπως σημαντικές διαστάσεις !!) τούς ἐπαναστάτες καί τούς σοσιαλδημοκράτες, ἄν βρεθοῦν ἀνάμεσα στούς τελευταίους ἄνθρωποι κουτοί, ἕτοιμοι νά ὑποσχεθοῦν τήν «ὑποστήριξη» τοῦ Φομά ἐνάντια στόν Ἰβάν, τοῦ Πετρουνκέβιτς ἐνάντια στόν Σταχόβιτς. Οἱ ζέμτσι ὅμως ποτέ δέ θά ἀνεχθοῦν ἡ συγκέντρωσή *τους* «νά μετατραπεῖ σέ ἐργατική συγκέντρωση», ἡ συγκέντρωσή *τους* νά γίνει λαϊκή ἐπαναστατική συγκέντρωση, νά γίνει ἀπό τό βῆμα *τους* ἔκκληση γιά ἀνοιχτή καί ἄμεση ἔνοπλη ἐξέγερση. Εἶναι μάλιστα κάπως ἀνιαρό νά ἐξηγεῖ κανείς αὐτή τήν ὁλοφάνερη ἀλήθεια, ὅμως γιά τόν Πάρβους καί τήν «Ἴσκρα» χρειάζεται νά τήν ἐξηγεῖ. Οἱ ζέμτσι καί οἱ ὀσβομποζντέντσι θά ἀντιστέκονται ἀναπόφευκτα σέ μιά *τέτοια* χρησιμοποίηση τῶν συγκεντρώσεών τους, ἄν καί, φυσικά, αὐτοί οἱ ἀστοί μπακάληδες θά ἀντιστέκονται ὄχι μέ τή βία, ἀλλά μέ τά πιό ἀκίνδυνα, «εἰρηνικά» καί πλάγια μέσα. Δέ θά συνάψουν σέ καμιά περίπτωση συμφωνία μέ ἀνθρώπους πού τούς ὑπόσχονται τή «λαϊκή» ὑποστήριξη στόν Πετρουνκέβιτς ἐνάντια στόν Σταχόβιτς, στόν Σταχόβιτς ἐνάντια στόν Γκρίνγκμουτ, ἐκτός ἄν τούς ὑποσχεθοῦν ὅτι δέ θά μετατρέψουν μιά ἐκλογική συγκέντρωση σέ ἐργατική συγκέντρωση, ὅτι δέ θά χρησιμοποιήσουν τό βῆμα τῶν συγκεντρώσεων γιά νά καλέσουν σέ ἐξέγερση. Ἄν μάθουν ὅτι στή συγκέντρωσή τους θά πᾶνε ἐργάτες (κι αὐτό σχεδόν πάντα θά τό μαθαίνουν, γιατί δέν μπορεῖς νά κρύψεις μιά μαζική ἐκδήλωση), τότε ὁρισμένοι ἀπ᾿ αὐτούς θά τό ἀναφέρουν ἀπευθείας στίς ἀρχές, ἄλλοι θά προσπαθήσουν νά πείσουν τούς σοσιαλδημοκράτες νά μήν τό κάνουν αὐτό, ἄλλοι θά σπεύσουν νά πείσουν τούς γενικούς διοικητές πώς «οἱ ἴδιοι δέ φταῖνε γι᾿ αὐτό», πώς αὐτοί θέλουν τή Δούμα, θέλουν νά πᾶνε στή Δούμα, πώς αὐτοί πάντα μέ τό στόμα τοῦ «πιστοῦ συναδέλφου» κ. Στροῦβε καταδίκαζαν τό «παράφρον καί ἐγκληματικό» κήρυγμα τῆς ἐξέγερσης· ἄλλοι θά συστήσουν νά μετατεθεῖ ὁ χρόνος καί ὁ τόπος τῆς συγκέντρωσης· ἄλλοι πάλι, οἱ πιό «τολμηροί» καί πιό

καπάτσοι πολιτικά, θά ποῦν σέ χαμηλό τόνο πώς χαίρονται ν' ἀκοῦνε τούς ἐργάτες, θά εὐχαριστήσουν τό σοσιαλδημοκράτη ὁμιλητή, θά κοψομεσιαστοῦν καί θά ὑποκλιθοῦν μπροστά στό «λαό», θά διαβεβαιώσουν ὅλο τόν κόσμο μέ ἕνα ὄμορφο, ἐντυπωσιακό καί συγκινητικό λόγο ὅτι εἶναι πάντα ὑπέρ τοῦ λαοῦ, ὁλόψυχα ὑπέρ τοῦ λαοῦ, ὅτι δέν πᾶνε μέ τόν τσάρο ἀλλά μέ τό λαό, ὅτι ὁ «δικός τους» Πετρουνκέβιτς τό δήλωσε αὐτό ἀπό καιρό, ὅτι εἶναι «πέρα γιά πέρα σύμφωνοι» μέ τό σοσιαλδημοκράτη ὁμιλητή σχετικά μέ τήν «προστυχιά καί τή μηδαμινότητα» τῆς Κρατικῆς δούμας, ὅτι πρέπει ὅμως — γιά νά χρησιμοποιήσουμε τά ὡραῖα λόγια τοῦ ἀξιότιμου βουλευτῆ Πάρβους, πού τόσο ἐπίκαιρα μεταφέρει στή μή κοινοβουλευτική Ρωσία τά κοινοβουλευτικά πρότυπα τῶν ἀ λά Φόλμαρ συνασπισμῶν τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ τούς καθολικούς — ὅτι πρέπει «νά μήν ἐμποδίζεται ἡ ἐκλογική ζύμωση ἀλλά νά ἐπεκτείνεται»· καί νά ἐπεκτείνεται σημαίνει νά μή ριψοκινδυνεύει κανείς ἀπερίσκεπτα τήν τύχη τῆς Κρατικῆς δούμας, ἀλλά «νά ὑποστηρίζει» μέ ὅλο τό λαό τήν ἐκλογή τοῦ Φομά ἐνάντια στόν Ἰβάν, τοῦ Πετρουνκέβιτς καί τοῦ Ροντίτσεφ ἐνάντια στόν Σταχόβιτς, τοῦ Σταχόβιτς ἐνάντια στόν Γκρίνγκμουτ κτλ.

Μέ λίγα λόγια, ὅσο πιό ἀνόητοι καί πιό δειλοί θά εἶναι οἱ ζέμτσι, τόσο λιγότερες πιθανότητες θά ὑπάρχουν ὅτι θά ἀκοῦνε τόν Πάρβους στήν ἐκλογική τους συγκέντρωση. Ὅσο πιό ἔξυπνοι καί πιό τολμηροί θά εἶναι οἱ ζέμτσι, τόσο πιό πολλές θά εἶναι αὐτές οἱ πιθανότητες γι' αὐτό, καθώς ἐπίσης τόσο πιό πολλές θά εἶναι οἱ πιθανότητες ὅτι ὁ Πάρβους στό ρόλο τοῦ ὑποστηρικτῆ τοῦ Φομά ἐνάντια στόν Ἰβάν θά βγεῖ γελασμένος.

Ὄχι, καλέ μας Πάρβους! Ὅσο στή Ρωσία δέν ὑπάρχει κοινοβούλιο, τό νά μεταφέρεις στή Ρωσία τήν τακτική τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ σημαίνει νά παίζεις ἀνάξια παιχνίδι κοινοβουλευτισμοῦ, σημαίνει νά μετατρέπεσαι ἀπό ἡγέτης τῶν ἐπαναστατῶν ἐργατῶν καί τῶν συνειδητῶν ἀγροτῶν σέ τσιράκι τῶν τσιφλικάδων. Νά ἀντικατασταίνεις τίς προσωρινές συμφωνίες τῶν νόμιμων πολιτικῶν κομμάτων, πού δέν ὑπάρχουν στή χώρα μας, μέ μυστικές συναλλαγές μέ τόν Ροντίτσεφ καί τόν Πετρουνκέβιτς γιά ὑποστήριξή τους ἐνάντια στόν Σταχόβιτς, σημαίνει νά καλλιεργεῖς τή διαφθορά μέσα στούς ἐργάτες. Καί γιά τήν ὥρα τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα δέν μπορεῖ νά μιλήσει ἀνοιχτά μπροστά στή μάζα, ἐνῶ τό ριζοσπαστικό-δημοκρατικό κόμμα ἐνμέρει δέν μπορεῖ, ἐνμέρει δέ θέλει καί μάλιστα πιό πολύ δέ θέλει ἀπ' ὅσο δέν μπορεῖ.

Στό ξεκάθαρο καί σαφές σύνθημα τῶν ζέμτσι-ὀσβομποζντέντσι: κάτω τό ἐγκληματικό κήρυγμα τῆς ἐξέγερσης, δουλειά μέσα στή Δούμα καί μέσω τῆς Δούμας — πρέπει νά ἀπαντήσουμε μέ τό καθαρό καί σαφές σύνθημα: κάτω οἱ ἀστοί προδότες τῆς ἐλευθερίας, οἱ κύριοι ὀσβομποζντέντσι καί Σία, κάτω ἡ Δούμα καί ζήτω ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση!

Νά συνδυάζει κανείς τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης μέ τή «συμμετοχή» στήν ἐκλογή τοῦ Φομά ἤ τοῦ Ἰβάν σημαίνει, μέ τό πρόσχημα τῆς «εὐρύτητας» καί τῆς «πολυμέρειας» τῆς ζύμωσης, τῆς «εὐλυγισίας» καί τῆς «εὐαισθησίας» τῶν συνθημάτων, νά σπέρνει σύγχυση καί τίποτε ἄλλο, γιατί στήν πράξη αὐτός ὁ συνδυασμός εἶναι μανιλοφισμός. Στήν πράξη ἡ ἐμφάνιση τοῦ Πάρβους καί τοῦ Μάρτοφ μπροστά στούς ζέμτσι καί ἡ «ὑποστήριξη» ἀπομέρους τους τοῦ Πετρουνκέβιτς ἐνάντια στόν Σταχόβιτς δέ θά εἶναι (μέ τήν προϋπόθεση ὅτι θά ὑπάρξουν ἐξαιρετικές περιπτώσεις πού αὐτό θά εἶναι πραγματοποιήσιμο) ἀνοιχτή ἐμφάνιση μπροστά στή μάζα τοῦ λαοῦ, ἀλλά παρασκηνιακή ἐμφάνιση ἑνός γελασμένου ἡγέτη τῶν ἐργατῶν μπροστά σέ μιά χούφτα προδότες τῶν ἐργατῶν. Θεωρητικά ἤ ἀπό τήν ἄποψη τῶν γενικῶν βάσεων τῆς τακτικῆς μας ὁ συνδυασμός αὐτῶν τῶν συνθημάτων εἶναι τώρα, στή σημερινή στιγμή, μιά παραλλαγή κοινοβουλευτικοῦ κρετινισμοῦ. Γιά μᾶς, τούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες, ἡ ἐξέγερση δέν εἶναι ἀπόλυτο ἀλλά συγκεκριμένο σύνθημα. Τό ἀποσύραμε τό 1897, τό βάλαμε μέ τήν ἔννοια τῆς γενικῆς προετοιμασίας τό 1902, τό προβάλαμε σάν ἀνοιχτό κάλεσμα μόνο τό 1905, ὕστερα ἀπό τίς 9 τοῦ Γενάρη. Δέν ξεχνᾶμε ὅτι ὁ Μάρξ τό 1848 ἦταν ὑπέρ τῆς ἐξέγερσης, ἐνῶ τό 1850 καταδίκαζε τά παραληρήματα καί τίς λογοκοπίες γιά ἐξέγερση [103], ὅτι ὁ Λῆμπκνεχτ πρίν ἀπό τόν πόλεμο τοῦ 1870–1871 κατακεραύνωνε τή συμμετοχή στό Ράιχσταγ, ἐνῶ μετά τόν πόλεμο πῆρε ὁ ἴδιος μέρος σ' αὐτό. Παρατηρήσαμε ἀμέσως, στό φύλλο 12 τῆς «Προλετάρι», ὅτι θά ἦταν γελοῖο νά πάρει κανείς ὅρκο πώς στό μέλλον δέν πρόκειται νά παλαίψει στό στίβο τῆς Δούμας *. Ξέρουμε ὅτι ὄχι μόνο μιά βουλή, ἀλλά καί μιά παρωδία βουλῆς μπορεῖ νά γίνει, ὅταν δέν ὑπάρχουν οἱ συνθῆκες γιά ἐξέγερση, τό κυριότερο κέντρο ὅλης τῆς ζύμωσης γιά ὅλην ἐκείνη τή χρονική περίοδο πού οὔτε κάν λόγος γίνεται γιά λαϊκή ἐξέγερση.

Ἐμεῖς ὅμως ζητᾶμε σαφῆ καί συγκεκριμένη τοποθέτηση τοῦ ζητήματος. Ἄν νομίζετε ὅτι ἡ ἐποχή των ἐξεγέρσεων πέρασε γιά

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 170. *Ἡ Σύντ.*

τή Ρωσία, πέστε το ἀνοιχτά καί ὑπερασπίστε ἀνοιχτά τήν ἄποψή σας. Θά τήν ἐκτιμήσουμε καί θά τή συζητήσουμε ὁλόπλευρα καί ἤρεμα, ἀπό τήν ἄποψη τῶν συγκεκριμένων συνθηκῶν. Ὅταν ὅμως οἱ ἴδιοι μιλᾶτε γιά τή δυνατότητα ἐξέγερσης «κάθε λεπτό», γιά τήν ἀναγκαιότητά της, τότε ἐμεῖς στιγματίζουμε καί θά στιγματίζουμε σάν ἐλεεινό μανιλοφισμό ὅλους τούς συλλογισμούς ἐνάντια στήν ἐνεργό ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα. Ἄν ἡ ἐξέγερση εἶναι δυνατή καί ἀναγκαία, τότε αὐτήν ἀκριβῶς πρέπει νά κάνουμε κεντρικό σύνθημα ὅλης τῆς καμπάνιας μας γύρω ἀπό τό θέμα τῆς Δούμας, τότε πρέπει νά ξεσκεπάσουμε τήν πουλημένη ψυχούλα τοῦ «κοινοβουλευτικοῦ φαφλατᾶ τῆς Φραγκφούρτης», πού βρίσκεται σέ κάθε ὀσβομποζντέντσι πού ἀποφεύγει αὐτό τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης. Ἄν ἡ ἐξέγερση εἶναι δυνατή καί ἀναγκαία, αὐτό σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχει κανένα νόμιμο κέντρο γιά νόμιμη πάλη ὑπέρ τῶν σκοπῶν τῆς ἐξέγερσης, καί δέν μπορεῖς νά τό ἀντικαταστήσεις μέ μανιλοφικές φράσεις. Ἄν ἡ ἐξέγερση εἶναι δυνατή καί ἀναγκαία, αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ κυβέρνηση «*ἔβαλε τήν ξιφολόγχη σάν πρῶτο ζήτημα τῆς ἡμερήσιας διάταξης*», ἐγκαινίασε τόν ἐμφύλιο πόλεμο, κήρυξε τό στρατιωτικό νόμο σάν ἀντικριτική στή δημοκρατική κριτική, καί κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες τό νά παίρνεις στά σοβαρά τή «σχεδόν κοινοβουλευτική» ταμπέλα τῆς Κρατικῆς δούμας καί νά ἀρχίζεις νά παίζεις στά σκοτάδια καί μέ σουρντίνα τό παιχνίδι τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ ἀ-κάτρ-μέν μέ τούς Πετρουνκέβιτς, σημαίνει νά ἀντικατασταίνεις τήν πολιτική τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου μέ τόν πολιτικαντισμό τῶν καμποτίνων διανοουμένων!

Ἀφοῦ δείξαμε τή βασική καλπιά ὅλης τῆς θέσης τοῦ Πάρβους, μποροῦμε ἁπλῶς νά σταθοῦμε σύντομα σέ ὁρισμένες, τίς πιό χτυπητές ἐκδηλώσεις αὐτῆς τῆς καλπιᾶς. «Πρίν ἀπό τίς ἐκλογές ἤ μετά τίς ἐκλογές — γράφει ὁ Πάρβους — δημιουργεῖται, σέ συνάφεια μέ τήν Κρατική δούμα, ἡ νόμιμη βάση γιά τήν ὕπαρξη πολιτικῶν κομμάτων». Ψέματα. Στήν πράξη *τώρα* δημιουργεῖται ἡ «νόμιμη βάση» γιά τή νοθεία τῶν ἐκλογῶν ἀπό τήν κυβέρνηση. Ἡ βάση αὐτή ὀνομάζεται: 1) τοπάρχης τῶν ζέμσκι (οἱ ἐκλογές τῶν ἀγροτῶν βρίσκονται ὁλοκληρωτικά στά χέρια του)· 2) ἀσφάλεια (σύλληψη τοῦ Μιλιουκόφ)· 3) στρατιωτικός νόμος. Ὅταν δημιουργηθεῖ *στήν πράξη*, καί ὄχι στά λόγια τῶν συγγραφέων, «ἡ νόμιμη βάση γιά τήν ὕπαρξη πολιτικῶν κομμάτων» (συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ ΣΔΕΚΡ), τότε θά εἶ-

μαστε ὑποχρεωμένοι νά ἀναθεωρήσουμε ὅλο τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης ἀπό τήν ἀρχή, γιατί γιά μᾶς ἡ ἐξέγερση εἶναι μόνο ἕνα ἀπό τά σπουδαῖα, ὄχι ὅμως καί πάντα ὑποχρεωτικά, μέσα γιά τήν κατάκτηση ἐλεύθερου πεδίου πάλης ὑπέρ τοῦ σοσιαλισμοῦ.

«Εἶναι ἀνάγκη νά ἐμφανιστοῦμε ἀμέσως ὄχι σά χωριστές κοινωνικές ὁμάδες, ὄχι σά νομικοί, μηχανικοί, ζέμτσι, ἀλλά σά φιλελεύθερο, δημοκρατικό, σοσιαλδημοκρατικό κόμμα — ἐπίσημα καί ἀνοιχτά. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν διαφόρων κατευθύνσεων μποροῦν πάνω σ' αὐτό νά συμφωνήσουν μεταξύ τους, ὅπως συμφωνοῦν οἱ διάφορες ὁμάδες τῆς βουλῆς».

Ναί, μποροῦν νά τό κάνουν αὐτό, ὄχι ὅμως ἀνοιχτά ἀλλά μυστικά, γιατί ἄν ὁ Πάρβους ξέχασε τόν Τρέποφ, ὁ Τρέποφ ὅμως δέν ξέχασε τόν Πάρβους. Ἐκεῖνο πού ὁ Πάρβους ὀνομάζει κοινοβουλευτική συμφωνία (κάποτε ἀναγκαία γιά τούς σοσιαλδημοκράτες σέ μιά *κοινοβουλευτική* χώρα) εἶναι στή σύγχρονη Ρωσία, τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905, τό πιό σιχαμερό παιχνίδι κοινοβουλευτισμοῦ. Οἱ προδότες τῆς ἐπανάστασης βάζουν τώρα στήν πρώτη γραμμή τή συμφωνία ἀνάμεσα στούς ὀσβομποζντέντσι καί στούς ἐπαναστάτες. Οἱ ὀπαδοί τῆς ἐπανάστασης — τή συμφωνία ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες καί σέ ὅλους τούς ἐπαναστάτες δημοκράτες, δηλ. στούς ὀπαδούς τῆς ἐξέγερσης. Ἄν ἡ νέα «Ἴσκρα», ὁ Πάρβους καί ὁ Πλεχάνοφ * συνάψουν *τώρα* «κοινοβουλευτική» συμφωνία μέ τούς ὀσβομποζντέντσι (γιά τήν ἵδρυση κόμματος ἀπ' αὐτούς, βλ. πιό πάνω στό ἄρθρο: «Συνάντηση φίλων» **), θά δηλώσουμε δημόσια ὅτι αὐτοί οἱ σοσιαλδημοκράτες ἔχουν χάσει κάθε αἴσθηση τῆς πραγματικότητας καί θά πρέπει νά πεταχτοῦν ἔξω σάν ἄχρηστοι. Τότε θά συνάψουμε συμφωνία μέ τούς ἐπαναστάτες δημοκράτες πάνω στή βάση κοινῆς ζύμωσης ὑπέρ τῆς ἐξέγερσης, τῆς προετοιμασίας καί τῆς διεξαγωγῆς της.

Δείξαμε ἤδη μέ τήν ἀνάλυση τῶν ἀποφάσεων τῶν νεοϊσκριστῶν (Λένιν: «Δυό τακτικές») ὅτι ἡ «Ἴσκρα» κατρακυλᾶ ὥς τό ἐπίπεδο τοῦ φιλελεύθερου τσιφλικᾶ, ἐνῶ ἡ «Προλετάρι» ξεσηκώνει καί ξυπνᾶ τόν ἐπαναστάτη ἀγρότη ***.

---

* *Σημείωση*: Ἀναφέρουμε τόν Πλεχάνοφ γιατί δήλωσε στόν τύπο ὅτι ἡ τακτική τῆς «Ἴσκρα» εἶναι καλύτερη ἀπό τήν τακτική τῆς «Προλετάρι». Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Πλεχάνοφ *δέν εἶπε* στήν προκειμένη περίπτωση *οὔτε λέξη γιά τίς ἀποφάσεις τῶν νεοϊσκριστῶν* καί τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου, γιά ἕναν ὅμως σοσιαλδημοκράτη συγγραφέα οἱ ὑπεκφυγές καί τά ξεγλιστρήματα εἶναι κάτι πού μεγαλώνει, ἀντί νά μικραίνει, τό φταίξιμό του.

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 240 . *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 34–35. *Ἡ Σύντ.*

«Εἶναι ἀνάγκη τό κάθε κόμμα νά ὀργανώσει τήν ἐκλογική του ἐπιτροπή γιά τή διεξαγωγή τῶν ἐκλογῶν σέ ὅλη τή χώρα. Εἶναι ἀνάγκη νά συμφωνήσουν μεταξύ τους σχετικά μέ τά πρακτικά μέτρα γιά τήν ἐπέκταση τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου, τοῦ συνέρχεσθαι κτλ. στήν περίοδο τῶν ἐκλογῶν. Εἶναι ἀνάγκη νά δεσμευθοῦν μέ κοινή πολιτική εὐθύνη (ἀκοῦστε, ἀκοῦστε, σύντροφοι ἐργάτες! οἱ νεοϊσκριστές θέλουν νά σᾶς δεσμεύσουν μέ τούς Πετρουνκέβιτς! Κάτω οἱ Πετρουνκέβιτς, κάτω καί οἱ νεοϊσκριστές!), ἔτσι πού ἄν κάποιος ἐπίσημος ἐκπρόσωπος ἑνός πολιτικοῦ κόμματος, σάν κόμματος, ὑποβληθεῖ σέ ἀστυνομική καταδίωξη ἤ σέ δικαστική δίωξη, οἱ ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν ἄλλων (!) κομμάτων νά ταχθοῦν ἀλληλέγγυοι μ' αὐτόν καί νά ὀργανώσουν (!) ὅλοι μαζί λαϊκή (;;) διαμαρτυρία καί, ἄν εἶναι δυνατόν (ἀκοῦστε!), λαϊκή ἐξέγερση γιά τήν ὑπεράσπισή του».

Ὥρα σας καλή, ἀγαπητέ Πάρβους! Ὀργανῶστε διαμαρτυρίες καί ἐξεγέρσεις μαζί μέ τούς Πετρουνκέβιτς (δημοκράτης) καί τούς Σταχόβιτς (φιλελεύθερος), οἱ δρόμοι μας ἔχουν χωρίσει. Ἐμεῖς θά κάνουμε *αὐτό* τό πράγμα μέ τούς ἐπαναστάτες δημοκράτες. Μόνο πού εἶναι καιρός πιά νά ἀλλάξετε καί τά συνθήματά σας, ἀξιότιμοι ἥρωες τῶν «κοινοβουλευτικῶν συμφωνιῶν»: ἀντί τό σύνθημα: «ἡ ἐξέγερση εἶναι ἀναγκαία» πέστε: «ἡ ἐξέγερση, *ἄν εἶναι δυνατόν*, πρέπει νά συμπληρώσει τίς διαμαρτυρίες». Τότε ὅλοι οἱ ὀσβομποζντέντσι θά συμφωνήσουν μαζί σας! Ἀντί τό σύνθημα: «καθολική, ἴση, ἄμεση καί μυστική ψηφοφορία» βάλτε τό σύνθημα: «ἡ κυβέρνηση πρέπει νά ἐξασφαλίσει ψηφοφορία, *ἄν εἶναι δυνατόν*, ἄμεση, ἴση, καθολική καί μυστική». Ὥρα σας καλή, κύριοι! Θά περιμένουμε ὑπομονητικά πότε ὁ Πάρβους, ὁ Πετρουνκέβιτς, ὁ Σταχόβιτς καί ὁ Μάρτοφ «θά ὀργανώσουν λαϊκή διαμαρτυρία καί, ἄν εἶναι δυνατόν, λαϊκή ἐξέγερση» γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ Μιλιουκόφ. Αὐτό δά θά εἶναι πολύ πιό ἐπίκαιρο, κύριοι, στή «σχεδόν κοινοβουλευτική» μας ἐποχή: νά ὑπερασπίζετε τόν κ. Μιλιουκόφ, παρά τίς ἑκατοντάδες καί χιλιάδες ἐργάτες πού συλλαμβάνονται καί ἐξοντώνονται!...

Ὁ Πάρβους δηλώνει κατηγορηματικά: «δέν ἔχουμε καμιά πιθανότητα νά βγάλουμε ἀνεξάρτητα ἀντιπροσώπους μας στή Δούμα». Καί παρ' ὅλα αὐτά γράφει: «Ἄν ἀποδειχτεῖ ὅτι οἱ ἐκλογικές ἐπιτροπές δέν μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν, τότε παρ' ὅλα αὐτά θά πρέπει νά καταβάλουμε κάθε προσπάθεια γιά νά ὑποβάλουμε δικές μας ὑποψηφιότητες». Παρά τούς περιορισμούς τοῦ τιμοκρατικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, ὑποθέτει ὁ Πάρβους,

«σέ ορισμένες περιπτώσεις δέν αποκλείεται νά δοθεῖ ἡ δυνατότητα νά ὑποδειχθοῦν σοσιαλδημοκράτες ὑποψήφιοι». «Ἕνας, δυό σοσιαλδημοκράτες ὑποψήφιοι, ὁπουδήποτε, θά γίνουν τό πολιτικό σύνθημα γιά ὅλη τή χώρα».

Εὐχαριστοῦμε, ἔστω καί γιά τή σαφήνεια. Ποῦ ὅμως σκόνταψε τό ζήτημα, κύριοι; Ἡ ἐφημερίδα «*Ρούς*» ἐδῶ καί πολύν καιρό ὑπέβαλε τίς ὑποψηφιότητές της, τίς ὑποψηφιότητες ὅλων αὐτῶν τῶν Σταχόβιτς, Πετρουνκέβιτς καί λοιπῶν προδοτῶν τῆς ἐπανάστασης, πού συνωστίζονται στούς προθαλάμους τῶν διαφόρων κυρίων Ντουρνοβό. Γατί λοιπόν σωπαίνει ἡ ἐφημερίδα «Ἴσκρα»; Γιατί ἀπό τά λόγια δέν περνᾶ στήν πράξη; γιατί δέν ὑποβάλλει τίς ὑποψηφιότητες τῶν Ἀξελρόντ, Σταροβέρ, Πάρβους καί Μάρτοφ στήν Κρατική δούμα; Δοκιμάστε, κύριοι, κάντε ἕνα πείραμα, experimentum in corpore vili *. Δοκιμάστε, καί θά δοῦμε μιά καί καλή ποιός ἀπό τούς δυό μας ἔχει δίκιο: ἐσεῖς ἔχετε δίκιο, πού νομίζετε ὅτι αὐτοί οἱ ὑποψήφιοι θά γίνουν τό «σύνθημα γιά ὅλη τή χώρα», ἤ ἐμεῖς, πού νομίζουμε ὅτι αὐτοί οἱ ὑποψήφιοι στή συγκεκριμένη περίοδο θά παίξουν τό ρόλο φασουλήδων;

Ὁ Πάρβους γράφει: «Ἡ κυβέρνηση ἔδοσε σέ μιά χούφτα ἀνθρώπους ἐκλογικά δικαιώματα γιά ἕνα ὄργανο πού θά ἔπρεπε νά διαχειρίζεται τίς ὑποθέσεις ὅλου τοῦ λαοῦ. Αὐτό ἐπιβάλλει στούς τεχνητά ξεδιαλεγμένους ἐκλογεῖς τήν ὑποχρέωση νά χρησιμοποιήσουν τό ἀποκλειστικό τους δικαίωμα ὄχι μέ βάση τό ἀτομικό» (μήπως μέ βάση τό ταξικό ἤ τό κομματικό;) «αὐθαίρετο κριτήριο, ἀλλά παίρνοντας ὑπόψη τή γνώμη τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Καθῆκον μας εἶναι νά τούς θυμίσουμε αὐτή τήν ὑποχρέωση, νά τούς ἀναγκάσουμε (!!) νά τήν ἐκπληρώσουν, καί γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος δέν πρέπει νά διστάσουμε μπροστά σέ κανένα μέσο».

Ὁ συλλογισμός αὐτός, πού συμπληρώνεται φυσιολογικά μέ τή διαβεβαίωση ὅτι ἡ τακτική τῆς (ἐνεργοῦ) ἀποχῆς ἐκφράζει τή δυσπιστία πρός τίς «ἐπαναστατικές δυνάμεις τῆς χώρας» (sic!), εἶναι λαθεμένος ἀπό τή βάση του. Εἶναι δεῖγμα συναισθηματικῆς-ἀστικῆς τοποθέτησης τοῦ ζητήματος καί ἐνάντια σ' αὐτή τήν τοποθέτηση πρέπει νά ξεσηκωθοῦν ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες. Ὁ συλλογισμός τοῦ Πάρβους εἶναι ἀστικός, γιατί δέ βλέπει τήν ταξική οὐσία τῆς Δούμας — τή συμφωνία τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τήν ἀπολυταρχία. Ὁ συλλογισμός τοῦ Πάρβους εἶναι

* — **πείραμα σέ κατώτερο ὀργανισμό. *Ἡ Σύντ.***

κούφια συναισθηματική φράση, γιατί παίρνει, ἔστω καί γιά ἕνα μόνο λεπτό, στά σοβαρά τίς ψευτιές τῶν όσβομποζντέντσι πού λέν ὅτι ἐπιθυμοῦν «νά πάρουν ὑπόψη τους τή γνώμη τῶν λαϊκῶν μαζῶν». Ὁ ἀξιότιμος Πάρβους εἶναι καθυστερημένος κατά τρία περίπου χρόνια. Ὅταν οἱ φιλελεύθεροι δέν εἶχαν οὔτε ὄργανο, οὔτε παράνομη ὀργάνωση, ἐνῶ ἐμεῖς εἴχαμε καί τό ἕνα καί τό ἄλλο, βοηθούσαμε τήν πολιτική τους ἀνάπτυξη. Καί αὐτή τήν ὑπηρεσία δέ θά τή σβήσει ἡ ἱστορία ἀπό τή δράση τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Τώρα ὅμως οἱ φιλελεύθεροι ἀπό ἀρχάριοι στήν πολιτική ἔγιναν πρωταγωνιστές της, ἔδειξαν στήν πράξη τήν προδοσία τους ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση. Τό νά στρέφεις *σήμερα* τήν κύρια προσοχή ὄχι στό ξεσκέπασμα τῆς προδοσίας τῶν ἀστῶν «συμβιβαστικῶν», ἀλλά στό νά τούς ὑπενθυμίζεις τήν «ὑποχρέωση» νά διαχειρίζονται τίς ὑποθέσεις *(ὄχι τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλά)* ὁλάκερου τοῦ λαοῦ — σημαίνει νά μετατρέπεσαι σέ τσιράκι τῶν ὀσβομποζντέντσι! Μόνο οἱ ὀσβομποζντέντσι μποροῦν νά ἀναζητοῦν στά σοβαρά τήν ἔκφραση τῶν «ἐπαναστατικῶν δυνάμεων τῆς χώρας» στήν Κρατική δούμα. Ἡ σοσιαλδημοκρατία ξέρει ὅτι τό καλύτερο πού μποροῦμε νά πετύχουμε τώρα εἶναι ἡ οὐδετερότητα, ἡ παράλυση τῶν προδοτικῶν προσπαθειῶν τῆς ἀστικῆς τάξης. Οἱ ζέμτσι καί οἱ ὀσβομποζντέντσι δέν εἶναι «ἐπαναστατική δύναμη τῆς χώρας», εἶναι ντροπή νά μήν τό ξέρετε αὐτό, σύντροφε Πάρβους. Ἐπαναστατική δύναμη τώρα, στή δημοκρατική ἐπανάσταση, εἶναι μόνο τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά πού παλαίβει ἐνάντια στούς τσιφλικάδες.

Ἀλλά τό μεγαλύτερο μαργαριτάρι στό περίφημο ἄρθρο τοῦ Πάρβους εἶναι ἡ διατύπωση τῶν *ὅρων* γιά τήν ὑποστήριξη τῶν ὀσβομποζντέντσι ἀπομέρους τοῦ προλεταριάτου. «Εἶναι ἀνάγκη — γράφει ὁ Πάρβους — νά ἐπιβάλουμε στούς ὑποψηφίους τῆς ἀντιπολίτευσης, πού θά θελήσουν νά ἔχουν τήν ὑποστήριξή μας, ὑποχρεώσεις πάνω σέ καθορισμένα πολιτικά αἰτήματα» (αὐτά δέν εἶναι ρωσικά, ἀλλά κακή μετάφραση ἀπό τά γερμανικά, πάντως τό νόημα εἶναι καθαρό). «Τέτοια μποροῦν λογουχάρη νά εἶναι: 1) νά ἀπαιτεῖται μέσα στήν ἴδια τή Δούμα ἡ ἄμεση διάλυσή της καί ἡ σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης μέ βάση τό καθολικό κτλ. ἐκλογικό δικαίωμα· 2) ἡ ἄρνηση ἔγκρισης ὅλων τῶν στρατιωτικῶν καί οἰκονομικῶν κονδυλίων πού ζητᾶ ἡ κυβέρνηση, ὅσο δέν πραγματοποιεῖται αὐτό τό αἴτημα».

Σκαλί σκαλί. Ὅποιος γλίστρησε μιά φορά καί πῆρε τόν κατήφορο, αὐτός θά κατρακυλᾶ ἀκατάσχετα πρός τά κάτω. Οἱ ὑπεράν-

θρωποί μας πού στέκουν έξω άπό τίς δυό μερίδες τοῦ κόμματος, σάν τόν Πάρβους καί τόν Πλεχάνοφ, ἀγνοοῦν μεγαλοπρεπῶς ἐκεῖνες ἀκριβῶς τίς ἀποφάσεις τῶν νεοϊσκριστῶν γιά τίς ὁποῖες αὐτοί ἔχουν ἠθική καί πολιτική εὐθύνη. Αὐτοί οἱ ὑπεράνθρωποι φαντάζονται τόν ἑαυτό τους πάνω καί ἀπό τήν «πλειοψηφία» καί ἀπό τή «μειοψηφία»: στήν πραγματικότητα εἶναι *κάτω* καί ἀπό τή μιά καί ἀπό τήν ἄλλη, γιατί σέ ὅλα τά ἐλαττώματα τῆς πλειοψηφίας κατόρθωσαν νά προσθέσουν ὅλα τά ἐλαττώματα τῆς μειοψηφίας *καί ὅλα τά ἐλαττώματα τοῦ λιποτάκτη*.

Πάρτε τόν Πάρβους. Ὅλο τόν καιρό πήγαινε χέρι χέρι μέ τήν «Ἴσκρα», ἀκόμα καί τότε πού τό σχέδιο τῆς καμπάνιας τῶν ζέμστβο καί ἡ 9η τοῦ Γενάρη τοῦ ἄνοιξαν γιά λίγο τά μάτια γιά τήν ὀπορτουνιστική της θέση. Παρ' ὅλα αὐτά ὁ Πάρβους ἤθελε νά θεωρεῖται «συμφιλιωτιστής», — ἴσως ἐπειδή, ὅταν μετά τίς 9 τοῦ Γενάρη ἄρχισε νά προβάλλει συνθήματα γιά τήν προσωρινή κυβέρνηση, οἱ μπολσεβίκοι ἀναγκάστηκαν νά τόν διορθώνουν καί νά τοῦ ὑποδείχνουν τά στοιχεῖα λογοκοπίας πού ὑπῆρχαν στά συνθήματά του. Χωρίς τόν τσάρο καί κυβέρνηση ἐργατική! φώναζε ὁ Πάρβους κάτω ἀπό τήν ἐπήρεια τῆς 9 τοῦ Γενάρη. Χωρίς τό λαό καί φιλελεύθερη Δούμα! νά σέ τί συνοψίζεται ἡ σημερινή «τακτική» του, ὕστερα ἀπό τίς 6 τοῦ Αὐγούστου. Ὄχι, σύντροφε, δέ θά στηρίξουμε τήν τακτική μας στίς διαθέσεις τῆς στιγμῆς, στή δουλοπρέπεια ἀπέναντι στή στιγμή!

Ὁ Πάρβους σκάρωσε τώρα «καινούργιους» *ὅρους* γιά τούς φιλελευθέρους. Οἱ καημένοι οἱ νεοϊσκριστές πόσο κουράστηκαν ἐπινοώντας «ὅρους» συμφωνίας μέ τούς ὀσβομποζντένντσι! Ὁ Σταροβέρ στό ΙΙ συνέδριο (βλ. τό σχέδιό του ἀπόφασης πού ἀκυρώθηκε ἀπό τό ΙΙΙ συνέδριο) ἐπινόησε ὁρισμένους ὅρους, πού πῆγαν ἀπό τήν πρώτη στιγμή στό διάβολο γιατί οὔτε στό σχέδιο τῆς καμπάνιας τῶν ζέμστβο, οὔτε τώρα κανένας ἀπό τούς νεοϊσκριστές πού ἔγραψαν γιά «συμφωνία» μέ τούς ὀσβομποζντένντσι δέν πρόβαλε ἀτόφιους αὐτούς τούς ὅρους. Ἡ συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν διατύπωσε ἄλλους, πιό αὐστηρούς ὅρους στήν ἀπόφαση γιά τίς σχέσεις μέ τούς φιλελευθέρους. Ὁ νεοϊσκριστής Πάρβους ἔχει τήν ἠθική εὐθύνη γι' αὐτό τό σχέδιο ἀπόφασης, — τί δουλειά ὅμως ἔχουν οἱ δημοσιολόγοι-ὑπεράνθρωποι μέ αὐτά τά σχέδια ἀποφάσεων, πού ἐκπονήθηκαν μέ τή συμμετοχή ὑπεύθυνων ἐκπροσώπων τοῦ προλεταριάτου! Οἱ ὑπεράνθρωποι φτύνουν τίς κομματικές ἀποφάσεις!

Στήν ἀπόφαση τῶν νεοϊσκριστῶν γιά τή στάση ἀπέναντι στά *ἀντιπολιτευόμενα* κόμματα εἶναι γραμμένο πεντακάθαρα ἐκεῖνο

πού ἡ σοσιαλδημοκρατία «ἀπαιτεῖ ἀπ' ὅλους τούς ἐχθρούς τοῦ τσαρισμοῦ»:

«1) 'Ενεργητική καί ὄχι διφορούμενη ὑποστήριξη κάθε ἀποφασιστικῆς ἐνέργειας τοῦ ὀργανωμένου προλεταριάτου, ἡ ὁποία νά ἀποβλέπει στό νά καταφερθοῦν καινούργια χτυπήματα στόν τσαρισμό».

'Ο Πάρβους προτείνει «συμφωνία» μέ τούς ὀσβομποζντέντσι καί ὑπόσχεση γιά «ὑποστήριξή» τους, χωρίς νά ζητάει τίποτε παρόμοιο.

«2) 'Ανοιχτή ἀναγνώριση καί ἀνεπιφύλακτη ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος τῆς παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης μέ βάση τήν καθολική κτλ. ψηφοφορία *καί κατηγορηματική θέση ἐνάντια σ' ὅλα ἐκεῖνα τά κόμματα καί τίς ὁμάδες πού ἐπιδιώκουν νά περικόψουν τά δικαιώματα τοῦ λαοῦ* εἴτε μέ τόν περιορισμό τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, εἴτε μέ τήν ἀντικατάσταση τῆς συντακτικῆς συνέλευσης μέ ἕνα παραχωρημένο ἀπό συγκατάβαση μοναρχικό σύνταγμα».

'Ο Πάρβους δέν παραδέχεται ὅλο τό δεύτερο μέρος αὐτῶν τῶν ὅρων. 'Αφήνει μάλιστα ἐντελῶς ἀξεκαθάριστο τό ζήτημα ἀπό ποιόν θά πρέπει οἱ ὀσβομποζντέντσι στή Δούμα «νά ἀπαιτοῦν τή σύγκληση» τῆς συντακτικῆς συνέλευσης. Σίγουρα ἀπό τόν τσάρο; Γιατί νά μήν τήν καλέσουν μόνοι τους, ἕ, ἀξιότιμοι ἥρωες τῶν «κοινοβουλευτικῶν συμφωνιῶν»; Ἤ μήπως τώρα πιά δέν εἶστε ἐνάντια στήν *«παραχώρηση ἀπό συγκατάβαση»*;

«3) 'Αποφασιστική ὑποστήριξη τῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης ἐνάντια στήν κυβέρνηση καί στούς μεγιστάνες τοῦ κεφαλαίου γιά τήν ἐλευθερία τῶν ἀπεργιῶν καί τοῦ συνεταιρίζεσθαι».

'Απ' αὐτόν τόν «ὅρο» ὁ Πάρβους ἀπαλλάσσει, ἴσως, τούς ὀσβομποζντέντσι μέ τήν εὐκαιρία τῆς σύγκλησης τῆς Δούμας καί τῆς ζημιᾶς τῆς τακτικῆς — «ὅσο τό χειρότερο, τόσο τό καλύτερο» (ἄν καί ἀμέσως ὁ Πάρβους βεβαιώνει, κοροϊδεύοντας τόν ἀναγνώστη, ὅτι ἄν ἡ Δούμα εἶχε νομοθετικά δικαιώματα θά ἦταν χειρότερο, δηλ. ὅτι ἕνα βῆμα πρός τό καλύτερο, καί συγκεκριμένα ἐκεῖνο πού ἐπιδιώκουν οἱ ὀσβομποζντέντσι, εἶναι βῆμα πρός τό χειρότερο!!).

«4) 'Ανοιχτη ἀντίδραση σ' ὅλες τίς προσπάθειες τῆς κυβέρνησης καί τῶν εὐγενῶν φεουδαρχῶν νά πνίξουν τό ἀγροτικό ἐπαναστατικό κίνημα μέ βάρβαρα μέτρα βίας ἐνάντια στό ἄτομο καί στήν περιουσία τῶν ἀγροτῶν».

Γιατί, καλέ μας Πάρβους, ξεχάσατε αὐτό τόν ὅρο; Μήπως δέ

συμφωνᾶτε τώρα νά ὑποβάλετε αὐτό τό ὑπέροχο αἴτημα στόν Πετρουνκέβιτς; στόν Σταχόβιτς; στόν Ροντίτσεφ; στόν Μιλιουκόφ; στόν Στροῦβε;

«5) Ἄρνηση ὑποστήριξης κάθε μέτρου πού ἔχει σκοπό νά διατηρήσει στήν ἐλεύθερη Ρωσία ὁποιοδήποτε περιορισμό τῶν δικαιωμάτων τῶν διαφόρων ἐθνοτήτων καί ὁποιαδήποτε ἴχνη ἐθνικῆς καταπίεσης·

καί 6) δραστήρια συμμετοχή στό ἔργο τοῦ αὐτοεξοπλισμοῦ τοῦ λαοῦ γιά τήν πάλη ἐνάντια στήν ἀντίδραση καί τήν ὑποστήριξη τῆς σοσιαλδημοκρατίας στίς προσπάθειές της νά ὀργανώσει τόν ἔνοπλο μαζικό ἀγώνα».

Γιατί, καλέ μας Πάρβους, ξεχάσατε αὐτούς τούς ὅρους;

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 18,
26 (13) τοῦ Σεπτέμβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο,
ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΟΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ Η ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ [104]

Ποιά σημασία ἔχουν οἱ «ἐπαγγελματικοί» σύλλογοι τῆς διανόησης γιά τό προλεταριάτο καί δέν πρέπει ἄραγε νά μποῦμε σ' αὐτούς ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες, γιά νά παλαίψουμε ἐνάντια στή συσκότιση τῆς ταξικῆς συνείδησης τῶν ἐργατῶν;

Οἱ «ἐπαγγελματικοί» σύλλογοι τῆς διανόησης καί ἡ «Ἕνωση συλλόγων» εἶναι πολιτικές ὀργανώσεις. Οὐσιαστικά εἶναι *φιλελεύθερες* ἑνώσεις. Γενικά εἶναι ἑνώσεις πού ἀποτελοῦν τόν πυρήνα τοῦ λεγόμενου συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ, δηλ. τοῦ ἀστικο-φιλελευθέρου κόμματος. Ἐπωμιζόμαστε σήμερα ἕνα σοβαρότατο καθῆκον — νά συντελέσουμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις στήν *κομματική* διαπαιδαγώγηση τοῦ προλεταριάτου, στή συσπείρωση τοῦ πρωτοπόρου τμήματός του σέ πραγματικό πολιτικό κόμμα, *ἀπόλυτα* ἀνεξάρτητο ἀπ' ὅλα τά ἄλλα κόμματα, ἀπόλυτα αὐτοτελές κόμμα. Γι' αὐτό εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά δείχνουμε μεγάλη σύνεση σχετικά μέ κάθε ἐνέργεια πού μπορεῖ νά φέρει σύγχυση στίς ξεκάθαρες καί καθορισμένες κομματικές σχέσεις. Ὅλη ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη τρώει τώρα τά λυσσάκά της γιά νά ἐμποδίσει τή δημιουργία ἑνός ἀπόλυτα αὐτοτελοῦς ταξικοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου, γιά «νά ἑνώσει» καί «νά συγχωνεύσει» *ὅλο* τό «ἀπελευθερωτικό» κίνημα σ' ἕνα χείμαρρο δημοκρατισμοῦ, γιά νά σκεπάσει τόν *ἀστικό* χαρακτήρα αὐτοῦ τοῦ δημοκρατισμοῦ.

Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες ἡ προσχώρηση στούς φιλελεύθερους συλλόγους θά ἦταν γιά τά μέλη τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος μεγάλο λάθος, θά τά ὁδηγοῦσε στήν ἐξαιρετικά ὀξύμωρη θέση ἀνθρώπων πού εἶναι μέλη δυό διαφορετικῶν καί ἐχθρικῶν μεταξύ τους κομμάτων. Οὐ δύναταί τις δυσί κυρίοις δουλεύειν. Δέν μπορεῖ νά ἀνήκει κανείς σέ δυό κόμματα.

Σέ συνθῆκες στίς ὁποῖες δέν ὑπάρχουν πολιτικές ἐλευθερίες, μέσα στά σκοτάδια τοῦ ἀπολυταρχικοῦ καθεστῶτος εἶναι πολύ εὔκολο νά μπερδεύει κανείς τά κόμματα, καί τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης *ἀπαιτοῦν* ἕνα τέτοιο μπέρδεμα. Τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου ἀπαιτοῦν ἀκριβῆ καί ξεκάθαρο διαχωρισμό τῶν κομμάτων. Καί ἐγγυήσεις γιά τό ὅτι οἱ ὁμάδες τῆς σοσιαλδημοκρατίας, μπαίνοντας στούς «ἐπαγγελματικούς» συλλόγους τῶν διανοουμένων, θά διατηρήσουν τήν πλήρη ἀνεξαρτησία τους, θά παραμείνουν μέλη μόνο τοῦ ΣΔΕΚΡ καί κανενός ἄλλου κόμματος, θά δίνουν λογαριασμό γιά τήν κάθε ἐνέργειά τους στή *δική τους* κομματική ὀργάνωση, — τέτοιες ἐγγυήσεις, πραγματικές καί ὄχι μόνο στά λόγια, δέν μποροῦν νά δοθοῦν σήμερα. Ἐνενήντα ἐννιά στά ἑκατό, τά μέλη αὐτά δέ θά κατορθώσουν νά διατηρήσουν τήν ἀνεξαρτησία τους καί θά ἀναγκαστοῦν νά καταφεύγουν σέ «πονηριές», ἀνώφελες ὡς πρός τά ἀποτελέσματά τους καί ἐπιζήμιες γιατί θά διαφθείρουν τή νεαρή ἀκόμα *κομματική* αὐτεπίγνωση τῶν ἐργατῶν.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 18,
26 (13) τοῦ Σεπτέμβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ
ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΘΕΣΗ

Ὁ εἰδικός ἀνταποκριτής τῆς σοβαρῆς συντηρητικῆς ἐφημερίδας «Temps» ἔστειλε ἀπό τήν Πετρούπολη στήν ἐφημερίδα του, στίς 21 (8) τοῦ Σεπτέμβρη, τό παρακάτω τηλεγράφημα:

«Προχτές τή νύχτα μιά ὁμάδα ἀπό 70 ἄτομα ἔκανε ἐπίθεση στήν κεντρική φυλακή τῆς Ρίγας, ἔκοψε τά τηλεφωνικά σύρματα καί μέ ἀνεμόσκαλες μπῆκε στήν αὐλή τῆς φυλακῆς, ὅπου ὕστερα ἀπό σφοδρή σύγκρουση σκοτώθηκαν δυό δεσμοφύλακες καί τραυματίστηκαν βαριά τρεῖς. Οἱ δράστες ἀπελευθέρωσαν τότε δυό πολιτικούς κρατουμένους πού ἐπρόκειτο νά περάσουν ἀπό στρατοδικεῖο καί ἀνέμεναν τήν καταδίκη τους σέ θάνατο. Κατά τήν καταδίωξη τῶν δραστῶν, πού κατόρθωσαν νά ἐξαφανιστοῦν ἐκτός ἀπό δυό πού πιάστηκαν, σκοτώθηκε ἕνα ὄργανο τῆς ἀσφάλειας καί τραυματίστηκαν μερικοί ἀστυνομικοί».

Ὥστε οἱ δουλειές ὁπωσδήποτε πᾶνε καλά! Ὁ ἐξοπλισμός, παρ' ὅλες τίς ἀπίστευτες, ἀπερίγραπτες δυσκολίες, ὁπωσδήποτε προοδεύει. Ἡ ἀτομική τρομοκρατία, αὐτό τό γέννημα τῆς διανοουμενίστικης ἀδυναμίας, ἀρχίζει νά περνᾶ στό παρελθόν. Ἀντί νά ξοδεύονται δεκάδες χιλιάδες ρούβλια κι ἕνα σωρό ἐπαναστατικές δυνάμεις γιά τό φόνο κάποιου Σεργκέι [105] (πού ἐπαναστατικοποίησε τή Μόσχα ἴσως καλύτερα ἀπό πολλούς ἐπαναστάτες), γιά τό φόνο «ἐξονόματος τοῦ λαοῦ», — ἀντί γι' αὐτό ἀρχίζουν πολεμικές ἐπιχειρήσεις *μαζί μέ τό λαό*. Νά σέ ποιά περίπτωση οἱ σκαπανεῖς τῆς ἔνοπλης πάλης συγχωνεύονται μέ τή λαϊκή μάζα ὄχι μόνο στά λόγια ἀλλά καί στήν πράξη, μπαίνουν ἐπικεφαλῆς ἔνοπλων ὁμάδων καί τμημάτων τοῦ προλεταριάτου, διαπαιδαγωγοῦν μέ τή φωτιά καί τό σίδερο τοῦ ἐμφύλιου πολέμου *δεκάδες λαϊκούς ἡγέτες* πού αὔριο, τή μέρα τῆς ἐργατικῆς ἐξέγερσης, θά μπορέσουν νά βοηθήσουν μέ τήν πείρα τους καί μέ τόν ἡρωισμό τους χιλιάδες καί δεκάδες χιλιάδες ἐργάτες.

Χαιρετίζουμε τούς ἥρωες τοῦ ἐπαναστατικοῦ τμήματος τῆς Ρίγας! Ἄς ἀποτελέσει ἡ ἐπιτυχία τους ἐνθάρρυνση καί παράδειγμα γιά τούς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες ὅλης τῆς Ρωσίας. Ζήτω οἱ πρωτομάχοι τοῦ λαϊκοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ!

Δέστε μέ πόση ἐπιτυχία, ἀκόμα καί ἀπό καθαρά στρατιωτική ἄποψη, στέφθηκε ἡ ἐπιχείρηση τῆς Ρίγας. Ὁ ἐχθρός εἶχε τρεῖς νεκρούς καί, ὅπως φαίνεται, 5–10 τραυματίες. Οἱ ἀπώλειές μας, καθώς φαίνεται, εἶναι ὅλο ὅλο δυό τραυματίες, πού γι' αὐτό καί αἰχμαλωτίστηκαν ἀπό τόν ἐχθρό. Τό τρόπαιό μας εἶναι δυό ἐπαναστάτες ἡγέτες πού ἀπελευθερώθηκαν. Μάλιστα, αὐτό εἶναι μιά λαμπρή νίκη!! Εἶναι μιά πραγματική νίκη ὕστερα ἀπό μάχη ἐνάντια σ' ἕναν ἐχθρό ὁπλισμένο ὥς τά δόντια. Αὐτό δέν εἶναι πιά συνωμοσία ἐνάντια σέ κάποιο μισητό πρόσωπο, δέν εἶναι πράξη ἐκδίκησης, δέν εἶναι ξέσπασμα ἀπόγνωσης, δέν εἶναι ἁπλός «ἐκφοβισμός», ὄχι, εἶναι μιά μελετημένη καί προετοιμασμένη, ὑπολογισμένη ἀπό τήν ἄποψη τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων ἀρχή τῆς δράσης τῶν τμημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Ὁ ἀριθμός τέτοιων τμημάτων, μέ 25–75 ἄτομα, θά μποροῦσε σέ κάθε μεγάλη πόλη, καί πολλές φορές στά προάστια μιᾶς μεγάλης πόλης, νά φτάσει σέ κάμποσες δεκάδες. Οἱ ἐργάτες θά προσχωρήσουν κατά ἑκατοντάδες σ' αὐτά τά τμήματα, πρέπει μόνο ν' ἀρχίσουμε ἀμέσως νά προπαγανδίζουμε σέ πλατιά κλίμακα αὐτή τήν ἰδέα, ν' ἀρχίσουμε νά συγκροτοῦμε αὐτά τά τμήματα, νά τά ἐφοδιάζουμε μέ κάθε εἴδους ὁπλισμό, ἀπό μαχαίρια καί περίστροφα ὥς τίς βόμβες, ν' ἀρχίσουμε τή στρατιωτική ἐκπαίδευση καί τή στρατιωτική διαπαιδαγώγηση αὐτῶν τῶν τμημάτων.

Εὐτυχῶς πέρασε ὁ καιρός πού, ἐπειδή δέν ὑπῆρχε ἐπαναστατημένος λαός, τήν ἐπανάσταση τήν «ἔκαναν» μεμονωμένοι ἐπαναστάτες τρομοκράτες. Ἡ βόμβα ἔπαψε νά εἶναι ὅπλο τοῦ μεμονωμένου-«βομβιστῆ». Γίνεται *ἀπαραίτητο στοιχεῖο τοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ λαοῦ*. Μέ τήν ἀλλαγή τῆς πολεμικῆς τεχνικῆς ἀλλάζουν καί θά ἀλλάξουν κατανάγκην οἱ μέθοδοι καί οἱ τρόποι διεξαγωγῆς τῶν ὁδομαχιῶν. Ὅλοι μας μελετᾶμε τώρα (καί καλά κάνουμε πού μελετᾶμε) τό στήσιμο ὁδοφραγμάτων καί τήν τέχνη τῆς ὑπεράσπισής τους. Μά ἡ ὠφέλιμη αὐτή παλιά δουλειά δέν πρέπει νά μᾶς κάνει νά ξεχνᾶμε τίς νεότατες ἐπιτεύξεις τῆς πολεμικῆς τεχνικῆς. Ἡ πρόοδος στή χρησιμοποίηση ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ἔμπασε μιά σειρά νεωτερισμούς στό πυροβολικό. Οἱ γιαπωνέζοι ἀποδείχτηκαν πιό ἰσχυροί ἀπό τούς ρώσους ἐν-μέρει καί γιατί ἤξεραν νά χρησιμοποιοῦν πολύ καλύτερα τίς

ἐκρηκτικές ὕλες. Ἡ πλατιά χρησιμοποίηση ἰσχυρότατων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν εἶναι μιά ἀπό τίς πολύ χαρακτηριστικές ἰδιομορφίες τοῦ τελευταίου πολέμου. Κι αὐτοί οἱ ἀναγνωρισμένοι τώρα ἀπ' ὅλο τόν κόσμο μαστόροι τῆς πολεμικῆς τέχνης, οἱ γιαπωνέζοι, πέρασαν ἐπίσης στή *χειροβομβίδα*, πού τή χρησιμοποίησαν θαυμάσια ἐνάντια στό Πόρτ-Ἀρθούρ. Ἄς πάρουμε λοιπόν μαθήματα ἀπό τούς γιαπωνέζους! Δέν πρόκειται νά χάσουμε τό ἠθικό μας ἀπό τίς σοβαρές ἀποτυχίες πού συνοδεύουν τίς προσπάθειές μας γιά μαζική προμήθεια ὅπλων. Καμιά ἀποτυχία δέ θά λυγίσει τό ψυχικό σθένος τῶν ἀνθρώπων πού νιώθουν καί βλέπουν στήν πράξη τή στενή τους σύνδεση μέ τήν ἐπαναστατική τάξη, πού ἔχουν ἐπίγνωση ὅτι γιά τούς πιό ἄμεσους σκοπούς τῆς πάλης τους ξεσηκώθηκε τώρα πραγματικά ὅλος ὁ λαός. Βόμβες μποροῦν νά κατασκευαστοῦν παντοῦ. Κατασκευάζονται σήμερα στή Ρωσία σέ πολύ μεγαλύτερη κλίμακα ἀπ' ὅ,τι ξέρει ὁ καθένας μας (καί τό κάθε μέλος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης ἀσφαλῶς ξέρει πολλά παραδείγματα ὀργάνωσης ἐργαστηρίων). Κατασκευάζονται σέ ἀσύγκριτα μεγαλύτερη ποσότητα ἀπ' ὅ,τι ξέρει ἡ ἀστυνομία (κι αὐτή ξέρει ἀσφαλῶς περισσότερα ἀπ' ὅ,τι οἱ ἐπαναστάτες τῆς καθεμιᾶς ὀργάνωσης). Καμιά δύναμη δέ θά μπορέσει νά ἀντιπαραταχθεῖ στά τμήματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ πού θά ἐξοπλισθοῦν μέ βόμβες, πού μιά ὡραία νύχτα θά ἐνεργήσουν ταυτόχρονα μερικές ἐπιθέσεις, σάν τῆς Ρίγας, καί πού ξοπίσω τους — αὐτός εἶναι ὁ τελευταῖος καί ὁ κυριότερος ὅρος — θά ξεσηκωθοῦν ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάτες πού δέν ἔχουν ξεχάσει τήν «εἰρηνική» ἐνάτη τοῦ Γενάρη καί ποθοῦν φλογερά μιά *ἔνοπλη* ἐνάτη τοῦ Γενάρη.

Αὐτοῦ τραβᾶνε ὁλοφάνερα τά πράγματα στή Ρωσία. Καλοσκεφθεῖτε τίς εἰδήσεις πού δημοσιεύονται στίς νόμιμες ἐφημερίδες γιά τίς βόμβες πού βρέθηκαν στά καλάθια φιλήσυχων ἐπιβατῶν ἑνός βαποριοῦ. Διαβάστε προσεχτικά τίς εἰδήσεις γιά *ἑκατοντάδες* ἐπιθέσεις ἐνάντια σέ ἀστυνομικούς καί στρατιωτικούς, γιά τίς *δεκάδες* ἐκτελέσεις ἐπί τόπου, τίς δεκάδες βαριά τραυματισμένους στό τελευταῖο δίμηνο. Ἀκόμα καί οἱ ἀνταποκριτές τοῦ προδοτικοῦ-ἀστικοῦ περιοδικοῦ «Ὀσβομποζντένιγε», πού ἀσχολεῖται μέ τήν καταδίκη τοῦ «παράλογου» καί «ἐγκληματικοῦ» κηρύγματος τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, ὁμολογοῦν ὅτι ποτέ ὥς τώρα τά τραγικά γεγονότα δέν ἦταν τόσο κοντά ὅσο σήμερα.

Ἐμπρός λοιπόν, δουλειά, σύντροφοι! Ἄς σταθεῖ ὁ καθένας στό πόστο του. Κάθε ἐργατικός ὅμιλος ἄς θυμᾶται ὅτι σήμερα-

αὔριο τά γεγονότα μποροῦν νά ἀπαιτήσουν ἀπ' αὐτόν καθοδηγητική συμμετοχή στήν τελική καί ἀποφασιστική μάχη.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 18, 26 (13) τοῦ Σεπτέμβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΣΤΙΓΜΗ

Στό φύλλο 15 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», σά δεῖγμα τῆς λεγόμενης «ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης» (πού ἡ «Ἴσκρα» τή συγχέει μέ τό σύνθημα τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης), ἔχει ἤδη τονιστεῖ* ἡ ἀποφασιστική στάση τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τοῦ Σμολένσκ, πού χαρακτήρισε σάν παράνομη πράξη τό στρατωνισμό κοζάκων στήν πόλη, σταμάτησε τή χορήγηση χρημάτων σ' αὐτούς, ὀργάνωσε πολιτοφυλακή τῆς πόλης γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ πληθυσμοῦ καί ἀπηύθυνε προκήρυξη στούς στρατιῶτες, καταδικάζοντας τή χρησιμοποίηση βίας κατά τῶν πολιτῶν. Γιά νά δείξουμε ἀκόμα πιό παραστατικά τήν ἴδια αὐτή ἰδέα καί νά δόσουμε τό χαρακτηρισμό τῆς τρέχουσας στιγμῆς παραθέτουμε ἀπό τήν ἐφημερίδα «L' Humanité» μιά τέτοια ἀπόφαση πού πῆρε τό δημοτικό συμβούλιο τοῦ Κέρτς ἀπ' ἀφορμή τό πρόσφατο πογκρόμ στήν πόλη αὐτή.

Τό δημοτικό συμβούλιο ἀποφάσισε: 1) νά ἐκφράσει στόν ἑβραϊκό πληθυσμό τά συλλυπητήριά του γιά τά θύματα πού εἶχε (νεκρούς καί τραυματίες) καί γιά τίς ὑλικές ζημιές· 2) νά χορηγήσει στό τοπικό γυμνάσιο δυό ὑποτροφίες, στή μνήμη τῶν μαθητῶν πού σκοτώθηκαν στή διάρκεια τῶν ταραχῶν· 3) ἐπειδή οἱ τοπικές ἀρχές ἀποδείχτηκαν ἀνίκανες καί δέν ἔδειξαν ἀρκετή διάθεση νά ὑπερασπίσουν τή ζωή καί τήν περιουσία τοῦ πληθυσμοῦ, νά σταματήσει ἀμέσως τήν ἐπιχορήγηση ἀπό τό ταμεῖο τοῦ δήμου γιά τή συντήρηση τῆς ἀστυνομίας· 4) νά μοιράσει στούς φτωχούς ἑβραίους πού ἔπαθαν τίς μεγαλύτερες ζημιές ἀπό τίς ταραχές ἕνα ποσό ἀπό 1500 ρούβλια· 5) νά ἐκφράσει τή συμπάθειά του πρός τό λιμενάρχη, πού εἶναι ὁ μόνος ἀπό τούς τοπικούς ὑπαλλήλους πού μέ μεγάλη δραστηριότητα καί ἀν-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 207. *Ἡ Σύντ.*

θρωπισμό πρόλαβε παραπέρα μαζικές ἐξοντώσεις· 6) νά ἐνημερώσει τόν ὑπουργό Ἐσωτερικῶν γιά τήν παράνομη στάση τῶν ἀρχῶν στή διάρκεια τῶν ταραχῶν καί νά ζητήσει ἀπό τή γερουσία νά ἐνεργήσει ἀνακρίσεις.

Ἐφόσον τό δημοτικό συμβούλιο τοῦ Κέρτς ἐπεκτείνει μόνο του τά πλαίσια τῆς ἁρμοδιότητας πού τοῦ παραχωρεῖ ὁ νόμος, ἐφόσον παίρνει μέρος στή γενική ἐπαναστατική ζωή ὅλου τοῦ κράτους, μπαίνει στό δρόμο τῆς πραγματικά «ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης». Ποῦ εἶναι ὅμως οἱ *ἐγγυήσεις* ὅτι ἡ αὐτοδιοίκηση αὐτή θά μετατραπεῖ σέ *«λαϊκή»;* Καί θά πρέπει τάχα ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες, νά προβάλουμε αὐτό τό «κομματάκι τῆς ἐπανάστασης» σάν κύριο σύνθημα τῆς ζύμωσης, ἤ θά πρέπει νά προπαγανδίζουμε τήν ὁλοκληρωτική καί ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης, πού εἶναι ἀδύνατο νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς τήν ἐξέγερση;

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 18,
26 (13) τοῦ Σεπτέμβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΖΕΜΣΤΒΟ

Τή Δευτέρα 12 (25) τοῦ Σεπτέμβρη ἄρχισε τίς ἐργασίες του στή Μόσχα τό συνέδριο τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων, πού συζήτησε καί ἔλυσε ὁριστικά τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή Δούμα. Τό συνέδριο αὐτό ὅπως καί τά προηγούμενα συνέδρια τῶν ζέμστβο, σημαίνει ἕνα καινούργιο βῆμα στήν πολιτική ἀνάπτυξη καί στήν πολιτική ὀργάνωση τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας. Γι' αὐτό κάθε συνειδητός ἐργάτης πρέπει νά προσέχει αὐτήν τή γέννηση τοῦ ἀστικοῦ συνταγματικοῦ κόμματος. Ἡ πολιτική ἀνάπτυξη τοῦ προλεταριάτου, σάν τάξης, παντοῦ καί πάντα προχωροῦσε χέρι χέρι μέ τήν πολιτική ἀνάπτυξη τῆς ἀστικῆς τάξης, σάν τάξης.

Ἐκτός ὅμως ἀπ' αὐτή τή γενική σημασία του, τό συνέδριο τῶν ζέμστβο ἔχει ἐπίσης τεράστια σημασία καί ὡς πρός τό ἐξαιρετικά ἐπίκαιρο ζήτημα τῆς στάσης μας ἀπέναντι στή Δούμα. Συμφωνία τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τόν τσαρισμό ἤ πιό ἀποφασιστική πάλη τῆς πρώτης ἐνάντια στό δεύτερο; νά ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία αὐτοῦ τοῦ ζητήματος πού, ὅπως εἶναι γνωστό, γεννάει διαφωνίες καί στήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Θά θυμίσουμε, κατά πρῶτο λόγο, ὅτι στό προηγούμενο συνέδριό τους οἱ ζέμτσι καταδίκασαν κατηγορηματικά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί ψήφισαν τό γνωστό ὀσβομποζντενικό σχέδιο συντάγματος (μοναρχία καί σύστημα τῶν δυό βουλῶν). Τό ζήτημα τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας εἶχε λυθεῖ στήν ἀρχή καταφατικά ἀπό τήν πλειοψηφία, ὕστερα ὅμως δόθηκε καινούργια λύση καί ἀναβλήθηκε ὥς τό ἑπόμενο συνέδριο, πού ἔμελλε νά κληθεῖ *ἀμέσως* μετά τή δημοσίευση τοῦ νόμου γιά τήν Κρατική δούμα, — μιλοῦσαν μάλιστα γιά σύγκλησή του μέ τηλεγραφική εἰδοποίηση. Στήν πραγματικότητα τό συνέδριο δέ συγκλήθηκε καθόλου τόσο γρήγορα. Στήν ἀρχή, ὅπως σημειώσαμε

στό φύλλο 14 τῆς «Προλετάρι» *, κυκλοφόρησαν φῆμες γιά ματαίωσή του ἀπό τούς ζέμτσι. Ἔπειτα ἔγιναν γνωστές οἱ διαπραγματεύσεις τοῦ κ. Γκολοβίν μέ τόν Ντουρνοβό, πού τίς περιγράψαμε καί τίς ἐκτιμήσαμε στό προηγούμενο φύλλο τῆς «Προλετάρι» ** καί πού κατέληξαν *στό νά ἐπιτρέψει* ἡ ἀστυνομία τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου. Κι ἔτσι τό συνέδριο ἔγινε πάνω σέ ἐντελῶς διαφορετικές ἀρχές ἀπ' ὅ,τι τό προηγούμενο: τότε ἡ ἀστυνομία τό εἶχε ἀπαγορεύσει, ἀπείλησε νά τό διαλύσει, συνέταξε πρακτικό καί ὅρισε νά διενεργηθοῦν μετά τό συνέδριο ἀνακρίσεις ἀπό τή γερουσία. Τώρα οἱ ζέμτσι καί ἡ ἀστυνομία συνεννοήθηκαν καί *συμφώνησαν* ἐκ τῶν προτέρων.

Γιά νά δείξουμε πιό παραστατικά στόν ἀναγνώστη ὅλη τή σημασία αὐτῆς τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στό τότε καί στό τώρα, θά θυμίσουμε τή δήλωση τοῦ τελευταίου τεύχους τοῦ περιοδικοῦ «Ὀσβομποζντένιγε». Ὁ κ. «Ἰντεπεντέντ» (— «ἀνεξάρτητος», προφανῶς μή ἐξαρτημένος ἀπό τήν ἀστυνομία;) ἔγραφε στό τεῦχος 76, σέ πλήρη ὁμοφωνία μέ τό συντάκτη τοῦ κύριου ἄρθρου τοῦ ἴδιου τεύχους, τά παρακάτω: «Δέν πρέπει οὔτε κάν λόγος νά γίνει γιά ὁποιοδήποτε συμβιβασμό. Ὅπως καί πρῶτα, χρειάζεται νά κατακτήσουμε τήν ἐλευθερία κι ὄχι νά τή ζητιανεύουμε... Δέν πρέπει, καί αὐτό ἔχει πάρα πολύ σπουδαία σημασία — οὔτε στιγμή νά παραιτούμαστε οὔτε ἀπό τίς προηγούμενες μεθόδους πάλης, οὔτε ἀπό τίς ἤδη κατακτημένες θέσεις. Ἄν κι ἐδῶ ὑπάρχει δυνατότητα συμβιβασμῶν, ἡ δυνατότητα αὐτή πρέπει νά ἀποκλειστεῖ ἀμέσως καί ἀποφασιστικά. Ὅ,τι γινόταν ὥς τώρα γιά τήν ὀργάνωση τῶν ἀπελευθερωτικῶν δυνάμεων, θά πρέπει νά γίνεται καί ἀπό δῶ κι ἐμπρός... Ἡ δράση τῶν συνεδρίων, τῶν ἑνώσεων, τῶν συγκεντρώσεων θά πρέπει νά συνεχιστεῖ μέ τό ἴδιο πνεῦμα καί πρός τήν ἴδια κατεύθυνση ὅπως καί πρῶτα».

Πιό καθαρά δέν μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ κανείς. Τό ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν ζέμτσι ἤ τοῦ «συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ» κόμματος μετά τίς 6 τοῦ Αὐγούστου ἐκφράζεται ρητά καί κατηγορηματικά ἐνάντια *στήν παραίτηση ἀπό τίς παλιές μεθόδους πάλης*. Ὅμως αὐτοῦ ἀκριβῶς βρίσκεται καί ἡ οὐσία τῆς κάλπικης θέσης τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ὅτι δηλ. παράλληλα μέ τήν ἐπιθυμία της γιά ἐλευθερία δέν ἐπιθυμεῖ λιγότερο θερμά καί τή συναλλαγή μέ τόν τσαρισμό. Γι' αὐτό στά λόγια ἔχουμε ἄλλο πράγμα καί στήν πράξη ἄλλο. Γιά «νά μήν παραιτηθοῦν

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 196. *Ἡ Σύντ.*

** Στόν ἴδιο, σελ. 238 - 246. *Ἡ Σύντ.*

ἀπό τίς παλιές μεθόδους πάλης», θά ἔπρεπε νά κηρύξουν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας. Παραιτούμενοι ἀπό τήν ἀποχή, βρέθηκαν λογικά καί ἀναπόφευκτα στήν ἀνάγκη *νά παραιτηθοῦν ἀπό ὁρισμένες* «παλιές μεθόδους πάλης». Τό «Ὀσβομποζντένιγε» ἄρχισε νά κατακεραυνώνει τούς συμβιβασμούς ἀκριβῶς τότε πού ὁ Γκολοβίν ἔκανε συμβιβασμό μέ τόν Ντουρνοβό. Τό «Ὀσβομποζντένιγε» φώναζε: «Οὔτε γιά μιά στιγμή νά μήν παραιτηθοῦμε» ἀκριβῶς τότε πού τό συνέδριο τῶν ζέμτσι παραιτήθηκε ἀπό τήν παλιά ἐλευθερία τῶν συνεδριάσεών του. Μέ τήν εὐκαιρία πού «χαρίστηκε» ἡ Δούμα, αὐτή ἡ δῆθεν ἀρχή τῆς ἐλευθερίας, οἱ ζέμτσι δέχτηκαν νά συσκεφθοῦν λιγότερο ἐλεύθερα.

Πραγματικά: 1) τό πρόγραμμα τοῦ συνεδρίου περικόπηκε ἀπό τόν κ. Ντουρνοβό, δηλ. ἀπό τήν ἀστυνομία· 2) ὁ πρόεδρος ἀνέλαβε τήν ὑποχρέωση νά διαλύσει τό συνέδριο σέ περίπτωση πού θά συζητοῦνταν ζητήματα μή συμπεριλαμβανόμενα στό πρόγραμμα ἐργασιῶν πού εἶχε ἐπιτρέψει ἡ ἀστυνομία· 3) τό συνέδριο δέχτηκε νά συνεδριάζει μέ τήν παρουσία ἑνός ἀστυνομικοῦ-ἀντιπροσώπου τοῦ Ντουρνοβό (διευθυντοῦ τῆς γραμματείας), πού ἦταν ἐξουσιοδοτημένος νά διαλύσει τό συνέδριο σέ περίπτωση παραβίασης τῶν «ὅρων» πού συμφωνήθηκαν ἀνάμεσα στόν κ. Γκολοβίν καί στόν κ. Ντουρνοβό· 4) στό συνέδριο ἀπαγορεύτηκαν ἀπό τήν ἀστυνομία, μέ τήν ἀπειλή ἐπίσης διάλυσης, τά «στασιαστικά ἐπιφωνήματα» (τηλεγράφημα τοῦ εἰδικοῦ ἀνταποκριτῆ τῆς συντηρητικῆς ἐφημερίδας «Temps», πού προσθέτει ὅτι ὅλοι αὐτοί οἱ ὅροι *τηρήθηκαν τίμια*).

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι, ἐφόσον τίς πληροφορίες μας τίς ἀντλοῦμε ἀπό ξένες ἐφημερίδες, δέν ἐγγυόμαστε ὅτι εἶναι ἀπόλυτα σωστές καί ἐξαντλοῦν τό θέμα. Δέν ὑπάρχει ὅμως κανένας λόγος νά ἀμφιβάλλουμε ὅτι γενικά εἶναι σωστές. Ἀπεναντίας ὁ κ. Γκολοβίν (πού φυσικά δέν προόριζε γιά τό κοινό τίς διαπραγματεύσεις του μέ τόν Ντουρνοβό!) θά ὑποσχέθηκε ἀσφαλῶς στήν ἀστυνομία ἀκόμα περισσότερα ὅσον ἀφορᾶ τή νομιμόφρονη στάση τῶν ζέμτσι!

Γεγονός ἀναμφισβήτητο. Τά λόγια τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε» βρίσκονται σέ ριζική διάσταση μέ τίς πράξεις τῶν ὀσβομποζντέντσι. Οἱ συντάκτες τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε» φλυαροῦν ἐνάντια στήν ἀστυνομία καί οἱ ἄνθρωποι τῶν ὑποθέσεων κανονίζουν φιλικά τίς δουλειές τους μέ τήν ἀστυνομία. Ἡ ἀρχή τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας τῶν ζέμτσι γιά τή Δούμα συνέπεσε μέ τήν ἀρχή τῆς συνεννόησης τῆς ζεμστβικῆς ἀστικῆς τάξης μέ τήν ἀπολυταρχία.

Οἱ ξένοι ἀνταποκριτές σημειώνουν ὁμόφωνα τόν *εἰρηνικό* χαρακτήρα αὐτοῦ τοῦ συνεδρίου τῶν ζέμτσι, σέ σύγκριση μέ τό προηγούμενο. Ὑπέρ τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές «Δούμας» ἐκδηλώθηκε μόνον ἕνας, σύμφωνα μέ ἄλλες πληροφορίες — δυό ὁμιλητές. Ἡ πλειοψηφία ἦταν ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς (στό φύλλο 12 τῆς «Προλετάρι» * πρίν ἀκόμα δημοσιευτεῖ ὁ νόμος γιά τή Δούμα εἴχαμε κιόλας πεῖ ὅτι ἡ γνώμη τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῶν ζέμτσι πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα ἔχει ἀποκρυσταλλωθεῖ). Ἡ πλειοψηφία ἔκρινε ὅτι ἡ μή συμμετοχή στίς ἐκλογές θά ἦταν «ἔνδειξη δειλίας», ἄποψη πού ὅπως ξέρουμε τή συμμερίζονται πέρα γιά πέρα ὁ Πάρβους καί ἡ νέα «Ἴσκρα». Ἀντίθετα, ἡ *τόλμη* τῶν ζέμτσι μας ἐκδηλώθηκε στή συμφωνία τους μέ τήν ἀστυνομία...

Τό συνέδριο πῆρε μιά ἀπόφαση πού, ἀντί νά καταδικάζει τή Δούμα, ἀναφέρει ἁπλῶς (δέν ξέρουμε τώρα πιά ἄν τό ἀναφέρει δειλά ἤ τολμηρά;) ὅτι «ἡ Δούμα δέν εἶναι λαϊκό ἀντιπροσωπευτικό σῶμα μέ τήν ἀκριβῆ ἔννοια τῆς λέξης». Οἱ ρῶσοι πολίτες καλοῦνται νά συνενωθοῦν γύρω ἀπό τά προγράμματα πού ψηφίστηκαν προηγούμενα στά συνέδρια τῶν ζέμτσι καί νά παλαίψουν στά πλαίσια τῆς Δούμας. Ἡ ἀπόφαση δέν ἀναφέρει οὔτε λέξη γιά ἀγώνα ἔξω ἀπό τή Δούμα καί χωρίς τή Δούμα: αὐτό σημαίνει «νά μήν παραιτεῖσαι οὔτε στιγμή ἀπό τίς παλιές μεθόδους πάλης», σύμφωνα μέ τά λόγια ἑνός «μή ἐξαρτημένου» ἀπό τήν ἀστυνομία ὀσβομποζντενικοῦ...

Μετριάζοντας τήν παλιά ἄκαιρη «ἐπαναστατική» τους φλόγα, οἱ ζέμτσι ἔριξαν τό βάρος στή «θετική» δουλειά σχετικά μέ τή Δούμα. Ἐπεξεργάστηκαν ἕνα λεπτομερειακό πολιτικό πρόγραμμα (γιά τήν ὥρα δέν ἔχουμε τό πλῆρες κείμενό του)· προσπάθησαν νά συγκαλύψουν τήν ἀπομάκρυνσή τους ἀπό τή δημοκρατία, ἐπαναλαμβάνοντας τά βασικά σημεῖα τοῦ μετριοπαθοῦς συνταγματισμοῦ· ἐπεξεργάστηκαν λεπτομερειακά τό ζήτημα τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας, τῆς ὀργάνωσης τοπικῶν καί κεντρικῶν ἐκλογικῶν ἐπιτροπῶν, τῆς σύνταξης καταλόγων τῶν ὑποψηφίων καί ἄλλα.

Μήπως ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά δέν εἶναι ἀκόμα φανερό τί ἐπιδιώκει ὁ τσιφλικάδικος καί ὁ ἐμπορικός φιλελευθερισμός τῶν ζέμτσι καί τῶν ὀσβομποζντέντσι;

Ν' ἀρχίσουμε νά πετᾶμε τή μιά ὕστερα ἀπό τήν ἄλλη τίς μαχητικές διεκδικήσεις τῆς δημοκρατίας, ὅλα ὅσα ἐξασφαλίζουν τά δικαιώματα τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ, ὅλα ὅσα ἀναπτύσσουν

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 167 - 175. *Ἡ Σύντ.*

καί ἐπεκτείνουν τήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία (νά μή γίνει λόγος στήν ἀπόφαση γιά πάλη ἔξω ἀπό τή Δούμα κτλ.)! Ν' ἀρχίσουμε νά κατοχυρώνουμε ὅλες ἐκεῖνες τίς διεκδικήσεις τῆς δημοκρατίας πού ἐξασφαλίζουν τήν ἐξουσία μόνο τῆς ἀστικῆς τάξης (προπαντός ἕδρες στή Δούμα)! Λιγότερη ζύμωση στό λαό, περισσότερη δραστηριότητα μέσα στή Δούμα!

Πόσο εὔστοχα τό εἶπε ἕνας «φιλελεύθερος», χθεσινός θαυμαστής τῆς ἀπολυταρχίας, ὁ Οὐίλλιαμ Στέντ (βλ. τό γράμμα του στούς «Times» τῆς 26 τοῦ Σεπτέμβρη), ὅτι ἡ ἐξωτερική εἰρήνη ἀπαιτοῦσε ἐσωτερική εἰρήνη, τήν εἰρήνη ἀνάμεσα στόν τσάρο καί στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, εἰρήνη πού διακηρύχθηκε μέ τό νόμο τῆς 6 τοῦ Αὐγούστου! Οἱ ζέμτσι προσπαθοῦν ν' ἀποδείξουν μέ τή *στάση* τους ὅτι *εἶναι ὑπέρ τῆς εἰρήνης*, ἄν καί, βέβαια, κάθε ἄλλο παρά θά συνάψουν εἰρήνη ἀμέσως καί γιά ὅλα. «Ὁ κ. Μιχαήλ Σταχόβιτς, φίλος καί συνεργάτης τοῦ Σίποφ — ἔγραφε ὁ ἀνταποκριτής τοῦ «Temps» στίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη — ὑπολογίζει στή δημιουργία κόμματος τοῦ κέντρου, πού νά εἶναι ὑπέρ τῆς ἀπολυταρχίας καί ὑπέρ τῆς συμβουλευτικῆς Δούμας· ἰσχυρίζεται ὅτι πολλά μέλη τῶν κομμάτων τῶν ἄκρων (!! τί ἀτιμία ἀπέναντι στούς ὀσβομποζντέντσι! *Σύνταξη τῆς «Προλετάρι»*) εἶναι ἕτοιμα νά προσχωρήσουν σ' αὐτό τό κόμμα». Ὁ ἰσχυρισμός τοῦ κ. Σταχόβιτς ἐπιβεβαιώνεται ὄχι μόνο ἀπό τά λόγια πολλῶν νόμιμων ἐφημερίδων, μά ἀκόμα περισσότερο *ἀπό τά ἔργα* τῶν κυρίων ζέμτσι. Ὁ κ. Μ. Σταχόβιτς παραβρέθηκε στό συνέδριο — πληροφορεῖ ὁ ἀνταποκριτής τῶν «Times» στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη. «Πιστεύει ἀκράδαντα στή νίκη τῶν μετριοπαθῶν στοιχείων· καί πραγματικά, *ἡ σχεδόν παντελής ἔλλειψη* τῶν συνηθισμένων σφοδρῶν καταγγελιῶν (fiery denunciations) σέ βάρος τῆς κυβέρνησης, ἐκτός ἀπό τίς τυχαῖες (!!) παραπομπές στίς φρικαλεότητες τοῦ Καυκάσου, μάλλον ἐπιβεβαιώνει (rather confirms) τίς προβλέψεις του» (forecast). «Τό πνεῦμα τοῦ συνεδρίου — τηλεγραφεῖ ὁ ἴδιος ἀνταποκριτής τῆς συντηρητικῆς ἀγγλικῆς ἐφημερίδας — παρουσιάζει καταπληκτική ἀντίθεση πρός τό πνεῦμα πού ἐπικρατοῦσε στό συνέδριο τοῦ Ἰούλη, στό ὁποῖο μεγάλος ἀριθμός ἀντιπροσώπων ἦταν ὑπέρ τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας».

Μά εἶναι δυνατόν νά μήν παραιτηθεῖ ἡ «Ἴσκρα» ἀκόμα καί τώρα ἀπό τή λαθεμένη γνώμη της, ὅτι ὅσοι ἦταν δῆθεν ὑπέρ τῆς ἀποχῆς ἤθελαν τήν παθητική ἀποχή, ἐνῶ οἱ λογῆς λογῆς Σταχόβιτς, πού εἶναι ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς, θέλουν σοβαρό ἀγώνα; εἶναι τάχα δυνατόν ἡ «Ἴσκρα» μαζί μέ τόν Πάρβους νά εἶναι καί τώρα

ἀκόμα ὑπέρ τῆς συμφωνίας μέ τούς ὀσβομποζντέντσι καί ὑπέρ τῆς ὑποστήριξής τους, ὕστερα ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ ὀσβομποζντέντσι ἄρχισαν νά ἔρχονται φανερά σέ συνεννόηση μέ τούς κυρίους Ντουρνοβό;

P. S. Γιά νά εἴμαστε δίκαιοι, πρέπει νά ποῦμε πώς καταφθάνουν ὅλο καί καινούργια στοιχεῖα, πού δείχνουν ὅτι οἱ ρῶσοι νεοϊσκριστές δέ συμφωνοῦν μέ τή νέα «Ἴσκρα». Τώρα δά λάβαμε τό φυλλάδιο τῆς ὁμάδας (τῶν μενσεβίκων) τῆς Πετρούπολης: «Κρατική δούμα ἤ συντακτική συνέλευση». Δίπλα στήν κριτική πού γίνεται στή Δούμα συναντᾶμε ἐδῶ τό σύνθημα: «Κάτω ἡ Δούμα!» Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν καλοῦνται νά ποῦνε στούς φιλελευθέρους «ὅτι δέν πρέπει νά ἀναγνωρίσουν τήν Κρατική δούμα», «ὅτι ἔχουν ὑποχρέωση νά παραιτηθοῦν ἀπό τό δικαίωμά τους (δέν εἶναι τυπωμένο καθαρά στό φυλλάδιο) νά ἐκλεγοῦν γιά τήν Δούμα», ὅτι πρέπει νά βοηθήσουν τούς ἐργάτες «νά ἐξοπλιστοῦν γιά τόν ἀγώνα ἐνάντια στή μαύρη ἑκατονταρχία καί στήν Κρατική δούμα». Ἔτσι οἱ μενσεβίκοι τῆς Πετρούπολης υἱοθέτησαν τό σύνθημα τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς. Ὅπως καί στήν πασίγνωστη περίπτωση τοῦ «σχεδίου τῆς καμπάνιας τῶν ζέμτσβο», ἡ «Ἴσκρα» διαφωνεῖ μέ τούς ρώσους ὀπαδούς της. Ἀπό μιά μόνο ἄποψη οἱ μενσεβίκοι τῆς Πετρούπολης προσεγγίζουν πρός τήν «Ἴσκρα»: καλοῦν τούς ἐργάτες νά ἐκλέξουν ἀμέσως «ἀντιπροσώπους κατά φάμπρικα, ἐργαστήρι, ἐργοστασιακό τμῆμα, ὅπως τούς ἐκλέγανε γιά τήν ἐπιτροπή Σιντλόβσκι [106]»... «Οἱ ἀντιπρόσωποί μας, ἀφοῦ συγκεντρωθοῦν μαζί, ἄς διεξάγουν κατά τόν ἴδιο τρόπο πάλη ἐνάντια στήν Κρατική δούμα, ὅπως ἐκεῖνοι πού ἐκλέγαμε στήν ἐπιτροπή Σιντλόβσκι πάλαιβαν ἐνάντια σ' αὐτή τήν πονηρή παγίδα τῆς ἀπολυταρχίας». Τό σύνθημα αὐτό μοιάζει πολύ μέ τό ἰσκρικό σύνθημα τῆς «ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης», ἄν καί οἱ σύντροφοι τῆς ὁμάδας τῆς Πετρούπολης δέ χρησιμοποιοῦν βέβαια αὐτή τήν ἄστοχη μεγαλόστομη λέξη. Δέν ἀμφιβάλλουμε ὅτι οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης θά καταλάβουν πώς δέν εἶναι σωστό αὐτό τό σύνθημα καί δέν εἶναι σωστός ὁ παραλληλισμός μέ τήν ἐπιτροπή Σιντλόβσκι. Τότε οἱ ἐργάτες μποϋκοτάρισαν τήν ἐπιτροπή, τώρα ἡ Δούμα μποϋκοτάρει τούς ἐργάτες.

Ἡ ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση μέ διατήρηση τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ τσάρου μπορεῖ νά εἶναι ἁπλῶς ἕνα κομματάκι τῆς ἐπανάστασης (ἀπόφαση τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τοῦ Σμολένσκ κτλ.). Τό νά κάνεις αὐτό τό σύνθημα κύριο σύνθημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου σημαίνει νά σπέρνεις σύγχυση καί

νά χύνεις νερό στό μύλο τῶν ὀσβομποζντέντσι. Ἀναπτύσσοντας, ἐπεκτείνοντας, δυναμώνοντας καί διαδίδοντας τήν ὀργάνωση τῶν *ἐπαναστατικῶν* δυνάμεων τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, δέν πρέπει νά συγχέουμε αὐτή τήν ὀργάνωση τοῦ πολέμου, τήν ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης, μέ τήν *αὐτοδιοίκηση*. Καί κατά τόν προορισμό της, καί κατά τόν τρόπο τῆς ἐμφάνισής της, καί κατά τό χαρακτήρα της ἡ ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, ἡ ὀργάνωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ *δέ μοιάζει καθόλου* μέ τήν ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης. Ὅσο πιό ἐπίμονα προσπαθοῦν οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί, οἱ ὀσβομποζντέντσι, νά περικόψουν, νά ἀμβλύνουν, νά ψαλιδίσουν τά συνεπῆ ἐπαναστατικά-δημοκρατικά συνθήματα, τόσο πιό ξεκάθαρα καί πιό ἀνοιχτά πρέπει νά τά προβάλλουμε ἐμεῖς: σύγκληση τῆς παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης ἀπό μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης καί τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ γιά τήν ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 19,
3 τοῦ Ὀχτώβρη (20 τοῦ Σεπτέμβρη)
1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ
ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΨΥΧΟΥΛΑ

Ὁ σ. Σταροβέρ, ἔχοντας τήν ἐπιδοκιμασία τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε», ἐξακολουθεῖ νά μετανοεῖ στή νέα «Ἴσκρα» γιά τά ἁμαρτήματα πού διέπραξε (ἀπό ἀπερισκεψία) μέ τή συνεργασία του στήν παλιά «Ἴσκρα». Ὁ σ. Σταροβέρ μοιάζει πολύ μέ τήν ἡρωίδα τοῦ διηγήματος τοῦ Τσέχοφ «Ψυχούλα» [107]. Ἡ Ψυχούλα συζοῦσε στήν ἀρχή μ' ἕνα θεατρικό ἐπιχειρηματία κι ἔλεγε: ἐμεῖς μέ τόν Βάνετσκα ἀνεβάζουμε σοβαρά θεατρικά ἔργα. Μετά ζοῦσε μ' ἕναν ξυλέμπορο καί ἔλεγε: ἐμεῖς μέ τόν Βάσετσκα εἴμαστε ἀγαναχτισμένοι γιά τίς ὑψηλές τιμές τῆς ξυλείας. Τέλος ζοῦσε μ' ἕναν κτηνίατρο καί ἔλεγε: ἐμεῖς μέ τόν Κόλετσκα γιατρεύουμε ἄλογα. Ἔτσι καί ὁ σ. Σταροβέρ. «Ἐμεῖς μέ τόν Λένιν» βρίσαμε τόν Μαρτίνοφ. «Ἐμεῖς μέ τόν Μαρτίνοφ» βρίζουμε τόν Λένιν. Χρυσή μου σοσιαλδημοκρατική ψυχούλα! σέ ποιανοῦ ἀγκαλιά θά βρεθεῖς αὔριο;

Γράφτηκε ὕστερα ἀπό τίς 24 τοῦ Σεπτέμβρη (7 τοῦ Ὀχτώβρη) τοῦ 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΑΓΡΟΤΙΑ

Ἡ ἐπανάσταση πού συντελεῖται σήμερα στή Ρωσία εἶναι ἐπανάσταση παλλαϊκή. Τά συμφέροντα ὅλου τοῦ λαοῦ ἦρθαν σέ ἀνειρήνευτη ἀντίθεση πρός τά συμφέροντα μιᾶς χούφτας προσώπων, πού εἴτε ἀποτελοῦν τήν ἴδια τήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση εἴτε ὑποστηρίζουν αὐτή τήν κυβέρνηση. Ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξη τῆς σύγχρονης κοινωνίας — κοινωνίας χτισμένης πάνω στή βάση τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας, μέ τίς τεράστιες διαφορές καί ἀντιθέσεις συμφερόντων τῶν διαφόρων τάξεων καί ὁμάδων τοῦ πληθυσμοῦ — ἀπαιτεῖ τήν ἐξάλειψη τῆς ἀπολυταρχίας, ἀπαιτεῖ τήν πολιτική ἐλευθερία, τήν ἀνοιχτή καί ἄμεση ἔκφραση τῶν συμφερόντων τῶν κυριάρχων τάξεων στή συγκρότηση καί στή διακυβέρνηση τοῦ κράτους. Ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση, ἀστική ὡς πρός τήν κοινωνικο-οικονομική της οὐσία, δέν μπορεῖ παρά νά ἐκφράζει τίς ἀνάγκες ὅλης τῆς ἀστικῆς κοινωνίας.

Ἡ ἴδια ὅμως αὐτή ἡ κοινωνία, πού στήν πάλη της ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία φαίνεται σήμερα ἑνιαία καί μονολιθική, εἶναι ἀμετάκλητα χωρισμένη μέ μιάν ἄβυσσο ἀνάμεσα στό κεφάλαιο καί στήν ἐργασία. Ὁ λαός, πού ἐξεγέρθηκε ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, δέν εἶναι ἑνιαῖος. Οἱ ἰδιοκτῆτες καί οἱ μισθωτοί ἐργάτες, ἕνας ἀσήμαντος ἀριθμός πλουσίων («οἱ πάνω πάνω δέκα χιλιάδες») — καί οἱ δεκάδες ἑκατομμύρια φτωχοί καί ἐργαζόμενοι εἶναι στήν πραγματικότητα «δυό ἔθνη», ὅπως εἶπε κάποιος διορατικός ἄγγλος ἀπό τήν πρώτη ἀκόμα πεντηκονταετία τοῦ XIX αἰώνα [108]. Ὁ ἀγώνας ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν κεφαλαιοκρατία βρίσκεται στήν ἡμερήσια διάταξη σέ ὅλη τήν Εὐρώπη. Ὁ ἀγώνας αὐτός ἀπό καιρό τώρα ἔχει μεταφερθεῖ καί στή Ρωσία. Στή σύγχρονη Ρωσία δέν εἶναι οἱ δυό μαχόμενες δυνάμεις ἐκεῖνες πού γεμίζουν τό περιεχόμενο τῆς ἐπανάστασης, ἀλλά οἱ δυό διαφορετικοί καί ἀνομοιογενεῖς κοινωνικοί πόλεμοι:

ὁ ἕνας εἶναι ὁ πόλεμος μέσα στούς κόλπους τοῦ σύγχρονου απολυταρχικοῦ-δουλοπαροικιακοῦ καθεστῶτος καί ὁ ἄλλος, ὁ πόλεμος μέσα στούς κόλπους τοῦ μελλοντικοῦ ἀστικοδημοκρατικοῦ καθεστῶτος πού γεννιέται κιόλας μπροστά στά μάτια μας. Ὁ ἕνας εἶναι ἡ παλλαϊκή πάλη γιά τήν ἐλευθερία (ἐλευθερία τῆς ἀστικῆς κοινωνίας), γιά τή δημοκρατία, δηλαδή γιά τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ, καί ὁ ἄλλος, ἡ ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν κεφαλαιοκρατία γιά τή σοσιαλιστική ὀργάνωση τῆς κοινωνίας.

Ἔτσι οἱ σοσιαλιστές ἐπωμίζονται ἕνα βαρύ καί δύσκολο καθῆκον — νά διεξαγάγουν ταυτόχρονα δυό πολέμους, ἐντελῶς ἀνομοιογενεῖς καί ὡς πρός τό χαρακτήρα καί ὡς πρός τούς σκοπούς καί ὡς πρός τή σύνθεση τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων πού εἶναι ἱκανές νά ἔχουν ἀποφασιστική συμμετοχή στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο πόλεμο. Τό δύσκολο αὐτό καθῆκον ἡ σοσιαλδημοκρατία τό ἔθεσε ξεκάθαρα καί τό ἔλυσε μέ σταθερότητα, γιατί στήριξε ὅλο τό πρόγραμμά της στόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό, δηλαδή στό μαρξισμό, γιατί μπῆκε σάν ἕνα ἀπό τά τμήματά της στή στρατιά τῆς παγκόσμιας σοσιαλδημοκρατίας πού ἤλεγξε, ἐπαλήθευσε, ἐξήγησε καί ἀνέπτυξε πιό λεπτομερειακά τίς θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ, στηριζόμενη στήν πείρα ἑνός μεγάλου ἀριθμοῦ δημοκρατικῶν καί σοσιαλιστικῶν κινημάτων τῶν πιό διαφορετικῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν.

Ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία ἀπό καιρό τώρα τόνιζε καί ἔδειχνε τόν ἀστικό χαρακτήρα τοῦ ρωσικοῦ δημοκρατισμοῦ, ἀρχίζοντας ἀπό τό φιλελεύθερο-ναροντνικιστικό δημοκρατισμό καί καταλήγοντας στήν «ὀσβομποζντενική» διατύπωσή του. Τόνιζε πάντα τόν ἀναπόφευκτα μεσοβέζικο, περιορισμένο καί στενό χαρακτήρα τοῦ ἀστικοῦ δημοκρατισμοῦ. Καί ἔθεσε μπροστά στό σοσιαλιστικό προλεταριάτο, στήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, τό καθῆκον: νά τραβήξει μέ τό μέρος του τή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς καί, παραλύοντας τήν ἀστάθεια τῆς κεφαλαιοκρατίας, νά τσακίσει καί νά ξεκάνει τήν ἀπολυταρχία. Ἡ ἀποφασιστική νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης εἶναι δυνατή μόνο μέ τή μορφή τῆς ἐπαναστατικῆς-δημοκρατικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Ὅμως ὅσο πιό γρήγορα καί πιό ὁλοκληρωτικά πραγματοποιηθεῖ αὐτή ἡ νίκη, τόσο πιό γρήγορα καί πιό βαθιά θά ἀναπτυχθοῦν οἱ νέες ἀντιθέσεις καί ἡ νέα ταξική πάλη στό πεδίο τοῦ πέρα γιά πέρα ἐκδημοκρατισμένου ἀστικοῦ καθεστῶτος. Ὅσο πιό ὁλοκληρωτικά πραγματοποιήσουμε τή δημοκρατική ἐπανάσταση, τόσο πιό κοντά θά

βρεθοῦμε πρόσωπο μέ πρόσωπο μέ τά καθήκοντά τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, τόσο πιό σκληρή καί ὀξυμένη θά εἶναι ἡ πάλη τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στά ἴδια τά θεμέλια τῆς ἀστικῆς κοινωνίας.

Ἡ σοσιαλδημοκρατία ὀφείλει νά διεξαγάγει ἀδιάλλακτη πάλη ἐνάντια σέ κάθε περέκκλιση ἀπ' αὐτή τήν τοποθέτηση τῶν ἐπαναστατικο-δημοκρατικῶν καί σοσιαλιστικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου. Εἶναι παράλογο νά ἀγνοεῖ κανείς τό δημοκρατικό, δηλαδή ἀστικό στή βάση του χαρακτήρα τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης, καί γι' αὐτό εἶναι παράλογο καί νά ρίχνει συνθήματα σάν τό σύνθημα νά σχηματισθοῦν ἐπαναστατικές κομμοῦνες. Εἶναι παράλογο καί ἀντιδραστικό νά μειώνει τά καθήκοντα τῆς συμμετοχῆς, καί μάλιστα τῆς ἡγετικῆς συμμετοχῆς τοῦ προλεταριάτου στή δημοκρατική ἐπανάσταση, ἀποφεύγοντας ἀκόμα καί τό σύνθημα τῆς ἐπαναστατικῆς-δημοκρατικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Εἶναι παράλογο νά μπερδεύει τά καθήκοντα καί τούς ὅρους τῆς δημοκρατικῆς καί τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, πού εἶναι ἀνομοιογενεῖς, τό ἐπαναλαμβάνουμε, καί ὡς πρός τό χαρακτήρα τους καί ὡς πρός τή σύνθεση τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων πού παίρνουν μέρος σ' αὐτές.

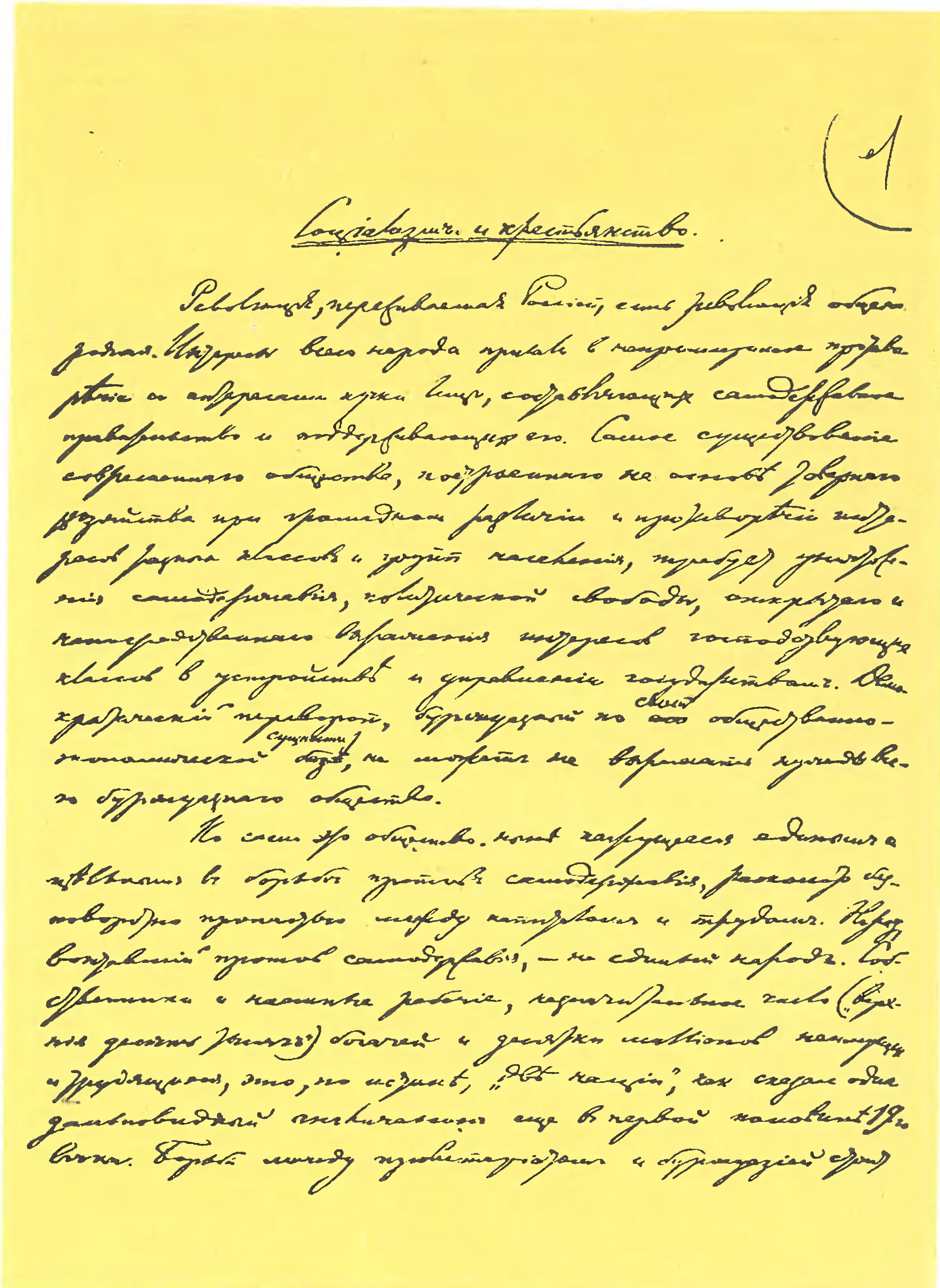
Στό τελευταῖο ἀκριβῶς αὐτό λάθος σκοπεύουμε νά σταθοῦμε σήμερα λεπτομερειακά. Τό γεγονός ὅτι οἱ ταξικές ἀντιθέσεις μέσα στό λαό γενικά, καί ἰδιαίτερα μέσα στήν ἀγροτιά εἶναι ὑπανάπτυκτες ἀποτελεῖ φαινόμενο ἀναπόφευκτο στήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, πού δημιουργεῖ γιά πρώτη φορά τίς βάσεις γιά μιά πραγματικά πλατιά ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ. Καί τό γεγονός ὅτι ἡ οἰκονομία εἶναι ὑπανάπτυκτη προκαλεῖ τήν ἐπιβίωση καί τήν ἀναβίωση, μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή, καθυστερημένων μορφῶν σοσιαλισμοῦ, πού εἶναι ἕνας μικροαστικός σοσιαλισμός γιατί ἐξιδανικεύει μετασχηματισμούς πού δέ βγαίνουν ἔξω ἀπό τά πλαίσια τῶν μικροαστικῶν σχέσεων. Ἡ μάζα τῶν ἀγροτῶν δέν καταλαβαίνει καί δέν μπορεῖ νά καταλάβει ὅτι ἡ πιό πλήρης «ἐλευθερία» καί τό πιό «δίκαιο» μοίρασμα ἀκόμα καί ὅλης τῆς γῆς ὄχι μόνο δέ θά ἐξαλείψει τόν καπιταλισμό, μά ἀπεναντίας θά δημιουργήσει τούς ὅρους γιά μιά ἐξαιρετικά πλατιά καί ἰσχυρή ἀνάπτυξή του. Καί ἐνῶ ἡ σοσιαλδημοκρατία ξεχωρίζει καί ὑποστηρίζει μόνο τό ἐπαναστατικο-δημοκρατικό περιεχόμενο αὐτῶν τῶν πόθων τοῦ μουζίκου, ὁ μικροαστικός σοσιαλισμός ἀνάγει σέ θεωρία τήν ἔλλειψη συνειδητότητας στούς ἀγρότες, ἀνακατεύοντας ἤ συγχωνεύοντας μαζί τούς ὅρους καί τά καθήκοντα τῆς πραγματικῆς δημοκρατικῆς ἐπα-

νάστασης καί μιᾶς φανταστικῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Ἡ πιό παραστατική ἔκφραση αὐτῆς τῆς ἀσαφοῦς μικροαστικῆς ἰδεολογίας εἶναι τό πρόγραμμα ἤ πιό σωστά τό σχέδιο προγράμματος τῶν «σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν», πού τόσο περισσότερο βιάστηκαν νά αὐτοανακηρυχθοῦν κόμμα ὅσο λιγότερο ἀναπτυγμένες ἦταν μέσα τους οἱ μορφές καί οἱ προϋποθέσεις γιά τή δημιουργία κόμματος. Ἀναλύοντας τό σχέδιό τους προγράμματος (βλ. ἐφημερίδα «Βπεριόντ» φύλλο 3 *), εἴχαμε κιόλας τήν εὐκαιρία νά δείξουμε ὅτι ἡ ρίζα τῶν ἀντιλήψεων τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν βρίσκεται στόν παλιό ρωσικό ναροντνικισμό. Καί ἐπειδή ἡ ὅλη οἰκονομική ἐξέλιξη τῆς Ρωσίας, ἡ ὅλη πορεία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ὑποσκάπτει ἀμείλικτα καί ἀδυσώπητα, κάθε μέρα καί κάθε ὥρα, τά θεμέλια τοῦ καθαροῦ ναροντνικισμοῦ, γι' αὐτό καί οἱ ἀντιλήψεις τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν ἀναπόφευκτα γίνονται ἐκλεκτικές. Τά κουσούρια τοῦ ναροντνικισμοῦ προσπαθοῦν νά τά διορθώσουν μέ τά μπαλώματα τῆς ὀπορτουνιστικῆς «κριτικῆς» τοῦ μαρξισμοῦ, κριτικῆς πού εἶναι σήμερα τῆς μόδας, τά λυωμένα ὅμως ροῦχα τους δέ γίνονται πιό γερά μ' αὐτά τά μπαλώματα. Σέ γενικές γραμμές τό πρόγραμμά τους εἶναι κάτι τό ἀπόλυτα ἄψυχο, ἐσωτερικά ἀντιφατικό, κάτι πού δέν ἐκφράζει τίποτε ἄλλο στήν ἱστορία τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλισμοῦ παρά ἕναν ἀπό τούς σταθμούς στό δρόμο ἀπό τή δουλοπαροικιακή στήν κεφαλαιοκρατική Ρωσία, στό δρόμο ἀπό τό «ναροντνικισμό στό μαρξισμό». Ὁ ορισμός αὐτός, χαρακτηριστικός γιά πολλά λίγο-πολύ μικρά ρεύματα τῆς σύγχρονης ἐπαναστατικῆς σκέψης, ταιριάζει καί γιά τό νεότατο σχέδιο ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ Πολωνικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος (ΠΠΣ) [109], πού δημοσιεύτηκε στά φύλλα 6–8 τῆς «Przedswit» [110].

Τό σχέδιο χωρίζει τό ἀγροτικό πρόγραμμα σέ δυό μέρη. Τό I μέρος ἐκθέτει τίς «μεταρρυθμίσεις γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ὁποίων ἔχουν ἤδη ὡριμάσει οἱ κοινωνικές συνθῆκες»· τό II μέρος «διατυπώνει τό ἐπιστέγασμα καί τήν ὁλοκλήρωση τῶν ἀγροτικῶν μεταρρυθμίσεων πού ἐκθέτονται στό I μέρος». Τό I μέρος, μέ τή σειρά του, ὑποδιαιρεῖται σέ τρία κεφάλαια: Α) προστασία τῆς ἐργασίας, δηλαδή διεκδικήσεις ὑπέρ τοῦ προλεταριάτου τοῦ χωριοῦ· Β) ἀγροτικές μεταρρυθμίσεις (μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης, δηλαδή διεκδικήσεις τῶν ἀγροτῶν) καί Γ) προστασία τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ (αὐτοδιοίκηση κτλ.).

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 191 - 198. *Ἡ Σύντ.*

1

Социализм и крестьянство.

Революция, переживаемая Россией, есть революция обще-
народная. Интересы всего народа пришли в непримиримое противо-
речие с интересами кучки лиц, составляющих самодержавное
правительство и поддерживающих его. Самое существование
современного общества, построенного на основе товарного
хозяйства при громадном разнообразии и усложнении инте-
ресов разных классов и групп населения, требует уничто-
жения самодержавия, политической свободы, открытого и
непосредственного выражения интересов господствующих
классов в устройстве и управлении государством. Демо-
кратический переворот, буржуазный по своему общественно-
экономическому существу, не может не выражать нужд все-
го буржуазного общества.

Но само это общество, казавшееся единым и цельным в борьбе против самодержавия, раскололось без-
возвратно пропастью между капиталом и трудом. Народ,
восставший против самодержавия, — не единый народ. Соб-
ственники и наемные рабочие, незначительная кучка («верх-
ние десять тысяч») богачей и десятки миллионов неимущих
и трудящихся, это, по истине, «две нации», как сказал один
дальновидный англичанин еще в первой половине 19-го
века. Борьба между пролетариатом и буржуазией стоит

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν
«Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ἡ ἀγροτιά». — 1905
Σμίκρυνση

᾿Αποτελεῖ βῆμα πρός τό μαρξισμό μέσα σ' αὐτό τό πρόγραμμα ἡ προσπάθεια νά γίνει κάποιος διαχωρισμός ἀνάμεσα στό πρόγραμμα-μίνιμουμ καί στό πρόγραμμα-μάξιμουμ, — κατόπιν ἡ ἐντελῶς αὐτοτελής διατύπωση τῶν διεκδικήσεων πού ἔχουν καθαρά προλεταριακό χαρακτήρα, — ἔπειτα ἡ ἀναγνώριση στό αἰτιολογικό τοῦ προγράμματος ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτο γιά ἕνα σοσιαλιστή «νά κολακεύει τά ἔνστικτα ἰδιοκτησίας τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν». Γιά νά κυριολεκτήσουμε, ἄν σκεφτοῦμε καλά τήν ἀλήθεια πού περιέχεται στήν τελευταία αὐτή θέση καί τήν ἀναπτύξουμε μέ συνέπεια ὥς τό τέλος, θά ἔχουμε τό δίχως ἄλλο ἕνα αὐστηρά μαρξιστικό πρόγραμμα. Μά αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό ἀτύχημα, ὅτι δηλ. τό ΠΠΣ δέν εἶναι ἕνα συνεπές προλεταριακό κόμμα καί ἀντλεῖ τίς ἰδέες του μέ τήν ἴδια προθυμία καί ἀπό τίς σοφίες τῆς ὀπορτουνιστικῆς κριτικῆς τοῦ μαρξισμοῦ. «᾿Επειδή δέν ἔχει ἀποδειχτεῖ ἡ τάση τῆς γαιοκτησίας γιά συγκέντρωση — διαβάζουμε στό αἰτιολογικό τοῦ προγράμματος — δέν ἔχει νόημα νά ἀναλάβουμε μέ ἀπόλυτη εἰλικρίνεια καί πεποίθηση τήν ὑπεράσπιση αὐτῆς τῆς μορφῆς οἰκονομίας καί νά πείσουμε τόν ἀγρότη ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ ἐξαφάνιση τῶν μικρῶν νοικοκυριῶν».

Αὐτό δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἀπήχηση τῆς ἀστικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Οἱ ἀστοί οἰκονομολόγοι κάνουν τό πᾶν γιά νά ὑποβάλουν στό μικρό ἀγρότη τήν ἰδέα ὅτι ὁ καπιταλισμός μπορεῖ νά συνυπάρξει μέ τήν εὐημερία τοῦ μικροϊδιοκτήτη-ἀγρότη. Γι' αὐτόν τό λόγο συγκαλύπτουν τό γενικό ζήτημα τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας, τοῦ ζυγοῦ τοῦ κεφαλαίου καί τῆς κατάπτωσης καί τοῦ φτωχαίματος τοῦ μικροῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ μέ τό μερικότερο ζήτημα τῆς συγκέντρωσης τῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς. Οἱ ἀστοί οἰκονομολόγοι κλείνουν τά μάτια μπροστά στό γεγονός ὅτι ἡ μεγάλη παραγωγή στούς εἰδικούς ἐμπορευματικούς κλάδους τῆς γεωργίας ἀναπτύσσεται καί στή μικρή καί στή μεσαία ἰδιοκτησία γῆς, ὅτι ἡ ἰδιοκτησία αὐτή ἀποσυντίθεται καί λόγω τῆς αὔξησης τῆς γαιοπροσόδου, καί κάτω ἀπό τό βάρος τῶν ὑποθηκῶν, καί κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς τοκογλυφίας. Οἱ ἀστοί οἰκονομολόγοι ἀποσιωποῦν τό ἀδιαμφισβήτητο γεγονός τῆς τεχνικῆς ὑπεροχῆς τῆς μεγάλης οἰκονομίας στή γεωργία καί τή χειροτέρευση τῶν συνθηκῶν ζωῆς τοῦ ἀγρότη στήν πάλη του ἐνάντια στόν καπιταλισμό. Τά λόγια τοῦ ΠΠΣ δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μιά ἐπανάληψη τῶν ἀστικῶν αὐτῶν προλήψεων, πού τίς ἀναβιώνουν οἱ σύγχρονοι Ντάβιντ.

῾Η ἀστάθεια τῶν θεωρητικῶν ἀπόψεών τους ἐκφράζεται καί

στό πρακτικό μέρος τοῦ προγράμματος. Πάρτε τό Ι μέρος — ἀγροτικές μεταρρυθμίσεις μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης. Θά διαβάσετε ἀπό τό ἕνα μέρος τά ἐδάφια: 5) «Κατάργηση ὅλων τῶν περιορισμῶν στήν ἀγορά γεωργικῶν κλήρων καί 6) κατάργηση τῶν σαρβάρκι [111] καί τῶν πόντβοντ (ὑποχρεώσεις σέ εἶδος)». Αὐτές εἶναι καθαρά μαρξιστικές διεκδικήσεις-μίνιμουμ. Βάζοντας αὐτές τίς διεκδικήσεις (ἰδιαίτερα τό ἐδάφιο 5), τό ΠΠΣ κάνει ἕνα βῆμα πρός τά μπρός σέ σύγκριση μέ τούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες μας, πού μαζί μέ τή «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» ἔχουν ἀδυναμία γιά τό περιβόητο «ἀναπαλλοτρίωτο τῶν ναντέλ». Προβάλλοντας αὐτές τίς διεκδικήσεις, τό ΠΠΣ πλησιάζει πολύ στήν ἰδέα τοῦ μαρξισμοῦ γιά τήν πάλη ἐνάντια στά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τό θεμέλιο καί τό περιεχόμενο τοῦ σημερινοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος. Τό ΠΠΣ ὅμως, ἄν καί πλησιάζει σ' αὐτή τήν ἰδέα, ἀπέχει πολύ ἀπό τήν ὁλοκληρωτική καί ἐνσυνείδητη υἱοθέτησή της.

Τά κυριότερα ἄρθρα τοῦ προγράμματος-μίνιμουμ πού ἐξετάζουμε ἀναφέρουν τά ἑξῆς: «1) ἐθνικοποίηση τῶν κτημάτων τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας, τοῦ δημοσίου καί τῶν κτημάτων πού ἀνήκουν στόν κλῆρο, μέ δήμευσή τους· 2) ἐθνικοποίηση τῆς μεγάλης γαιοκτησίας ὅταν δέν ὑπάρχουν ἄμεσοι κληρονόμοι, καί 3) ἐθνικοποίηση τῶν δασῶν, ποταμῶν καί λιμνῶν». Οἱ διεκδικήσεις αὐτές ἔχουν ὅλα τά μειονεκτήματα ἑνός προγράμματος πού προβάλλει γιά τή συγκεκριμένη στιγμή στήν πρώτη γραμμή τή διεκδίκηση τῆς ἐθνικοποίησης τῆς γῆς. Ἐφόσον δέν ἔχουμε πλήρη πολιτική ἐλευθερία καί κυριαρχία τοῦ λαοῦ, ἐφόσον δέν ἔχουμε λαοκρατική δημοκρατία, εἶναι πρόωρο καί παράλογο νά προβάλλει κανείς τή διεκδίκηση τῆς ἐθνικοποίησης, γιατί ἐθνικοποίηση σημαίνει πέρασμα στά χέρια τοῦ κράτους, καί τό σημερινό κράτος εἶναι κράτος ἀστυνομικό καί ταξικό, ὅπως καί τό αὐριανό κράτος θά εἶναι ὁπωσδήποτε ταξικό. Καί σά σύνθημα πού ὁδηγεῖ μπροστά, πρός τόν ἐκδημοκρατισμό, ἡ διεκδίκηση αὐτή εἶναι πολύ ἀκατάλληλη, γιατί μεταφέρει τό κέντρο βάρους ὄχι στίς σχέσεις τῶν ἀγροτῶν πρός τούς τσιφλικάδες (οἱ ἀγρότες παίρνουν τή γῆ τῶν τσιφλικάδων) ἀλλά στίς σχέσεις τῶν τσιφλικάδων πρός τό κράτος. Ἡ τέτοια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος εἶναι ριζικά ἐσφαλμένη, σέ στιγμές πού οἱ ἀγρότες παλαίβουν μέ ἐπαναστατικό τρόπο καί ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί ἐνάντια στό κράτος τῶν τσιφλικάδων γιά νά ἀποκτήσουν γῆ. Ἐπαναστατικές ἐπιτροπές ἀγροτῶν γιά τή δήμευση, σάν ὄργανα τῆς δήμευσης — αὐτό εἶναι τό μοναδικό

σύνθημα πού ἀνταποκρίνεται σέ μιά τέτοια στιγμή καί πού προωθεῖ τήν ταξική πάλη ἐνάντια στούς τσιφλικάδες, σέ ἀδιάρρηκτη σύνδεση μέ τήν ἐπαναστατική καταστροφή τοῦ τσιφλικάδικου κράτους.

Τά ὑπόλοιπα ἄρθρα τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος-μίνιμουμ στό σχέδιο τοῦ ΠΠΣ εἶναι τά παρακάτω: «4) περιορισμός τοῦ δικαιώματος ἰδιοκτησίας, ἐφόσον τό δικαίωμα αὐτό γίνεται ἐμπόδιο γιά κάθε βελτίωση τοῦ ἐδάφους (ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα), ἄν αὐτή τή βελτίωση τή θεωρήσει ἀναγκαία ἡ πλειοψηφία τῶν ἐνδιαφερομένων·... 7) ἐθνικοποίηση τῆς ἀσφάλισης τῶν σιτηρῶν ἀπό τίς πυρκαϊές καί τό χαλάζι, καί τῶν ζώων ἀπό τίς ἐπιζωοτίες· 8) νομοθετικά μέτρα ἀπομέρους τοῦ κράτους γιά τή δημιουργία ἀγροτικῶν ἀρτέλ καί συνεταιρισμῶν· 9) γεωπονικές σχολές».

Τά ἐδάφια αὐτά βρίσκονται ἀπόλυτα μέσα στό πνεῦμα τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν ἤ (πράγμα πού εἶναι τό ἴδιο) ἀπόλυτα μέσα στό πνεῦμα τοῦ ἀστικοῦ μεταρρυθμισμοῦ. Τίποτε τό ἐπαναστατικό δέν ὑπάρχει σ' αὐτά. Βέβαια δέ χωράει συζήτηση πώς εἶναι μέτρα προοδευτικά, μά εἶναι προοδευτικά πρός τό συμφέρον τῶν ἰδιοκτητῶν. Τό νά τά προβάλλει ὅμως ἕνας σοσιαλιστής σημαίνει ἀκριβῶς ὅτι κολακεύει τό ἔνστικτο τῆς ἰδιοκτησίας. Τό νά τά προβάλλει εἶναι τό ἴδιο σά νά ζητᾶ τή βοήθεια τοῦ κράτους γιά τά τράστ, τά καρτέλ, τά συνδικάτα, τούς συνδέσμους βιομηχάνων, πού δέν εἶναι λιγότερο «προοδευτικά» ἀπ' ὅ,τι οἱ συνεταιρισμοί, οἱ ἀσφαλίσεις καί τά λοιπά στή γεωργία. Ὅλα αὐτά εἶναι κεφαλαιοκρατική πρόοδος. Δέν εἶναι δική μας δουλειά νά φροντίζουμε γι' αὐτά τά πράγματα, ἀλλά δουλειά τῶν ἀφεντικῶν, τῶν ἐπιχειρηματιῶν. Ὁ προλεταριακός σοσιαλισμός, σέ ἀντίθεση πρός τό μικροαστικό σοσιαλισμό, ἀφήνει στούς κόμητες ντέ Ροκινί, στούς τσιφλικάδες-ζέμτσι κ.ἄ. τή φροντίδα γιά τούς συνεταιρισμούς τῶν ἀφεντικῶν καί τῶν μικρονοικοκυρέων, ἐνῶ ὁ ἴδιος φροντίζει ὁλοκληρωτικά καί ἀποκλειστικά γιά τή συνεργασία τῶν *μισθωτῶν ἐργατῶν* μέ σκοπό *τήν πάλη ἐνάντια στά ἀφεντικά*.

Κοιτάξτε τώρα τό μέρος ΙΙ τοῦ προγράμματος. Τό μέρος αὐτό ἀποτελεῖται ἀπό ἕνα καί μόνο ἄρθρο, τό παρακάτω: «Ἐθνικοποίηση τῆς μεγάλης γαιοκτησίας μέ δήμευση. Οἱ καλλιεργήσιμες γαῖες καί τά λιβάδια, ἀποκτημένα μ' αὐτό τόν τρόπο ἀπό τό λαό, πρέπει νά χωριστοῦν σέ κλήρους καί νά μεταβιβαστοῦν στούς ἀκτήμονες καί στούς μικροκληρούχους ἀγρότες γιά πολυετῆ ἐγγυημένη μίσθωση».

Τί νά πεῖ κανείς;! θαυμάσιο «ἐπιστέγασμα»! Ἕνα κόμμα πού αὐτοονομάζεται σοσιαλιστικό δέν προτείνει καθόλου σάν «ἐπιστέγασμα καί ὁλοκλήρωση τῶν ἀγροτικῶν μεταρρυθμίσεων» τή σοσιαλιστική ὀργάνωση τῆς κοινωνίας, μά μιά παράλογη μικροαστική οὐτοπία. Ἔχουμε μπροστά μας ἕνα πολύ χτυπητό παράδειγμα πλήρους μπερδέματος τῆς δημοκρατικῆς μέ τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, παράδειγμα ἀπόλυτης ἀκατανοησίας τῶν διαφορετικῶν σκοπῶν πού βάζουν μπροστά τους. Τό πέρασμα τῆς γῆς ἀπό τούς τσιφλικάδες στούς ἀγρότες μπορεῖ νά εἶναι — καί ἦταν παντοῦ στήν Εὐρώπη — συστατικό μέρος τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ἕνα ἀπό τά στάδια τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, μόνο ὅμως ἀστοί ριζοσπάστες μποροῦν νά τό ὀνομάζουν αὐτό ἐπιστέγασμα καί ὁλοκλήρωσή της. Τό ξαναμοίρασμα τῆς γῆς ἀνάμεσα στή μιά ἤ στήν ἄλλη κατηγορία ἰδιοκτητῶν, στή μιά ἤ στήν ἄλλη τάξη νοικοκυρέων μπορεῖ νά συμφέρει καί νά εἶναι ἀπαραίτητο γιά νά νικήσει ἡ δημοκρατία, γιά νά ξεριζωθοῦν ὁλοκληρωτικά καί τά τελευταῖα ἴχνη τῆς δουλοπαροικίας, γιά νά ἀνεβεῖ τό βιοτικό ἐπίπεδο τῶν μαζῶν, γιά νά ἐπιταχυνθεῖ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ κτλ., — μπορεῖ ἐπίσης ἡ πιό ἀποφασιστική ὑποστήριξη ἑνός παρόμοιου μέτρου νά εἶναι ὑποχρεωτική γιά τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο στήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ὅμως «ἐπιστέγασμα καί ὁλοκλήρωση» μπορεῖ νά εἶναι μόνο ἡ *σοσιαλιστική* παραγωγή καί ὄχι ἡ μικρή παραγωγή τοῦ ἀγρότη. Ἡ «ἐξασφάλιση» στούς μικρούς ἀγρότες γῆς μέ νοίκι, μέ παράλληλη διατήρηση τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας καί τοῦ καπιταλισμοῦ, εἶναι μιά ἀντιδραστική μικροαστική οὐτοπία καί τίποτε περισσότερο.

Βλέπουμε τώρα ὅτι τό βασικό λάθος τοῦ ΠΠΣ δέν εἶναι λάθος αὐτοῦ εἰδικά τοῦ κόμματος, δέν εἶναι ἡ μοναδική περίπτωση, δέν εἶναι λάθος τυχαῖο. Ἐκφράζει μέ πιό σαφῆ καί ξεκάθαρη μορφή (ἀπ' ὅ,τι ἡ περιβόητη «κοινωνικοποίηση» τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν, πού δέν τήν καταλαβαίνουν οὔτε καί οἱ ἴδιοι οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες) τό *θεμελιακό* λάθος ὁλάκερου τοῦ ρωσικοῦ ναροντνικισμοῦ, *ὁλάκερου* τοῦ ρωσικοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ καί ριζοσπαστισμοῦ στό ἀγροτικό ζήτημα, μαζί κι ἐκείνου πού ἐκφράστηκε στίς συζητήσεις στό τελευταῖο συνέδριο (τοῦ Σεπτέμβρη) τῶν ζέμτσι στή Μόσχα.

Τό βασικό αὐτό λάθος μποροῦμε νά τό ἐκφράσουμε ὡς ἑξῆς: *Ὡς πρός τήν τοποθέτηση τῶν ἄμεσων σκοπῶν τό πρόγραμμα τοῦ ΠΠΣ δέν εἶναι ἐπαναστατικό. Ὡς πρός τούς τελικούς σκοπούς δέν εἶναι σοσιαλιστικό.*

Ἤ ἀλλιῶς: ἡ μή κατανόηση τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στή δημοκρατική καί στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔχει σάν ἀποτέλεσμα ὅτι στά δημοκρατικά καθήκοντα δέν ἐκφράζεται ἡ πραγματική ἐπαναστατική τους πλευρά, ἐνῶ, ἀπό τό ἄλλο μέρος, στά σοσιαλιστικά καθήκοντα εἰσάγεται ὅλη ἡ ἀσάφεια τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς κοσμοθεωρίας. Κι ἔτσι ἔχουμε ἕνα σύνθημα, πού γιά τό δημοκράτη δέν εἶναι ἀρκετά ἐπαναστατικό, ἐνῶ γιά τό σοσιαλιστή εἶναι ἀσυγχώρητα μπερδεμένο.

Ἀντίθετα, τό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἱκανοποιεῖ ὅλες τίς ἀπαιτήσεις καί ὅσον ἀφορᾶ τήν ὑποστήριξη τοῦ πραγματικοῦ ἐπαναστατικοῦ δημοκρατισμοῦ καί ὅσον ἀφορᾶ τή διατύπωση ἑνός ξεκάθαρου σοσιαλιστικοῦ σκοποῦ. Στό σημερινό ἀγροτικό κίνημα βλέπουμε τήν πάλη ἐνάντια στό καθεστώς τῆς δουλοπαροικίας, τήν πάλη ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί ἐνάντια στό κράτος τῶν τσιφλικάδων. Τήν πάλη αὐτή τήν ὑποστηρίζουμε ὥς τό τέλος. Γιά μιά τέτοια ὑποστήριξη ὑπάρχει ἕνα καί μοναδικό σωστό σύνθημα: δήμευση μέσω τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἀγροτῶν. Τό ζήτημα: τί θά γίνει μέ τίς δημευμένες γαῖες, εἶναι ζήτημα δευτερεῦον. Δέ θά τό λύσουμε ἐμεῖς, μά οἱ ἀγρότες. Κατά τή λύση του θά ἀρχίσει ἀκριβῶς ἡ πάλη ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη τοῦ χωριοῦ. Νά γιατί τό ζήτημα αὐτό εἴτε τό ἀφήνουμε ἀνοιχτό (πράγμα πού δέν ἀρέσει καθόλου στούς μικροαστούς σχεδιομανεῖς), εἴτε ἀπομέρους μας κάνουμε ἁπλῶς μιά γενική ὑπόδειξη πῶς *ν' ἀρχίσει* ἡ δουλειά αὐτή μέ τή μορφή κατάσχεσης τῶν «ὀτρέζκι» (πράγμα πού οἱ ἄνθρωποι πού δέ σκέπτονται πολύ τό βλέπουν σά φραγμό στό κίνημα, παρ' ὅλες τίς πολυάριθμες ἐπεξηγήσεις πού ἔδοσε ἡ σοσιαλδημοκρατία).

Γιά νά μπορέσει ἡ ἀγροτική μεταρρύθμιση, ἀναπόφευκτη στή σύγχρονη Ρωσία, νά παίξει ἐπαναστατικό δημοκρατικό ρόλο, δέν ὑπάρχει παρά ἕνα μόνο μέσο: νά συντελεστεῖ μέ τήν ἐπαναστατική πρωτοβουλία τῶν ἴδιων τῶν ἀγροτῶν, παρά τή θέληση τῶν τσιφλικάδων καί τῆς γραφειοκρατίας, παρά τή θέληση τοῦ κράτους, δηλαδή νά συντελεστεῖ μέ ἐπαναστατικό τρόπο. Τό χειρότερο μοίρασμα τῆς γῆς ὕστερα ἀπό μιά *τέτοια* μεταρρύθμιση θά εἶναι ἀπό κάθε ἄποψη καλύτερο ἀπό τό σημερινό. Κι αὐτόν ἀκριβῶς τόν τρόπο ὑποδείχνουμε ὅταν βάζουμε σάν κύριο αἴτημα τίς ἐπαναστατικές ἐπιτροπές ἀγροτῶν.

Παράλληλα ὅμως λέμε στό προλεταριάτο τοῦ χωριοῦ: «Ἡ πιό ριζοσπαστική νίκη τῶν ἀγροτῶν, πού πρέπει νά τή βοηθᾶς σήμερα μέ ὅλες σου τίς δυνάμεις, δέ θά σέ ἀπαλλάξει ἀπό τήν

ἀθλιότητα. Γιά τό σκοπό αὐτό δέν ὑπάρχει παρά ἕνα μόνο μέσο: ἡ νίκη ὅλου τοῦ προλεταριάτου — καί τοῦ βιομηχανικοῦ καί τοῦ ἀγροτικοῦ — ἐνάντια σ' ὅλη τήν κεφαλαιοκρατία καί ἡ ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας».

Μαζί μέ τούς νοικοκυρέους ἀγρότες ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί στό τσιφλικάδικο κράτος, μαζί μέ τό προλεταριάτο τῆς πόλης ἐνάντια σ' ὅλη τήν κεφαλαιοκρατία καί σ' ὅλους τούς νοικοκυρέους ἀγρότες. Αὐτό εἶναι τό σύνθημα τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου τοῦ χωριοῦ. Καί ἄν τό σύνθημα αὐτό δέν τό ἀποδεχτοῦν ἀμέσως ἤ καί ἄν ἀκόμα δέν τό ἀποδεχτοῦν καθόλου οἱ μικρονοικοκυρέοι, θά γίνει σέ ἀντιστάθμισμα σύνθημα τῶν ἐργατῶν, θά ἐπιβεβαιωθεῖ ὁπωσδήποτε ἀπ' ὅλη τήν ἐπανάσταση, θά μᾶς λυτρώσει ἀπό τίς μικροαστικές αὐταπάτες καί θά μᾶς δείξει καθαρά καί ξάστερα τό σοσιαλιστικό μας σκοπό.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 20, 10 τοῦ 'Οχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΧΟΡΤΑΤΗ ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΑΠΛΗΣΤΗ ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ

Ἡ ἐφημερίδα «Le Temps» εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό ἔγκυρα ὄργα τῆς συντηρητικῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Γαλλίας. Διεξάγει τήν πιό λυσσασμένη ἐκστρατεία ἐνάντια στό σοσιαλισμό καί εἶναι σπάνιο νά περάσει μέρα χωρίς νά δημοσιευτοῦν στίς στῆλες της τά ὀνόματα τῶν Μάρξ, Μπέμπελ, Γκέντ, Ζωρές μέ τά πιό ἐμπαθῆ σχόλια καί ἐπιθέσεις. Ἡ ἐφημερίδα «Le Temps» δέν μπορεῖ νά μιλήσει γιά τό σοσιαλισμό χωρίς νά βγάζει ἀφρούς λύσσας.

Ἡ ἐφημερίδα αὐτή παρακολουθεῖ πολύ προσεχτικά τή ρωσική «κρίση», ὅπως τή λένε οἱ καλοπροαίρετοι εὐρωπαῖοι, χωρίς νά ἐγκαταλείπει ποτέ δίχως τίς συμβουλευτικές νουθεσίες της la nation amie et alliée, «στό φίλο καί σύμμαχο ἔθνος». Ἔτσι καί τώρα ἀφιερώνει τό κύριο ἄρθρο της στό τελευταῖο συνέδριο τῶν ζέμτσι. Ἀναφέρει τό προηγούμενο συνέδριο τοῦ Ἰούλη καί μάλιστα δέν μπορεῖ ἀναδρομικά νά συγκρατήσει τήν ἔκφραση τῆς δυσαρέσκειάς της. Τό συνέδριο ἐκεῖνο, βλέπετε, παρουσίαζε «ἕνα θέαμα ἀπόλυτης ἀταξίας σκέψεων καί πλήρους ἀσάφειας προθέσεων»: τό σχέδιο τοῦ Μπουλίγκιν ἦταν πιά γνωστό, κι ὡστόσο οἱ ἀντιπρόσωποι περιορίστηκαν σέ «φλογερούς λόγους», χωρίς νά μπορέσουν νά λύσουν τό ζήτημα: νά ἀπόσχουν ἤ νά συμμετάσχουν; Τό ὄργανο τῆς γαλλικῆς ἰθύνουσας ἀστικῆς τάξης θυμίζει μάλιστα μέ ἐκνευρισμό στούς ζέμτσι ὅτι δέν εἶχαν πληρεξούσια!

Τώρα ὅμως πόσο χαρούμενα χαμογελᾶ ὁ χορτάτος ἀπό πολιτική ἐξουσία ἀστός! Μέ πόση εὐγένεια σπεύδει νά σφίξει τήν ἀρχοντική δεξιά τοῦ συναδέλφου του, πού γιά τήν ὥρα ἁπλῶς ὀρέγεται τήν πολιτική ἐξουσία, ὅμως ἀποδείχνει κιόλας τήν «ὡριμότητά» του! Ἡ ἀποχή ἀπορρίφθηκε καί τώρα δέ γίνεται

πιά λόγος γιά ἔλλειψη πληρεξουσίων. «Ἡ ἀπόφαση τῶν ζέμτσι — λέει ἡ ἐφημερίδα «Le Temps» — τούς περιποιεῖ τιμή. Ἀποδείχνει ὅτι ἡ πολιτική διαπαιδαγώγηση τῶν πιό φωτισμένων στοιχείων τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ προοδεύει καί ὅτι τά στοιχεῖα αὐτά παρατᾶνε τά ἀσαφῆ σχέδια τῆς πολιτικῆς ταχυδακτυλουργίας καί μπαίνουν θαρραλέα στό δρόμο τῆς ἀναγκαίας ἐξέλιξης».

Ὁ χορτάτος ἀπό πολιτική ἐξουσία ἀστός, πού ἔχει πείρα γιά τό ποῦ ὁδηγοῦν οἱ πραγματικές νίκες τοῦ λαοῦ, τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν κατά τίς ἐπαναστάσεις, χαρακτηρίζει χωρίς νά διστάσει οὔτε λεπτό τό συνέδριο τοῦ Σεπτέμβρη τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων καί ἐμπόρων σά νίκη τῆς ἐξέλιξης ἐνάντια στήν ἐπανάσταση.

Ἐπαινεῖ τή «μετριοπάθεια» τοῦ συνεδρίου. Τονίζει μέ ἔκδηλη ἱκανοποίηση τήν ἀποτυχία τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τό «κομμάτιασμα τῆς γῆς» καί γιά τά ἐκλογικά δικαιώματα τῶν γυναικῶν. «Ἡ σύνεση καί ἡ μετριοπάθεια τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν δείχνουν καθαρά ὅτι οἱ γνῶμες τῶν κομμάτων τῶν ἄκρων δέν ἐπικράτησαν σ᾽ αὐτό τό συνέδριο. Τό πρόγραμμα, πάνω στό ὁποῖο συμφώνησαν ὅλοι τους, εἶναι ἀρκετά δημοκρατικό γιά *νά ἀφοπλίσει τούς ἐπαναστάτες*. Καί ἐπειδή τό συνέδριο τῶν ζέμστβο περιμένει τήν πραγματοποίηση τῶν σχεδίων του ἀποκλειστικά ἀπό τή χρησιμοποίηση νόμιμων μέσων, τό πρόγραμμά του μπορεῖ νά συνενώσει κι ἐκείνους τούς ρεφορμιστές πού δέ θά τούς χωρίσουν ἀπό τά μέλη τοῦ συνεδρίου τῶν ζέμστβο προσωπικές διαμάχες».

Ὁ χορτάτος ἀστός χτυπᾶ ἐνθαρρυντικά στόν ὦμο τόν πεινασμένο ἀστό, παροτρύνοντάς τον νά παρουσιάσει ἕνα πρόγραμμα «ἀρκετά δημοκρατικό» γιά νά ρίξει στάχτη στά μάτια, γιά *νά ἀφοπλίσει τούς ἐπαναστάτες* καί νά μπεῖ στό νόμιμο δρόμο, δηλ., μιλώντας μέ τήν ἁπλή καί ντόμπρα ρωσική γλώσσα, νά παζαρέψει μέ τούς Τρέποφ-Ρομάνοφ· αὐτή εἶναι ἡ πραγματική κρατική σοφία.

Ὅτι οἱ ἐλπίδες πού στηρίζει ὁ διορατικός ἀστός στούς ἁπλοϊκούς ἐπαναστάτες δέν εἶναι τελείως ἀβάσιμες, τό ἀπέδειξαν οἱ σοφοί μας τῆς νέας «Ἴσκρα». Ἀφοῦ ἀμόλησαν τά χαλινάρια, ὅρμησαν στήν παγίδα, σπεύδοντας ποιός πρῶτος νά προτείνει νά ἀναλαμβάνονται δημοκρατικές ὑποχρεώσεις ἀπό τούς μετριοπαθεῖς ἀστούς, πού μέ ὅλη τους τήν ψυχή εἶναι τώρα ἕτοιμοι νά ὑποσχεθοῦν ὁ,τιδήποτε καί νά ἀναλάβουν ὁποιαδήποτε ὑποχρέωση. Ὄχι μόνο στήν πάλη ἀνάμεσα στά ἐχθρικά κόμματα,

ἀλλά καί στήν πάλη μέσα στά σοσιαλιστικά κόμματα (ὅπως ἔχουμε πεισθεῖ μέ τήν πείρα μας ὕστερα ἀπό τό II συνέδριο) ὅλες οἱ ὑποσχέσεις πᾶνε κατά διαβόλου μόλις θιχτοῦν κάπως τά οὐσιαστικά συμφέροντα τῶν ἀνταγωνιζομένων. The promises like pie-crust are leaven to be broken, λέει μιά ἀγγλική παροιμία. «Οἱ ὑποσχέσεις εἶναι σάν τήν κόρα τῆς πίτας: τήν ψήνουν γιά νά τή σπάσουνε μετά».

Σέ τί συνοψίζεται ἡ ἰσκρική τακτική σχετικά μέ τή Δούμα; Ἀκριβῶς στόν *ἀφοπλισμό τῶν ἐπαναστατῶν* ἀπό ἄποψη ἰδεολογίας καί τακτικῆς. Οἱ σοφοί τῆς ὀπορτουνιστικῆς «Ἴσκρα» δούλεψαν γι' αὐτό τόν ἀφοπλισμό, καταφερόμενοι ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς, ἀντικαθιστώντας (ἐντελῶς μέ τό πνεῦμα τῆς «Νόβογε Βρέμια»[112] καί σχεδόν μέ τά ἴδια της τά λόγια) τήν ἐνεργό ἀποχή μέ τήν παθητική, διακηρύσσοντας τήν πίστη καί τήν ἐμπιστοσύνη πρός τούς Μιλιουκόφ καί Σταχόβιτς πού ἀλληλοαγκαλιάζονται, *ἀντικαθιστώντας* τό ἐπαναστατικό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης μέ ἕνα ὀσβομποζντενικό αστικό πασάλειμμα, σάν τήν «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκησή τῶν πολιτῶν».

Μόνο τυφλοί μποροῦν καί τώρα νά μή βλέπουν σέ ποιό βάλτο βούλιαξε ἡ «Ἴσκρα». Στόν παράνομο τύπο εἶναι ὁλότελα μόνη, μέ τό μέρος της εἶναι *μόνο τό περιοδικό «Ὀσβομποζντένιγε»*. Ἡ Μπούντ, πού ἀκόμα καί ὁ Μάρτοφ μέ τόν Ἀξελρόντ δέν μποροῦν νά τήν ὑποπτευθοῦν γιά συμπάθεια πρός τό «ὁπλοστάσιο τῆς „Βπεριόντ"», τάχθηκε κατηγορηματικά ὑπέρ τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς. Στό νόμιμο τύπο ὅλοι οἱ κατεργαρέοι καί ὅλοι οἱ μετριοπαθεῖς φιλελεύθεροι συνενώθηκαν στήν πάλη ἐνάντια στούς ριζοσπάστες ἀστούς πού ἐκδήλωσαν τή συμπάθειά τους πρός τήν ἀποχή καί ἔχουν διαθέσεις περισσότερο φιλικές ἀπέναντι στήν ἀγροτιά.

Μήπως δέν ἦταν ἀλήθεια αὐτό πού εἶπε ὁ Λένιν στίς «Δυό τακτικές»* του, ὅταν ἀνέλυε τίς ἀποφάσεις τῶν νεοϊσκριστῶν, ὅτι δηλ. *ἡ «Ἴσκρα» ξεπέφτει ὡς τό ἐπίπεδο τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων*, ἐνῶ ἡ «Προλετάρι» προσπαθεῖ νά ἀνεβάσει τούς ἐπαναστάτες ἀγρότες;

Ἀναφέραμε τή «Νόβογε Βρέμια». Ὄχι μόνο αὐτό τό όργανοέρπετό, ἀλλά καί ἡ ἐφημερίδα «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» διεξάγουν λυσσασμένο ἀγώνα ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς, δείχνοντας ἔτσι σ' ὅλο τόν κόσμο τήν πραγματική πολιτική ση-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1 - 132. *Ἡ Σύντ.*

μασία τῆς Δούμας. Δίνουμε γιά παράδειγμα ἕνα χαρακτηριστικό δημοσίευμα τῆς «Νόβογε Βρέμια», στό ὁποῖο στεκόμαστε μέ μεγάλη προθυμία, γιατί ρίχνει καινούργιο φῶς σέ ὅλη τήν ἀπύθμενη ἀστική προστυχιά, ἀκόμα καί ἑνός τέτοιου «σεβάσμιου» φιλελεύθερου ὀργάνου ὅπως εἶναι ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι».

Ὁ γνωστός ἀνταποκριτής τῆς τελευταίας αὐτῆς ἐφημερίδας στό Βερολίνο κ. Ἰόλλος στό φύλλο 247 στέκεται στό συνέδριο τῆς Ἰένας. Ἡ μικροαστική ψυχή εἶναι κατενθουσιασμένη κατά πρῶτο λόγο γιατί βρέθηκε ἕνας καλός καί δίκαιος φιλελεύθερος ἀστός, ὁ πλούσιος Ἄμπε, πού δώρησε στήν πόλη Ἰένα ἕνα σπίτι τοῦ λαοῦ γιά ἐλεύθερες συγκεντρώσεις ὅλων τῶν κομμάτων, συμπεριλαμβανομένων ἀκόμα καί τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Καί ὁ κ. Ἰόλλος βγάζει τό ἠθικό συμπέρασμά του: «μπορεῖ νά φέρει κανείς ὄφελος στό λαό καί ἔξω ἀπό τά γνωστά κομματικά πλαίσια». Αὐτό βέβαια εἶναι σωστό. Τί νά πεῖ ὅμως κανείς γιά ἕνα συγγραφέα πού σέ ἐποχή σφοδρῆς κομματικῆς πάλης στή Ρωσία ἀρχίζει νά ἐπαινεῖ τήν ἀκομματικότητα; Μήπως ὁ κύριος Ἰόλλος δέν καταλαβαίνει πώς δείχνει ἔτσι τή μεγαλύτερη ἔλλειψη πολιτικοῦ τάκτ καί παίζει τό παιχνίδι τοῦ νοβοβρεμενισμοῦ; Τό πραγματικό νόημα αὐτοῦ τοῦ μικροαστικοῦ ἐνθουσιασμοῦ μπροστά στήν ἀκομματικότητα θά τό ξεκαθαρίσει ὡστόσο ὁ ἀναγνώστης ἀπό τήν παρακάτω φράση τοῦ κ. Ἰόλλος:

«Δέ μιλῶ πιά γιά τό ὅτι ὑπάρχουν πολιτικές συνθῆκες κατά τίς ὁποῖες εἶναι ὠφέλιμο *νά κρύβει* κανείς προσωρινά *στήν τσέπη του τούς τελικούς σκοπούς* καί νά θυμᾶται τά πιό ἄμεσα καθήκοντα πού εἶναι κοινά γιά τό σοσιαλισμό καί τό φιλελευθερισμό».

Αὐτό, μάλιστα, εἶναι εἰλικρινές! Εὐχαριστοῦμε ἔστω καί γιά τή σαφήνεια, κ. Ἰόλλος! Δέν ἔχουμε παρά νά χρησιμοποιοῦμε τέτοιες δηλώσεις πάντα, σέ κάθε εὐκαιρία, σέ ὅλες τίς ἐμφανίσεις μας μπροστά στούς ἐργάτες, γιά νά δείχνουμε τόν *ἀστικό* χαρακτήρα τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ, γιά νά ἐξηγοῦμε στούς ἐργάτες τήν ἀνάγκη ἑνός *αὐτοτελοῦς* κόμματος τοῦ προλεταριάτου, ἀδιάλλακτα ἐχθρικοῦ πρός τήν ἀστική τάξη, ἔστω καί τήν πιό φιλελεύθερη.

Ὅλα ὅμως αὐτά τά μακρινάρια τοῦ «δημοκράτη» μας δέν ἀποτελοῦν παρά τό προοίμιο. Παρακάτω λέει πολύ χειρότερα. Ὁ κ. Ἰόλλος δέν περιορίζεται στή σύσταση πρός τό προλεταριάτο «νά κρύβει προσωρινά στήν τσέπη του τούς τελικούς σκοπούς», δηλ. νά παραιτηθεῖ ἀπό τό σοσιαλισμό, ὄχι, τοῦ συνιστᾶ ἐπίσης νά παραιτηθεῖ ἀπό τό νά ὁδηγήσει τή σημερινή

πολιτική ἐπανάσταση ὥς τό τέλος. Ὁ κ. Ἰόλλος δίνει περικοπές ἀπό τό λόγο τοῦ Μπέμπελ καί προβάλλει στήν πρώτη γραμμή τό σημεῖο ἐκεῖνο τοῦ λόγου ὅπου ὁ Μπέμπελ ἐκφράζει ἀμφιβολίες ἄν θά καταφέρουμε «τόσο γρήγορα» νά μετατρέψουμε τή Ρωσία σέ πολιτισμένο κράτος, δηλώνοντας ταυτόχρονα ὅτι τό παλιό ἀπολυταρχικό καθεστώς δέ θά ξαναγυρίσει, «ὅτι δέν μπορεῖ πιά νά ὑπάρξει ἡ παλιά Ρωσία». Σχετικά μ' αὐτό τό σημεῖο ὁ κ. Ἰόλλος γράφει:

«Δέ θεωρῶ τόν Μπέμπελ αὐθεντία στά ρωσικά πράγματα, πρέπει ὅμως νά σημειώσω ὅτι σ' αὐτό τό σημεῖο τοῦ λόγου του διαφέρει, καί αὐτό εἶναι ὑπέρ αὐτοῦ, ἀπό τόν Κάουτσκι καί ἀπό ὁρισμένους ἄλλους δογματιστές πού συνιστοῦν τή Revolution in Permanenz (τή διαρκῆ ἐπανάσταση). Σάν ἔξυπνος ἄνθρωπος καί πολιτικός πού ξέρει ποιές συγκεκριμένες μορφές παίρνει στή ζωή τοῦ λαοῦ ἡ κατάσταση τῆς διαρκοῦς ἀναρχίας, ὁ Μπέμπελ θεωρεῖ ἐπιτυχία κατά πρῶτο λόγο τήν πραγματοποίηση τῶν καθηκόντων τοῦ ἐκπολιτισμοῦ, καί ἀπό τά λόγια του βγαίνει ἐντελῶς ξεκάθαρα τό συμπέρασμα ὅτι δέ χαράζει διαχωριστικές γραμμές καί οὔτε ἀσφαλῶς ὑψώνει τείχη ἀνάμεσα στή ρωσική διανόηση καί στό ρωσικό προλεταριάτο, τουλάχιστο ὥς τήν πραγματοποίηση τῶν στοιχειωδῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου».

Πρῶτο, αὐτό εἶναι *συκοφαντία κατά τοῦ Μπέμπελ*, συκοφαντία καθαρά ἀ λά «Νόβογε Βρέμια». Ὁ Μπέμπελ χαράζει πάντα καί ἀπόλυτα μιά «διαχωριστική γραμμή» ἀνάμεσα στόν ἀστικό καί στόν προλεταριακό δημοκρατισμό· ὁ κ. Ἰόλλος δέν μπορεῖ παρά νά τό ξέρει αὐτό. Ὁ Μπέμπελ χωρίζει κατά τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο τήν ἀστική διανόηση ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική διανόηση. Τό νά βεβαιώνεις τό ρῶσο ἀναγνώστη ὅτι τάχα ὁ Μπέμπελ, παλαίβοντας γιά τόν «ἐκπολιτισμό», ἀποσιωπᾶ ἔστω καί κάποτε τήν ψευτιά καί τήν προδοσία τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας ἀπό τό ἕνα μέρος καί τούς σοσιαλιστικούς σκοπούς τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τό ἄλλο, σημαίνει νά λές τό μεγαλύτερο ψέμα σέ βάρος ἑνός ἡγέτη τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Γερμανίας.

Δεύτερο, ἀπό τό λόγο τοῦ Μπέμπελ δέ βγαίνει καθόλου τό συμπέρασμα πώς ἔβλεπε τή ρωσική ἐπανάσταση διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι τή βλέπει ὁ Κάουτσκι. Ἡ «διαφορά» τοῦ Μπέμπελ ἀπό τόν Κάουτσκι ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη, «διαφορά πού εἶναι ὑπέρ τοῦ Μπέμπελ», εἶναι ἐπινόηση τοῦ κ. Ἰόλλος, πού παίρνει ξεκομμένα καί διαστρεβλώνει ἕνα μέρος τοῦ λόγου τοῦ Μπέμπελ, ἀποσιωπώντας μιά σειρά δηλώσεις του πού εἶναι ὁλότελα ὑπέρ τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί τῆς ἀποφασιστικῆς της νίκης.

Τρίτο — κι αὐτοῦ βρίσκεται γιά μᾶς ἡ πιό ἐνδιαφέρουσα ἰδιομορφία τῆς θέσης τῆς «*Ρούσκιγε Βέντομοστι*» — ὁ κ. Ἰόλλος δεί-

χνει μέ τό δημοσίευμά του ὅτι ἴσα ἴσα ὁ ἴδιος *φοβᾶται* τήν ἀποφασιστική νίκη τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία. Τή «διαρκῆ ἐπανάσταση» ὁ κ. Ἰόλλος τήν ὀνομάζει «διαρκῆ ἀναρχία». Τό νά λέει κανείς τέτοιο πράγμα σημαίνει ὅτι ἀποκαλεῖ τήν ἐπανάσταση ἀνταρσία, σημαίνει ὅτι γίνεται *προδότης τῆς ἐπανάστασης*. Καί ἄς μή μᾶς λένε οἱ διπλωμάτες τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε», πού τούς ἀρέσει νά βεβαιώνουν ὅτι δῆθεν δέν ἔχουν ἐχθρούς ἀπό τά ἀριστερά, πώς αὐτό εἶναι τυχαῖο λάθος τῆς «Ρούσκιγε Βέντομοστι». Δέν εἶναι ἀλήθεια. Τά λόγια αὐτά ἐκφράζουν τά πιό ἐνδόμυχα αἰσθήματα καί τά πιό ζωτικά συμφέροντα τοῦ φιλελεύθερου τσιτφλικᾶ καί τοῦ φιλελεύθερου ἐργοστασιάρχη. Εἶναι τό ἴδιο μέ τά λόγια τοῦ κ. Βινογκράντοφ, πού καλεῖ στήν πάλη γιά νά μήν πάρει ἡ ρωσική ἐπανάσταση τό δρόμο τοῦ 1789. Εἶναι τό ἴδιο μέ τή δουλοπρέπεια τοῦ κ. Τρουμπετσκόι, πού ἔλεγε στόν τσάρο ὅτι δέ συμπαθεῖ τήν ἀνταρσία. Δέν εἶναι κάτι τό τυχαῖο. Εἶναι ἡ μοναδικά εἰλικρινής διατύπωση μέ λέξεις τῶν ἀμέτρητων ἐπαισχύντων πράξεων τῶν ἀστῶν δημοκρατῶν μας, πού τούς *κουράζει* ἡ «διαρκής ἀναρχία», πού ἀρχίζουν νά διψοῦν *ἡσυχία καί τάξη*, πού *ἀπόκαμαν* πιά «νά ἀγωνίζονται» (ἄν καί ποτέ δέν ἀγωνίστηκαν), πού *ξεκόβουν πιά* ἀπό τήν ἐπανάσταση μόνο καί μόνο γιατί βλέπουν ὅτι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες ξεσηκώνονται πραγματικά γιά μιά πραγματική πάλη, θέλοντας νά πολεμοῦν καί ὄχι μόνο νά πολεμοῦνται. Οἱ ἀστοί δημοκράτες εἶναι πρόθυμοι νά κάνουν τά στραβά μάτια μπροστά στίς αἰσχρότητες τῶν διαφόρων Τρέποφ, μπροστά στή σφαγή τῶν ἀόπλων· δέν τούς τρομάζει αὐτή ἀλλά ἡ ἄλλη «ἀναρχία», ὅταν στήν ἐξουσία δέ θά εἶναι ὁ Τρέποφ καί οὔτε ὁ Πετρουνκέβιτς μέ τόν Ροντίτσεφ, ὅταν *θά νικήσει* ἡ ἀγροτική καί ἐργατική ἐξέγερση. Οἱ ἀστοί δημοκράτες γι' αὐτό ἀκριβῶς μπαίνουν τόσο πρόθυμα στή Δούμα, γιατί βλέπουν ὅτι αὐτή ἀποτελεῖ ἐγγύηση γιά τήν προδοσία τῆς ἐπανάστασης, ἐγγύηση ὅτι θά προληφθεῖ ἡ ὁλοκληρωτική νίκη τῆς ἐπανάστασης, αὐτῆς τῆς φρικτῆς «διαρκοῦς ἀναρχίας».

Ἐγγύηση γιά τό ὅτι δείξαμε σωστά τή σημασία τῆς φιλελεύθερης ψυχολογίας ἀποτελεῖ ἡ «Νόβογε Βρέμια». Αὐτοί οἱ ξεσκολισμένοι λακέδες τῶν διαφόρων Τρέποφ πρόσεξαν ἀμέσως ὅλη τήν προστυχιά τῆς «Ρούσκιγε Βέντομοστι» καί ἔσπευσαν νά ἐναγκαλιστοῦν ἐγκάρδια τούς συναδέλφους τους. Στό φύλλο τῆς 13 (26) τοῦ Σεπτέμβρη ἡ «Νόβογε Βρέμια» παραθέτει μέ συμπάθεια αὐτό ἀκριβῶς τό ψέμα τοῦ κ. Ἰόλλος γιά «διαφορά» τοῦ Μπέμπελ ἀπό τόν Κάουτσκι, «διαφορά» πού «εἶναι ὑπέρ τοῦ Μπέμπελ», προσθέτοντας τούτη τήν παρατήρηση:

«Κι ἔτσι οἱ ριζοσπάστες-„ἀμπσεντεϊστές" μας θά ἀναγκαστοῦν νά διαγράψουν καί τόν Μπέμπελ ἀπό τόν ἀριθμό τῶν συμμάχων τους».

Τό συμπέρασμα αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα δικαιολογημένο. Οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος προδότες τῆς «Νόβογε Βρέμια» ἐκτίμησαν σωστά τήν οὐσία καί τό νόημα τῆς «παραδρομῆς τῆς γλώσσας» τῆς «Ρούσκιγε Βέντομοστι». Κάτι παραπάνω· ἡ «Νόβογε Βρέμια», πού εἶναι ξεφτέρι στήν πολιτική, ἔβγαλε ἀμέσως τό συμπέρασμα *σχετικά μέ τή Δούμα*. Ἂν καί ὁ κ. Ἰόλλος δέν εἶπε οὔτε λέξη γιά τήν ἄποψη τοῦ Μπέμπελ σχετικά μέ τήν ἀποχή, ἡ «Νόβογε Βρέμια» χαρακτήρισε «ἀμπσεντεϊστές» ἀκριβῶς τούς ὀπαδούς τῆς ἀποχῆς. Ἡ «Νόβογε Βρέμια» συμπλήρωσε τή συκοφαντία κατά τοῦ Μπέμπελ μέ τή συκοφαντία κατά τῶν «ριζοσπαστῶν», ἐκφράζοντας ὡστόσο τήν ὁλότελα σωστή σκέψη ὅτι ἀκριβῶς ἡ ἰδέα τῆς ὁλοκληρωτικῆς νίκης τῆς ἐπανάστασης, ἡ ἰδέα τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης καθοδηγεῖ τήν τακτική τῶν «ριζοσπαστῶν-ἀμπσεντεϊστῶν», ἐνῶ ὁ φόβος τῆς «διαρκοῦς ἀναρχίας» καθοδηγεῖ τούς φιλελευθέρους πού μπαίνουν στή Δούμα. Ἡ «Νόβογε Βρέμια» ἔχει δίκαιο. Ὁ λακές τοῦ Τρέποφ εἶχε κάθε λόγο νά τσακώσει τόν κ. Ἰόλλος ἐπ' αὐτοφώρω καί νά τοῦ πεῖ: ἄν δέ θέλεις τή «διαρκῆ ἀναρχία», σημαίνει ὅτι εἶσαι σύμμαχός μου, καί καμιά δημοκρατική δημαγωγία δέ θά μέ μεταπείσει γι' αὐτό. Ἡ λογομαχία μας εἶναι μιά μικρή οἰκογενειακή λογομαχία, θά ἀντιταχθοῦμε ὅμως μαζί στούς «δογματικούς», στούς ὀπαδούς τῆς «διαρκοῦς ἀναρχίας»!

Θά καταλάβει ἄραγε ἡ «Ἴσκρα», ἔστω καί τώρα, πώς ὅταν κατέκρινε τούς ὀπαδούς τοῦ μποϋκοταρίσματος γιά ἀποχή, *δηλ. γιά ἀμπσεντεϊσμό*, μιλοῦσε σάν τή «Νόβογε Βρέμια»; Θά καταλάβει ἄραγε ὅτι αὐτή ἡ σύμπτωση τῶν συνθημάτων της μέ τά συνθήματα τῆς «Νόβογε Βρέμια» ἀποδείχνει κάποια ἐσώτερη καλπιά τῆς θέσης της;

Ἡ χορτάτη ἀστική τάξη τῆς Εὐρώπης ἐπαινεῖ γιά μετριοπάθεια τήν ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας πού ὀρέγεται τήν ἐξουσία. Οἱ λακέδες τοῦ Τρέποφ ἐπαινοῦν τόν κ. Ἰόλλος τῆς «Ρούσκιγε Βέντομοστι», γιατί ἀποδοκίμασε τήν ἰδέα τῆς «διαρκοῦς ἀναρχίας». Οἱ νοβοβρεμέντσι καί οἱ νεοϊσκριστές κοροϊδεύουν τόν «ἀμπσεντεϊσμό»...

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 20, 10 τοῦ Ὀχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΟΙ ΤΣΙΦΛΙΚΑΔΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΧΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΔΟΥΜΑΣ

Στό τεῦχος 76 τοῦ περιοδικοῦ «Ὀσβομποζντένιγε» δημοσιεύτηκαν σύντομα πρακτικά τοῦ συνεδρίου τῶν ζέμτσι πού ἔγινε τόν Ἰούλη. Τώρα πού τό ζήτημα τῆς τακτικῆς ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα τραβᾶ τή γενική προσοχή, ἔχει ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία νά σταθοῦμε σ' αὐτό τό μοναδικό στό εἶδος του ὑλικό, πού δείχνει *πῶς ἀκριβῶς* σκέπτονται γιά τήν ἀποχή οἱ ζέμτσι καί οἱ ὀσβομποζντέντσι. Βέβαια κανείς δέν ἀμφιβάλλει πώς πρίν ἀπό τή σύναψη τῆς εἰρήνης, πρίν ἀπό τήν ἔκδοση τοῦ νόμου γιά τή Δούμα, οἱ ζέμτσι καί οἱ ὀσβομποζντέντσι ἦταν, ἤ προσπαθοῦσαν νά φαίνονται πιό ἐπαναστάτες ἀπ' ὅ,τι σήμερα. Ὡστόσο τά ἐπιχειρήματά τους εἶναι ἐξαιρετικά διδακτικά καί μᾶς βοηθοῦν νά ἐλέγξουμε τήν ἐκτίμηση πού δόσαμε στό ζήτημα. Γιατί εἶναι ἴσως ἡ πρώτη φορά στήν πολιτική ἱστορία τῆς Ρωσίας πού συγκεκριμένες πολιτικές ἐνέργειες συζητιοῦνται καί ἀπό τά ἀντιπολιτευόμενα καί ἀπό τά ἐπαναστατικά κόμματα μαζί.

Εἶναι ἐντελῶς φυσικό ὅτι τούς ἀστούς δημοκράτες δέν τούς ἔσπρωξαν νά θέσουν ζήτημα ἀποχῆς οὔτε τό γενικό πρόγραμμα τῆς πάλης τους, οὔτε τά συμφέροντα ὁρισμένων τάξεων, ἀλλά κυρίως ἕνα ἀόριστο αἴσθημα ἀμηχανίας, ντροπῆς γιά τήν ἀντιφατική, ὀξύμωρη θέση στήν ὁποία περιέρχονται. «Πῶς νά πάρουμε μέρος σέ μιά ὑπόθεση πού τήν ἔχουμε ἤδη κρίνει αὐστηρά;», ρωτοῦσε ὁ κ. Σίσκοφ. «Ὁ λαός θά νομίσει πώς εἴμαστε ἀλληλέγγυοι μέ τό σχέδιο». Ὅπως βλέπετε, οἱ πρῶτες κιόλας σκέψεις αὐτοῦ τοῦ φιλελευθέρου γιά τήν ἀποχή συνδέονται μέ τό ζήτημα τοῦ λαοῦ. Νιώθει ἐνστιχτώδικα πώς τό νά μπεῖ στή Δούμα σημαίνει ὅτι κάνει κάτι τό ἄπρεπο ἀκριβῶς ἀπέναντι στό λαό. Δέν μπορεῖ νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τίς ἀναλαμπές καλῆς

θέλησης νά βαδίσει μαζί μέ τό λαό. Ἕνας ἄλλος ὁμιλητής, ὁ κ. Ραγέβσκι, βάζει τό ζήτημα πιό ἀφηρημένα: «Πάντα στηριζόμασταν σέ ἀρχές, στό δρόμο ὅμως τῆς τακτικῆς κάνουμε συμβιβασμό. Θά βγεῖ τό συμπέρασμα ὅτι καταδικάσαμε τό σχέδιο Μπουλίγκιν, μᾶς ἔχει ὅμως κυριεύσει μεγάλη ἐπιθυμία νά γίνουμε λαϊκοί ἀντιπρόσωποι. Δέ θά ἀκολουθήσουμε αὐτό τόν ὀλισθηρό δρόμο». Ἐδῶ φυσικά ὁ κ. Ραγέβσκι λέει μιά μικρή ὑπερβολή, γιατί οἱ ὀσβομποζντέντσι *ποτέ δέ στηρίζονταν* σέ ἀρχές. Δέν εἶναι σωστό ἐπίσης νά ἀνάγουμε τό ζήτημα σέ ἁπλή ἄρνηση τοῦ συμβιβασμοῦ: οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες πού ἀφομοίωσαν τό πνεῦμα τοῦ μαρξισμοῦ δέ θά παραλείπανε νά παρατηρήσουν στόν ὁμιλητή πώς εἶναι ἀστεῖο νά ἀρνεῖται κανείς ἀπόλυτα τούς συμβιβασμούς πού ἐπιβάλλει ἡ ζωή, πώς ἡ οὐσία δέ βρίσκεται αὐτοῦ, ἀλλά στό νά ἔχει κανείς σαφῆ ἐπίγνωση καί νά ἐπιδιώκει σταθερά, κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες, τούς σκοπούς τοῦ ἀγώνα. Ἐπαναλαμβάνουμε ὅμως ὅτι τοῦ ἀστοῦ δημοκράτη τοῦ εἶναι κατά βάθος ξένη ἡ ὑλιστική τοποθέτηση τοῦ ζητήματος. Οἱ ἀμφιβολίες του ἀποτελοῦν ἁπλῶς σύμπτωμα τῆς βαθιᾶς διάσπασης πού ὑπάρχει μέσα στά διάφορα στρώματα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας.

Ὁ λογοκόπος κ. Ροντίτσεφ πού μίλησε μετά τόν κ. Ραγέβσκι λύνει εὔκολα τό ζήτημα: «Κάποτε εἴχαμε διαμαρτυρηθεῖ γιά τόν καινούργιο νόμο γιά τά ζέμστβο, μπήκαμε ὅμως στό ζέμστβο... Ἄν εἴχαμε δυνάμεις γιά νά πραγματοποιήσουμε τήν ἀποχή, θά ἔπρεπε νά τήν κηρύξουμε» (ἀλλά μήπως, ἐντιμότατοι, «δέν ὑπάρχουν δυνάμεις» γιά τό λόγο ὅτι τά συμφέροντα τῶν ἰδιοκτητῶν εἶναι ἐχθρικά πρός τήν ἀμετάκλητη πάλη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί ἐχθρικά πρός τούς ἐργάτες καί τήν ἀγροτιά;)...«Ὁ πρῶτος κανόνας τῆς στρατιωτικῆς τέχνης εἶναι: νά φεύγεις ἔγκαιρα»... (μά τό θεό, αὐτό ἀκριβῶς εἶπε ὁ ἱππότης τοῦ φιλελευθερισμοῦ τοῦ Τβέρ! Καί οἱ φιλελεύθεροι κοροϊδεύουν ἀκόμα τόν Κουροπάτκιν). «Ἡ ἀποχή θά γίνει στήν περίπτωση πού ἐμεῖς, μπαίνοντας στή Δούμα, θά πάρουμε πρῶτα πρῶτα τήν ἀπόφαση: „ἀποχωροῦμε. Αὐτή δέν εἶναι πραγματική ἀντιπροσώπευση, καί χωρίς πραγματική ἀντιπροσώπευση, ὅπως καί ἄν ἔχει τό πράγμα, κανείς δέν μπορεῖ πιά νά κάνει. Δόστε μας πραγματική ἀντιπροσώπευση". Αὐτή θά εἶναι πραγματική „ἀποχή"» (ἅ, βέβαια! νά πεῖς «δόστε»! — μήπως μπορεῖ νά ὑπάρχει κάτι πιό «πραγματικό» γιά τόν Μπαλαλάικιν τῶν ζέμστβο;[113] Δέν εἶχαν ἄδικο πού ξέσπασαν σέ γέλια ὅταν ὁ κ. Γκολοβίν τούς διηγήθηκε πῶς «μετέπεισε χωρίς δυσκολία» τό

γενικό διοικητή τῆς Μόσχας σχετικά μέ τούς φόβους ὅτι δῆθεν τό συνέδριο τῶν ζέμτσι θά αὐτοανακηρυχθεῖ συντακτική συνέλευση).

Ὁ κ. Κολιουμπάκιν εἶπε: «Οἱ προηγούμενοι ὁμιλητές ἔβαλαν τό ζήτημα ἔτσι: „Ἤ νά μποῦμε στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν ἤ νά μήν κάνουμε τίποτε“ (καί ἡ «Ἴσκρα» βάζει τό ζήτημα ἀκριβῶς ὅπως αὐτοί οἱ «προηγούμενοι ὁμιλητές» τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης). Πρέπει νά ἀποταθοῦμε στόν πληθυσμό, πού θά εἶναι ὅλος ἐνάντια στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν... Ἀποταθεῖτε στό λαό, πραγματοποιεῖστε στήν πράξη τήν ἐλευθερία τοῦ λόγου καί τοῦ συνέρχεσθαι. Μπαίνοντας ὅμως σ' ἕνα ὄργανο ἄχρηστο, χαντακώνεστε. Θά εἶστε ἐκεῖ μειοψηφία, καί ἡ μειοψηφία αὐτή θά χαντακώσει τόν ἑαυτό της στά μάτια τοῦ πληθυσμοῦ». Σ' αὐτό τό λόγο νιώθει πάλι κανείς τή σύνδεση τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς μέ τήν ἔκκληση πρός τήν ἀγροτιά, τή σημασία αὐτῆς τῆς ἰδέας σά στροφῆς ἀπό τόν τσάρο πρός τό λαό. Καί ὁ κ. Στσέπκιν σπεύδει μέ ὑπέροχη εἰλικρίνεια νά προβάλει ἀντιρρήσεις στό λόγο τοῦ κ. Κολιουμπάκιν, λόγο πού αὐτός τόν κατανόησε βαθιά: «Δέν πειράζει ἄν κάνουμε λάθος στά μάτια τοῦ λαοῦ, θά σώσουμε ὅμως τήν ὑπόθεση» (...*τήν ὑπόθεση τῆς ἀστικῆς τάξης*, θά φώναζαν ἀσφαλῶς οἱ ἐργάτες στόν ὁμιλητή, ἄν παραβρίσκονταν σ' αὐτή τήν ἀριστοκρατική συγκέντρωση). «Δέν ἀμφισβητῶ ὅτι πιθανόν νά χρειαστεῖ νά πάρουμε γρήγορα τόν ἐπαναστατικό δρόμο. Τό σχέδιο ὅμως τοῦ γραφείου (σχέδιο ἀπόφασης ἐνάντια στήν ἀποχή) θέλει νά τό ἀποφύγει αὐτό, γιατί ἐμεῖς καί ἀπό ἀνατροφή καί ἀπό τίς συμπάθειές μας» (ταξική ἀνατροφή, ταξικές συμπάθειες) «δέν εἴμαστε ἐπαναστάτες».

Σοφά σκέπτεται ὁ κ. Στσέπκιν! Καταλαβαίνει καλύτερα ἀπό τούς νεοϊσκριστές, ὅλους μαζί, ὅτι ἡ οὐσία δέ συνίσταται στήν ἐκλογή μέσων ἀλλά στή διαφορά τοῦ σκοποῦ. Πρέπει «νά σώσουμε τήν ὑπόθεση» τῆς ὑπάρχουσας τάξης πραγμάτων, αὐτοῦ βρίσκεται ἡ οὐσία. Δέν πρέπει νά ριψοκινδυνεύει κανείς, ἀκολουθώντας τόν ἐπαναστατικό δρόμο πού μπορεῖ νά ὁδηγήσει στή νίκη τῶν ἐργατῶν καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Μά ὁ δημαγωγός καί πολυλογάς κ. ντέ-Ρομπέρτι ἐκφράζεται ὁλότελα, ὁλότελα σά νεοϊσκριστής: «Τί θά κάνουμε ἄν τό σχέδιο, λόγω τοῦ ὅτι εἶναι ἀκατάλληλο, γίνει νόμος; Ἐξέγερση μέ τό ὅπλο στό χέρι;». (Πῶς μπορεῖ «νά συνδέει κανείς τήν ἐξέγερση μέ τή Δούμα», τί λέτε κ. Ρομπέρτι!; Τί κρίμα πού δέ γνωρίζεστε μέ τήν Μπούντ μας, θά σᾶς ἐξηγοῦσε ὅτι δέν μπορεῖ νά συνδέει

κανείς τά δυό αὐτά πράγματα.) «Νομίζω ὅτι μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ ἐξέγερση θαρθεῖ ὁπωσδήποτε. Τώρα ὅμως ἡ ἀντίσταση μπορεῖ νά εἶναι εἴτε ἁπλῶς παθητική, εἴτε παθητική μά πάντα ἕτοιμη νά μετατραπεῖ σέ ἐνεργό». (Ἄχ, τί ἀξιαγάπητος ριζοσπάστης! Καλό θά ἦταν νά χρησιμοποιοῦσε αὐτός τό σύνθημα: «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση» τῆς νέας «Ἴσκρα», — αὐτός θά μποροῦσε νά τραγουδήσει κάτι ἄριες, κάτι ἄριες. . .) «. . .νά δοθοῦν πληρεξούσια μόνο σ' ἐκείνους πού θά τραβήξουν ἀποφασιστικά νά πραγματοποιήσουν ὁπωσδήποτε τήν ἐπανάσταση». Νά ξέρετε ποιοί εἴμαστε ἐμεῖς! Λοιπόν; μήπως εἴχαμε ἄδικο ὅταν λέγαμε ὅτι ὁ Πάρβους συναντήθηκε καί ἀγκαλιάστηκε μ' ἕναν τέτοιο ὀσβομποζντενικό; ὅτι ἡ νέα «Ἴσκρα» τσίμπησε τό δόλωμα, παρασυρμένη ἀπό τά ὡραῖα δημαγωγικά λόγια τῶν τσιφλικάδων;

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 20,
10 τοῦ 'Οχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη)
1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ
ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ [114]

Ἀπό τή σύνταξη. Ἐμεῖς ἀπομέρους μας δέν μποροῦμε παρά νά ἐπικροτήσουμε τήν ἀπόλυτα σαφῆ καί συγκεκριμένη τοποθέτηση τοῦ ζητήματος ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή: εἴτε συγχώνευση μέ τό κόμμα μέ βάση τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου, εἴτε ἑνωτικό συνέδριο. Στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή ἀπόκειται νά κάνει τήν δριστική ἐκλογή. Ἄν ἀπορρίπτει τήν εἰσδοχή στό κόμμα μέ βάση τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου, τότε εἶναι ἀνάγκη ν' ἀρχίσει ἀμέσως ἡ προετοιμασία καί ἡ ἐπεξεργασία τῶν ὅρων γιά τό ἑνωτικό συνέδριο. Γι' αὐτό θά ἔπρεπε: 1ο, μέ ἀπόλυτη ἀκρίβεια νά δηλωθεῖ ἐπίσημα καί στά δυό μέρη ὅτι καταρχήν θεωρεῖται ἀναγκαία ἡ σύγκληση δυό συνεδρίων, ταυτόχρονα καί στό ἴδιο μέρος· 2ο, νά καθοριστεῖ ἐπίσης ἐπίσημα ὅτι ὅλες οἱ ὀργανώσεις κάθε μερίδας τοῦ κόμματος θά ὑποταχθοῦν ἀπόλυτα στίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου τῆς μερίδας τους. Μ' ἄλλα λόγια, οἱ ἀποφάσεις καί τῶν δυό συνεδρίων θά πρέπει νά ἔχουν ὑποχρεωτικό καί ὄχι συμβουλευτικό χαρακτήρα γιά τήν ἀντίστοιχη μερίδα τοῦ κόμματος· 3ο, εἶναι ἀνάγκη νά καθοριστεῖ ἐκ τῶν προτέρων καί συγκεκριμένα μέ βάση ποιές ἀκριβῶς ἀρχές συγκαλοῦνται τά συνέδρια, δηλ. ἀπό ποιές ἀκριβῶς ὀργανώσεις καί ἀπό πόσους ἀντιπροσώπους μέ θετική ψῆφο (γιά τή μερίδα τοῦ κόμματος πού ἀναγνώρισε τό ΙΙΙ Συνέδριο οἱ παράγραφοι 2 καί 3 καθορίζονται ἀπό τό καταστατικό τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ψηφίστηκε στό ΙΙΙ συνέδριο)· 4ο, πρέπει νά ἀρχίσουν ἀμέσως διαπραγματεύσεις γιά τό χρόνο καί τόν τόπο σύγκλησης τοῦ συνεδρίου (ὅσο γιά τούς ὅρους τῆς συγχώνευσης καί τή στιγμή τῆς συγχώνευσης τῶν δυό συνεδρίων σ' ἕνα, αὐτό θά τό ἀποφασίσουν πιά τά ἴδια τά συνέδρια)· 5ο, ἔχει ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία νά ἀρχίσει ἀμέσως ἡ ἐκπόνηση ἑνός

ὅσο τό δυνατόν πιό ἀκριβολογημένου καί λεπτομερειακοῦ σχεδίου συγχώνευσης, πού θά πρέπει νά ὑποβληθεῖ γιά ἔγκριση στά δυό συνέδρια. Αὐτό εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητο νά γίνει. Καί ἡ πείρα τῶν ἄλλων κομμάτων καί ἡ πείρα τοῦ κόμματός μας δείχνουν καθαρά πώς ἄν δέν ὑπάρχει ἕνα σχέδιο ἤ σχέδια ἕνωσης πού νά ἔχουν ἐκ τῶν προτέρων ἐκπονηθεῖ, δημοσιευτεῖ καί συζητηθεῖ ὁλόπλευρα, τά συνέδρια δέ θά εἶναι σέ θέση νά λύσουν ἕνα τόσο δύσκολο πρόβλημα.

Κι ἔτσι τό λόγο τώρα τόν ἔχει ἡ Ὀργανωτική ἐπιτροπή, καί τίς ἀποφάσεις της θά τίς περιμένουν μέ ἀνυπομονησία ὅλοι οἱ ὀπαδοί τῆς ἕνωσης.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 20, 10 τοῦ Ὀχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΟΡΓΙΣΜΕΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Τό ἄρθρο μας «Ἡ θεωρία τῆς αὐτόματης γέννησης» («Προλετάρι» φύλλο 16)* προκάλεσε μιά πολύ ὀργισμένη ἀπάντηση ἀπομέρους τῆς Μπούντ. Δέν τῆς στάθηκε μάλιστα ἀρκετό τό δικό της ὁπλοστάσιο τσουχτερῶν λέξεων καί δανείστηκε τέτοιες λέξεις καί ἀπό τόν Πλεχάνοφ, γνωστό ἀντίπαλο τῆς χονδροειδοῦς πολεμικῆς. Τί συμβαίνει λοιπόν; Γιατί ἐξοργίστηκε ἡ Μπούντ; Ἐπειδή ἐμεῖς ἀπό τό ἕνα μέρος διατυπώσαμε τήν ἐπιφύλαξη ὅτι τά παινέματα τῆς Μπούντ γιά τήν «Ἴσκρα» μπορεῖ νά ἔχουν εἰρωνικό χαρακτήρα, καί ἀπό τό ἄλλο εἰρωνευτήκαμε τήν ἀλληλεγγύη τῆς Μπούντ μέ τήν «Ἴσκρα» σ' ἕνα σωρό σημεῖα. Αὐτή τή διπροσωπία ἡ Μπούντ τή φορτώνει σέ μᾶς καί μᾶς κατηγορεῖ γιά ταχυδακτυλουργία κτλ., ἐνῶ *ἀποσιωπᾶ ἐντελῶς* ὅλη τήν ἀνάλυση πού δόσαμε γιά τά ἀναμφισβήτητα μή εἰρωνικά καί ἐξίσου ἀναμφισβήτητα μή σωστά ἐπιχειρήματα τῆς Μπούντ. Γιατί ἡ Μπούντ ἀποσιώπησε αὐτή τήν ἀνάλυση τῆς οὐσίας ἑνός ζητήματος πού τό ἀνακίνησε ἡ ἴδια; Ἐπειδή ἀπό τήν ἀνάλυση αὐτή φαίνεται *ἡ διπροσωπία τῆς ἴδιας τῆς Μπούντ*, πού ἀπό τό ἕνα μέρος ἀπαρνήθηκε τήν ἰσκρική τακτική «σχετικά μέ τή Δούμα» καί ἀπό τό ἄλλο ἐπανέλαβε μέ τόν πιό σοβαρό τρόπο πολλά ἰσκρικά λάθη. Ἐκεῖνο πού ἡ ἐξοργισμένη Μπούντ τό ἐξηγεῖ σά διπροσωπία δική μας στήν πραγματικότητα ἐξηγεῖται μέ τή *διπρόσωπη στάση τῆς Μπούντ* στό ζήτημα ἄν θά πρέπει νά προβάλουμε τό σύνθημα τῆς σύγκλησης τῆς συντακτικῆς συνέλευσης ἀπό μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση ἤ ἀπό τόν τσάρο ἤ ἀπό τήν Κρατική δούμα, ἤ τό σύνθημα τῆς αὐτόματης γέννησης αὐτῆς τῆς συντακτικῆς συνέλευσης. Δείξαμε ὅτι ἡ Μπούντ *μπερδεύτηκε σ' αὐτό τό ζήτη-*

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 232 - 237. *Ἡ Σύντ.*

μα. Ἡ Μπούντ κι ὥς τώρα δέν ἔδοσε σταράτη ἀπάντηση σ' αὐτό τό ζήτημα. Καί ἄν ἡ Μπούντ βρίζει τώρα γιατί τῆς δείξαμε τόν καθρέφτη, θά τῆς ἀπαντήσουμε μέ τήν παροιμία: «Δέ φταίει ὁ καθρέφτης, ἄν. . .».

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 20, 10 τοῦ 'Οχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΜΕΝΣΕΒΙΚΩΝ

Μᾶς ἔστειλαν τίς πολυγραφημένες ἀποφάσεις τῆς «Ἱδρυτικῆς (!;) συνδιάσκεψης τοῦ Νότου» τῶν μενσεβίκων [115]. Θά ξαναμιλήσουμε γιά τή σπουδαιότερη ἀπόφαση (τήν ἀπόφαση γιά τήν Κρατική δούμα). Γιά τήν ὥρα ἄς σημειώσουμε ὅτι ἀπό τά δυό κύρια σημεῖα τῆς ἰσκρικῆς «τακτικῆς γιά τή Δούμα» ἡ συνδιάσκεψη ἀπέρριψε τήν «ἄσκηση πίεσης γιά τήν ἐκλογή στήν Κρατική δούμα τῶν ἀποφασιστικῶν» (στό πνεῦμα τοῦ Μάρτοφ, τοῦ Τσερεβάνιν, τοῦ Πάρβους), ἀποδέχτηκε ὅμως «τήν ὀργάνωση παλλαϊκῶν ἐκλογῶν γιά συντακτική συνέλευση». Στό ζήτημα τῆς σύνθεσης τῆς σύνταξης τῆς «Ἴσκρα» πάρθηκαν τρεῖς ἀποφάσεις, ὡστόσο ὅμως τό ζήτημα μένει ἐκκρεμές. Ἡ μιά ἀπόφαση παρακαλεῖ τόν Ἀξελρόντ νά μή φύγει ἀπό τή σύνταξη, ἡ ἄλλη παρακαλεῖ τόν Πλεχάνοφ νά γυρίσει πίσω στή σύνταξη (μάλιστα ἡ συνδιάσκεψη — ἀσφαλῶς, χωρίς νά θέλει νά κάνει πνεῦμα — ἐκφράζει τήν «ἀπορία» της ἀπ' ἀφορμή τήν ἀποχώρηση τοῦ Πλεχάνοφ), ἡ τρίτη εὐχαριστεῖ τήν «Ἴσκρα», τῆς ἐκφράζει πλήρη ἐμπιστοσύνη κτλ., τό ζήτημα ὅμως τῆς σύνθεσης τῆς σύνταξης τό «παραπέμπει γιά ὁριστική λύση στήν πανρωσική ἱδρυτική συνδιάσκεψη». Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ «πρώτη πανρωσική συνδιάσκεψη» «παρέπεμψε» τό ζήτημα γιά λύση στίς τοπικές ὀργανώσεις. Οἱ τοπικές ὀργανώσεις τό «παραπέμπουν» γιά λύση στήν *ἱδρυτική* συνδιάσκεψη... Αὐτό λέγεται, ἴσως, ἐξάλειψη τῆς γραφειοκρατίας καί τῆς τυπολατρίας... Καί ὅσο ἐκκρεμεῖ τό ζήτημα, ἡ «Ἴσκρα» χρησιμοποιεῖ τόν τίτλο τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου, τίτλο πού δέν τῆς τόν ἔδοσαν οὔτε καί οἱ ὀπαδοί της. Βολική θέση, τί νά πεῖ κανείς!

Τό ὀργανωτικό καταστατικό τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Νότου εἶναι ἀντίγραφο ἀπό τό ἤδη γνωστό καταστατικό [116], μέ μικρές ὡστόσο ἀλλαγές· προστέθηκε τό ἄρθρο: «ἀνώτατο ὄργανο τοῦ

κόμματος εἶναι τό συνέδριο τοῦ κόμματος πού συγκαλεῖται, ἄν εἶναι δυνατόν, μιά φορά τό χρόνο». Χαιρετίζουμε θερμά αὐτή τή βελτίωση. Ὅσον ἀφορᾶ τό νέο καί ἔξοχο ἐδάφιο ὅτι «ἡ ΚΕ ἐκλέγεται στό συνέδριο», ὅσον ἀφορᾶ τήν ὑπέροχη εὐχή νά καθορίζεται (ἔστω καί στό μέλλον) στό συνέδριο καί τό ζήτημα τῆς σύνθεσης τῆς σύνταξης, ἡ βελτίωση αὐτή ἀποδείχνει κίνηση πρός τήν κατεύθυνση τῶν ἀποφάσεων τοῦ III συνεδρίου. Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι ὕστερα ἀπό τέσσερις περίπου μῆνες ἡ ἑπόμενη «ἱδρυτική» συνδιάσκεψη θά καθορίσει ἐπίσης καί τόν τρόπο σύγκλησης τῶν συνεδρίων, τῶν ἀνώτατων αὐτῶν ὀργάνων τοῦ κόμματος... Στό ζήτημα τῆς ἕνωσης ἡ συνδιάσκεψη δυστυχῶς τά μασάει καί δέ λέει ἀνοιχτά: θέλετε νά ἑνωθεῖτε πάνω στίς βάσεις πού χάραξε τό III συνέδριο; ἄν ὄχι, θέλετε νά προετοιμάσετε δυό συνέδρια ταυτόχρονα καί στό ἴδιο μέρος; Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι ἡ ἑπόμενη «ἱδρυτική» συνδιάσκεψη (καλά θά ἦταν νά μή γινόταν ὕστερα ἀπό τέσσερις μῆνες μά πιό γρήγορα!) θά ἀποφασίσει γι' αὐτό τό ζήτημα.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 20,
10 τοῦ 'Οχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη)
1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

Η ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ [117]

Ἡ «ἱδρυτική συνδιάσκεψη τοῦ Νότου» τῶν μενσεβίκων πῆρε πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα τήν παρακάτω ἀπόφαση: «Ἡ συνδιάσκεψη τῶν ὀργανώσεων τοῦ Νότου, ἀφοῦ μελέτησε τά ντοκουμέντα, ἀπό τά ὁποῖα φαίνεται ὅτι ὁ σ. Λένιν, χωρίς νά κάνει καμιά ἐνέργεια γιά τήν ἐπίτευξη συμφωνίας μέ τή „μειοψηφία" πάνω στό ζήτημα τῆς ἀντιπροσώπευσης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές Γραφεῖο, ἔκανε τό ζήτημα αὐτό ἀντικείμενο πάλης ἀνάμεσα στίς δυό μερίδες τοῦ κόμματος, προβάλλοντας στήν πρώτη γραμμή τά μικροζητήματα τῶν φραξιονιστικῶν διαφωνιῶν, ἐκφράζει γι' αὐτό τή βαθιά της λύπη καί ταυτόχρονα παρακαλεῖ τόν σ. Πλεχάνοφ νά ἐξακολουθήσει νά ἀντιπροσωπεύει τή δική μας μερίδα τοῦ κόμματος στό Διεθνές Γραφεῖο καί ἀπευθύνεται πρός ὅλες τίς ὀργανώσεις τῆς „πλειοψηφίας" μέ τήν πρόταση νά πάρουν ἀμέσως θέση πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα καί ἀπό τήν πλευρά τους νά ἐξουσιοδοτήσουν τόν σ. Πλεχάνοφ γι' αὐτή τήν ἀντιπροσώπευση, πρός τό συμφέρον τῆς ἑνότητας πού ἐπιδιώκουμε καί πρός τό συμφέρον τῆς διατήρησης τοῦ ἐξίσου ἀκριβοῦ γιά ὅλους μας κύρους τοῦ ΣΔΕΚΡ μπροστά σ' ὅλα τά ἄλλα σοσιαλιστικά κόμματα ὅλων τῶν ἄλλων χωρῶν».

Ἡ ἀπόφαση αὐτή ὑποχρεώνει τόν ὑποφαινόμενο νά ἐκθέσει πῶς ἔχει στήν οὐσία τό ζήτημα: 1) Οἱ μενσεβίκοι δέν μποροῦν παρά νά ξέρουν ὅτι ὅλες ἀνεξαιρέτως οἱ συμφωνίες ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ΚΕ πού βρίσκεται στή Ρωσία. Μιλώντας σκόπιμα μόνο γιά τόν «σ. Λένιν», λένε ψέματα. 2) Ἀμέσως μετά τό ΙΙΙ συνέδριο δυό μέλη τῆς ΚΕ, πού βρίσκονται στή Ρωσία, ἀποτάθηκαν προσωπικά στόν Πλεχάνοφ, ἐκφράζοντας τήν ἐπιθυμία νά τόν δοῦν καί ἀντιπρόσωπο τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές Γραφεῖο καί διευθυντή τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὀργάνου. Ὁ Πλεχάνοφ ἀρ-

νήθηκε. Ἡ φράση «καμιά ἐνέργεια...» βασίζεται στήν ἀπομάκρυνση ἀπό τήν ἀλήθεια. 3) Ὁ Πλεχάνοφ, ὅταν, ὕστερα ἀπ' αὐτή τήν ἄρνηση, ἀποχώρησε ἀπό τή σύνταξη τῆς «Ἴσκρα», δήλωσε (στίς 29 τοῦ Μάη) στόν τύπο, *χωρίς νά ἀπευθυνθεῖ στήν ΚΕ* τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅτι θά δεχτεῖ νά ἀντιπροσωπεύει *μόνο* καί τίς δυό μερίδες τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ρώτησε μέσω τοῦ τύπου αὐτούς πού ἀναγνωρίζουν τό ΙΙΙ συνέδριο ἄν εἶναι σύμφωνοι. 4) Ἡ σύνταξη τῆς «Προλετάρι» ἀναδημοσίευσε ἀμέσως (στό φύλλο 5 τῆς 26 (13) τοῦ Ἰούνη) τή δήλωση τοῦ Πλεχάνοφ, προσθέτοντας ὅτι τό ζήτημα ἔχει ὑποβληθεῖ στήν κρίση τῆς ΚΕ. 5) Ὡσότου λύσει τό ζήτημα ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή, ἐγώ ἦρθα σέ ἐπαφή μέ τό Διεθνές Γραφεῖο ἐξονόματος τῆς ΚΕ γιά νά ἐνημερώσω τό Διεθνές Γραφεῖο σχετικά μέ τό ΙΙΙ συνέδριο καί γιά νά ἐνημερώνω τήν ΚΕ γιά τίς ἐργασίες τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου καί ταυτόχρονα δήλωσα ὅτι τό ζήτημα τῆς ἀντιπροσώπευσης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές Γραφεῖο δέν ἔχει ἀκόμα λυθεῖ *. Μ' ἄλλα λόγια: ἡ ΚΕ εἶχε ἐπαφή μέ τό Διεθνές Γραφεῖο μέσω τοῦ ἀντιπροσώπου της στό ἐξωτερικό, ὡσότου λυθεῖ τό ζήτημα τοῦ εἰδικοῦ ἀντιπροσώπου της στό Γραφεῖο. 6) Δηλώνοντας στό Διεθνές Γραφεῖο ἀνοιχτά καί συγκεκριμένα ὅτι ἡ ἐπαφή μου μαζί του ἔχει προσωρινό χαρακτήρα, δέν πρόβαλα *κανένα* ζήτημα γιά «πάλη» καί «διαφωνίες», ἀλλά ἀνακοίνωσα ἀποκλειστικά τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου, πράγμα πού ἤμουν ὑποχρεωμένος νά κάμω ὁπωσδήποτε. 7) Ὁ Πλεχάνοφ ἔστειλε στό Διεθνές Γραφεῖο στίς 16 *τοῦ Ἰούνη* ἕνα γράμμα, στό ὁποῖο (α) βεβαίωνε λαθεμένα πώς ἔχει κιόλας ἐξουσιοδοτηθεῖ νά ἀντιπροσωπεύει καί τίς δυό μερίδες, καί (β) διηγήθηκε τό ἱστορικό τῆς διάσπασης ἀπό τόν καιρό τοῦ ΙΙ συνεδρίου καί τό διηγήθηκε μέ πολλές ἀποκλίσεις ἀπό τήν ἀλήθεια, μέ ἐντελῶς μενσεβίκικο πνεῦμα, χαρακτηρίζοντας τή σύγκληση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή «πράξη τελείως αὐθαίρετη», χαρακτηρίζοντας τούς συμφιλιωτιστές τοῦ κόμματός μας «βάλτο», λέγοντας ὅτι στό συνέδριο ἦταν «κάπου οἱ μισές ἀπό τίς ὀργανώσεις „μέ πλήρη δικαιώματα“», ὅτι τό συνέδριο ἦταν μιά «ἕνωση τῶν ὑπερκεντριστῶν καί τοῦ βάλτου» κτλ.

8) Τό γράμμα αὐτό τοῦ Πλεχάνοφ τό ἀνασκεύασα παράγραφο πρός παράγραφο στό γράμμα μου πρός τό Διεθνές Γραφεῖο τῆς *24 τοῦ Ἰούλη 1905* ** (γιά τό γράμμα τοῦ Πλεχάνοφ ἔμαθα

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 224. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 121–124. *Ἡ Σύντ.*

μόνο ένα μήνα μετά τήν άποστολή του άπό τόν Πλεχάνοφ, δταν τό Διεθνές Γραφείο μοϋ έστειλε άντίγραφό του). Σχετικά μέ τό «βάλτο» έγραφα στό γράμμα μου: «Είναι σωστό δτι στό κόμμα μας υπάρχει „βάλτος". Στή διάρκεια τής έσωκομματικής πάλης τά μέλη του περνοϋσαν διαρκώς άπό τή μιά πλευρά στήν άλλη. Πρώτος τέτοιος αυτόμολος ήταν ό Πλεχάνοφ, πού τό Νοέμβρη τοϋ 1903 πέρασε άπό τήν πλειοψηφία στή μειοψηφία καί στίς 29 τοϋ Μάη 1905 έφυγε άπό τή μειοψηφία, άποχωρώντας άπό τή σύνταξη τής „Ίσκρα". Δέν έπιδοκιμάζουμε αυτά τά περάσματα, νομίζουμε δμως δτι δέν μπορεί νά θεωρηθοϋμε έμεϊς υπεύθυνοι άν άνθρωποι άναποφάσιστοι, μέλη τοϋ „βάλτου", ύστερα άπό πολλές ταλαντεύσεις έκδηλώνουν τήν τάση νά μάς άκολουθήσουν». Όσον άφορά τή σημερινή κατάσταση πού δημιουργήθηκε μετά τή διάσπαση, υποστήριζα στό ίδιο γράμμα δτι είναι άνάγκη νά έχει τό Διεθνές Γραφείο «πλήρη μετάφραση όλων τών άποφάσεων τής συνδιάσκεψης». «Άν ή „Ίσκρα" δέ θελήσει νά στείλει στό Γραφείο αυτή τή μετάφραση, — έγραφα σέ συνέχεια, — είμαστε πρόθυμοι νά κάνουμε έμεϊς αυτή τή δουλειά».

Άς κρίνουν τώρα οί άναγνώστες άν ή στάση τοϋ Πλεχάνοφ έχει καμιά σχέση μέ τήν άμεροληψία, καί ή έκθεση τοϋ ζητήματος άπομέρους τής νέας συνδιάσκεψης μέ τήν άλήθεια. Ποιός φταίει γιά τήν υπόσκαψη τοϋ κύρους τοϋ ΣΔΕΚΡ; γιά τήν πρωτοβουλία τής ένημέρωσης τοϋ Διεθνοϋς Γραφείου σχετικά μέ τό ιστορικό τής διάσπασης μετά τό ΙΙ συνέδριο; γιά τήν προβολή τών «φραξιονιστικών διαφωνιών»;;

Ν. Λένιν

P. S. Γιά νά έκπληρωθεϊ ή έπιθυμία τής συνδιάσκεψης τοϋ Νότου, πού θέλει νά ξέρει τή γνώμη τών όργανώσεων τής πλειοψηφίας, δημοσιεύεται παρακάτω ή άπόφαση τής Έπιτροπής Κοστρομά τοϋ ΣΔΕΚΡ [118] πού στάλθηκε τόν Αύγουστο τοϋ 1905. Άλλες άποφάσεις πάνω σ' αυτό τό ζήτημα δέν πήρε ή σύνταξη.

«Προλετάρι» άρ. φύλλου 20, 10 τοϋ Όχτώβρη (27 τοϋ Σεπτέμβρη) 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τής έφημερίδας «Προλετάρι», άφοϋ έγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΑΠΟ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ [119]

'Από τή σύνταξη. Δημοσιεύουμε περικοπές άπό τό γράμμα ένός συντρόφου, μέλους μιᾶς άπό τίς ἐπιτροπές τοῦ κόμματός μας. Ὁ σύντροφος αὐτός εἶναι ἕνας άπό τούς λίγους πού ὄχι μόνον στέλνουν ἀνταποκρίσεις στό ΚΟ, ἀλλά καί συζητοῦν γιά τό πῶς *αὐτοί* καταλαβαίνουν τήν τακτική, γιά τό πῶς *αὐτοί* τήν ἐφαρμόζουν. Χωρίς τέτοιες συζητήσεις, πού δέν προορίζονται καθόλου εἰδικά γιά τόν τύπο, εἶναι ἀδύνατη ἡ ἀπό κοινοῦ ἐπεξεργασία μιᾶς κομματικῆς τακτικῆς παραδεκτῆς ἀπό ὅλους. Χωρίς τέτοια ἀνταλλαγή γνωμῶν μέ τούς πρακτικούς ἡ σύνταξη μιᾶς ἐφημερίδας πού βγαίνει στό ἐξωτερικό δέν μπορεῖ ποτέ νά ἐκφράζει πραγματικά τή φωνή ὅλου τοῦ κόμματος. Γι' αὐτό καί δημοσιεύουμε τή γνώμη τοῦ συντρόφου, πού μελέτησε ἕνα μικρό μόνο μέρος τῶν νεότατων ἐκδόσεών μας, θέλοντας νά παρακινήσουμε ὅσο τό δυνατόν μεγαλύτερο ἀριθμό συντρόφων-πρακτικῶν γιά παρόμοια συζήτηση καί ἀνταλλαγή γνωμῶν πάνω σ' ὅλα τά κομματικά ζητήματα.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 20,
10 τοῦ 'Οχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη)
1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΟΙ ΜΑΤΩΜΕΝΕΣ ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ[120]

Γενεύη, 10 τοῦ Ὀχτώβρη (27/IX) 1905.

Καινούργιο ξέσπασμα τῆς ἐργατικῆς ἐξέγερσης — μαζική ἀπεργία καί ὁδομαχίες στή Μόσχα. Στήν πρωτεύουσα στίς 9 τοῦ Γενάρη βρόντηξε τό πρῶτο ἀστραπόβροντο τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξόρμησης τοῦ προλεταριάτου. Τό μπουμπουνητό του ἀντήχησε σ' ὅλη τή Ρωσία, ξεσηκώνοντας μέ πρωτοφανῆ ταχύτητα πάνω ἀπό ἕνα ἑκατομμύριο προλεταρίους σ' ἕνα τιτάνιο ἀγώνα. Τήν Πετρούπολη τήν ἀκολούθησαν καί οἱ ἀκρινές περιοχές, ὅπου ἡ ἐθνική καταπίεση δυνάμωσε τήν ἤδη ἀφόρητη πολιτική καταπίεση. Ἡ Ρίγα, ἡ Πολωνία, ἡ Ὀδησσός, ὁ Καύκασος ἔγιναν μέ τή σειρά τους ἑστίες τῆς ἐξέγερσης, πού μήνα μέ τό μήνα, βδομάδα μέ τή βδομάδα ἐπεκτεινόταν σέ πλάτος καί σέ βάθος. Τώρα τό πράγμα ἔφτασε ὥς τό κέντρο τῆς Ρωσίας, ὥς τήν καρδιά τῶν «πραγματικά ρωσικῶν» περιοχῶν, πού μέ τή σταθερότητά τους συγκινοῦσαν περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη περιοχή τούς ἀντιδραστικούς. Μιά σειρά περιστατικά ἐξηγοῦν αὐτή τή σχετική σταθερότητα, δηλ. τήν καθυστέρηση τοῦ κέντρου τῆς Ρωσίας: καί οἱ λιγότερο ἀναπτυγμένες μορφές τῆς μεγάλης βιομηχανίας πού ἀγκάλιασε τεράστιες ἐργατικές μάζες, πού ὅμως εἶχε σέ μικρότερο βαθμό κόψει τούς δεσμούς της μέ τή γῆ καί σέ μικρότερο βαθμό συγκεντρώσει τούς προλεταρίους στά πνευματικά κέντρα· — καί ἡ μεγάλη ἀπομάκρυνση ἀπό τό ἐξωτερικό· — καί ἡ ἔλλειψη ἐθνικῆς διχόνοιας. Τό ἐργατικό κίνημα, πού μέ τόση ἰσχυρή δύναμη ἐκδηλώθηκε σ' αὐτήν τήν περιοχή ἀκόμα ἀπό τά 1885–1886[121], σά νά νεκρώθηκε γιά πολύν καιρό καί οἱ προσπάθειες τῶν σοσιαλδημοκρατῶν δεκάδες καί ἑκατοντάδες φορές τσακίζονταν, σκοντάφτοντας στό ἐμπόδιο πού δημιουργοῦσαν οἱ ἐξαιρετικά δύσκολες τοπικές συνθῆκες δουλειᾶς.

Ἐπιτέλους ὅμως ἀναταράχτηκε καί τό κέντρο. Ἡ ἀπεργία τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ [122] ἔδειξε ἀναπάντεχα τή μεγάλη πολιτική ὡριμότητα τῶν ἐργατῶν. Ὁ ἀναβρασμός σ' ὅλη τήν κεντρική βιομηχανική περιοχή ὕστερα ἀπ' αὐτή τήν ἀπεργία δυνάμωνε πιά καί ἐπεκτεινόταν ἀδιάκοπα. Τώρα ὁ ἀναβρασμός αὐτός ἄρχισε νά ξεχειλίζει, ἄρχισε νά μετατρέπεται σέ ἐξέγερση. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι στό ξέσπασμα αὐτό συνέβαλαν καί οἱ ἐπαναστάτες φοιτητές τῆς Μόσχας, πού τώρα μόλις ψήφισαν μιά ἀπόφαση ἐντελῶς ἀνάλογη μέ τήν ἀπόφαση τῆς Πετρούπολης. Στήν ἀπόφαση αὐτή στιγματίζουν τήν Κρατική δούμα καί καλοῦν στήν πάλη γιά τή δημοκρατία, γιά τό σχηματισμό προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Οἱ «φιλελεύθεροι» καθηγητές, πού μόλις πρίν ἀπό λίγο εἶχαν ἐκλέξει ἕναν πολύ φιλελεύθερο πρύτανι, τόν περιβόητο κ. Τρουμπετσκόι, ἔκλεισαν τό πανεπιστήμιο κάτω ἀπό τίς ἀπειλές τῆς ἀστυνομίας: φοβόνταν, ὅπως εἶπαν, μήν ἐπαναληφθεῖ τό μακελιό τῆς Τιφλίδας [123] μέσα στό πανεπιστήμιο. Τό μόνο πού κατάφεραν ἦταν νά ἐπιταχύνουν τήν αἱματοχυσία στούς δρόμους, ἔξω ἀπό τό πανεπιστήμιο.

Ὅσο μποροῦμε νά κρίνουμε ἀπό τίς σύντομες τηλεγραφικές πληροφορίες τῶν ἐφημερίδων τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἡ πορεία τῶν γεγονότων στή Μόσχα ἦταν ἡ «συνηθισμένη» καί δέν ξέφυγε, σά νά λέμε, ἀπό τόν κανόνα πού ἐπικρατεῖ μετά τίς 9 τοῦ Γενάρη. Ἄρχισε ἡ ἀπεργία τῶν τυπογράφων πού ἐπεκτάθηκε γρήγορα. Τό Σάββατο, 24 τοῦ Σεπτέμβρη (7 τοῦ Ὀχτώβρη) δέ δούλευαν κιόλας τά τυπογραφεῖα, τά ἠλεκτρικά τράμ, τά καπνεργοστάσια. Δέ βγῆκαν οἱ ἐφημερίδες. Ἀναμενόταν γενική ἀπεργία τῶν ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν καί τῶν σιδηροδρομικῶν. Τό βράδυ ἔγιναν μεγάλες διαδηλώσεις, στίς ὁποῖες ἐκτός ἀπό τούς τυπογράφους πῆραν μέρος καί ἐργάτες ἄλλων ἐπαγγελμάτων, φοιτητές κλπ. Οἱ κοζάκοι καί οἱ χωροφύλακες διέλυσαν πολλές φορές τούς διαδηλωτές, αὐτοί ὅμως ξανασυγκεντρώνονταν. Τραυματίστηκαν πολλοί ἀστυνομικοί. Οἱ διαδηλωτές πετοῦσαν πέτρες καί πυροβολοῦσαν μέ περίστροφα. Τραυματίστηκε βαριά ἕνας ἀξιωματικός πού διοικοῦσε τμῆμα χωροφυλάκων. Σκοτώθηκε ἕνας ἀξιωματικός τῶν κοζάκων, ἕνας χωροφύλακας καί ἄλλοι.

Στήν ἀπεργία προσχώρησαν τό Σάββατο καί οἱ ἀρτεργάτες.

Τήν Κυριακή, 25 τοῦ Σεπτέμβρη (8 τοῦ Ὀχτώβρη) τά γεγονότα πῆραν ξαφνικά ἀπειλητική τροπή. Ἀπό τίς 11 τό πρωί οἱ ἐργάτες ἄρχισαν νά συγκεντρώνονται στούς δρόμους, ἰδιαίτερα στή λεωφόρο Στραστνόι καί σέ ἄλλα μέρη. Τό πλῆθος τραγουδοῦσε

τή Μασσαλιώτιδα. Τά τυπογραφεῖα πού ἀρνήθηκαν νά ἀπεργήσουν οἱ ἀπεργοί τά σπάσανε. Οἱ κοζάκοι κατόρθωναν νά διαλύουν τούς διαδηλωτές μόνο ὕστερα ἀπό πολύ πεισματική ἀντίσταση.

Μπροστά στό κατάστημα Φιλίπποφ, κοντά στό σπίτι τοῦ γενικοῦ διοικητῆ, συγκεντρώθηκε ἕνα πλῆθος ἀπό τετρακόσιους, κυρίως καλφάδες-ἀρτεργάτες. Οἱ κοζάκοι ἐπιτέθηκαν ἐνάντια στό πλῆθος. Οἱ ἐργάτες χώθηκαν μέσα στό σπίτι, ἀνέβηκαν στή στέγη κι ἔριχναν ἀπό κεῖ βροχή τίς πέτρες πάνω στούς κοζάκους. Οἱ κοζάκοι πυροβολοῦσαν στή στέγη, καί ἐπειδή δέν ἦταν σέ θέση νά ἐκτοπίσουν τούς ἐργάτες πέρασαν σέ κανονική πολιορκία. Τό σπίτι περικυκλώθηκε, ἕνα τμῆμα τῆς ἀστυνομίας καί δυό λόχοι γρεναδιέρων ἐνεργήσανε κυκλωτική κίνηση, διεισδύσανε στό σπίτι ἀπό τά νῶτα καί τελικά κατέλαβαν καί τή στέγη. Πιάστηκαν 192 ἀρτεργάτες. Ὀχτώ ἀπό τούς συλληφθέντες εἶναι τραυματισμένοι, δυό ἐργάτες σκοτώθηκαν (τό ξαναλέμε ὅτι ὅλα αὐτά εἶναι ἀποκλειστικά τηλεγραφικές εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού ἀπέχουν, ἐννοεῖται, πολύ ἀπό τήν πραγματικότητα καί δίνουν μόνο μιά κατά προσέγγιση εἰκόνα γιά τίς διαστάσεις τῆς μάχης). Μιά σοβαρή βελγική ἐφημερίδα δημοσιεύει τήν πληροφορία ὅτι οἱ θυρωροί καθάριζαν μέ ἐπιμέλεια στούς δρόμους τά ἴχνη τοῦ αἵματος· αὐτή ἡ μικρολεπτομέρεια — λέει ἡ ἐφημερίδα — μαρτυρεῖ περισσότερο ἀπό μακροσκελεῖς ἀπολογισμούς τή σοβαρότητα τοῦ ἀγώνα.

Γιά τή σφαγή στήν Τβερσκάγια, ὅπως φαίνεται, ἐπιτράπηκε νά γράψουν οἱ ἐφημερίδες τῆς Πετρούπολης. Μά τήν ἑπομένη κιόλας ἡ λογοκρισία φοβήθηκε τή δημοσιότητα. Ἀπό τή Δευτέρα, 26 τοῦ Σεπτέμβρη (9 τοῦ Ὀχτώβρη) τά ἐπίσημα τηλεγραφήματα ἄρχισαν νά λένε πώς καμιά σοβαρή ταραχή δέν ἔγινε στή Μόσχα. Στά γραφεῖα ὅμως τῶν ἐφημερίδων τῆς Πετρούπολης ἔφτασαν τηλεφωνικά διαφορετικές εἰδήσεις. Φαίνεται ὅτι τό πλῆθος συγκεντρώθηκε πάλι κοντά στό σπίτι τοῦ γενικοῦ διοικητῆ. Οἱ συγκρούσεις ἦταν σφοδρές. Οἱ κοζάκοι πυροβόλησαν πολλές φορές. Ὅταν ξεπέζεψαν γιά νά πυροβολήσουν, τά ἄλογά τους τσαλαπάτησαν πολύν κόσμο. Πρός τό βράδυ πλήθη ἐργατῶν, κρατώντας ξεδιπλωμένες κόκκινες σημαῖες, γέμισαν τίς λεωφόρους μέ ἐπαναστατικές κραυγές. Τό πλῆθος ἔσπαζε τά ἀρτοποιεῖα καί τά ὁπλοπωλεῖα. Τελικά τό πλῆθος διαλύθηκε ἀπό τήν ἀστυνομία. Ὑπάρχουν πολλοί τραυματίες. Τό κεντρικό τηλεγραφεῖο φρουρεῖται ἀπό λόχο στρατιωτῶν. Γενικεύθηκε ἡ ἀπεργία τῶν ἀρτεργατῶν. Ὁ ἀναβρασμός μέσα στούς φοιτητές

ὅλο καί δυναμώνει. Οἱ συγκεντρώσεις γίνονται ὅλο καί πιό πολυπληθεῖς καί πιό ἐπαναστατικές. Ὁ ἀνταποκριτής τῶν «*Τάιμς*» στήν Πετρούπολη γράφει γιά προκηρύξεις πού κυκλοφόρησαν στήν Πετρούπολη καί καλοῦν στόν ἀγώνα, γιά τόν ἀναβρασμό πού ὑπάρχει στούς ἐκεῖ ἀρτεργάτες, γιά μιά διαδήλωση πού ὁρίστηκε γιά τό Σάββατο 1 (14) τοῦ Ὀχτώβρη, γιά ἐξαιρετικά ἀνησυχαστικές διαθέσεις τοῦ κοινοῦ.

Ὅσο πενιχρές καί ἄν εἶναι αὐτές οἱ πληροφορίες, ἐπιτρέπουν ὡστόσο νά βγάλει κανείς τό συμπέρασμα ὅτι τό ξέσπασμα τῆς ἐξέγερσης στή Μόσχα δέν ἀποτελεῖ, σέ σύγκριση μέ τά ἄλλα ξεσπάσματα, ἀνώτερη βαθμίδα τοῦ κινήματος. Δέν ὑπάρχει οὔτε δράση προετοιμασμένων ἀπό πρίν καί καλά ἐξοπλισμένων ἐπαναστατικῶν τμημάτων, οὔτε πέρασμα μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ ἔστω καί ὁρισμένων τμημάτων στρατοῦ, οὔτε πλατιά χρησιμοποίηση «νέων» εἰδῶν λαϊκοῦ ὁπλισμοῦ, βομβῶν (πού στήν Τιφλίδα στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη (9 τοῦ Ὀχτώβρη) προκάλεσαν τέτοιον πανικό στούς κοζάκους καί στούς στρατιῶτες). Ἐφόσον λείπει ἕνας ὁποιοσδήποτε ἀπό τούς ὅρους αὐτούς, ἦταν ἀδύνατο νά ὑπολογίζει κανείς πώς θά μποροῦσε νά εἶχε ἐξοπλιστεῖ μεγάλος ἀριθμός ἐργατῶν καί νά νικήσει ἡ ἐξέγερση. Ἡ σημασία τῶν γεγονότων τῆς Μόσχας, ὅπως τό σημειώσαμε ἤδη, εἶναι ἄλλη: τά γεγονότα αὐτά ἀποτελοῦν βάπτισμα πυρός ἑνός μεγάλου κέντρου, τράβηγμα μιᾶς τεράστιας βιομηχανικῆς περιφέρειας σέ σοβαρή πάλη.

Ἡ ἄνοδος τῆς ἐξέγερσης στή Ρωσία δέ συντελεῖται καί δέν μπορεῖ, βέβαια, νά συντελεῖται μέ ἰσόμετρο καί κανονικό τρόπο. Στήν Πετρούπολη στίς 9 τοῦ Γενάρη τό χαρακτηριστικό γνώρισμα ἦταν ἡ γοργή καί ὁμόθυμη κινητοποίηση τεράστιων ἄοπλων μαζῶν πού δέν τραβοῦσαν γιά ἀγώνα, πού πῆραν ὅμως ἕνα μεγάλο δίδαγμα ἀγώνα. Στήν Πολωνία καί στόν Καύκασο τό κίνημα διακρίνεται γιά τό τεράστιο πεῖσμα του, γιά τή σχετικά πιό συχνή χρησιμοποίηση ὅπλων καί βομβῶν ἀπό τόν πληθυσμό. Στήν Ὀδησσό χαρακτηριστικό γνώρισμα ἦταν τό πέρασμα τμήματος στρατοῦ μέ τό μέρος τῶν ἐξεγερμένων. Σέ ὅλες τίς περιπτώσεις καί πάντα τό κίνημα ἦταν στή βάση του προλεταριακό, ἀδιάρρηκτα ἑνωμένο μέ τή μαζική ἀπεργία. Στή Μόσχα τό κίνημα ξετυλίχτηκε μέσα στά ἴδια πλαίσια, ὅπως καί σέ μιά σειρά ἄλλα λιγότερο μεγάλα βιομηχανικά κέντρα.

Μπροστά μας τώρα μπαίνει, ὅπως εἶναι φυσικό, τό ἐρώτημα: θά σταματήσει ἄραγε τό ἐπαναστατικό κίνημα σ' αὐτό τό στάδιο ἀνάπτυξης, ὅπου ἔφτασε ἤδη καί πού ἔχει γίνει «συνηθι-

σμένο» καί γνωστό, ή θά ἀνεβεῖ σέ ἀνώτερη βαθμίδα; Ἄν μποροῦμε νά διακινδυνεύσουμε νά μποῦμε στόν τομέα τῆς ἐκτίμησης τόσο σύνθετων καί ἀσύλληπτων γεγονότων ὅπως τά γεγονότα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, τότε ὑπάρχει ἀπείρως μεγαλύτερη πιθανότητα ὅτι θά καταλήξουμε ἀναπόφευκτα νά ἀπαντήσουμε κατά τό δεύτερο τρόπο στό ἐρώτημα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι καί ἡ σημερινή, ἤδη ἀφομοιωμένη, ἄν μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε αὐτή τήν ἔκφραση, μορφή πάλης — ὁ παρτιζάνικος πόλεμος, οἱ ἀδιάκοπες ἀπεργίες, ἡ ἐξάντληση τοῦ ἐχθροῦ μέ ἐπιθέσεις καί ὁδομαχίες πότε στή μιά, πότε στήν ἄλλη ἄκρη τῆς χώρας — καί αὐτή ἡ μορφή πάλης ἔδοσε καί δίνει σοβαρότατα ἀποτελέσματα. Κανένα κράτος δέ θά μπορέσει ν' ἀντέξει à la longue * σ' αὐτήν τήν πεισματική πάλη πού σταματᾶ τή βιομηχανική ζωή, κάνει τή γραφειοκρατία καί τό στρατό νά χάνουν ὁλωσδιόλου τό ἠθικό τους καί σπέρνει τή δυσαρέσκεια γιά τήν κατάσταση σ' ὅλα τά στρώματα τοῦ λαοῦ. Πολύ λιγότερο εἶναι σέ θέση νά ἀντέξει σέ μιά τέτοια πάλη ἡ ρωσική ἀπολυταρχική κυβέρνηση. Μποροῦμε νά εἴμαστε ἀπόλυτα βέβαιοι ὅτι ἡ πεισματική συνέχιση τῆς πάλης, ἀκόμα καί μόνο μέ τίς μορφές πού ἔχει ἤδη δημιουργήσει τό ἐργατικό κίνημα, θά ὁδηγήσει ἀναπόφευκτα στήν κατάρρευση τοῦ τσαρισμοῦ.

Εἶναι ὅμως πάρα πολύ ἀπίθανο ὅτι τό ἐπαναστατικό κίνημα στή σύγχρονη Ρωσία θά σταματήσει στή βαθμίδα πού ἔχει φτάσει σήμερα. Ἀντίθετα, ὅλα τά στοιχεῖα δείχνουν ὅτι ἡ βαθμίδα αὐτή εἶναι μάλλον μιά ἀπό τίς ἀρχικές βαθμίδες τῆς πάλης. Ὅλες οἱ συνέπειες τοῦ ἐπαίσχυντου καί ὀλέθριου πολέμου δέν ἔχουν ἀκόμα ἐκδηλωθεῖ σέ βάρος τοῦ λαοῦ, κάθε ἄλλο. Ἡ οἰκονομική κρίση στίς πόλεις, ἡ πείνα στά χωριά δυναμώνουν τρομερά τήν ἀγανάκτηση. Ὁ στρατός τῆς Μαντζουρίας, κρίνοντας ἀπ' ὅλες τίς πληροφορίες πού ἔχουμε, ἔχει ἐξαιρετικά ἐπαναστατικές διαθέσεις καί ἡ κυβέρνηση φοβᾶται νά τόν γυρίσει πίσω — καί ὅμως δέν μπορεῖ νά μή γυρίσει πίσω αὐτό τό στρατό, γιατί ἀπειλεῖται μέ καινούργιες καί πιό σοβαρές ἐξεγέρσεις. Ἡ πολιτική ζύμωση μέσα στήν ἐργατιά καί στήν ἀγροτιά ποτέ δέν εἶχε στή Ρωσία τέτοια ἔκταση καί δέ γινόταν τόσο προγραμματισμένα καί τόσο βαθιά ὅσο σήμερα. Ἡ κωμωδία τῆς Κρατικῆς δούμας θά ἔχει ἀναπόφευκτα τό ἀποτέλεσμα νά προκαλέσει καινούργιες ἧττες γιά τήν κυβέρνηση, καινούργια ἀγανάκτηση μέσα στόν

* — γιά μακρόχρονο διάστημα. *Ἡ Σύντ.*

πληθυσμό. Ἡ ἐξέγερση φούντωσε τρομερά μπροστά στά μάτια μας, μέσα σέ καμιά δεκαριά μῆνες, καί δέν εἶναι φαντασιοπληξία οὔτε εὐσεβής πόθος, ἀλλά ἄμεσο καί ὑποχρεωτικό συμπέρασμα πού ἀπορρέει ἀπό τά γεγονότα τῆς μαζικῆς πάλης, τό συμπέρασμα ὅτι πλησιάζει ὁ καιρός πού ἡ ἐξέγερση θ' ἀνέβει σέ καινούργια, ἀνώτερη βαθμίδα, ὁ καιρός πού σέ βοήθεια τοῦ πλήθους θαρθοῦν τά μαχητικά τμήματα τῶν ἐπαναστατῶν ἤ τά ἐξεγερμένα τμήματα τοῦ στρατοῦ, τά τμήματα αὐτά πού θά βοηθήσουν τίς μάζες νά προμηθευτοῦν ὅπλα, πού θά προκαλέσουν ἰσχυρότατη ταλάντευση στίς γραμμές τοῦ «τσαρικοῦ» (ἀκόμα τσαρικοῦ, μά πιά κάθε ἄλλο παρά πέρα γιά πέρα τσαρικοῦ) στρατοῦ, ὁ καιρός πού ἡ ἐξέγερση θά ὁδηγήσει σέ σοβαρή *νίκη*, ἀπό τήν ὁποία δέ θά μπορέσει νά συνέλθει ὁ τσαρισμός.

Τά τσαρικά στρατεύματα κέρδισαν μιά νίκη ἐνάντια στούς ἐργάτες στή Μόσχα. Ἡ νίκη ὅμως αὐτή δέν ἔκανε ἀνίσχυρους τούς νικημένους, παρά μόνο τούς συσπείρωσε ἀκόμα πιό πολύ, ἔκανε πιό βαθύ τό μίσος τους, τούς ἔφερε πιό κοντά στά πρακτικά καθήκοντα μιᾶς σοβαρῆς πάλης. Ἡ νίκη αὐτή εἶναι ἀπό κεῖνες πού δέν μποροῦν παρά νά προκαλέσουν ταλαντεύσεις στίς γραμμές τῶν νικητῶν. Ὁ στρατός μόλις τώρα ἀρχίζει νά μαθαίνει, καί νά μαθαίνει ὄχι μόνο ἀπό τή γνωριμιά του μέ τούς νόμους ἀλλά καί ἀπό τήν πείρα του, ὅτι τώρα τόν ἐπιστρατεύουν ὁλοκληρωτικά καί ἀποκλειστικά γιά νά πολεμήσει ἐνάντια στόν «ἐσωτερικό ἐχθρό». Ὁ πόλεμος μέ τήν Ἰαπωνία τέλειωσε [124]. Ἡ ἐπιστράτευση ὅμως τοῦ στρατοῦ συνεχίζεται, *ἐπιστράτευση ἐνάντια στήν ἐπανάσταση*. Ἐμᾶς δέ μᾶς φοβίζει *αὐτή* ἡ ἐπιστράτευση, δέ θά φοβηθοῦμε νά τή χαιρετίσουμε, γιατί ὅσο μεγαλύτερος θά εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν στρατιωτῶν πού καλοῦνται σέ συστηματική πάλη ἐνάντια στό λαό, τόσο πιό γρήγορα θά προχωρήσει ἡ πολιτική καί ἐπαναστατική διαπαιδαγώγηση αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν. Ὁ τσαρισμός, κινητοποιώντας καινούργιες καί καινούργιες στρατιωτικές μονάδες γιά τόν πόλεμο ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, παρατείνει τή λύση τοῦ δράματος, αὐτή ὅμως ἡ παράταση μᾶς συμφέρει ἐμᾶς περισσότερο, γιατί σ' αὐτό τόν παρατεταμένο παρτιζάνικο πόλεμο οἱ προλετάριοι μαθαίνουν νά πολεμοῦν, ἐνῶ ὁ στρατός τραβιέται ἀναπόφευκτα στήν πολιτική ζωή, καί τό σάλπισμα αὐτῆς τῆς ζωῆς, τό μαχητικό προσκλητήριο τῆς νεαρῆς Ρωσίας διεισδύει ἀκόμα καί στούς ἑρμητικά κλειστούς στρατῶνες, ξυπνᾶ τούς πιό ἀμόρφωτους, τούς πιό καθυστερημένους καί τούς πιό κακομοιριασμένους.

Τό ξέσπασμα τῆς ἐξέγερσης πνίγηκε ἀκόμα μιά φορά. Ἀκόμα μιά φορά: ζήτω ἡ ἐξέγερση!

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη (10 τοῦ Ὀχτώβρη) 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΠΟΥ ΚΟΙΜΟΤΑΝ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΠΟΥ ΞΥΠΝΗΣΕ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΑΡΘΡΟ

Φανταστεῖτε ὅτι ἕνας μικρός ἀριθμός ἀνθρώπων παλαίβει ἐνάντια σ' ἕνα ἐξόφθαλμο, σ' ἕνα ἀπαίσιο κακό, πού δέν τό νιώθει ἤ τό βλέπει μέ ἀπάθεια ἡ μάζα τῶν ἀνθρώπων πού κοιμοῦνται. Ποιό εἶναι τό κύριο καθῆκον αὐτῶν πού ἀγωνίζονται; 1) νά ξυπνήσουν ὅσο τό δυνατόν περισσότερους κοιμισμένους· 2) νά τούς διαφωτίσουν σχετικά μέ τά καθήκοντα τῆς πάλης τους καί τούς ὅρους αὐτῆς τῆς πάλης· 3) νά τούς ὀργανώσουν σέ δύναμη ἱκανή νά κερδίσει τή νίκη· 4) νά τούς μάθουν νά ἐκμεταλλεύονται σωστά τούς καρπούς τῆς νίκης.

Εἶναι φυσικό ὅτι τό *1* πρέπει νά προηγεῖται ἀπό τά 2–4, πού εἶναι ἀδύνατο νά πραγματοποιηθοῦν χωρίς τό *1*.

Καί νά, ἕνας μικρός ἀριθμός ἀνθρώπων τούς *ξυπνᾶ* ὅλους, σπρώχνει *ὅλο τόν κόσμο.*

Οἱ προσπάθειές τους, χάρη στήν ἐξέλιξη καί τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς, στέφθηκαν μέ ἐπιτυχία. Ξύπνησε ἡ μάζα. Τότε ἀρχίζει νά φαίνεται πώς μιά μερίδα ξυπνημένων *ἐνδιαφέρεται* γιά τή διατήρηση τοῦ κακοῦ καί σκοπεύει ἤ νά τό ὑποστηρίξει συνειδητά ἤ νά κρατήσει ὁρισμένες πλευρές του, ὁρισμένα σημεῖα τοῦ κακοῦ πού συμφέρουν σ' αὐτές τίς ὁμάδες τῶν ξυπνημένων.

Δέν εἶναι τάχα φυσικό ὅτι τότε οἱ ἀγωνιστές, οἱ κήρυκες τῆς μάχης, οἱ ἀφυπνιστές, οἱ κωδωνοκροῦστες τῆς ἐπανάστασης, στρέφονται *ἐνάντια* σ' αὐτούς τούς ξυπνημένους, πού *οἱ ἴδιοι* τούς ἔχουν ξυπνήσει; Δέν εἶναι φυσικό ὅτι *τότε* οἱ ἀγωνιστές δέ θά ξοδεύουν πιά τίς δυνάμεις τους γιά νά σπρώχνουν «ὅλο τόν κόσμο», ἀλλά θά μεταφέρουν τό κέντρο βάρους σ' ἐκείνους πού ἀποδείχτηκαν ἱκανοί: 1) νά ξυπνήσουν — ἕνα· 2) νά υἱοθε-

τήσουν τίς ἰδέες τῆς συνεποῦς πάλης — δυό· 3) νά παλαίψουν σοβαρά καί ὥς τό τέλος — τρία;

Αὐτή εἶναι ἡ στάση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν ἀπέναντι στούς φιλελευθέρους τό 1900–1902 (τούς ξυπνοῦσαν), τό 1902–1904 (διαχώριζαν αὐτούς πού ξυπνοῦσαν) καί τό 1905 (πάλαιβαν ἐνάντια στούς ξυπνημένους. . . προδότες).

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 27 καί 30 τοῦ Σεπτέμβρη (10 καί 13 τοῦ 'Οχτώβρη) 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ [125]

Σύντροφοι! Θέλουμε νά ἐπιστήσουμε τήν προσοχή σας σ' ἕναν ἀπό τούς τρόπους συνεργασίας μεταξύ τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου καί τοῦ τοπικοῦ ἐκδοτικοῦ σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τή ζύμωση. Πολύ συχνά κατηγοροῦν τό ΚΟ γιά ἀπόσπαση ἀπό τό κίνημα, γιά ἔλλειψη δημοτικότητας κτλ. κ.ο.κ. Βέβαια στίς ἐπικρίσεις αὐτές ὑπάρχει δόση ἀλήθειας, καί ξέρουμε πολύ καλά πόσο ἀνεπαρκής εἶναι ἡ δουλειά πού κάνουμε ἀπό μακριά σέ μιά τόσο κρίσιμη περίοδο. Ἐνμέρει ὅμως ἡ ἀπόσπασή μας ὀφείλεται στίς σπάνιες καί ἀκανόνιστες ἐπαφές ἀνάμεσα στό ΚΟ καί στή *μάζα* τῶν κατά τόπους σοσιαλδημοκρατῶν καί στήν ἀνεπαρκῆ συνεργασία μεταξύ τους. Οὔτε συζήτηση ὅτι δέ σᾶς βοηθᾶμε ἀρκετά. Μά κι ἐσεῖς δέ μᾶς βοηθᾶτε ἀρκετά. Καί στήν ἐξάλειψη *μιᾶς* ἀπό τίς ἐλλείψεις αὐτές θέλουμε σήμερα νά ἐπιστήσουμε συντροφικά τήν προσοχή σας.

Τά τοπικά στελέχη δέ χρησιμοποιοῦν ἀρκετά τό ΚΟ γιά τή ζύμωση. Τό ΚΟ φτάνει καθυστερημένα καί σέ μικρό ἀριθμό ἀντιτύπων. Γι' αὐτό πρέπει πιό συχνά: 1) νά ἀναδημοσιεύετε στά τοπικά φύλλα τά ἄρθρα καί σχόλια· 2) πιό συχνά νά προσαρμόζετε ἤ νά ἐπαναλαμβάνετε πιό ἐκλαϊκευτικά τά συνθήματα (καί τά ἄρθρα) τοῦ ΚΟ στά τοπικά φύλλα καί ταυτόχρονα μπορεῖτε νά τά συμπληρώνετε, νά τά τροποποιεῖτε, νά τά συντομεύετε κτλ., γιατί σεῖς, ἐπί τόπου, βλέπετε πιό καλά τά πράγματα, καί ὅλες οἱ ἐκδόσεις τοῦ κόμματος εἶναι κτῆμα ὅλου τοῦ κόμματος· 3) πιό συχνά *νά δίνετε περικοπές* ἀπό τό ΚΟ στά τοπικά φύλλα γιά νά ἐκλαϊκεύεται μέσα στή μάζα ὁ τίτλος τοῦ ΚΟ, ἡ *ἰδέα* ὅτι ἡ μάζα ἔχει τή δική της τακτική ἐφημερίδα, ἡ σκέψη ὅτι ἔχει τό δικό της θεωρητικό κέντρο, ὅτι ἔχει πάντα τή δυνατότητα νά ἀπευθύνεται σ' αὐτό κτλ. κ.ο.κ. Πρέπει νά καταβληθεῖ προσπά-

θεια μέ κάθε εὐκαιρία νά γίνονται ὑποδείξεις στά φύλλα ὅτι νά, τούτη δῶ ἡ σκέψη διατυπώνεται στό τάδε ἄρθρο τῆς «Προλετάρι», ἤ ἀνάλογες πληροφορίες — στήν τάδε ἀνταπόκρισή της κτλ. κ.ο.κ. Αὐτό ἔχει πολύ σπουδαία σημασία γιά τήν ἐνημέρωση τῶν *μαζῶν* γιά τό ΚΟ μας καί γιά τήν ἐπέκταση τῆς ὅλης σφαίρας ἐπιρροῆς μας.

Οἱ τοπικές ἐπιτροπές πολλές φορές ἀναδημοσίευαν ἄρθρα, διαλέγοντας ὅ,τι τούς ἄρεζε. Σήμερα ἐκεῖνο πού ἔχει ἰδιαίτερη σημασία εἶναι ἡ *ἑνότητα τῶν συνθημάτων* (γιά τή στάση ἀπέναντι στούς φιλελευθέρους, στούς ὀσβομποζντέντσι, ἀπέναντι στή «θεωρία» τους τοῦ «συμβιβασμοῦ», ἀπέναντι στό σχέδιό τους συντάγματος κτλ.˙ τό ζήτημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, τοῦ προγράμματος τῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης˙ τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές Κρατικῆς δούμας κτλ. κτλ.). Πρέπει νά καταβληθεῖ προσπάθεια νά χρησιμοποιεῖται μέ κάθε τρόπο τό ΚΟ στήν τοπική ζύμωση, ὄχι μόνο μέ τήν ἀναδημοσίευση ἀλλά καί μέ τήν *ἐπανάληψη* τῶν σκέψεων καί τῶν συνθημάτων στά φυλλάδια, μέ τήν *ἀνάπτυξη* ἤ τήν τροποποίησή τους σύμφωνα μέ τίς τοπικές συνθῆκες κτλ. Αὐτό ἔχει ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία γιά τή συνεργασία μεταξύ μας στήν πράξη, γιά τήν ἀνταλλαγή γνωμῶν, γιά νά ἐπιφέρονται διορθώσεις στά συνθήματά μας, γιά νά πληροφορεῖται ἡ *μάζα* τῶν ἐργατῶν ὅτι ἔχουμε μόνιμο ΚΟ τοῦ κόμματος.

Σᾶς παρακαλοῦμε πάρα πολύ νά διαβάσετε καί νά συζητήσετε αὐτό τό γράμμα σέ ὅλες ἀνεξαιρέτως τίς ὀργανώσεις καί στούς ὁμίλους τοῦ κόμματος, ὥς κάτω στή βάση.

Ἡ σύνταξη τῆς «Προλετάρι»

«Ραμπότσι» ἀρ. φύλλου 2, Σεπτέμβρης 1905. *Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο*

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΙΕΝΑΣ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ [126]

Τά συνέδρια τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀπό καιρό τώρα ἔχουν ἀποκτήσει τή σημασία γεγονότος πού ξεπερνᾶ κατά πολύ τά πλαίσια τοῦ γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία προπορεύεται ἀπ' ὅλους ὅσον ἀφορᾶ τό βαθμό ὀργάνωσής της, τή μονολιθικότητα καί τή συνοχή τοῦ κινήματος, τόν πλοῦτο καί τό περιεχόμενο τῶν μαρξιστικῶν ἐκδόσεών της. Εἶναι φυσικό ὅτι κάτω ἀπό τέτοιες συνθῆκες καί οἱ ἀποφάσεις τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν συνεδρίων τῆς Γερμανίας ἀποκτοῦν συχνά διεθνῆ σχεδόν σημασία. Ἔτσι ἔγινε μέ τό ζήτημα τῶν νεότατων ὀπορτουνιστικῶν ρευμάτων μέσα στό σοσιαλισμό (μπερνσταϊνιάδα). Ἡ ἀπόφαση τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ συνεδρίου τῆς Δρέσδης, πού ἐπικύρωσε τήν παλιά δοκιμασμένη τακτική τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, υἱοθετήθηκε ἀπό τό διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τοῦ Ἄμστερνταμ καί ἔγινε τώρα κοινή ἀπόφαση ὅλου τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου σ' ὅλον τόν κόσμο [127]. Ἔτσι καί τώρα. Τό ζήτημα τῆς μαζικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας — τό κυριότερο ζήτημα τοῦ συνεδρίου τῆς Ἰένας — συγκινεῖ ὅλη τή διεθνῆ σοσιαλδημοκρατία. Τό προώθησαν τελευταῖα στήν πρώτη γραμμή τά γεγονότα σέ μιά σειρά χῶρες, καθώς ἐπίσης καί, ἴσως μάλιστα ἰδιαίτερα, στή Ρωσία. Καί ἡ ἀπόφαση τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας θά ἀσκήσει ἀναμφισβήτητα ἀρκετή ἐπίδραση σ' ὅλο τό διεθνές ἐργατικό κίνημα, μέ τήν ἔννοια ὅτι θά ὑποστηρίξει καί θά δυναμώσει τό ἐπαναστατικό πνεῦμα τῶν ἀγωνιζόμενων ἐργατῶν.

Θά σημειώσουμε ὅμως στήν ἀρχή, σέ συντομία, καί τά ἄλλα λιγότερο σπουδαῖα ζητήματα πού ἐξετάστηκαν καί λύθηκαν στό συνέδριο τῆς Ἰένας. Τό συνέδριο ἀσχολήθηκε προπαντός μέ τό

ζήτημα τῆς ὀργάνωσης τοῦ κόμματος. Δέ θά σταθοῦμε βέβαια ἐδῶ στίς λεπτομέρειες τῆς ἀναθεώρησης τοῦ καταστατικοῦ τοῦ γερμανικοῦ κόμματος. Σπουδαία σημασία ἔχει νά ὑπογραμμιστεῖ τό ἐξαιρετικά χαρακτηριστικό βασικό γνώρισμα αὐτῆς τῆς ἀναθεώρησης: ἡ τάση γιά παραπέρα, πιό πλήρη καί πιό αὐστηρή ἐφαρμογή τοῦ *συγκεντρωτισμοῦ*, γιά δημιουργία πιό γερῆς *ὀργάνωσης*. Ἡ τάση αὐτή βρῆκε τήν ἔκφρασή της, πρῶτο, στό ὅτι στό καταστατικό συμπεριλήφθηκε ξεκάθαρα ἡ ἀπόφαση: κάθε σοσιαλδημοκράτης νά ἀνήκει ὑποχρεωτικά σέ μιά ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις, ἐκτός ἀπό τίς περιπτώσεις πού αὐτό δέν τό ἐπιτρέπουν πολύ σοβαρές αἰτίες. Δεύτερο, βρῆκε τήν ἔκφρασή της στήν ἀντικατάσταση τοῦ συστήματος τῶν πληρεξουσίων μέ ἕνα σύστημα τοπικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων, στήν ἀντικατάσταση τῆς ἀρχῆς τῆς μονοπρόσωπης πληρεξουσιότητας καί ἐξουσιοδότησης πρός ἕνα πρόσωπο μέ τήν ἀρχή τῆς συλλογικῆς, τῆς ὀργανωτικῆς σύνδεσης. Τρίτο, βρῆκε τήν ἔκφρασή της στήν ἀπόφαση σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὅλες οἱ ὀργανώσεις τοῦ κόμματος εἶναι ὑποχρεωμένες νά καταβάλλουν τά 25 % τῶν ἐσόδων τους στό κεντρικό ταμεῖο τοῦ κόμματος.

Γενικά βλέπουμε ἐδῶ καθαρά ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος καί τό δυνάμωμα τῆς ἐπαναστατικότητάς του ὁδηγοῦν ὁπωσδήποτε καί ἀναπόφευκτα σέ πιό συνεπῆ ἐφαρμογή τοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι, ἀπό αὐτή τήν ἄποψη, ἐξαιρετικά διδακτική γιά μᾶς τούς ρώσους. Τά ὀργανωτικά προβλήματα κατεῖχαν τελευταῖα σ' ἐμᾶς, καί ἐνμέρει κατέχουν ἀκόμα καί τώρα, δυσανάλογα μεγάλη θέση ἀνάμεσα στά φλέγοντα ζητήματα τῆς κομματικῆς ζωῆς. Ἀπό τόν καιρό τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου μέσα στό κόμμα διαμορφώθηκαν ὁλότελα δυό ὀργανωτικές τάσεις: ἡ μιά εἶναι ἡ τάση πρός τό συνεπῆ συγκεντρωτισμό καί τή συνεπῆ ἐπέκταση τοῦ δημοκρατισμοῦ στήν κομματική ὀργάνωση ὄχι γιά δημαγωγία, οὔτε γιά καλλιέπεια, ἀλλά γιά τήν πραγματοποίησή του στήν πράξη, στό βαθμό πού θά διευρύνεται τό ἐλεύθερο πεδίο δράσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Ρωσία. Ἡ ἄλλη εἶναι ἡ τάση πρός τήν ὀργανωτική χαλαρότητα, πρός τήν «ὀργανωτική ἀσάφεια»· ὅλη τή ζημιά της τήν κατάλαβε τώρα ἀκόμα καί ὁ Πλεχάνοφ, πού τόσον καιρό τήν ὑποστήριζε (ἄς ἐλπίσουμε ὅτι τά γεγονότα θά τόν ἀναγκάσουν νά καταλάβει γρήγορα καί τή σχέση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτή τήν ὀργανωτική ἀσάφεια καί στήν ἀσάφεια τακτικῆς).

Θυμηθεῖτε τίς διαμάχες γύρω ἀπό τό ἄρθρο 1 τοῦ καταστατικοῦ

μας. Ἡ συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν, πού προηγούμενα ὑποστήριζαν ἔνθερμα τήν «ἰδέα» τῆς λαθεμένης τους διατύπωσης, σήμερα πέταξε ἁπλούστατα στά σκουπίδια καί ὅλο τό ἄρθρο καί ὅλη τήν ἰδέα. Τό III συνέδριο ἐπικύρωσε τήν ἀρχή τοῦ συγκεντρωτισμοῦ καί τῆς *ὀργανωτικῆς* σύνδεσης. Οἱ νεοϊσκριστές προσπάθησαν εὐθύς ἀμέσως νά τοποθετήσουν πάνω στή βάση τῶν γενικῶν ἀρχῶν τό ζήτημα ἄν θά πρέπει κάθε μέλος τοῦ κόμματος νά ἀνήκει σέ μιά ὀργάνωση. Τώρα βλέπουμε ὅτι οἱ γερμανοί — καί οἱ ὀπορτουνιστές καί οἱ ἐπαναστάτες μέ τόν ἴδιο τρόπο — οὔτε κάν θέτουν ὑπό ἀμφισβήτηση τή νομιμότητα *ἀπό ἄποψη ἀρχῶν* αὐτῆς τῆς ἀπαίτησης. Μπάζοντας καθαρά στό καταστατικό τους αὐτή τήν ἀπαίτηση (τό κάθε μέλος τοῦ κόμματος νά ἀνήκει σέ μιά ἀπό τίς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος), δέν αἰτιολογοῦν καθόλου μέ ἀρχές τήν ἀνάγκη τῶν *ἐξαιρέσεων ἀπ' αὐτόν τόν κανόνα*, ἀλλά. . . *μέ τήν ἔλλειψη ἀρκετῆς ἐλευθερίας* στή Γερμανία! Ὁ Φόλμαρ, πού ἦταν στήν Ἰένα εἰσηγητής πάνω στό ὀργανωτικό ζήτημα, προσπαθοῦσε νά δικαιολογήσει τίς ἐξαιρέσεις ἀπό τόν κανόνα μέ τό ὅτι ἄνθρωποι, ὅπως οἱ κατώτεροι δημόσιοι ὑπάλληλοι, θά εἶναι ἀδύνατο νά ἀνήκουν *ἀνοιχτά* στό κόμμα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι σ' ἐμᾶς, στή Ρωσία ἡ κατάσταση εἶναι διαφορετική: μέ τήν ἔλλειψη ἐλευθερίας ὅλες οἱ ὀργανώσεις εἶναι ἐξίσου μυστικές. Στίς συνθῆκες τῆς ἐπαναστατικῆς ἐλευθερίας ἔχει πολύ σπουδαία σημασία νά ξεκαθαρίζονται αὐστηρά τά ὅρια τοῦ κόμματος καί νά μήν ἐπιτρέπεται «χαλαρότητα» ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη. Ὅσο γιά τήν ἀρχή τοῦ ἐπιθυμητοῦ δυναμώματος τῶν ὀργανωτικῶν δεσμῶν, αὐτή μένει ἀπαρασάλευτη.

Ὅσον ἀφορᾶ τό σύστημα τῶν πληρεξουσίων, ἀπό τό ὁποῖο παραιτήθηκαν τώρα οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες, ἡ ὕπαρξή του συνδέεται ὁλοκληρωτικά μέ τόν ἔκτακτο νόμο ἐνάντια στούς σοσιαλιστές[128]. Ὅσο περισσότερο ὁ νόμος αὐτός περνοῦσε στό παρελθόν, τόσο πιό φυσιολογικό καί ἀναπόφευκτο γινόταν τό πέρασμα στή στήριξη ὅλου τοῦ κόμματος πάνω στό σύστημα τῆς ἄμεσης σύνδεσης ἀνάμεσα στίς ὀργανώσεις καί ὄχι μέσω πληρεξουσίων.

Ἕνα ἄλλο ζήτημα, πού συζητήθηκε στήν Ἰένα πρίν ἀπό τό ζήτημα τῆς πολιτικῆς ἀπεργίας, εἶναι ἐπίσης ἐξαιρετικά διδακτικό γιά τή Ρωσία. Εἶναι τό ζήτημα τοῦ γιορτασμοῦ τῆς Πρωτομαγιᾶς ἤ, πιό σωστά (ἄν πάρουμε τήν οὐσία τοῦ ζητήματος καί ὄχι τό σημεῖο πού ἀποτέλεσε τήν ἀφορμή γιά τή συζήτηση), τό ζήτημα τῆς σχέσης τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος πρός τό σο-

σιαλδημοκρατικό κόμμα. Ἔχουμε τονίσει πολλές φορές στήν «Προλετάρι» τή βαθιά ἐντύπωση πού προξένησε στούς γερμανούς, μά καί ὄχι μόνο στούς γερμανούς σοσιαλδημοκράτες τό συνέδριο τῶν ἐπαγγελματικῶν ἑνώσεων στήν Κολωνία [129]. Στό συνέδριο αὐτό φάνηκε πάρα πολύ καθαρά ὅτι ἀκόμα καί στή Γερμανία, ὅπου εἶναι πιό ἰσχυρές ἀπό παντοῦ ἀλλοῦ οἱ παραδόσεις τοῦ μαρξισμοῦ καί ἡ ἐπίδρασή του, στίς συνδικαλιστικές ἑνώσεις — σημειῶστε το: στίς *σοσιαλδημοκρατικές* συνδικαλιστικές ἑνώσεις — ἀναπτύσσονται *ἀντισοσιαλιστικές* τάσεις, τάσεις γιά «καθαρό τρεϊντ-γιουνιονισμό», κατά τό ἀγγλικό, δηλ. τό ἀπόλυτα ἀστικό πνεῦμα. Καί νά πού γι' αὐτόν τό λόγο ἀπό τό ζήτημα τῆς πρωτομαγιάτικης διαδήλωσης, στήν κυριολεξία αὐτῆς τῆς λέξης, στό συνέδριο τῆς Ἰένας ξεπήδησε ἀναπόφευκτα τό ζήτημα τοῦ τρεϊντ-γιουνιονισμοῦ καί τῆς σοσιαλδημοκρατίας, τό ζήτημα τοῦ «οἰκονομισμοῦ», ἄν μιλήσει κανείς σέ σχέση μέ τά ρεύματα πού ὑπάρχουν μέσα στούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες.

Ὁ Φίσερ, πού ἦταν εἰσηγητής στό θέμα τῆς Πρωτομαγιᾶς, εἶπε ἀπροκάλυπτα πώς θά ἦταν μεγάλο λάθος νά κλείνει κανείς τά μάτια μπροστά στό γεγονός ὅτι στίς ἐπαγγελματικές ἑνώσεις ἐδῶ κι ἐκεῖ ἐξαφανίζεται τό σοσιαλιστικό πνεῦμα. Τό πράγμα ἔφτασε σέ σημεῖο πού, λογουχάρη, ὁ Μπρίνγκμαν, ἀντιπρόσωπος τῆς ἕνωσης τῶν ξυλουργῶν, εἶπε καί δημοσίευσε φράσεις σάν τίς παρακάτω: «Ἡ ἀπεργία τῆς Πρωτομαγιᾶς εἶναι ἕνα ξένο σῶμα στόν ἀνθρώπινο ὀργανισμό». «Οἱ συνδικαλιστικές ἑνώσεις στίς σημερινές συνθῆκες εἶναι τό μοναδικό μέσο γιά τή βελτίωση τῆς θέσης τῶν ἐργατῶν» κτλ. Καί σ' αὐτά τά «νοσηρά συμπτώματα», σύμφωνα μέ τήν εὔστοχη ἔκφραση τοῦ Φίσερ, προσθέτονται μιά σειρά ἄλλα. Ὁ στενός συνδικαλισμός, ἤ «οἰκονομισμός», συνδέεται στή Γερμανία, ὅπως καί στή Ρωσία, ὅπως καί παντοῦ, μέ τόν ὀπορτουνισμό (ἀναθεωρητισμό). Ἡ ἐφημερίδα τῆς ἴδιας αὐτῆς ἕνωσης τῶν ξυλουργῶν ἔγραφε γιά καταστροφή τῶν βάσεων τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, ἔγραφε ὅτι εἶναι λαθεμένη ἡ θεωρία τῶν κρίσεων, ἡ θεωρία τῶν καταστροφῶν κτλ. Ὁ ἀναθεωρητής Κάλβερ καλοῦσε τούς ἐργάτες νά μήν ἐκδηλώνουν τή δυσαρέσκειά τους οὔτε νά ὑποβάλλουν μεγαλύτερες διεκδικήσεις, ἀλλά νά δείχνουν μετριοπάθεια κτλ. κτλ. Ὁ Λῆμπκνεχτ ἔγινε δεκτός μέ ἐπιδοκιμασίες ἀπό τό συνέδριο ὅταν τάχθηκε ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς «οὐδετερότητας» τῶν συνδικαλιστικῶν ἑνώσεων καί παρατήρησε ὅτι «εἶναι ἀλήθεια πώς ὁ Μπέμπελ μίλησε ἐπίσης ὑπέρ τῆς οὐδετερότητας, ὅμως, κατά

τή γνώμη μου, αὐτό εἶναι ἕνα ἀπό τά λίγα σημεῖα πού χάρη σ' αὐτό ἡ πλειοψηφία τοῦ κόμματος δέν τάχθηκε ὑπέρ τοῦ Μπέμπελ».

Ὁ ἴδιος ὁ Μπέμπελ ἀρνήθηκε ὅτι σύστησε τήν οὐδετερότητα τῶν συνδικαλιστικῶν ἑνώσεων ἀπέναντι στή σοσιαλδημοκρατία. Ὁ Μπέμπελ ἀναγνώρισε ἀπόλυτα τόν κίνδυνο τοῦ στενοῦ συνδικαλισμοῦ. Ὁ Μπέμπελ εἶπε σέ συνέχεια πώς ἔχει ὑπόψη του ἀκόμα χειρότερα δείγματα αὐτῆς τῆς συντεχνιακῆς ἀποβλάκωσης: Οἱ νεαροί ἡγέτες τῶν συνδικαλιστικῶν ἑνώσεων φτάνουν σέ σημεῖο νά εἰρωνεύονται τό κόμμα γενικά, τό σοσιαλισμό γενικά, τή θεωρία τῆς ταξικῆς πάλης. Οἱ δηλώσεις αὐτές τοῦ Μπέμπελ ἔγιναν δεκτές μέ γενικές κραυγές ἀγανάκτησης ἀπομέρους τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ συνεδρίου. Ἀκούστηκαν ζωηρά χειροκροτήματα ὅταν ὁ Μπέμπελ δήλωσε ἀποφασιστικά: «σύντροφοι, σταθεῖτε στό πόστο σας· σκεφθεῖτε τί κάνετε· ἀκολουθεῖτε ἕνα μοιραῖο δρόμο, πού τό τέλος του θά σᾶς φέρει στήν καταστροφή!».

Ἔτσι, πρός τιμήν τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας πρέπει νά ποῦμε πώς ἀντιμετώπισε τόν κίνδυνο στῆθος μέ στῆθος. Δέ συγκάλυψε τίς ἀκρότητες τοῦ «οἰκονομισμοῦ», δέν ἐπινόησε κακές ἐπιφυλάξεις καί ὑπεκφυγές (πού τόσες πολλές ἐπινόησε, λογουχάρη, σ' ἐμᾶς ὁ Πλεχάνοφ, ὕστερα ἀπό τό II συνέδριο). Ὄχι, διέγνωσε ξεκάθαρα τήν ἀρρώστια, καταδίκασε ἀποφασιστικά τίς ἐπιβλαβεῖς τάσεις καί κάλεσε ἄμεσα καί ἀνοιχτά ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος νά παλαίψουν ἐνάντια σ' αὐτές. Διδακτικό γεγονός γιά τούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες, ορισμένοι ἀπό τούς ὁποίους στάθηκαν ἄξιοι νά ἐπαινεθοῦν ἀπό τόν κ. Στροῦβε γιά τό ὅτι «ἀνένηψαν» στό ζήτημα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος!

Γράφτηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα» τεῦχος 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΚΑΜΙΑ ΨΕΥΤΙΑ! Η ΔΥΝΑΜΗ ΜΑΣ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ!

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ [130]

«Δέν εἴμαστε σέ θέση νά προκαλέσουμε ἐξέγερση... γι' αὐτό δέν ὑπάρχει λόγος νά τή συνδέουμε μέ τή Δούμα... σύνθημα ζύμωσης πρέπει νά εἶναι ἡ συντακτική συνέλευση». Αὐτά ἔγραφε ἡ Μπούντ καί δέν εἶναι ἱκανοποιητική ἡ ἀπάντηση πού τῆς ἔδοσε ὁ συντάκτης τοῦ ἄρθρου πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο 16 *.

Τά λόγια αὐτά τῆς Μπούντ ἀντικαθρεφτίζουν θαυμάσια τό *μικροαστισμό* πού ὑπάρχει μέσα στή σοσιαλδημοκρατία, μικροαστισμό μέ τήν ἔννοια τοῦ τετριμμένου, τῆς χρυσῆς μέσης ὁδοῦ, τῆς ἀτονίας, τῆς κοινοτοπίας, τῆς μετριότητας (τέτοια ἦταν πάντα ἡ Μπούντ πού, ὅπως εἶναι γνωστό, ἔπαιξε τό ρόλο ἰδεολογικοῦ παράσιτου καί στά 1897–1900, καί στά 1901–1903, καί στά 1904, καί τώρα στά 1905).

Αὐτή εἶναι ἡ τετριμμένη ἀντίληψη, ἡ συνηθισμένη ἄποψη, ὁ «ὑγιής νοῦς» (ὁ «θρίαμβος τοῦ ὑγιῆ νοῦ» στό «*Ὀ σ β ο μ π ο ζ ν τ έ ν ι γ ε*» καί ἡ «ἀνάνηψη»).

Αὐτό εἶναι πολύ μεγάλη *ψευτιά*, πού τό ξεσκέπασμά της ἔχει σπουδαιότατη σημασία γιά τή ρωσική ἐπανάσταση — καί γιά τό συνειδητό προλεταριάτο, πού *μόνο αὐτό* μπορεῖ νά εἶναι ὁ δημιουργός τῆς *νικηφόρας ἐπανάστασης*.

Δέν εἴμαστε σέ θέση νά ξεσηκώσουμε ἐξέγερση, *γι' αὐτό* δέν πρέπει νά συνδέουμε, *γι' αὐτό* τό σύνθημα δέν πρέπει νά εἶναι ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση ἀλλά ἡ συντακτική συνέλευση.

Εἶναι τό ἴδιο σά νά λέγαμε: εἴμαστε γυμνοί καί ἀνίσχυροι, πεινασμένοι καί βασανισμένοι, δέν εἴμαστε σέ θέση νά βγοῦμε

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 232 - 237. *Ἡ Σύντ.*

ἀπό τό βάλτο μας ὅπου χανόμαστε καί ν' ἀνεβοῦμε σέ τοῦτο τό ὕψωμα ὅπου ὑπάρχει φῶς καί ἥλιος, ἀέρας καί ὅλοι οἱ καρποί τῆς γῆς. Δέν ἔχουμε σκάλα, καί χωρίς σκάλα εἶναι ἀδύνατο ν' ἀνεβοῦμε. Δέν εἴμαστε σέ θέση ν' ἀποκτήσουμε σκάλα. Γι' αὐτό δέν πρέπει νά συνδέουμε τήν πάλη μας γιά τό ἀνέβασμα μέ τό σύνθημα τῆς ἀπόκτησης (respective * δημιουργίας) σκάλας. Γι' αὐτό σύνθημά μας πρέπει νά εἶναι: ἐμπρός γιά τό ὕψωμα, ἐμπρός γιά τό ὕψωμα, στό ὕψωμα βρίσκεται ἡ εὐτυχία καί ἡ λύτρωση, ὁ ἀέρας καί τό φῶς, ἡ ἐνθάρρυνση καί τό δυνάμωμα.

'Επειδή δέν ὑπάρχει σκάλα, καί χωρίς σκάλα δέν μποροῦμε ν' ἀνεβοῦμε, *γι' αὐτό* δέν πρέπει νά ρίχνουμε τό σύνθημα τῆς ἀπόκτησης σκάλας καί νά δουλεύουμε γιά τήν κατασκευή της, γι' αὐτό τό σύνθημά μας πρέπει νά εἶναι: τραβᾶτε γιά πάνω, στό ὕψωμα, στό ὕψωμα βρίσκεται ἡ εὐτυχία κτλ.!

«Ἡ ἀδυναμία πάντα σωζόταν μέ τήν πίστη σέ θαύματα» ἔλεγε ὁ Μάρξ! [131]

Ἡ ἀδυναμία τοῦ προλεταριάτου ἤ ἡ *ἀδυναμία τῶν κεφαλῶν* τῆς Μπούντ καί τῆς νέας «Ἴσκρα» σώζεται τώρα μέ τήν πίστη στά θαύματα; — μέ τήν πίστη ὅτι χωρίς σκάλα θά φτάσουμε στό ὕψωμα; — μέ τήν πίστη ὅτι θά ἔχουμε συντακτική συνέλευση χωρίς ἐξέγερση;

Ἡ πίστη αὐτή εἶναι πίστη τρελῶν. Χωρίς τήν ἔνοπλη ἐξέγερση ἡ συντακτική συνέλευση εἶναι χίμαιρα, λόγια, ψευτιά, κουβεντολόγι τῆς Φραγκφούρτης.

Ἡ ἀπάτη καί ἡ ψευτιά τοῦ *όσβομποζντενισμοῦ*, αὐτῆς τῆς *πρώτης* πλατιά-πολιτικῆς, μαζικά-πολιτικῆς, λαϊκῆς μορφῆς τοῦ *ἀ σ τ ι κ ο ῦ σ υ ν θ ή μ α τ ο ς* στή Ρωσία, συνίσταται ἀκριβῶς στό νά ἐνισχύει αὐτή τήν πίστη στά θαύματα, αὐτό τό ψέμα. Γιατί στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη **χρειάζεται** τό δικό της ψέμα, γι' αὐτήν αὐτό δέν εἶναι ψέμα ἀλλά ἡ μεγαλύτερη ἀλήθεια, ἡ ἀλήθεια τῶν ταξικῶν της συμφερόντων, ἡ ἀλήθεια τῆς ἀστικῆς ἐλευθερίας, ἡ ἀλήθεια τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἰσότητας, τά ἅγια τῶν ἁγίων τῆς μπακάλικης ἀδελφοσύνης.

Αὐτή εἶναι ἡ *δική της* ἀλήθεια (τῆς ἀστικῆς τάξης), γιατί δέν τῆς χρειάζεται ἡ νίκη τοῦ λαοῦ, οὔτε τό *ὕψωμα*, ἀλλά ὁ βάλτος γιά τή μάζα καί τό θρόνιασμα τῶν μεγιστάνων καί τῶν παραλήδων στό σβέρκο τοῦ κοσμάκη, δέν τῆς χρειάζεται ἡ νίκη, ἀλλά ἡ συναλλαγή, ὁ *συμβιβασμός* μέ τόν ἐχθρό, = ἡ προδοσία στόν ἐχθρό.

---

* — ἀντίστοιχα. *Ἡ Σύντ.*

Γιά τήν άστική τάξη αυτό δέν εἶναι «θαῦμα» ἀλλά ἡ πραγματικότητα, ἡ πραγματικότητα τῆς προδοσίας τῆς ἐπανάστασης καί ὄχι τῆς νίκης τῆς ἐπανάστασης.

... Δέν εἴμαστε σέ θέση νά ἀποκτήσουμε σκάλα... δέν εἴμαστε σέ θέση νά ξεσηκώσουμε ἐξέγερση... Ἔτσι δέν εἶναι, κύριοι; *Ἄν εἶναι ἔτσι*, τότε ἀλλάξτε *ὅλη* τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωσή σας, τότε ἀρχίστε νά ἐκφωνεῖτε μπροστά στούς ἐργάτες καί σ' ὅλο τό λαό *καινούργιους*, ἀνασκευασμένους, ξανασυνταγμένους ἐξαρχῆς διαφορετικούς λόγους.

Τότε πέστε στό λαό: ἐργάτες τῆς Πετρούπολης, τῆς Ρίγας, τῆς Βαρσοβίας, τῆς Ὀδησσοῦ, τῆς Τιφλίδας... δέν εἴμαστε σέ θέση νά ξεσηκώσουμε ἐξέγερση καί νά νικήσουμε στήν ἐξέγερση. Γι' αὐτό *δέν ὑπάρχει κάν λόγος* νά σκεφτόμαστε καί νά φλυαροῦμε τοῦ κάκου γιά *παλλαϊκή συντακτική συνέλευση*. Μή λερώνετε τά μεγάλα λόγια μέ μικρές ὑπεκφυγές. Μή συγκαλύπτετε τήν ἀδυναμία σας μέ τήν πίστη στά θαύματα. Ὁμολογεῖστε φωναχτά, μπροστά σ' ὅλους αὐτήν τήν ἀδυναμία, — ἡ ὁμολογία εἶναι μισή ἐξιλέωση. Ἡ ψεύτικη λογοκοπία, ἡ ψεύτικη καυχησιολογία ἀποτελοῦν ἠθική καταστροφή, σίγουρη ἐγγύηση τῆς πολιτικῆς καταστροφῆς.

Ἐργάτες! Εἴμαστε ἀδύνατοι γιά νά ξεσηκώσουμε ἐξέγερση καί νά νικήσουμε σ' αὐτήν! Γι' αὐτό ἀφῆστε κατά μέρος τίς συζητήσεις γιά *παλλαϊκή συντακτική συνέλευση*, διῶξτε ἀπό κοντά σας τούς ψεῦτες πού μιλᾶνε γι' αὐτό τό ζήτημα, ξεσκεπάζετε τήν προδοσία τῶν *ὀσβομποζντέντσι*, «τῶν ὀπαδῶν τῆς Δούμας», τῶν *καντέτων* καί τῶν ἄλλων καθαρμάτων, γιατί αὐτοί μόνο *στά λόγια* θέλουν παλλαϊκή συντακτική συνέλευση, ἐνῶ στήν πράξη θέλουν μιάν *ἀντιλαϊκή* συνέλευση πού νά μή θεσπίζει κάτι τό καινούργιο, ἀλλά νά μπαλώνει τό παλιό, πού νά μή σᾶς δίνει καινούργιο ροῦχο, καινούργια ζωή, καινούργια ὅπλα γιά τόν καινούργιο μεγάλο ἀγώνα, ἀλλ' ἁπλῶς ἕνα λοῦστρο γιά τά παλιοκούρελά σας, μόνο ὀφθαλμαπάτη καί ἐξαπάτηση, παιχνιδάκι ἀντί ὅπλο, ἁλυσίδες ἀντί τουφέκι.

Ἐργάτες! Εἴμαστε ἀδύνατοι γιά ἐξέγερση. Γι' αὐτό μή μιλᾶτε καί μήν ἐπιτρέπετε στίς πόρνες τοῦ ὀσβομποζντενισμοῦ, στούς *καντέτους* καί στούς ὀπαδούς τῆς Δούμας νά μιλᾶνε *γιά ἐπανάσταση*, μήν ἐπιτρέπετε σ' αὐτά τά ἀστικά καθάρματα νά λερώνουν τή μεγάλη λαϊκή ἔννοια μέ τή λογοδιάρροιά τους.

Εἴμαστε ἀδύνατοι; Ἄρα δέν ἔχουμε καί δέν μποροῦμε *νά ἔχουμε ἐπανάσταση*. Αὐτό δέν εἶναι ἐπανάσταση τοῦ λαοῦ, εἶναι ἐξαπάτηση τοῦ λαοῦ ἀπό τούς Πετρουνκέβιτς καί τό σκυλολόι

τῶν φιλελεύθερων λακέδων τοῦ τσάρου. Αὐτό δέν εἶναι ἀγώνας γιά τήν ἐλευθερία, εἶναι ξεπούλημα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας γιά νά καταλάβουν οἱ ὀσβομποζντέντσι ὑπουργικούς θώκους. Αὐτό δέν εἶναι ἀρχή μιᾶς καινούργιας ζωῆς, ἀλλά κατοχύρωση τῆς παλιᾶς λιμοκτονίας, τῶν κατέργων, τῆς παλιᾶς φυτοζώησης καί τῆς ἀποσύνθεσης.

Δέν εἴμαστε σέ θέση νά ξεσηκώσουμε ἐξέγερση, σύντροφοι ἐργάτες! Δέν εἴμαστε σέ θέση νά ἀνεβάσουμε τό λαό ὥς τήν ἐπανάσταση! Δέν εἴμαστε σέ θέση νά πετύχουμε τήν ἐλευθερία... Εἴμαστε μόνο σέ θέση νά κλονίσουμε τόν ἐχθρό, ὄχι ὅμως καί νά τόν γκρεμίσουμε, νά τόν κλονίσουμε ἔτσι πού δίπλα του νά καθήσει ὁ Πετρουνκέβιτς. Μακριά λοιπόν ὅλες οἱ συζητήσεις γιά τήν ἐπανάσταση, γιά τήν ἐλευθερία, γιά τή λαϊκή ἀντιπροσώπευση· ὅποιος μιλάει γι' αὐτά τά πράγματα *χωρίς νά δουλεύει στήν πράξη* γιά τή σκάλα πού τοῦ χρειάζεται γιά νά τά ἀποκτήσει, γιά τήν ἐξέγερση πού χρειάζεται γιά νά τά κατακτήσει, εἶναι ψεύτης καί κενόδοξος, σᾶς ἐξαπατᾶ.

Εἴμαστε ἀδύνατοι, σύντροφοι ἐργάτες! Μᾶς ὑποστηρίζει μόνο τό προλεταριάτο καί ἑκατομμύρια ἀγρότες, πού ἄρχισαν ἕναν σκόρπιο, σκοτεινό, ἄοπλο, τυφλό ἀγώνα.

Ἐναντίον μας εἶναι ὅλη ἡ αὐλική συμμορία καί ὅλοι οἱ ἐργάτες καί ἀγρότες πού εἶναι ντυμένοι στό χακί καί...*

Τέλος. Εἴμαστε ἀδύνατοι. Ἡ ἀδυναμία σώζεται μέ τήν πίστη στά θαύματα. Αὐτό εἶναι γεγονός — ἀπό τά λόγια τῆς Μπούντ, ἀπό τό σχέδιο τῆς «Ἴσκρα».

Ποιό εἶναι ὅμως γεγονός, κύριοι; Ἡ ἀδυναμία τῶν δυνάμεων τοῦ προλεταριάτου ὅλης τῆς Ρωσίας ἤ ἡ ἀδυναμία τῶν κεφαλῶν τῶν μπουντιστῶν καί τῶν νεοϊσκριστῶν;;

Πέστε τήν ἀλήθεια:

1) Δέν ὑπάρχει ἐπανάσταση. Ὑπάρχει συναλλαγή τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης μέ τόν τσάρο...

2) Δέν ὑπάρχει πάλη γιά τήν ἐλευθερία. Ὑπάρχει ξεπούλημα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας.

3) Δέν ὑπάρχει πάλη γιά λαϊκή ἀντιπροσώπευση. Ὑπάρχει ἀντιπροσώπευση τοῦ *μπεζαχτᾶ*.

Εἴμαστε ἀδύνατοι... ἀπό αὐτό πηγάζει ἀναπόφευκτα ὅλη ἡ προδοσία τῆς ἐ π α ν ά σ τ α σ η ς.

---

* Στό χειρόγραφο ἡ φράση δέν τελειώνει. *Ἡ Σύντ.*

Ἄν θέλετε τήν ἐπανάσταση, τήν ἐλευθερία, τή λαϊκή ἀντιπροσώπευση... *πρέπει νά εἶστε δυνατοί.*

Εἶστε ἀδύνατοι;
Ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἡ μοίρα τῶν δυνατῶν!

Ἐμεῖς πρέπει νά μείνουμε μέ τά κουρέλια.
Εἶστε ἀδύνατοι;
Τήν ἐλευθερία τήν κατακτοῦν μόνο οἱ δυνατοί.
Οἱ ἀδύνατοι *θά εἶναι* πάντα δοῦλοι. Ἡ πείρα ὅλης τῆς ἱστορίας.
Εἶστε ἀδύνατοι;
Ἡ ἀντιπροσώπευσή σας θά περνᾶ μέσω τῶν δουλοκτητῶν σας, τῶν ἐκμεταλλευτῶν σας.

Ἡ «ἀντιπροσώπευση» εἶναι ἡ κατάκτηση τοῦ δυνατοῦ, ἤ κουρελόχαρτο, ἀπάτη, *ἐπίδεσμος στά μάτια τοῦ ἀδύνατου γιά νά τόν ἀποβλακώσει...*

Ἀπό τό τέλος
ω) Ποιός εἶναι ἀδύνατος; οἱ δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου ἤ τά κεφάλια τῶν ἰσκριστῶν, τῶν μπουντιστῶν;

χ) Θέλετε τήν ἐπανάσταση; **Πρέπει** νά εἶστε δυνατοί!

ξ) Πρέπει νά ποῦμε τήν *ἀλήθεια:* αὐτοῦ βρίσκεται ἡ δύναμή *μας*, καί ἡ *μάζα*, ὁ *λαός*, τό *πλῆθος* θά κρίνει στήν πράξη, μετά τόν ἀγώνα, ἄν ὑπάρχει δύναμη.
Ὑπάρχει ἄραγε δύναμη;
Ἤ εἴμαστε ἀδύνατοι;

ω) Ποιός εἶναι ἀδύνατος;

Γράφτηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΤΡΟΥΜΠΕΤΣΚΟΪ

Ἡ φιλελεύθερη ἐφημερίδα «Frankfurter Zeitung» ἀγανάκτησε τρομερά γιά τή συνεπῆ ἐπαναστατική ἀπόφαση τῶν φοιτητῶν τῆς Μόσχας, πού ἀπαίτησαν τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης ὄχι ἀπό τόν τσάρο, οὔτε ἀπό τήν Κρατική δούμα, οὔτε ἀκόμα (ἄς μή θυμώσουν οἱ σύντροφοι τῆς νέας «Ἴσκρα»!) καί ἀπό μιά «δημοκρατική ὀργάνωση τοῦ λαοῦ», ἀλλά ἀπό τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή οἱ γερμανοί φιλελεύθεροι τοῦ χρηματιστηρίου ὀρύονταν μιλώντας γιά «ἀνωριμότητα» τῶν φοιτητῶν κτλ. Τώρα ἡ ἴδια ἐφημερίδα (13. X., Abendblatt *), δημοσιεύοντας τηλεγράφημα γιά τό θάνατο τοῦ Τρουμπετσκόι παρατηρεῖ: «Ἴσως νά τοῦ δημιούργησαν (τοῦ Τρουμπετσκόι) στό ὑπουργεῖο Παιδείας κάποια σκηνή».

Κακόμοιρε Τρουμπετσκόι! Νά ἐπιδιώκεις τή λαϊκή ἐλευθερία καί νά πεθάνεις ἀπό μιά «σκηνή» πού σοῦ δημιούργησαν στούς προθαλάμους τοῦ τσαρικοῦ ὑπουργοῦ... Εἴμαστε ἕτοιμοι νά παραδεχτοῦμε ὅτι αὐτός εἶναι θάνατος πάρα πολύ σκληρός, ἀκόμα καί γιά ἕνα φιλελεύθερο τῆς Ρωσίας. Μόνο πού, κύριοι, δέ θά ἦταν καλύτερο, δέ θά ἦταν πιό ἀξιοπρεπές γιά τούς ὀπαδούς τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας νά κόψουν κάθε σχέση μέ τήν κυβέρνηση τῶν δημίων καί τῶν χαφιέδων; Δέ θά ἦταν καλύτερο νά πεθάνουν στόν ἄμεσο, τίμιο καί ἀνοιχτό ἀγώνα στό πεζοδρόμιο, ἐνάντια σ' αὐτά τά καθάρματα, πού χωρίς τήν ἐκμηδένισή τους εἶναι ἀδύνατο νά κατακτηθεῖ ἡ πραγματική ἐλευθερία, στόν ἀγώνα πού φωτίζει καί διαπαιδαγωγεῖ τό λαό, παρά νά πεθάνουν ἀπό «σκηνές» στή διάρκεια συζητήσεων μέ τούς διαφόρους Τρέποφ καί τούς σιχαμερούς λακέδες του;

Γράφτηκε στά μέσα τοῦ Ὀχτώβρη 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Ἑσπερινή ἔκδοση. *Ἡ Σύντ.*

ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Τονίσαμε ἤδη πολλές φορές ὅτι ἡ ἀπολυταρχική κυβέρνηση, ἀπό δημοσιονομική ἄποψη, μέ τά ἔργα της (ἤ μέ τά καμώματά της, πράγμα πού θά εἶναι ἴσως πιό σωστό) τά μπλέκει ὅλο καί περισσότερο. Ἡ ἀναπόφευκτη οἰκονομική χρεοκοπία γίνεται ὅλο καί πιό φανερή. Ὁρίστε μιά ἐνδιαφέρουσα ἐπιβεβαίωση αὐτοῦ τοῦ πράγματος. Ὁ ἀνταποκριτής στό Βερολίνο τοῦ περιοδικοῦ «The Economist» [132] τοῦ Λονδίνου, ἑνός ἀπό τά πιό ἔγκυρα ὄργανα τῶν εὐρωπαίων μεγιστάνων τοῦ χρηματιστηρίου, πληροφοροῦσε στίς 11 τοῦ Ὀχτώβρη μέ τό νέο ἡμ.:

«Ἐκπρόσωπος τοῦ οἴκου Μέντελσον βρισκόταν τήν ἑβδομάδα αὐτή στήν Πετρούπολη, γιά νά πάρει μέρος στίς διαπραγματεύσεις τῆς ρωσικῆς κυβέρνησης μέ τούς γάλλους τραπεζίτες σχετικά μέ τό νέο ρωσικό δάνειο, γιά τό ὁποῖο ἔχει ἤδη γίνει ἐκεῖ πολύς λόγος. Οἱ πληροφορίες πού ἔχουμε ἐδῶ ἀπό αὐθεντικές, ὅπως φαίνεται, πηγές ἀνεβάζουν τό δάνειο αὐτό σέ 75 ἑκατομμύρια λίρες στερλίνες (περίπου 700 ἑκατομμύρια ρούβλια)· ἀπ' αὐτά ἡ Γαλλία θά ἀναλάβει τό μισό περίπου ποσό καί τό ὑπόλοιπο θά προσφερθεῖ ἀπό τή Γερμανία, τήν Ὁλλανδία, τήν Ἀγγλία καί τίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες. Λένε ἐπίσης ὅτι μεγάλο μέρος τῶν ὁμολογιῶν πού θά ἐκδοθοῦν (of the issue) πρέπει νά προορίζεται γιά κάλυψη τῶν κρατικῶν γραμματίων (?? taking up the Treasury Notes ?), πού θά κατατεθοῦν στή Γαλλία καί στή Γερμανία σέ καιρό πολέμου.

Τό γεγονός ὅτι ἡ Ρωσία ἀπευθύνεται στίς χρηματαγορές ἀκριβῶς μέσα σ' αὐτή τή συγκυρία (at just this juncture), πού ὅλα τά μεγάλα κέντρα βρίσκονται σέ μιά ἀσυνήθιστα καταθλιπτική κατάσταση (are under unusual pressure), θεωρεῖται σάν καθαρή ἀπόδειξη τῶν δημοσιονομικῶν της δυσκολιῶν (straits). Μιά ἐκδοχή εἶναι ὅτι μόνο ἕνα μικρό μέρος ἀπό τό προαναφερόμενο ποσό θά προσφερθεῖ γιά ὑπογραφή τώρα ἀμέσως, τό ὑπόλοιπο θά πραγματοποιηθεῖ (will be raised) ἀργότερα, ἴσως στίς ἀρχές τοῦ ἑπόμενου ἔτους. Αὐτό ὅμως ἁπλῶς μεγαλώνει ἀκόμα περισσότερο τή δυσμενῆ ἐντύπωση σχετικά μέ τίς ἀνάγκες τῆς Ρωσίας σέ χρῆμα. Τό ὅτι στή Γερμανία δέν ὑπάρχει κανένας ἐνθουσιασμός γιά ρωσικό δάνειο αὐτήν ἀκριβῶς τή στιγμή εἶναι ὁλοφάνερο. Ὄχι μόνο οἱ συνθῆκες τῆς ἐδῶ χρηματαγορᾶς, μά ἀκόμα περισσότερο ἀπ' ὅλ' αὐτά τό συνεχιζόμενο πολιτικό χάος (turmoil) στή Ρωσία καί

ή ολοφάνερη έξασθένηση, γιά νά μήν ποῦμε καταβαράθρωση (breakdown), τοῦ κυβερνητικοῦ κύρους, ὅλα αὐτά εἶναι γεγονότα πού ὑπολογίζονται πάρα πολύ στή Γερμανία (are being weighed in a manner) καί ἀποτελοῦν κακό οἰωνό γιά τή μελλοντική ὑπογραφή».

Γράφτηκε μετά ἀπό τήν
1 (14) τοῦ 'Οχτώβρη 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΑΧΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

16. X. 1905.

'Αγαπητοί σύντροφοι! Πολύ Σᾶς εὐχαριστῶ πού μοῦ στείλατε 1) τήν ἔκθεση τῆς Μαχητικῆς ἐπιτροπῆς καί 2) τίς σημειώσεις πάνω στό ζήτημα πού ἀφορᾶ τήν ὀργάνωση τῆς προετοιμασίας γιά τήν ἐξέγερση + 3) τά σχήματα τῆς ὀργάνωσης. 'Αφοῦ διάβασα αὐτά τά ντοκουμέντα, θεώρησα καθῆκον μου νά ἀπευθυνθῶ ἀπ' εὐθείας στή Μαχητική ἐπιτροπή γιά νά ἀνταλλάξουμε συντροφικά τίς γνῶμες μας. Οὔτε συζήτηση ὅτι δέ σκοπεύω νά κρίνω τό πῶς μπαίνει τό ζήτημα πρακτικά· δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς γίνεται ὅ,τι εἶναι δυνατόν νά γίνει στίς δύσκολες συνθῆκες τῆς Ρωσίας. Ἄν κρίνουμε ὅμως ἀπό τά ντοκουμέντα, τό πράγμα κινδυνεύει νά ἐκφυλιστεῖ σέ γραφειοκρατία. Ὅλα αὐτά τά σχήματα, ὅλα αὐτά τά σχέδια ὀργάνωσης τῆς Μαχητικῆς ἐπιτροπῆς δίνουν τήν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται γιά χαρτοβασίλειο — παρακαλῶ νά μέ συγχωρέσετε γιά τήν εἰλικρίνεια, ἐλπίζω ὅμως ὅτι δέ θά μοῦ καταλογίσετε ἐριστική διάθεση. Σέ μιά τέτοια δουλειά δέν εἶναι καθόλου χρήσιμα τά σχήματα, μά οὔτε καί οἱ λογομαχίες καί οἱ συζητήσεις γιά τό ρόλο τῆς Μαχητικῆς ἐπιτροπῆς καί τά δικαιώματά της. 'Εδῶ χρειάζεται θυελλώδικη ἐνεργητικότητα καί πάλι ἐνεργητικότητα. Μέ φρίκη, μά τό θεό μέ φρίκη, βλέπω ὅτι μιλοῦν γιά βόμβες *πάνω ἀπό μισό χρόνο* καί δέ φτιάξανε οὔτε μιά! Καί μιλοῦν σοφότατοι ἄνθρωποι... Πηγαίνετε στή νεολαία, κύριοι! αὐτό εἶναι τό μοναδικό, τό πανσωτήριο μέσο. Διαφορετικά, μά τό θεό, θά καθυστερήσετε (αὐτό μοῦ τό δείχνουν ὅλα) καί θά μείνετε μέ τά «σοφά» σημειώματα, σχέδια, σχεδιαγράμματα, σχήματα, μέ θαυμάσιες συνταγές, μά χωρίς ὀργάνωση, χωρίς ζωντανό ἔργο. Νά πᾶτε στή

νεολαία. Ἱδρύστε *ἀμέσως* μαχητικές ὁμάδες παντοῦ καί μέσα στούς φοιτητές, καί *ἰδιαίτερα μέσα στούς ἐργάτες*, κτλ. κτλ. Ἄς ὀργανωθοῦν ἀμέσως τμήματα ἀπό 3 ὥς 10, ὥς 30 κτλ. ἄτομα. Ἄς ἐξοπλίζονται ἀμέσως μόνοι τους, ὁ καθένας ὅπως μπορεῖ, ἄλλος μέ πιστόλι, ἄλλος μέ μαχαίρι, ἄλλος μέ μιά πατσαβούρα μέ πετρέλαιο γιά ἐμπρησμούς κτλ. Ἄς ἐκλέξουν ἀμέσως αὐτά τά τμήματα τούς ἀρχηγούς τους καί *ἄς συνδέονται*, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, μέ τή Μαχητική ἐπιτροπή τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης. Ἀφῆστε κατά μέρος κάθε τύπο, φτύστε, γιά τ' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὅλα αὐτά τά σχήματα, στεῖλτε, γιά τό θεό, ὅλους «τούς ρόλους, τά δικαιώματα καί τά προνόμια» στό διάβολο. Μήν ἀπαιτεῖτε ὑποχρεωτική ἐγγραφή στό ΣΔΕΚΡ — αὐτό θά ἦταν πραγματικά παράλογη ἀπαίτηση γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Μήν ἀρνεῖστε νά συνδέεστε μέ κάθε ὅμιλο, ἔστω καί ἀπό τρία ἄτομα, μέ τό μοναδικό ὅρο νά εἶναι σίγουρος ἀπό ἀστυνομική ἄποψη καί ἕτοιμος νά πολεμήσει ἐνάντια στόν τσαρικό στρατό. Ὅσοι ὅμιλοι ἐπιθυμοῦν ἄς μποῦν στό ΣΔΕΚΡ ἤ *ἄς πρόσκεινται* στό ΣΔΕΚΡ, αὐτό θά εἶναι ὑπέροχο· θά τό θεωροῦσα ὅμως ὁπωσδήποτε λάθος *νά ἀπαιτοῦμε* αὐτό τό πράγμα.

Ὁ ρόλος τῆς Μαχητικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης πρέπει νά εἶναι: *νά βοηθᾶ* αὐτά τά τμήματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, νά χρησιμεύει σά «γραφεῖο» γιά σύνδεση κτλ. Τίς *ὑπηρεσίες* σας θά τίς δεχτεῖ πρόθυμα κάθε τμῆμα, ἄν ὅμως *μιά τέτοια δουλειά* τήν ἀρχίσετε ἀπό σχήματα καί ἀπό λόγους γιά τά δικαιώματα τῆς Μαχητικῆς ἐπιτροπῆς, θά χαντακώσετε ὅλη τήν ὑπόθεση, σᾶς βεβαιώνω ὅτι θά τήν χαντακώσετε ἀνεπανόρθωτα.

Ἐδῶ πρέπει νά δρᾶ κανείς μέ τήν πλατιά προπαγάνδα. 5–10 ἄτομα ἄς περάσουν κάθε βδομάδα ἀπό *ἑκατοντάδες* ὁμίλους ἐργατῶν καί φοιτητῶν, ἄς εἰσχωρήσουν παντοῦ ὅπου μποροῦν καί ἄς προτείνουν ἕνα σαφές, σύντομο, σταράτο καί ἁπλό σχέδιο: σχηματίστε ἀμέσως ἕνα τμῆμα, ἐξοπλιστεῖτε μέ ὅ,τι μπορεῖτε, δουλέψτε μέ ὅλες σας τίς δυνάμεις, ἐμεῖς θά σᾶς βοηθήσουμε ὅπως μποροῦμε, *μήν τά περιμένετε ὅμως ἀπό μᾶς*, ἐνεργεῖστε μόνοι σας.

Τό κέντρο βάρους αὐτῆς τῆς δουλειᾶς βρίσκεται στήν πρωτοβουλία τῆς μάζας τῶν μικρῶν ὁμίλων. Αὐτοί θά τά κάνουν ὅλα. Χωρίς αὐτούς ὅλη ἡ Μαχητική ἐπιτροπή σας εἶναι μηδέν. Εἶμαι ἕτοιμος νά ὑπολογίσω τήν ἀποδοτικότητα τῆς δουλειᾶς τῆς Μαχητικῆς ἐπιτροπῆς, μετρώντας τόν ἀριθμό τῶν τμημάτων μέ τά ὁποῖα συνδέεται. Ἄν μέσα σέ 1–2 μῆνες ἡ Μαχητική ἐπιτροπή δέ θά ἔχει στήν Πετρούπολη minimum 200–300 τμήματα, τότε

θά εἶναι μιά νεκρή Μαχητική ἐπιτροπή. Τότε θά πρέπει νά τή θάψουμε. Μέ τό σημερινό ἀναβρασμό, ἄν δέ συγκεντρώσεις ἑκατοντάδες τμήματα σημαίνει ὅτι εἶσαι ξεκομμένος ἀπό τή ζωή.

Οἱ προπαγανδιστές πρέπει νά δίνουν σέ κάθε τμῆμα σύντομες καί πολύ ἁπλές ὁδηγίες γιά τό πῶς φτιάχνονται οἱ βόμβες, νά τούς λένε τά πιό στοιχειώδη γιά ὅλο τόν τύπο τῶν ἐργασιῶν καί ἔπειτα νά ἀφήνουν τά ἴδια τά τμήματα νά κάνουν ὅλη τή δουλειά. Τά τμήματα πρέπει νά ἀρχίσουν *ἀμέσως* τή στρατιωτική ἐκπαίδευση σέ ἐπιχειρήσεις πού νά γίνουν τώρα ἀμέσως. Ὁρισμένα τμήματα θά ἀναλάβουν ἀμέσως τώρα νά σκοτώσουν ἕνα χαφιέ, νά ἀνατινάξουν ἕνα ἀστυνομικό τμῆμα, ἄλλα νά ἐπιτεθοῦν στήν τράπεζα γιά νά κατάσχουν χρήματα γιά τήν ἐξέγερση, ἄλλα νά κάνουν ἕναν ἑλιγμό ἤ νά ξεσηκώσουν σχεδιαγράμματα κτλ. Ὅμως εἶναι ὑποχρεωτικό νά ἀρχίσουν ἀμέσως νά μαθαίνουν στήν πράξη: μή φοβᾶστε αὐτές τίς δοκιμαστικές ἐπιθέσεις. Ὑπάρχει βέβαια ὁ κίνδυνος νά καταλήξουν στήν ἄλλη ἄκρη, αὐτό ὅμως εἶναι κακό τῆς αὐριανῆς μέρας, ἐνῶ σήμερα τό κακό βρίσκεται στήν ἀδράνειά μας, στό δογματισμό μας, στήν πολύσοφη ἀκινησία, στό γεροντικό φόβο γιά κάθε πρωτοβουλία. Κάθε τμῆμα ἄς ἀσκεῖται μόνο του, ἔστω καί στήν ἐξόντωση ἀστυφυλάκων: οἱ δεκάδες θύματα θά ἐξαγοραστοῦν μέ τό παραπάνω, γιατί θά δόσουν ἑκατοντάδες ἔμπειρους ἀγωνιστές, πού αὔριο θά ὁδηγήσουν ξοπίσω τους ἑκατοντάδες χιλιάδες.

Σᾶς σφίγγω γερά τό χέρι, σύντροφοι, καί σᾶς εὔχομαι ἐπιτυχία. Δέ θέλω καθόλου νά σᾶς ἐπιβάλω τήν ἄποψή μου, θεωρῶ ὅμως καθῆκον μου νά πῶ *συμβουλευτικά* τή γνώμη μου.

Δικός σας *Λένιν*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

1) Αὐτοτελεῖς πολεμικές ἐπιχειρήσεις.
2) Καθοδήγηση τοῦ πλήθους.

Τά τμήματα θά μποροῦσαν νά εἶναι ὁποιασδήποτε ἀριθμητικῆς δύναμης, ἀρχίζοντας ἀπό δυό–τρία ἄτομα.

Τά τμήματα πρέπει νά ἐξοπλίζονται μόνα τους, μέ ὅ,τι μπορεῖ ὁ καθένας (τουφέκι, περίστροφο, βόμβα, μαχαίρι, σιδερένια γροθιά, ρόπαλο, κουρέλι μέ πετρέλαιο γιά ἐμπρησμό, σκοινί ἤ ἀνεμόσκαλα, φτυάρι γιά τό στήσιμο ὁδοφραγμάτων, καλούπια πυροξυλίνης, ἀγκαθωτό σύρμα, καρφιά (ἐνάντια στό ἱππικό) κτλ. κτλ. Σέ καμιά περίπτωση νά μήν περιμένουν βοήθεια ἀπό τρίτους, ἀπό τά πάνω, ἀπ' ἔξω, μά νά τά προμηθεύονται ὅλα μόνα τους.

Τά τμήματα πρέπει νά συγκροτοῦνται κατά τό δυνατόν ἀπό ἀνθρώπους πού κατοικοῦν κοντά ἤ πού συναντιοῦνται συχνά, τακτικά καί σέ ὁρισμένες ὧρες (καλύτερα καί τό ἕνα καί τό ἄλλο, γιατί οἱ τακτικές συναντήσεις μποροῦν νά διακοποῦν ἀπό τήν ἐξέγερση). Καθῆκον τους εἶναι νά ὀργανώσουν τή δουλειά ἔτσι πού, στίς πιό κρίσιμες στιγμές, κάτω ἀπό τίς πιό ἀναπάντεχες συνθῆκες νά μποροῦν νά ἀνταμώσουν. Γι' αὐτό κάθε τμῆμα πρέπει νά ἐπεξεργαστεῖ ἀπό πρίν τίς μεθόδους καί τούς τρόπους τῆς ἀπό κοινοῦ δράσης: σημάδια στά παράθυρα κτλ. γιά νά μπορεῖ νά βρίσκει εὐκολότερα ὁ ἕνας τόν ἄλλον· συνθηματικές κραυγές ἤ σφυρίγματα γιά νά μπορεῖ νά ἀναγνωριστεῖ μέσα στό πλῆθος ὁ σύντροφος· συνθηματικά γιά τήν περίπτωση συνάντησης τή νύχτα κτλ. κτλ. Κάθε δραστήριος ἄνθρωπος μαζί μέ 2–3 συντρόφους θά μπορέσουν νά ἐπεξεργαστοῦν μιά σειρά τέτοιους κανόνες καί μεθόδους πού θά πρέπει νά τούς διατυπώσουν, νά τούς μάθουν ἀπ' ἔξω, νά ἐξασκηθοῦν στήν ἐφαρμογή τους. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι στά 99% τῶν περιπτώσεων τά γεγονότα μπο-

ρεῖ νά ξεσπάσουν ἀναπάντεχα καί οἱ σύντροφοι θά χρειαστεῖ νά ἑνωθοῦν κάτω ἀπό τρομερά δύσκολες συνθῆκες.

Ἀκόμα καί χωρίς ὅπλα τά τμήματα μποροῦν νά παίξουν σοβαρότατο ρόλο: 1) καθοδηγώντας τό πλῆθος· 2) κάνοντας ἐπίθεση σέ κατάλληλη στιγμή πάνω στόν ἀστυφύλακα, στόν κοζάκο πού ξεκόπηκε τυχαῖα (περίπτωση τῆς Μόσχας) κτλ. καί παίρνοντάς τους τόν ὁπλισμό· 3) σώζοντας συλληφθέντες ἤ τραυματίες ὅταν τά ἀστυνομικά ὄργανα εἶναι πολύ λίγα· 4) ἀνεβαίνοντας στίς στέγες τῶν σπιτιῶν, στά πάνω πατώματα κτλ. καί ρίχνοντας πάνω στό στρατό βροχή τίς πέτρες ἤ περιχύνοντάς τον μέ ζεματιστό νερό κτλ. Ἕνα συσπειρωμένο τμῆμα, ὅταν δρᾶ ὀργανωμένα, ἀποτελεῖ τεράστια δύναμη. Σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά παραιτούμαστε ἀπό τό σχηματισμό τμημάτων ἤ νά ἀναβάλλουμε τή δημιουργία τους μέ τήν πρόφαση ὅτι δέν ἔχουμε ὁπλισμό.

Τά τμήματα πρέπει στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ νά κατανέμουν ἀπό πρίν τίς ἀποστολές τους, κάποτε νά ἐκλέγουν ἀπό πρίν τόν καθοδηγητή, τό διοικητή τοῦ τμήματος. Θά ἦταν παράλογο βέβαια νά πέσει κανείς στό παιχνίδι τοῦ διορισμοῦ βαθμούχων, δέν πρέπει ὅμως νά ξεχνάει τήν τεράστια σπουδαιότητα τῆς ἑνιαίας διοίκησης, τῆς γρήγορης καί ἀποφασιστικῆς δράσης. Ἡ ἀποφασιστικότητα, ἡ ἐπίθεση εἶναι τά $^3/_4$ τῆς ἐπιτυχίας.

Τά τμήματα πρέπει ἀμέσως μόλις σχηματιστοῦν, δηλ. τώρα κιόλας, νά καταπιαστοῦν ὁλόπλευρα μέ τή δουλειά, ὄχι μόνο μέ τή θεωρητική ἀλλά ὁπωσδήποτε καί μέ τήν πρακτική. Λέγοντας θεωρητική δουλειά ἐννοοῦμε τή μελέτη τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης, τήν κατατόπιση σέ στρατιωτικά ζητήματα, τήν ὀργάνωση διαλέξεων πάνω στά στρατιώτικά θέματα, τό κάλεσμα στρατιωτικῶν γιά συζητήσεις (ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν κλπ. κλπ. μέχρι καί ἐργατῶν πρώην στρατιωτῶν)· τό διάβασμα, τήν ἀνάλυση καί τήν ἀφομοίωση παράνομων βιβλίων καί ἄρθρων τῶν ἐφημερίδων σχετικά μέ τίς ὁδομαχίες κτλ. κτλ.

Ἡ πρακτική δουλειά, τό ξαναλέμε, πρέπει ν' ἀρχίσει ἀμέσως. Διαιρεῖται σέ προπαρασκευαστικές ἐργασίες καί σέ πολεμικές ἐπιχειρήσεις. Στίς προπαρασκευαστικές ἐργασίες ὑπάγονται: ἡ προμήθεια κάθε εἴδους ὁπλισμοῦ καί κάθε εἴδους πολεμοφοδίων, ἡ ἐπισήμανση σπιτιῶν πού βρίσκονται σέ θέσεις κατάλληλες γιά ὁδομαχίες (πού εἶναι κατάλληλα γιά ἀγώνα ἀπό ψηλά, γιά νά χρησιμοποιοῦνται σάν ἀποθῆκες γιά βόμβες ἤ πέτρες κτλ. ἤ γιά διάφορα ὀξέα γιά νά περιχύνουν μ' αὐτά τούς ἀστυνομικούς κτλ. κτλ., καί κατάλληλα ἐπίσης γιά ἕδρα τοῦ ἐπιτελείου, γιά τή συγκέντρωση πληροφοριῶν, γιά τό κρύψιμο καταδιωκομένων,

γιά ἐξασφάλιση τραυματιῶν κτλ. κτλ.). Σέ συνέχεια, στίς προπαρασκευαστικές ἐργασίες ὑπάγονται ἡ ἄμεση ἀναγνώριση καί ἀνίχνευση: νά μαθαίνουμε τά σχεδιαγράμματα τῶν φυλακῶν, τῶν ἀστυνομικῶν τμημάτων, τῶν ὑπουργείων κτλ., νά πληροφορούμαστε τόν καταμερισμό δουλειᾶς στά δημόσια ἱδρύματα, στίς τράπεζες κτλ., τίς συνθῆκες φρούρησής τους, νά προσπαθοῦμε νά πιάσουμε σχέσεις πού θά μποροῦσαν νά φέρουν ὄφελος (μέ ὑπαλλήλους πού ὑπηρετοῦν στήν ἀστυνομία, στήν τράπεζα, στό δικαστήριο, στίς φυλακές, στό ταχυδρομεῖο, στό τηλεγραφεῖο κτλ.), νά πληροφορούμαστε ποῦ εἶναι οἱ ἀποθῆκες ὁπλισμοῦ, ὅλα τά ὁπλοπωλεῖα τῆς πόλης κτλ. Στόν τομέα αὐτόν ὑπάρχει πολλή δουλειά καί μάλιστα δουλειά τέτοια, πού σ' αὐτήν μπορεῖ νά προσφέρει τεράστια ὑπηρεσία ὁ καθένας, ἀκόμα κι ἕνας ἐντελῶς ἀνίκανος γιά ὁδομαχίες, ἀκόμα καί ἄνθρωποι ἐντελῶς ἀδύνατοι, γυναῖκες, παιδιά, γέροι κλπ. Πρέπει νά προσπαθήσουμε νά ἐντάξουμε ἀπό τώρα κιόλας σέ τμήματα ὁπωσδήποτε καί ἀνεπιφύλακτα ὅλους ἐκείνους πού *θέλουν* νά πάρουν μέρος στό ἔργο τῆς ἐξέγερσης, γιατί *δέν ὑπάρχει* καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἄνθρωπος πού, ἐφόσον θά ἤθελε νά δουλέψει, δέ θά ἔφερνε τεράστιο ὄφελος, ἀκόμα καί ἄν δέν εἶχε ὁπλισμό, ἀκόμα καί ἄν ἦταν προσωπικά ἀνίκανος γιά πάλη.

Σέ συνέχεια τά τμήματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, χωρίς νά περιορίζονται, σέ καμιά περίπτωση, μόνο στίς προπαρασκευαστικές ἐνέργειες, πρέπει ὅσο τό δυνατόν πιό γρήγορα νά περνοῦν καί σέ πολεμικές ἐνέργειες μέ τό σκοπό: 1) νά γυμνάζουν τίς μαχητικές δυνάμεις· 2) νά ἀνιχνεύουν τά ἀδύνατα σημεῖα τοῦ ἐχθροῦ· 3) νά προξενοῦν στόν ἐχθρό μερικῆς σημασίας ἧττες· 4) νά ἀπελευθερώνουν αἰχμαλώτους (κρατουμένους)· 5) νά προμηθεύονται ὅπλα· 6) νά βρίσκουν χρήματα γιά τήν ἐξέγερση (κατάσχεση χρημάτων τοῦ κράτους) κτλ. κτλ. Τά τμήματα μποροῦν καί πρέπει νά ἐκμεταλλεύονται ἀμέσως κάθε κατάλληλη εὐκαιρία γιά νά ἀναπτύσσουν ἐντατική δράση, χωρίς νά ἀναβάλλουν καθόλου τό ζήτημα ὥς τή γενική ἐξέγερση, γιατί χωρίς τήν προετοιμασία *μέσα στή φωτιά* δέν μπορεῖς νά γίνεις κατάλληλος καί γιά τήν ἐξέγερση.

Φυσικά κάθε ἀκρότητα δέν εἶναι καλή· κάθε καλό καί ὠφέλιμο ὅταν φτάνει σέ ἀκρότητα μπορεῖ νά γίνει, καί μάλιστα πέρα ἀπό ἕνα ὁρισμένο ὅριο γίνεται ὁπωσδήποτε, κακό καί βλαβερό. Οἱ ἀνοργάνωτες, ἀπροετοίμαστες μικρές τρομοκρατικές πράξεις, ὅταν φτάσουν σέ ἀκρότητες, μόνο κομμάτιασμα καί σπατάλη τῶν δυνάμεων μποροῦν νά προκαλέσουν. Αὐτό εἶναι

σωστό κι αὐτό βέβαια δέν πρέπει νά τό ξεχνάει κανείς. Ἀπό τό ἄλλο μέρος ὅμως σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά ξεχνάει κανείς καί τοῦτο δῶ: πώς τώρα τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης *ἔχει δοθεῖ*, ἡ ἐξέγερση *ἔχει ἀρχίσει*. Κάθε ἐπαναστάτης, ὅταν δημιουργοῦνται εὐνοϊκές συνθῆκες, ἔχει ὄχι μόνο δικαίωμα ἀλλά καί ἄμεση ὑποχρέωση ν' ἀρχίσει τήν ἐπίθεση. Ἡ ἐξόντωση χαφιέδων, ἀστυνομικῶν, χωροφυλάκων, οἱ ἀνατινάξεις ἀστυνομικῶν τμημάτων, ἡ ἀπελευθέρωση κρατουμένων, ἡ ἁρπαγή χρημάτων τοῦ κράτους καί ἡ χρησιμοποίησή τους γιά τίς ἀνάγκες τῆς ἐξέγερσης — τέτοιες ἐπιχειρήσεις διεξάγονται κιόλας παντοῦ ὅπου φουντώνει ἡ ἐξέγερση, καί στήν Πολωνία καί στόν Καύκασο, καί κάθε τμῆμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ πρέπει χωρίς καθυστέρηση νά εἶναι ἕτοιμο γιά τέτοιες ἐπιχειρήσεις. Κάθε τμῆμα πρέπει νά θυμᾶται ὅτι, ἀφήνοντας νά τοῦ διαφύγει σήμερα μιά εὐκαιρία κατάλληλη γιά τέτοια ἐπιχείρηση, θά εἶναι ἔνοχο γιά *ἀσυγχώρητη ἀδράνεια*, γιά παθητικότητα, καί μιά τέτοια ἐνοχή εἶναι πολύ μεγάλο ἔγκλημα γιά ἕναν ἐπαναστάτη σέ περίοδο ἐξέγερσης, εἶναι πολύ μεγάλη ντροπή γιά τόν καθένα πού ἐπιδιώκει τήν ἐλευθερία στήν πράξη καί ὄχι στά λόγια.

Σχετικά μέ τή σύνθεση τῶν τμημάτων αὐτῶν μποροῦμε νά ποῦμε τά παρακάτω: Ἡ πείρα θά δείξει ποιός πρέπει νἆναι ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν καί ποιός ὁ καταμερισμός τῶν ἀποστολῶν ἀνάμεσα στά μέλη. Τά τμήματα πρέπει ν' ἀρχίσουν νά ἀποκτοῦν μόνα τους αὐτή τήν πείρα, χωρίς νά περιμένουν ὑποδείξεις ἀπ' ἔξω. Πρέπει βέβαια νά ζητοῦν ἀπό τήν τοπική ἐπαναστατική ὀργάνωση νά τούς στείλει ἕναν ἐπαναστάτη-στρατιωτικό γιά διαλέξεις, συζητήσεις, συμβουλές, ὅμως σέ περίπτωση πού δέ θά ὑπάρχει ἕνας τέτοιος στρατιωτικός πρέπει ὁπωσδήποτε καί χωρίς ἄλλο νά κάνουν μόνοι τους τή δουλειά.

Ὅσον ἀφορᾶ τόν κομματικό διαχωρισμό, τά μέλη ἑνός κόμματος θά προτιμήσουν φυσικά νά ἀνήκουν μαζί στά ἴδια τμήματα. Δέν πρέπει ὅμως νά βάζουμε σώνει καί καλά ἐμπόδια στό νά μποῦν στά τμήματα μέλη τῶν ἄλλων κομμάτων. Ἀκριβῶς ἐδῶ πρέπει νά πραγματοποιοῦμε τήν ἑνοποίηση, μιά πρακτική συμφωνία (ἐννοεῖται χωρίς καμιά κομματική συγχώνευση) ἀνάμεσα στό σοσιαλιστικό προλεταριάτο καί στήν ἐπαναστατική δημοκρατία. Ὅποιος θέλει νά πολεμήσει γιά τήν ἐλευθερία καί ἀποδείχνει στήν πράξη τήν ἀπόφασή του αὐτή μπορεῖ νά συγκαταριθμηθεῖ στούς ἐπαναστάτες δημοκράτες, μ' αὐτόν πρέπει νά ἐπιδιώκουμε νά δουλεύουμε γιά τήν ἀπό κοινοῦ προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης (ἐφόσον φυσικά θά ὑπάρχει πλήρης ἐμπιστο-

σύνη στό πρόσωπο ἤ στήν ὁμάδα). Σχετικά μέ ὅλους τούς ἄλλους «δημοκράτες» πρέπει νά κάνουμε αὐστηρή διάκριση, νά τούς θεωροῦμε quasi *-δημοκράτες, φιλελεύθερους πολυλογάδες, στούς ὁποίους δέν ἐπιτρέπεται νά στηριζόμαστε, πρός τούς ὁποίους εἶναι ἐγκληματικό νά δείχνουν εὐπιστία οἱ ἐπαναστάτες.

Εἶναι βέβαια ἐπιθυμητή ἡ συνένωση τῶν τμημάτων μεταξύ τους. Εἶναι ἐξαιρετικά ὠφέλιμη ἡ ἐπεξεργασία τῶν μορφῶν καί τῶν ὅρων τῆς κοινῆς δράσης. Σέ καμιά περίπτωση ὅμως δέν πρέπει νά πέφτουμε στήν ἀκρότητα τῆς κατάρτισης περίπλοκων σχεδίων, γενικῶν σχημάτων, στήν ἀκρότητα νά ἀναβάλουμε κάθε ζωντανό ἔργο γιά νά ἀσχοληθοῦμε μέ σχολαστικές ἐπινοήσεις κτλ. Ἡ ἐξέγερση θά γίνει ἀναπόφευκτα μέσα σέ συνθῆκες στίς ὁποῖες τά ἀνοργάνωτα στοιχεῖα θά εἶναι χιλιάδες φορές πιό πολλά ἀπό τά ὀργανωμένα· εἶναι ἀναπόφευκτες οἱ περιπτώσεις πού θά χρειαστεῖ νά δράσει κανείς ἀμέσως, ἐπιτόπου, μαζί μ' ἕναν ἄλλον, μοναχός του, καί πρέπει νά προετοιμάζεται νά δράσει μέ πλήρη εὐθύνη του. Οἱ καθυστερήσεις, οἱ συζητήσεις, οἱ ἀναβολές, ἡ ἀναποφασιστικότητα ἀποτελοῦν καταστροφή γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἐξέγερσης. Ἡ μεγαλύτερη ἀποφασιστικότητα, ἡ μεγαλύτερη δραστηριότητα, ἡ ἄμεση χρησιμοποίηση κάθε κατάλληλης στιγμῆς, ἡ ἄμεση ὑποδαύλιση τοῦ ἐπαναστατικοῦ πάθους τοῦ πλήθους καί ἡ κατεύθυνσή του σέ πιό ἀποφασιστικές καί σέ ἀποφασιστικότατες ἐνέργειες — αὐτό εἶναι τό πρώτιστο καθῆκον τοῦ ἐπαναστάτη.

Ὁ ἀγώνας ἐνάντια στούς μαυροεκατονταρχίτες εἶναι μιά θαυμάσια πολεμική ἐπιχείρηση, πού ἀπό τή μιά *διδάσκει* τούς στρατιῶτες τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, τούς δίνει τό βάπτισμα τοῦ πυρός, καί ἀπό τήν ἄλλη φέρνει τεράστιο ὄφελος στήν ἐπανάσταση. Τά τμήματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ πρέπει ἀμέσως κιόλας νά μελετήσουν ποιοί, ποῦ καί πῶς συγκροτοῦν τίς μαῦρες ἑκατονταρχίες καί μετά νά μήν περιορίζονται μόνο σέ προπαγάνδα (αὐτό εἶναι ὠφέλιμο, μόνο ὅμως αὐτό δέν εἶναι ἀρκετό), ἀλλά νά ἀναλαμβάνουν καί ἔνοπλη δράση τσακίζοντας τούς μαυροεκατονταρχίτες, σκοτώνοντάς τους, ἀνατινάζοντας τίς ἕδρες τῶν ἐπιτελείων τους κτλ. κτλ.

Γράφτηκε ὕστερα ἀπό τίς
3 (16) τοῦ 'Οχτώβρη 1905

Πρωτόδημοσιεύτηκε τό 1926
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

* — δῆθεν. *Ἡ Σύντ.*

ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΓΟΜΕΝΗ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΑΣ [133]

Πήραμε ἕνα γράμμα ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή, πού μᾶς ἀνακοινώνει ὅτι ἡ «Σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὀργάνωση τῆς Ἀρμενίας» ἐξέφρασε τήν ἐπιθυμία νά ὑπογράψει τήν ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στή συνδιάσκεψη ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων [134]. Ἡ ΚΕ δέ δέχεται αὐτήν τήν ὑπογραφή, γιατί ἦταν ἀντίθετη πρός τή συμμετοχή αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης, πού εἶναι ὀργάνωση καθαρά τοῦ ἐξωτερικοῦ χωρίς σοβαρούς δεσμούς μέ τή Ρωσία, στή συνδιάσκεψη. Ἐλπίζουμε νά δημοσιεύσουμε σύντομα στήν «Προλετάρι» πιό λεπτομερειακά στοιχεῖα γιά τόν πραγματικό χαρακτήρα αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης. Γιά τήν ὥρα θά σημειώσουμε ὅτι ὅλοι ὅσοι ἐπιθυμοῦν νά βοηθήσουν τό πραγματικά σοσιαλδημοκρατικό κίνημα μέσα στούς ἀρμένιους ἐργάτες στόν Καύκασο πρέπει νά ἔχουν νά κάνουν μόνο μέ τίς ὀργανώσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Καυκάσου, πού ἐκδίδουν ἀρμένικα ἔντυπα στόν Καύκασο καί ὄχι στή Γενεύη.

Γράφτηκε τόν Ὀχτώβρη, μετά τίς 3 (16), τοῦ 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ

Τά ἐπαναστατικά γεγονότα τῆς Μόσχας εἶναι ἡ πρώτη ἀστραπή τῆς καταιγίδας πού φώτισε τό καινούργιο πεδίο τῆς μάχης. Ἡ ἔκδοση τοῦ νόμου γιά τήν Κρατική δούμα καί ἡ σύναψη εἰρήνης ἐγκαινίασαν μιά καινούργια φάση στήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, κουρασμένη ἤδη ἀπό τήν πεισματική πάλη τῶν ἐργατῶν καί ἀνήσυχη ἀπό τό φάσμα τῆς «διαρκοῦς ἐπανάστασης», ἀνάσανε μέ ἀνακούφιση καί ἅρπαξε μέ χαρά τήν ἐλεημοσύνη πού τῆς πέταξαν. Ἄρχισε σέ ὅλη τή γραμμή ἡ πάλη ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς, ἄρχισε μιά ἔκδηλη στροφή τοῦ φιλελευθερισμοῦ πρός τά δεξιά. Δυστυχῶς, ἀκόμα καί ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες βρέθηκαν ἄνθρωποι ἀσταθεῖς (στό στρατόπεδο τῶν νεοϊσκριστῶν), ἕτοιμοι νά ὑποστηρίξουν ὑπό ὁρισμένους ὅρους αὐτούς τούς ἀστούς προδότες τῆς ἐπανάστασης, ἕτοιμοι «νά πάρουν στά σοβαρά» τήν Κρατική δούμα. Μποροῦμε νά ἐλπίζουμε ὅτι τά γεγονότα τῆς Μόσχας θά κάνουν τούς ὀλιγόπιστους νά ντραποῦν καί θά βοηθήσουν ὅσους ἀμφιβάλλουν νά ἐκτιμήσουν σωστά τήν κατάσταση στό καινούργιο πεδίο μάχης. Καί τά ὀνειροπολήματα τῶν αναιμικῶν διανοουμένων γιά τή δυνατότητα παλλαϊκῶν ἐκλογῶν στίς συνθῆκες τῆς ἀπολυταρχίας, καί οἱ αὐταπάτες τῶν χοντροκέφαλων φιλελευθέρων γιά τήν κεντρική σημασία τῆς Κρατικῆς δούμας σκορπᾶνε ἀμέσως σά σκόνη μέ τήν πρώτη μεγάλη ἐπαναστατική ἐξόρμηση τοῦ προλεταριάτου.

Οἱ πληροφορίες μας γιά τά γεγονότα τῆς Μόσχας καί τώρα ἀκόμα (12 τοῦ Ὀχτώβρη μέ τό ν. ἡμ.) εἶναι πολύ πενιχρές. Περιορίζονται σέ σύντομες καί συχνά ἀντιφατικές εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων τοῦ ἐξωτερικοῦ καί σέ περασμένες ἀπό τό κόσκινο τῆς λογοκρισίας περιγραφές τοῦ νόμιμου τύπου γιά τήν ἔναρξη τοῦ κινήματος. Ἕνα μόνο πράγμα εἶναι ἀναμφισβήτητο: ἡ πάλη τῶν

ἐργατῶν τῆς Μόσχας στό ἀρχικό της στάδιο ἀκολούθησε τό δρόμο πού ἔγινε πιά συνηθισμένος στή διάρκεια τοῦ τελευταίου ἐπαναστατικοῦ ἔτους. Τό ἐργατικό κίνημα ἔβαλε τή σφραγίδα του σ' ὅλη τή ρωσική ἐπανάσταση. Τό κίνημα αὐτό, πού ἄρχισε μέ σκόρπιες ἀπεργίες, ἀναπτύχθηκε γρήγορα καί ἔφτασε ἀπό τό ἕνα μέρος ὥς τίς μαζικές ἀπεργίες καί ἀπό τό ἄλλο ὥς τίς διαδηλώσεις στούς δρόμους. Τό 1905 πέρα γιά πέρα διαμορφωμένη πιά μορφή τοῦ κινήματος εἶναι ἡ πολιτική ἀπεργία πού μπροστά στά μάτια μας μετατρέπεται σέ ἐξέγερση. Κι ἄν ὅλο τό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας χρειάστηκε δέκα χρόνια γιά νά ἀνεβεῖ ὥς τή σημερινή (ἐννοεῖται κάθε ἄλλο παρά ἀκόμα οριστική) βαθμίδα, τώρα τό κίνημα στίς διάφορες περιφέρειες τῆς χώρας μέσα σέ μερικές μέρες ἀνεβαίνει ἀπό μιά ἁπλή ἀπεργία σέ γιγάντια ἐπαναστατική ἔκρηξη.

Τήν ἀπεργία τῶν τυπογράφων τῆς Μόσχας τήν ἄρχισαν, ὅπως πληροφορούμαστε, μή συνειδητοποιημένοι ἐργάτες. Τό κίνημα ὅμως ξεγλιστράει ἀμέσως ἀπό τά χέρια τους, γίνεται πλατύ ἐπαγγελματικό κίνημα. Προσχωροῦν οἱ ἐργάτες τῶν ἄλλων ἐπαγγελμάτων. Ἡ ἀναπόφευκτη ἐξόρμηση τῶν ἐργατῶν στούς δρόμους, ἔστω καί γιά ἐνημέρωση τῶν συντρόφων πού δέν ξέρουν ἀκόμα γιά τήν ἀπεργία, μετατρέπεται σέ πολιτική διαδήλωση μέ ἐπαναστατικά τραγούδια καί λόγους. Ἡ ἀγανάκτηση ἐνάντια στήν ἄτιμη κωμωδία τῶν «λαϊκῶν» ἐκλογῶν Κρατικῆς δούμας, ἀγανάκτηση πού συγκρατιόταν ἀπό καιρό, ξεσπάει. Ἡ μαζική ἀπεργία μετεξελίσσεται σέ μαζική κινητοποίηση τῶν ἀγωνιστῶν γιά τήν πραγματική ἐλευθερία. Στή σκηνή ἐμφανίζονται οἱ ριζοσπάστες φοιτητές, πού καί στή Μόσχα πῆραν τελευταῖα μιά ἀπόφαση ἐντελῶς ἀνάλογη μέ τήν ἀπόφαση τῶν φοιτητῶν τῆς Πετρούπολης. Ἡ ἀπόφαση αὐτή στιγματίζει ὅπως πρέπει, μέ γλώσσα ἐλεύθερων πολιτῶν καί ὄχι ὑπαλλήλων-ἑρπετῶν, τήν Κρατική δούμα σάν ξετσίπωτο ἐμπαιγμό σέ βάρος τοῦ λαοῦ, καλεῖ στήν πάλη γιά τή δημοκρατία, γιά τή σύγκληση ἀπό τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση μιᾶς πραγματικά παλλαϊκῆς καί πραγματικά συντακτικῆς συνέλευσης. Ἀρχίζουν οἱ ἀγῶνες τοῦ προλεταριάτου καί τῶν πρωτοπόρων στρωμάτων τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας στούς δρόμους ἐνάντια στόν τσαρικό στρατό καί στήν ἀστυνομία.

Αὐτή ἀκριβῶς ἦταν ἡ ἐξέλιξη τοῦ κινήματος στή Μόσχα. Τό Σάββατο, 24 τοῦ Σεπτέμβρη (7 τοῦ Ὀχτώβρη), ἐκτός ἀπό τούς τυπογράφους δέ δούλευαν πιά τά καπνεργοστάσια καί τά τράμ· ἄρχισε ἡ ἀπεργία τῶν ἀρτεργατῶν. Τό βράδυ ἔγιναν μεγάλες δια-

δηλώσεις στίς όποιες, έκτός άπό τούς έργάτες καί τούς φοιτητές, πήραν μέρος ένα σωρό «ξένα» πρόσωπα (τούς έπαναστάτες έργάτες καί τούς ριζοσπάστες φοιτητές δέν τούς θεωροῦν πιά ξένα μεταξύ τους πρόσωπα στίς άνοιχτές λαϊκές έκδηλώσεις). Οί κοζάκοι καί οί χωροφύλακες προσπαθοῦσαν συνεχῶς νά διαλύσουν τούς διαδηλωτές, αὐτοί ὅμως συνεχῶς ξανασυγκεντρώνονταν. Τό πλῆθος ἀπέκρουε τήν ἀστυνομία καί τούς κοζάκους· ἀκούστηκαν πυροβολισμοί ἀπό περίστροφα καί πολλοί ἀστυνομικοί τραυματίστηκαν.

Τήν Κυριακή, 25 τοῦ Σεπτέμβρη (8 τοῦ Ὀχτώβρη), τά γεγονότα παίρνουν ξάφνου ἀπειλητική τροπή. Ἀπό τίς 11 ἡ ὥρα τό πρωί οἱ ἐργάτες ἄρχισαν νά συγκεντρώνονται στούς δρόμους. Τό πλῆθος τραγουδᾶ τή Μασσαλιώτιδα. Ὀργανώνονται ἐπαναστατικά συλλαλητήρια. Τσακίζουν τά τυπογραφεῖα πού ἀρνήθηκαν νά ἀπεργήσουν. Ὁ λαός σπάζει τούς φούρνους καί τά ὁπλοπωλεῖα: οἱ ἐργάτες ἔχουν ἀνάγκη ἀπό ψωμί γιά νά ζήσουν καί ἀπό ὅπλα γιά νά παλαίψουν γιά τήν ἐλευθερία (ἀκριβῶς ὅπως λέει τό γαλλικό ἐπαναστατικό τραγούδι). Οἱ κοζάκοι κατορθώνουν νά διαλύσουν τούς διαδηλωτές μόνον ὕστερα ἀπό πολύ πεισματική ἀντίσταση. Στήν Τβερσκάγια, κοντά στό σπίτι τοῦ γενικοῦ διοικητῆ, γίνεται πραγματική μάχη. Κοντά στό ἀρτοποιεῖο τοῦ Φιλίπποφ συγκεντρώνονται πλῆθος καλφάδες-ἀρτεργάτες. Ὅπως δήλωσε μετά ἡ διεύθυνση τοῦ ἀρτοποιείου αὐτοῦ, οἱ ἐργάτες βγῆκαν εἰρηνικά στό δρόμο, σταματώντας τή δουλειά σέ ἔνδειξη ἀλληλεγγύης πρός ὅλους τούς ἀπεργούς. Ἕνα ἀπόσπασμα κοζάκων ἐπιτίθεται ἐνάντια στὸ πλῆθος. Οἱ ἐργάτες εἰσχωροῦν μέσα στό σπίτι, ἀνεβαίνουν στή στέγη, στή σοφίτα, ρίχνουν βροχή τίς πέτρες ἐνάντια στούς στρατιῶτες. Γίνεται κανονική πολιορκία τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ στρατός πυροβολεῖ τούς ἐργάτες. Κόβεται κάθε ἐπικοινωνία. Δυό λόχοι γρεναδιέρων κάνουν κυκλωτική κίνηση, διεισδύουν στό σπίτι ἀπό τά νῶτα καί καταλαμβάνουν τήν ἐχθρική θέση. Πιάστηκαν 192 καλφάδες, ἀπ' αὐτούς οἱ ὀχτώ εἶναι τραυματισμένοι· δυό ἐργάτες σκοτώθηκαν. Ἀπό τήν πλευρά τῆς ἀστυνομίας καί τοῦ στρατοῦ ὑπάρχουν τραυματίες· τραυματίστηκε θανάσιμα ἕνας μοίραρχος τῆς χωροφυλακῆς.

Ἐννοεῖται ὅτι τά στοιχεῖα αὐτά δέν εἶναι καθόλου πλήρη. Σύμφωνα μέ ἰδιωτικά τηλεγραφήματα πού δημοσιεύονται σέ ὁρισμένες ἐφημερίδες τοῦ ἐξωτερικοῦ, οἱ θηριωδίες τῶν κοζάκων καί τῶν στρατιωτῶν ξεπέρασαν κάθε ὅριο. Ἡ διεύθυνση τοῦ ἀρτοποιείου Φιλίπποφ διαμαρτύρεται ἐνάντια στίς ἐντελῶς ἀδι-

καιολόγητες ἀσχημίες τοῦ στρατοῦ. Μιά σοβαρή ἐφημερίδα τοῦ Βελγίου δημοσιεύει τήν εἴδηση ὅτι οἱ θυρωροί ἦταν ἀπασχολημένοι μέ τό καθάρισμα τῶν δρόμων ἀπό τά ἴχνη τοῦ αἵματος: αὐτή ἡ μικρολεπτομέρεια—γράφει ἡ ἐφημερίδα — περισσότερο ἀπό ἄλλες μακροσκελεῖς ἐκθέσεις μαρτυρεῖ γιά τή σοβαρότητα τῆς πάλης. Ἡ «Vorwärts» [135] γράφει, μέ βάση ἰδιωτικές εἰδήσεις πού ἔφτασαν σ' αὐτήν, ὅτι στήν Τβερσκάγια 10 000 ἀπεργοί μάχονταν ἐνάντια σ' ἕνα τάγμα πεζικοῦ. Ὁ στρατός ἔριξε μερικές δμοβροντίες. Τά ἁμάξια πρώτης βοήθειας εἶχαν πάρα πολλή δουλειά. Ὁ ἀριθμός τῶν νεκρῶν ὑπολογίζεται ὅτι φτάνει τουλάχιστο στούς 50 καί τῶν τραυματιῶν στούς 600. Μεταδίδεται ἡ πληροφορία ὅτι τούς συλληφθέντες τούς μεταφέρνανε στούς στρατῶνες καί τούς ἔδερναν ἀλύπητα, ἄγρια, περνώντας τους ἀνάμεσα ἀπό φάλαγγες στρατιωτῶν. Μεταδίδεται ἡ πληροφορία ὅτι οἱ ἀξιωματικοί στή διάρκεια τῶν ἀγώνων στούς δρόμους ἔδειξαν ἀπάνθρωπη σκληρότητα, ἀκόμα καί ἀπέναντι σέ γυναῖκες (τηλεγράφημα τοῦ εἰδικοῦ ἀνταποκριτῆ στήν Πετρούπολη τῆς συντηρητικῆς ἀστικῆς ἐφημερίδας «Temps» στίς 10 τοῦ Ὀχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη)).

Γιά τά γεγονότα τῶν ἑπόμενων ἡμερῶν οἱ εἰδήσεις γίνονται ὅλο καί πιό πενιχρές. Ἡ ἀγανάκτηση τῶν ἐργατῶν μεγάλωσε τρομερά· τό κίνημα ἀναπτύσσεται· ἡ κυβέρνηση βάλθηκε νά ἀπαγορεύει μέ κάθε μέσο καί νά περικόβει κάθε πληροφορία. Οἱ ξένες ἐφημερίδες τόνιζαν ἀνοιχτά ὅτι ὑπάρχει ἀντίφαση ἀνάμεσα στίς καθησυχαστικές εἰδήσεις τῶν ἐπίσημων πρακτορείων (πού γιά ἕνα διάστημα τίς πίστευαν) καί στίς εἰδήσεις πού μεταδόθηκαν τηλεφωνικά στήν Πετρούπολη· Ὁ Γκαστόν Λερού τηλεγράφησε στήν ἐφημερίδα τοῦ Παρισιοῦ «*Matin*»· πώς ἡ λογοκρισία κάνει ὅ,τι περνάει ἀπό τό χέρι της γιά νά σταματήσει τή διάδοση δποιασδήποτε, ἔστω καί λίγο ἀνησυχαστικῆς εἴδησης. Ἡ Δευτέρα, 26 τοῦ Σεπτέμβρη (9 τοῦ Ὀχτώβρη) — γράφει — ἦταν μιά ἀπό τίς πιό ματωμένες μέρες στήν ἱστορία τῆς Ρωσίας. Χτυπιοῦνται σ' ὅλους τούς κυριότερους δρόμους, ἀκόμα καί κοντά στό σπίτι τοῦ γενικοῦ διοικητῆ. Οἱ διαδηλωτές σήκωσαν κόκκινη σημαία. Ὑπάρχουν πολλοί νεκροί καί τραυματίες.

Οἱ εἰδήσεις ἄλλων ἐφημερίδων εἶναι ἀντιφατικές. Ἕνα πράγμα μόνο εἶναι σίγουρο, ὅτι ἡ ἀπεργία φουντώνει. Προσχωρεῖ σ' αὐτήν ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν, ἀκόμα καί οἱ ἐργάτες ἀπό τίς φάμπρικες. Ἀπεργοῦν οἱ σιδηροδρομικοί. Ἡ ἀπεργία γίνεται γενική (Τρίτη, 10 τοῦ Ὀχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη), καί Τετάρτη).

Ἡ κατάσταση εἶναι ἐξαιρετικά σοβαρή. Τό κίνημα μεταφέρεται στήν Πετρούπολη: οἱ ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου Σάν-Γκαλλί παράτησαν κιόλας τή δουλειά.

Ἐδῶ σταματοῦν γιά τήν ὥρα οἱ εἰδήσεις μας. Ἐννοεῖται ὅτι μέ βάση τίς εἰδήσεις αὐτές οὔτε μπορεῖ νά σκεφτεῖ κανείς πώς εἶναι δυνατόν νά δοθεῖ ὁλοκληρωμένη ἐκτίμηση τῶν γεγονότων τῆς Μόσχας. Δέν μπορεῖ ἀκόμα νά πεῖ κανείς ἄν τά γεγονότα αὐτά ἀποτελοῦν γενική δοκιμή τῆς ἀποφασιστικῆς προλεταριακῆς ἐπίθεσης ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία ἤ εἶναι κιόλας ἡ ἀπαρχή αὐτῆς τῆς ἐπίθεσης·— ἄν ἀποτελοῦν ἁπλῶς μιά ἐπέκταση τῶν «συνηθισμένων» μεθόδων πάλης πού περιγράψαμε πιό πάνω, στήν καινούργια περιοχή τῆς κεντρικῆς Ρωσίας, ἤ ἄν εἶναι γραφτό νά ἀποτελέσουν τήν ἀπαρχή μιᾶς ἀνώτερης μορφῆς πάλης καί πιό ἀποφασιστικῆς ἐξέγερσης.

Τήν ἀπάντηση σ' αὐτά τά ἐρωτήματα θά τή δόσει, κατά τά φαινόμενα, τό ἄμεσο μέλλον. Ἕνα πράγμα εἶναι ἀναμφισβήτητο: ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐξέγερσης, ἡ ἐπέκταση τῆς πάλης, ἡ ὄξυνση τῶν μορφῶν της συντελεῖται ἀδιάκοπα μπροστά στά μάτια μας. Τό προλεταριάτο ὅλης τῆς Ρωσίας ἀνοίγει τό δρόμο του μέ ἡρωικές προσπάθειες, σημειώνοντας, πότε ἐδῶ καί πότε ἐκεῖ, πρός ποιά κατεύθυνση μπορεῖ νά ἀναπτύσσεται καί ἀναμφισβήτητα θά ἀναπτύσσεται ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι καί ἡ σημερινή μορφή πάλης, πού τήν ἐπεξεργάστηκε ἤδη τό κίνημα τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, καταφέρει τά πιό σοβαρά χτυπήματα στόν τσαρισμό. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος πῆρε τή μορφή ἀπεγνωσμένου, πεισματικοῦ καί καθολικοῦ παρτιζάνικου πολέμου. Ἡ ἐργατική τάξη δέν ἀφήνει τόν ἐχθρό νά πάρει ἀνάσα, παραλύει τή βιομηχανική ζωή, σταματᾶ συνεχῶς ὅλο τό μηχανισμό τῆς τοπικῆς διοίκησης, δημιουργεῖ σ' ὅλη τή χώρα ἀνησυχαστική κατάσταση κινητοποιώντας ὅλο καί καινούργιες δυνάμεις γιά τόν ἀγώνα. Κανένα κράτος δέν μπορεῖ ν' ἀντέξει πολύν καιρό σέ μιά τέτοια ἐπίθεση καί πολύ λιγότερο μπορεῖ ν' ἀντέξει ἡ σαθρή τσαρική κυβέρνηση, ἀπό τήν ὁποία ξεκόβουν ὁ ἕνας ὕστερα ἀπό τόν ἄλλο οἱ πρώην ὀπαδοί της. Ἐνῶ στή φιλελεύθερη μοναρχική ἀστική τάξη ὁ ἀγώνας φαίνεται κάποτε πολύ πεισματικός καί τήν τρομάζει ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καί αὐτή ἡ κατάσταση τῆς ἀνησυχαστικῆς ἀβεβαιότητας πού ζεῖ ἡ χώρα, — γιά τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο ἡ συνέχιση αὐτῆς τῆς κατάστασης, ἡ παράταση τῆς πάλης ἀποτελεῖ ζωτικά ἀναγκαία ὑπόθεση. Ἐνῶ ἀνάμεσα στούς θεωρητικούς τῆς ἀστικῆς τάξης ἀρχίζουν νά παρουσιάζονται ἄνθρωποι πού καταπιάνονται νά σβήσουν τήν ἐπαναστα-

τική πυρκαϊά μέ τό κήρυγμά τους τῆς εἰρηνικῆς νόμιμης προόδου, πού φροντίζουν γιά τήν ἄμβλυνση καί ὄχι γιά τήν ὄξυνση τῆς πολιτικῆς κρίσης, — τό συνειδητό προλεταριάτο, πού ποτέ δέν ἀμφέβαλε γιά τήν προδοτική φύση τῆς ἀστικῆς ἀγάπης πρός τήν ἐλευθερία, θά τραβήξει ἀκλόνητα μπροστά, ξεσηκώνοντας ξοπίσω του τήν ἀγροτιά, φέροντας ἀποσύνθεση στίς γραμμές τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ. Ὁ πεισματικός ἀγώνας τῶν ἐργατῶν, οἱ συνεχεῖς ἀπεργίες, οἱ διαδηλώσεις, οἱ μερικότερες ἐξεγέρσεις, ὅλες αὐτές οἱ δοκιμαστικές, μποροῦμε νά ποῦμε, μάχες καί συγκρούσεις τραβοῦν ἀναπόφευκτα τό στρατό στήν πολιτική ζωή καί συνεπῶς καί στόν κύκλο τῶν ἐπαναστατικῶν προβλημάτων. Ἡ πείρα τῆς πάλης φωτίζει πιό γοργά καί πιό βαθιά ἀπ' ὅ,τι θά μποροῦσαν νά τό κάνουν, κάτω ἀπό ἄλλες συνθῆκες, χρόνια ὁλόκληρα προπαγάνδας. Ὁ ἐξωτερικός πόλεμος τέλειωσε, ἡ κυβέρνηση ὅμως φοβᾶται ἔκδηλα τήν ἐπιστροφή τῶν αἰχμαλώτων καί τήν ἐπιστροφή τοῦ στρατοῦ τῆς Μαντζουρίας. Οἱ πληροφορίες ὅτι ὁ στρατός αὐτός ἔχει ἐπαναστατικές διαθέσεις ὅλο καί πληθαίνουν. Τά σχέδια γιά ἵδρυση στή Σιβηρία γεωργικῶν κοινοτήτων τῶν στρατιωτῶν καί τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ τῆς Μαντζουρίας δέν μποροῦν παρά νά ἐπιτείνουν τόν ἀναβρασμό, ἀκόμα καί ἄν τά σχέδια αὐτά μείνουν μόνο σχέδια. Ἡ ἐπιστράτευση δέ σταματᾶ, παρ' ὅλο πού κλείστηκε εἰρήνη. Γίνεται ὅλο καί πιό φανερό ὅτι ὁ στρατός χρειάζεται ὁλοκληρωτικά καί ἀποκλειστικά γιά νά χρησιμοποιηθεῖ *ἐνάντια στήν ἐπανάσταση*. Καί κάτω ἀπό τέτοιες συνθῆκες ἐμεῖς, οἱ ἐπαναστάτες, δέν ἔχουμε ἀπολύτως καμιά ἀντίρρηση γιά τήν ἐπιστράτευση, εἴμαστε μάλιστα ἕτοιμοι νά τήν ἐπικροτήσουμε. Ἡ κυβέρνηση, ἀπομακρύνοντας χρονικά τή λύση μέ τό τράβηγμα στήν πάλη ὅλο καί καινούργιων τμημάτων στρατοῦ, γυμνάζοντας ὅλο καί περισσότερα τμήματα στρατοῦ γιά τόν ἐμφύλιο πόλεμο, δέν ἐξαλείφει τήν πηγή ὅλων τῶν κρίσεων, ἀλλά ἀπεναντίας κάνει πιό πρόσφορο τό ἔδαφος γι' αὐτές. Παίρνει παράταση πληρώνοντάς την μέ τήν ἀναπόφευκτη ἐπέκταση τοῦ πεδίου τῆς πάλης καί μέ τήν ὄξυνσή της. Ξεσηκώνει στήν πάλη τούς πιό καθυστερημένους, τούς πιό ἀμαθεῖς, τούς πιό κακομοιριασμένους καί τούς πιό ἀδρανεῖς πολιτικά ἀνθρώπους — ἡ πάλη θά τούς διαφωτίσει, θά τούς ξυπνήσει καί θά τούς ζωντανέψει. Ὅσο περισσότερο παρατείνεται αὐτή ἡ κατάσταση τοῦ ἐμφύλιου πολέμου τόσο πιό ἀναπόφευκτα θά ξεχωρίζει μέσα ἀπό τόν ἀντεπαναστατικό στρατό ἡ μάζα τῶν οὐδετέρων καί ὁ πυρήνας τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐπανάστασης.

Ὅλη ἡ πορεία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης στούς τελευταίους

μῆνες μαρτυρεῖ ὅτι ἡ βαθμίδα ὅπου φτάσαμε τώρα δέν εἶναι, καί δέν μπορεῖ νά εἶναι ἡ ἀνώτατη βαθμίδα. Τό κίνημα θ' ἀνέβει ἀκόμα πιό ψηλά, ὅπως ἀνέβηκε κιόλας ἀπό τόν καιρό τῆς 9 τοῦ Γενάρη. Τότε εἴδαμε γιά πρώτη φορά ἕνα κίνημα πού κατέπληξε τόν κόσμο μέ τή σύμπνοια καί τή συνοχή τεράστιων μαζῶν ἐργατῶν πού ξεσηκώθηκαν στό ὄνομα τῶν πολιτικῶν διεκδικήσεων. Τό κίνημα ὅμως αὐτό ἦταν ἀκόμα στό ἔπακρο ἀσυνειδητοποίητο ἀπό ἐπαναστατική ἄποψη καί ἐντελῶς ἀνίσχυρο ἀπό ἄποψη ἐξοπλισμοῦ καί στρατιωτικῆς κατάρτισης. Ἡ Πολωνία καί ὁ Καύκασος ἔδοσαν δείγματα ἀνώτερης πιά πάλης, ὅπου τό προλεταριάτο ἄρχισε νά ἐνεργεῖ ἐνμέρει ἐξοπλισμένο, ὅπου ὁ πόλεμος πῆρε χρόνια μορφή. Τό χαρακτηριστικό τῆς ἐξέγερσης τῆς Ὀδησσοῦ εἶναι ὅτι ἐκεῖ προστέθηκε ἕνας καινούργιος καί σπουδαῖος ὅρος ἐπιτυχίας: τό πέρασμα μέρους τοῦ στρατοῦ μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἐπιτυχία δέν κερδήθηκε κιόλας μεμιᾶς· τό δύσκολο πρόβλημα τοῦ «συνδυασμοῦ τῶν δυνάμεων θάλασσας καί ξηρᾶς» (ἕνα ἀπό τά δυσκολότερα προβλήματα ἀκόμα καί γιά τακτικό στρατό) δέν εἶχε ἀκόμα λυθεῖ. Εἶχε ὅμως τεθεῖ τό πρόβλημα καί ὅλες οἱ ἐνδείξεις λένε ὅτι τά γεγονότα τῆς Ὀδησσοῦ δέ θά μείνουν μοναδική περίπτωση. Ἡ ἀπεργία τῆς Μόσχας μᾶς δείχνει τό ξάπλωμα τῆς πάλης στήν «ἀληθινά ρωσική» περιοχή, πού ἡ σταθερότητά της γέμιζε τόσον καιρό μέ χαρά τούς ἀντιδραστικούς. Ἡ ἐπαναστατική ἐξόρμηση σ' αὐτή τήν περιφέρεια ἔχει τεράστια σημασία καί μόνο γιά τό λόγο ὅτι παίρνουν τό βάπτισμα τοῦ πυρός οἱ μάζες ἑνός προλεταριάτου λιγότερο εὐκίνητου καί ταυτόχρονα συγκεντρωμένου σέ σχετικά μικρή περιοχή, σέ ἀριθμό πού δέν ἔχει ὅμοιό του πουθενά στή Ρωσία. Τό κίνημα ἄρχισε ἀπό τήν Πετρούπολη, πέρασε στίς ἀκρινές περιοχές ὅλης τῆς Ρωσίας, κινητοποίησε τή Ρίγα, τήν Πολωνία, τήν Ὀδησσό, τόν Καύκασο καί τώρα ἡ πυρκαϊά ἐπεκτάθηκε στήν ἴδια τήν «καρδιά» τῆς Ρωσίας.

Ἡ αἰσχρή κωμωδία τῆς Κρατικῆς δούμας φαίνεται ἀκόμα πιό ἀπαίσια δίπλα σ' αὐτή τήν πραγματικά ἐπαναστατική ἐξόρμηση τῆς ἕτοιμης γιά ἀγώνα καί ἀληθινά πρωτοπόρας τάξης. Ἡ ἕνωση τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἐπαναστατική δημοκρατία, γιά τήν ὁποία μιλήσαμε πολλές φορές, γίνεται γεγονός. Οἱ ριζοσπάστες φοιτητές, πού καί στήν Πετρούπολη καί στή Μόσχα υἱοθέτησαν τά συνθήματα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, εἶναι ἡ ἐμπροσθοφυλακή ὅλων τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων πού σιχαίνονται τήν προστυχιά τῶν «συνταγματικῶν-δημοκρατικῶν» ρεφορμιστῶν οἱ ὁποῖοι μπῆκαν στήν Κρατική δούμα, τῶν δυνά-

μεων πού τείνουν στήν άληθινή άποφασιστική πάλη ένάντια στόν καταραμένο έχθρό τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ καί ὄχι στά παζαρέματα μέ τήν ἀπολυταρχία.

Δέστε τούς φιλελεύθερους καθηγητές, τούς πρυτάνεις, τούς ἀντιπρυτάνεις καί ὅλη τήν παρέα τῶν διαφόρων Τρουμπετσκόι, Μανουῆλοφ κλπ. Αὐτοί εἶναι οἱ καλύτεροι ἄνθρωποι τοῦ φιλελευθερισμοῦ καί τοῦ συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος, οἱ πιό ἰδεολόγοι, οἱ πιό μορφωμένοι, οἱ πιό ἀνιδιοτελεῖς, οἱ πιό ἀπαλλαγμένοι ἀπό τήν ἄμεση πίεση τῶν συμφερόντων καί τῶν ἐπιδράσεων τοῦ μπεζαχτᾶ. Καί ποιά στάση κρατοῦν αὐτοί οἱ καλύτεροι ἄνθρωποι; Πῶς χρησιμοποίησαν τήν πρώτη ἐξουσία, τήν ἐξουσία τῆς διεύθυνσης στά πανεπιστήμια, τήν ἐξουσία πού τούς παραχώρησαν μέ ἐκλογή; Τρέμουν τήν ἐπανάσταση, φοβοῦνται τήν ὄξυνση καί τήν ἐπέκταση τοῦ κινήματος, σβήνουν κιόλας τήν πυρκαϊά καί προσπαθοῦν νά φέρουν τήν ἡσυχία, δεχόμενοι γι' αὐτό στό πρόσωπο φτυσίματα πού τ' ἀξίζουν πέρα γιά πέρα, μέ τή μορφή ἐπαίνων ἀπό τούς διαφόρους πρίγκιπες Μεστσέρσκι.

Τιμωρήθηκαν καλά αὐτοί οἱ φιλισταῖοι τῆς ἀστικῆς ἐπιστήμης. Ἔκλεισαν τό πανεπιστήμιο τῆς Μόσχας, φοβούμενοι σφαγή στό πανεπιστήμιο. Καί τό μόνο πού κατάφεραν ἦταν νά προκαλέσουν ἀκόμα πιό γρήγορα ἀσύγκριτα μεγαλύτερη σφαγή στό δρόμο. Ἤθελαν νά σβήσουν τήν ἐπανάσταση στό πανεπιστήμιο, καί τό μόνο πού ἔκαναν ἦταν νά τήν ἀνάψουν στό δρόμο. Πιάστηκαν σέ καλή μέγγενη, μαζί μέ τούς κυρίους Τρέποφ καί Ρομάνοφ, τούς ὁποίους ρίχτηκαν τώρα νά πείσουν γιά τήν ἀνάγκη τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνέρχεσθαι: κλείνεις τό πανεπιστήμιο — ἀνοίγεις τόν ἀγώνα στούς δρόμους. Ἀνοίγεις τό πανεπιστήμιο — ἀνοίγεις τό βῆμα γιά τίς λαϊκές ἐπαναστατικές συγκεντρώσεις πού προετοιμάζουν καινούργιους, ἀκόμα πιό ἀποφασιστικούς ἀγωνιστές τῆς ἐλευθερίας.

Πόσο ἀπείρως διδακτικό εἶναι τό παράδειγμα αὐτῶν τῶν φιλελεύθερων καθηγητῶν γιά νά ἐκτιμήσουμε τήν Κρατική μας δούμα! Δέν εἶναι τώρα ξεκάθαρο, ἀπό τήν πείρα τῶν ἀνώτερων σχολῶν, ὅτι οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ καντέτοι θά φοβοῦνται ἐξίσου γιά τήν «τύχη τῆς Δούμας», ὅπως αὐτοί οἱ ἀξιοθρήνητοι ἱππότες τῆς εὐτελοῦς ἐπιστήμης φοβοῦνται γιά τήν «τύχη τῶν πανεπιστημίων»; Δέν εἶναι ξεκάθαρο τώρα ὅτι οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ καντέτοι δέν μποροῦν νά χρησιμοποιήσουν διαφορετικά τή Δούμα παρά μόνο γιά τήν ἀκόμα πιό πλατιά, ἀκόμα πιό βρωμερή προπαγάνδα τῆς εἰρηνικῆς νόμιμης προόδου; Δέν εἶναι τώρα ξεκά-

θαρο πόσο γελοῖες εἶναι οἱ ἐλπίδες γιά μετατροπή τῆς Δούμας σέ ἐπαναστατική συνέλευση; Δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ὑπάρχει μόνο *ἕνας* τρόπος «νά ἐπιδράσει» κανείς ὄχι πάνω στή Δούμα εἰδικά, οὔτε στά πανεπιστήμια εἰδικά, ἀλλά πάνω σ' ὅλο τό παλιό ἀπολυταρχικό καθεστώς, *ὁ τρόπος τῶν ἐργατῶν τῆς Μόσχας*, ὁ τρόπος τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης; Αὐτός καί μόνο ὄχι μόνο θά ἀναγκάσει τούς Μανουῆλοφ στά πανεπιστήμια νά ζητοῦν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι, τούς Πετρουνκέβιτς στή Δούμα νά ζητοῦν ἐλευθερία γιά τό λαό· ὁ τρόπος αὐτός *θά κατακτήσει* καί τήν πραγματική ἐλευθερία γιά τό λαό.

Τά γεγονότα τῆς Μόσχας ἔδειξαν τήν πραγματική κατάταξη τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων: οἱ φιλελεύθεροι ἔτρεχαν ἀπό τήν κυβέρνηση στούς ριζοσπάστες, προσπαθώντας νά πείσουν τούς [illegible]ευταίους νά παραιτηθοῦν ἀπό τόν ἐπαναστατικό ἀγώνα. Οἱ ριζοσπάστες πάλαιβαν στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου. Ἂς μήν ξεχάσουμε αὐτό τό δίδαγμα: ἀφορᾶ ἄμεσα καί τήν Κρατική δούμα.

Οἱ Πεντρουνκέβιτς καί οἱ ἄλλοι καντέτοι ἄς παίζουν στήν ἀπολυταρχική Ρωσία τό παιχνίδι τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ· οἱ ἐργάτες θά διεξάγουν τήν ἐπαναστατική πάλη γιά τήν ἀληθινή κυριαρχία τοῦ λαοῦ.

Ὅπως καί ἄν τελειώσει τό ξέσπασμα τῆς ἐξέγερσης στή Μόσχα, τό ἐπαναστατικό κίνημα ἐν πάσῃ περιπτώσει θά ξυπνήσει τώρα ἀκόμα πιό δυναμωμένο, θά ἀγκαλιάσει πιό πλατύ τομέα, θά συγκεντρώσει καινούργιες δυνάμεις. Ἂς ὑποθέσουμε ἀκόμα ὅτι τά τσαρικά στρατεύματα γιορτάζουν σήμερα στή Μόσχα τήν πλήρη νίκη — ἀκόμα μερικές τέτοιες νίκες καί ἡ πλήρης κατάρρευση τοῦ τσαρισμοῦ θά εἶναι γεγονός. Κι αὐτό θά εἶναι πιά τότε ἡ πραγματική, ἡ ἀληθινή κατάρρευση ὅλης τῆς κληρονομιᾶς τῆς δουλοπαροικίας, τῆς ἀπολυταρχίας καί τοῦ σκοταδιοῦ, καί ὄχι ἐκεῖνο τό παλιωμένο, δειλό καί ὑποκριτικό μπάλωμα τῶν σαπισμένων παλιόρουχων, μέ τό ὁποῖο ξεγελοῦν τόν ἑαυτό τους καί τούς ἄλλους οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί. Ἂς ὑποθέσουμε ἀκόμα πώς τό αὐριανό ταχυδρομεῖο θά φέρει τή θλιβερή εἴδηση ὅτι τό ξέσπασμα τῆς ἐξέγερσης καταπνίγηκε γιά μιά ἀκόμα φορά. Ἐμεῖς θά ἀναφωνήσουμε τότε: ἀκόμα μιά φορά — ζήτω ἡ ἐξέγερση!

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 21,
17 (4) τοῦ Ὀχτώβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο,
ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΞΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΙΚΗΣ» ΤΑΚΤΙΚΗΣ Ἢ ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ-ΚΩΜΩΔΙΑ, ΣΑΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΚΙΝΗΤΡΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ

Πολλές φορές ὥς τώρα εἴπαμε πώς εἶναι ἀστήρικτη ἡ ἰσκρική τακτική σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν καμπάνια τῆς «Δούμας». Εἶναι ἀστήρικτα καί τά δυό βασικά γνωρίσματα αὐτῆς τῆς τακτικῆς: καί ἡ τάση της νά ὑποστηρίζει τούς ὀσβομποζντέντσι πού μπαίνουν στή Δούμα μέ βάση ὁρισμένες ἐπαναστατικές ὑποχρεώσεις, καί ἡ διακήρυξη τοῦ συνθήματος: «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση τῶν πολιτῶν», τό κάλεσμα στίς συνθῆκες τῆς ἀπολυταρχίας σέ παλλαϊκές ἐκλογές γιά συντακτική συνέλευση. Τώρα ἔχουμε ἐπιτέλους μιά ἀπόπειρα νά διατυπωθεῖ ἐπακριβῶς καί ἐπίσημα ἡ ἰσκρική τακτική στήν ἀπόφαση τῆς «Ἱδρυτικῆς (;) συνδιάσκεψης τοῦ Νότου» τῶν μενσεβίκων. Στή συνδιάσκεψη αὐτή ἀντιπροσωπεύτηκαν οἱ καλύτερες δυνάμεις τῶν νεοϊσκριστῶν τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀπόφαση μᾶς δίνει τήν πείρα μιᾶς σοβαρῆς ἔκθεσης καθαρά πρακτικῶν συμβουλῶν πρός τό προλεταριάτο. Νά γιατί ἡ προσεκτική ἀνάλυση αὐτῆς τῆς ἀπόφασης ἀποτελεῖ ζωτική ἀνάγκη καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐπεξεργασίας ἑνός συγκεκριμένου τρόπου πρακτικῆς δουλειᾶς, καί γιά τήν ἐκτίμηση τῆς τακτικῆς τῆς «Ἴσκρα» στό σύνολό της.

Παραθέτουμε αὐτούσιο τό κείμενο τῆς ἀπόφασης:

Ἀπόφαση τῆς Ἱδρυτικῆς συνδιάσκεψης τῶν ὀργανώσεων τοῦ Νότου ἀπ' ἀφορμή τήν Κρατική δούμα. Θεωρώντας μοναδική καί ἀνταποκρινόμενη στά συμφέροντα ὅλου τοῦ λαοῦ διέξοδο ἀπό τή σημερινή δύσκολη κατάσταση τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης, μέ βάση τήν καθολική, ἴση, ἄμεση καί μυστική ψηφοφορία, γιά τήν κατάργηση τοῦ ἀπολυταρχικοῦ καθεστῶτος καί τήν ἐγκαθίδρυση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, πού πρίν ἀπ' ὅλα εἶναι ἀναγκαία στό προλεταριάτο πρός τό συμφέρον τῆς πάλης του ἐνάντια σ' ὅλα τά θεμέλια τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος καί γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, καί παίρνοντας ὑπόψη:

1) ὅτι τό σύστημα τῶν ἐκλογῶν γιά τήν Κρατική δούμα δέ δίνει τή δυνατότητα νά συμμετάσχει σ' αὐτές ὅλος ὁ λαός καί τό προλεταριάτο στερεῖται ἐντελῶς τό δικαίωμα συμμετοχῆς στίς ἐκλογές, ἐπειδή γιά τούς κατοίκους τῶν πόλεων ἔχει καθοριστεῖ ὑψηλό περιουσιακό τίμημα, καί ὅτι ἡ ἀγροτιά, κι ἀπ' αὐτή πάλι μόνο ἕνα μέρος, θά ἔχει τό δικαίωμα νά ἐκλέγει μέ βάση ἕνα τετραβάθμιο σύστημα πού ἀφήνει ἐλεύθερο τό πεδίο γιά τήν ἄσκηση διοικητικῆς πίεσης πάνω της· —

2) ὅτι ὅλη ἡ Ρωσία ὅπως καί προηγούμενα στερεῖται ὅλες τίς ἀπαραίτητες πολιτικές ἐλευθερίες, χωρίς τίς ὁποῖες εἶναι ἀδύνατη ἡ προεκλογική ζύμωση καί συνεπῶς καί ἡ διενέργεια κάπως κανονικῶν ἐκλογῶν, καί ὅτι ἀπεναντίας σήμερα ἡ διοικητική αὐθαιρεσία κυριαρχεῖ παντοῦ περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά καί τεράστιες περιοχές ἡ μιά μετά τήν ἄλλη κηρύσσονται σέ κατάσταση στρατιωτικοῦ νόμου· —

καί τέλος, 3) ὅτι γιά ὅλες τίς ἀκρινές περιοχές ἑτοιμάζεται ἕνα σύστημα ἀντιπροσώπευσης πού θά ἀποτελεῖ ἀκόμα μεγαλύτερη γελοιοποίηση·—

ἡ συνδιάσκεψη προτείνει σ' ὅλες τίς ὀργανώσεις νά ἀναπτύξουν πολύ δραστήρια ζύμωση, πού νά ξεσκεπάζει τήν ἀντιπροσώπευση-γελοιοποίηση μέ τήν ὁποία ἡ ἀπολυταρχική κυβέρνηση σκέπτεται νά ἐξαπατήσει τό λαό· χαρακτηρίζει συνειδητό προδότη τοῦ λαοῦ τόν καθένα πού εἶναι ἕτοιμος νά ἱκανοποιηθεῖ μέ τήν Κρατική δούμα καί δέ βάζει γιά καθῆκον του στή σημερινή ἀποφασιστική στιγμή νά ὑποστηρίξει μέ τίς ἐνέργειες καί τήν τακτική του τίς διεκδικήσεις τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ γιά τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης μέ βάση τό καθολικό, ἴσο, ἄμεσο καί μυστικό ἐκλογικό δικαίωμα.

Γιά νά πραγματοποιηθεῖ τό γρηγορότερο ἡ διεκδίκηση πού ἀναφέρεται παραπάνω, ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Νότου συνιστᾶ στίς κομματικές ὀργανώσεις τήν παρακάτω τακτική:

1) Νά διεξαγάγουν δραστήρια ζύμωση μέσα στό ἐργατικό προλεταριάτο καί στίς ἀγροτικές μάζες γιά τή δημιουργία πλατιῶν δημοκρατικῶν ὀργανώσεων καί γιά τή συνένωσή τους σέ πανρωσική ὀργάνωση μέ σκοπό τή δραστήρια πάλη ἐνάντια στήν Κρατική δούμα καί γιά τήν πραγματοποίηση παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης μαζί μέ τήν ἄμεση καθιέρωση τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου, τοῦ τύπου, τοῦ συνέρχεσθαι, τοῦ συνεταιρίζεσθαι, τῶν ἀπεργιῶν. — Ἡ δημιουργία αὐτῆς τῆς πανρωσικῆς λαϊκῆς ὀργάνωσης πρέπει νά ἐπιδιώκεται μέ τό σχηματισμό ἐπιτροπῶν ζύμωσης, ἐκλεγμένων ἀπό τούς ἐργάτες στίς διάφορες φάμπρικες καί ἐργοστάσια, μέ τή συνένωση αὐτῶν τῶν ἐπιτροπῶν ζύμωσης· μέ τή δημιουργία ἀντίστοιχων ἐπιτροπῶν ζύμωσης μέσα στήν ἀγροτιά· μέ τή δημιουργία τῆς πιό στενῆς ἐπαφῆς ἀνάμεσα στίς ἐπιτροπές τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ· μέ τό σχηματισμό ἐπιτροπῶν κατά κυβερνεῖο καί τή δημιουργία ἐπαφῆς μεταξύ τους.

2) Ἐφόσον ἡ ὀργάνωση αὐτή θά ἔχει ἀρκετή δύναμη καί θά ὑπάρχουν οἱ ἀνάλογες διαθέσεις μέσα στήν ἐργατική μάζα, νά καταπιαστοῦμε κατά τήν ἔναρξη τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας μέ τήν ὀργάνωση παλλαϊκῶν ἐκλογῶν γιά συντακτική συνέλευση, ἔχοντας ὑπόψη ὅτι τό ὀργανωμένο λαϊκό κίνημα πού ἀποβλέπει στήν πραγματοποίηση αὐτῶν τῶν ἐκλογῶν μπορεῖ νά σταθεῖ τό φυσικό πέρασμα στήν παλλαϊκή ἐξέγερση ἐνάντια στόν τσαρισμό, γιατί ἡ ἀναπόφευκτη ἀντίπραξη τοῦ τσαρισμοῦ καί ἡ σύγκρουση μαζί του πάνω στό ἔδαφος τῆς διενέργειας τῶν ἐκλογῶν θά δημιουργήσουν καινούργια κίνητρα γιά τήν ἐξέγερση, καί ἡ προκαταρκτική ὀργάνωση τοῦ λαοῦ θά τῆς ἐξασφαλίσει καθολικότητα καί ἑνότητα.

3) Παράλληλα μ' αὐτό ἡ συνδιάσκεψη προτείνει νά ἐπιδιωχθεῖ ἡ κατάκτη-

ση τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐκλογικῶν συγκεντρώσεων, συνιστᾶ ἐνεργή παρέμβαση στήν ἐκλογική καμπάνια, παρέμβαση τοῦ λαοῦ στίς συνελεύσεις τῶν ἐκλεκτόρων, συζήτηση ἀπό τούς ἐκλέκτορες μέσα στό λαό σέ πλατιές λαϊκές συγκεντρώσεις τῶν προβλημάτων πού μπαίνουν στούς ἀντιπροσώπους πού ἐκλέγονται γιά τήν Κρατική δούμα· ταυτόχρονα τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πρέπει νά ἐπιδιώξει ὥστε τά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ πού ἔχουν δικαίωμα ἐκλογῆς γιά τήν Κρατική δούμα νά τραβήξουν τόν ἐπαναστατικό δρόμο, πού μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ ἤ μέ τήν προσχώρηση στήν ἐξέγερση τήν καθοδηγούμενη ἀπό τίς δημοκρατικές ὀργανώσεις τοῦ λαοῦ, ἤ, ἐφόσον δέ θά γίνει ἐξέγερση, μέ τήν ἐπιδίωξη νά μετατραπεῖ ἡ σχηματιζόμενη Κρατική δούμα σέ ἐπαναστατική συνέλευση, πού θάχει γιά προορισμό νά συγκαλέσει παλλαϊκή συντακτική συνέλευση ἤ νά βοηθήσει στή σύγκλησή της ἀπό τίς δημοκρατικές ὀργανώσεις τοῦ λαοῦ.

4) Νά ἑτοιμάζονται νά ἀσκήσουν πίεση πρός τήν ἴδια κατεύθυνση πάνω στήν Κρατική δούμα, ἄν τή στιγμή τῆς ὁριστικῆς της σύγκλησης τό λαϊκό κίνημα δέν ὁδηγήσει στήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας καί τήν ὀργάνωση συντακτικῆς συνέλευσης. — Νά ἑτοιμάζονται νά ὑποβάλουν στήν Κρατική δούμα τελεσίγραφο γιά τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης, τήν ἄμεση ἐφαρμογή τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου, τοῦ συνέρχεσθαι, τοῦ τύπου, τοῦ συνεταιρίζεσθαι καί τοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ λαοῦ. — Νά ἑτοιμάζονται νά ὑποστηρίξουν αὐτό τό τελεσίγραφο μέ τήν πολιτική ἀπεργία καί μέ ἄλλες μαζικές λαϊκές ἐκδηλώσεις.

5) Ὅλη αὐτή ἡ τακτική πρέπει νά υἱοθετηθεῖ ἀπό πλατιές λαϊκές συγκεντρώσεις, πού θά ὀργανωθοῦν πρίν καί στό διάστημα τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας μέσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀγροτιά.

Δέ θά σταθοῦμε στίς συντακτικές ἀτέλειες τῆς ἀπόφασης αὐτῆς πού πάσχει ἀπό πολυλογία. Θά ἐξετάσουμε κατευθείαν τά βασικά λάθη.

1. Στό εἰσαγωγικό μέρος γίνεται λόγος γιά τή μοναδική διέξοδο ἀπό τή σημερινή κατάσταση. Καί ὅλο τό κέντρο βάρους μεταφέρεται στήν *ἔννοια* συντακτική συνέλευση, ἐνῶ δέν ἀναφέρεται οὔτε λέξη γιά τό *ποιός* θά πρέπει νά τή συγκαλέσει ἔτσι ὥστε ἡ «διέξοδος» νά εἶναι διέξοδος ὄχι μόνο στά λόγια ἀλλά καί *στήν πράξη*. Αὐτή ἡ ἀποσιώπηση δείχνει ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες τά διπλώνουν μπροστά στούς ὀσβομποζντένιτσι. Πολλές φορές ὥς τώρα δείξαμε ὅτι ἀκριβῶς τά συμφέροντα τῆς μοναρχικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης ἀναγκάζουν τούς ὀσβομποζντένιτσι νά περιορίζονται μόνο στή σύγκληση παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης καί *νά ἀποσιωποῦν* τό ζήτημα ποιός πρέπει νά τή συγκαλέσει. Πολλές φορές δείξαμε ὅτι ἀκριβῶς αὐτό τό ζήτημα τό ἔχει ἤδη προωθήσει στό προσκήνιο ἡ ἀναπτυσσόμενη ἐπανάσταση, ὅτι σ' αὐτό ἀκριβῶς συνίσταται τώρα ἡ ριζική διαφορά ἀνάμεσα στήν ὀπορτουνιστική («συμβιβαστική») τακτική τῆς ἀστικῆς τάξης καί στήν ἐπαναστατική τακτική τοῦ προλεταριάτου. Οἱ νεοϊσκριστές μέ τήν ἀπόφασή τους ἀπέδει-

ξαν τώρα μέ ντοκουμέντα ὅτι πάσχουν ἀπό ἀγιάτρεφτη τύφλωση στά βασικά ζητήματα τῆς τακτικῆς, κατρακυλώντας στά συνθήματα τῶν ὀσβομποζντέντσι.

Στό παραπέρα περιεχόμενό της ἡ ἀπόφαση μπερδεύει ἀκόμα περισσότερο τό ζήτημα τῆς σύγκλησης παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης. Τό κήρυγμα, πού ἀπό τήν ἄποψη αὐτή στηρίζει ἐλπίδες στήν Κρατική δούμα, εἶναι κήρυγμα καθαρά ἀντιδραστικό, καί ἡ σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης ἀπομέρους τῆς «δημοκρατικῆς ὀργάνωσης τοῦ λαοῦ» ἔχει τήν ἴδια ἔννοια σά νά προτείναμε νά συγκληθεῖ συντακτική συνέλευση μέσω μιᾶς ἐπιτροπῆς φίλων τοῦ λαοῦ πού ζοῦν στόν πλανήτη Ἄρη. — Στήν πανρωσική τους συνδιάσκεψη οἱ νεοϊσκριστές ἔκαναν τό ἀσυγχώρητο λάθος *νά ἐξομοιώσουν* τή σύγκληση παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης ἀπό μιά ἐπαναστατική κυβέρνηση μέ τή σύγκλησή της ἀπό ἕνα ἀπό τά ἀντιπροσωπευτικά ὄργανα. Τώρα οἱ νεοϊσκριστές ἔκαναν ἀκόμα πιό πίσω: ἀποσιώπησαν ὁλότελα τό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Γιατί; γιά ποιό λόγο; κατά τί ἄλλαξαν οἱ ἀπόψεις τους; ὅλα αὐτά παραμένουν μυστικά. Ἀντί νά ἀναπτύξουν τίς ὁδηγίες τους στά ζητήματα τακτικῆς, οἱ μενσεβίκοι στίς συνδιασκέψεις τους δέν κάνουν τίποτε ἄλλο παρά νά δίνουν ὑποδείγματα ἁλμάτων καί ταλαντεύσεων πότε πρός τά δεξιά, πότε πρός τά ἀριστερά.

2. Ὁ χαρακτηρισμός ὅτι εἶναι «συνειδητός προδότης τοῦ λαοῦ ὁ καθένας πού εἶναι ἕτοιμος νά ἱκανοποιηθεῖ» κτλ. εἶναι ἀκριβῶς ἕνα τέτοιο ἅλμα δῆθεν πρός τά ἀριστερά, καί μάλιστα ἅλμα ὄχι πρός τόν ἀληθινό ἐπαναστατικό δρόμο ἀλλά πρός τήν ἐπαναστατική λογοκοπία. Πρῶτο, τί χρειάζεται αὐτή ἡ τσουχτερή λέξη «συνειδητός» (προδότης); Ἦταν συνειδητός προδότης τοῦ λαοῦ ὁ Γιόχαν Γιάκομπι, πού τό 1847 μπῆκε σά φιλελεύθερος ἀστός στήν Κρατική δούμα ἤ στό Ἑνωμένο λάνταγκ καί μετά τόν πόλεμο τοῦ 1870–1871 πέρασε στούς σοσιαλδημοκράτες; Θά εἶναι συνειδητός προδότης κάθε ἀγρότης πού μπαίνει στή Δούμα καί εἶναι «ἕτοιμος» νά ἱκανοποιηθεῖ μέ πολύ, πάρα πολύ λίγα; Δεύτερο, εἶναι λογικό τό κριτήριο τῆς προδοσίας πού προβάλλεται ἐδῶ: ὁ καθένας πού εἶναι *ἕτοιμος* νά ἱκανοποιηθεῖ, ὁ καθένας πού δέ βάζει γιά καθῆκον του κτλ.; Μέ τί ἀποδείχνεται ἡ «προθυμία» καί τό «θέσιμο καθηκόντων», μέ λόγια ἤ μέ ἔργα; Ἄν μέ λόγια, τότε πρέπει νά πάρουμε ἀπό τούς καντέτους («συνταγματιστές-δημοκράτες», ὅπως ὀνόμασαν τώρα τόν ἑαυτό τους οἱ ὀσβομποζντέντσι) πού μπαίνουν στήν Κρατική δούμα ὑπογραφή ἤ ἐπαναστατική ὑποχρέωση (Πάρβους, Τσερε-

βάνιν, Μάρτοφ). Τότε ἡ ἀπόφαση πρέπει νά ἐκφράσει καθαρά αὐτή τή σκέψη καί νά μή θολώνει τά νερά. Ἄν πάλι ἡ «προθυμία» ἀποδείχνεται μέ πράξεις, τότε γιατί ἡ ἀπόφαση δέ λέει καθαρά καί ξάστερα *ποιές* «πράξεις» κατά τή γνώμη της ἀποδείχνουν τήν προθυμία; Ἐπειδή στήν ἀπόφαση ἀντικαθρεφτίστηκε τό βασικό λάθος τῆς νέας «Ἴσκρα», πού δέν εἶναι σέ θέση νά χαράξει ὅρια ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική δημοκρατία καί στή φιλελεύθερη-μοναρχική δημοκρατία. Τρίτο, εἶναι τάχα λογικό ἀπομέρους ἑνός ἀγωνιζόμενου κόμματος νά μιλᾶ γενικά γιά πρόσωπα («ὁ καθένας πού») καί ὄχι συγκεκριμένα γιά ρεύματα ἤ κόμματα; Γιά μᾶς τώρα ἔχει πολύ σπουδαία σημασία νά ξεσκεπάσουμε μπροστά στό προλεταριάτο ἴσα ἴσα τό ρεῦμα, ἴσα ἴσα τό κόμμα τῶν καντέτων, πού μᾶς ἔδειξε πιά μέ τίς «πράξεις» του ποιές εἶναι οἱ διεκδικήσεις του καί πῶς τίς ὑποστηρίζει. Νά ἀπευθύνεσαι ἐξονόματος τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων πρός τούς ἐργάτες, νά τούς μιλᾶς γι᾽ αὐτούς πού μπαίνουν στή Δούμα, γιά τούς ἐκλέκτορες τῆς Δούμας κλπ., καί νά μήν ἀναφέρεις τό κόμμα τῶν καντέτων (καθώς καί τούς ὀσβομποζντένντσι) σημαίνει εἴτε ὅτι ταλαντεύεσαι ἐλεεινά καί κάνεις πονηριές (κλείνοντας στά κρυφά συμφωνία μέ τούς ὀσβομποζντένντσι γιά ὑποστήριξή τους μέ τούς ὅρους πού ἔβαλαν ὁ Πάρβους ἤ ὁ Τσερεβάνιν), εἴτε ὅτι καλλιεργεῖς ἀπερίσκεπτα τή διαφθορά στίς γραμμές τῶν ἐργατῶν καί παραιτεῖσαι ἀπό τήν πάλη ἐνάντια στούς καντέτους.

Ἐκτός ἀπό τά ἱστορικά γεγονότα γιά τή δράση τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε», τῶν ὀσβομποζντένντσι, τῶν ζέμτσι καί τῶν ἄλλων καντέτων, δέν ἔχουμε κανένα σοβαρό στοιχεῖο γιά νά κρίνουμε τήν «προθυμία» τῶν δημοκρατῶν τῆς ἀστικῆς τάξης νά παλαίψουν μαζί μέ τό λαό. Οἱ νεοϊσκριστές παρακάμπτουν αὐτά τά στοιχεῖα καί περιορίζονται σέ φράσεις χωρίς περιεχόμενο. Καί ὁ Πλεχάνοφ προσπαθεῖ ἀκόμα νά μᾶς πείσει ὅτι ἡ ὀργανωτική θολούρα τῶν ἀπόψεων τῆς «Ἴσκρα» δέ συμπληρώνεται μέ θολούρα στά ζητήματα τακτικῆς!

Ὅπως δά εἶναι γνωστό, οἱ ἰσκριστές στήν πράξη ὄχι μόνο κλείσανε τά μάτια μπροστά στήν «προθυμία» τῶν καντέτων νά διαπράξουν προδοσία, πράγμα πού ἀποδείχτηκε μέ τήν ἔκδηλη στροφή τους πρός τά δεξιά — στροφή πού τήν πρόσεξαν ὅλοι — στό διάστημα πού μεσολάβησε ἀπό τό συνέδριο τῶν ζέμτσι τοῦ Ἰούλη ὥς τό συνέδριο τοῦ Σεπτέμβρη, ἀλλά καί *βοήθησαν* αὐτούς τούς καντέτους μέ τόν πόλεμο πού κήρυξαν στήν ἀποχή! Τούς ὑποθετικούς ὀσβομποζντένντσι («ὁ καθένας πού εἶναι ἕτοιμος» κλπ.) οἱ ἰσκριστές τούς ἀπειλοῦν μέ «τρομερά καί φοβερά»

λόγια, ἐνῶ τούς πραγματικούς ὀσβομποζντέντσι τούς βοηθοῦν μέ τήν τακτική τους. Αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα μέσα στό πνεῦμα τοῦ κ. Ροντίτσεφ, ἑνός ἀπό τούς ἡγέτες τῶν καντέτων, πού ὀρύεται: «Δέ θά πάρουμε τήν ἐλευθερία ἀπό χέρια βαμμένα μέ τό αἷμα τοῦ λαοῦ!» (ἡ φράση αὐτή τοῦ κ. Ροντίτσεφ σέ ἀνεπίσημη συνεδρίαση ἐνάντια στόν Β. Στέντ κάνει τώρα τό γύρο ὅλων τῶν ἐφημερίδων τοῦ ἐξωτερικοῦ) — καί ταυτόχρονα ἀπαιτεῖ ἀπ' αὐτά ἀκριβῶς τά χέρια νά συγκαλέσουν παλλαϊκή συντακτική συνέλευση.

3. Τό ἑπόμενο βασικό λάθος τῆς ἀπόφασης συνίσταται στό σύνθημα: «δημιουργία πλατιῶν δημοκρατικῶν ὀργανώσεων καί συνένωσή τους σέ πανρωσική ὀργάνωση». Ἡ ἐπιπολαιότητα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού προβάλλουν ἕνα παρόμοιο σύνθημα εἶναι κυριολεκτικά καταπληκτική. Τί σημαίνει αὐτό: νά δημιουργηθοῦν πλατιές δημοκρατικές ὀργανώσεις; Αὐτό μπορεῖ νά σημαίνει ἕνα ἀπό τά δυό: εἴτε καταποντισμός τῆς ὀργάνωσης τῶν σοσιαλιστῶν (ΣΔΕΚΡ) μέσα στήν ὀργάνωση τῶν δημοκρατῶν (αὐτό οἱ νεοϊσκριστές δὲν μποροῦν νά τό ὑποστηρίξουν συνειδητά, γιατί αὐτό θά σήμαινε ὁλοκληρωτική προδοσία ἀπέναντι στό προλεταριάτο), εἴτε προσωρινή ἕνωση ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες καί σέ ὁρισμένα στρώματα τῶν ἀστῶν δημοκρατῶν. Ἄν οἱ νεοϊσκριστές θέλουν νά κηρύξουν μιά τέτοια ἕνωση, γιατί δέν τό λένε καθαρά καί ξάστερα; γιατί κρύβονται πίσω ἀπό τή λέξη «δημιουργία»; γιατί δέν ἀναφέρουν συγκεκριμένα μέ ποιά ἀκριβῶς ρεύματα ἤ ὁμάδες μέσα ἀπό τήν ἀστική δημοκρατία καλοῦν νά ἑνωθεῖ ἡ σοσιαλδημοκρατία; Μήπως αὐτό δέν εἶναι καινούργιο δεῖγμα ἀσυγχώρετης *θολούρας στά ζητήματα τακτικῆς*, πού στήν πράξη μετατρέπει ἀναπόφευκτα τήν ἐργατική τάξη σέ οὐρά τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας;

Ὁ μοναδικός προσδιορισμός τοῦ χαρακτήρα αὐτῶν τῶν «πλάτιῶν δημοκρατικῶν ὀργανώσεων» στήν ἀπόφαση βρίσκεται στά ὅσα λένε γιά τούς δυό σκοπούς αὐτῶν τῶν ὀργανώσεων: πάλη (1) ἐνάντια στήν Κρατική δούμα καί (2) γιά μιά παλλαϊκή συντακτική συνέλευση. Τό δεύτερο σκοπό μέ τήν παλιωμένη ἰσκρική του διατύπωση, δηλ. χωρίς νά δηλώνεται ποιός πρέπει νά συγκαλέσει τήν παλλαϊκή συντακτική συνέλευση, οἱ καντέτοι τόν δέχτηκαν στό ἀκέραιο. Συνεπῶς οἱ ἰσκριστές κηρύσσουν τήν ἕνωση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ τούς καντέντους καί ντρέπονται νά τό ποῦν αὐτό ἀνοιχτά;; Ὁ πρῶτος σκοπός εἶναι διατυπωμένος μέ ἐκείνη τήν ἀσάφεια πού συνηθίσαμε νά βλέπουμε μόνο στούς ρωσικούς νόμους πού σκόπιμα ἐξαπατοῦν τό κοινό. Τί σημαίνει

ἀγώνας ἐνάντια στήν Κρατική δούμα; Ἄν τόν πάρει κανείς στήν κυριολεξία, ὑποθέτοντας ὅτι οἱ συντάκτες τῆς ἀπόφασης θέλουν νά ἐκφραστοῦν χωρίς διφορούμενα, σημαίνει *ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας*, γιατί τό νά παλαίβει κανείς ἐνάντια σ' ἕνα ὄργανο πού δέν ὑπάρχει ἀκόμα σημαίνει νά ἀντιτάσσεται στή δημιουργία του. Ἐμεῖς ὅμως ξέρουμε ὅτι οἱ ἰσκριστές εἶναι ἐνάντια στήν ἀποχή, βλέπουμε ἀπό τήν ἴδια ἀπόφαση πώς παρακάτω δέ μιλᾶνε πιά γιά πάλη *ἐνάντια* στήν Κρατική δούμα ἀλλά γιά *πίεση* πάνω στήν Κρατική δούμα, γιά ἐπιδίωξη νά μετατραπεῖ ἡ Κρατική δούμα σέ ἐπαναστατική συνέλευση κτλ. Συνεπῶς οἱ λέξεις «πάλη ἐνάντια στήν Κρατική δούμα» δέν πρέπει νά παίρνονται στήν κυριολεξία τους, οὔτε μέ τή στενή τους ἔννοια. Ἄν εἶναι ὅμως ἔτσι, τότε πῶς πρέπει νά παίρνονται; Μήπως μέ τήν ἔννοια πού τούς δίνει ὁ κ. Μ. Κοβαλέβσκι, πού στίς διαλέξεις του κάνει κριτική στήν Κρατική δούμα; Τί συγκεκριμένα πρέπει νά ὀνομάζεται πάλη *ἐνάντια* στήν Κρατική δούμα; Αὐτό μένει μυστικό. Οἱ μπερδεψιάρηδές μας δέν εἶπαν ἀπολύτως τίποτε τό συγκεκριμένο γι' αὐτό τό πράγμα. Ξέροντας τίς διαθέσεις τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν, πού εἶναι ἀπόλυτα ἐχθρικές πρός τήν τακτική τῶν συμβιβασμῶν μέ τούς καντέτους, πρός τήν τακτική τῆς ὑποστήριξης τῆς Δούμας ὑπό ὁρισμένους ὅρους, οἱ νεοϊσκριστές μας διάλεξαν φοβισμένα τή μέση ὁδό: ἀπό τό ἕνα μέρος ἐπαναλαμβάνουν τό δημοφιλές σύνθημα τοῦ προλεταριάτου: «πάλη ἐνάντια στήν Κρατική δούμα», ἀπό τό ἄλλο ἀφαιροῦν ἀπ' αὐτό τό σύνθημα τό ἀκριβές του νόημα, ρίχνουν στάχτη στά μάτια, ἑρμηνεύουν τήν πάλη ἐνάντια στή Δούμα μέ τήν ἔννοια τῆς ἄσκησης πίεσης πάνω στή Δούμα κτλ. Καί αὐτή ἡ ἀξιοθρήνητη μπερδεψιά προβάλλεται ἀπό τίς πιό ἔγκυρες ὀργανώσεις τῶν ἰσκριστῶν σέ στιγμή πού οἱ ὀσβομποζντέντσι φωνάζουν εἰς ἐπήκοον ὅλης τῆς Εὐρώπης, χτυπώντας τά στήθια τους, ὅτι μπαίνουν στήν Κρατική δούμα γιά νά κάνουν ἐκεῖ ἀγώνα καί μόνο γιά ἀγώνα καί ὅτι εἶναι «ἕτοιμοι» νά ξεκόψουν πέρα γιά πέρα ἀπό τήν κυβέρνηση!

Καί ρωτᾶμε τούς ἀναγνῶστες: ὑπάρχει πουθενά πιό ἐπαίσχυντος ἀλλοπροσαλλισμός στήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας; Μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς κάτι τό πιό ὀλέθριο γιά τή σοσιαλδημοκρατία ἀπ' αὐτό τό κήρυγμα γιά τή «δημιουργία πλατιῶν δημοκρατικῶν ὀργανώσεων» *μαζί μέ τούς ὀσβομποζντέντσι* (γιατί οἱ καντέτοι συμφωνοῦν μέ τούς σκοπούς τέτοιων ὀργανώσεων, ὅπως τούς διατύπωσαν οἱ ἰσκριστές), χωρίς ὅμως νά ἀναφέρονται ἀνοιχτά οἱ ὀσβομποζντέντσι;;

Καί ὁ Πλεχάνοφ, πού ξέπεσε στά μάτια ὅλων τῶν ρώσων ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν ὑποστηρίζοντας σχεδόν δυό χρόνια τήν ἰσκρική «ὀργανωτική θολούρα», θ' ἀρχίσει τώρα νά μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἡ νεοϊσκρική τακτική εἶναι καλή!. . .

4. Παρακάτω. Εἶναι ἐντελῶς παράλογο νά ὀνομάζει κανείς τή συνένωση τῶν πλατιῶν (καί χαλαρῶν) δημοκρατικῶν ὀργανώσεων «πανρωσική λαϊκή ὀργάνωση» ἤ «δημοκρατική ὀργάνωση τοῦ λαοῦ». Αὐτό εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα θεωρητικό λάθος. Οἱ «οἰκονομιστές», ὅπως εἶναι γνωστό, ἔκαναν τό λάθος νά συγχέουν τό κόμμα μέ τήν τάξη. Οἱ ἰσκριστές, ξαναζωντανεύοντας τά παλιά λάθη, συγχέουν τώρα τό σύνολο τῶν δημοκρατικῶν κομμάτων ἤ ὀργανώσεων μέ τήν ὀργάνωση τοῦ λαοῦ. Ὅλα αὐτά εἶναι κούφιες, ὑποκριτικές, βλαβερές φράσεις. Εἶναι κούφιες, γιατί δέν ἔχουν κανένα συγκεκριμένο νόημα, μιά καί δέν ὑπάρχει καμιά ὑπόδειξη γιά ὁρισμένα δημοκρατικά κόμματα ἤ ρεύματα. Εἶναι ὑποκριτικές, γιατί στήν κεφαλαιοκρατική κοινωνία, ἀκόμα καί ἡ πρωτοπόρα τάξη, τό προλεταριάτο, δέν εἶναι σέ θέση νά δημιουργήσει κόμμα πού νά ἀγκαλιάζει ὅλη τήν τάξη, — ὅσο γιά ὅλο τό λαό, οὔτε κάν λόγος μπορεῖ νά γίνεται. Εἶναι βλαβερές, γιατί γεμίζουν τά κεφάλια μέ ἠχηρά λόγια, χωρίς νά προωθοῦν τήν πραγματική δουλειά γιά τήν ἐξήγηση τῆς πραγματικῆς σημασίας τῶν πραγματικῶν δημοκρατικῶν κομμάτων, τῆς ταξικῆς τους βάσης, τοῦ βαθμοῦ συγγένειάς τους πρός τό προλεταριάτο κτλ. Ἀκριβῶς τώρα, στήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ἀστικῆς ὡς πρός τό κοινωνικο-οικονομικό περιεχόμενό της, εἶναι πολύ ἰσχυρή ἡ τάση τῶν ἀστῶν δημοκρατῶν, ὅλων αὐτῶν τῶν καντέτων κλπ., μαζί καί τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν, νά προπαγανδίζουν τίς «πλατιές δημοκρατικές ὀργανώσεις» γενικά, νά ἐνθαρρύνουν ἄμεσα ἤ ἔμμεσα, ἀνοιχτά ἤ κρυφά, τήν ἀκομματικότητα, δηλ. τήν ἔλλειψη αὐστηροῦ διαχωρισμοῦ ἀνάμεσα στούς δημοκράτες. Οἱ συνειδητοί ἐκπρόσωποι τοῦ προλεταριάτου πρέπει νά καταπολεμήσουν ἀποφασιστικά καί ἀμείλικτα αὐτή τήν τάση, γιατί εἶναι βαθιά ἀστική ἀπό τήν ἴδια τήν οὐσία της. Πρέπει νά προβάλλουμε στήν πρώτη γραμμή τή συγκεκριμένη διαφορά μεταξύ τῶν κομμάτων, νά ξεσκεπάζουμε κάθε σύγχυση, νά δείχνουμε πόσο ὑποκριτικές εἶναι οἱ φράσεις γιά δῆθεν ἑνιαῖο, ἀλληλέγγυο, πλατύ δημοκρατισμό, φράσεις ἀπό τίς ὁποῖες βρίθουν οἱ φιλελεύθερες ἐφημερίδες μας. Προτείνοντας τήν ἕνωση μέ ὁρισμένα στρώματα τῆς δημοκρατίας γιά συγκεκριμένους σκοπούς, πρέπει νά ξεχωρίσουμε μόνο τήν *ἐπαναστατική* δημοκρατία, — ἰδιαίτερα σέ μιά περίοδο σάν τή σημερινή

— πρέπει νά ἀναφέρουμε τά γνωρίσματα πού διαχωρίζουν τούς πιό φανερά «ἕτοιμους» νά παλαίψουν (τώρα ἀμέσως στίς γραμμές τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ) ἀπό τούς «ἕτοιμους» νά παζαρέψουν μέ τήν ἀπολυταρχία.

Γιά νά ἐξηγήσουμε πιό παραστατικά στούς ἰσκριστές τό λάθος τους, ἄς πάρουμε ἕνα πιό ἁπλό παράδειγμα. Τό πρόγραμμά μας μιλάει γιά ἐπιτροπές ἀγροτῶν. Ἡ ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ καθορίζει πιό συγκεκριμένα τή σημασία τους, ὀνομάζοντάς τες ἐπαναστατικές ἐπιτροπές ἀγροτῶν (σ' αὐτό τό σημεῖο μέ τό III συνέδριο συμφώνησε, οὐσιαστικά, καί ἡ συνδιάσκεψη τῶν νεοϊσκριστῶν). Βάλαμε σ' αὐτές τίς ἐπιτροπές τό καθῆκον νά πραγματοποιήσουν μέ *ἐπαναστατικό τρόπο* τίς δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις γενικά καί τίς μεταρρυθμίσεις στίς σχέσεις γαιοκτησίας εἰδικά, *μέχρι καί τή δήμευση* τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων. Τώρα οἱ ἰσκριστές στήν ἀπόφασή τους συνιστοῦν καί καινούργιες «ἐπιτροπές ζύμωσης μέσα στήν ἀγροτιά». Αὐτή εἶναι μιά σύσταση πού θά ἄξιζε νά τήν κάνουν ὄχι σοσιαλιστές ἐργάτες, ἀλλά φιλελεύθεροι ἀστοί. Αὐτές οἱ «ἀγροτικές ἐπιτροπές ζύμωσης», ἄν δημιουργοῦνταν, θά ὠφελοῦσαν ὁλοκληρωτικά τούς ὀσβομποζντέντσι, γιατί ὁ ἐπαναστατικός χαρακτήρας τους θά ἀντικαθίστατο ἀπό ἕνα φιλελεύθερο χαρακτήρα: ἔχουμε ἤδη τονίσει ὅτι ἕνα περιεχόμενο ζύμωσης αὐτῶν τῶν ἐπιτροπῶν ζύμωσης, καθορισμένο μέ τό ἰσκρικό πνεῦμα (πάλη «ἐνάντια» στήν Κρατική δούμα καί ὑπέρ τῆς παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης), δέ θά ξεπερνοῦσε τά πλαίσια τοῦ ὀσβομποζντενικοῦ προγράμματος. Δέν εἶναι τώρα ξεκάθαρο γιά τούς νεοϊσκριστές ὅτι, συμπληρώνοντας τό σύνθημα τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν ἀγροτῶν μέ τό σύνθημα τῶν «ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν ζύμωσης», μετατρέπουν τά σοσιαλδημοκρατικά συνθήματα σέ ὀσβομποζντενικά;

5. Τέλος, φτάνουμε καί στό κύριο καθῆκον αὐτῆς τῆς «πανρωσικῆς λαϊκῆς ὀργάνωσης» — τῆς ὀργάνωσης παλλαϊκῶν ἐκλογῶν γιά συντακτική συνέλευση. Παλλαϊκές ἐκλογές μέ διατήρηση τῆς ἀπολυταρχίας! Καί οἱ «συγκρούσεις» μέ τήν ἀπολυταρχία παρέχουν «καινούργια κίνητρα γιά τήν ἐξέγερση»... Αὐτές πιά εἶναι πραγματικά ἐκλογές-κωμωδία ὅταν θεωροῦνται σάν κίνητρο γιά τήν ἐξέγερση!

Τό σύνθημα τῆς «ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης», ἡ θεωρία τῆς «αὐτόματης γέννησης» τῆς συντακτικῆς συνέλευσης ὁδήγησαν ἀναπόφευκτα σ' αὐτή τήν ἀνοησία, πού τῆς ἔμελλε νά γίνει κλασική. Νά μιλᾶς γιά παλλαϊκές ἐκλογές σέ συνθῆκες κυριαρ-

χίας τῶν διαφόρων Τρέποφ, δηλ. πρίν ἀπό τή νίκη τῆς ἐξέγερσης, πρίν ἀπό τήν πραγματική ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας, εἶναι πάρα πολύ μεγάλος μανιλοφισμός, ἱκανός νά μπάσει ἁπλῶς ἀπίστευτη πολιτική διαφθορά στά κεφάλια τῶν ἐργατῶν. Μόνον ἄνθρωποι πού ἡ νέα «Ἴσκρα» τούς ἔμαθε νά ἀνέχονται τή λογοκοπία μποροῦν νά υἱοθετοῦν συνθήματα πού γίνονται σκόνη στήν πρώτη ἐπαφή τους μέ μιά νηφάλια κριτική. Ἀρκεῖ νά σκεφτεῖ κανείς λιγάκι τί σημαίνει *παλλαϊκές* ἐκλογές, μέ τή σοβαρή σημασία αὐτῆς τῆς λέξης, ἀρκεῖ νά θυμηθεῖ ὅτι αὐτοί ζητοῦν καί ἐλευθερία ζύμωσης, καί ἐνημέρωση ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ, καί ἀναγνώριση ἀπ' ὅλο τόν πληθυσμό ἑνός τέτοιου κέντρου ἤ τέτοιων τοπικῶν κέντρων, πού θά συντάξουν καταλόγους ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ καί θά διενεργήσουν δημοψήφισμα γιά νά ἐρωτηθοῦν ὅλοι πραγματικά χωρίς ἐξαίρεση, ἀρκεῖ νά σκεφτεῖ κανείς μιά στάλα αὐτά τά πράγματα γιά νά χαρακτηρίσει τίς «παλλαϊκές ἐκλογές» πού σχεδιάζει ἡ «Ἴσκρα» κοροϊδία ἤ τσαρλατανισμό σέ βάρος ὅλου τοῦ λαοῦ. *Οὔτε ἕνας* βουλευτής πού ν' ἀξίζει κάπως τόν τίτλο τοῦ «ἐκλεκτοῦ ὅλου τοῦ λαοῦ», δηλ. πού θά ἔχει συγκεντρώσει 50–100 χιλιάδες ψήφους, δοσμένες πραγματικά ἐλεύθερα καί συνειδητά, οὔτε ἕνας τέτοιος βουλευτής δέν μπορεῖ νά ἐκλεγεῖ πουθενά στή Ρωσία «ὅταν ἀρχίσει ἡ ἐκλογική καμπάνια».

Ἡ ἀπόφαση τῆς «Ἴσκρα» συμβουλεύει τό προλεταριάτο *νά παίξει μιά κωμωδία*, καί καμιά ἐπιφύλαξη καί καμιά ὑπεκφυγή δέν μποροῦν νά ἀλλάξουν τή σημασία αὐτῆς τῆς θεατρινίστικης ἀπόφασης. Μᾶς λένε ὅτι οἱ ἐκλογές θά διενεργηθοῦν μόνο «σέ περίπτωση πού ἡ ὀργάνωση θά ἔχει ἀρκετή δύναμη», μόνον ὅταν «ἡ προκαταρκτική ὀργάνωση θά ἐξασφαλίσει (στήν ἐξέγερση) καθολικότητα καί ἑνότητα». Κι ἐμεῖς ἀπαντοῦμε: ἡ δύναμη ἀποδείχνεται μέ ἔργα καί ὄχι μέ λόγια. Πρίν ἀπό τή νίκη τῆς ἐξέγερσης εἶναι ἀστεῖο καί νά μιλᾶς ἀκόμα γιά δύναμη πού εἶναι ἱκανή — χωρίς νά προκαλέσει εἰρωνεία — ὄχι βέβαια νά διενεργήσει ἀλλά τουλάχιστο νά προκηρύξει «παλλαϊκές ἐκλογές». Τή νίκη τῆς ἐξέγερσης δέν μπορεῖ νά τήν «ἐξασφαλίσει» καμιά καθολικότητα καί καμιά ἑνότητα ὀργάνωσης, ἄν (1) ἡ ὀργάνωση αὐτή δέν ἀποτελεῖται ἀπό ἀνθρώπους πραγματικά ἱκανούς γιά ἐξέγερση (κι ἐμεῖς εἴδαμε ὅτι ἡ ἀπόφαση συνιστᾶ ἁπλούστατα «πλατιές» ὀργανώσεις, δηλ. στήν πράξη ὀσβομποζντενικές, πού ὁπωσδήποτε θά πρόδιναν τήν ἐξέγερση ὅταν αὐτή θἄρχιζε)· (2) ἄν δέν ὑπάρξει ἡ δύναμη γιά τή νίκη τῆς ἐξέγερσης (καί γιά τή νίκη χρειάζεται ἡ ὑλική δύναμη τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, ἐκτός ἀπό τήν ἠθική δύναμη τῆς κοινῆς γνώμης, τοῦ καλοῦ

τοῦ λαοῦ κτλ.). Τό νά προβάλλεις στήν πρώτη γραμμή αὐτή τήν ἠθική δύναμη, αὐτά τά ἠχηρά λόγια γιά «παλλαϊκότητα» καί *νά μή λές τίποτε* στή μαχητική ἔκκληση γιά τήν ἄμεση ὑλική δύναμη — σημαίνει νά ὑποβιβάζεις τά ἐπαναστατικά συνθήματα τοῦ προλεταριάτου ὥς τό ἐπίπεδο μιᾶς ἀστικοδημοκρατικῆς λογοκοπίας.

Ἴσα ἴσα οἱ ἐκλογές-κωμωδία δέν ἀποτελοῦν «φυσικό» ἀλλά *τεχνητό* πέρασμα πρός τήν ἐξέγερση, πέρασμα ἐπινοημένο ἀπό μιά χούφτα διανοουμένους. Τό νά ἐπινοεῖς τέτοια τεχνητά περάσματα εἶναι μιά ἀπασχόληση ὁλότελα ἀνάλογη μέ τήν παλιά ἀπασχόληση τοῦ Ναντέζντιν: τήν ἐπινόηση «διεγερτικῆς» τρομοκρατίας. Καί οἱ νεοϊσκριστές ἐπίσης θέλουν «νά διεγείρουν» τεχνητά, νά ἐρεθίσουν τό λαό γιά ἐξέγερση, πράγμα πού εἶναι μιά ἰδέα λαθεμένη στή βάση της. Δέν μποροῦμε νά δημιουργήσουμε πραγματικά παλλαϊκή ὀργάνωση· οἱ ἐκλογές πού θά σκεφτόμασταν νά ὁρίσουμε στίς συνθῆκες τῆς ἀπολυταρχίας θά μένανε ἀναπόφευκτα κωμωδία, καί τό νά χρησιμοποιεῖς ἕνα τέτοιο *ἐπινοημένο* ἐπιχείρημα γιά τήν ἐξέγερση ἰσοδυναμεῖ μέ τό νά δίνεις ἐντολή γιά ἐξέγερση τή στιγμή πού λείπει μιά *πραγματική* διέγερση τοῦ λαοῦ. Μόνο ἄνθρωποι πού δέν πιστεύουν στήν ἐπαναστατική δραστηριότητα τοῦ προλεταριάτου, μόνο διανοούμενοι πού κυνηγοῦν τίς τσουχτερές λέξεις θά μποροῦσαν νά ἀσχολοῦνται τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905 μέ τό νά ἐπινοοῦν «καινούργια κίνητρα γιά τήν ἐξέγερση». Λές καί σ' ἐμᾶς στή Ρωσία ὑπάρχουν λίγες *πραγματικές* καί ὄχι θεατρινίστικες αἰτίες γιά ἐξέγερση, λές καί εἶναι λίγες οἱ περιπτώσεις πραγματικῆς καί ὄχι σκηνοθετημένης, ὄχι πλαστῆς *διέγερσης* τῶν μαζῶν! Ἐκλογές-κωμωδία δέ θά διεγείρουν ποτέ τίς μάζες. Μιά ἀπεργία ὅμως, ἤ μιά διαδήλωση, ἤ ἕνα στρατιωτικό κίνημα, ἤ ἕνα σοβαρό φοιτητικό ξέσπασμα, ἤ ἕνας λιμός, ἤ μιά ἐπιστράτευση, ἤ μιά σύγκρουση στήν Κρατική δούμα κτλ. κτλ. μποροῦν συνεχῶς, κάθε ὥρα, *νά διεγείρουν* πραγματικά τίς μάζες. Ὄχι μόνο ἡ ἰδέα ἐπινόησης «καινούργιων κινήτρων γιά τήν ἐξέγερση» εἶναι μεγαλοπρεπέστατη ἀνοησία, μά ἀκόμα καί ἡ σκέψη νά ὑποδειχτεῖ ἀπό πρίν τοῦτο καί ὄχι ἐκεῖνο τό κίνητρο πού θά διεγείρει πραγματικά τίς μάζες θά ἦταν παράλογη. Οἱ ἄνθρωποι πού σέβονται κάπως τόν ἑαυτό τους, πού σκέπτονται κάπως σοβαρά τά λόγια τους δέ θά ἐπιτρέψουν ποτέ στόν ἑαυτό τους νά ἐπινοεῖ «καινούργια κίνητρα γιά τήν ἐξέγερση».

Δέν εἶναι «τά νέα κίνητρα» πού μᾶς λείπουν, ἀξιότιμοι διάφοροι Μανίλοφ, ἀλλά ἡ στρατιωτική δύναμη, ἡ στρατιωτική

δύναμη τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ (καί ὄχι τοῦ λαοῦ γενικά), δύναμη πού ἀποτελεῖται: 1) ἀπό τό ἐξοπλισμένο προλεταριάτο καί τήν ἐξοπλισμένη ἀγροτιά, 2) ἀπό τά ὀργανωμένα πρωτοπόρα τμήματα τῶν ἐκπροσώπων αὐτῶν τῶν τάξεων, 3) ἀπό τά τμήματα τοῦ στρατοῦ πού εἶναι ἕτοιμα νά περάσουν μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ. Ὅλα αὐτά μαζί ἀποτελοῦν ἀκριβῶς τόν *ἐπαναστατικό στρατό*. Νά μιλᾶ κανείς γιά ἐξέγερση, γιά τή δύναμή της, γιά φυσικό πέρασμα σ' αὐτήν καί νά μή μιλᾶ γιά ἐπαναστατικό στρατό εἶναι ἀνοησία καί σύγχυση, καί αὐτό ἰσχύει τόσο περισσότερο ὅσο πιό πολύ ἔχει κινητοποιηθεῖ ὁ ἀντεπαναστατικός στρατός. Νά ἐπινοεῖ κανείς «καινούργια κίνητρα γιά τήν ἐξέγερση» σέ ἐποχή ἐξεγέρσεων στόν Καύκασο καί στή Μαύρη Θάλασσα, στήν Πολωνία καί στή Ρίγα — σημαίνει ὅτι κλείνεται ἐπίτηδες στό καβούκι του καί παραιτεῖται ἀπό τό κίνημα. Βρισκόμαστε μπροστά σέ τεράστιο ἀναβρασμό τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Βρισκόμαστε μπροστά σέ μιά σειρά φουντώματα τῆς ἐξέγερσης, πού σταθερά καί μέ τεράστια ταχύτητα ‹ὅλο καί προοδεύουν κατά πλάτος, δύναμη καί ἐπιμονή, ἀρχίζοντας ἀπό τίς 9 τοῦ Γενάρη. Κανείς δέν μπορεῖ νά πάρει ὅρκο ὅτι αὔριο τά ξεσπάσματα αὐτά δέ θά ἐπαναληφθοῦν σέ μιά ὁποιαδήποτε μεγάλη πόλη, σέ ἕνα ὁποιοδήποτε στρατόπεδο, σέ ἕνα ὁποιοδήποτε χωριό. Ἀπεναντίας ὅλες οἱ ἐνδείξεις συγκλίνουν στό ὅτι τέτοια φουντώματα εἶναι ἐνδεχόμενα, κοντινά, ἀναπόφευκτα. Ἡ ἐπιτυχία τους ἐξαρτᾶται, πρῶτο, ἀπό τίς ἐπιτυχίες τῆς *ἐπαναστατικῆς* ζύμωσης καί ὀργάνωσης, — τῆς ἐπαναστατικῆς ἀκριβῶς καί ὄχι τῆς «πλατιᾶς δημοκρατικῆς», γιά τήν ὁποία φλυαρεῖ ἡ «Ἴσκρα», γιατί μέσα στούς δημοκράτες ὑπάρχουν ἕνα σωρό μή ἐπαναστάτες. Ἡ ἐπιτυχία ἐξαρτᾶται, δεύτερο, ἀπό τή δύναμη καί τήν προετοιμασία τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Ὁ πρῶτος ὅρος ἔχει ἀπό πολύν καιρό γίνει δεκτός ἀπ' ὅλους καί πραγματοποιεῖται σέ ὅλη τή Ρωσία ἀπ' ὅλους τούς ἐπαναστάτες, κυριολεκτικά σέ κάθε συνεδρίαση ὁμίλου, ὁμάδας, σέ κάθε πεταχτή ἤ μικρή συγκέντρωση. Ὁ δεύτερος ὅρος ὥς τώρα ἔχει γίνει πάρα πολύ λίγο δεκτός. Δέ θέλει καί δέν μπορεῖ νά τόν δεχτεῖ, λόγω τῆς ταξικῆς της θέσης, ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Ἀπό τούς ἐπαναστάτες τόν ἀποσιωποῦν μόνον ἐκεῖνοι πού σέρνονται ἄθλια στήν οὐρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἡ λέξη ἐξέγερση εἶναι πολύ μεγάλη λέξη. Τό κάλεσμα γιά ἐξέγερση εἶναι ἕνα κάλεσμα ἐξαιρετικά σοβαρό. Ὅσο πιό περίπλοκο γίνεται τό κοινωνικό καθεστώς, ὅσο πιό ὑψηλή εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ὅσο πιό τέλεια εἶναι ἡ στρα-

τιωτική τεχνική, τόσο πιό ἀσυγχώρητό εἶναι τό ἐπιπόλαιο ρίξιμο ἑνός τέτοιου συνθήματος. Καί εἴπαμε πολλές φορές ὅτι οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες ἀπό καιρό προετοίμαζαν τό ρίξιμο αὐτοῦ τοῦ συνθήματος, τό ἔριξαν ὅμως σάν ἄμεσο κάλεσμα μόνον τότε πού δέν μποροῦσε νά ὑπάρχει καμιά ταλάντευση σχετικά μέ τή σοβαρότητα, τό πλάτος καί τό βάθος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, καμιά ταλάντευση σχετικά μέ τό ὅτι τά πράγματα προσεγγίζουν στή λύση τους μέ τήν κυριολεξία τῆς λέξης. Τά μεγάλα λόγια πρέπει νά τά χρησιμοποιεῖ κανείς προσεκτικά. Οἱ δυσκολίες τῆς μετατροπῆς τους σέ μεγάλα ἔργα εἶναι τεράστιες. Ἀκριβῶς ὅμως γι' αὐτό θά ἦταν ἀσυγχώρητο νά προσπαθεῖ κανείς νά ξεμπλέξει ἀπ' αὐτές τίς δυσκολίες μέ λόγια, νά ἀποφεύγει τά σοβαρά καθήκοντα μέ μανιλοφικές ἐπινοήσεις, νά φορᾶ παρωπίδες ἀπό ἀπατηλές ἐπινοήσεις γιά δῆθεν «φυσικά περάσματα» πρός αὐτά τά δύσκολα καθήκοντα.

Οἱ λέξεις ἐπαναστατικός στρατός εἶναι ἐπίσης πολύ μεγάλες λέξεις. Ἡ δημιουργία του εἶναι δύσκολο, σύνθετο καί μακρόχρονο προτσές. Ὅταν ὅμως βλέπουμε πώς ἄρχισε κιόλας νά δημιουργεῖται παντοῦ σκόρπια, κομματιαστά· ὅταν ξέρουμε πώς χωρίς ἕνα τέτοιο στρατό *εἶναι ἀδύνατη* ἡ πραγματική νίκη τῆς ἐπανάστασης, πρέπει νά ρίξουμε ἕνα ἀποφασιστικό καί ἄμεσο σύνθημα, νά τό προπαγανδίζουμε, νά τό κάνουμε λυδία λίθο γιά τά ἐπίκαιρα καθήκοντα τῆς πολιτικῆς. Θά ἦταν λάθος νά νομίζει κανείς ὅτι οἱ ἐπαναστατικές τάξεις ἔχουν πάντα ἀρκετή δύναμη γιά νά πραγματοποιήσουν τήν ἐπανάσταση, ὅταν αὐτή ἡ ἐπανάσταση ἔχει ὡριμάσει πέρα γιά πέρα λόγω τῶν συνθηκῶν τῆς κοινωνικο-οικονομικῆς ἐξέλιξης. Ὄχι, ἡ ἀνθρώπινη κοινωνία δέν εἶναι συγκροτημένη τόσο ἔλλογα καί τόσο «βολικά» γιά τά πρωτοπόρα στοιχεῖα. Ἡ ἐπανάσταση μπορεῖ νά ὡριμάσει, ἐνῶ οἱ δυνάμεις τῶν ἐπαναστατῶν δημιουργῶν αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης μπορεῖ νά φανοῦν ἀνεπαρκεῖς γιά τήν πραγματοποίησή της, — τότε ἡ κοινωνία σαπίζει καί αὐτό τό σάπισμα παρατείνεται κάποτε ὁλόκληρες δεκαετίες. Τό ὅτι στή Ρωσία ὡρίμασε ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση εἶναι ἀναμφισβήτητο. Τό ἄν ὅμως οἱ ἐπαναστατικές τάξεις θά ἔχουν σήμερα ἀρκετή δύναμη γιά νά τήν πραγματοποιήσουν, αὐτό ἀκόμα δέν εἶναι γνωστό. Αὐτό θά τό κρίνει ὁ ἀγώνας, πού ἡ κρίσιμη στιγμή του πλησιάζει μέ τεράστια ταχύτητα, ἄν δέ μᾶς ἀπατοῦν μιά σειρά ἄμεσες καί ἔμμεσες ἐνδείξεις. Ἡ ἠθική ὑπεροχή εἶναι ἀναμφισβήτητη, ἡ ἠθική δύναμη εἶναι κιόλας ἐξαιρετικά μεγάλη· χωρίς αὐτήν, φυσικά, δέ θά μποροῦσε οὔτε λόγος νά γίνει γιά ὁποιαδήποτε

ἐπανάσταση. Ἡ ἠθική δύναμη εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος, *ὄχι ὅμως ἀκόμα καί ἀρκετός*. Ἄν θά μετουσιωθεῖ ἤ ὄχι σέ ὑλική δύναμη ἀρκετή γιά νά τσακίσει τήν πάρα πολύ σοβαρή (δέν κλείνουμε τά μάτια μας μπροστά σ' αὐτό τό πράγμα) ἀντίσταση τῆς ἀπολυταρχίας, αὐτό θά τό δείξει ἡ ἔκβαση τοῦ ἀγώνα. Τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης εἶναι σύνθημα ἐπίλυσης τοῦ ζητήματος μέ τήν ὑλική δύναμη, καί τέτοια ὑλική δύναμη στό σύγχρονο εὐρωπαϊκό πολιτισμό εἶναι μόνο ἡ στρατιωτική δύναμη. Τό σύνθημα αὐτό δέν μπορεῖ νά ρίχνεται ὅσο δέν ἔχουν ὡριμάσει οἱ γενικοί ὅροι τῆς ἐπανάστασης, ὅσο δέν ἔχουν ἐκδηλωθεῖ συγκεκριμένα τό ξεσήκωμα καί ἡ ἀπόφαση τῶν μαζῶν γιά δράση, ὅσο τά ἐξωτερικά περιστατικά δέν ἔχουν ὁδηγήσει σέ ἔκδηλη κρίση. Ὅταν ὅμως ριχτεῖ μιά φορά αὐτό τό σύνθημα, τότε θά ἦταν πιά ντροπή νά πισωδρομήσουμε ἀπ' αὐτό, νά πᾶμε πάλι πίσω πρός τήν ἠθική δύναμη, πάλι σ' ἕναν ἀπό τούς ὅρους προετοιμασίας τοῦ ἐδάφους γιά τήν ἐξέγερση, πάλι σ' ἕνα ἀπό τά «δυνατά περάσματα» κτλ. κ.ο.κ. Ὄχι, μιά καί ἔχει ριχτεῖ ὁ κύβος πρέπει νά ἀφήσουμε κάθε ὑπεκφυγή, πρέπει νά ἐξηγήσουμε καθαρά καί ξάστερα στίς πιό πλατιές μάζες ποιοί εἶναι τώρα οἱ πρακτικοί ὅροι γιά μιά ἐπιτυχημένη ἐπανάσταση.

Δέν ἐξαντλήσαμε καθόλου ὅλα τά λάθη τῆς ἰσκρικῆς ἀπόφασης πού, γιά τούς ἀνθρώπους πού σκέπτονται καί δέν ξοφλοῦν μέ ἕνα «κυνηγητό τῆς στιγμῆς», θά μείνει γιά πολύν καιρό θλιβερό μνημεῖο ἐκχυδαϊσμοῦ τῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Μᾶς φαίνεται πιό σπουδαῖο νά παρακολουθήσουμε τίς βασικές αἰτίες τῶν λαθῶν παρά νά ἀπαριθμήσουμε ὅλες, ἀκόμα καί τίς σχετικά μικρές, ἐκδηλώσεις τοῦ βασικοῦ λάθους. Γι' αὐτό θά σημειώσουμε ἁπλῶς ἐν παρόδω πόσο ἀνόητη καί ἀντιδραστική εἶναι ἡ ἰδέα τῆς ὑποβολῆς «τελεσιγράφων» (πολεμική λέξη πού ἠχεῖ σά χυδαῖος κομπασμός σέ συνθῆκες πού δέν ἔχει προετοιμαστεῖ ἡ στρατιωτική δύναμη) *στή Δούμα*, τῆς ἐπιδίωξης νά μετατραπεῖ *αὐτή ἡ Δούμα* * σέ ἐπαναστατική συνέλευση — καί

---

* Ἄν στόν ἐπικείμενο ἀποφασιστικό ἀγώνα ἐνάντια στόν τσαρισμό φανοῦμε δυνατοί ἡ Κρατική δούμα θά στραφεῖ ἀναπόφευκτα πρός τ' ἀριστερά (τουλάχιστο ἡ φιλελεύθερη μερίδα της, γιά τήν ἀντιδραστική δέ μιλᾶμε), τό νά προσπαθεῖ ὅμως κανείς στά σοβαρά νά ἀσκήσει ἐπίδραση πάνω στήν Κρατική δούμα *χωρίς* νά ἐκμηδενίσει τήν ἐξουσία τοῦ τσάρου — εἶναι ἀνόητο, εἶναι τό ἴδιο σάν νά ἄρχιζε ἡ Ἰαπωνία νά στέλνει «τελεσίγραφα» στήν Κίνα ἤ νά ἀποδίδει σοβαρή σημασία στή βοήθεια τῆς Κίνας *χωρίς* νά ἐκμη-

θά περάσουμε στή γενική σημασία τοῦ συνθήματος: «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση τοῦ λαοῦ».

Στό σύνθημα αὐτό ἤ, πιό σωστά, στή μετατροπή αὐτοῦ τοῦ συνθήματος σέ κεντρικό βρίσκεται ἡ ρίζα ὅλων τῶν ταλαντεύσεων τῆς «Ἴσκρα». Ἡ «Ἴσκρα» δοκίμασε νά ὑπερασπίσει αὐτό τό σύνθημα ἐπικαλούμενη τή «διαλεκτική», — ἐκείνη ἀκριβῶς τήν πλεχανοφική διαλεκτική, χάρη στήν ὁποία ὁ Πλεχάνοφ στήν ἀρχή ὑπεράσπισε καί μετά ξεσκέπασε τήν «ὀργανωτική θολούρα» τῆς «Ἴσκρα»!

Ἡ ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση τοῦ λαοῦ, λέγαμε ἐμεῖς, δέν εἶναι ὁ πρόλογος τῆς ἐξέγερσης, δέν εἶναι τό «φυσικό πέρασμα» σ' αὐτήν, ἀλλά ὁ ἐπίλογος. Χωρίς τή νίκη τῆς ἐξέγερσης δέν μπορεῖ οὔτε κάν νά μιλάει κανείς στά σοβαρά γιά πραγματική καί πλήρη αὐτοδιοίκηση. Καί προσθέταμε ὅτι εἶναι ἀντιδραστική αὐτή καθαυτή ἡ σκέψη γιά μεταφορά τοῦ κέντρου βάρους στή διακυβέρνηση τοῦ κράτους καί ὄχι στήν ὀργάνωση τοῦ κράτους, ὅτι ἡ ταύτιση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης μέ τόν ἐπαναστατικό στρατό εἶναι πολύ μεγάλη ἀνοησία, ὅτι ὁ ἐπαναστατικός στρατός, ἀφοῦ νικήσει, προϋποθέτει ὁπωσδήποτε τήν ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση, ἐνῶ ἡ ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση δέ συμπεριλαμβάνει ἀκόμα ὁπωσδήποτε τόν ἐπαναστατικό στρατό.

Ἡ «Ἴσκρα» προσπαθεῖ νά ὑπερασπίσει τό μπέρδεμα τῶν συνθημάτων πού πρόβαλε συνειδητά, ἐπικαλούμενη τή «διαλεκτική» τοῦ ἀσύνειδου αὐθόρμητου προτσές. Ἡ ζωή, λέει, δέ γνωρίζει αὐστηρά ὅρια. Γραφεῖα εὕρεσης ἐργασίας ὑπάρχουν καί τώρα («Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» [136] φύλλο 12), ὁρίστε λοιπόν στοιχεῖα αὐτοδιοίκησης. Ὁ πρόλογος καί ὁ ἐπίλογος στό διαλεκτικό προτσές ἐξέλιξης συχνά, λέει, περιπλέκονται.

Αὐτό τό τελευταῖο εἶναι ἀπόλυτα σωστό. Ναί, τό προτσές τῆς πραγματικῆς ἐξέλιξης *πάντα* συντελεῖται μπερδεμένα, προβάλλοντας κομματάκια τοῦ ἐπιλόγου νωρίτερα ἀπό τόν πραγματικό πρόλογο. Σημαίνει ὅμως αὐτό ὅτι ἐπιτρέπεται ἕνας ἡγέτης συνειδητοῦ κόμματος *νά μπερδεύει* τά καθήκοντα τῆς πάλης, ἐπιτρέ-

---

δενίσει τή στρατιωτική δύναμη τῆς Ρωσίας. Μετά τίς 18 τοῦ Μάρτη 1848 ἡ Κρατική δούμα τῆς Πρωσσίας (τό Ἑνωμένο λάνταγκ) «ξεφούρνισε» στή στιγμή μιά ἀπόφαση γιά τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης καί ὥς τότε ὅλα τά «τελεσίγραφα» τῶν ἐπαναστατῶν καί ὅλες οἱ «προσπάθειές» τους νά ἐπιδράσουν πάνω στήν Κρατική δούμα, ὅλες οἱ ἀπειλές τους ἦταν κούφια λόγια γιά τούς διαφόρους Πετρουνκέβιτς, Ροντίτσεφ, Μιλιουκόφ κλπ., πού ἦταν θρονιασμένοι στήν Κρατική δούμα.

πεται νά συγχέει τόν πρόλογο μέ τόν ἐπίλογο; Μπορεῖ ἡ διαλεκτική ἑνός μπερδεμένου αὐθόρμητου προτσές νά δικαιολογεῖ τή σύγχυση στή λογική τῶν συνειδητῶν σοσιαλδημοκρατῶν; Δέ σημαίνει αὐτό ἀντικατάσταση τῆς διαλεκτικῆς ὅπως τήν ἐννοοῦσε ὁ Μάρξ μέ τή διαλεκτική ὅπως τήν ἐννοεῖ ὁ Πλεχάνοφ;

Γιά νά κάνουμε τή σκέψη μας πιό παραστατική, ἄς πάρουμε ἕνα παράδειγμα. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι δέν πρόκειται γιά δημοκρατική ἀλλά γιά σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἡ κρίση ὡριμάζει, ζυγώνει ἡ ἐποχή τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Καί νά, οἱ ὀπορτουνιστές προβάλλουν στήν πρώτη σειρά τό σύνθημα: καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, καί οἱ ἐπαναστάτες τό σύνθημα: κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο. Οἱ ὀπορτουνιστές προβάλλουν ἀντιρρήσεις: οἱ καταναλωτικοί συνεταιρισμοί εἶναι μιά πραγματική δύναμη τῶν προλεταρίων, εἶναι κατάκτηση μιᾶς πραγματικῆς οἰκονομικῆς θέσης, ἕνα πραγματικό κομματάκι τοῦ σοσιαλισμοῦ· ἐσεῖς, οἱ ἐπαναστάτες, δέν καταλαβαίνετε τή διαλεκτική ἐξέλιξη, αὐτή τή μετεξέλιξη τοῦ καπιταλισμοῦ σέ σοσιαλισμό, αὐτή τή διείσδυση τῶν πυρήνων τοῦ σοσιαλισμοῦ στούς κόλπους τοῦ ἴδιου τοῦ καπιταλισμοῦ, αὐτή τήν κένωση τοῦ καπιταλισμοῦ καί τήν πλήρωσή του μέ καινούργιο σοσιαλιστικό περιεχόμενο.

Ναί, ἀπαντοῦν οἱ ἐπαναστάτες, εἴμαστε σύμφωνοι ὅτι οἱ καταναλωτικοί συνεταιρισμοί εἶναι, μέ μιά ὁρισμένη ἔννοια, ἕνα κομματάκι σοσιαλισμοῦ. 1ο, ἡ σοσιαλιστική κοινωνία εἶναι ἕνας μεγάλος καταναλωτικός συνεταιρισμός μέ σχεδιομετρικά ὀργανωμένη παραγωγή γιά τήν κατανάλωση· 2ο, ὁ σοσιαλισμός δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς ἕνα ἰσχυρό, πολύπλευρο ἐργατικό κίνημα, καί μιά ἀπ'αὐτές τίς πολλές πλευρές εἶναι ὁπωσδήποτε οἱ καταναλωτικοί συνεταιρισμοί. Τό ζήτημα ὅμως δέ βρίσκεται αὐτοῦ. Ὅσο ἡ ἐξουσία θά παραμένει στά χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης οἱ καταναλωτικοί συνεταιρισμοί θά εἶναι ἕνα θλιβερό κομματάκι πού δέν ἐξασφαλίζει καμιά σοβαρή ἀλλαγή, δέ φέρνει καμιά ἀποφασιστική ἀλλαγή, κάποτε μάλιστα ἀποσπᾶ τήν προσοχή ἀπό τή σοβαρή πάλη γιά τήν ἐπανάσταση. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ συνήθειες πού ἀποκτοῦν οἱ ἐργάτες στούς καταναλωτικούς συνεταιρισμούς εἶναι πολύ ὠφέλιμες. Τό πεδίο ὅμως γιά μιά σοβαρή ἐφαρμογή αὐτῶν τῶν συνηθειῶν μπορεῖ νά δημιουργηθεῖ μόνο μέ τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στό προλεταριάτο. Τότε τό σύστημα τῶν καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν θά ἔχει στή διάθεσή του καί τήν ὑπεραξία· τώρα ἡ σφαίρα ἐφαρμογῆς αὐτοῦ τοῦ ὠφέλιμου θεσμοῦ ἔχει στενέψει σέ ἐλεεινό βαθμό μέ

τά έλεεινά μεροκάματα. Τότε θά εἶναι καταναλωτική ἕνωση πραγματικά ἐλεύθερων δουλευτῶν· τώρα εἶναι μιά ἕνωση μισθωτῶν δούλων πού καταπιέζονται καί στραγγαλίζονται ἀπό τό κεφάλαιο. Ὥστε οἱ καταναλωτικοί συνεταιρισμοί εἶναι ἕνα κομματάκι σοσιαλισμοῦ. Τό διαλεκτικό προτσές τῆς ἐξέλιξης μπάζει πραγματικά, στά πλαίσια ἀκόμα τοῦ καπιταλισμοῦ, στοιχεῖα τῆς καινούργιας κοινωνίας, καί ὑλικά καί πνευματικά στοιχεῖα της. Οἱ σοσιαλιστές ὅμως πρέπει νά ξέρουν νά ξεχωρίζουν τό κομματάκι ἀπό τό σύνολο, πρέπει νά προβάλλουν σά συνθήματά τους τό *σύνολο* καί ὄχι τό κομμάτι, πρέπει νά ἀντιπαραθέτουν τούς θεμελιακούς ὅρους τῆς πραγματικῆς ἐπανάστασης στά μερικότερα μπαλώματα πού συχνά κάνουν τούς ἀγωνιστές νά ξεστρατίζουν ἀπό τόν ἀληθινό ἐπαναστατικό δρόμο.

Τί νομίζει ἡ «Ἴσκρα», ποιός ἔχει δίκιο σ' αὐτή τή συζήτηση;

Τό ἴδιο ἀκριβῶς γίνεται καί μέ τό σύνθημα: «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση» στήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Δέν εἴμαστε ἐνάντια στήν ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση, ἀπό καιρό τῆς ἔχουμε παραχωρήσει ὁρισμένη μετριόφρονα θέση στό πρόγραμμά μας-μίνιμουμ (βλ. τό ἄρθρο γιά τήν πλατιά τοπική αὐτοδιοίκηση), εἴμαστε σύμφωνοι ὅτι εἶναι ἕνα κομματάκι τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ὅπως τό σημείωσε ἤδη ἡ «Προλετάρι» στό φύλλο 15 *, ἀναφερόμενη στό δημοτικό συμβούλιο τοῦ Σμολένσκ. Ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση θά ἦταν ἀδύνατη δίχως ἕνα ἰσχυρό καί πολύπλευρο δημοκρατικό κίνημα, καί μιά ἀπ' ἀπ' αὐτές τίς πολλές πλευρές εἶναι τό κίνημα στόν τομέα τῆς αὐτοδιοίκησης. Ἡ δημοκρατική ὅμως ἐπανάσταση θά ἦταν ἀδύνατη, λογουχάρη, καί χωρίς τό ἐπαναστατικό σχολειό, πού εἶναι ἐξίσου ἀναμφισβήτητο γνώρισμα τῆς οὐσιαστικῆς ἀποσύνθεσης τοῦ τσαρισμοῦ, ὅπως τά γραφεῖα εὕρεσης ἐργασίας πού λειτουργοῦν χωρίς τήν ἄδεια τῆς ἀστυνομίας, ὅπως ὁ ἀναβρασμός μέσα στόν κλῆρο, ὅπως ἡ ἀντίθετη πρός τό νόμο τοπική αὐτοδιοίκηση κτλ. Ποιό συμπέρασμα πρέπει λοιπόν νά βγάλουμε ἀπ' ὅλα αὐτά, γιά σκεφθεῖτε το λίγο σύντροφοι τῆς «Ἴσκρα»! Τό συμπέρασμα ὅτι πρέπει νά συνοψίζουμε ὅλα αὐτά τά κομματάκια τῆς ἀποσύνθεσης σ' ἕνα ὁλοκληρωμένο σύνθημα ἐξέγερσης; ἤ τό συμπέρασμα ὅτι πρέπει νά κουτσουρεύουμε τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης, συνδέοντάς το μ' ἕνα ἀπό τά κομματάκια, μέ τήν αὐτοδιοίκηση;

«Ὀργάνωση ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης ἤ, πράγμα πού

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 207. *Ἡ Σύντ.*

εἶναι τό ἴδιο, ὀργάνωση τῶν λαϊκῶν δυνάμεων γιά τήν ἐξέγερση», ἔγραφε ἡ γενναία «Ἴσκρα» (φύλλο 109, σελ. 2, ἄρθρο 1). Εἶναι τό ἴδιο σά νά ἔλεγες: ἡ ὀργάνωση ἐπαναστατικοῦ σχολειοῦ εἶναι ὀργάνωση τῶν δυνάμεων γιά τήν ἐξέγερση, ἡ ὀργάνωση ἀναβρασμοῦ μέσα στόν κλῆρο εἶναι ὀργάνωση τῶν δυνάμεων γιά τήν ἐξέγερση, ἡ ὀργάνωση καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν εἶναι ὀργάνωση τῶν δυνάμεων γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ὄχι, εἶστε κακοί διαλεκτικοί, σύντροφοι τῆς «Ἴσκρα». Δέν ξέρετε νά σκέπτεσθε διαλεκτικά, ἄν καί ξέρετε θαυμάσια νά κλωθογυρίζετε καί νά στριφογυρνᾶτε σάν τόν Πλεχάνοφ μέ τό ζήτημα τῆς ὀργανωτικῆς καί τακτικῆς θολούρας τῶν ἀπόψεών σας. Παραβλέψατε ὅτι μέ τή νίκη τῆς ἐξέγερσης ὅλα αὐτά τά κομματάκια τῆς ἐπανάστασης θά συγχωνευτοῦν ἀναπόφευκτα σ' ἕνα ἑνιαῖο, ὁλοκληρωμένο «ἐπίλογο» τῆς ἐξέγερσης, ἐνῶ χωρίς τή νίκη τῆς ἐξέγερσης τά κομματάκια θά μείνουν κομματάκια, ἀξιοθρήνητα κομματάκια, πού δέν εἶναι σέ θέση νά ἀλλάξουν τίποτε καί ἱκανοποιοῦν μόνο τούς φιλισταίους.

Ἠθικό δίδαγμα: 1) Οἱ ὀπορτουνιστές τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί στίς παραμονές τῆς σοσιαλιστικῆς καί στίς παραμονές τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης ἔχουν τήν κακή συνήθεια νά μεγαλοποιοῦν συνεχῶς ἕνα ἀπό τά μικρά κομματάκια τοῦ μεγάλου προτσές, ἀνάγοντας αὐτό τό κομματάκι σέ σύνολο, ὑποτάσσοντας σ' αὐτό τό κομματάκι τό σύνολο, κολοβώνοντας μ' αὐτό τόν τρόπο τό σύνολο, μετατρεπόμενοι ἔτσι σέ οὐρά τῶν ἀσυνεπῶν καί δειλῶν ρεφορμιστῶν. 2) Ἡ διαλεκτική τοῦ αὐθόρμητου προτσές, πού πάντα καί ἀναγκαστικά εἶναι μπερδεμένο, δέ δικαιολογεῖ τή σύγχυση συμπερασμάτων πού βγαίνουν λογικά καί πολιτικῶν συνθημάτων πού ἀρκετά συχνά (ὄχι ὅμως καί ἀναγκαστικά) εἶναι μπερδεμένα.

P. S. Τό ἄρθρο εἶχε σελιδοποιηθεῖ πιά ὅταν πήραμε τήν ἰσκρική ἔκδοση τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱδρυτικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Νότου, ἔκδοση πού ἔγινε στό ἐξωτερικό. Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης γιά τήν Κρατική δούμα διαφέρει κάπως ἀπ' αὐτό πού ἐκδόθηκε στή Ρωσία καί ἀναδημοσιεύτηκε πιό πάνω ἀπό μᾶς. Οἱ διαφορές ὅμως αὐτές δέν εἶναι οὐσιαστικές καί δέ θίγουν καθόλου τήν κριτική μας.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 21, 17 (4) τοῦ Ὀχτώβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ Μ. ΜΠΟΡΙΣΟΦ «ΤΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ»[137]

'Από τή σύνταξη. Δημοσιεύουμε μέ εὐχαρίστηση τό ἄρθρο αὐτό ἑνός συντρόφου πού δρᾶ στή Ρωσία, γιατί ἡ ὁλόπλευρη συζήτηση τοῦ ζητήματος τῶν συνδικαλιστικῶν ἑνώσεων βρίσκεται τώρα στήν ἡμερήσια διάταξη. Μόνο ἡ πείρα ὅλου τοῦ κόμματος, φωτιζόμενη συνεχῶς ἀπό τή θεωρία τοῦ μαρξισμοῦ, μπορεῖ νά βοηθήσει νά βρεθοῦν οἱ πιό κατάλληλες γιά τίς ρωσικές συνθῆκες μορφές σοσιαλδημοκρατικῶν συνδικαλιστικῶν ἑνώσεων. Πρέπει νά χρησιμοποιηθοῦν ἐπίσης τά διδάγματα πού μᾶς δίνουν οἱ ἐχθροί μας. Ἡ ἀστική τάξη ὅλου τοῦ κόσμου πανηγύριζε ἀπ' ἀφορμή τίς «συντεχνιακές» τάσεις πού ἐκδηλώθηκαν στό συνέδριο τῆς Κολωνίας, ἐλπίζοντας νά ἀποτραβήξει τούς ἐργάτες ἀπό τό σοσιαλισμό καί νά τούς στρέψει πρός τόν «καθαρό», δηλαδή τόν ἀστικό τρεϊντ-γιουνιονισμό. Στή Ρωσία ἀκόμα καί ἡ ἐφημερίδα «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» ἔμαθε τώρα νά ψέλνει αὐτό τό τροπάρι. Καί ἄν ἡ ἀστική τάξη ἀρχίσει νά ἐπαινεῖ κάποιον ἀπό μᾶς γιά τό ὅτι «φωτίστηκε» ἤ «ἔδειξε ζῆλο» γιά τό «ἔλλογο» συνδικαλιστικό κίνημα, αὐτό σίγουρα θά εἶναι σημάδι ὅτι στή δουλειά μας ὑπάρχουν κενά. Ὁ σύντροφος Μ. Μπορίσοφ βάζει τό ζήτημα ἔτσι ἀκριβῶς, ὥστε νά ἐκπληρώσει ὁλόπλευρα τό σοσιαλιστικό μας καθῆκον, χωρίς νά ἀφήνει καθόλου παρόμοια κενά.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 21,
17 (4) τοῦ 'Οχτώβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΟΙ ΕΛΠΙΔΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΜΑ

Οἱ φιλελεύθεροι προσπαθοῦν νά ἐμπνεύσουν αἰσιοδοξία στό κοινό ὅσον ἀφορᾶ τή σύνθεση τῆς Δούμας. Ὁ ἀνταποκριτής τῆς «Ἐφημερίδας τῆς Φραγκφούρτης» γράφει ἀπό τήν Πετρούπολη στίς 14 τοῦ Ὀχτώβρη μέ τό νέο ἡμερολόγιο: «Ἡ ἀνάλυση τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν προκαταρκτικῶν ἐκλογικῶν συνελεύσεων πού γίνονται τώρα ὁδηγεῖ στό συμπέρασμα ὅτι ἡ σύνθεση τῆς Δούμας δέ θά εἶναι καθόλου καί τόσο κακή ὅσο φαινόταν στήν ἀρχή. Ἀπό τώρα κιόλας μπορεῖ κανείς νά προείπει μέ ὁρισμένες πιθανότητες ἐπιτυχίας ὅτι τό καθαρά συντηρητικό στοιχεῖο ζήτημα εἶναι ἄν θά κατορθώσει νά πάρει τίς μισές ἕδρες τῆς Δούμας. Περισσότερες πιθανότητες ἐκλογῆς ἔχουν *οἱ μετριοπαθεῖς φιλελεύθεροι καί οἱ φιλελεύθεροι*, ἐνῶ οἱ πιθανότητες τῶν ριζοσπαστῶν εἶναι πολύ λιγότερο εὐνοϊκές, ἄν καί μποροῦν νά θεωρηθοῦν σχετικά καλές ἄν πάρουμε ὑπόψη μας τήν ἀπαισιοδοξία μέ τήν ὁποία οἱ ριζοσπάστες ἔβλεπαν τό μέλλον ἀκόμα ἀπό τόν Αὔγουστο. Δέν ὑπάρχει σχεδόν ἀμφιβολία ὅτι οἱ ριζοσπάστες θά ἀντιπροσωπευθοῦν στή Δούμα ὄχι καί τόσο ἀδύνατα. Τό ζήτημα εἶναι μόνο κατά πόσο θά κατορθώσουν νά πάρουν μαζί τους τούς φιλελευθέρους καί τούς μετριοπαθεῖς φιλελευθέρους, γιατί μόνο στήν περίπτωση πού τά τρία αὐτά στοιχεῖα δράσουν συσπειρωμένα ἐνάντια στό συντηρητικό πυρήνα εἶναι ἐξασφαλισμένη ἡ συντακτική συνέλευση».

Ριζοσπάστες εἶναι ἀναμφισβήτητα οἱ καντέτοι. Ὑποψήφιοί τους στήν Πετρούπολη εἶναι ὁ Ναμπόκοφ, ὁ Κέντριν, ὁ Βιναβέρ. Οἱ «μετριοπαθεῖς φιλελεύθεροι» δέν καθορίζονται μέ κάποια ἀκρίβεια ἀπό τόν ἀνταποκριτή, ὅμως ἀνάμεσα στούς ὑποψηφίους τους ἀναφέρονται ὁ Φιόντοροφ («οὐσιαστικά» συντηρητικός, «θά μποροῦσαν ὅμως νά τόν ὑποστηρίξουν καί οἱ φιλελεύθεροι»!) καί ὁ Νικίτιν (ὑποψήφιος τῆς δεξιᾶς καί ταυτόχρονα ὑποψήφιος τῶν μετριοπαθῶν-φιλελευθέρων).

Ὥστε ἡ συντακτική συνέλευση εἶναι «ἐξασφαλισμένη» μέ τό πέρασμα καί τῶν φιλελευθέρων καί τῶν μετριοπαθῶν φιλελευθέρων κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῶν «ριζοσπαστῶν» ὀσβομποζντέντσι... Οἱ αἰσιόδοξοι φιλελεύθεροι πιάνονται πραγματικά «ἀπό τά μαλλιά τους γιά νά μή πνιγοῦν». Τό πιό ἀξιοπερίεργο ὡστόσο εἶναι ἡ στραβομάρα πού δείχνουν σχετικά μέ τό ὅτι, ἀκόμα καί στήν περίπτωση πού ἡ πλειοψηφία τῆς Κρατικῆς δούμας θά ψήφιζε ὑπέρ τῆς συντακτικῆς συνέλευσης, στήν πραγματικότητα ἐκεῖνο πού «ἐξασφαλίζεται» δέν εἶναι ἀκόμα ἡ συντακτική συνέλευση, ἀλλά ἐξασφαλίζεται μόνο ἡ ἀποφασιστική ἐπαναστατική πάλη γιά τήν ἀπόκτησή της. Οἱ κύριοι καντέτοι θέλουν νά βυζαίνουν ἀπό δυό μάνες: καί ἀπό τήν ἀπολυταρχική (νόμιμη ἀντιπολίτευση στή νόμιμη Δούμα) καί ἀπό τήν ἐπαναστατική («βάλαμε κι ἐμεῖς τό χεράκι μας» ὑπέρ τῆς συντακτικῆς συνέλευσης).

Γράφτηκε τόν Ὀχτώβρη,
ὕστερα ἀπό τίς 9(22), τοῦ 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ

Ἡ ἐπαναστατική ἄνοδος τοῦ προλεταριάτου τῆς Μόσχας, πού ἐκφράστηκε τόσο καθαρά στήν πολιτική ἀπεργία καί στούς ἀγῶνες τῶν δρόμων, δέν καταλάγιασε ἀκόμα. Ἡ ἀπεργία συνεχίζεται. Ἐπεκτάθηκε ἐνμέρει στήν Πετρούπολη, ὅπου ἀπεργοῦν οἱ τυπογράφοι ἀπό ἀλληλεγγύη πρός τούς συντρόφους τους τῆς Μόσχας. Εἶναι ἄγνωστο ἀκόμα ἄν θά καταλαγιάσει τό σημερινό κίνημα ὥς τό ἑπόμενο κύμα ἀνόδου, ἤ θά πάρει μορφές χρόνιες. Ὁρισμένα ὅμως, καί μάλιστα ἐξαιρετικά διδακτικά, ἀποτελέσματα τῶν γεγονότων τῆς Μόσχας ἔχουν κιόλας ἐκδηλωθεῖ καί σ' αὐτά τά ἀποτελέσματα ἀξίζει τόν κόπο νά σταθοῦμε.

Γενικά τό κίνημα τῆς Μόσχας δέν ἔφτασε ὥς τήν ἀποφασιστική μάχη τῶν ἐπαναστατημένων ἐργατῶν μέ τίς δυνάμεις τοῦ τσαρισμοῦ. Εἴχαμε ἁπλῶς μικρές ἀψιμαχίες σέ προχωρημένα φυλάκια, ἐνμέρει ἴσως στρατιωτική ἐπίδειξη ἐμφύλιου πολέμου, ὄχι ὅμως καί μιά ἀπό τίς μάχες ἐκεῖνες πού καθορίζουν τήν ἔκβαση τοῦ πολέμου. Ἀπό τίς δυό ὑποθέσεις πού ἐκφράσαμε πρίν ἀπό μιά βδομάδα, σά νά δικαιώνεται ἡ πρώτη, καί συγκεκριμένα ὅτι μπροστά μας δέν ἔχουμε τήν ἀρχή μιᾶς ἀποφασιστικῆς ἐπίθεσης, ἀλλά μόνο μιά δοκιμή της. Ἡ δοκιμή ὡστόσο ἔδειξε ὅλα τά δρῶντα πρόσωπα τοῦ ἱστορικοῦ δράματος σ' ὅλο τό ἀνάστημά τους, ρίχνοντας ἔτσι ἄπλετο φῶς στήν πιθανή — ἐνμέρει μάλιστα ἀναπόφευκτη — ἐξέλιξη τοῦ ἴδιου τοῦ δράματος.

Ἀφετηρία τῶν γεγονότων τῆς Μόσχας στάθηκαν ὁρισμένα συμβάντα καθαρά ἀκαδημαϊκοῦ, ἀπό πρώτη ματιά, χαρακτήρα. Ἡ κυβέρνηση χάρισε μερική «αὐτονομία», ἡ ψευτοαυτονομία, στά πανεπιστήμια. Οἱ κ. κ. καθηγητές ἀπέκτησαν αὐτοδιοίκηση. Οἱ φοιτητές ἀπέκτησαν τό δικαίωμα τοῦ συνέρχεσθαι. Στό γενικό σύστημα τῆς ἀπολυταρχικῆς-δουλοπαροικιακῆς καταπίεσης ἄνοιξε ἔτσι ἕνα μικρό ρῆγμα. Καί σ' αὐτό τό ρῆγμα κατευθύνθηκαν ἀμέσως μέ ἀναπάντεχη δύναμη καινούργιοι ἐπαναστατικοί

χείμαρροι. Ἡ ἄθλια μικροπαραχώρηση, ἡ τιποτένια μεταρρύθμιση πού ἔγινε μέ σκοπό νά ἀμβλυνθοῦν οἱ πολιτικές ἀντιθέσεις καί «νά συμφιλιωθοῦν» οἱ ληστές μέ τούς ληστευομένους, προκάλεσε στήν πράξη τεράστια ὄξυνση τῆς πάλης καί αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ ἐκείνων πού ἔπαιρναν μέρος στήν πάλη αὐτή. Στίς φοιτητικές συγκεντρώσεις ἄρχισαν νά προσέρχονται μαζικά οἱ ἐργάτες. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά γίνονται ἐπαναστατικές λαϊκές συγκεντρώσεις, στίς ὁποῖες κυριαρχοῦσε ἡ τάξη πού εἶναι πρωτοπόρα στήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία — τό προλεταριάτο. Ἡ κυβέρνηση ἀγανάκτησε. Οἱ «σοβαροί» φιλελεύθεροι, πού ἀπέκτησαν καθηγητική αὐτοδιοίκηση, ἄρχισαν νά ἀναστατώνονται καί νά τρέχουν ἀπό τούς ἐπαναστάτες φοιτητές στήν ἀστυνομική κυβέρνηση τοῦ βούρδουλα. Οἱ φιλελεύθεροι ἐκμεταλλεύτηκαν τήν ἐλευθερία γιά νά προδόσουν τήν ἐλευθερία, γιά νά ἐμποδίσουν τούς φοιτητές νά ἐπεκτείνουν καί νά ὀξύνουν τήν πάλη, γιά νά κηρύξουν τήν «τάξη» — μπροστά στούς βασιβουζούκους καί τούς μαυροεκατονταρχίτες, στούς διαφόρους κυρίους Τρέποφ καί Ρομάνοφ! Οἱ φιλελεύθεροι ἐκμεταλλεύτηκαν τήν αὐτοδιοίκηση γιά νά κάνουν τή δουλειά δημίων τοῦ λαοῦ, γιά νά κλείσουν τό πανεπιστήμιο, αὐτό τό ἄδυτο τῆς ἐπιτρεπόμενης ἀπό τούς μαστιγοφόρους «ἐπιστήμης», πού τό βεβήλωσαν οἱ φοιτητές, ἐπιτρέποντας νά μπεῖ ὁ «χυδαῖος ὄχλος» γιά νά συζητήσει τά ζητήματα πού «δέ λύθηκαν» ἀπό τήν ἀπολυταρχική συμμορία. Οἱ αὐτοδιοικούμενοι φιλελεύθεροι πρόδωσαν τό λαό καί φάνηκαν ἐπίορκοι ἀπέναντι στήν ἐλευθερία, γιατί φοβήθηκαν μήπως γίνει σφαγή στό πανεπιστήμιο. Καί τιμωρήθηκαν παραδειγματικά γιά τή σιχαμερή ἀνανδρία τους. Κλείνοντας τό ἐπαναστατικό πανεπιστήμιο ἄνοιξαν τήν ἐπανάσταση στούς δρόμους. Σάν ἀξιοθρήνητοι σχολαστικοί, ἦταν ἕτοιμοι νά πανηγυρίσουν, σέ συναγωνισμό μέ τούς παλιανθρώπους Γκλάζοφ, γιατί κατόρθωσαν νά σβήσουν τήν πυρκαϊά στό σχολειό. Στήν πραγματικότητα τό μόνο πού κατάφεραν ἦταν ν' ἀνάψουν τήν πυρκαϊά σέ μιά τεράστια βιομηχανική πόλη. Αὐτά τά φουσκωμένα ἀνθρωπάρια ἀπαγόρευσαν στούς ἐργάτες νά πᾶνε στούς φοιτητές· τό μόνο πού κατάφεραν εἶναι νά σπρώξουν τούς φοιτητές πρός τούς ἐπαναστάτες ἐργάτες. Ἐκτιμοῦσαν ὅλα τά πολιτικά ζητήματα ἀπό τή σκοπιά τοῦ κοτετσιοῦ τους πού εἶναι διαποτισμένο πέρα γιά πέρα μέ προαιώνια γραφειοκρατία· ἱκέτευαν τούς φοιτητές νά σεβαστοῦν αὐτό τό κοτέτσι. Ἦταν ἀρκετό τό πρῶτο δροσερό ἀεράκι, ἡ ἐκδήλωση τοῦ ἐλεύθερου καί νεαροῦ ἐπαναστατικοῦ στοιχείου, γιά νά ξεχάσουν ὅλοι ἀκόμα καί νά σκέπτονται γιά

τό κοτέτσι, γιατί τό ἀεράκι δυνάμωνε καί μετατρεπόταν σέ θύελλα πού στρεφόταν ἐνάντια στή βασική πηγή ὅλης τῆς γραφειοκρατίας καί ὅλου τοῦ χλευασμοῦ σέ βάρος τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία. Ἀκόμα καί τώρα πού πέρασε ὁ πρῶτος κίνδυνος, πού εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι καταλάγιασε ἡ θύελλα, οἱ λακέδες τῆς ἀπολυταρχίας ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νά τρέμουν ἀπό τό φόβο τους καί μόνο μέ τήν ἀνάμνηση τοῦ βαράθρου πού ἀνοίχτηκε μπροστά τους τίς ματωμένες μέρες τῆς Μόσχας: «γιά τήν ὥρα δέν ἔχουμε ἀκόμα πυρκαϊά, εἶναι ὅμως κιόλας ἀναμφισβήτητος ὁ ἐμπρησμός», μουρμουρίζει ὁ κ. Μένσικοφ στή λακεδίστικη «Νόβογε Βρέμια» (τῆς 30 τοῦ Σεπτέμβρη) — «γιά τήν ὥρα δέν ἔχουμε ἀκόμα ἐπανάσταση... εἶναι ὅμως κιόλας ὁ πρόλογος τῆς ἐπανάστασης». «„Ἔρχεται“, ἀπέδειχνα ἐγώ (ὁ κ. Μένσικοφ) τόν Ἀπρίλη, καί ἀπό τότε πόσο τρομερά βήματα ἔκανε „αὐτή“ ἡ ἐπανάσταση!... Τό λαϊκό στοιχεῖο ἀναταράχτηκε ὥς τά κατάβαθά του»...

Ἀλήθεια, σέ γερή μέγγενη ἔχουν πιαστεῖ οἱ διάφοροι Τρέποφ καί Ρομάνοφ μαζί μέ τούς προδότες φιλελεύθερους ἀστούς. Ἀνοίγεις τό πανεπιστήμιο — παραχωρεῖς ἕνα βῆμα στίς λαϊκές ἐπαναστατικές συγκεντρώσεις, παρέχεις ἀνεκτίμητη ὑπηρεσία στή σοσιαλδημοκρατία. Κλείνεις τό πανεπιστήμιο — ἀνοίγεις τόν ἀγώνα στούς δρόμους. Καί χτυπιοῦνται πέρα-δῶθε ἀναστατωμένοι, τρίζοντας τά δόντια τους οἱ ἱππότες μας τοῦ κνούτου: ξανανοίγουν τό πανεπιστήμιο τῆς Μόσχας, κάνουν ὅτι θέλουν νά ἐπιτρέψουν στούς φοιτητές νά περιφρουρήσουν οἱ ἴδιοι τήν τάξη στή διάρκεια τῶν παρελάσεων στούς δρόμους, κάνουν ὅτι δέ βλέπουν τήν ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση τῶν φοιτητῶν, πού ἀρχίζουν νά χωρίζονται σέ κόμματα σοσιαλδημοκρατῶν, σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν κτλ., σχηματίζοντας κανονική πολιτική ἀντιπροσώπευση στό φοιτητικό «κοινοβούλιο» (καί πού δέ θά περιοριστοῦν, εἴμαστε βέβαιοι, στήν ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση, ἀλλά θά ἀσχοληθοῦν ἄμεσα καί σοβαρά μέ τήν ὀργάνωση καί τόν ἐξοπλισμό τῶν τμημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ). Καί μαζί μέ τούς Τρέποφ χτυπιοῦνται πέρα-δῶθε καί ἀναστατώνονται καί οἱ φιλελεύθεροι καθηγητές ρίχνονται μέ τά μοῦτρα νά πείσουν σήμερα τούς φοιτητές νά εἶναι πιό μετριοπαθεῖς καί αὔριο τούς μαστιγοφόρους νά εἶναι πιό μαλακοί. Ἡ ἀναστάτωση καί τῶν πρώτων καί τῶν δεύτερων μᾶς χαροποιεῖ ἐξαιρετικά: αὐτό θά πεῖ πώς καλά φυσάει τό ἐπαναστατικό ἀεράκι, μιά καί οἱ πολιτικοί διοικητές καί οἱ πολιτικοί αὐτόμολοι χοροπηδοῦν τόσο ψηλά στό πάνω κατάστρωμα.

Ἐκτός ὅμως ἀπό τή δικαιολογημένη περηφάνεια καί τή δικαιολογημένη εὐχαρίστηση, οἱ πραγματικοί ἐπαναστάτες πρέπει ἀκόμα νά ἀντλήσουν ἀπό τά γεγονότα τῆς Μόσχας καί κάτι παραπάνω: τή διασάφηση τοῦ ζητήματος, ποιές κοινωνικές δυνάμεις καί πῶς ἀκριβῶς δροῦν στή ρωσική ἐπανάσταση, καί μιά πιό ξεκάθαρη ἀντίληψη γιά τίς μορφές δράσης αὐτῶν τῶν δυνάμεων. Ἀναλογιστεῖτε τήν πολιτική σειρά τῶν γεγονότων τῆς Μόσχας καί θάχετε μπροστά σας μιά ἐξαιρετικά τυπική καί χαρακτηριστική ἀπό ταξική ἄποψη εἰκόνα ὅλης τῆς ἐπανάστασης. Νά αὐτή ἡ διαδοχική σειρά: ἀνοίγεται ἕνα μικρό ρῆγμα στό παλιό καθεστώς· ἡ κυβέρνηση φράζει τό ρῆγμα μέ μπαλώματα ἀπό μικροπαραχωρήσεις, ἀπατηλές «μεταρρυθμίσεις» κτλ.· ἀντί γιά κατευνασμό ἔχουμε καινούργια ὄξυνση καί ἐπέκταση τῆς πάλης· ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη ταλαντεύεται καί χτυπιέται πέρα-δῶθε, ἀναστατώνεται, προσπαθεῖ νά ἀποτρέψει τούς ἐπαναστάτες ἀπό τήν ἐπανάσταση καί τούς ἀστυνομικούς ἀπό τήν ἀντίδραση· ὁ ἐπαναστατημένος λαός, μέ ἐπικεφαλῆς τό προλεταριάτο, ἐμφανίζεται στή σκηνή καί ἡ ἀνοιχτή πάλη δημιουργεῖ καινούργια πολιτική κατάσταση· στό κατακτημένο ἀνώτερο καί εὐρύτερο πεδίο μάχης ἀνοίγεται πάλι καινούργιο ρῆγμα στίς ὀχυρώσεις τοῦ ἐχθροῦ καί τό κίνημα ἀνεβαίνει μέ τόν ἴδιο τρόπο ὅλο καί πιό ψηλά. Μπροστά μας συντελεῖται μιά ὁλομέτωπη κυβερνητική ὑποχώρηση, ἔγραφε τελευταῖα πολύ σωστά ἡ «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι». Καί μιά φιλελεύθερη ἐφημερίδα πρόσθετε μέ ἀρκετό πνεῦμα: ὑποχώρηση μέ μάχες ὀπισθοφυλακῶν [138]. Ὁ ἀνταποκριτής τῆς φιλελεύθερης ἐφημερίδας τοῦ Βερολίνου «Vossische Zeitung» στήν Πετρούπολη τηλεγράφησε στίς 3 (16) τοῦ Ὀχτώβρη γιά μιά συζήτησή του μέ τό διευθυντή τοῦ γραφείου τοῦ Τρέποφ. «Ἀπό τήν κυβέρνηση — εἶπε στόν ἀνταποκριτή ὁ ἀστυνομικός ἀρουραῖος — δέν μπορεῖ νά περιμένει κανείς ὅτι θά ἀκολουθήσει μέ συνέπεια κάποιο σχέδιο, γιατί κάθε μέρα φέρνει γεγονότα πού δέν ἦταν δυνατόν νά προβλεφθοῦν. Ἡ κυβέρνηση ἀναγκάζεται νά ἑλίσσεται· μέ τή βία δέν εἶναι δυνατόν νά πνίξεις τό σημερινό κίνημα, πού μπορεῖ νά συνεχιστεῖ καί δυό μῆνες καί δυό χρόνια».

Ναί, ἡ τακτική τῆς κυβέρνησης ξεκαθαρίστηκε πέρα γιά πέρα. Ἡ τακτική αὐτή εἶναι ἀναμφισβήτητα ἑλιγμός καί ὑποχώρηση μέ μάχες ὀπισθοφυλακῶν. Καί ἡ τακτική αὐτή εἶναι ἀπόλυτα σωστή ἀπό τήν ἄποψη τῶν συμφερόντων τῆς ἀπολυταρχίας: θά ἦταν πολύ μεγάλο λάθος, μοιραία αὐταπάτη ἀπομέρους τῶν ἐπαναστατῶν νά ξεχνοῦν ὅτι ἡ κυβέρνηση μπορεῖ νά ὑποχωρεῖ

ἀκόμα πάρα πολύν καιρό, χωρίς νά χάνει τό πιό οὐσιαστικό. Τό παράδειγμα τῆς ἀτερμάτιστης, ἐξαμβλωματικῆς μισοεπανάστασης στή Γερμανία τό 1848 (παράδειγμα στό ὁποῖο θά ἐπανέλθουμε ἀκόμα μιά φορά στό ἑπόμενο φύλλο τῆς «Προλετάρι» καί τό ὁποῖο ποτέ δέ θά κουραστοῦμε νά τό ὑπενθυμίζουμε) δείχνει ὅτι, ἀκόμα καί ὑποχωρώντας ὥς τή σύγκληση συντακτικῆς *(στά λόγια)* συνέλευσης, ἡ κυβέρνηση θά διατηρήσει ἀρκετές δυνάμεις γιά νά νικήσουν τήν ἐπανάσταση στήν τελευταία, στήν ἀποφασιστική μάχη. Νά γιατί, μελετώντας τά γεγονότα τῆς Μόσχας, αὐτή τήν τελευταία μάχη στή μακρά σειρά τῶν μαχῶν τοῦ ἐμφύλιου πολέμου μας, πρέπει νά βλέπουμε νηφάλια τήν πορεία τῶν πραγμάτων, πρέπει νά ἑτοιμαζόμαστε μέ τή μεγαλύτερη δραστηριότητα καί μέ τή μεγαλύτερη ἐπιμονή γιά ἕνα μακρόχρονο, σκληρό πόλεμο, πρέπει νά φυλαγόμαστε ἀπό τούς συμμάχους ἐκείνους πού εἶναι πιά σύμμαχοι-αὐτόμολοι. Τή στιγμή πού δέν ἔχει ἀκόμα κατακτηθεῖ ἀπολύτως τίποτε τό ἀποφασιστικό, τή στιγμή πού ὁ ἐχθρός διαθέτει ἀκόμα ἀπέραντο ἔδαφος γιά παραπέρα ἐπωφελεῖς γι' αὐτόν καί ἀκίνδυνες ὑποχωρήσεις, τή στιγμή πού διεξάγονται ὅλο καί πιό σοβαρές μάχες, ἡ εὐπιστία ἀπέναντι σέ τέτοιους συμμάχους, οἱ ἀπόπειρες νά συνάψεις συμφωνία μαζί τους ἤ ἁπλῶς νά τούς ὑποστηρίξεις κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους μποροῦν νά ἀποδειχτοῦν ὄχι μόνο ἀνοησία ἀλλ' ἀκόμα καί προδοσία ἀπέναντι στό προλεταριάτο.

Πραγματικά, εἶναι τάχα τυχαία ἡ στάση τῶν φιλελεύθερων καθηγητῶν ἀπέναντι στά γεγονότα τῆς Μόσχας καί στή διάρκειά τους; Ἀποτελεῖ τοῦτο ἐξαίρεση ἤ κανόνα γιά ὅλο τό συνταγματικο-δημοκρατικό κόμμα; Ἐκφράζει ἡ στάση αὐτή τίς μερικότερες ἰδιομορφίες αὐτῆς τῆς ὁμάδας τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης ἤ τά βασικά συμφέροντα ὅλης γενικά αὐτῆς τῆς τάξης; Οἱ σοσιαλιστές δέν μποροῦν νά ἔχουν δυό γνῶμες πάνω σ' αὐτά τά ζητήματα, δέν ξέρουν ὅμως ὅλοι οἱ σοσιαλιστές νά ἐφαρμόζουν μέ συνέπεια μιά πραγματικά σοσιαλιστική τακτική.

Γιά νά σχηματίσει κανείς πιό καθαρή ἀντίληψη γιά τήν οὐσία τοῦ ζητήματος, ἄς δοῦμε πῶς ἐκθέτουν τή φιλελεύθερη τακτική οἱ ἴδιοι οἱ φιλελεύθεροι. Στίς σελίδες τοῦ ρωσικοῦ τύπου ἀποφεύγουν νά μιλοῦν ἀνοιχτά ἐνάντια στούς σοσιαλδημοκράτες, καί ἀκόμα νά μιλοῦν ἀνοιχτά γιά τούς σοσιαλδημοκράτες. Νά ὅμως μιά ἐνδιαφέρουσα εἴδηση τῆς «Vossische Zeitung» τοῦ Βερολίνου, πού ἀναμφισβήτητα ἐκφράζει μέ μεγαλύτερη εἰλικρίνεια τίς ἀπόψεις τῶν φιλελευθέρων:

«Οἱ φοιτητικές ταραχές ξανάρχισαν καί στήν Πετρούπολη καί στή Μόσχα ἐξαιρετικά θυελλώδικα, μόλις ἄρχισε τό σχολικό ἔτος, παρ' ὅλο πού παραχωρήθηκε — ἀλήθεια, πολύ ἀργά — αὐτονομία στά πανεπιστήμια καί στά ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα. Στή Μόσχα ἐκτός ἀπ' αὐτό συνοδεύονται καί ἀπό ἕνα πλατύ ἐργατικό κίνημα. Οἱ ταραχές αὐτές δείχνουν ὅτι βρισκόμαστε στήν ἀρχή μιᾶς νέας φάσης τοῦ ρωσικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἡ πορεία τῶν φοιτητικῶν συγκεντρώσεων καί οἱ ἀποφάσεις τους δείχνουν ὅτι οἱ φοιτητές υἱοθέτησαν τό σύνθημα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἡγετῶν: νά μετατρέπονται τά πανεπιστήμια σέ τόπους λαϊκῶν συγκεντρώσεων, καί ἔτσι νά μεταφέρεται ἡ ἐπανάσταση στά πλατιά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ. Πῶς πραγματοποιεῖται αὐτό τό σύνθημα, αὐτό τό ἔδειξαν κιόλας οἱ φοιτητές τῆς Μόσχας: κάλεσαν στό κτίριο τοῦ πανεπιστημίου τούς ἐργάτες καί ἄλλα πρόσωπα πού δέν εἶχαν καμιά σχέση μέ τό πανεπιστήμιο, καί μάλιστα σέ τέτοιο ἀριθμό πού οἱ ἴδιοι οἱ φοιτητές ἔμειναν μειοψηφία. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι στίς σημερινές συνθῆκες τό φαινόμενο αὐτό δέν μπορεῖ νά συνεχίζεται πολύν καιρό. Ἡ κυβέρνηση θά προτιμήσει νά κλείσει τά πανεπιστήμια παρά νά ἀνέχεται τέτοιες συγκεντρώσεις. Αὐτό εἶναι τόσο ξεκάθαρο, ὥστε ἀπό πρώτη ματιά φαίνεται ἀκατανόητο πῶς μποροῦσαν οἱ σοσιαλδημοκράτες ἡγέτες νά ρίξουν ἕνα τέτοιο σύνθημα. Ξέρανε θαυμάσια ποῦ θά ὁδηγήσει αὐτό· καί αὐτό ἀκριβῶς ἐπιδίωκαν, νά κλείσει ἡ κυβέρνηση τά πανεπιστήμια. Καί γιά ποιό λόγο; Ἁπλούστατα γιά τό λόγο ὅτι ἐπιδιώκουν νά ἐμποδίσουν μέ ὅλα τά δυνατά μέσα τό *φιλελεύθερο* κίνημα. Νιώθουν ὅτι δέν εἶναι σέ θέση νά ἀναπτύξουν μέ τίς δικές τους δυνάμεις σοβαρή πολιτική δράση· γι' αὐτό ἄς μή τολμήσουν οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ ριζοσπάστες νά κάνουν τίποτε, γιατί αὐτό, βλέπετε, μόνο βλάβη θά προξενήσει στό σοσιαλιστικό προλεταριάτο. Τό προλεταριάτο πρέπει νά κατακτήσει μόνο του τά δικαιώματά του. Ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία μπορεῖ νά εἶναι πολύ περήφανη γι' αὐτή τήν «ἄτεγκτη» («unbeugsame»—ἀλύγιστη) τακτική, σέ κάθε ὅμως ἀμερόληπτο παρατηρητή αὐτή δέν μπορεῖ παρά νά φανεῖ ἐξαιρετικά μυωπική· ζήτημα εἶναι ἄν θά ὁδηγήσει τή ρωσική σοσιαλδημοκρατία σέ νίκες. Εἶναι ἐντελῶς ἀκατανόητο τί θά κερδίσει μέ τό κλείσιμο τῶν πανεπιστημίων, πράγμα ἀναπόφευκτο ἄν συνεχιστεῖ αὐτή ἡ τακτική. Καί ὅμως ἡ συνέχιση τῶν μαθημάτων στά πανεπιστήμια καί στά ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα ἔχει ὕψιστη σημασία γιά ὅλα τά κόμματα τῆς προόδου. Οἱ παρατεταμένες ἀπεργίες τῶν φοιτητῶν καί τῶν καθηγητῶν ἔχουν κιόλας προξενήσει πολύ μεγάλη ζημιά στό ρωσικό πολιτισμό. Εἶναι ἐξαιρετικά ἀναγκαῖο νά ξαναρχίσουν οἱ ἀκαδημαϊκές ἐργασίες. Ἡ αὐτονομία ἔκανε δυνατή τήν ἐλεύθερη παράδοση τῶν μαθημάτων ἀπομέρους τῶν καθηγητῶν. Γι' αὐτό οἱ καθηγητές ὅλων τῶν πανεπιστημίων καί τῶν ἀνώτερων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων εἶναι σύμφωνοι μεταξύ τους ὅτι πρέπει νά καταπιαστοῦν καί πάλι δραστήρια μέ τά μαθήματα. Χρησιμοποιοῦν ὅλη τήν ἐπιρροή τους γιά νά παροτρύνουν τούς φοιτητές νά παραιτηθοῦν ἀπό τήν ἐφαρμογή τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ συνθήματος».

Ὥστε ἡ πάλη ἀνάμεσα στόν ἀστικό φιλελευθερισμό (συνταγματιστές-δημοκράτες) καί στούς σοσιαλδημοκράτες ἔχει διαγραφεῖ πέρα γιά πέρα. Μήν ἐμποδίζετε τό φιλελεύθερο κίνημα! αὐτό εἶναι τό σύνθημα πού ἐκφράζεται θαυμάσια στό παραπάνω ἄρθρο. Καί σέ τί συνίσταται αὐτό τό φιλελεύθερο κίνημα; — *στήν κίνηση πρός τά πίσω*, γιατί οἱ καθηγητές χρησιμοποιοῦν καί θέ-

λουν καί στό μέλλον νά χρησιμοποιήσουν τήν ἐλευθερία τοῦ πανεπιστημίου ὄχι γιά ἐπαναστατικό ἀλλά γιά *ἀντεπαναστατικό* κήρυγμα, ὄχι γιά νά ἀνάψουν ἀλλά γιά νά σβήσουν τήν πυρκαϊά, ὄχι γιά νά ἐπεκτείνουν τό πεδίο τῆς πάλης ἀλλά γιά νά ἀποτραβήξουν τόν κόσμο ἀπό τόν ἀποφασιστικό ἀγώνα καί νά τόν στρέψουν σέ μιά εἰρηνική συνεργασία μέ τούς Τρέποφ. Τό «φιλελεύθερο κίνημα» μέ τήν ὄξυνση τῆς πάλης ἄρχισε (αὐτό τό εἴδαμε στήν πράξη) νά περνᾶ ἀπό τούς ἐπαναστάτες στούς ἀντιδραστικούς. Οἱ φιλελεύθεροι μᾶς φέρνουν βέβαια ὁρισμένο ὄφελος, στό βαθμό πού προκαλοῦν ταλάντευση στίς γραμμές τῶν Τρέποφ καί τῶν ἄλλων ὑπηρετῶν τοῦ Ρομάνοφ, αὐτό ὅμως τό ὄφελος δέ θά ἐξουδετερώνεται ἀπό τή ζημιά πού μᾶς προκαλοῦν μπάζοντας τήν ταλάντευση στίς γραμμές μας μόνο ὅταν θά διαχωρίσουμε ἀμετάκλητα τίς εὐθῦνες μας ἀπό τούς συνταγματιστές-δημοκράτες καί θά στιγματίσουμε ἀμείλικτα κάθε ἀσταθές βῆμα τους. Οἱ φιλελεύθεροι, ἔχοντας ἐπίγνωση, ἤ τίς περισσότερες φορές νιώθοντας τήν κυριαρχία τους μέσα στό σύγχρονο οἰκονομικό καθεστώς, ἐπιδιώκουν νά εἶναι ἀφεντικά καί στήν ἐπανάσταση, χαρακτηρίζοντας κάθε συνέχιση, ἐπέκταση καί ὄξυνση τῆς ἐπανάστασης πέρα ἀπό τά πλαίσια τοῦ πιό συνηθισμένου μπαλώματος «*ἐμπόδιο*» γιά τό φιλελεύθερο κίνημα. Ἀπό φόβο γιά τήν τύχη τῆς πανεπιστημιακῆς ψευτοελευθερίας πού παραχώρησε ὁ Τρέποφ παλαίβουν σήμερα ἐνάντια στήν ἐπαναστατική ἐλευθερία. Ἀπό φόβο μπροστά στή νόμιμη «ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι», πού θά δόσει αὔριο ἡ κυβέρνηση μέ μιά ἀστυνομικά παραμορφωμένη μορφή, θά μᾶς παρεμβάλουν ἐμπόδια στή χρησιμοποίηση αὐτῶν τῶν συγκεντρώσεων γιά πραγματικά προλεταριακούς σκοπούς. Ἀπό φόβο γιά τήν τύχη τῆς Κρατικῆς δούμας ἔδειξαν κιόλας μιά σοφή μετριοπάθεια στό συνέδριο τοῦ Σεπτέμβρη, καί τή δείχνουν καί τώρα πολεμώντας τήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς· μή μᾶς ἐμποδίζετε, λένε, νά κάνουμε δουλειά στήν Κρατική δούμα!

Καί πρέπει νά ὁμολογήσουμε πρός αἶσχος τῆς σοσιαλδημοκρατίας ὅτι βρέθηκαν στίς γραμμές της ὀπορτουνιστές πού μέ τή δογματική καί ἄψυχη διαστρέβλωση ἀπομέρους τους τοῦ μαρξισμοῦ τσίμπησαν τό δόλωμα! Ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἀστική, συλλογίζονται, καί γι' αὐτό. . . γι' αὐτό πρέπει νά κάνουμε πρός τά πίσω, στό βαθμό πού ἡ ἀστική τάξη πετυχαίνει νά ἀποσπάσει παραχωρήσεις ἀπό τόν τσαρισμό. Ἄν οἱ νεοϊσκριστές δέ βλέπουν ὡς τώρα τήν πραγματική σημασία τῆς Κρατικῆς δούμας, αὐτό συμβαίνει ἀκριβῶς γιατί, τραβώντας οἱ ἴδιοι πρός τά πίσω, δέν ἀντι-

λαμβάνονται, ὅπως εἶναι φυσικό, τήν κίνηση πρός τά πίσω καί τῶν συνταγματιστῶν-δημοκρατῶν. Ὅτι οἱ ἰσκριστές ἔκαναν ἤδη πρός τά πίσω ἀπό τόν καιρό πού ἐκδόθηκε ὁ νόμος γιά τήν Κρατική δούμα, αὐτό εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο. Πρίν ἀπό τήν Κρατική δούμα δέ σκέφτονταν νά προβάλουν στήν ἡμερήσια διάταξη τό ζήτημα τῆς συμφωνίας μέ τούς συνταγματιστές-δημοκράτες. Ὕστερα ἀπό τήν Κρατική δούμα ἔθεσαν (ὁ Πάρβους, ὁ Τσερεβάνιν καί ὁ Μάρτοφ) αὐτό τό ζήτημα, καί ὄχι μόνο μέ τή θεωρητική ἀλλά καί μέ τήν ἄμεσα πρακτική μορφή. Πρίν ἀπό τήν Κρατική δούμα πρόβαλαν ἀρκετά αὐστηρούς ὅρους πρός τούς δημοκράτες (μέχρι καί τή βοήθεια γιά τόν ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ κτλ.). Ὕστερα ἀπό τήν Κρατική δούμα περιόρισαν ἀμέσως τούς ὅρους καί περιορίστηκαν στήν ὑπόσχεση νά μετατρέψουν τή μαυροεκατονταρχίτικη ἤ φιλελεύθερη Δούμα σέ ἐπαναστατική. Πρίν ἀπό τήν Κρατική δούμα στήν ἐπίσημη ἀπόφασή τους σχετικά μέ τό ζήτημα ποιός πρέπει νά συγκαλέσει τήν παλλαϊκή συντακτική συνέλευση ἀπαντοῦσαν: εἴτε ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, εἴτε ἕνα ἀπό τά ἀντιπροσωπευτικά ὄργανα. Ὕστερα ἀπό τήν Κρατική δούμα διέγραψαν τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί λένε: εἴτε «οἱ δημοκρατικές ὀργανώσεις (σάν τίς ὀργανώσεις τῶν συνταγματιστῶν-δημοκρατῶν) τοῦ λαοῦ» (;!), εἴτε. . . εἴτε ἡ Κρατική δούμα. Ἔτσι βλέπουμε στήν πράξη *πῶς* καθοδηγοῦνται οἱ ἰσκριστές ἀπό τήν ὑπέροχη ἀρχή τους: ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἀστική· κοιτάξτε λοιπόν, σύντροφοι, μή τυχόν καί ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη!

Τά γεγονότα τῆς Μόσχας, ἀφοῦ ἔδειξαν γιά πρώτη φορά, ὕστερα ἀπό τό νόμο γιά τήν Κρατική δούμα, ποιά εἶναι *στήν πράξη* ἡ τακτική τῶν συνταγματιστῶν-δημοκρατῶν σέ σοβαρές πολιτικές στιγμές, ἔδειξαν ἐπίσης ὅτι ἡ ὀπορτουνιστική οὐρά τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού περιγράψαμε, μετατρέπεται ἀναπόφευκτα σέ ἁπλή οὐρά τῆς ἀστικῆς τάξης. Εἴπαμε τώρα: μαυροεκατονταρχίτικη ἤ φιλελεύθερη κρατική Δούμα. Σ' ἕναν ἰσκριστή τά λόγια αὐτά θά φαίνονταν τερατώδη, γιατί θεωρεῖ πολύ σπουδαία τή διαφορά ἀνάμεσα στή μαυροεκατονταρχίτικη καί στή φιλελεύθερη Κρατική δούμα. Τά γεγονότα ὅμως τῆς Μόσχας ξεσκέπασαν ἴσα ἴσα τήν ψευτιά τῆς «κοινοβουλευτικῆς» αὐτῆς ἰδέας πού προβλήθηκε ἄκαιρα σέ μιά προκοινοβουλευτική ἐποχή. Τά γεγονότα τῆς Μόσχας ἔδειξαν ἴσα ἴσα ὅτι ὁ φιλελεύθερος αὐτόμολος ἔπαιξε οὐσιαστικά ρόλο Τρέποφ. Τό κλείσιμο τοῦ πανεπιστημίου πού θά θέσπιζε χτές ὁ Τρέποφ, τό ἐφάρμοσαν σή-

μερα οἱ κ. κ. Μανουῆλοφ καί Τρουμπετσκόι. Δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι καί οἱ φιλελεύθεροι τῆς «Δούμας» θά ταλαντεύονται κατά τόν ἴδιο τρόπο ἀνάμεσα στούς Τρέποφ καί Ρομάνοφ ἀπό τό ἕνα μέρος καί στόν ἐπαναστατικό λαό ἀπό τό ἄλλο; Δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ἔστω καί ἡ παραμικρή ὑποστήριξη τῶν φιλελεύθερων αὐτομόλων εἶναι δουλειά πού ταιριάζει μόνο σέ ἀνθρώπους κουτούτσικους ἀπό πολιτική ἄποψη;

Στό κοινοβουλευτικό σύστημα εἶναι πολλές φορές ἀνάγκη νά ὑποστηρίζει κανείς ἕνα περισσότερο φιλελεύθερο κόμμα ἐνάντια σ' ἕνα λιγότερο φιλελεύθερο. Τό νά ὑποστηρίζει κανείς στήν ἐπαναστατική πάλη γιά τό κοινοβουλευτικό καθεστώς τούς φιλελεύθερους αὐτομόλους, πού «προσπαθοῦν νά συμφιλιώσουν» τόν Τρέποφ μέ τήν ἐπανάσταση, ἀποτελεῖ προδοσία.

Τά γεγονότα τῆς Μόσχας ἔδειξαν στήν πράξη τό χωρισμό τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων σέ παρατάξεις, γιά τόν ὁποῖο ἔχει κιόλας μιλήσει τόσες φορές ἡ «Προλετάρι»: τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο καί τό πρωτοπόρο τμῆμα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς δημοκρατίας *διεξήγαγαν ἀγώνα*. Ἡ φιλελευθερο-μοναρχική ἀστική τάξη *διεξήγαγε διαπραγματεύσεις*. Μελετᾶτε, σύντροφοι ἐργάτες, μελετᾶτε ποιό προσεχτικά τά διδάγματα τῶν γεγονότων τῆς Μόσχας. Ἀκριβῶς ἔτσι, ὁπωσδήποτε ἔτσι θά ἐξελιχθοῦν τά πράγματα καί σέ ὅλη τή ρωσική ἐπανάσταση. Πρέπει νά συσπειρωνόμαστε πιό γερά σ' ἕνα πραγματικά σοσιαλιστικό κόμμα, πού νά ἐκφράζει συνειδητά τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ὄχι νά σέρνεται αὐθόρμητα στήν οὐρά τῆς μάζας. Κατά τήν πάλη πρέπει νά ὑπολογίζουμε μόνο στήν ἐπαναστατική δημοκρατία, μόνο μ' αὐτή νά δεχόμαστε συμφωνίες, μόνο στό πεδίο τῆς μάχης ἐνάντια στούς διαφόρους Τρέποφ καί Ρομάνοφ νά πραγματοποιοῦμε αὐτές τίς συμφωνίες. Πρέπει νά καταβάλουμε κάθε προσπάθεια ὥστε ἐκτός ἀπό τό πρωτοπόρο τμῆμα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας — τούς φοιτητές — νά ξεσηκώσουμε τήν πλατιά λαϊκή μάζα, πού τό κίνημά της δέν εἶναι μόνο δημοκρατικό γενικά (σήμερα ὁ κάθε αὐτόμολος ὀνομάζει τόν ἑαυτό του δημοκράτη), ἀλλά πραγματικά ἐπαναστατικό κίνημα, καί συγκεκριμένα τήν ἀγροτική μάζα. Πρέπει νά θυμόμαστε ὅτι οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ συνταγματιστές-δημοκράτες, μπάζοντας τήν ταλάντευση στίς γραμμές τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀπολυταρχίας, θά ἐπιδιώξουν ἀναπόφευκτα μέ κάθε τους ἐνέργεια νά μπάσουν ταλάντευση καί στίς δικές μας γραμμές. Σοβαρή σημασία, ἀποφασιστική σημασία θά ἀποκτήσει μόνο ὁ ἀνοιχτός ἐπαναστατικός ἀγώνας πού πετᾶ στό σωρό τῶν σκουπιδιῶν ὅλα

τά κοτέτσια τῶν φιλελευθέρων καί ὅλες τίς Δοῦμες τῶν φιλελευθέρων. Ἑτοιμαστεῖτε λοιπόν, χωρίς νά χάνετε στιγμή, γιά νέες καί νέες μάχες! Ἐξοπλιστεῖτε μέ ὅ,τι μπορεῖ ὁ καθένας, σχηματίστε ἀμέσως τμήματα ἀγωνιστῶν, ἀποφασισμένων νά πολεμήσουν μέ ἀφοσίωση καί δραστηριότητα ἐνάντια στήν καταραμένη ἀπολυταρχία, νά θυμᾶστε ὅτι αὔριο-μεθαύριο τά γεγονότα θά σᾶς καλέσουν ὁπωσδήποτε καί ἀναπόφευκτα σέ ἐξέγερση, καί ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει ἐδῶ εἶναι μόνο τό ἄν θά μπορέσετε νά δράσετε προετοιμασμένοι καί ἑνωμένοι ἤ θάσαστε πελαγωμένοι καί σκόρπιοι!

Τά γεγονότα τῆς Μόσχας γιά μιά ἀκόμα φορά καί γιά ἑκατοστή φορά διέψευσαν τούς λιγόπιστους. Ἔδειξαν ὅτι ὅλοι μας ἔχουμε ἀκόμα τήν τάση νά ὑποτιμᾶμε τήν ἐπαναστατική δραστηριότητα τῶν μαζῶν. Τά γεγονότα αὐτά θά μεταπείσουν πολλούς ἀπό ἐκείνους πού ἄρχισαν κιόλας νά ταλαντεύονται, πού ἔχασαν τήν ἐμπιστοσύνη στήν ἐξέγερση, ὕστερα ἀπό τή σύναψη τῆς εἰρήνης καί τό χάρισμα Δούμας. Ὄχι, ἴσα ἴσα σήμερα ἡ ἐξέγερση ἀναπτύσσεται καί δυναμώνει μέ πρωτοφανῆ ταχύτητα. Ἄς μᾶς βρεῖ λοιπόν ὅλους στό πόστο μας ἡ ἐπερχόμενη ἔκρηξη, πού σέ σύγκριση μ' αὐτή θά φαίνονται παιχνιδάκι ἡ ἐννιά τοῦ Γενάρη καί οἱ ἀξιομνημόνευτες μέρες τῆς Ὀδησσοῦ!

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 22,
24 (11) τοῦ Ὀχτώβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

«ΜΠΟΡΜΠΑ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΑ» [139]

Στό ἄρθρο «᾿Απάντηση στήν ἐφημερίδα „Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ“» σημειώνουμε τή θαυμάσια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος γιά τό περίφημο «μπάσιμο τῆς συνείδησης ἀπ᾿ ἔξω». ῾Ο ἀρθρογράφος χωρίζει αὐτό τό ζήτημα σέ τέσσερα αὐτοτελῆ μέρη: 1) Φιλοσοφικό πρόβλημα τῆς σχέσης τῆς συνείδησης πρός τό εἶναι: τό εἶναι καθορίζει τή συνείδηση. ᾿Αντίστοιχα μέ τήν ὕπαρξη δυό τάξεων διαμορφώνεται καί δυό εἰδῶν συνείδηση: ἡ ἀστική καί ἡ σοσιαλιστική. Στή θέση τοῦ προλεταριάτου ἀντιστοιχεῖ ἡ σοσιαλιστική συνείδηση. 2) «Ποιός μπορεῖ καί ποιός ἐπεξεργάζεται αὐτή τή σοσιαλιστική συνείδηση (ἐπιστημονικός σοσιαλισμός);». «῾Η σύγχρονη σοσιαλιστική συνείδηση μπορεῖ νά γεννηθεῖ μόνο μέ βάση τή βαθιά ἐπιστημονική γνώση» (Κάουτσκι), δηλ. ἡ ἐπεξεργασία της «εἶναι ἔργο λίγων διανοουμένων-σοσιαλδημοκρατῶν, οἱ ὁποῖοι διαθέτουν τά μέσα καί τό χρόνο πού χρειάζονται γι᾿ αὐτή τή δουλειά». 3) Πῶς εἰσχωρεῖ ἡ συνείδηση αὐτή μέσα στό προλεταριάτο; «᾿Εδῶ ἀκριβῶς ἐπεμβαίνει ἡ σοσιαλδημοκρατία (καί ὄχι μόνο οἱ διανοούμενοι-σοσιαλδημοκράτες), πού μπάζει τή σοσιαλιστική συνείδηση στό ἐργατικό κίνημα». 4) Τί συναντᾶ ἡ σοσιαλδημοκρατία μέσα στό ἴδιο τό προλεταριάτο, πηγαίνοντας σ᾿ αὐτό μέ τό κήρυγμα τοῦ σοσιαλισμοῦ; ᾿Ενστικτώδη *τάση* πρός τό σοσιαλισμό. «Μαζί μέ τό προλεταριάτο γεννιέται μέ φυσική ἀναγκαιότητα ἡ σοσιαλιστική τάση, τόσο μέσα στούς ἴδιους τούς προλεταρίους ὅσο καί σ᾿ ἐκείνους πού ἀφομοιώνουν τήν ἄποψη τοῦ προλεταριάτου· ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ γέννηση τῶν σοσιαλιστικῶν τάσεων» (Κάουτσκι). ῾Ο μενσεβίκος βγάζει ἀπ᾿ αὐτό τό κωμικό συμπέρασμα: «᾿Απ᾿ αὐτό φαίνεται καθαρά ὅτι τό σοσιαλισμό δέν τόν μπάζουν στό προλεταριάτο ἀπ᾿ ἔξω, ἀλλ᾿ ἀντίθετα, ὅτι βγαίνει ἀπό τό προλεταριάτο καί μπαίνει στά μυαλά ἐκείνων πού ἀφομοιώνουν τίς ἀντιλήψεις τοῦ προλεταριάτου»!

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 22, 24 (11) τοῦ ᾿Οχτώβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

Η ΝΕΟΛΑΙΑ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Τό γράμμα ἀπό μιά ἀπόκεντρη ἐπαρχία, πού καλοῦσε ὅλους ἀπό τό ἐξωτερικό στή Ρωσία («Προλετάρι» φύλλο 19), προκάλεσε τήν ἀπάντηση τοῦ συντρόφου «Ἐπαναστάτη» πού ἔστειλε ἀπό τή Βέρνη γράμμα στή σύνταξη τῆς «Προλετάρι» [140]. Ὁ σύντροφος «Ἐπαναστάτης» ἐπιμένει στή σπουδαία σημασία πού ἔχει ἡ θεωρία μέσα στό κίνημα, στήν ἀνάγκη νά μορφωνόμαστε σοβαρά κτλ. Εἴμαστε βέβαια ἀπόλυτα σύμφωνοι μαζί του πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, καί τό νόημα τῆς ἐπιφύλαξής μας σχετικά μέ τό γράμμα ἀπό τήν ἀπόκεντρη ἐπαρχία ἦταν ἀκριβῶς αὐτό. Ὁ σύντροφος «Ἐπαναστάτης» συνιστᾶ στό κόμμα νά ὀργανώσει κάπου, λογουχάρη στή Γενεύη, ἕνα εἶδος πανεπιστημίου, γιά νά μπορεῖ ἡ νεολαία νά μορφώνεται σοβαρά. Τέτοιου εἴδους σχέδια γεννήθηκαν πολλές φορές, ἡ πραγματοποίησή τους ὅμως συναντᾶ πάρα πολλές πρακτικές δυσκολίες.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλλου 22,
24 (11) τοῦ 'Οχτώβρη 1905

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἔγινε παραβολή μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΙΛΟΓΟΥ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «ΔΥΟ ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ» [141]

Νά προστεθεῖ ἡ §:

«᾿Ακόμα μιά φορά ὀσβομποζντενισμός, ἀκόμα μιά φορά νεοϊσκρισμός».

Εἴτε «᾿Επανάσταση καί δικτατορία»

«῾Η ἔννοια τῆς ἐπανάστασης καί τό σύνθημα τῆς δικτατορίας».

1) Καινούργιο ὑλικό: τά τεύχη 71–72 τοῦ «᾿Οσβομποζντένιγε» καί τά φύλλα 102–103 τῆς «*῎Ισκρα*».

2) Φιλελεύθερος «ρεαλισμός» καί σοσιαλδημοκρατικός ρεαλισμός. (Φύλ. 102) ᾿Εγκώμια τοῦ Στρούβε |ἐγκωμιάζεται ὁ κ. Στροῦβε|.

Θά ἐκδόσουμε τήν μπροσούρα τοῦ ῞Ενγκελς [142].

2 bis) Οἱ ὑπεκφυγές τοῦ Μαρτίνοφ δέν ἔχουν σοβαρότητα... Δέν κάνει ἐπίθεση ἐνάντια στήν ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου.

3) «῾Υποκατέστησε (ὁ Λένιν) τήν ἔννοια ἐπανάσταση μέ τήν ἔννοια δικτατορία» (φύλλο 102, σελ. 3, στήλη 2).

4) ῾Ο Στροῦβε γιά τήν *ἐπανάσταση* τεῦχος 72 («ἡ ἐπανάσταση πρέπει νά γίνει κυβέρνηση»).

5) ῾Η καθυστέρηση τοῦ Στροῦβε: δόγμα Σίποφ — σύνταγμα — ἐπανάσταση {δημοκρατική δικτατορία;; / σέ μᾶς — σοσιαλιστική δικτατορία.}

6) ῾Ο Μαρτίνοφ καί πάλι δέν καταλαβαίνει τή διαφορά μεταξύ τῶν συνθημάτων τοῦ «᾿Οσβομποζντένιγε» καί τῶν δικῶν μας... ᾿Ανικανότητα νά καθοδηγηθεῖ ἡ ἐπανάσταση καί νά ὁδηγηθεῖ πιό πέρα *μέσω* (ἤ: πρός τήν κατεύθυνση) τοῦ συνθήματος: δικτατορία.

7) Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς τό 1848 γιά τή «*δικτατορία*». Ἐπαναστατική κυβέρνηση καί δικτατορία.
Ἡ ἀγοραία ἔννοια τῆς δικτατορίας καί ὁ Μάρξ.

I. Γιά ποιό πράγμα οἱ φιλελεύθεροι ρεαλιστές ἐγκωμιάζουν τούς σοσιαλδημοκράτες «ρεαλιστές»;
II. Καινούργιο «βάθαιμα τοῦ ζητήματος» ἀπό τό σ. Μαρτίνοφ.
III. Ἡ ἀγοραία ἀντίληψη γιά τή δικτατορία καί ἡ μαρξιστική ἄποψη γι' αὐτήν.

Γράφτηκε τόν Ἰούνη – Ἰούλη τοῦ 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «ΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΠΑΛΑΙΒΕΙ, Η ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΚΤΕΙ Ν' ΑΡΠΑΞΕΙ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ» *

Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί ἡ ἀπολυταρχία

Α	1. Ἡ πάλη τῶν ἐργατῶν — τό παζάρεμα τῶν φιλελευθέρων. 2. Ἕνα βῆμα πάλης — ἕνα βῆμα διπλωματίας. 3. 9. Ι. — τό φιλελεύθερο κίνημα. 4. Τά γεγονότα τῆς Ὀδησσοῦ — ἕνα βηματάκι πρός τά ἀριστερά.	Α
Ὁ Γκολοβίν καί ἡ συντακτική συνέλευση. Β	5. Τά τρία συνέδρια: τῶν ἐμπόρων, τῶν ζέμτσι, τῆς διανόησης. 6. Τῶν ἐμπόρων — solid **. Νόμιμο. Δέν ἀνακινεῖ ζήτημα ἀποχῆς. 7. Τῶν ζέμτσι. Μισονόμιμο. Ἡ ἀστική τάξη τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου. Non liquet ***. 8. Τῆς διανόησης. Ριζοσπαστικό. Μυστικό. Ἀποχή.	
Γ	9. Οἱ λόγοι τοῦ Πετρουνκέβιτς. Οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ ἀγρότες. Verrat **** τῆς ἀγροτιᾶς. 10. Ἔκκληση πρός τό λαό. Παθητική ἀντίσταση.	

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 150 - 159. *Ἡ Σύντ.*

** — σοβαρό. *Ἡ Σύντ.*

*** — Δέν εἶναι σαφές. *Ἡ Συντ.*

**** — Προδοσία. *Ἡ Σύντ.*

Δ	12. 11. Ἠθική καί ὑλική δύναμη («Temps»). 11. 12. «Ἀπάντηση τῆς κυβέρνησης» («Times»). 13. Désordre en haut, en bas — ordre *.
Ε	14. Ἀστική ἐπανάσταση καί ἀστική προδοσία τῆς ἐπανάστασης. 15. Ἀνάπτυξη τῆς ἐξέγερσης: τό ὁδηγό ἀστέρι μας.

Ἀδύνατα τά ἐπαναστατικά κόμματα.
Οἱ ἐπαναστάτες στίς φυλακές — οἱ φιλελεύθεροι στό προσκήνιο.

Γράφτηκε τόν Ἰούλη,
πρίν ἀπό τίς 20 (2 τοῦ Αὐγούστου) 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

---

* — Ἀταξία στά πάνω, τάξη στά κάτω στρώματα. *Ἡ Σύντ.*

ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ
ΤΟΥ ΠΡΟΛΟΓΟΥ ΤΗΣ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑΣ
«ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ» *

'Εξώφυλλο:

'Η φωνή τῶν ἐργατῶν καί ἡ διάσπαση τοῦ κόμματος[143]

[Οἱ ἐργάτες γιά τή διάσπαση τοῦ κόμματος] **

Ἔκδοση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ

Περιεχόμενα.

I. Πρόλογος τῆς σύνταξης τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».
II. Γράμμα ἑνός ἐργάτη τῆς 'Οδησσοῦ.
III. 'Απάντηση στό γράμμα ἑνός ἐργάτη. Τοῦ *'Αμπράμοφ*.
IV. 'Ανοιχτό γράμμα τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν 'Οργανωτική ἐπιτροπή.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στό φύλλο 8 τῆς «Προλετάρι» ἔχουμε ἤδη ἀνακοινώσει ὅτι θά ἐκδόσουμε τό γράμμα ἑνός ἐργάτη τῆς 'Οδησσοῦ, πού, κατά τή γνώμη μας, ἐκφράζει τίς διαθέσεις πολλῶν ἐργατῶν. Σάν ἀπάντηση στό γράμμα αὐτό δημοσιεύουμε, πρῶτο, τό ἄρθρο τοῦ συνεργάτη τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» σ. 'Αμπράμοφ: «'Απάντηση στό γράμμα ἑνός ἐργάτη», καί δεύτερο, τό «'Ανοιχτό γράμμα στήν 'Οργανωτική ἐπιτροπή» τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού κυκλοφόρησε τελευταῖα στή Ρωσία καί δημοσιεύτηκε στό φύλλο 10 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 160 - 166. *'Η Σύντ.*

** Τό κείμενο μέ τά μικρά γράμματα, πού βρίσκεται μέσα σέ ὀρθογώνιες ἀγκύλες, εἶναι σβησμένο στό χειρόγραφο. *'Η Σύντ.*

Ἀπό τήν πλευρά μας τονίζουμε ἀκόμα μιά φορά μόνο ἕνα πράγμα: ἡ ἕνωση εἶναι ἀπαραίτητη. Ὁ σ. ἐργάτης ἔχει ἀπόλυτα δίκιο νά ἐπιμένει σ' αὐτό. Δέν ἀρκεῖ ὅμως νά ἐπιμένεις, πρέπει νά ξέρεις νά πραγματοποιήσεις τήν ἕνωση, πρέπει νά ἔχεις τή δύναμη νά πετύχεις τήν ἕνωση. Δέν εἶναι δύσκολο νά τραβηχτεῖς στήν μπάντα, νά σχηματίσεις τρίτο κόμμα ἤ οὐδέτερη ὁμάδα. Αὐτό ὅμως δέ θά φέρει κοντά ἀλλά θά ἀπομακρύνει τήν ἕνωση, δέ θά ἁπλοποιήσει τή σημερινή μπερδεμένη κατάσταση ἀλλά θά τήν μπερδέψει ἀκόμα περισσότερο. Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῆς μειοψηφίας ἤ τῶν νεοϊσκριστῶν δέ δίνουν καθαρή καί ξάστερη ἀπάντηση στό ἐρώτημα: *πῶς ἀκριβῶς* μπορεῖ καί πρέπει νά ἑνωθοῦμε; Οἱ ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ δίνουν μιά τέτοια ἀπάντηση μέ τό καταστατικό τοῦ κόμματος, πού ἐγγυᾶται πλήρως τά δικαιώματα τῆς μειοψηφίας. Θά ἦταν ἀστεῖο νά θεωρεῖ κανείς τήν ἀπάντηση αὐτή ἀλάθητη, ἰδεώδη. Ὅποιος ὅμως θέλει ὄχι μόνο νά μιλάει γιά ἕνωση, ἀλλά καί νά πασκίζει πραγματικά νά τήν πετύχει μέ συγκεκριμένα μέτρα καί προτάσεις, ἄς μήν περιορίζεται σέ ἐπικρίσεις καί ἐπιπλήξεις, ἄς μήν ἐπιτείνει τή διάσπαση μέ τό σχηματισμό τρίτου κόμματος, μά ἄς προσπαθήσει νά ἑτοιμάσει τήν ἀπάντησή του στό ἐρώτημα: μέ ποιούς ὅρους, μέ ποιά μορφή θά γίνει αὐτή ἡ ἕνωση. Ἡ δουλειά αὐτή εἶναι πολύ πιό δύσκολη ἀπό τό νά κηρύσσεις ἁπλῶς τήν εἰρήνη καί τήν ἀγάπη, γι' αὐτό ὅμως εἶναι καί πολύ πιό ὠφέλιμη.

Ἡ σύνταξη τῆς «Προλετάρι»

Γράφτηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «Η ΑΠΟΧΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΜΑ ΤΟΥ ΜΠΟΥΛΙΓΚΙΝ ΚΑΙ Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ» *

Μανίλοβστσινα φιλελεύθερη καί μανίλοβστσινα ** επαναστατική

Ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί ἡ ἐξέγερση

I. Ἡ κατάσταση:
1) Εἶναι πιθανό νά συγκληθεῖ σύντομα ἡ Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν.
2) Ἡ ἀστική δημοκρατία — οἱ ἀριστεροί ὑπέρ τῆς ἀποχῆς, οἱ δεξιοί — κατά.
3) Ἡ ἐπαναστατική δημοκρατία — ὑπέρ τῆς ἐξέγερσης |καί ἰδιαίτερα ἡ σοσιαλδημοκρατία| (contra τό «Ὀσβομποζντένιγε»).

II. Ἡ τακτική μας: ὑποστήριξη τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς καί ἐντατική ζύμωση ὑπέρ τῆς ἐξέγερσης = ὑποστήριξη τῶν ἀριστερῶν τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας καί ἀντιπαράθεση τῆς προλεταριακῆς δημοκρατίας.
Ἐξέγερση = ἐπαναστατικός στρατός + ἐπαναστατική κυβέρνηση. **Τά ἕξι σημεῖα τοῦ προγράμματός της** ***. Ὁ χάρτης μας.

III. Σύγχυση στήν «Ἴσκρα» |Φύλλο 106|:
(1) Ἡ κριτική τῆς ἀποχῆς στήν ὁποία δέν ὑπάρχει nil **** γιά ἀντιπαράθεση. *Σωστό*.;;
(2) Ὑπόδειξη τῶν ἀρνητικῶν στοιχείων τῆς ἀποχῆς.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 167 - 175. *Ἡ Σύντ.*

** Κενή ὀνειροπόληση, παθητική-μακάρια ἀντιμετώπιση τῆς πραγματικότητας. Ἀπό τό ὄνομα τοῦ Μανίλοφ, ἑνός ἀπό τούς ἥρωες τοῦ ἔργου τοῦ Γκόγκολ «Νεκρές ψυχές». *Σημ. μετ.*

*** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 171 - 172. *Ἡ Σύντ.*

**** — nihil = τίποτε. *Ἡ Σύντ.*

(3) Ἡ ἀντιπαράθεση τῆς ἐξέγερσης *συγκαλύπτεται.*
(4) «Ἡ ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης τοῦ λαοῦ». *Ἀνοησίες* (χωρίς ἐξέγερση εἶναι μιά ἀνοησία)

IV. Κριτική τῆς ἰδέας τῆς ἐξέγερσης στό «Ὀσβομποζντένιγε» = Προδοσία ἀπομέρους τῆς φιλελευθερομοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης. (ἰδιαίτερα στή σελ. 399: «εἰρηνικό πέρασμα τῆς ἐξουσίας»)

Μανίλοβστσινά
NB:
Μανιλοφικό εἰδύλλιο:
α) τῶν φιλελευθέρων — α) ἐνδόμυχες σκέψεις
β) τῶν σοσιαλιστῶν — β) ἀπερισκεψία

α) ἐκφράζει τά πραγματικά συμφέροντα καί τάσεις
β) . . . * ἰσά συνέπεια τῆς λαθεμένης στό σύνολό της τακτικῆς θέσης

Γράφτηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Στό χειρόγραφο μιά λέξη εἶναι δυσανάγνωστη. *Ἡ Σύντ.*

ΥΛΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ «„Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΤΣΑΡΟΥ ΜΕ ΤΟ ΛΑΟ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΤΣΑΡΟ"» *

1

ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ

Α) Τό ζήτημα τῆς ἀποχῆς: 1) Γιά τούς σοσιαλδημοκράτες 2) Γιά τούς φιλελευθέρους } *Ἡ «Ρούς» ἐνάντια στήν ἀποχή. Οἱ σοσιαλδημοκράτες «δέν ἔχουν τή μάζα»*, ἐνῶ οἱ φιλελεύθεροι

hic Rhodus, hic salta![144]

Β) Ἡ Κρατ. δούμα καί ὁ πόλεμος.
γιά τόν «ἐθνικό» πόλεμο.

Γ) 6. VIII. 1905 καί τό «Ἑνωμένο λάνταγκ» τοῦ 1847.
1847–1848. (Σέιμ)

Δ) Ἡ *στιγμή* τῆς ἐξέγερσης. (Ἡ ἀναβολή συμφέρει.)

Ε) Τό κεντρικό σημεῖο τῆς ζύμωσης.

Στ) Τό ἐκλογικό σύστημα (ὁ νόμος τῆς 6. VIII. 1905): εἰδικά οἱ μεγάλοι τσιφλικάδες καί ἡ ἀστική τάξη.
Ὁ ἀποκλεισμός τῶν ἐργατῶν τῶν πόλεων.
Οἱ ὄχι ἄμεσες ἐκλογές τῶν ἀγροτῶν. Κλειστές τάξεις etc.

Ζ) *Ντουρνοβό:* ἀπαγόρευση τοῦ συνεδρίου τῶν ζέμστβο. «Ἀρκετά φλυάρησαν»[145] καί ὁ *Σαράποφ* στή «*Ρούσκογε Ντιέλο*».
Συλλήψεις φιλελευθέρων στίς 7 (20). VIII. 1905.

---

* **Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 180 - 189.** ***Ἡ Σύντ.***

1. Ἡ Κρατ. δούμα καί ὁ πόλεμος. Ἡ τακτική τοῦ τσάρου.
2. { *Συμβουλευτική.*
Ὄχι ἄμεσες.
Ὄχι γενικές.
Ἐ μ π α ι γ μ ό ς. }
3. Ντουρνοβό + συλλήψεις + Σαράποφ. *Ἐ μ π α ι γ μ ό ς.*
4. Οἱ τρεῖς θεωρίες.
5. Ἡ τακτική τῶν φιλελευθέρων καί ἡ τακτική τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου.
   (1847 ἤ 1863)

---

1. Ἡ Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί τό ζήτημα τοῦ πολέμου (Β).
2. Ἡ οὐσία τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν (Στ καί Γ).
3. Οἱ δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης (Ζ).
4. Οἱ τρεῖς θεωρίες ((sehr kurz *)).
5. Ἡ τακτική μας: ἐνεργός ἀποχή καί ἐξέγερση
   (Ε + Δ + Α)

---

* — πολύ σύντομα. *Ἡ Σύντ.*

2

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

α Σύσκεψη τοῦ τσάρου μέ τό λαό,
β συμφωνία τοῦ τσάρου μέ τό λαό
γ ἤ ἀπολυταρχία τοῦ λαοῦ;

α — ἡ Κρατ. δούμα.
β — τό σχέδιο τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε».
γ — τό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

α — ὁ λαός nil *.
β — ὁ τσάρος ἔχει τήν ἐξουσία, ἡ συντακτική συνέλευση— τή γνώμη.
γ — ὁ λαός ἔχει τήν ἐξουσία.

α — ὁ τσάρος θά συγκαλέσει, ὅπως θέλει ὁ τσάρος.
β — ὁ τσάρος θά συγκαλέσει, ὅπως ὁ λαός θέλει.
γ — ὁ λαός θά συγκαλέσει, ὅπως ὁ λαός θέλει.

α — διατήρηση τῆς ἀπολυταρχίας στό ἀκέραιο.
β — περιορισμός τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας μέ σύνταγμα.
γ — λαοκρατική δημοκρατία.

α — ἀπολυταρχία = πλήρης ἐξουσία.
β — ὁ τσάρος μοιράζεται τήν ἐξουσία.
γ — ἡ ἐπαναστατική κυβέρνηση, ἡ λαϊκή ἐξέγερση.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 7 καί στίς 16 (20 καί 29) τοῦ Αὐγούστου 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — nihil = δέν εἶναι τίποτε. *Ἡ Σύντ.*

ΥΛΙΚΑ ΓΙΑ ΤΑ ΑΡΘΡΑ «ΣΤΗΝ ΟΥΡΑ ΤΗΣ ΜΟΝΑΡΧΙΚΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ Ἤ ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΑΣ;» ΚΑΙ «Η ΠΙΟ ΣΑΦΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΙΟ ΜΠΕΡΔΕΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ» *

1

Στήν οὐρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης ἤ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς;

1) Ἡ τακτική ἀπέναντι στήν Κρατ. δούμα — πρῶτο ζήτημα.

2) Οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στήν «*Ἴσκρα*» καί στήν «*Προλετάρι*» πρέπει *νά ξεκαθαριστοῦν* γιά μιά ὅσο τό δυνατόν μεγαλύτερη προσέγγιση καί συνένωση τῆς κατά τόπους δουλειᾶς στή Ρωσία.

3) Στό φύλλο 12 τῆς «Προλετάρι» ** — 1) ὑποστήριξη τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς· 2) *ἐνεργός* ἀποχή· 3) σύνθημα ζύμωσης: ἡ «τριάδα» [146] *πρίν ἀπ' ὅλα.*

Ποῦ ὑπάρχει διαφωνία μέ τήν «*Ἴσκρα*»; *ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση.*

{ Οἱ ἄθλιες, οἱ τιποτένιες μέθοδοι τῆς «Ἴσκρα»: ἀμπσεντεϊσμός***, σταύρωμα τῶν χεριῶν κτλ. μέχρι συκοφαντικοί ὑπαινιγμοί — θέλουν νά βρεθοῦν στήν προσωρινή κυβέρνηση. } | νά σκεπάσουν ἤ τουλάχιστο νά ἀναβάλουν |

4) Ἡ σύγχυση τῆς «*Ἴσκρα*» μεγαλώνει: ἀπό τό ἕνα μέρος ὑποστηρίζει πλήρως τό σύνθημα τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης καί δέ ρίχνει *ἀνοιχτά καί συγκεκριμένα* τό σύνθημα («τριάδα»). Ἡ «Ἴσκρα» φύλλο 108 καί ἰδιαίτερα ἡ Wiener «Arbeiter Zeitung»

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 197–209, 210–212. *Ἡ Σύντ.*

** Στό ἴδιο, σελ. 167–175. *Ἡ Σύντ.*

*** — ἀποχή, ἀπουσία. *Σημ. μετ.*

ἀπό τό ἄλλο μέρος ἀρχίζει νά πισωδρομεῖ, νά τά μπερδεύει· ἡ ἀποχή εἶναι δευτερεῦον ζήτημα (φύλλο 12). Ἡ ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης εἶναι καί προετοιμασία τῆς *ἐξέγερσης* (!). «Δραστήριες μαχητικές ἐνέργειες» (!).

5) Ἡ πολεμική κατά τῆς «*Ἴσκρα*» εἶναι ἀπαραίτητη, [ὄχι] ὅμως γιά «νά τσακώσεις» τόν ἀντίπαλο (miserabel *), *ἀλλά γιά τή διευκρίνηση τοῦ ζητήματος*. Ποιά εἶναι ἡ πολιτική κατάσταση;;
(1) «σύσκεψη» — ἀπολυταρχία. Κατάπνιξη τῆς ἀνταρσίας.
(2) «συμβιβαστικοί» = «*προδότες*».
(3) ἐπαναστατικό προλεταριάτο καί ἀγροτιά, ἱκανή νά τό ὑποστηρίξει.
Ταλαντεύσεις μιᾶς μερίδας τῆς ἀστικῆς διανόησης. Ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἰδέας της γιά τήν ἀποχή;; Σύγκρ. Ἀποφάσεις στό φύλλο 14 τῆς «*Προλετάρι*».

6) Πολύτιμες διασαφήσεις τοῦ *Σ. Σ.* στό τεῦχος 75 τῆς «Ὀσβομποζντένιγε». «Ἡ οὐσία» τοῦ προβλήματος.
Συμβιβαστικοί καί ἐπαναστάτες στούς κόλπους τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας.
Συμβιβασμός τοῦ τσάρου μέ τό λαό ἤ μονοκρατορία... ** τοῦ λαοῦ;;

«Μή ἀνάμιξη»; — μέ τήν «τριάδα»; μέ τήν ὑπογραφή τῆς «ἐπαναστατικῆς ὑποχρέωσης»;

7) Οἱ βάσεις τῆς τακτικῆς μας: στιγματισμός τῶν συμβιβαστικῶν, ὑποστήριξη τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς, προσχώρηση τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας.
Ἡ σύγχυση τοῦ *Τσερεβάνιν* («ἀποκλείεται ἡ δυνατότητα νά κάνεις τήν Κρατ. δούμα ὅπλο τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης» — ἀνοησία).

Johann Jacoby	**νά τούς στιγματίζεις σημαίνει ἀκριβῶς νά τούς κινεῖς.**

Ὄχι — *«νά ἀναλαμβάνεις ἐπαναστατική ὑποχρέωση»!* Σοσιαλιστές σάν τό χάρτη ἡλιοτροπίου.

* — ἄθλιο. *Ἡ Σύντ.*
** Μιά λέξη τοῦ χειρογράφου δυσανάγνωστη *Ἡ Σύντ.*

Τί εἶναι εὐκολότερο: νά ἀναλαμβάνεις «ἐπαναστατική ὑποχρέωση» ἤ νά προπαγανδίζεις ὑπέρ τῆς «τριάδας» τῶν ἐπαναστατικῶν-δημοκρατικῶν αἰτημάτων; *νά βοηθᾶς τόν ἐξοπλισμό* κτλ. στήν πράξη;

«**Νά πιέζεις**» τούς ἐκλέκτορες γιά νά ἐκλέξουν τούς «**ἀποφασιστικούς**».

8) Τό σύνθημα «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση» εἶναι ἄχρηστο.

(α) Ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση — καί μονοκρατορία τοῦ λαοῦ. Διοίκηση καί ὀργάνωση. Ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση — καί ἐπαναστατικός στρατός.

(β) Ἡ 14. VII. 1789 καί ἡ «δημοτική ἐπανάσταση». Μονπελιέ. «Φυγάδες» τοῦ 1789 καί τοῦ 1905. {*10 000*}

(γ) «Σμολένσκ» 2 τοῦ Αὐγούστου 1905 ὁ κ. Στροῦβε — *ὑ π έ ρ*. Γιά μᾶς **α ὐ τ ό ε ἶ ν α ι λ ί γ ο.**

(δ) *Ὀ σ β ο μ π ο ζ ν τ ε ν ι σ μ ό ς καί ν ε ο ϊ σ κ ρ ι σ μ ό ς* {σύγκρ. τό φύλλο 12 τῆς «*Π ρ ο λ ε τ ά ρ ι*»}

9) «Νά κοπανᾶς» ὅλο τά ἴδια συνθήματα. Τετράπτυχο (ἐκλογικά δικαιώματα) * — ἑξάδα (ἐλευθεριῶν) — *τ ρ ι ά δ α* τῶν ἄμεσων ἐπαναστατικῶν καθηκόντων. «Ὁ ἰδεώδης σκοπός τῆς ἐκστρατείας». {cf. ** *ε ἰ ρ ή ν η*}

((Σαφής σκοπός καί σαφήνεια δρόμου.))

10) Συμπεράσματα: πέντε σημεῖα...

1) Ἔντονη ζύμωση ἀπ' ἀφορμή τό νόμο γιά τήν Κρατ. δούμα καί τίς ἐκλογές γι' αὐτήν. — 2) Σύνθημα ζύμωσης — ἡ «τριάδα»: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. — 3) Συνένωση γιά ζύμωση καί γιά πάλη μέ τήν ἐπανα-	5 σημεῖα: 1) Ἔντονη ζύμωση. 2) Σύνθημα: ἡ «*τριάδα*» νά προστεθεῖ στό «4πτυχο», στήν «ἑξάδα» τῶν ἐλευθεριῶν (λόγου, συνείδησης, τύπου, συνέρχεσθαι, συνεταιρίζεσθαι, ἀπεργιῶν).

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 208 . *Ἡ Σύντ.*
** — confer — σύγκρινε, παράβαλε. *Ἡ Σύντ.*

στατική δημοκρατία, δηλ. μ' ἐκείνους πού ἀποδέχονται τήν τριάδα αὐτή. — 4) Ὑποστήριξη τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας καί τῆς ἰδέας της τῆς ἀποχῆς γιά νά τούς τραβήξουμε στήν ἐπαναστατική δημοκρατία.— 5) Νά στιγματίζουμε τούς ἀστούς «συμβιβαστικούς» γιατί προδίνουν τήν ἐπανάσταση.

3) Προσχώρηση τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας.

4) Ὑποστήριξη καί ἀνάπτυξη τῆς ἰδέας τῆς ἀποχῆς — δηλ. τράβηγμα τῆς ἀριστερῆς ἀστικῆς δημοκρατίας πρός τό μέρος τῆς ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς δημοκρατίας.

5) Νά στιγματίζουμε τούς συμβιβαστικούς.

2

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ Λ. ΜΑΡΤΟΦ «ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΚΑΙ Η ΔΟΥΜΑ»[147]

Τό νέο σχέδιο τῆς νέας «Ἴσκρα»
ἤ οἱ *σημερινοί γιρονδίνοι*

Ἡ ἐπανάσταση τῆς λογοκοπίας ἤ τό νέο σχέδιο τῆς νέας «Ἴσκρα».

NB: σαφήνεια στή ζύμωση

1. Οἱ ἐργατικές ὀργανώσεις συγκροτοῦν «λαϊκές ἐπιτροπές ζύμωσης»;;

2. «Οἱ λαϊκές ἐπιτροπές ζύμωσης» *ἐκλέγονται* ἀπό ὅλα τά δυσαρεστημένα ἀπό τή μεταρρύθμιση στοιχεῖα τοῦ πληθυσμοῦ.
   Quid est?* Ἀπό τούς ἐργάτες; «Ἐκλέγονται» γιά τή φυλακή; Στήν πλειοψηφία ἐκλέγονται ὁπωσδήποτε *ὀσβομποζντέντσι*, ὄχι γιατί ἐμεῖς εἴμαστε ἀδύνατοι, ὄχι γιατί οἱ ὀσβομποζντέντσι εἶναι δυνατοί, ἀλλά γιατί εἶναι δυνατή ἡ τσαρική κυβέρνηση.

3. Οἱ ἐπιτροπές αὐτές *ἀσκοῦν πίεση* πάνω στούς ἐκλογεῖς.
   Πῶς; Προφανῶς, μέ προκηρύξεις, μέ διαδηλώσεις κτλ. κτλ. Αὐτό εἶναι καλό. Μήπως ὅμως θά κάνουν καλύτερα τή δουλειά αὐτή «οἱ λαϊκές ἐπιτροπές ζύμωσης», ἀπ' ὅ,τι οἱ ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ;
   Γιά ποιό λόγο ἀσκοῦν πίεση;

4) — γιά τήν ἐκλογή *«πιό ἀποφασιστικῶν δημοκρατῶν»*.
Ἔτσι, λοιπόν! Στή Μόσχα λχ., στή θέση τῶν Γκολίτσιν, Μούρομτσεφ, Στσέπκιν καί Γκουτσκόφ, πού ἔχουν ὁριστεῖ, νά ἐκλεγοῦν ὁ Μάρτοφ καί ὁ Πλεχάνοφ;; ὁ Μιλιουκόφ;; ὁ Στροῦβε;;
— καί πιό ἀποφασιστικοί; ὁ Γκαρντένιν;; Αὐτός εἶναι πιό ἀποφασιστικός.

* — Τί σημαίνει αὐτό; *Ἡ Σύντ.*

5) Οἱ «ἐπιτροπές» δημιουργοῦν «παράνομη ἐκπροσώπηση»...
Κι ἔτσι, οἱ ἐπιτροπές («λαϊκῆς ζύμωσης») δέν εἶναι μόνο «παράνομη ἐκπροσώπηση» οἱ ἴδιες, ἀλλά καί «*δημιουργοῦν*» τήν ἐκπροσώπηση αὐτή! Πῶς;;
Γιατί ἡ «παράνομη ἐκπροσώπηση» θά εἶναι εὐρύτερη ἀπό τίς *τωρινές* παράνομες ὀργανώσεις;;

6) Παρακάτω. α) Οἱ ἐργατικές ὀργανώσεις ξαναφέρνουν στή ζωή τίς λαϊκές ἐπιτροπές ζύμωσης.
β) Οἱ λαϊκές ἐπιτροπές ζύμωσης δημιουργοῦν παράνομη ἐκπροσώπηση.
γ) Ἡ παράνομη ἐκπροσώπηση σέ μιά ὁρισμένη στιγμή *λειτουργεῖ σάν προσωρινό ὄργανο τῆς λαϊκῆς θέλησης!...*

Τί σημαίνει αὐτό; «Προσωρινή κυβέρνηση»;;
«πού βγαίνει ἀπό τή νικηφόρα ἐξέγερση»;
ὄχι σάν ὄργανο τῆς ἐξέγερσης;;;

7) ...ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς... τό κίνημα θά δημιουργήσει «*τήν ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης*»... πού **θά τσακίσει** «τά πλαίσια τῆς τσαρικῆς νομιμότητας».

Θά τσακίσει μέ τί; μέ τή ζύμωση;;
ἤ μέ τήν ἐξέγερση;;
Μέ τά ὅπλα ἤ χωρίς ὅπλα;
Χωρίς ἐπαναστατικό στρατό;

8) «Τό θεμέλιο τοῦ μελλοντικοῦ θριάμβου τῆς ἐπανάστασης»...
Ὅταν «θά τσακίσει» τότε θά βάλει τό θεμέλιο τοῦ μελλοντικοῦ θριάμβου!... Καί τό ἴδιο τό σπάσιμο δέν εἶναι θρίαμβος; Ἡ «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση» δέν εἶναι θρίαμβος;; Γιατί ὁ θρίαμβος αὐτός καί *μετά* τήν ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης θά εἶναι ἀκόμα *μελλοντικός;* Σέ τί θά συνίσταται αὐτός ὁ θρίαμβος;;

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 11 καί 23 τοῦ Αὐγούστου (24 τοῦ Αὐγούστου καί 5 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣΧΕΔΙΑΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΝΣΕΒΙΚΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΔΟΥΜΑ ΤΟΥ ΜΠΟΥΛΙΓΚΙΝ

[1) Έντονη ζύμωση άπ' άφορμή τό *νόμο* γιά τή Δούμα.] *

2) Ὑποστήριξη τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, πού πρότεινε ἀποχή ἀπό τή Δούμα.

3) Ἔντονη ζύμωση ἐνάντια στή Δούμα, ἀπ' ἀφορμή τίς ἐκλογές καί στήν περίοδο τῆς διεξαγωγῆς τους.

4) Κεντρικό σύνθημα ζύμωσης:
ἔνοπλη ἐξέγερση
ἐπαναστατικός στρατός
προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση
(6 σημεῖα).

[1) ἐπίσης] *

2) Ὄχι

3) Ἔντονη ζύμωση, ὄχι τόσο ἐνάντια στή Δούμα ὅσο γιά τήν ἐκλογή τῶν πιό ἀποφασιστικῶν.

4) Συνθήματα ζύμωσης:
συντακτική συνέλευση
λαϊκές ἐπιτροπές ζύμωσης
παράνομη ἐκπροσώπηση
ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 11 καί 23 τοῦ Αὐγούστου (24 τοῦ Αὐγούστου καί 5 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Τό κείμενο πού μπαίνει σέ ὀρθογώνιες ἀγκύλες εἶναι σβησμένο στό χειρόγραφο. *Ἡ Σύντ.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΜΑ ΤΟΥ ΜΠΟΥΛΙΓΚΙΝ

1) Νά πάρουμε μέρος καί νά ἐκλέξουμε μόνο ὀπαδούς τῆς ἀπολυταρχίας («Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι»).
2) *Νά πάρουμε μέρος καί νά ἐκλέξουμε μόνο φιλελευθέρους* («Βέστνικ Ἐβρόπι» [148], «Ρούς», «Ὀσβομποζντένιγε», etc. etc.).
3) Νά πάρουμε μέρος καί νά ἐκλέξουμε μόνο ἀποφασιστικούς ὀπαδούς τῆς δημοκρατικῆς καί τῆς ἐλεύθερης ἐκπροσώπησης («Ἴσκρα»).
4) *Νά πάρουμε μέρος καί νά ἐκλέξουμε μόνο μέ δεσμευτικές ἐντολές* (δικηγόροι τοῦ Κιέβου).
5) Νά πάρουμε μέρος καί νά ἐκλέξουμε μόνο ἀναλαμβάνοντας ἐπαναστατική ὑποχρέωση (Τσερεβάνιν στήν «Ἴσκρα»).
6) Ἐνεργός ἀποχή μέ τό σύνθημα: παλλαϊκή συντακτική συνέλευση (Μπούντ).
7) Ἐνεργός ἀποχή μέ τό σύνθημα: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, ἐπαναστατική κυβέρνηση («Προλετάρι»).

{ *A part* *: νά ἐκλέξουμε μόνοι μας, χωριστά παλλαϊκή συντακτική συνέλευση μέσω τῆς αὐθόρμητης γέννησης. (Ἡ «Ἴσκρα» καί *ἐν μέρει* ἡ Μπούντ) [149] }

Γράφτηκε τόν Αὔγουστο
μετά τίς 19 (1 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

* — Ἰδιαίτερα. *Ἡ Σύντ.*

ΣΧΕΔΙΑ ΤΗΣ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑΣ «Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ»

Ἡ ἐργατική τάξη καί ἡ ἐπανάσταση

1. Ἡ δημοκρατική καί ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση.
2. Ὁ ἀστικός χαρακτήρας τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. («Ἀστική καί σοσιαλιστική ἐπανάσταση».)
3. Τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας σάν ἀνεξάρτητου ταξικοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου.
4. Ὁ ρόλος τῆς ἀγροτιᾶς στή δημοκρατική ἐπανάσταση.
5. Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση καί ὁ ἐπαναστατικός στρατός.
6. Ἡ ἐπαναστατική κυβέρνηση. Τά καθήκοντά της.
7. Ἡ ἐπαναστατική-δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

---

1. α) Οἱ σκοποί τῆς ἐργατικῆς τάξης. β) Ἡ *σοσιαλδημοκρατία*. Τό πρόγραμμά μας. γ) Τό πρόγραμμα-*maximum* καί δ) *minimum*. {Χαρακτηρισμός του (6 σημεῖα παράβαλε*).} ε) Δημοκρατική καί σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

2. *Ἀστική καί σοσιαλιστική ἐπανάσταση.* Γιατί ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση εἶναι ἀστική; α) Ἡ ἐμπορευματική καί ἡ κεφαλαιοκρατική παραγωγή. β) Ἡ οἰκονομική οὐσία. γ) Τό Συνταγματικό-δημοκρατικό κόμμα, τό πρόγραμμά του καί ἡ ταξική του φύση. *Ταξικό κόμμα.* Τά συνέδρια τῶν ζέμστβο. Οἱ ἑνώσεις τῶν διανοουμένων. Ὁ

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 171–172. *Ἡ Σύντ.*

νόμιμος τύπος. δ) Οἱ συμβουλές τῆς ἀστικῆς τάξης πρός τό προλεταριάτο: συνδικαλιστικός ἀγώνας κτλ.

3. Συμπεράσματα ἀπό τά παραπάνω. **Αὐτοτελές ταξικό κόμμα.** Ὀργάνωση — ἐπαγγελματική καί *κομματική*, προπαγανδιστική καί *στρατιωτική*. Ὁ μαρξισμός: «διδασκαλία».

4. Τά ἰδιαίτερα συμφέροντα τῆς ἀγροτιᾶς. Τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας. Γιατί εἶναι πολύ σπουδαῖος ὁ ρόλος τῆς ἀγροτιᾶς στή δημοκρατική ἐπανάσταση; «Γενικός ἀναδασμός», ἡ σημασία του. Οἱ ἀγρότες εἶναι οἱ φυσικοί σύμμαχοι τῶν ἐργατῶν.

Ὁ μικροαστικός χαρακτήρας τῆς ἀγροτιᾶς.

5. Ἡ ἐξέγερση. Ἡ ἠθική καί ἡ ὑλική δύναμη.

Ὁ ἐξοπλισμός τοῦ λαοῦ. Ἡ *στρατιωτική* ὀργάνωση (στρατιωτικά ζητήματα κτλ.). Ὁ ἐπαναστατικός στρατός. (Παράδειγμα: Τό Νίζνι Νόβγκοροντ καί τό Αἰκατερινοσλάβ) ((βόμβες, ὅπλα)).

6. Ἡ ἐπαναστατική κυβέρνηση, *ὄργανο* τῆς ἐξέγερσης. Ἡ σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης καί τῆς ἐπαναστατικῆς *ἐξουσίας*. Ἡ συμμετοχή στήν ἐπαναστατική κυβέρνηση. Τό πρόγραμμα τῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης: 6 *σημεῖα*. *Νά ξεσηκώσουμε τήν Εὐρώπη.*

7. Τί εἶναι δικτατορία; Δικτατορία μιᾶς *τάξης* καί δικτατορία ἑνός προσώπου. Δημοκρατική δικτατορία. Τάξεις.

Γράφτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΛΕΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΤΟΥ ΜΠΟΥΛΙΓΚΙΝ[150]

Σχέδιο τῆς διάλεξης

1. Ἡ Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν (Κρατ. δούμα) καί ἡ ἕνωση. Μερικές παρατηρήσεις σά συμπλήρωση στίς διασαφήσεις *τοῦ τύπου.*

2. Φύλλο 109.[151]
(α) Νυγμοί καί (β) πραγματικές διαφωνίες.

ad α) — (1) *Ἡ καμπάνια τῶν ζέμστβο.* Σύγκρ. Parvus καί ἡ ὁμάδα Μαριούπολης στό φύλλο 109: «ἀποτυχημένη».

(α) — (2) Ἀνεξάρτητη τακτική εἴτε προσχώρηση στήν ἀστική δημοκρατία.

(α) (3) ἡ παθητική ἀναμονή τῆς ἐξέγερσης καί οἱ ἐργάτες τῆς Ὀδησσοῦ.

(β) *Πραγματικές διαφωνίες*

| σύγκρ. τό πρόγραμμα |

ἐπιτροπές ἀγροτῶν.

β — (1) Εἴμαστε ἄραγε κατά τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιοίκησης; ((«περιφρόνηση»;)) — ὄχι, εἴμαστε ὑπέρ, ἡ οὐσία ὅμως δέν εἶναι αὐτή. Εἴμαστε ἄραγε ἐνάντια σέ ἕνα *μέρος* ἀπό τίς διεκδικήσεις τῶν οσβομποζντέντσι;

σύγκρ. 1871 > (2) Εἶναι τό ἴδιο ἤ δέν εἶναι τό ἴδιο πράγμα.

Αὐτοδιοίκηση καί ἐπαναστατικός στρατός.

(3) Τό κέντρο βάρους — νά ἀποτραβήξουμε ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα ἤ νά τραβήξουμε πρός τό μέρος τοῦ λαοῦ.

(4) «Ἡ κότα καί τό αὐγό».
'Επαναστατική αὐτοδιοίκηση —
'Επαναστατικός στρατός.
τό πίσω καί τό μπρός
κομματάκια καί τίποτε ἄλλο. NB

Ἡ διαλεκτική τῆς μπερδεμένης ζωῆς καί ἡ λογική τοῦ βακίλλου πού τά ξεμπερδεύει.

Γράφτηκε τό Σεπτέμβρη, ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 8 (21), 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «ΤΟ ΚΥΡΙΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»

Τό κύριο καθῆκον τῆς σοσιαλιστικῆς πολιτικῆς

Αὐτοτελές *πολιτικό κόμμα* τοῦ προλεταριάτου μέ σαφές *σοσιαλιστικό* πρόγραμμα.

Ἡ πρώτη ἐφαρμογή στήν πράξη.

«Συνταγματικό-δημοκρατικό» κόμμα. Τά καθήκοντά του (τά ἀντικειμενικά). Πρβλ. τή «*Νάσα Ζίζν*» τῆς 18. IX.: νά τραβήξουμε τό λαό, νά δυναμώσουμε τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ etc. etc.

Cf. ibid. * σχετικά μέ τή δημιουργία τοῦ κόμματος τῶν καντέτων καί τή διάψευση τῆς «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι» [152].

Νά ὑποσκάπτουμε τήν ἐμπιστοσύνη αὐτή ἤ νά τήν ὑποστηρίζουμε ὑπό δρισμένους «*ὅρους*»;

Οἱ ταλαντεύσεις τῶν νεοϊσκριστῶν (Parvus, Τσερεβάνιν, Μάρτοφ: «ἐκλογή τῶν ἀποφασιστικῶν»).

Ἀνεπιφύλακτος ἀγώνας ἐνάντια στούς καντέτους. «Συμβιβαστικοί». Ἡ ἀπαρχή τῆς προδοσίας.

Ἀντιρρήσεις: 1) «Ἀμπσεντεϊσμός». Slander. On the contrary, the most active agitation **.

2) «Ὑποστήριξη τῆς ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης». Ça dépend ***. Στό κοινοβούλιο; μάλιστα. Ὅταν θά ἐκλέγουμε ἀπό τούς συντηρητικούς καί τούς καντέτους; μάλιστα. Τώρα ὅμως δέ συμβαίνει οὔτε τό ἕνα, οὔτε τό ἄλλο, γιατί *δ έ ν ὑ π ά ρ χ ε ι ἀ κ ό μ α κοινοβουλευτισμός*. Πάλη γι' αὐτόν. Προδοσία στήν πάλη. Πραγματική **** ὑποστήριξη τῶν καντέτων

* — Confer ibidem — σύγκρινε στό ἴδιο. *Ἡ Σύντ.*

** — Συκοφαντία. Ἀντίθετα, ἡ πιό δραστήρια ζύμωση. *Ἡ Σύντ.*

*** — Ἐξαρτᾶται. *Ἡ Σύντ.*

**** Ὑπάρχουν δυό δυνατότητες: (1) ἡ Κρατ. δούμα ἁπλῶς γκρινιάζει. (2) ἡ Κρατ. δούμα παλαίβει γιά κυβέρνηση τῆς *ἀστικῆς τάξης*. (Tertium non datur. Τρίτο δέν ὑπάρχει. *Ἡ Σύντ.*) Ἡ Κρατ. δούμα δέν μπορεῖ νά παλαίψει *μέ συνέπεια* γιά τήν ἐπανάσταση.) Καί στήν *1η* περίπτωση καί στή *2η* κρίνει ἡ ἐξέγερση. Ad (2) (στό σημεῖο (2). Ἡ *Σύντ.*— κατάλληλη ἀφορμή, τίποτε περισσότερο. Κίνδυνος νά βρεθοῦν στήν ἐξουσία οἱ Πετρουνκέβιτς et C°.

σήμερα εἶναι ἡ *ἐπαναστατική πάλη*, ἡ ἐξέγερση. Στούς δρόμους ἤ στό κοινοβούλιο; (Cf. Marx über Ledru Rollin. 1849. [153])

Χρησιμοποίηση νόμιμων καί παράνομων μέσων; Ὁπωσδήποτε ναί. Ἐργατικό συνέδριο; — ναί. Συνελεύσεις; Ναί. Ἀλλά τό νά χρησιμοποιοῦμε κάτι παρόμοιο δέ σημαίνει ὅτι θά συγχωνευτοῦμε, θά διαλυθοῦμε. Γιά νά χρησιμοποιοῦμε πρέπει νά εἶμαστε αὐτοτελεῖς, νά ἀποτελοῦμε ἕνα ἑνιαῖο σύνολο, νά εἶμαστε συσπειρωμένοι.

Ὁ παραλογισμός τῆς νεοϊσκρικῆς τακτικῆς: «συμφωνία καί ὑποστήριξη» σύν «γελοῖες ἐκλογές σάν πιθανή αἰτία γιά τήν ἐξέγερση». Ἀφορμές μποροῦν νά ὑπάρξουν χίλιες δυό.

Ὄχι. Σήμερα ἡ τακτική εἶναι διαφορετική: 1) Ἀμείλικτη πάλη ἐνάντια στούς συμβιβαστικούς καντέτους. 2) Ἐκστρατεία κατά τῶν καντέτων γιατί μπῆκαν στή Δούμα. 3) Ἀνάπτυξη τοῦ αὐτοτελοῦς κόμματος τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν πάλη ἐνάντια στούς καντέτους καί στή ζύμωση ἀπ᾽ ἀφορμή τήν Κρατ. δούμα. 4) Προετοιμασία γιά τήν ἐξέγερση πού ἐπέρχεται· σ᾽ αὐτήν βρίσκεται *τ ώ ρ α* τό κλειδί τῆς κατάστασης καί ὄχι στόν «κοινοβουλευτισμό». 5) Χρησιμοποίηση γιά τήν προετοιμασία αὐτή, γιά τή ζύμωση, ὅλων τῶν μισονόμιμων καί νόμιμων μέσων. 6) Συγκέντρωση στά συνθήματα: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση.

Γράφτηκε τό Σεπτέμβρη
μετά τίς 18 (1 τοῦ Ὀχτώβρη), 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΑΓΡΟΤΙΑ» *

Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ ἀγροτιά

Θέμα: Τό τωρινό ἀγροτικό κίνημα δέν εἶναι σοσιαλιστικό. Εἶναι δημοκρατικό. Ὁδηγημένο ὅμως ὥς τό τέλος ἐξυπηρετεῖ στό μάξιμουμ τήν ἐξασφάλιση **τῆς νίκης** στή δημοκρατική ἐπανάσταση καί, **συνεπῶς**, τή μεγαλύτερη ἀξιοποίησή της **ἀπό τό προλεταριάτο** (τό ρωσικό καί τό εὐρωπαϊκό) στήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό. Συμπέρασμα: 1) τό σύνθημα τώρα πρέπει νά εἶναι **ἐπαναστατικό-δημοκρατικό**· 2) τό κόμμα πρέπει νά εἶναι *αὐστηρά προλεταριακό*, ταξικό κόμμα γιά τήν πάλη ὑπέρ τοῦ *σοσιαλισμοῦ*.

1. Ἡ σύγχυση τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλιστικῆς σκέψης, σάν ἀντανάκλαση τοῦ ὑποανάπτυκτου χαρακτήρα τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων στήν ἐποχή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης.
2. Οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες καί τό P. P. S. — «ἀπό τό ναροντνικισμό πρός τό μαρξισμό». Τό καινούργιο σχέδιο τοῦ P. P. S. — τυπικό παράδειγμα ἀπό τήν ἄποψη αὐτή.
3. Τά βασικά θεωρητικά του λάθη
   (1) δέν ἀποδείχνεται ἡ συγκέντρωση
   (2) δέν πρόκειται γιά ταξικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Ἀνακάτεμα τῶν δημοκρατικῶν καί σοσιαλιστικῶν καθηκόντων στήν ἀγροτιά.
4. Τά δυό μέρη τοῦ σχεδίου: I τό minimum?? καί II τό maximum???
5. Τό I μέρος. Βήματα πρός τό μαρξισμό: ἐλεύθερη διάθεση τῆς γῆς (+ ὑποχρεώσεις σέ εἶδος).
6. «Ἐθνικοποίηση» = φράση ὄχι μαρξιστική ἤ νεφελώδης καί

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 283–292. *Ἡ Σύντ.*

ἀόριστη. Δέν ὑπάρχει **ταξική πάλη** στή σημερινή της, στήν ἐπαναστατική-δημοκρατική βάση.

7. Ἀστικός μεταρρυθμισμός, ἀσφάλιση etc. Δέν εἶναι δουλειά δική μας.
8. Πρόγραμμα-maximum (II μέρος). Ἐπιστέγασμα.

Δέν εἶναι σοσιαλισμός.	Δέν εἶναι ἐπαναστατικό στό σημερινό μή σοσιαλιστικό (ἀλλά δημοκρατικό) κίνημα, δέν εἶναι σοσιαλιστικό ὡς πρός τόν τελικό του σκοπό.

9. Contra: τό δικό μας *ἀγροτικό πρόγραμμα*. Τό μόνο σωστό ἀπό θεωρητική πλευρά. 1) Δουλοπαροικία· 2) ταξική πάλη· 3) ἐπαναστατικές-δημοκρατικές ἐπιτροπές· 4) σοσιαλισμός. Σαφές καί συνεπές πρακτικό σύνθημα. Θά τό ἐπιβεβαιώσει ἡ πορεία τῆς ἐπανάστασης.

Γράφτηκε τό Σεπτέμβρη πρίν ἀπό τίς 27 (10 τοῦ Ὀχτώβρη), 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΑ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ «ΟΙ ΜΑΤΩΜΕΝΕΣ ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ» ΚΑΙ «Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ» *

1

Τά γεγονότα τῆς Μόσχας

Παρασκευή — Σάββατο — Κυριακή — Δευτέρα — Τρίτη 6—7—8 — 9—10. X. 1905 ν. ἡμ. (27. IX.).

Ἀπεργία τῶν τυπογράφων + ἀρτεργατῶν + ἔναρξη τῆς γενικῆς ἀπεργίας.

+ *Φοιτητές.*

{ Ἀπόφαση τῶν φοιτητῶν τῆς Μόσχας.
Προστυχιά τῆς «Frankfurter Zeitung» [154].
Κλείσιμο τοῦ πανεπιστημίου.

Διαπραγματεύσεις τῶν φιλελευθέρων καί ἐπαναστατική πάλη.

|Ἡ διπλωματία καί ὁ πόλεμος.|

Ἡ Κρατ. δούμα καί ὁ λαός

Οἱ διαδηλώσεις στούς δρόμους. Ἡ πάλη ἐνάντια στούς κοζάκους. |Νεκροί μεταξύ τῶν κοζάκων καί τῆς ἀστυνομίας.|

Τό πυροβολικό στά προάστια (faubourgs).

«Ἡ καρδιά τῆς Ρωσίας» — 1) οἱ βαμμένοι μαυροεκατονταρχίτες τῆς Μόσχας χτυποῦν τούς φοιτητές (1887)

2) Ὁ «δρόμος» βοηθάει τούς φοιτητές (1901)

3) Ὁ δρόμος *ἀπεργία* ἀρχίζει ἔνοπλο ἀγώνα (1905)

Ἐξέγερση στιγμιαία καί ἐξέγερση παρατεταμένη. Ἡ ἀπεργία καί ἡ ἐξέγερση. Πεισματικός ἀγώνας — παρτιζάνικος. Ἡ σημασία του: ἀνεπαρκεῖς οἱ δυνάμεις γιά ἀνοιχτό, ἄμεσο ἔνοπλο ἀγώ-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 314–320, 347–355. *Ἡ Σύντ.*

να, γιά ἐξέγερση μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης. Προετοιμασία δυνάμεων. *Ἐπαναστατικοί ἑλιγμοί.* Γυμνάζει, διαπαιδαγωγεῖ τό *λαϊκό* ἐπαναστατικό στρατό. Κλονίζει τόν τσαρικό στρατό. Μᾶς δίνει τόν καιρό νά ἑτοιμαστοῦμε. (Βόμβες στήν Τιφλίδα.)

Νά ποῦ εἶναι ἡ θέση τῶν ἐπαναστατικῶν τμημάτων. Σύγκρ. τό φύλλο 14 τῆς «*Ἴσκρα*» γιά τήν ἔνοπλη διαδήλωση, γιά τό πῶς θά βγοῦν ἀπό τή μέση οἱ διοικητές etc. etc.

Τώρα διαγράφεται πιά ὁ τ ύ π ο ς τῆς ἐπικρατέστερης |σήμερα| μορφῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα στή Ρωσία: ἀπεργίες + σποραδικές ἔνοπλες ἀψιμαχίες, καταπόνηση τοῦ ἐχθροῦ etc.

Ἐρώτημα: 1) Θά σταματήσει τό κίνημα στό στάδιο αὐτό ἤ 2) θά ἀνεβεῖ πιό ψηλά; |Πέρασμα τοῦ στρατοῦ; Σύγκρ. τήν εἴδηση γιά τό στρατό τῆς Μαντζουρίας.| |Παράνομη ἐπιστράτευση τῶν κοζάκων.|

(Ad 2 *) Ξέρουμε πῶς ἀναπτύχθηκε τὸ κίνημα: 1885–1896–1901–1903–1905 [155]. Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά καθορίσουμε τήν *ἀνώτατη* βαθμίδα καί τώρα. Τί μπορεῖ ν' ἀποτελέσει τήν ἀνώτατη βαθμίδα σέ σύγκριση μέ τό 1905; Quoi pour (what for) 1906; ** Ἀπεργία πιό πλατιά + ἐξέγερση πιό συμπαγής καί πιό καλά ἐφοδιασμένη μέ ὅπλα. *Nil aliad* ***. Ἔνοπλη ἐξέγερση + ἐπαναστατικός στρατός + προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση.

Ἄν συμβεῖ τό 1) — τότε ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος θά βρίσκεται στήν *παράταση* τῆς πάλης αὐτῆς. Καί αὐτή à la longue **** θά κάνει τήν ὕπαρξη τοῦ τσαρισμοῦ ἀδύνατη. «Μόνιμη ἀναρχία».

Γράφτηκε στίς 27–29 τοῦ Σεπτέμβρη (10–12 τοῦ Ὀχτώβρη) 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Στό σημεῖο 2. *Ἡ Σύντ.*

** — Τί γιά τό 1906; *Ἡ Σύντ.*

*** — Nihil aliad — τίποτε ἄλλο. *Ἡ Σύντ.*

**** — Μέ τόν καιρό. *Ἡ Σύντ.*

2

Ἡ πολιτική ἀπεργία καί οἱ ἀγῶνες στούς δρόμους τῆς Μόσχας

Ὁ «τύπος» τοῦ σημερινοῦ σταδίου πάλης στή ρωσική ἐπανάσταση.	1. Ἡ «συνηθισμένη» πορεία τῶν γεγονότων τῆς Μόσχας... Ἔναρξη οἰκονομική — ἀπεργία — ἐξέγερση.
Ἔναρξη. —	2. Συνδικαλιστικό κίνημα (ἄρχισαν οἱ ζουμπατοφικοί) — γρήγορη μετεξέλιξη. Θηριωδίες. { Πληροφορίες γιά τήν ἀνάπτυξη. }
Συνέχιση. —	3. Πολιτικό καί ἐπαναστατικό κίνημα. Γενική ἀπεργία.
— Σύνδεση μέ τό πανεπιστήμιο.	4. Ἔκλεισε τό πανεπιστήμιο καί ἄνοιξαν οἱ δρόμοι. Φῆμες ὅτι θά ξανανοίξει τό πανεπιστήμιο.
— Οἱ φιλελεύθεροι καί τό ἐπαναστατικό κίνημα.	5. Στή «μέγγενη» οἱ κκ. φιλελεύθεροι καί οἱ κκ. Τρέποφ. |Abwiegler*: cf. ** στήν Κρατ. δούμα|
— Γενική ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος.	6. Συγκριτική ἀνάπτυξη τοῦ πανρωσικοῦ κινήματος: Πετρούπολη 9. I. — Πολωνία + Καύκασος + Μόσχα.

* — Οἱ κήρυκες τῆς ἐφησύχασης. *Ἡ Σύντ.*
** — confer — σύγκρινε, παράβαλε. *Ἡ Σύντ.*

Quid est? *

7. Τί συμβαίνει στή Μόσχα;
— γενική δοκιμή ἤ ἀρχή τοῦ τέλους;
— τέλος τῶν παλιῶν ἤ ἀρχή τῶν νέων μορφῶν;
«Ἄλλος ἀέρας φύσηξε»
|ὀλιγόπιστοι καί...|

Ὁ κοινοβουλευτισμός καί ἡ ἐπανάσταση.

8. Ἡ πενιχρότητα τοῦ ψευτοκοινοβουλευτισμοῦ στό φῶς τῆς ἐπαναστατικῆς πυρκαϊᾶς. Προλεταριάτο + ἐπαναστατική δημοκρατία contra κυβέρνηση + φιλελεύθεροι.

Γράφτηκε στίς 27–29 τοῦ Σεπτέμβρη (10–12 τοῦ 'Οχτώβρη) 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Τί σημαίνει αὐτό; *Ἡ Σύντ.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ [156]

Συζήτηση ἑνός ὀσβομποζντέντσι μ' ἕνα σοσιαλδημοκράτη

Σημεῖα.

1) ἀδύνατη ἡ ἐξέγερση after * ἀπό τό Ποτέμκιν. — Τό ἀδύνατο *γίνεται* (werden) δυνατό.

2) ὑπερτίμηση τῶν δυνάμεων. — «εἶσαι καί πάμφτωχη **, εἶσαι καί πάμπλουτη»

3) Ὁ Κ. Κάουτσκι γιά τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. — ἡ ἐξέγερση συνδέεται μέ τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἐξέγερσης ἀπό τήν κυβέρνηση = στρατιωτικός νόμος.

4) Παράλογη ἡ ἰδέα τῆς ἀποχῆς: νά μή χρησιμοποιοῦνται ὅπλα. — Κι ἐδῶ νά διδάσκεσαι ἀπό τούς ἐχθρούς, ἐφόσον δέν πιστεύεις τούς φίλους. Ἡ κυβέρνηση φοβᾶται τήν ἀποχή.

5) ἡ ἐξέγερση καί οἱ «ἠλικιωμένοι» ἐργάτες. Τρεϊντγιουνιονισμός. «Ταξικό κόμμα». — «*μή μάχιμοι*». Μάλιστα, νά χρησιμοποιηθοῦν γιά τό συνδικαλιστικό κίνημα, αὐτό εἶναι σωστό, ἀπ' αὐτούς ὅμως θά ἀποτελεστεῖ ἡ *ὀπισθοφυλακή*.

---

* — ὕστερα. *Ἡ Σύντ.*

** Ἀπόλυτη «φτώχεια» ἀπό τήν ἄποψη τῆς στρατιωτικῆς τεχνικῆς etc. Κοιτάξτε ὅμως τό κίνημα καί τήν αὐθόρμητη ἀνάπτυξή του: 9. I. — Ρίγα, — Πολωνία — 1 $^1/_2$ ἑκατομμύριο ἀπεργοί — Ὀδησσός — Καύκασος — Μόσχα. IX. 1905.

6) κοινοβουλευτικός κανόνας: ὑποστήριξη τῶν γειτόνων, διαφορετικά θά βοηθήσεις τή «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι».	— μάλιστα, στό κοινοβούλιο θά σᾶς ὑποστηρίξουμε ἐνάντια στή «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι», ὅταν παρουσιαστεῖ περίπτωση τέτοιας ἐκλογῆς, σήμερα ὅμως τό οὐσιαστικό δέν εἶναι αὐτό. Ὁ ἀγώνας δέ γίνεται **στό** κοινοβούλιο, ἀλλά **ἐξαιτίας** τοῦ κοινοβουλίου. Ἐσεῖς δέν εἶστε ἀγωνιστές.

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Σεπτέμβρη 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ ΤΟΥ Π. Μπ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ «Η ΛΑΪΚΗ ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ» [157]

Σχετικά μέ τήν μπροσούρα τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ «Ἡ Λαϊκή δούμα καί τό ἐργατικό συνέδριο» σημειώνουμε:

Εἶναι τό πρόπλασμα *ὅλων* τῶν ἀνοησιῶν τῆς «Ἴσκρα»: καί τοῦ παράλληλου κοινοβουλίου καί τῆς συμφωνίας μέ τούς καντέτους.

Γενικά, πρόκειται ἀκριβῶς γιά *παιχνίδι κοινοβουλευτισμοῦ* σέ ὅλα: καί στή Λαϊκή δούμα — καί στή συμφωνία μέ τούς καντέτους — καί στήν ἑρμηνεία κατά κοινοβουλευτικό τρόπο τοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου» μέ παραδείγματα «ἀπό τόν Λασσάλ» (πού δροῦσε *σέ συνθῆκες ὕπαρξης συντάγματος*, δέκα καί πλέον χρόνια *μετά* τήν κατάκτηση τοῦ συντάγματος ἀπό τήν ἐπανάσταση).

Ἕνα σωρό περίεργα: «πρώτη καί κύρια βάση» (σελ. 13) «τῶν σοβαρῶν διαπραγματεύσεων καί συμφωνιῶν ἀνάμεσα στό κόμμα μας καί στίς φιλελεύθερες ὀργανώσεις»... εἶναι ἡ *δράση*. Καί ποιά εἶναι λοιπόν;

Ὁ σ. Π. Μπ. Ἀξελρόντ ἄργησε τρία χρόνια! Μήπως αὐτό εἶναι συμφωνία *μέ πολιτικό κόμμα;* Πρόκειται κατά πρῶτο λόγο γιά τεχνικές ἐξυπηρετήσεις πού ἦταν ἀρκετές πρίν ἀπό 3 χρόνια.

(1) ὑλικά μέσα...
(2) χῶροι...
(3) *ὅπλα* |«ἐφοδιασμός»|
(4) ἐπηρεασμός τῶν κοινωνικῶν ἱδρυμάτων
(5) χρησιμοποίηση τῶν γραφειοκρατικῶν καί στρατιωτικῶν συνδέσεων πρός τό συμφέρον τῆς ἀνοιχτῆς πολιτικῆς δράσης.

«Σχολική παιδαγωγική»: ἄν δέν πετύχει ἡ σύγκληση τῆς *Λαϊκῆς δούμας* καί τοῦ *ἐργατικοῦ συνεδρίου* (σελ. 12) —

τότε *«ή δουλειά στόν τομέα τῆς ζύμωσης καί τῆς ὀργάνωσης δέ θά πάει χαμένη»*.

Σύγκρ. μέ τήν ἐξέγερση — μπορεῖ ἐκεῖ *«νά πάει χαμένη»* ή ὀργανωτική δουλειά; Ὄχι. Ἡ δουλειά τῆς ζύμωσης; Ὄχι, γιατί ή ἐξέγερση προχωρεῖ, ἀποτελεῖ πραγματικότητα. Καί ή *Λ α ϊ κ ή δ ο ύ μ α* — ἀποτελεῖ κωμωδία, χίμαιρα, λογοκοπία.

Κρυφομιλήματα μέ τούς ἐργάτες.

Σελ. 7: «Συντακτικῆς *λαϊκῆς* συνέλευσης, δηλ. πραγματικά „Λαϊκῆς δούμας"»

{καθόλου «*δηλ.*» καί καθόλου «πραγματικά»}

(σελ. 7) «Ὑποχρεώσεις» τῆς Λαϊκῆς δούμας

I⁰ 1) «νά ὑποβληθεῖ στήν Κρατ. δούμα τό αἴτημα νά συγκαλέσει συντακτική συνέλευση

2) ~ » ~ καί νά δηλώσει (; — καί;) ὅτι εἶναι ἀναρμόδια, ὅτι δέν ἔχει τό δικαίωμα νά λειτουργεῖ»

> !! χά χά! καί «τό δικαίωμα» νά συγκαλεῖ συντακτική συνέλευση;

II⁰ 3) «νά ἀποτελεῖ τό κέντρο καί τόν ἐκφραστή τῆς θέλησης ὅλων τῶν δημοκρατικῶν (σελ. 7) στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ καί τόν ὀργανωτή τῶν ἀμυντικῶν καί ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν τῶν στρωμάτων ἐνάντια στήν κυβέρνηση καί στούς συμμάχους της».

Σύγκρ. αὐτά τά κοροφέξαλα μέ τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση σάν ὄργανο τῆς ἐξέγερσης.

> Λογοδιάρροια χωρίς νόημα καί ἐπαναστατική ἀντικειμενικότητα.
> Ἡ δυσκολία τῆς ἐξέγερσης = δυσκολία ν' ἀνέβεις στό Λευκόν ὄρος.
> Ἡ δυσκολία τῆς «Λαϊκῆς δούμας» στίς συνθῆκες τῆς ἀπολυταρχίας = «δυσκολία» νά πετάξεις στό Λευκόν ὄρος.

Νά τονιστεῖ πώς ἐπιβεβαιώνεται ή γνώμη πού διατύπωσε ή ΚΕ μας στήν προκήρυξή της, ὅτι ὅλο τό σχέδιο τῆς «Ἴσκρα» εἶναι καθαρή ἐπινόηση τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὁ Ἀξελρόντ προσπαθεῖ *νά μεταπείσει* τόν ἀνταποκριτή του, πού (α) (σελ. 6) ἀμφιβάλλει ἄν

τά συνθήματα «Λαϊκή δούμα» καί «ἐργατικό συνέδριο» θά ἀγκαλιάσουν τίς πλατιές μάζες· (β) (σελ. 14) αἰτιολόγησε τήν πολιτική τῆς «ἐνεργοῦ ἀποχῆς» (σελ. 15) (καί σελ. 14 in fine *).

Ὁ Ἀξελρόντ θεωρεῖ τήν πολιτική τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς «ἀντιδραστική καί οὐτοπιστική»

— ἀντίδραση; — ἡ συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν + τό «Ὀσβομποζντένιγε» ἔλυσαν τό ζήτημα αὐτό. Συνασπισμός μέ τούς μαυροεκατονταρχίτες; — ὁ φόβος τῆς «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» καί τῆς «Νόβογε Βρέμια»

— οὐτοπία; Δυό «οὐτοπίες»: ἡ *ἔνοπλη ἐξέγερση* καί τό *παιχνίδι κοινοβουλευτισμοῦ*.

Ποιά *ἐφαρμόζεται* τό δείχνει ἡ γενική ἀπεργία καί οἱ ἀγῶνες στούς δρόμους, σ' ὅλη τή Ρωσία.

Ἀπόλυτο χάος τῆς ἰδέας γιά «συνεννόηση», «συμφωνία» (σελ. 7) «*μέ τίς κεντρικές ὀργανώσεις τῆς φιλελεύθερης δημοκρατίας*».

Ἀπόλυτη ἀνικανότητα νά ξεχωρίσουν τήν *ἐπαναστατική* δημοκρατία καί νά ὑποδείξουν τά *συγκεκριμένα* συνθήματα τῆς *πολιτικῆς* συμφωνίας μ' αὐτήν. Ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ διατυπώνει συνθήματα μόνο στό πνεῦμα τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε».

Σχετικά μέ τό «ἐργατικό συνέδριο».
Τό III συνέδριο: χρησιμοποίηση τῶν ἀνοιχτῶν ἐκδηλώσεων γιά
• τή δημιουργία σημείων στήριξης τοῦ *κόμματος* [158].
(Καθαρά καί συγκεκριμένα.)
Ἀπό τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ τίποτα δέν καταλαβαίνεις.
Πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο sans phrase **
(σελ. 3) — εἶτε «*φράση*»;
Quid est? ***
Τό καλύτερο ἀπ' ὅλα εἶναι τά *δυό συνέδρια* 1) «*κοινό συνέδριο*» (σελ. 4)

2) «*σοσιαλδημοκρατικό συνέδριο*» («ἀπό τούς συνέδρους τοῦ κοινοῦ συνεδρίου πού συμφωνοῦν μέ τό πρόγραμμά μας σύν τούς ἀντιπροσώπους τῶν κομματικῶν μας ὀργανώσεων, γιά μεταρρύθμιση ὅλου τοῦ κόμματος». Σελ. 4). ;

* — στό τέλος. *Ἡ Σύντ.*
** — χωρίς φράσεις. *Ἡ Σύντ.*
*** — Τί εἶναι αὐτό; *Ἡ Σύντ.*

Ἀνόητη ἡ σύγκριση μέ τήν περίπτωση τοῦ Λασσάλ: 1) τότε ὑπῆρχε ἤδη *σ ύ ν τ α γ μ α*. 2) Τότε ἀπευθύνθηκαν *ἀνοιχτά* στόν Λασσάλ καί αὐτός ἀπευθύνθηκε *ἀνοιχτά*. 3) Τότε ἡ δημιουργία τῆς Allgemeiner Deutscher Arbeiter-Verein * ἔδοσε ἀφορμή γιά *κατάχρηση* τῆς «ἐργατικῆς αὐτενέργειας» *ἐνάντια* στό σοσιαλ-δημοκρατικό ἐργατικό κόμμα.

Γράφτηκε τόν 'Οχτώβρη, μετά τίς 8 (21), 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Γενικῆς ἕνωσης τῶν ἐργατῶν τῆς Γερμανίας. *'Η Σύντ.*

ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ» *

Διδάγματα ἀπό τά γεγονότα τῆς Μόσχας

῞Οταν τό νερό πιέζει τό φράγμα, ἕνα ρῆγμα στόν ἐξωτερικό ὑδατοφράχτη (πόρτα) ἀποτελεῖ τήν ἀρχή τῆς κατάρρευσης, ρῆγμα στό φράγμα: τό ρεῦμα ξεχύνεται.

1. Facts. Trêve. ᾿Ανακωχή; ῎Οχι. Διακοπή.
   Τό Σαντεπού πρίν ἀπό τό Μοῦκδεν.
2. Μερική ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι — τεράστια ὄξυνση τῆς κρίσης — προδοσία ἀπομέρους τῶν φιλελευθέρων — ἐπανάσταση στούς δρόμους.

α ((Τεράστια ὄξυνση τῆς πολιτικῆς κρίσης πού προκλήθηκε ἀπό τή μερική ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι (στά πανεπιστήμια).

β ((Οἱ φιλελεύθεροι καθηγητές καί οἱ ριζοσπάστες-φοιτητές. Φιλελεύθερη-μοναρχική καί ἐπαναστατική-λαοκρατική δημοκρατία.

γ ((«Vossische Zeitung». «Νά μήν ἐνοχλήσουμε τούς φιλελευθέρους». Abwiegler **.

δ ((Μέ ποιόν τρόπο οἱ ἐργάτες + οἱ ἐπαναστάτες δημοκράτες κόλλησαν στόν τοῖχο τήν κυβέρνηση;

Μέ τήν ἐξέγερση (offene Revolte etc. cf. «Petersburger Zeitung»[159], ἀναφέρεται στή «Frankfurter Zeitung» τῆς 12. X. Abendblatt ***).

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 377–386 . *῾Η Σύντ.*

** — Κήρυκες τῆς ἐφησύχασης. *῾Η Σύντ.*

*** — ἀνοιχτή ἀγανάκτηση κτλ. σύγκρ. τήν «Πετερμπούργκσκαγια Γκαζέτα», ἀναφέρεται στήν «᾿Εφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης» τῆς 12. X. ᾿Απογευματινή ἔκδοση. *῾Η Σύντ.*

ε ((Οἱ ἐργάτες + οἱ ἐπαναστάτες δημοκράτες. Ἡ κυβέρνηση + οἱ φιλελεύθεροι-μοναρχικοί ἀστοί. Ὑποχώρηση τῆς κυβέρνησης: ἄνοιγμα τοῦ πανεπιστημίου. «Φοβοῦνται» στήν Πετρούπολη.

ζ ((Idem * — μέ τό νόμο περί συγκεντρώσεων, μέ τό ἐργατικό συνέδριο etc.: νά μεγαλώσουμε τό ρῆγμα. Στρατιωτική προώθηση γιά μελλοντική ἐπίθεση. Cf. Witte («Vossische Zeitung» τῆς 11. X.): περιμένει τήν ἔκβαση τοῦ ἀγώνα.

η ((Τό ἴδιο στήν Κρατ. δούμα: ἀφορμές γιά συγκρούσεις καί ὄξυνση. *Λύση* ἀπομέρους τοῦ λαοῦ σέ *ἐξωκοινοβουλευτική πάλη*. Ἡ Δούμα θά σπεύσει, ὅπως ὁ Τρουμπετσκόι, νά ζητήσει ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι, πράγμα πού ἔχει *ἤδη κατακτηθεῖ*.

Inter arma silent leges **.

θ Ἔχει μεγάλη σημασία νά τονιστεῖ ἡ ἀρχή τῆς στρατιωτικῆς ἐκπαίδευσης: 1) Ἄμυνα μέ πιστόλια ἐνάντια σέ μικρές στρατιωτικές δυνάμεις καί ὑποχώρηση μπροστά σέ μεγάλες· 2) κρυμμένα οδοφράγματα στή Ροζντέστβενκα ‖πίσω ἀπό τό πλῆθος, désarçonnés plusieurs cazaques ***‖.

«Temps» 15. X., Κυριακή. Στήν Πετρούπολη κατέθεσαν στεφάνια μέ ἀφιερώσεις. Ἀνάμεσα στίς ἄλλες: «Au champion de la liberté, tombé sur le champ de bataille» ****.

Τελευταῖες εἰδήσεις:

NB { Τηλεγραφήματα τῆς 12. X. (στίς ἐφημερίδες τῆς 13. X.) ἀναφέρουν ὅτι:

1) Τό Πανεπιστήμιο τῆς Μόσχας ἄνοιξε ξανά.
2) Ἡ πολιτική ἀπεργία στή Μόσχα ἀναπτύσσεται.
3) Οἱ φοιτητές τῆς Πετρούπολης ἀποφάσισαν σέ μιά μεγάλη συγκέντρωση νά ὀργανώσουν, χρησιμοποιώντας τίς ἀκαδημαϊκές ἐλευθερίες, μεγάλες πολιτικές συγκεντρώσεις στό χῶρο τοῦ πανεπιστημίου. Ἡ κυβέρνηση βρίσκεται σέ δύσκολη θέση· φοβᾶται νά ἀπαγορεύσει τίς παράνομες αὐτές συγκεντρώσεις.
4) Πολυάριθμες ὀργανώσεις ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης, τῆς Μόσχας, τοῦ Χαρκόβου, τοῦ Κιέβου σχεδιάζουν νά συγκαλέσουν ἐργατικό συνέδριο στή Μόσχα.

---

* — τό ἴδιο. *Ἡ Σύντ.*

** — Τόν καιρό τοῦ πολέμου σιγοῦν οἱ νόμοι. *Ἡ Σύντ.*

*** — κάμποσοι κοζάκοι γκρεμίστηκαν ἀπό τίς σέλες. *Ἡ Σύντ.*

**** «Στόν πρόμαχο τῆς λευτεριᾶς, πού ἔπεσε στό πεδίο τῆς μάχης». *Ἡ Σύντ.*

Σχετικά μέ τήν αὐτοτελῆ σοσιαλιστική πολιτική. «Vossische Zeitung»: «νά μήν ἐμποδίζονται οἱ φιλελεύθεροι» (οἱ φοιτητές καί ἡ σοσιαλδημοκρατία). Contra: κόλλησαν τήν κυβέρνηση στόν τοῖχο. Μέ ποιό πράγμα; *μέ τήν ἐξέγερση* στή Μόσχα. Καινούργια «προώθηση» | **Idem** συνέδριο |.

Σέ περίπτωση πού δίνονταν μερικά ψίχουλα ἀστικῆς ἐλευθερίας — νά εἶστε πιό μετριοπαθεῖς (κάντε λίγο σκόντο) στήν πάλη γιά τήν προλεταριακή ἐλευθερία.

Νά μή χρησιμοποιεῖτε τήν αὐτονομία τοῦ πανεπιστημίου γιά τήν αὐτονομία τῆς ἐπανάστασης καί τήν προπαγάνδισή της, τή διεύρυνσή της, ἀλλά γιά τό τράβηγμα *ἀπό* τήν ἐπανάσταση πρός τήν ἀστική «ἐπιστήμη».

≪ Μιά καί ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἀστική, ergo * πρέπει νά ἔχετε γνώμονα στή δράση σας τή σκέψη μήπως ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστική τάξη.≫

Πρίν ἀπό τήν Κρατ. δούμα —	δέν προτάθηκε καμιά συμφωνία μέ τούς καντέτους.
Μετά τήν Κρατ. δούμα —	Πάρβους + Τσερεβάνιν + Μάρτοφ.
Πρίν ἀπό τήν Κρατ. δούμα —	εἴτε ἐπαναστατική κυβέρνηση, εἴτε μιά «λύση» κάποιου ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος.
Μετά τήν Κρατ. δούμα —	εἴτε «δημοκρατική ὀργάνωση τοῦ λαοῦ» (καντέτοι;+ σοσιαλδημοκράτες;) εἴτε Κρατ. δούμα.

Ξανά καί ξανά τά ἀπατηλά λόγια τοῦ «Ὀσβομποζντένιγε»: καί μετά τήν Κρατ. δούμα ἡ ἴδια πάντα ζύμωση.

Γράφτηκε τόν Ὀχτώβρη,
πρίν ἀπό τίς 11 (24), 1905

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

---

* — συνεπῶς. *Ἡ Σύντ.*

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΩΣ ΤΩΡΑ

('Ιούλης – 'Οχτώβρης τοῦ 1905)

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ Α. Ι. ΟΥΛΙΑΝΟΒΑ-ΕΛΙΖΑΡΟΒΑ ΚΑΙ ΣΤΗ Μ. Ι. ΟΥΛΙΑΝΟΒΑ ΣΤΗΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ

Γιά δυό γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ ἡμερομηνία 24 καί 25 τοῦ 'Ιούλη (6 καί 7 τοῦ Αὐγούστου) 1905 ἀναφέρει ἡ Α.Ι. Οὐλιάνοβα-'Ελιζάροβα σέ γράμμα της στόν Β. Ι. Λένιν (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Γιά ἕνα ἀπό τά γράμματα τοῦ Λένιν γράφει τά παρακάτω: «'Η διορατικότητα, πού ἀποτελοῦσε πάντοτε γνώρισμα τοῦ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς, φάνηκε κατά τό τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ 1905 στό γεγονός ὅτι μοῦ ἔγραψε μιά φορά ἀπαντώντας, ὅπως φαίνεται, στά παράπονά μου σχετικά μέ τίς δυσκολίες καί τήν καθυστέρηση τοῦ παράνομου τύπου πού ἐρχόταν ἀπό τό ἐξωτερικό: „Γρήγορα θά βγάλουμε ἐφημερίδα στήν Πετρούπολη μέ γραφεῖα στή Λεωφόρο Νέβσκι". Τότε γέλασα γι' αὐτό τό πράγμα γιατί μοῦ φάνηκε τελείως ἀπίθανο. Στό μεταξύ ὅμως, ὕστερα ἀπό τρεῖς μῆνες περίπου, ἡ πινακίδα τῆς σύνταξης τῆς „Νόβαγια Ζίζν" φάνταζε πραγματικά στή λεωφόρο Νέβσκι» (Α. Ι. Οὐλιάνοβα-'Ελιζάροβα. Β. Ι. Οὐλιάνοφ (Ν. Λένιν). Σύντομη σκιαγραφία τῆς ζωῆς καί τῆς δράσης του. 1934, σελ. 49).

Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τή Μ. Ι. Οὐλιάνοβα, πού εἶχε γραφεῖ τόν 'Οχτώβρη, πρίν ἀπό τίς 12 (25) τοῦ 1905, μᾶς εἶναι γνωστό ἀπό τό γράμμα τῆς Οὐλιάνοβα στή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». 'Ο Β. Ι. Λένιν, ὅπως φαίνεται, παρακαλοῦσε τή Μ. Ι. Οὐλιάνοβα νά συνεννοηθεῖ μέ τό ἐκδοτικό «Μόλοτ» γιά ἐπανέκδοση τῆς μπροσούρας του «Πρός τή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Πληροφορίες γιά τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού στάλθηκε ἀνάμεσα στίς 30 τοῦ 'Ιούλη καί 3 τοῦ Αὐγούστου (12 καί 16 τοῦ Αὐγούστου) 1905 στό Τόμσκ, στή Ρίγα, στή Σαμάρα, στό Καζάν καί στή Μόσχα, ὑπάρχουν στό πρωτόκολλο εἰσερχόμενης καί ἐξερχόμενης ἀλληλογραφίας τῆς σύνταξης τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» τοῦ μήνα Αὐγούστου τοῦ 1905, πού τό κρατοῦσε ἡ ἴδια ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ Β. Β. ΒΟΡΟΒΣΚΙ

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε στόν Β. Β. Βορόβσκι (ἀνάμεσα στίς 2 καί 10 (15 καί 23) τοῦ Αὐγούστου 1905) σχετικά μέ τό φιλολογικό ἔργο τοῦ τελευταίου. Ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἀπάντηση τοῦ Βορόβσκι μέ ἡμερομηνία 10 (23) τοῦ Αὐγούστου 1905, ὁ Β. Ι. Λένιν τόν πληροφοροῦσε ὅτι σχεδιάζει νά γράψει ἀπάντηση στόν Γ. Β. Πλεχάνοφ γιά τό ἄρθρο του, τό δημοσιευμένο στό τεῦχος 2 τοῦ «Ντνεβνίκ Σοτσιαλ-Ντεμοκράτα» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΓΙΑ ΤΗ Ρ. Σ. ΖΕΜΛΙΑΤΣΚΑ

Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού στάλθηκε στή Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα ἀνάμεσα στίς 10 καί 12 (23 καί 25) τοῦ Αὐγούστου 1905, ἀναφέρεται στό πρωτόκολλο εἰσερχόμενης καί ἐξερχόμενης ἀλληλογραφίας τῆς σύνταξης τῆς «Προλετάρι» τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1905, πού τό κρατοῦσε ἡ ἴδια ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΣΤΗ ΓΕΝΕΥΗ

Διασώθηκαν πληροφορίες γιά μιά σειρά διαλέξεις τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού τά ὑλικά τους (σχέδια, περιλήψεις, σημειώσεις ἀπό τίς συζητήσεις κτλ.) δέν ἔχουν βρεθεῖ ὥς σήμερα. Μιά ἀπό τίς διαλέξεις αὐτές, πού ἔγινε τόν Αὔγουστο τοῦ 1905, πρίν ἀπό τίς 15 (28), στή Γενεύη, ἀναφέρεται ἀπό τόν Λ. Π. Μάντελσταμ σέ γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν. Γιά τή διάλεξη πού ἔκανε ὁ Λένιν στίς 21 τοῦ Σεπτέμβρη (4 τοῦ Ὀχτώβρη) στή Γενεύη, σχετικά μέ τό συνέδριο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν Ἰένα, ἔχουμε πληροφορίες ἀπό τό γράμμα τοῦ Β. Π. Νόγκιν στήν Μοτοβίλοβα. Στό βιβλίο ἐσόδων καί ἐξόδων τῆς ἐπιτροπῆς βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Γενεύη σημειώνονται ἔσοδα καί ἀπό ἄλλες διαλέξεις πού ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στή Γενεύη στίς 31 τοῦ Αὐγούστου (12 τοῦ Σεπτέμβρη), στίς 5 (18) καί στίς 16 (29) τοῦ Σεπτέμβρη, στίς 2 (15) καί στίς 12 (25) τοῦ Ὀχτώβρη 1905 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ Μ. Μ. ΛΙΤΒΙΝΟΦ ΣΤΗ ΡΙΓΑ

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ὑπάρχει γράμμα τοῦ Μ. Μ. Λιτβίνοφ, πού ἀπαντάει σέ ἐρώτηση τοῦ Β. Ι. Λένιν, σχετικά μέ τήν ἔνοπλη ἐπίθεση κατά τῶν φυλακῶν τῆς Ρίγας τή νύχτα τῆς 7 (20) τοῦ Σεπτέμβρη 1905 γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν πολιτικῶν κρατουμένων.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΩΝ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΠΗΡΕ ΜΕΡΟΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ»

'Αρ. φύλλου 8 — 17 (4) τοῦ 'Ιούλη 1905.
'Αρ. φύλλου 9 — 26 (13) τοῦ 'Ιούλη 1905.
'Αρ. φύλλου 10 — 2 τοῦ Αὐγούστου (20 τοῦ 'Ιούλη) 1905.
'Αρ. φύλλου 11 — 9 τοῦ Αὐγούστου (27 τοῦ 'Ιούλη) 1905.
'Αρ. φύλλου 12 — 16 (3) τοῦ Αὐγούστου 1905.
'Αρ. φύλλου 13 — 22 (9) τοῦ Αὐγούστου 1905.
'Αρ. φύλλου 14 — 29 (16) τοῦ Αὐγούστου 1905.
'Αρ. φύλλου 15 — 5 τοῦ Σεπτέμβρη (23 τοῦ Αὐγούστου) 1905
'Αρ. φύλλου 16 — 14 (1) τοῦ Σεπτέμβρη 1905.
'Αρ. φύλλου 17 — 14 (1) τοῦ Σεπτέμβρη 1905 *.
'Αρ. φύλλου 18 — 26 (13) τοῦ Σεπτέμβρη 1905.
'Αρ. φύλλου 19 — 3 τοῦ 'Οχτώβρη (20 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905.
'Αρ. φύλλου 20 — 10 τοῦ 'Οχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905.
'Αρ. φύλλου 21 — 17 (4) τοῦ 'Οχτώβρη 1905.
'Αρ. φύλλου 22 — 24 (11) τοῦ 'Οχτώβρη 1905.

Κ. ΜΑΡΞ. «Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ (1870–1871)»

Μέ πρόλογο τοῦ Φ. Ἔνγκελς. Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά
μέ ἐπιμέλεια τοῦ Ν. Λένιν. Δεύτερη ἔκδοση.
'Εκδοτικό βιβλίων: «Μπουρεβέστνικ». 'Οδησσός, 1905

'Η πρώτη ἔκδοση τοῦ βιβλίου βγῆκε τό 1905 στό ἐκδοτικό βιβλίων «Μπουρεβέστνικ». 'Αντιπρόσωπος τοῦ ἐκδοτικοῦ αὐτοῦ σέ γράμμα του μέ ἡμερομηνία 1 (14) τοῦ 'Ιούλη 1905 παρακαλοῦσε τόν Β. Ι. Λένιν νά θεωρήσει τή μετάφραση τοῦ βιβλίου τοῦ Κ. Μάρξ «'Ο ἐμφύλιος πόλεμος στή Γαλλία», πού ἡ πρώτη ἔκδοση εἶχε τήν ἐποχή ἐκείνη ἐξαντληθεῖ. Τόνιζε ὅτι ἦταν ἀπαραίτητο νά ξαναμεταφραστοῦν τά μέρη τῆς πρώτης ἔκδοσης τοῦ βιβλίου πού εἶχε ἀφαιρέσει ἡ λογοκρισία, γιά νά καταβληθεῖ προσπάθεια νά τυπωθοῦν στή δεύτερη ἔκδοση. Στίς 13 (26) τοῦ 'Ιούλη πληροφοροῦσε τόν Λένιν ὅτι ἔλαβε ἕνα μέρος τοῦ βιβλίου πού εἶχε θεωρηθεῖ.

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ

* Τά φύλλα 16 καί 17 ἔχουν τήν ἴδια ἡμερομηνία. Προφανῶς στήν ἡμερομηνία τοῦ φύλλου 17 ἔχει γίνει λάθος.

τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ διασώθηκε σημείωμα τοῦ Β.Ι. Λένιν σχετικά μέ τήν προετοιμασία τῆς καινούργιας ἔκδοσης τοῦ ἔργου τοῦ Κ. Μάρξ. Στό σημείωμα αὐτό ὁ Λένιν γράφει ὅτι, ἐπειδή στήν καινούργια ἔκδοση περιλαμβάνονται καί οἱ ἐκκλήσεις τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Διεθνοῦς τῆς 23 τοῦ Ἰούλη καί τῆς 9 τοῦ Σεπτέμβρη 1870, πρέπει νά ξαναμεταφραστεῖ καί τό μέρος ἐκεῖνο τοῦ προλόγου τοῦ Φ. Ἔνγκελς, στό ὁποῖο κάνει ἐκτίμηση τῶν ἐκκλήσεων αὐτῶν καί πού δέν εἶχε συμπεριληφθεῖ στήν πρώτη ἔκδοση. Ἡ δεύτερη ἔκδοση τοῦ βιβλίου ἦταν πληρέστερη ἀπό τήν πρώτη.

«ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ»

Γενεύη, ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1905

Τόν Ἰούλη τοῦ 1905 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τίς δυό παραλλαγές, τήν πρώτη καί τήν τελική, τοῦ προλόγου τῆς μπροσούρας καί ἑτοίμασε τό κείμενο τοῦ ἐξωφύλλου καί τόν πίνακα περιεχομένων της (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 160–166, 395–396).

ΦΡ. ΕΝΓΚΕΛΣ. «ΟΙ ΜΠΑΚΟΥΝΙΝΙΣΤΕΣ ΕΠΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ (ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΟΥ 1873)»

Γενεύη, ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1905

Στό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ὁ Λένιν γράφει ὅτι μιά ὁμάδα συνεργατῶν τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» ἑτοιμάζεται νά ἐκδόσει τήν μπροσούρα τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Οἱ μπακουνινιστές ἐπί τό ἔργον (Σημειώσεις γιά τήν ἐξέγερση τῆς Ἰσπανίας τό καλοκαίρι τοῦ 1873)» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 114). Ἡ μπροσούρα βγῆκε τό 1905 στή Γενεύη, σέ ἔκδοση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ἴδια μπροσούρα ἐπανεκδόθηκε τό 1906 στήν Πετρούπολη. Τό κείμενο καί τῶν δύο ἐκδόσεων τῆς μπροσούρας εἶναι τό ἴδιο. Στήν ἔκδοση τοῦ 1906 ἀναφέρεται ὅτι τήν ἐπιμελήθηκε ὁ Β. Ι. Λένιν.

«ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΤΑΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ. ΠΛΗΡΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ»

Γενεύη, ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1905

Ὅτι ὁ Β. Ι. Λένιν πῆρε μέρος στή θεώρηση τῶν πρακτικῶν τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ φαίνεται ἀπό τή σημείωση πού ἔγραψε ἀπομέρους τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἔκδοση τῶν πρακτικῶν στόν κατάλογο τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ συνεδρίου (βλ. «Τό τρίτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πρακτικά». Μόσχα, ρωσ. ἔκδ. 1959, σελ. 470) καί ἀπό τή διόρθωση πού ἔκανε ἡ σύνταξη στό λόγο τοῦ Β. Β. Βορόβσκι στή 14 συνεδρίαση· ἡ διόρθωση μπῆκε στό δημοσιευμένο κείμενο τῶν πρακτικῶν.

Π. ΝΙΚΟΛΑΓΕΦ. «Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ»

Γενεύη, ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1905

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάσσεται τό χειρόγραφο τῆς μπροσούρας τοῦ Π. Νικολάγεφ μέ διορθώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν· ἕνα μέρος τῶν διορθώσεων δημοσιεύτηκε στή Λενινιστική Συλλογή XXVI, σελ. 345. Σέ τοῦτο τόν τόμο δημοσιεύεται ἡ σημείωση τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τήν μπροσούρα αὐτή (βλ. σελ. 177).

ΝΙΣΤΣΙ. «ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΟΔΗΣΣΟΥ ΚΑΙ ΤΟ „ΠΟΤΙΟΜΚΙΝ"»

Γενεύη, ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1905

Τό χειρόγραφο τῆς Ο. Ι. Βινογκράντοβα (Νίστσι) στάλθηκε στή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» χωρίς τίτλο καί ἐκδόθηκε σέ χωριστή μπροσούρα μέ τόν τίτλο «Οἱ μέρες τῆς Ὀδησσοῦ καί τό „Ποτιόμκιν"». Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάσσεται τό χειρόγραφο τῆς μπροσούρας αὐτῆς μέ διορθώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού μπῆκαν στό δημοσιευμένο κείμενο τῆς μπροσούρας (βλ. ἐπίσης τή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXVI, σελ. 433).

[Α. Β. ΛΟΥΝΑΤΣΑΡΣΚΙ]. «ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΑΛΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ»

Γενεύη, ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1905

Οἱ «Διατριβές» τοῦ Α. Β. Λουνατσάρσκι ἀρχικά δημοσιεύτηκαν στά φύλλα 2, 9, 12 καί 17 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» καί στά φύλλα 7 καί 10 τῆς «Προλετάρι» (οἱ ἐφημερίδες ἔβγαιναν ὑπό τήν διεύθυνση τοῦ Β. Ι. Λένιν). Ἡ διόρθωση τοῦ Λένιν ὑπάρχει καί σέ μιά σελίδα τοῦ χειρογράφου τῶν «Διατριβῶν». Ἐπιπλέον, ὁ Λουνατσάρσκι ἔγραψε τόν ἐπίλογο τῆς μπροσούρας. Κατά τό τέλος τοῦ Ἰούλη 1905 ἔγραψε στόν Β. Ι. Λένιν: «Σᾶς στέλνω τόν ἐπίλογο καί τίς διορθωμένες „Διατριβές"» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τό βιβλίο τοῦ Β. Ι. Λένιν «*Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση*» γράφτηκε τόν Ἰούνη-Ἰούλη τοῦ 1905, μετά τό τέλος τῶν ἐργασιῶν τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῆς μενσεβίκικης συνδιάσκεψης πού ἔγινε στή Γενεύη ταυτόχρονα μέ τό συνέδριο. Δουλεύοντας πάνω στόν τίτλο τοῦ βιβλίου, ὁ Λένιν ἔγραφε: «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση (Σκέψεις καί παρατηρήσεις σχετικά μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῆς συνδιάσκεψης τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού ἀποσχίστηκαν)» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V, ρωσ. ἔκδ. 1929, σελ. 315).

Ξεσκεπάζοντας τόν ὀπορτουνισμό τῶν ἀποφάσεων τῆς μενσεβίκικης συνδιάσκεψης, ὁ Λένιν ἔγραφε στό ἄρθρο «Τό τρίτο βῆμα πρός τά πίσω», πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο 6 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», στίς 3 τοῦ Ἰούλη (20 τοῦ Ἰούνη) 1905, ὅτι τό θέμα αὐτό θά ἀναλυθεῖ λεπτομερειακά «σέ εἰδική μπροσούρα πού τυπώνεται ἤδη καί θά κυκλοφορήσει πολύ σύντομα» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 329). Ὕστερα ἀπό μερικές ἑβδομάδες—στίς 9 τοῦ Αὐγούστου (27 τοῦ Ἰούλη) δημοσιεύτηκε στό φύλλο 11 τῆς «Προλετάρι» ἡ ἀγγελία ὅτι «Κυκλοφόρησε ἡ καινούργια μπροσούρα τοῦ Ν. Λένιν: "Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση"». Τό βιβλίο βγῆκε σέ ἔκδοση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Γενεύη, ὅπου ζοῦσε τότε καί δρύλευε ὁ Β. Ι. Λένιν. Τόν ἴδιο χρόνο, τό 1905, τό βιβλίο ἐπανεκδόθηκε στή Ρωσία ἀπό την Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ καί χωριστά ἀπό τήν ἐπιτροπή Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ 10 000 ἀντίτυπα.

Ἡ ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ἦταν μεγάλο γεγονός στή ζωή τοῦ κόμματος. Κυκλοφοροῦσε παράνομα στήν Πετρούπολη, στή Μόσχα, στό Πέρμ, στό Καζάν, στήν Τιφλίδα, στό Μπακοῦ καί σέ ἄλλες πόλεις τῆς Ρωσίας. Μόλις πῆρε τό βιβλίο ὁ Σ. Ι. Γκοῦσεφ, γραμματέας ἐκείνη τήν περίοδο τῆς ἐπιτροπῆς Ὀδησσοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἔγραψε στόν Β. Ι. Λένιν: «Ἡ μπροσούρα Σας, κατά τή γνώμη μου, ἄν δέ δημιουργήσει ἐποχή, πάντως θά παίξει τεράστιο ρόλο. Μένω ἔκθαμβος προπαντός ἀπό τό ἐπαναστατικό πνεῦμα πού τή διαποτίζει ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος, ἀπό τήν καταπληκτική σαφήνεια καί τό ἐκλαϊκευτικό της ὕφος» («Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχος 12, 1925, σελ. 41). Τό βιβλίο «Δυό τακτικές» τό μελετοῦσαν στούς παράνομους κομματικούς καί ἐργατικούς ὁμίλους. Κατά τίς ἔρευνες καί τίς συλλήψεις ἡ τσαρική ὀχράνα πολλές φορές βρῆκε καί κατάσχεσε τό βιβλίο αὐτό στά πιό διαφορετικά μέρη τῆς Ρωσίας. Ἔτσι, τό Δεκέμβρη τοῦ 1905,

τό βρῆκαν κατά τήν ἔρευνα σ' ἕνα διαμέρισμα στήν πόλη Σουβάλκι. Τό Γενάρη τοῦ 1906 κατασχέθηκε στήν ἐργατική λέσχη τοῦ Ταγκανρόγκ, ὅπου συγκεντρώνονταν ὅσοι μελετοῦσαν τό βιβλίο. Τό Φλεβάρη τοῦ 1907 ἡ ἐπιτροπή τύπου Πετρούπολης τό κατάσχεσε γιατί ἔβλεπε στό περιεχόμενό του ἐγκληματικές ἐνέργειες κατά τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Ἐπικυρώνοντας τό Μάρτη τήν κατάσχεση αὐτή, τό ἐφετεῖο Πετρούπολης σέ συνεδρίασή του τό Δεκέμβρη τοῦ ἴδιου χρόνου πῆρε μιά ἀπόφαση, πού ἔλεγε: «...ἡ μπροσούρα „Ν. Λένιν. Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση“ νά καταστραφεῖ». Ὡστόσο ἡ τσαρική κυβέρνηση δέν κατόρθωσε νά καταστρέψει αὐτό τό ὑψίστης σημασίας ἔργο τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Τό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» τό περιέλαβε ὁ Λένιν στόν πρῶτο τόμο τῆς συλλογῆς τῶν ἄρθρων του «Μέσα σέ 12 χρόνια», πού κυκλοφόρησε στά μέσα τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1907 στήν Πετρούπολη. Ὁ Λένιν συμπλήρωσε τό βιβλίο μέ καινούργιες ὑποσημειώσεις. Στόν πρόλογο τῆς συλλογῆς ἔγραφε γιά τή σημασία τοῦ βιβλίου: «Ἡ μπροσούρα αὐτή ἐκθέτει συστηματικά τίς *βασικές* διαφωνίες τακτικῆς μέ τούς μενσεβίκους. Ἡ ἀπόφαση τοῦ „ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ“ (τῶν μπολσεβίκων) τήν ἄνοιξη τοῦ 1905 στό Λονδίνο καί ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῶν μενσεβίκων στή Γενεύη ἀποκρυστάλλωσαν ὁλοκληρωτικά τίς διαφωνίες αὐτές καί ὁδήγησαν σέ μιά *ριζική* διάσταση σχετικά μέ τήν ἐκτίμηση ὅλης τῆς ἀστικῆς μας ἐπανάστασης ἀπό τήν ἄποψη τῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 94). Ἡ συλλογή «Μέσα σέ 12 χρόνια» κατασχέθηκε μόλις κυκλοφόρησε, σημαντικό ὅμως μέρος τοῦ τιράζ διασώθηκε καί τό βιβλίο ἐξακολουθοῦσε νά ἐκδίδεται παράνομα.

Τό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» κυκλοφόρησε πλατιά μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Στά χρόνια τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας τό βιβλίο αὐτό, σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς 1 τοῦ Ἰούλη 1960, ἐκδόθηκε 146 φορές σέ 49 γλῶσσες τῶν λαῶν τῆς ΕΣΣΔ μέ συνολικό τιράζ 5 734 000 ἀντίτυπα. Ἐκτός ἀπό αὐτό τυπώθηκε στό ἐξωτερικό στά ἀγγλικά, βουλγαρικά, οὐγγρικά, βιετναμέζικα, ἰνδονησιακά, ἱσπανικά, κινέζικα, κορεάτικα, μαλαισιακά, μογγόλικα, γερμανικά, πολωνικά, πορτογαλικά, ρουμάνικα, σέρβικα, σλοβάκικα, γαλλικά, φιλλανδικά, ἰνδικά, τσέχικα, γιαπωνέζικα καί σέ ἄλλες γλῶσσες.

Τό χειρόγραφο τοῦ βιβλίου δέ διασώθηκε ὁλόκληρο. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ὑπάρχει ἀντίτυπο τοῦ χειρογράφου ἀπό τό ὁποῖο λείπουν τά πρῶτα κεφάλαια τοῦ βιβλίου. Στά προπαρασκευαστικά ὑλικά τοῦ τόμου αὐτοῦ δημοσιεύεται σχέδιο ἐπιλόγου στό βιβλίο (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 391–392). — *1.*

2 *Ἡ ἐξέγερση τοῦ θωρηκτοῦ «Ποτιόμκιν»* ἄρχισε στίς 14 (27) τοῦ Ἰούνη 1905. Τό ἐξεγερμένο θωρηκτό πῆγε στήν Ὀδησσό, ὅπου ἐκεῖνο τόν καιρό εἶχε ξεσπάσει γενική ἀπεργία. Οἱ εὐνοϊκές ὅμως συνθῆκες πού εἶχαν δημιουργηθεῖ γιά μιά κοινή δράση τῶν ἐργατῶν τῆς Ὀδησσοῦ καί τῶν ναυτῶν δέν ἀξιοποιήθηκαν. Ἡ μπολσεβίκικη ὀργάνωση τῆς Ὀδησσοῦ ἦταν ἐξασθενημένη ἀπό τίς πολλές συλλήψεις, δέν εἶχε ἑνότητα, ἐνῶ οἱ μενσεβίκοι ἦταν κατά τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης καί δέν

ἄφηναν τούς ἐργάτες καί τούς ναῦτες νά κάνουν ἐπιθετικό ἀγώνα. Ἡ τσαρική κυβέρνηση ἔστειλε ὅλο τό στόλο τῆς Μαύρης Θάλασσας γιά νά καταστείλει τήν ἐξέγερση τοῦ «Ποτιόμκιν», οἱ ναῦτες ὅμως ἀρνήθηκαν νά χτυπήσουν τό ἐξεγερμένο καράβι καί οἱ διοικητές ἀναγκάστηκαν νά πᾶνε πίσω τή μοίρα τοῦ στόλου. Ὕστερα ἀπό περιπλανήσεις 11 ἡμερῶν στή θάλασσα τό θωρηκτό «Ποτιόμκιν», πού ἔμεινε χωρίς τρόφιμα καί κάρβουνο, ἀναγκάστηκε νά καταφύγει στίς ἀκτές τῆς Ρουμανίας καί νά παραδοθεῖ στίς ρουμανικές ἀρχές. Οἱ περισσότεροι ναῦτες ἔμειναν στό ἐξωτερικό. Ὅσοι γύρισαν στή Ρωσία πιάστηκαν καί παραπέμφθηκαν σέ δίκη.

Ἡ ἐξέγερση τοῦ θωρηκτοῦ «Ποτιόμκιν» ἀπέτυχε, τό πέρασμα ὅμως μέ τό μέρος τῆς ἐπανάστασης τοῦ πληρώματος ἑνός πολύ μεγάλου πολεμικοῦ πλοίου ἀποτελοῦσε σπουδαῖο βῆμα πρός τά μπρός στήν ἐξέλιξη τῆς πάλης ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. Ὁ Λένιν, κάνοντας ἐκτίμηση τῆς σημασίας τῆς ἐξέγερσης αὐτῆς, τόνιζε ὅτι ἦταν «προσπάθεια σχηματισμοῦ *πυρήνα ἑνός ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ*» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 339). — *3.*

8 «*Προλετάρι*» — παράνομη μπολσεβίκικη βδομαδιάτικη ἐφημερίδα. Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἱδρύθηκε μέ ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου τοῦ κόμματος. Μέ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος στίς 27 τοῦ Ἀπρίλη (10 τοῦ Μάη) 1905 διευθυντής τοῦ ΚΟ ὁρίστηκε ὁ Β. Ι. Λένιν. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τίς 14 (27) τοῦ Μάη ὥς τίς 12 (25) τοῦ Νοέμβρη 1905. Βγῆκαν 26 φύλλα. Ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» συνέχιζε τή γραμμή τῆς παλιᾶς, τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα» καί διατήρησε πλήρη τή συνέχεια μέ τήν μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Βπεριόντ».

Ὁ Λένιν ἔγραψε στήν ἐφημερίδα 90 περίπου ἄρθρα καί σημειώματα. Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν καθόριζαν τήν πολιτική φυσιογνωμία τῆς ἐφημερίδας, τό ἰδεολογικό περιεχόμενο καί τήν μπολσεβίκικη κατεύθυνσή της. Ὁ Λένιν ἔκανε τεράστια δουλειά σάν καθοδηγητής καί συντάκτης τῆς ἐφημερίδας. Οἱ ἐπεμβάσεις του στή διόρθωση τῶν κειμένων προσέδιδαν στό δημοσιευόμενο ὑλικό μεγάλη συνέπεια ἀρχῶν, κομματικότητα, ἀκρίβεια καί σαφήνεια στήν τοποθέτηση σπουδαιότατων θεωρητικῶν προβλημάτων καί στό φώτισμα τῶν ζητημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Στή δουλειά τῆς σύνταξης συμμετεῖχαν μόνιμα οἱ Β. Β. Βορόβσκι, Α. Β. Λουνατσάρσκι, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι. Σοβαρή δουλειά στή σύνταξη ἔκαναν ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, ἡ Β. Μ. Βελίτσκινα καί ὁ Β. Α. Καρπίνσκι. Ἡ ἐφημερίδα συνδεόταν στενά μέ τό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Ἀπό τίς στῆλες της δημοσιεύονταν ἄρθρα καί σημειώματα ἐργατῶν πού ἔπαιρναν ἄμεσα μέρος στό ἐπαναστατικό κίνημα. Ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς, ὁ Σ. Ι. Γκοῦσεφ καί ἡ Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα ὀργάνωναν τή συγκέντρωση ἀνταποκρίσεων ἀπό τά διάφορα μέρη καί τήν ἀποστολή τους στή Γενεύη. Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια καί ἡ Λ. Α. Φωτίεβα κρατοῦσαν τήν ἀλληλογραφία τῆς σύνταξης μέ τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις καί τούς ἀναγνῶστες.

Ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» ἔπαιρνε ἀμέσως θέση σ' ὅλα τά σημαντικά γεγονότα τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, ἔκανε ἀδυσώπητη πάλη ἐνάντια στούς μενσεβίκους καί στά ἄλλα οπορτουνιστικά, ἀναθεωρητικά στοιχεῖα.

Ἡ ἐφημερίδα ἔκανε σοβαρή δουλειά γιά τήν προπαγάνδιση τῶν ἀποφάσεων τοῦ III συνεδρίου τοῦ κόμματος καί ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στήν ὀργανωτική καί ἰδεολογική συσπείρωση τῶν μπολσεβίκων. Ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» ἦταν τό μόνο ὄργανο τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας πού ὑπεράσπιζε μέ συνέπεια τόν ἐπαναστατικό μαρξισμό, ἐπεξεργαζόταν ὅλα τά βασικά προβλήματα τῆς ἐπανάστασης πού διαδραματιζόταν στή Ρωσία. Φωτίζοντας ἀπ' ὅλες τίς πλευρές τά γεγονότα τοῦ 1905, ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» ξεσήκωνε τίς πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων στήν πάλη γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» ἀσκοῦσε μεγάλη ἐπίδραση στίς τοπικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Ὁρισμένα ἄρθρα τοῦ Λένιν ἀπό τήν ἐφημερίδα «Προλετάρι» τά ἀναδημοσίευαν οἱ τοπικές μπολσεβίκικες ἐφημερίδες καί τά κυκλοφοροῦσαν σέ φυλλάδια.

Στίς ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1905, μετά τήν ἀναχώρηση τοῦ Λένιν γιά τή Ρωσία, ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας σταμάτησε. Τά τελευταῖα δυό φύλλα (25 καί 26) βγῆκαν μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Β. Β. Βορόβσκι, ὅμως καί γι' αὐτά ὁ Λένιν εἶχε γράψει κάμποσα ἄρθρα, πού δημοσιεύτηκαν ὅταν πιά εἶχε φύγει ἀπό τή Γενεύη. — *3.*

4 *Σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες* (ἐσέροι) — μικροαστικό κόμμα τῆς Ρωσίας. Σχηματίστηκε στά τέλη τοῦ 1901 μέ ἀρχές τοῦ 1902, μέ τή συνένωση διαφόρων ναροντνικιστικῶν ὁμάδων καί ὁμίλων («Ἕνωση σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν», «Κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν» κ. ἄ.). Ἐπίσημα ὄργανά του ἔγιναν ἡ ἐφημερίδα «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια» (1900–1905) καί τό περιοδικό «Βέστνικ Ρούσκοϊ Ρεβολιούτσιι» (1901–1905). Οἱ ἐσέροι δέν ἔβλεπαν τίς ταξικές διαφορές ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στό μικροϊδιοκτήτη, συγκάλυπταν τόν ταξικό χωρισμό τῆς ἀγροτιᾶς σέ στρώματα καί τίς ἀντιθέσεις στούς κόλπους της, ἀρνοῦνταν τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση. Οἱ ἀπόψεις τῶν ἐσέρων ἦταν ἕνα ἐκλεκτικό κράμα ἰδεῶν τοῦ ναροντνικισμοῦ καί τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ· οἱ ἐσέροι προσπαθοῦσαν, σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ Λένιν, νά διορθώσουν τά «κουσούρια τοῦ ναροντνικισμοῦ μέ τά μπαλώματα τῆς ὀπορτουνιστικῆς „κριτικῆς" τοῦ μαρξισμοῦ, κριτικῆς πού εἶναι σήμερα τῆς μόδας» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 285 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 286]). Ἡ τακτική τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας, πού οἱ ἐσέροι τήν προπαγάνδιζαν σά βασική μέθοδο πάλης κατά τῆς ἀπολυταρχίας, προξενοῦσε μεγάλη ζημιά στό ἐπαναστατικό κίνημα, δυσκόλευε τήν ὀργάνωση τῶν μαζῶν γιά τήν ἐπαναστατική πάλη.

Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων πρόβλεπε τήν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς καί τό πέρασμά της στή διάθεση τῶν κοινοτήτων, τήν ἐφαρμογή τῆς «ἀρχῆς τῆς ἐργασίας» καί τῆς «ἐξισωτικῆς» γαιοκτησίας, καθώς καί τήν ἀνάπτυξη τῶν συνεταιρισμῶν. Στό πρόγραμμα αὐτό, πού οἱ ἐσέροι τό ὀνόμαζαν «σοσιαλιστικοποίηση τῆς γῆς», στήν πραγματικότητα δέν ὑπῆρχε τίποτε τό σοσιαλιστικό. Ἀναλύοντας τό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων, ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι ἡ διατήρηση τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς καί τοῦ ἀτομικοῦ νοικοκυριοῦ στήν κοινή γῆ δέν ἐξαλείφει τήν κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου καί δέν ἀπαλλάσσει τούς ἐργαζόμενους ἀγρότες ἀπό τήν ἐκμετάλλευση καί τήν οἰκονομική καταστροφή· στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ οὔτε ὁ συνεταιρισμός μπορεῖ νά εἶναι μέσο σωτηρίας γιά τούς μικρούς ἀγρότες, γιατί συντελεῖ στόν πλουτισμό τῆς ἀγροτικῆς ἀστικῆς τάξης. Ταυτόχρονα

ὁ Λένιν σημείωνε ὅτι τό αἴτημα τῆς ἐξισωτικῆς γαιοχρησίας, ἐνῶ δέν ἦταν σοσιαλιστικό, εἶχε ἱστορικά προοδευτικό ἐπαναστατικό-δημοκρατικό χαρακτήρα, γιατί στρεφόταν ἐνάντια στήν ἀντιδραστική τσιφλικάδικη γαιοκτησία.

Τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων ξεσκέπαζε τίς προσπάθειες τῶν ἐσέρων νά προσποιοῦνται τούς σοσιαλιστές, ἔκανε ἐπίμονη πάλη κατά τῶν ἐσέρων γιά νά κερδίσει τήν ἐπιρροή πάνω στήν ἀγροτιά, ἀπέδειχνε ὅτι ἡ τακτική τους τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας ἦταν ἐπιζήμια γιά τό ἐργατικό κίνημα. Ταυτόχρονα οἱ μπολσεβίκοι, κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες, ἔκλειναν προσωρινές συμφωνίες μέ τούς ἐσέρους γιά τήν πάλη κατά τοῦ τσαρισμοῦ.

Ἡ ταξική ἀνομοιογένεια τῆς ἀγροτιᾶς καθόρισε τήν πολιτική καί ἰδεολογική ἀστάθεια καί τήν ὀργανωτική διασπορά τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων, τίς συνεχεῖς ταλαντεύσεις τους ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί στό προλεταριάτο. Ἤδη στά χρόνια τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀποσπάστηκαν ἀπό τό κόμμα τῶν ἐσέρων ἡ δεξιά πτέρυγα, πού σχημάτισε τό νόμιμο «Λαϊκό-σοσιαλιστικό κόμμα ἐργασίας» (ἐνέσοι), συγγενικό ὡς πρός τίς ἀπόψεις του μέ τούς καντέτους, καί ἡ ἀριστερή πτέρυγα, πού δημιούργησε τή μισοαναρχική ἕνωση τῶν «μαξιμαλιστῶν». Στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν τό κόμμα τῶν ἐσέρων βρισκόταν σέ πλήρη ἰδεολογική καί ὀργανωτική ἀποσύνθεση. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ πλειοψηφία τῶν ἐσέρων ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις.

Μετά τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη 1917 οἱ ἐσέροι, μαζί μέ τούς μενσεβίκους καί τούς καντέτους, ἀποτελοῦσαν τό κύριο στήριγμα τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστικοτσιφλικάδικης Προσωρινῆς κυβέρνησης καί οἱ ἡγέτες τοῦ κόμματος (Κέρενσκι, Αὐξέντιεφ, Τσερνόφ) συμμετεῖχαν σ᾽ αὐτήν. Τό κόμμα τῶν ἐσέρων ἀρνήθηκε νά ὑποστηρίξει τό αἴτημα τῶν ἀγροτῶν γιά τήν κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας, τάχθηκε ὑπέρ τῆς διατήρησης τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας γῆς. Οἱ ἐσέροι ὑπουργοί τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης ἔστελναν καταδιωκτικά ἀποσπάσματα ἐναντίον τῶν ἀγροτῶν πού καταλάμβαναν τσιφλικάδικη γῆ.

Στά τέλη τοῦ Νοέμβρη 1917 ἡ ἀριστερή πτέρυγα τῶν ἐσέρων δημιούργησε τό ἀνεξάρτητο κόμμα τῶν ἀριστερῶν ἐσέρων. Οἱ ἀριστεροί ἐσέροι, προσπαθώντας νά διατηρήσουν τήν ἐπιρροή τους στίς ἀγροτικές μάζες, ἀναγνώρισαν τυπικά τή Σοβιετική ἐξουσία καί ἦρθαν σέ συμφωνία μέ τούς μπολσεβίκους, γρήγορα ὅμως πῆραν τό δρόμο τῆς πάλης ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου οἱ ἐσέροι ἔκαναν ἀντεπαναστατική ὑπονομευτική δουλειά, ὑποστήριζαν ἐνεργά τούς ἐπιδρομεῖς καί τούς λευκοφρουρίτες στρατηγούς, ἔπαιρναν μέρος σέ ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες, ὀργάνωναν τρομοκρατικές πράξεις ἐνάντια στά στελέχη τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους καί τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ὅταν τέλειωσε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, οἱ ἐσέροι ἐξακολούθησαν τήν ἐχθρική δράση τους ἐναντίον τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους τόσο στό ἐσωτερικό τῆς χώρας ὅσο καί στό στρατόπεδο τῶν λευκοφρουριτῶν φυγάδων στό ἐξωτερικό. — *4.*

5 «*Ὀσβομποζντένιγε*» («Ἀπελευθέρωση»)—δεκαπενθήμερο περιοδικό, πού ἔβγαινε στό ἐξωτερικό ἀπό τίς 18 τοῦ Ἰούνη (1 τοῦ Ἰούλη) 1902 ὥς τίς

5 (18) τοῦ Ὀχτώβρη 1905 μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Π. Μπ. Στροῦβε. Τό περιοδικό ἦταν ὄργανο τῆς ρωσικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης καί ἀκολουθοῦσε μέ συνέπεια τίς ἰδέες τοῦ μετριοπαθοῦς-μοναρχικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Τό 1903 γύρω ἀπό τό περιοδικό σχηματίστηκε (καί τό Γενάρη τοῦ 1904 πῆρε τελειωτική μορφή) ἡ «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης», πού διατηρήθηκε ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Οἱ «ὀσβομποζντέντσι» μαζί μέ τούς συνταγματικούς ζέμτσι ἀποτέλεσαν τόν πυρήνα τοῦ κυριότερου κόμματος τῆς φιλελεύθερης-μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας, τοῦ συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος (τῶν καντέτων), πού ἱδρύθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. — *5.*

6 *Τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ* ἔγινε στό Λονδίνο ἀπό τίς 12 ὥς τίς 27 τοῦ Ἀπρίλη (25 τοῦ Ἀπρίλη–10 τοῦ Μάη) 1905. Προετοιμάστηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους καί οἱ ἐργασίες του διεξήχθηκαν κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν. Οἱ μενσεβίκοι ἀρνήθηκαν νά πάρουν μέρος στό συνέδριο καί συγκάλεσαν δική τους συνδιάσκεψη στή Γενεύη.

Στό συνέδριο παραβρέθηκαν 38 ἀντιπρόσωποι: 24 μέ θετική ψῆφο καί 14 μέ συμβουλευτική. Μέ θετική ψῆφο παραβρέθηκαν ἀντιπρόσωποι ἀπό 21 ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πετρούπολης, Μόσχας, Τβέρ, Ρίγας, Βόρειας περιοχῆς, Τούλας, Νίζνι Νόβγκοροντ, Οὐραλίων, Σαμάρας, Σαράτοφ, Ἕνωσης Καυκάσου (ἐπιτροπές Μπακοῦ, Βατούμ, Ἰμερέτινο-Μινγκρελίας, Τιφλίδας), Βορόνεζ, Νικολάγεφ, Ὀδησσοῦ, Πολέσιε, Βορειοδυτικῆς περιοχῆς, Κούρσκ, Ὀριόλ). Ὁ Λένιν ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπιτροπῆς Ὀδησσοῦ. Μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων ἦταν ὁ Β. Β. Βορόβσκι, ἡ Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, ὁ Α. Α. Μπογκντάνοφ, ὁ Α. Β. Λουνατσάρσκι, ὁ Μ. Μ. Λιτβίνοφ, ὁ Μ. Γ. Τσχακάγια καί ἄλλοι. Πρόεδρος τοῦ συνεδρίου ἐκλέχτηκε ὁ Λένιν.

Τό συνέδριο ἐξέτασε τά βασικά προβλήματα τῆς ἐπανάστασης πού διαδραματιζόταν στή Ρωσία καί καθόρισε τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ κόμματός του. Στό συνέδριο συζητήθηκαν τά παρακάτω ζητήματα: ἔκθεση τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς· ἔνοπλη ἐξέγερση· στάση ἀπέναντι στήν πολιτική τῆς κυβέρνησης κατά τίς παραμονές τῆς ἐπανάστασης· προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση· στάση ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα· καταστατικό τοῦ κόμματος· στάση ἀπέναντι στό τμῆμα τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἀποσχίστηκε· στάση ἀπέναντι στίς ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις· στάση ἀπέναντι στούς φιλελεύθερους· πρακτικές συμφωνίες μέ τούς ἐσέρους· προπαγάνδα καί ζύμωση· λογοδοσία τῆς ΚΕ καί ἐκθέσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν καί ἄλλα.

Γιά ὅλα τά βασικά προβλήματα πού συζητήθηκαν στό συνέδριο ὁ Λένιν ἔγραψε σχέδια ἀποφάσεων. Εἰσηγήθηκε στό συνέδριο τό πρόβλημα τῆς συμμετοχῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί τήν ἀπόφαση γιά ὑποστήριξη τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος· μίλησε γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση, γιά τή στάση ἀπέναντι στήν τακτική τῆς κυβέρνησης κατά τίς παραμονές τῆς ἐπανάστασης, γιά τίς σχέσεις ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί στούς διανοουμένους τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων, γιά τό καταστατικό τοῦ κόμματος, πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕ καί γιά ἄλλα ζητήματα. Τό συνέδριο χάραξε τό στρατηγικό σχέδιο τοῦ κόμματος στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση· τό σχέδιο καθόριζε ὅτι τό προλεταριάτο θά εἶναι ὁ ἡγέτης, ὁ καθοδηγητής τῆς ἐπανάστασης καί σέ συμμαχία

μέ τήν άγροτιά, άπομονώνοντας τήν άστική τάξη, θά παλαίψει γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης, δηλ. γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας καί τήν ἐγκαθίδρυση λαοκρατικῆς δημοκρατίας, γιά τήν ἐξάλειψη ὅλων τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας. Τό συνέδριο, ξεκινώντας ἀπό τό στρατηγικό αὐτό σχέδιο, καθόρισε τήν τακτική τοῦ κόμματος. Τό συνέδριο καθόρισε σάν κύριο καί ἐπεῖγον καθῆκον τοῦ κόμματος τήν ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης: Μέ τή νίκη τῆς ἔνοπλης λαϊκῆς ἐξέγερσης, τόνισε τό συνέδριο, πρέπει νά δημιουργηθεῖ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, πού θά τσακίσει τήν ἀντίσταση τῆς ἀντεπανάστασης, θά ἐφαρμόσει τό πρόγραμμα μίνιμουμ τοῦ ΣΔΕΚΡ, θά προετοιμάσει τίς συνθῆκες γιά τό πέρασμα σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική.

Τό συνέδριο ἐπανεξέτασε τό καταστατικό τοῦ κόμματος· ψήφισε τήν πρώτη παράγραφο τοῦ καταστατικοῦ γιά τό ποιός μπορεῖ νά εἶναι μέλος τοῦ κόμματος, σύμφωνα μέ τή διατύπωση τοῦ Λένιν· κατάργησε τό σύστημα τῶν δυό κέντρων (ΚΕ καί ΚΟ) στό κόμμα καί δημιούργησε ἑνιαῖο κομματικό καθοδηγητικό κέντρο — τήν Κεντρική Ἐπιτροπή· καθόρισε μέ ἀκρίβεια τά δικαιώματα τῆς ΚΕ καί τίς σχέσεις της μέ τίς τοπικές ἐπιτροπές.

Τό συνέδριο καταδίκασε τίς ἐνέργειες τῶν μενσεβίκων, τόν ὀπορτουνισμό τους στά ὀργανωτικά ζητήματα καί στά ζητήματα τακτικῆς. Ἐπειδή ἡ «Ἴσκρα» εἶχε πέσει στά χέρια τῶν μενσεβίκων καί ἀκολουθοῦσε ὀπορτουνιστική γραμμή, τό III συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀνέθεσε στήν ΚΕ νά δημιουργήσει καινούργιο Κεντρικό Ὄργανο — τήν ἐφημερίδα «Προλετάρι». Διευθυντής τῆς «Προλετάρι» ὁρίστηκε ἀπό τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ στίς 27 τοῦ Ἀπρίλη (10 τοῦ Μάη) 1905 ὁ Β. Ι. Λένιν.

Τό III συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ εἶχε τεράστια ἱστορική σημασία. Ἦταν τό πρῶτο μπολσεβίκικο συνέδριο. Τό συνέδριο ἐξόπλισε τό κόμμα καί τήν ἐργατική τάξη μέ μαχητικό πρόγραμμα πάλης γιά τή νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Γιά τίς ἐργασίες καί τή σημασία τοῦ III συνεδρίου τοῦ κόμματος βλ. τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τό τρίτο συνέδριο» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 214 - 221). Ὁ Λένιν στό βιβλίο του «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ἀπέδειξε τήν ὀρθότητα τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1 - 132). — *5*.

7 Πρόκειται γιά τή μενσεβίκικη «Ἴσκρα». Τό II συνέδριο τοῦ κόμματος εἶχε ὁρίσει συντακτική ἐπιτροπή τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ κόμματος ἀπό τούς Β. Ι. Λένιν, Γ. Β. Πλεχάνοφ καί Λ. Μάρτοφ. Ὡστόσο ὁ μενσεβίκος Μάρτοφ, παρά τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου, ἀρνήθηκε νά πάρει μέρος στή συντακτική ἐπιτροπή χωρίς τούς παλιούς συντάκτες-μενσεβίκους (Π. Μπ. Ἀξελρόντ, Α. Ν. Πότρεσοφ καί Β. Ι. Ζασούλιτς), πού δέν εἶχαν ἐκλεγεῖ ἀπό τό συνέδριο, καί τά φύλλα τῆς «Ἴσκρα» 46–51 βγῆκαν μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Λένιν καί τοῦ Πλεχάνοφ. Ἀργότερα ὁ Πλεχάνοφ πέρασε στίς θέσεις τοῦ μενσεβικισμοῦ καί ἀξίωσε νά μποῦν στή συντακτική ἐπιτροπή οἱ παλιοί συντάκτες-μενσεβίκοι πού τούς εἶχε ἀπορρίψει τό συνέδριο. Ὁ Λένιν δέν μποροῦσε νά τό δεχτεῖ αὐτό καί στίς 19 τοῦ Ὀχτώβρη (1 τοῦ Νοέμβρη) 1903 ἀποχώρησε ἀπό τή σύνταξη τῆς «Ἴσκρα». Μπῆκε μέ πρόσληψη στήν ΚΕ καί ἀπό κεῖ ἄνοιξε μέτωπο πάλης ἐνάντια στούς ὀπορτουνιστές-μενσεβίκους. Τό φύλλο 52 τῆς «Ἴσκρα» βγῆκε μέ συντάκτη μόνο τόν Πλεχάνοφ καί στίς

13 (26) τοῦ Νοέμβρη 1903 ὁ Πλεχάνοφ, παραβιάζοντας αὐθαίρετα τή θέληση τοῦ II συνεδρίου τοῦ κόμματος, προσέλαβε μόνος του στή σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» τούς πρώην συντάκτες-μενσεβίκους Ἀξελρόντ, Πότρεσοφ καί Ζασούλιτς. Ἡ «Ἴσκρα» ἀπό τό 52ο φύλλο της κι ὕστερα ἔπαψε νά εἶναι τό μαχητικό ὄργανο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. Οἱ μενσεβίκοι τή μετέτρεψαν σέ ὄργανο πάλης κατά τοῦ μαρξισμοῦ, κατά τοῦ κόμματος, σέ βῆμα προπαγάνδισης τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Ἡ καινούργια, ἡ μενσεβίκικη «Ἴσκρα» ὑπέσκαπτε τίς βάσεις τῆς κομματικότητας: ἡ ἀπαίτηση τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπλήρωσης τῶν κομματικῶν ἀποφάσεων χαρακτηριζόταν «γραφειοκρατία» καί «τυπολατρεία», ἡ ὑποταγή τῆς μειοψηφίας στήν πλειοψηφία θεωροῦνταν «βίαιη μηχανική» καταπίεση τῆς θέλησης καί τῆς ἐλευθερίας τοῦ μέλους τοῦ κόμματος, ἡ κομματική πειθαρχία ἀποκαλοῦνταν «δουλοπαροικία». Οἱ μενσεβίκοι τραβοῦσαν τό κόμμα πρός τά πίσω, στήν ὀργανωτική κατάτμηση καί διάλυση, στό καθεστώς τῶν ὁμίλων καί τοῦ χειροτεχνικοῦ τρόπου δουλειᾶς. — *5.*

[8] *Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης τῶν μενσεβίκων* ἔγινε ταυτόχρονα μέ τό III συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ τόν Ἀπρίλη τοῦ 1905. Ἐπειδή οἱ ἀντιπρόσωποι πού πῆραν μέρος ἦταν λίγοι (παραβρέθηκαν ἀντιπρόσωποι ἀπό 9 μόνο ἐπιτροπές) οἱ μενσεβίκοι χαρακτήρισαν τή σύσκεψή τους διάσκεψη κομματικῶν στελεχῶν.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης ἔδειξαν ὅτι οἱ μενσεβίκοι δέν ἔβαλαν μπροστά τους τό καθῆκον τῆς παραπέρα ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης. Ἀρνοῦνταν τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση καί τήν πολιτική τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀγροτιά. Καθοδηγητή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης θεωροῦσαν τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, πού στά χέρια της θά ἔπρεπε νά περάσει ἡ ἐξουσία μετά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης. Οἱ μενσεβίκοι ἀπέρριπταν τήν ἀνάγκη τοῦ σχηματισμοῦ προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης καί συμμετοχῆς σ' αὐτήν ἐκπροσώπων τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Στίς ἀποφάσεις της γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση ἡ συνδιάσκεψη δέν καθόρισε τά πρακτικά καθήκοντα πού στέκονται μπροστά στό προλεταριάτο ἀναφορικά μέ τήν ἐξέγερση, ἐπειδή εἶχε τή γνώμη ὅτι τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου δέν πρέπει νά ἀσχολεῖται μέ τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης, γιατί αὐτό μπορεῖ νά φοβίσει καί νά ἀπομακρύνει τήν ἀστική τάξη. Ἡ συνδιάσκεψη τάχθηκε ἐνάντια στή συμμετοχή τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Δέν ἔβαλε τό καθῆκον ὀργάνωσης ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἀγροτῶν γιά νά ἀποσπάσουν τήν τσιφλικάδικη γῆ· ἡ λύση τοῦ προβλήματος τῆς γῆς παραπεμπόταν στή μελλοντική συντακτική συνέλευση. Ἡ συνδιάσκεψη κατάργησε τό καταστατικό τοῦ κόμματος πού εἶχε ψηφιστεῖ στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Οἱ ἀποφάσεις της πάνω στό ὀργανωτικό ζήτημα, πού διατυπώθηκαν στό «ὀργανωτικό καταστατικό», τραβοῦσαν τό κόμμα πιό πίσω ἀπό τό II συνέδριο, πρός τήν ὀργανωτική διασπορά καί τό καθεστώς τῶν ὁμίλων. Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γενεύης ἔδειχναν ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἀφόπλιζαν ἰδεολογικά καί ὀργανωτικά τήν ἐργατική τάξη, καλλιεργώντας μέσα της τό πνεῦμα τοῦ ρεφορμισμοῦ καί τῆς προσαρμογῆς στήν τακτική τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ἦταν οἱ φορεῖς τῆς ἀστικῆς ἐπιρροῆς στήν ἐργατική τάξη. Ἡ τακτική τους, ὅπως τόνιζε ὁ Λένιν, ἦταν τακτική «τῆς προδοσίας τῆς ἐπανάστασης,

τῆς μετατροπῆς τοῦ προλεταριάτου σέ ἀξιοθρήνητο λακέ τῶν ἀστικῶν τάξεων» (σέ τοῦτο τόν τόμο,. σελ. 84). Στό ἄρθρο «Τό τρίτο βῆμα πρός τά πίσω» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 319-329), στό ἔργο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση», στόν «Πρόλογο τῆς μπροσούρας "Οἱ ἐργάτες γιά τή διάσπαση τοῦ κόμματος"», πού δημοσιεύονται σέ τοῦτο τόν τόμο, καί σέ ἄλλα ἔργα ὁ Β. Ι. Λένιν ξεσκέπασε τόν ὀπορτουνιστικό χαρακτήρα τῶν ἀποφάσεων τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γενεύης καί τίς ὑπέβαλε σέ ἐξουθενωτική κριτική.—*6*.

9 *Ἐπιτροπή Μπουλίγκιν* — εἰδική σύσκεψη πού συγκλήθηκε μέ τό τσαρικό διάταγμα τῆς 18 τοῦ Φλεβάρη (3 τοῦ Μάρτη) 1905 ὑπό τήν προεδρία τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν Α. Γ. Μπουλίγκιν. Ἀποτελέστηκε ἀπό μεγάλους τσιφλικάδες, ἐκπροσώπους τῶν ἀντιδραστικῶν εὐγενῶν. Ἡ σύσκεψη ἔπρεπε νά ἑτοιμάσει τό νόμο γιά τή σύγκληση τῆς Κρατικῆς δούμας, παράλληλα ὅμως τό διάταγμα καί τό τσαρικό διάγγελμα πού δημοσιεύτηκε ταυτόχρονα ἔβαζαν τό καθῆκον νά διατηρηθεῖ στό ἀκέραιο τό ἀπαρασάλευτο τῶν ὑπαρχόντων νόμων καί νά ἐνισχυθεῖ μέ κάθε τρόπο ἡ τσαρική ἀπολυταρχία.

Ὕστερα ἀπό μιά σειρά συσκέψεις στό Πετερχόφ, πού ἔγιναν ὑπό τήν προεδρία τοῦ τσάρου, στίς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου δημοσιεύτηκε τό διάγγελμα τοῦ τσάρου, ὁ νόμος γιά τήν ἵδρυση Κρατικῆς δούμας καί ὁ σχετικός ἐκλογικός νόμος. Ἐκλογικά δικαιώματα γιά τίς ἐκλογές τῆς Δούμας αὐτῆς δόθηκαν μόνο στούς τσιφλικάδες, στούς κεφαλαιοκράτες καί σ' ἕνα μικρό ἀριθμό ἀγροτῶν-νοικοκυρέων. Ἀπό τίς 412 βουλευτικές ἕδρες πού καθόριζε ὁ νόμος, οἱ ἀγρότες ἔπαιρναν ὅλο κι ὅλο 51 ἕδρες. Ἡ Κρατική δούμα δέν εἶχε δικαίωμα νά ψηφίζει νόμους· μποροῦσε μόνο νά συζητάει ὁρισμένα ζητήματα σά συμβουλευτικό ὄργανο τοῦ τσάρου. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, ἔγραφε ὅτι ἀποτελεῖ τόν «πιό ξετσίπωτο χλευασμό τῆς „λαικῆς ἀντιπροσώπευσης“» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 183).

Οἱ μπολσεβίκοι καλοῦσαν τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες σέ ἐνεργό ἀποχή ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, συγκεντρώνοντας ὅλη τή διαφωτιστική ἐκστρατεία γύρω ἀπό τά συνθήματα: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Οἱ μενσεβίκοι πίστευαν ὅτι μποροῦν νά πάρουν μέρος στίς ἐκλογές τῆς Δούμας καί τάσσονταν ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη.

Ἡ καμπάνια τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν χρησιμοποιήθηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους γιά νά κινητοποιήσουν ὅλες τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις, γιά νά κάνουν μαζικές πολιτικές ἀπεργίες καί νά προετοιμάσουν τήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν δέν ἔγιναν καί ἡ κυβέρνηση δέν κατάφερε νά τή συγκαλέσει. Ἡ αὐξανόμενη ἄνοδος τῆς ἐπανάστασης καί ἡ Ὀχτωβριανή πολιτική ἀπεργία τή σάρωσαν. Γιά τό ζήτημα τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν βλ. τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Παζαρεύουν τό σύνταγμα», «Ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί ἡ ἐξέγερση», «„Ἡ ἑνότητα τοῦ τσάρου μέ τό λαό καί τοῦ λαοῦ μέ τόν τσάρο“», «Στήν οὐρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης ἤ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς;» καί ἄλλα (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 69 - 73· σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 167 - 175, 180 - 189, 197 - 209). — *8*.

[10] *Συνταγματικό-δημοκρατικό κόμμα* (καντέτοι) — κύριο κόμμα τῆς φιλελεύθερης μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης στή Ρωσία. Τό κόμμα τῶν καντέτων δημιουργήθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905· ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀπό τσιφλικάδες παράγοντες τῶν ζέμστβο καί ἀπό ἀστούς διανοουμένους. Ἐπιφανεῖς παράγοντες τῶν καντέτων ἦταν οἱ: Π. Ν. Μιλιουκόφ, Σ. Α. Μούρομτσεφ, Β. Α. Μακλάκοφ, Α. Ι. Σινγκάρεφ, Π. Μπ. Στροῦβε, Φ. Ι. Ροντίτσεφ καί ἄλλοι. Γιά νά ἐξαπατήσουν τίς ἐργαζόμενες μάζες οἱ καντέτοι οἰκειοποιήθηκαν τόν ἀπατηλό τίτλο «Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας», στήν πραγματικότητα ὅμως δέν προχωροῦσαν πέρα ἀπό τό αἴτημα τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας. Οἱ καντέτοι ἔβαζαν σάν κύριο σκοπό τους τήν καταπολέμηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί ἐπιδίωκαν νά μοιραστοῦν τήν ἐξουσία μέ τόν τσάρο καί τούς τσιφλικάδες-ἀφέντες δουλοπαροίκων. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου οἱ καντέτοι ὑποστήριξαν ἐνεργά τήν κατακτητική ἐξωτερική πολιτική τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη προσπάθησαν νά σώσουν τή μοναρχία. Κατέχοντας ἡγετική θέση στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση, οἱ καντέτοι ἀκολουθοῦσαν ἀντιλαϊκή, ἀντεπαναστατική πολιτική, ἀρεστή στούς ἀμερικανούς, ἄγγλους καί γάλλους ἰμπεριαλιστές. Μετά τή νίκη τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης οἱ καντέτοι ἦταν ἀδιάλλακτοι ἐχθροί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, πῆραν μέρος σ' ὅλες τίς ἔνοπλες ἀντεπαναστατικές ἐνέργειες καί ἐκστρατεῖες τῶν ἐπιδρομέων. Μετά τή συντριβή τῶν ἐπιδρομέων καί τῶν λευκοφρουριτῶν, οἱ καντέτοι ἔφυγαν στό ἐξωτερικό καί ἀπό κεῖ συνέχισαν τήν ἀντισοβιετική καί ἀντεπαναστατική δράση τους. — *8.*

[11] *Μιλλερανισμός* — ὀπορτουνιστικό ρεῦμα, πού ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπό τό ὄνομα τοῦ γάλλου σοσιαλιστῆ ρεφορμιστῆ Μιλλεράν Α.Ε., ὁ ὁποῖος τό 1899 πῆρε μέρος στήν ἀντιδραστική ἀστική κυβέρνηση τῆς Γαλλίας σάν ὑπουργός τοῦ Ἐμπορίου. Ἡ συμμετοχή τοῦ Μιλλεράν στήν ἀστική κυβέρνηση ἦταν μιά καθαρή ἔκφραση τῆς πολιτικῆς τῆς ταξικῆς συνεργασίας τῶν ὀπορτουνιστῶν ἡγετῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τήν ἀστική τάξη, παραίτησή τους ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη, προδοσία τῶν συμφερόντων τῶν ἐργαζομένων τάξεων. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τό μιλλερανισμό σάν ἀναθεωρητισμό καί ἀποστασία, τόνιζε ὅτι οἱ σοσιαλρεφορμιστές, παίρνοντας μέρος στήν ἀστική κυβέρνηση, γίνονται ὁπωσδήποτε ἀνδρείκελα, προκάλυμμα γιά τούς κεφαλαιοκράτες, ὄργανα ἐξαπάτησης τῶν μαζῶν ἀπομέρους τῆς κυβέρνησης αὐτῆς. — *17.*

[12] «*Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου*» («Neue Rheinische Zeitung»)· ἔβγαινε καθημερινά στήν Κολωνία μέ διευθυντή τόν Κ. Μάρξ, ἀπό τήν 1 τοῦ Ἰούνη 1848 ὥς τίς 19 τοῦ Μάη 1849. Στή σύνταξη ἀνῆκαν οἱ Φ. Ἔνγκελς, Β. Βόλφ, Γ. Βέερτ, Φ. Βόλφ, Ε. Ντρόνκε, Φ. Φράιλιγκραντ καί Γ. Μπύργκερς.

Ἡ ἐφημερίδα ἦταν μαχητικό ὄργανο τῆς προλεταριακῆς πτέρυγας τῆς δημοκρατίας κι ἔπαιξε ρόλο δασκάλου τῶν λαϊκῶν μαζῶν, τίς ξε-

σήκωνε στήν πάλη ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση. Τά κύρια ἄρθρα, πού καθόριζαν τή θέση τῆς ἐφημερίδας στά σοβαρότερα προβλήματα τῆς γερμανικῆς καί τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπανάστασης, γράφονταν κατά κανόνα ἀπό τόν Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς.

Ἡ ἀποφασιστική καί ἀδιάλλακτη θέση τῆς «Νέας Ἐφημερίδας τοῦ Ρήνου», ὁ μαχητικός διεθνισμός της, ἡ ἐμφάνιση στίς στῆλες της πολιτικῶν ἀποκαλύψεων πού στρέφονταν ἐνάντια στήν πρωσσική κυβέρνηση καί ἐνάντια στίς τοπικές ἀρχές τῆς Κολωνίας, ὅλα αὐτά ἀπό τούς πρώτους κιόλας μῆνες τῆς ζωῆς τῆς ἐφημερίδας προκάλεσαν τόν κατατρεγμό της ἀπό τό φεουδαρχικό-μοναρχικό καί τό φιλελεύθερο-ἀστικό τύπο, καθώς καί τίς διώξεις ἀπομέρους τῆς κυβέρνησης, πού ἐντάθηκαν ἰδιαίτερα μετά τό ἀντεπαναστατικό πραξικόπημα στήν Πρωσσία.

Παρ' ὅλους τούς διωγμούς καί τά ἀστυνομικά ἐμπόδια, ἡ «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» ὑπεράσπιζε θαρραλέα τά συμφέροντα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας, τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου. Τό Μάη τοῦ 1849, σέ συνθῆκες γενικῆς ἐπίθεσης τῆς ἀντεπανάστασης, ἡ πρωσσική κυβέρνηση, ἐκμεταλλευόμενη τό γεγονός ὅτι ὁ Μάρξ δέν εἶχε ἀποκτήσει τήν πρωσσική ὑπηκοότητα, ἔβγαλε διαταγή γιά ἀπέλασή του ἀπό τήν Πρωσσία. Ἡ ἀπέλαση τοῦ Μάρξ καί οἱ διωγμοί ἐνάντια στούς ἄλλους συντάκτες τῆς «Νέας Ἐφημερίδας τοῦ Ρήνου» ἔγιναν αἰτία νά διακοπεῖ ἡ ἔκδοσή της. Τό τελευταῖο, 301ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας, τυπωμένο μέ κόκκινη μελάνη, βγῆκε στίς 19 τοῦ Μάη 1849. Στό ἀποχαιρετιστήριο μήνυμά τους πρός τούς ἐργάτες οἱ συντάκτες τῆς ἐφημερίδας διακήρυξαν ὅτι «ἡ τελευταία τους λέξη παντοῦ καί πάντοτε θά εἶναι ἡ ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης!». — *20.*

13 «*Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*» («Σοσιαλδημοκράτης») — μενσεβίκικη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στά γεωργιανά στήν Τιφλίδα ἀπό τίς 7 (20) τοῦ Ἀπρίλη ὥς τίς 13 (26) τοῦ Νοέμβρη 1905. Βγῆκαν συνολικά 6 φύλλα. Τήν ἐφημερίδα τή διηύθυνε ὁ ἡγέτης τῶν γεωργιανῶν μενσεβίκων Ν. Ζορντάνιγια.

Τό ἄρθρο «Τό ζέμσκι σομπόρ καί ἡ τακτική μας», πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο 1 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», στίς 7 (20) τοῦ Ἀπρίλη 1905, τό εἶχε γράψει ὁ Ν. Ζορντάνιγια. Ὁ Λένιν ἔκανε κριτική ἀνάλυση τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ στό ἔβδομο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 49 - 54). — *23.*

14 Ὁ Λένιν ὀνομάζει «*σύνταγμα τοῦ Σίποφ*» τό σχέδιο κρατικῆς ὀργάνωσης πού εἶχε ἐκπονήσει ὁ Ντ. Ν. Σίποφ, μετριοπαθής φιλελεύθερος, ἡγέτης τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῶν ζέμτσι. Προσπαθώντας νά περιορίσει τήν ἔκταση τῆς ἐπανάστασης καί ταυτόχρονα νά πετύχει ὁρισμένες παραχωρήσεις ἀπομέρους τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης ὑπέρ τῶν ζέμστβο, ὁ Σίποφ πρότεινε νά δημιουργηθεῖ συμβουλευτικό ἀντιπροσωπευτικό ὄργανο δίπλα στόν τσάρο. Μέ τή συναλλαγή αὐτή οἱ μετριοπαθεῖς φιλελεύθεροι προσπαθοῦσαν νά ἐξαπατήσουν τίς λαϊκές μάζες, νά διατηρήσουν τή μοναρχία καί ταυτόχρονα νά ἐξασφαλίσουν ὁρισμένα πολιτικά δικαιώματα γιά τόν ἑαυτό τους. — *25.*

15 «*Ραύσκαγια Σταρινά*» — («Ρωσικοί παλιοί καιροί») — ἱστορικό περιοδικό, πού ἱδρύθηκε ἀπό τόν Μ. Ι. Σεμέβσκι· ἔβγαινε κάθε μήνα στήν

Πετρούπολη ἀπό τό 1870 ὥς τό 1918. Τό «Ρούσκαγια Σταρινά» δημοσίευσε σέ ἐξέχουσα θέση ἀναμνήσεις, ἡμερολόγια, σημειώματα, γράμματα κρατικῶν παραγόντων τῆς Ρωσίας καί ἐκπροσώπων τοῦ ρωσικοῦ πολιτισμοῦ, καθώς καί διάφορα ντοκουμέντα. — *30.*

16 Πρόκειται γιά τό ἔργο τοῦ Κ. Μάρξ «Θέσεις γιά τόν Φόυερμπαχ» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 3ος, σελ. 1–4). — *31.*

17 «*Ρούσκιγε Βέντομοστι*» («Ρωσικά χρονικά») — ἐφημερίδα· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό 1863 καί ἐξέφραζε τίς ἀπόψεις τῆς μετριοπαθοῦς φιλελεύθερης διανόησης. Στήν περίοδο 1880–1900 συνεργάζονταν στήν ἐφημερίδα οἱ συγγραφεῖς τοῦ δημοκρατικοῦ στρατοπέδου (Β. Γ. Κορολένκο, Μ. Ε. Σαλτικόφ-Στσεντρίν, Γ. Ι. Οὐσπένσκι καί ἄλλοι), δημοσιεύονταν ἔργα τῶν φιλελευθέρων ναρόντνικων. Ἀπό τό 1905 ἡ ἐφημερίδα ἔγινε ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Ὁ Λένιν ἔλεγε ὅτι ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» συνδύαζε μέ ἰδιόμορφο τρόπο «*τό δεξιό* καντετισμό μ' ἕνα ναροντνικιστικό ἐπίχρισμα». (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 111). Τό 1918 ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» κλείστηκε μαζί μέ ἄλλες ἀντεπαναστατικές ἐφημερίδες. — *39.*

18 «*Σίν Ὀτέτσεστβα*» («Παιδί τῆς πατρίδας») — καθημερινή ἐφημερίδα φιλελεύθερων ἀρχῶν, πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1856 ὥς τό 1900 καί ἀπό τίς 18 τοῦ Νοέμβρη (1 τοῦ Δεκέμβρη) 1904 κι ὕστερα. Συνεργάτες τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὀσβομποζντέντσι καί ναρόντνικοι διαφόρων ἀποχρώσεων. Ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Νοέμβρη 1905 ἡ ἐφημερίδα ἔγινε ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων. Στίς 2 (15) τοῦ Δεκέμβρη 1905 ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε. — *39.*

19 «*Νάσα Ζίζν*» («Ἡ ζωή μας») — καθημερινή ἐφημερίδα φιλελεύθερων ἀρχῶν· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη μέ διακοπές ἀπό τίς 6 (19) τοῦ Νοέμβρη 1904 ὥς τίς 11 (24) τοῦ Ἰούλη 1906. — *39.*

20 «*Νάσι Ντνί*» («Οἱ μέρες μας») — καθημερινή ἐφημερίδα φιλελεύθερων ἀρχῶν· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 18 (31) τοῦ Δεκέμβρη 1904 ὥς τίς 5 (18) τοῦ Φλεβάρη 1905· στίς 7 (20) τοῦ Δεκέμβρη 1905 ἡ ἐφημερίδα ἄρχισε νά ἐκδίδεται ξανά, βγῆκαν ὅμως μόνο δυό φύλλα. — *39.*

21 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. «Τό Μανιφέστο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 459). — *39.*

22 «*Ἄνθρωπος σέ θήκη*» — πρόσωπο ἀπό τό ὁμώνυμο διήγημα τοῦ Α. Π. Τσέχοφ. Χρησιμοποιεῖται στή λογοτεχνία γιά τό χαρακτηρισμό ἀποστεωμένων, ξεκομμένων ἀπό τή ζωή ἀνθρώπων, πού φοβοῦνται καθετί τό καινούργιο. — *40.*

23 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναφέρεται στό βιβλίο «Aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle, Herausgegeben von Franz Mehring», Band III, Stuttgart, 1902, S. 211 («Ἀπό τή φιλολογική κληρονομιά τοῦ Κάρλ Μάρξ, τοῦ Φρίντριχ Ἔνγκελς καί

τοῦ Φερδινάνδου Λασσάλ, μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Φράνς Μέρινγκ», τόμ. III, Στουτγάρδη, 1902, σελ. 211). Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἕνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 114. — *46*.

24 Πρόκειται γιά τήν ἀντιπροσωπεία τῶν ζέμτσι πού ἔγινε δεκτή σέ ἀκρόαση ἀπό τόν Νικόλαο Β', στίς 6 (19) τοῦ Ἰούνη 1905· ἡ ἀντιπροσωπεία εἶχε ἐκλεγεῖ ἀπό τή σύσκεψη τῶν ἐκπροσώπων τῶν διοικήσεων τῶν ζέμστβο καί τῶν δημοτικῶν συμβουλίων μέ συμμετοχή προεστῶν τῶν εὐγενῶν, πού ἔγινε στή Μόσχα στίς 24–25 τοῦ Μάη (6–7 τοῦ Ἰούνη) 1905. Ἡ ἀντιπροσωπεία ἐπέδοσε στόν τσάρο ὑπόμνημα μέ τό αἴτημα νά κληθοῦν ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ, γιά νά ἐγκαθιδρύσουν μέ τή συγκατάθεση τοῦ τσάρου ἕνα «ἀνακαινισμένο κρατικό καθεστώς». Τό ὑπόμνημα δέν περιεῖχε οὔτε τό αἴτημα τοῦ γενικοῦ, ἄμεσου καί ἴσου ἐκλογικοῦ δικαιώματος μέ μυστική ψηφοφορία, οὔτε τό αἴτημα ἐγγυήσεων γιά ἐλεύθερες ἐκλογές. Τόν προδοτικό ρόλο τῆς ἀστικῆς τάξης, πού προσπαθοῦσε πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ λαοῦ νά κλείσει συμφωνία μέ τόν τσάρο, τόν ἔδειξε ὁ Λένιν στά ἄρθρα του «Τά πρῶτα βήματα τῆς ἀστικῆς προδοσίας» καί «„Ἐπαναστάτες" μέ ἄσπρα γάντια» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 292–298 καί 299–304). — *47*.

25 Πρόκειται γιά τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Α. Ν. Πότρεσοφ (Σταροβέρ) σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στούς φιλελευθέρους, πού ψηφίστηκε στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ὁ Λένιν ἔκανε κριτική στήν ἀπόφαση αὐτή καί στό ἄρθρο «Ἐργατική καί ἀστική δημοκρατία» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 180 - 190). — *48*.

26 Πρόκειται γιά τή σύγκρουση τῆς Τσουσίμα, τή ναυμαχία κοντά στό νησί Τσουσίμα, πού ἔγινε στίς 14–15 (27–28) τοῦ Μάη 1905, κατά τό ρωσοϊαπωνικό πόλεμο. Ἡ ναυμαχία τέλειωσε μέ τή συντριβή τοῦ ρωσικοῦ στόλου. — *50*.

27 Τήν ἔκφραση «*κοινοβουλευτικός κρετινισμός*», πού τή συναντοῦμε συχνά στόν Β. Ι. Λένιν, τή χρησιμοποιοῦσαν ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἕνγκελς. Ὅπως ἔγραφε ὁ Φ. Ἕνγκελς, ὁ «κοινοβουλευτικός κρετινισμός» εἶναι μιά ἀνίατη ἀρρώστια, μιά ἀσθένεια «πού τά ἀτυχῆ θύματά της διαποτίζονται ἀπό τήν ἀκατάλυτη πίστη ὅτι τάχα ὅλος ὁ κόσμος, ἡ ἱστορία του καί τό μέλλον του διευθύνονται καί καθορίζονται ἀπό τήν πλειοψηφία ἐκείνου ἀκριβῶς τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος πού τοῦ ἔλαχε ἡ τιμή νά τούς ἔχει μέλη του» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἕνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 92).

Ὁ Β. Ι. Λένιν χρησιμοποιοῦσε τήν ἔκφραση αὐτή γιά τούς ὀπορτουνιστές, πού θεωροῦσαν ὅτι τό κοινοβουλευτικό σύστημα εἶναι πανίσχυρο καί ἡ κοινοβουλευτική δράση ἡ μοναδική καί κύρια μορφή πολιτικῆς πάλης μέσα σέ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες. — *53*.

28 Πρόκειται γιά τίς διαφωνίες κατά τή συζήτηση τοῦ σχεδίου ἀγροτικοῦ προγράμματος στό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, πού συνῆλθε στό Μπρεσλάου στίς 6–12 τοῦ Ὀχτώβρη (ν. ἡμ.) 1895. Τό σχέδιο ἀγροτικοῦ προγράμματος περιεῖχε σοβαρά λάθη, καί εἰδικότερα ὑπῆρχε σ' αὐτό ἡ τάση νά μετατραπεῖ τό προλεταριακό

κόμμα σέ «παλλαϊκό». Τό σχέδιο αὐτό, ἐκτός ἀπό τούς ὀπορτουνιστές, τό ὑποστήριζαν καί ὁ Α. Μπέμπελ μέ τόν Β. Λῆμπκνεχτ. Στό συνέδριο ὁ Κ. Κάουτσκι, ἡ Κ. Τσέτκιν καί μιά σειρά ἄλλοι σοσιαλδημοκράτες ἔκαναν αὐστηρή κριτική στό σχέδιο ἀγροτικοῦ προγράμματος. Ἡ πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου (158 ψῆφοι ἔναντι 63) ἀπέρριψε τό σχέδιο ἀγροτικοῦ προγράμματος πού πρότεινε ἡ ἐπιτροπή. — *54*.

29 «*Ἴσκρα*» («Σπίθα») — ἡ πρώτη πανρωσική παράνομη μαρξιστική ἐφημερίδα, πού ἱδρύθηκε ἀπό τόν Λένιν τό 1900 καί ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στή δημιουργία ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας.

Τό πρῶτο φύλλο τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα» βγῆκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1900 στή Λειψία, τά ἑπόμενα βγῆκαν στό Μόναχο· ἀπό τόν Ἰούλη τοῦ 1902 ἔβγαινε στό Λονδίνο καί ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1903 στή Γενεύη. Βοήθησαν πολύ στήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα» (ὀργάνωση μυστικοῦ τυπογραφείου, προμήθεια ρωσικῶν τυπογραφικῶν στοιχείων κτλ.) οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες Κ. Τσέτκιν, Α. Μπράουν καί ἄλλοι, ὁ πολωνός ἀναστάτης Γ. Μαρχλέβσκι, πού ζοῦσε κεῖνα τά χρόνια στό Μόναχο, καί ὁ Γ. Κβέλτς, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς ἀγγλικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας.

Ἡ συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς: Β. Ι. Λένιν, Γ. Β. Πλεχάνοφ, Λ. Μάρτοφ, Π. Μπ. Ἀξελρόντ, Α. Ν. Πότρεσοφ καί τήν Β. Ι. Ζασούλιτς. Γραμματέας τῆς σύνταξης ἦταν στίς ἀρχές ἡ Ι. Γ. Σμιντόβιτς-Λέμαν καί ἀργότερα, ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1901, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, πού κρατοῦσε καί ὅλη τήν ἀλληλογραφία τῆς «Ἴσκρα» μέ τίς ρωσικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις.

Στό κέντρο τῆς προσοχῆς τῆς «Ἴσκρα» βρίσκονταν τά ζητήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καί ὅλων τῶν ἐργαζομένων τῆς Ρωσίας ἐναντίον τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας· μεγάλη προσοχή δινόταν στά σπουδαιότερα γεγονότα τῆς διεθνοῦς ζωῆς, κυρίως τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν ἦταν στήν οὐσία ὁ ἀρχισυντάκτης καί καθοδηγητής τῆς «Ἴσκρα»· δημοσίευε ἄρθρα πάνω σ' ὅλα τά βασικά ζητήματα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ κόμματος καί τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας.

Ἡ «Ἴσκρα» ἔγινε κέντρο συνένωσης τῶν κομματικῶν δυνάμεων, συγκέντρωσης καί διαπαιδαγώγησης τῶν κομματικῶν στελεχῶν. Σέ πολλές πόλεις τῆς Ρωσίας (Πετρούπολη, Μόσχα, Σαμάρα καί ἄλλες) δημιουργήθηκαν ὁμάδες καί ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ λενινιστική-ἰσκρική κατεύθυνση. Τό Γενάρη τοῦ 1902 στό συνέδριο τῶν ἰσκριστῶν στή Σαμάρα ἱδρύθηκε ἡ ρωσική ὀργάνωση «Ἴσκρα». Οἱ ἰσκρικές ὀργανώσεις ἐμφανίζονταν καί δούλευαν κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τῶν μαθητῶν καί συνεργατῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν: Ν. Ε. Μπάουμαν, Ι. Β. Μπάμπουσκιν, Σ. Ι. Γκοῦσεφ, Μ. Ι. Καλίνιν, Π. Α. Κράσικοφ, Γ. Μ. Κρζιζανόβσκι, Φ. Β. Λένγκνικ, Π. Ν. Λεπεσίνσκι, Ι. Ι. Ραντσένκο καί ἄλλων.

Μέ τήν πρωτοβουλία καί τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Λένιν ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» ἐπεξεργάστηκε τό σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος (δημοσιεύτηκε στό φύλλο 21 τῆς «Ἴσκρα» τήν 1 τοῦ Ἰούνη 1902) καί προετοίμασε τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε στίς 17 (30) τοῦ Ἰούλη–10 (23) τοῦ Αὐγούστου 1903. Τίς παραμονές τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου ἡ πλειοψηφία τῶν τοπικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργα-

νώσεων τῆς Ρωσίας εἶχε προσχωρήσει στήν «Ἴσκρα», ἐνέκρινε τήν τακτική της, τό πρόγραμμα καί τό ὀργανωτικό της σχέδιο, τήν ἀναγνώρισε σάν καθοδηγητικό της ὄργανο. Τό συνέδριο μέ εἰδική ἀπόφασή του τόνισε τόν ἐξαιρετικό ρόλο τῆς «Ἴσκρα» στήν πάλη γιά τό κόμμα καί τήν ἀνακήρυξε Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἀμέσως μετά τό II συνέδριο τοῦ κόμματος οἱ μενσεβίκοι, μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ Πλεχάνοφ, πῆραν τήν «Ἴσκρα» στά χέρια τους. Ἡ «Ἴσκρα» ἀπό τό 52ο φύλλο της ἔπαψε νά εἶναι τό μαχητικό ὄργανο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ (βλ. σημείωση 7). — *55.*

30 «*Ραμπότσεγε Ντιέλο*» («Ἐργατική Ὑπόθεση») — περιοδικό τῶν «οἰκονομιστῶν», ὄργανο τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ», χωρίς τακτή ἡμερομηνία ἔκδοσης. Ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1899 ὥς τό Φλεβάρη τοῦ 1902 μέ συντακτική ἐπιτροπή τούς Μπ. Ν. Κριτσέβσκι, Π. Φ. Τεπλόφ (Σιμπιριάκ), Β. Π. Ἰβάνσιν καί ἀργότερα καί τόν Α. Σ. Μαρτίνοφ· βγῆκαν 12 τεύχη (9 βιβλία). Ἡ σύνταξη τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» ἦταν τό κέντρο τῶν «οἰκονομιστῶν» («ραμποτσεντέλτσι») στό ἐξωτερικό. Τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» ὑποστήριζε τό μπερνσταϊνικό σύνθημα τῆς «ἐλευθερίας κριτικῆς» τοῦ μαρξισμοῦ, ἀκολουθοῦσε ὀπορτουνιστικές θέσεις στά ζητήματα τῆς τακτικῆς καί τῶν ὀργανωτικῶν προβλημάτων τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Οἱ «ραμποτσεντέλτσι» προπαγάνδιζαν τίς ὀπορτουνιστικές ἰδέες ὑποταγῆς τῆς πολιτικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου στήν οἰκονομική πάλη, ὑποκλίνονταν μπροστά στό αὐθόρμητο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί ἀρνοῦνταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος καί τίς ἐπαναστατικές δυνατότητες τῆς ἀγροτιᾶς. Ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» (ὁ Β. Ι. Ἰβάνσιν) ἔπαιρνε μέρος καί στή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Μίσλ», ὀργάνου τῶν ἀπροκάλυπτων «οἰκονομιστῶν», πού τό ὑποστήριζε τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο». Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ οἱ «ραμποτσεντέλτσι» ἀντιπροσώπευαν τήν ἄκρα δεξιά, ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ κόμματος. — *59.*

31 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Λ. Ναντέζντιν (ψευδώνυμο τοῦ Ε. Ο. Ζελένσκι) «Παραμονές τῆς ἐπανάστασης. Ἐπισκόπηση τῶν προβλημάτων τῆς θεωρίας καί τῆς τακτικῆς, χωρίς τακτή ἡμερομηνία ἔκδοσης», πού κυκλοφόρησε τό 1901. Ὁ Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στήν μπροσούρα τοῦ Ναντέζντιν στό βιβλίο του «Τί νά κάνουμε;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 156, 159, 163–181). — *59.*

32 «*Ἐφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης*» («Frankfurter Zeitung») — καθημερινή ἐφημερίδα, ὄργανο τῶν μεγάλων γερμανῶν χρηματιστῶν, ἔβγαινε στή Φραγκφούρτη τοῦ Μάιν ἀπό τό 1856 ὥς τό 1943. Ἄρχισε νά ξαναβγαίνει τό 1949 μέ τόν τίτλο «Γενική Ἐφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης» («Frankfurter Allgemeine Zeitung»)· εἶναι φερέφωνο τῶν δυτικογερμανικῶν μονοπωλιακῶν κύκλων. — *62.*

33 Πρόκειται γιά τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ἡ σοσιαλδημοκρατία καί ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση» καί «Ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς», πού δημοσιεύτηκαν στά φύλλα 13 καί 14 τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Βπεριόντ» (βλ.

Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 10ος, σελ. 1-20 καί 21-32). — *67.*

[34] Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό πρόγραμμα πού εἶχε ἐκδόσει τό 1874 στό Λονδίνο μιά ὁμάδα μπλανκιστῶν, πρώην μελῶν τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ (βλ. τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Ἡ φιλολογία τῶν ἐκπατρισμένων. II. Τό πρόγραμμα τῶν μπλανκιστῶν φυγάδων τῆς Κομμούνας». Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XV, 1935, σελ. 224–230).

Μπλανκιστές — ὀπαδοί ἑνός ρεύματος μέσα στό γαλλικό σοσιαλιστικό κίνημα, μέ ἡγέτη τό διάσημο ἐπαναστάτη καί ἐπιφανῆ ἐκπρόσωπο τοῦ γαλλικοῦ οὐτοπικοῦ κομμουνισμοῦ Λουί-Ὀγκύστ Μπλανκί (1805–1881).

Οἱ μπλανκιστές, ὅπως ἔγραφε ὁ Λένιν, περίμεναν «τή λύτρωση τῆς ἀνθρωπότητας ἀπό τή μισθωτή δουλεία ὄχι μέ τήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά μέ τή συνωμοσία μιᾶς μικρῆς μειοψηφίας διανοουμένων» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 360). Ὑποκαθιστώντας τή δράση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος μέ τίς ἐνέργειες μιᾶς μυστικῆς ὁμάδας συνωμοτῶν, οἱ μπλανκιστές δέν ἔπαιρναν ὑπόψη τή συγκεκριμένη κατάσταση, πού χρειάζεται γιά τή νίκη τῆς ἐξέγερσης, καί περιφρονοῦσαν τή σύνδεση μέ τίς μάζες. — *69.*

[35] *Τό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας* ψηφίστηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1891 στό συνέδριο τῆς Ἐρφούρτης. Τό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης ἦταν ἕνα βῆμα πρός τά μπρός σέ σύγκριση μέ τό πρόγραμμα τῆς Γκότα (1875)· βάση τοῦ προγράμματος ἀποτελοῦσε ἡ διδασκαλία τοῦ μαρξισμοῦ γιά τήν ἀναπόφευκτη ἐξαφάνιση τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ τρόπου παραγωγῆς καί τήν ἀντικατάστασή του ἀπό τό σοσιαλιστικό. Στό πρόγραμμα ὑπογραμμιζόταν ἡ ἀνάγκη νά κάνει ἡ ἐργατική τάξη πολιτικό ἀγώνα, τονιζόταν ὁ ρόλος τοῦ κόμματος σάν καθοδηγητῆ τῆς πάλης αὐτῆς κτλ.· ὡστόσο καί στό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης ὑπῆρχαν σοβαρές παραχωρήσεις στόν ὀπορτουνισμό. Ἀναλυτική κριτική τοῦ σχεδίου προγράμματος τῆς Ἐρφούρτης ἔκανε ὁ Φ. Ἔνγκελς στό ἔργο του («Κριτική τοῦ σχεδίου τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος τοῦ 1891» — βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., XVI, μέρος II, 1936, σελ. 101–116). Ἡ κριτική αὐτή οὐσιαστικά ἦταν κριτική τοῦ ὀπορτουνισμοῦ ὁλόκληρης τῆς II Διεθνοῦς, πού γιά τά κόμματά της τό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης ἦταν ἕνα εἶδος προτύπου. Ἡ καθοδήγηση ὅμως τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἔκρυψε ἀπό τίς κομματικές μάζες τήν κριτική τοῦ Ἔνγκελς καί οἱ μεγάλης σημασίας παρατηρήσεις του δέν πάρθηκαν ὑπόψη κατά τήν ἐπεξεργασία τοῦ τελικοῦ κειμένου τοῦ προγράμματος. Ὁ Β. Ι. Λένιν θεωροῦσε ὅτι ἡ παρασιώπηση στό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης τοῦ ζητήματος τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου ἀποτελεῖ βασική ἀδυναμία, παραχώρηση στόν ὀπορτουνισμό ἀπό δειλία. — *75.*

[36] Ἡ σημείωση στό δέκατο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» γράφτηκε σέ ξεχωριστά φύλλα στήν πορεία τῆς συγγραφῆς τοῦ βιβλίου. Στό χειρόγραφο

τῆς σημείωσης ὁ Λένιν ἔγραψε: «Νά μπεῖ στήν § 10». Ἡ σημείωση αὐτή δέν μπῆκε στήν πρώτη ἔκδοση τοῦ βιβλίου, ὅπως δέν μπῆκε καί ὅταν δημοσιεύτηκε τό βιβλίο στή συλλογή «Μέσα σέ 12 χρόνια» τό 1907. Ἡ σημείωση πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V. Στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν ἡ σημείωση περιλήφθηκε στό κείμενο τοῦ βιβλίου ὕστερα ἀπό τό 10ο κεφάλαιο, σύμφωνα μέ τή γραπτή ὑπόδειξη τοῦ Β. Ι. Λένιν. Στόν τόμο αὐτό δίνεται ὅπως καί στήν 4η ἔκδοση. — *76.*

37 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεκτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 472–475. — *76.*

38 Στό φύλλο 3 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση» (ἄρθρο δεύτερο) (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 243 - 251). Σ' αὐτό παραθέτει περικοπές ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Οἱ μπακουνινιστὲς ἐπί τό ἔργον. Σημειώσεις γιά τήν ἐξέγερση τῆς Ἱσπανίας τό καλοκαίρι τοῦ 1873», στό ὁποῖο γίνεται κριτική στήν ἀπόφαση τῶν μπακουνινιστῶν πού ἀναφέρει, ὁ Λένιν (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XV, 1933, σελ. 105–124). — *83.*

39 «*Credo*» («Πιστεύω») — σύμβολο πίστης, πρόγραμμα, ἔκθεση κοσμοαντίληψης. Μέ τόν τίτλο αὐτό εἶναι γνωστό τό ντοκουμέντο πού ἔβγαλε τό 1899 μιά ὁμάδα «οἰκονομιστῶν». Συγγραφεῖς τοῦ «Credo» ἦταν ἡ Ε. Ντ. Κουσκόβα καί ὁ Σ. Ν. Προκοπόβιτς, πού ἔγιναν ἀργότερα μέλη τοῦ κόμματος τῶν καντέτων καί μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση — λευκοί ἐμιγκρέδες. Στό ντοκουμέντο αὐτό διατυπώθηκαν οἱ ὀπορτουνιστικές ἀπόψεις τῶν «οἰκονομιστῶν», πού ἀρνοῦνταν τόν αὐτοτελῆ πολιτικό ρόλο τοῦ προλεταριάτου καί τήν ἀνάγκη τοῦ πολιτικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Οἱ «οἰκονομιστές» πίστευαν ὅτι ἡ πολιτική πάλη εἶναι δουλειά τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Περιόριζαν τά καθήκοντα καί τήν ἔκταση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στήν οἰκονομική πάλη ἐνάντια στά ἀφεντικά καί στήν κυβέρνηση γιά τή βελτίωση τῶν συνθηκῶν τῆς ἐργασίας καί τῆς ζωῆς στά πλαίσια τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Ἡ διάδοση τῶν ὀπορτουνιστικῶν αὐτῶν ἰδεῶν ἀποτελοῦσε σοβαρό κίνδυνο καί ἀπειλοῦσε νά μετατρέψει τό προλεταριάτο σέ πολιτικό ἐξάρτημα τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ὁ Β. Ι. Λένιν, πού ἐκεῖνο τόν καιρό βρισκόταν ἐξορία στό χωριό Σούσενσκογε τῆς περιφερείας Μινουσίνσκ, τοῦ κυβερνείου Γενισέι, μόλις πῆρε ἀπό τήν Πετρούπολη τόν Αὔγουστο τοῦ 1899 μέσω τῆς ἀδελφῆς του Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβας τό «Credo», τάχθηκε ἀμέσως ἀποφασιστικά ἐνάντια στούς «οἰκονομιστές». Ἔγραψε τή «Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167 - 180).

Τό σχέδιο τῆς «Διαμαρτυρίας» ἐνάντια στό «Credo» τῶν ρώσων μπερνσταϊνικῶν συζητήθηκε στή συνέλευση τῶν δεκαεπτά ἐξορίστων σοσιαλδημοκρατῶν τῆς περιφερείας Μινουσίνσκ στό χωριό Ἐρμακόβσκογε (τόπο ἐξορίας τῶν Α. Α. Βανέγεφ, Π. Ν. Λεπεσίνσκι, Μ. Α. Σίλβιν κ. ἄ.). Ἡ «Διαμαρτυρία» ἐγκρίθηκε ὁμόφωνα καί ὑπογράφηκε ἀπό τούς Β. Ι. Λένιν, Ν. Κ. Κρούπσκαγια, Β. Β. Στάρκοφ, Α. Μ. Στάρκοβα,

Γ. Μ. Κρζιζανόβσκι, Ζ. Π. Κρζιζανόβσκαγια-Νεβζόροβα, Φ. Β. Λένγκνικ, Ε. Β. Μπαραμζίν, Α. Α. Βανέγεφ, Ντ. Β. Βανέγεβα, Μ. Α. Σίλβιν, Β. Κ. Κουρνατόβσκι, Π. Ν. Λεπεσίνσκι, Ο. Μπ. Λεπεσίνσκαγια, άπό τούς έργάτες τῆς Πετρούπολης Ο. Α. Ένγκμπεργκ, Α. Σ. Σαποβάλοφ, Ν. Ν. Πάνιν. Προσχώρησαν στή «Διαμαρτυρία», χωρίς νά εἶναι παρόντες στή συνέλευση, οἱ Ι. Λ. Προμίνσκι, Μ. Ντ. Ἐφίμοφ, Τσεκάλσκι καί Κοβαλέβσκι, καθώς καί ἡ ὁμάδα τῶν ἐξορίστων στό Τουρουχάνσκ (Γ. Ο. Μάρτοφ καί ἄλλοι). Ἐνάντια στό «Credo» τῶν «οἰκονομιστῶν» τάχθηκε καί ἡ ὁμάδα τῶν δεκαεπτά ἐξορίστων σοσιαλδημοκρατῶν τῆς πόλης Ὀρλόφ, τοῦ κυβερνείου Βιάτκας (Β. Β. Βορόβσκι, Ν. Ε. Μπάουμαν, Α. Ν. Πότρεσοφ κ. ἄ.).

Ἡ «Διαμαρτυρία» ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στήν πάλη ἐνάντια στούς «οἰκονομιστές»· εἶχε τεράστια σημασία γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς μαρξιστικῆς σκέψης καί τήν οἰκοδόμηση τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος στή Ρωσία. — *85.*

40 «*Ραμπότσαγια Μίσλ*» («Ἐργατική Σκέψη») — ἐφημερίδα, ὄργανο τῶν «οἰκονομιστῶν»· ἔβγαινε ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1897 ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1902. Βγῆκαν 16 φύλλα. Τά πρῶτα δυό φύλλα τυπώθηκαν σέ πολύγραφο στήν Πετρούπολη, τά φύλλα 3–11 βγῆκαν στό ἐξωτερικό, στό Βερολίνο· ἡ ἐκτύπωση τῶν φύλλων 12, 13, 14 καί 15 μεταφέρθηκε στή Βαρσοβία· τό τελευταῖο, τό 16ο, βγῆκε στό ἐξωτερικό. Διευθυντής τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Κ. Μ. Τάχταρεφ καί ἄλλοι.

Κριτική στίς ἀπόψεις τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ», σά ρωσικῆς παραλλαγῆς τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουνισμοῦ, ἔκανε ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Πισωδρομική κατεύθυνση στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία» καί στό βιβλίο «Τί νά κάνουμε;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 246 - 279 καί τόμ. 6ος, σελ. 1 - 195), καθώς καί σέ ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα». — *85.*

41 Πρόκειται γιά τήν ἄποψη πού ἐκφράζει ὁ Μάρξ στό ἔργο του «Κριτική τῆς χεγκελιανῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 1ος, σελ. 422). — *85.*

42 «*L' Humanité*» («Ἡ Ἀνθρωπότητα») — καθημερινή ἐφημερίδα· ἱδρύθηκε τό 1904 ἀπό τόν Ζ. Ζωρές σάν ὄργανο τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τό 1905 ἡ ἐφημερίδα χαιρέτισε τήν ἐπανάσταση πού ἄρχισε στή Ρωσία, ἐκφράζοντας τήν ἀλληλεγγύη τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ «πρός τό ρωσικό ἔθνος, πού δημιουργοῦσε τό δικό του 89». Ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας ὀργάνωσε ἔρανο ὑπέρ τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914–1918) ἡ ἐφημερίδα βρισκόταν στά χέρια τῆς ἄκρας δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, ὑποστήριζε σωβινιστική θέση.

Τό 1918 ἐπικεφαλῆς τῆς ἐφημερίδας, πολιτικός διευθυντής της μπῆκε ὁ ἐπιφανής παράγοντας τοῦ γαλλικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος Μαρσέλ Κασέν. Στήν περίοδο 1918–1920 ἡ ἐφημερίδα πάλαιβε ἐνάντια στήν ἰμπεριαλιστική πολιτική τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης, πού ἔστειλε τίς ἔνοπλες δυνάμεις της νά πολεμήσουν τή χώρα τῶν Σοβιέτ. Ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1920, μετά τή διάσπαση τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος στό Τούρ καί τή δημιουργία τοῦ Γαλλικοῦ κομ-

μουνιστικοῦ κόμματος, ἡ ἐφημερίδα ἔγινε τό κεντρικό του ὄργανο.

Στίς ἀρχές τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, τόν Αὔγουστο τοῦ 1939, ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε ἀπό τή γαλλική κυβέρνηση καί πέρασε στήν παρανομία. Στήν περίοδο τῆς κατοχῆς τῆς Γαλλίας ἀπό τά χιτλερικά στρατεύματα (1940–1944) ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε παράνομα καί ἔπαιξε τεράστιο ρόλο στόν ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Γαλλίας ἀπό τούς φασίστες κατακτητές.

Στή μεταπολεμική περίοδο ἡ ἐφημερίδα παλαίβει ἀκούραστα γιά τήν ἑδραίωση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας, γιά τήν ἑνότητα δράσης τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιά τήν ἐνίσχυση τῆς εἰρήνης καί τῆς φιλίας μεταξύ τῶν λαῶν, γιά τή δημοκρατία καί τήν κοινωνική πρόοδο. — *87.*

43 Πρόκειται γιά τή συμμετοχή τοῦ Λουΐ Ἐζέν Βαρλέν, ἐπιφανοῦς παράγοντα τοῦ γαλλικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τῆς Ι Διεθνοῦς, στό Συμβούλιο τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ τό 1871. — *99.*

44 Πρόκειται γιά τό *ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ*, πού συνῆλθε στίς 17 (30) τοῦ Ἰούλη–10 (23) τοῦ Αὐγούστου 1903. Οἱ πρῶτες 13 συνεδριάσεις τοῦ συνεδρίου ἔγιναν στίς Βρυξέλλες. Κατόπιν, ἐξαιτίας τῶν διώξεων τῆς ἀστυνομίας, οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου μεταφέρθηκαν στό Λονδίνο.

Τό συνέδριο προετοιμάστηκε ἀπό τήν «Ἴσκρα», πού μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν ἔκανε τεράστια δουλειά γιά τή συσπείρωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν μέ βάση τίς ἀρχές τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ.

Στό συνέδριο πῆραν μέρος 43 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο, πού ἀντιπροσώπευαν 26 ὀργανώσεις (τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς», τήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα», τήν Κεντρική Ἐπιτροπή καί τήν Ἐπιτροπή ἐξωτερικοῦ τῆς Μπούντ, τό «Σύνδεσμο τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας», τήν «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ» καί 20 σοσιαλδημοκρατικές ἐπιτροπές καί ἑνώσεις τῆς Ρωσίας). Ὁρισμένοι ἀντιπρόσωποι εἶχαν ἀπό δυό ψήφους καί γι' αὐτό ὁ ἀριθμός τῶν θετικῶν ψήφων στό συνέδριο ἔφτανε τίς 51. Ἡ σύνθεση τοῦ συνεδρίου δέν ἦταν ὁμοιογενής. Σ' αὐτό ἔπαιρναν μέρος ὄχι μονάχα ὀπαδοί τῆς «Ἴσκρα» ἀλλά καί ἀντίπαλοί της, καθώς καί ἀσταθῆ, ταλαντευόμενα στοιχεῖα. Τά σπουδαιότερα θέματα τοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ ἔγκριση τοῦ προγράμματος καί τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος καί οἱ ἐκλογές τῶν κεντρικῶν καθοδηγητικῶν κομματικῶν ὀργάνων. Ὁ Λένιν καί οἱ ὀπαδοί του πάλαιψαν στό συνέδριο ἀποφασιστικά ἐνάντια στούς ὀπορτουνιστές.

Λυσσασμένες ἐπιθέσεις ἀπομέρους τῶν ὀπορτουνιστῶν δέχτηκε τό σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος, πού κατάρτισε καί ὑπέβαλε στό συνέδριο γιά συζήτηση ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα», ἰδιαίτερα ἡ θέση γιά τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ κόμματος στό ἐργατικό κίνημα, ἡ παράγραφος γιά τήν ἀνάγκη ἐγκαθίδρυσης δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τό ἀγροτικό μέρος τοῦ προγράμματος. Τό συνέδριο ἀπέκρουσε τούς ὀπορτουνιστές καί ἐνέκρινε ὁμόφωνα (μέ μιά ἀποχή) τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, πού διατύπωνε τόσο τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπικείμενη ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση (πρόγραμμα-μίνιμουμ), ὅσο καί τά καθήκοντα τά σχετικά μέ τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δικτατορίας τοῦ προλετα-

ριάτου (πρόγραμμα-μάξιμουμ). Πρώτη φορά στήν ἱστορία τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος μετά τό θάνατο τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς ψηφίστηκε ἕνα ἐπαναστατικό πρόγραμμα, στό ὁποῖο, μέ ἐπιμονή τοῦ Λένιν, ἔμπαινε ἡ πάλη γιά τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου σά βασικό καθῆκον τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Κατά τή συζήτηση τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος ἔγινε σκληρή πάλη γύρω ἀπό τό ζήτημα τῶν ὀργανωτικῶν ἀρχῶν συγκρότησης τοῦ κόμματος.

Ὁ Λένιν καί οἱ ὀπαδοί του πάλαιψαν γιά τή δημιουργία μαχητικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης καί θεωροῦσαν ἀπαραίτητη τήν ψήφιση ἑνός καταστατικοῦ πού θά καθιστοῦσε δύσκολη τήν εἴσοδο στό κόμμα ὅλων τῶν ἀσταθῶν καί ταλαντευόμενων στοιχείων. Γι' αὐτό στή διατύπωση τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ καταστατικοῦ, πού πρότεινε ὁ Λένιν, ἡ ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ κόμματος ἐξαρτιόταν ὄχι μόνο ἀπό τήν ἀποδοχή τοῦ προγράμματος καί τήν ὑλική ὑποστήριξη τοῦ κόμματος, ἀλλά καί ἀπό τήν προσωπική συμμετοχή σέ μιά ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις. Ὁ Μάρτοφ ὑπέβαλε στό συνέδριο δική του διατύπωση τοῦ πρώτου ἄρθρου, πού ἐξαρτοῦσε τήν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ κόμματος, ἐκτός ἀπό τήν ἀποδοχή τοῦ προγράμματος καί τήν ὑλική ὑποστήριξη τοῦ κόμματος, μόνο ἀπό τήν τακτική προσωπική βοήθεια στό κόμμα κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση μιᾶς ἀπό τίς ὀργανώσεις του. Ἡ διατύπωση τοῦ Μάρτοφ, πού διευκόλυνε τήν εἴσοδο στό κόμμα ὅλων τῶν ἀσταθῶν στοιχείων, ὑποστηρίχθηκε στό συνέδριο ὄχι μονάχα ἀπό τούς ἀντιισκριστές καί τό «βάλτο» («κέντρο»), ἀλλά καί ἀπό τούς «μαλακούς» (ἀσταθεῖς) ἰσκριστές. καί ψηφίστηκε ἀπό τό συνέδριο μέ ἐλάχιστη πλειοψηφία. Βασικά τό συνέδριο ψήφισε τό καταστατικό πού ἐπεξεργάστηκε ὁ Λένιν. Τό συνέδριο ψήφισε ἐπίσης καί μιά σειρά ἀποφάσεις πάνω σέ ζητήματα τακτικῆς.

Στό συνέδριο ἔγινε διάσπαση ἀνάμεσα στούς συνεπεῖς ὀπαδούς τῆς ἰσκρικῆς παράταξης — τούς λενινιστές, καί στούς «μαλακούς» ἰσκριστές — ὀπαδούς τοῦ Μάρτοφ. Οἱ ὀπαδοί τῆς λενινιστικῆς κατεύθυνσης συγκέντρωσαν τήν πλειοψηφία στίς ἐκλογές τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ κόμματος καί ἀπό τότε ὀνομάστηκαν μπολσεβίκοι*, ἐνῶ οἱ ὀπορτουνιστές, πού ἔμειναν μειοψηφία — ὀνομάστηκαν μενσεβίκοι**

Τό συνέδριο εἶχε τεράστια σημασία γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας. Ἔβαλε τέρμα στό χειροτεχνισμό καί στό καθεστώς τῶν ὁμίλων μέσα στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα καί θεμέλιωσε τό μαρξιστικό ἐπαναστατικό κόμμα τῆς Ρωσίας, τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων. Ὁ Λένιν ἔγραφε: «Ὁ μπολσεβικισμός, σά ρεῦμα τῆς πολιτικῆς σκέψης καί σάν πολιτικό κόμμα, ὑπάρχει ἀπό τό 1903» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 8).

Τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, δημιουργώντας τό προλεταριακό κόμμα νέου τύπου, πού ἔγινε πρότυπο γιά τούς ἐπαναστάτες μαρξιστές ὅλων τῶν χωρῶν, ἀποτέλεσε ἀποφασιστική καμπή στό διεθνές ἐργατικό κίνημα. — *99.*

45 Πρόκειται γιά τό «*ὀργανωτικό καταστατικό*» πού ψήφισε ἡ συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων στή Γενεύη τό 1905. Κριτική τοῦ «καταστατικοῦ»

* — ἡ πλειοψηφία ρωσικά λέγεται μπολσινστβό. *Σημ. μετ.*

** — ἡ μειοψηφία ρωσικά λέγεται μενσινστβό. *Σημ. μετ.*

ἔκανε ὁ Λένιν καί στό ἄρθρο «Τό τρίτο βῆμα πρός τά πίσω» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 319 - 329) καί στόν «Πρόλογο στήν μπροσούρα "Οἱ ἐργάτες γιά τή διάσπαση τοῦ κόμματος"» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 160 - 166). — *101.*

46 Βλ. Κ. Μάρξ. «Ἡ ταξική πάλη στή Γαλλία ἀπό τό 1848 ὥς τό 1850» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2 ρωσ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 86). — *103.*

47 *Συνδικάτα Χίρς-Ντοῦνκερ* — ρεφορμιστικές συνδικαλιστικές ὀργανώσεις τῆς Γερμανίας, πού δημιουργήθηκαν τό 1868 ἀπό τούς παράγοντες τοῦ ἀστικοῦ προοδευτικοῦ κόμματος Μ. Χίρς καί Φ. Ντοῦνκερ. Κηρύσσοντας τήν ἰδέα τῆς «ἁρμονίας» τῶν συμφερόντων τῆς ἐργασίας καί τοῦ κεφαλαίου, οἱ ὀργανωτές τῶν συνδικάτων Χίρς-Ντοῦνκερ θεωροῦσαν ὅτι μπορεῖ νά γίνονται δεκτοί στά συνδικάτα δίπλα στούς ἐργάτες καί οἱ κεφαλαιοκράτες, ἀρνοῦνταν τή σκοπιμότητα τῆς ἀπεργιακῆς πάλης. Ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ λύτρωση τῶν ἐργατῶν ἀπό τό ζυγό τοῦ κεφαλαίου μπορεῖ νά γίνει στά πλαίσια τῆς κεφαλαιοκρατικῆς κοινωνίας μέ τή νομοθεσία τοῦ ἀστικοῦ κράτους καί τή βοήθεια τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων· θεωροῦσαν ὅτι κύριο καθῆκον τῶν συνδικάτων εἶναι ἡ μεσολάβηση ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί στούς ἐπιχειρηματίες καί ἡ συγκέντρωση χρημάτων. Ἡ ἀρνητική στάση ἀπέναντι στίς ἀπεργίες μετέτρεπε τά συνδικάτα Χίρς-Ντοῦνκερ σέ ὀργανώσεις ἀπεργοσπαστῶν· ἡ δράση τους περιοριζόταν κυρίως στά πλαίσια τῶν ταμείων ἀλληλοβοηθείας καί τῶν πολιτιστικῶν-μορφωτικῶν ὀργανώσεων. Τά συνδικάτα Χίρς-Ντοῦνκερ, πού διατηρήθηκαν ὥς τό Μάη τοῦ 1933, δέν ἀντιπροσώπευαν ποτέ μιά σοβαρή δύναμη μέσα στό γερμανικό ἐργατικό κίνημα, παρ' ὅλες τίς προσπάθειες τῆς ἀστικῆς τάξης καί τήν ὑποστήριξη τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων. Τό 1933 οἱ ὀπορτουνιστές τῶν συνδικάτων Χίρς-Ντοῦνκερ μπῆκαν στό φασιστικό «μέτωπο ἐργασίας». — *111.*

48 «*Ρασσβέτ*» («Χαραυγή») — καθημερινή νόμιμη φιλελεύθερη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Μάρτη ὥς τίς 29 τοῦ Νοέμβρη (12 τοῦ Δεκέμβρη) 1905. — *112.*

49 Τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ἔνγκελς «*Οἱ μπακουνινιστές ἐπί τό ἔργον. Σημειώσεις γιά τήν ἐξέγερση τῆς Ἱσπανίας τό καλοκαίρι τοῦ 1873*» μεταφράστηκε στά ρωσικά μέ ἐπιμέλεια τοῦ Λένιν καί βγῆκε σέ ἰδιαίτερη μπροσούρα τό 1905, ἔκδοση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Γενεύη, καί σέ συνέχεια, τό 1906, ἐπανεκδόθηκε στήν Πετρούπολη (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XV, 1933, σελ. 105–124.

Ἡ «Ἔκκληση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πρός τήν Ἕνωση κομμουνιστῶν» γράφτηκε ἀπό τόν Κ. Μάρξ καί τόν Φ. Ἔνγκελς τό Μάρτη τοῦ 1850, δημοσιεύτηκε στά ρωσικά τό 1906 σάν παράρτημα στήν μπροσούρα τοῦ Κάρλ Μάρξ «Ἡ δίκη τῶν κομμουνιστῶν στήν Κολωνία», πού βγῆκε στό ἐκδοτικό «Μόλοτ» τῆς Πετρούπολης (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 257–267). — *114.*

50 «*Ζαριά*» («Αὐγή») — μαρξιστικό ἐπιστημονικό-πολιτικό περιοδικό. Τό

ἔβγαζε νόμιμα στά 1901–1902 στή Στουτγάρδη ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα». Βγῆκαν συνολικά τέσσερα τεύχη (τρία σώματα): τό τεῦχος 1 βγῆκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 (στήν πραγματικότητα κυκλοφόρησε στίς 23 τοῦ Μάρτη μέ τό ν. ἡμ.), τά τεύχη 2–3 βγῆκαν μαζί τό Δεκέμβρη τοῦ 1901 καί τό 4 τόν Αὔγουστο τοῦ 1902. Τά καθήκοντα τοῦ περιοδικοῦ καθορίστηκαν στό «Σχέδιο δήλωσης τῆς σύνταξης τῆς „Ἴσκρα" καί τοῦ „Ζαριά"», πού τό εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν στή Ρωσία (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 327 - 338). Τό 1902, ὅταν παρουσιάστηκαν οἱ διαφωνίες καί οἱ διαμάχες μέσα στή σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά», ὁ Πλεχάνοφ πρότεινε ἕνα σχέδιο χωρισμοῦ τοῦ περιοδικοῦ ἀπό τήν ἐφημερίδα (γιά νά κρατήσει γιά λογαριασμό του τή διεύθυνση τοῦ «Ζαριά»), ἡ πρότασή του ὅμως δέν ἔγινε δεκτή καί ἡ σύνταξη τῶν ὀργάνων αὐτῶν παρέμεινε πάντοτε κοινή.

Τό περιοδικό «Ζαριά» ἔκανε κριτική στό διεθνῆ καί στό ρωσικό ἀναθεωρητισμό καί ὑπεράσπιζε τίς θεωρητικές βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ. Στό «Ζαριά» δημοσιεύτηκαν οἱ ἐργασίες τοῦ Β. Ι. Λένιν «Εὐκαιριακά σημειώματα», «Οἱ διῶχτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ», «Οἱ κ.κ. „κριτικοί" τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος» (τά τέσσερα πρῶτα κεφάλαια τῆς ἐργασίας «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί οἱ „κριτικοί τοῦ Μάρξ"»), «Ἐσωτερική ἐπισκόπηση», «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας», καθώς ἐπίσης καί οἱ ἐργασίες τοῦ Γ. Β. Πλεχάνοφ: «Ἡ κριτική τῶν κριτικῶν μας. Μέρος 1. Ὁ κ. Π. Στροῦβε στό ρόλο τοῦ κριτικοῦ τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης», «Ὁ Cant ἐνάντια στόν Κάντ ἤ ἡ πνευματική διαθήκη τοῦ κ. Μπέρνσταϊν» καί ἄλλες. — *116.*

51 Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ παρακάτω ἀπό τίς λέξεις: «Ἡ κακή χρήση τῶν λέξεων εἶναι τό πιό συνηθισμένο φαινόμενο στήν πολιτική. . .» ὥς τήν παράγραφο, πού ἀρχίζει μέ τίς λέξεις: «Δείξαμε. . .», δέν μπῆκε στό κείμενο τῆς μπροσούρας «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ἔκδοσης 1905, καθώς καί στό κείμενο τῆς συλλογῆς «Μέσα σέ 12 χρόνια», στήν ὁποία δημοσιεύτηκε τό 1907 ἡ ἐργασία αὐτή τοῦ Β. Ι. Λένιν. Πρωτοδημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», στό φύλλο 112 τῆς 22 τοῦ Ἀπρίλη 1940. Στήν τέταρτη ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν τό κείμενο αὐτό δημοσιεύτηκε ἀπό τό χειρόγραφο. Ἔτσι ἀκριβῶς δημοσιεύεται καί στήν πέμπτη ἔκδοση τῶν Ἁπάντων. — *119.*

52 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἐκλεκτά ἔργα σέ δυό τόμους, ρωσ. ἔκδ. τόμ. Ι, 1955. σελ. 433–503. — *119.*

53 «*Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι*» («Χρονικά τῆς Μόσχας») — μιά ἀπό τίς ἀρχαιότερες ρωσικές ἐφημερίδες· τήν ἔβγαζε τό Πανεπιστήμιο τῆς Μόσχας ἀπό τό 1756 (ἀρχικά μέ τή μορφή μικροῦ φυλλαδίου). Στά χρόνια 1863–1887 διευθυντής-ἐκδότης τῆς «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» ἦταν ὁ Μ. Ν. Κατκόφ — ἀντιδραστικός καί σωβινιστής τῶν ἄκρων. Στά χρόνια αὐτά ἡ ἐφημερίδα μετατράπηκε σέ μοναρχο-εθνικιστικό ὄργανο, πού προπαγάνδιζε τίς ἀπόψεις τῶν πιό ἀντιδραστικῶν στρωμάτων τῶν τσιφλικάδων καί τοῦ κλήρου· ἀπό τό 1905 ἡ «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» ἔγινε ἕνα ἀπό τά κυριότερα ὄργανα τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. Ἔβγαι-

νε ὥς τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. — *120.*

54 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναφέρεται στήν εἰσαγωγή τοῦ Φ. Μέρινγκ στό βιβλίο «Aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle, Herausgegeben von Franz Mehring», Band III, Stuttgart, 1902, S. 53 («Ἀπό τή φιλολογική κληρονομιά τοῦ Κάρλ Μάρξ, τοῦ Φρίντριχ Ἔνγκελς καί τοῦ Φερδινάνδου Λασσάλ, μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Φράντς Μέρινγκ», τόμ. III, Στουτγάρδη, 1902, σελ. 53). (Βλ. «Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἔνγκελς στήν ἐποχή τῆς γερμανικῆς ἐπανάστασης (1848–1850). Δοκίμια καί ἄρθρα πού συγκεντρώθηκαν ἀπό τόν Φ. Μέρινγκ», 1926, σελ. 53).

Παρακάτω, στίς σελ. 128 - 129 τοῦ τόμου ὁ Λένιν ἀναφέρει τήν ἴδια εἰσαγωγή τοῦ Φ. Μέρινγκ (βλ. στό ἴδιο, σελ. 81 - 82). — *122.*

55 Κάρλ Μάρξ. «Ἡ κρίση καί ἡ ἀντεπανάσταση» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 431). — *123.*

56 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 39. — *124.*

57 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 40. — *125.*

58 Ὁ Β. Ι. Λένιν παραθέτει περικοπή ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Ἡ συνέλευση τῆς Φραγκφούρτης» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 10).

Κατά τήν προετοιμασία τοῦ 5ου τόμου τῆς δεύτερης ἔκδοσης τῶν Ἁπάντων τοῦ Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς διαπιστώθηκε ὅτι τό ἄρθρο αὐτό ἀνήκει στόν Φ. Ἔνγκελς. — *125.*

59 Φ. Ἔνγκελς. «Οἱ συζητήσεις τοῦ Βερολίνου γιά τήν ἐπανάσταση» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 63–64). — *126.*

60 Κ. Μάρξ. «Τό νομοσχέδιο γιά τήν κατάργηση τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβαρύνσεων» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 299). — *127.*

61 *Τό ὄργανο τῆς Ἐργατικῆς ἕνωσης Κολωνίας* λεγόταν στίς ἀρχές «Zeitung des Arbeiter-Vereines zu Köln» («Ἐφημερίδα τῆς Ἐργατικῆς Ἕνωσης Κολωνίας») μέ ὑπότιτλο «Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit» («Ἐλευθερία, ἀδελφότητα, ἐργασία»). Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε ἀπό τόν Ἀπρίλη ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1848 μέ διευθυντή — στίς ἀρχές, ὥς τόν Ἰούλη τοῦ 1848, — τόν Α. Χότσαλκ καί σέ συνέχεια τόν Ι. Μόλλ· καί οἱ δυό ἦταν μέλη τῆς Ἕνωσης κομμουνιστῶν. Βγῆκαν συνολικά 40 φύλλα. Στίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας περιγραφόταν ἡ δράση τῆς Ἐργατικῆς Ἕνωσης Κολωνίας καί τῶν ἄλλων ἐργατικῶν ἑνώσεων τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ρήνου. Ὕστερα ἀπό τή διακοπή τῆς ἔκδοσης τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ, ἡ Ἐργατική Ἕνωση Κολωνίας ἄρχισε στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη τήν ἐπανέκδοση τῆς ἐφημερίδας μέ τόν τίτλο «Freiheit, Brüderlich-

keit, Arbeit». Μέ τόν τίτλο αὐτό ἔβγαινε ἡ ἐφημερίδα, μέ μιά μικρή διακοπή, ὥς τίς 24 τοῦ Ἰούνη 1849. Βγῆκαν 32 φύλλα. — *129.*

62 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἄπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 462, 640, 641, 646–647. — *129.*

63 Ἡ *Ἕνωση κομμουνιστῶν* εἶναι ἡ πρώτη διεθνής κομμουνιστική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου, πού ἔζησε ἀπό τίς ἀρχές τοῦ Ἰούνη 1847 ὥς τίς 17 τοῦ Νοέμβρη 1852. Ἡ Ἕνωση κομμουνιστῶν δημιουργήθηκε στή βάση τῆς Ἕνωσης τῶν δικαίων, πού εἶχε ὀργανωθεῖ ἀπό ἐργάτες καί ἐπαγγελματίες κατά τό 1835 καί δροῦσε παράνομα σέ διάφορες χῶρες τῆς Εὐρώπης. Στίς ἀρχές τοῦ 1847 τά στελέχη τῆς Ἕνωσης αὐτῆς πείστηκαν ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς ἦταν σωστές καί τούς πρότειναν νά μποῦν στήν Ἕνωση, νά πάρουν μέρος στήν ἀναδιοργάνωσή της καί νά ἐπεξεργαστοῦν τό πρόγραμμα τῆς Ἕνωσης. Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ἔδοσαν τή συγκατάθεσή τους γι' αὐτό.

Στίς ἀρχές τοῦ Ἰούνη τοῦ 1847 συνῆλθε στό Λονδίνο τό συνέδριο τῆς Ἕνωσης δικαίων, πού πέρασε στήν ἱστορία σάν τό πρῶτο συνέδριο τῆς Ἕνωσης κομμουνιστῶν. Τό συνέδριο ἔβαλε σά βάση τῆς δράσης του τίς ἀρχές τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς. Στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου πῆρε μέρος ὁ Ἔνγκελς. Τό καινούργιο καταστατικό, πού στήν ἐπεξεργασία του συμμετεῖχε ἐνεργά ὁ Ἔνγκελς, καθόρισε μέ ἀκρίβεια τούς τελικούς σκοπούς τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ἔβγαλε τά ἄρθρα πού προσέδιδαν στήν ὀργάνωση συνωμοσιακό χαρακτήρα· οἱ δημοκρατικές ἀρχές ἀποτέλεσαν τή βάση ὀργάνωσης τῆς Ἕνωσης. Τό καταστατικό ἐγκρίθηκε δριστικά στό δεύτερο συνέδριο τῆς Ἕνωσης κομμουνιστῶν, πού ἔγινε στίς 29 τοῦ Νοέμβρη – 8 τοῦ Δεκέμβρη 1847 στό Λονδίνο. Στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου πῆραν μέρος ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς. Τό συνέδριο αὐτό ἀνέθεσε στούς Μάρξ καί Ἔνγκελς νά ἐπεξεργαστοῦν τό μανιφέστο πού δημοσιεύτηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1848 καί εἶναι πλατιά γνωστό μέ τόν τίτλο «Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος». Τόν καιρό τῶν ἀστικοδημοκρατικῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1848–1849 στή Γαλλία καί στή Γερμανία πολλοί παράγοντες τῆς Ἕνωσης κομμουνιστῶν πῆραν μέρος στήν πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης. Στίς 17 τοῦ Νοέμβρη 1852, ἀμέσως μετά τή δίκη τῶν κομμουνιστῶν στήν Κολωνία, ἡ Ἕνωση μέ πρόταση τοῦ Μάρξ δήλωσε ὅτι αὐτοδιαλύεται.

Ἡ Ἕνωση κομμουνιστῶν ἔπαιξε μεγάλο ἱστορικό ρόλο σά σχολειό προλεταρίων ἐπαναστατῶν, σάν ἔμβρυο προλεταριακοῦ κόμματος καί πρόδρομος τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης Ἐργατῶν (τῆς Πρώτης Διεθνοῦς). — *131.*

64 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ «Εἶναι δυνατό αὐτό;», πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Τοβάριστς», στό φύλλο 381 τῆς 26 τοῦ Σεπτέμβρη (9 τοῦ Ὀχτώβρη) 1907.

«*Τοβάριστς*» («Σύντροφος») — καθημερινή ἀστική ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Μάρτη 1906 ὥς τίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1907 (12 τοῦ Γενάρη 1908).

Τυπικά ἡ ἐφημερίδα δέν ἦταν ὄργανο κανενός κόμματος, στήν οὐσία ὅμως ἦταν ὄργανο τῶν ἀριστερῶν καντέτων. Ἀμεσότατη συμμετο-

χή στή δουλειά τῆς ἐφημερίδας εἶχαν ὁ Σ. Ν. Προκοπόβιτς καί ἡ Ε. Ντ. Κουσκόβα. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν καί οἱ μενσεβίκοι. — *132.*

[65] Φ. Ἔνγκελς. «Ἡ ἱστορία τῆς Ἕνωσης κομμουνιστῶν» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, ρωσ. ἔκδ., τόμ. II, 1955, σελ. 333–334). — *132.*

[66] Τό ἄρθρο τοῦ Α. Β. Λουνατσάρσκι *«Ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ καὶ τά καθήκοντα τῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας»* δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», στό φύλλο 8 τῆς 17 (4) τοῦ Ἰούνη 1905. Τό ἄρθρο ἔδινε τό ἱστορικό τῆς δράσης τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ, στοιχεῖα γιά τή σύνθεση τῆς κυβέρνησής της, στήν ὁποία ἔπαιρναν μέρος μαζί μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς μικροαστικῆς τάξης καί ἐργάτες σοσιαλιστές, ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Τό ἄρθρο στρεφόταν ἐνάντια στή γραμμή τακτικῆς τῶν μενσεβίκων, πού ἔλεγαν ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν μποροῦν νά πάρουν μέρος σέ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Ὁ Β. Ι. Λένιν θεώρησε τό ἄρθρο, ἄλλαξε τόν τίτλο του, ἔκανε μιά σειρά διορθώσεις στό κείμενό του καί ἔγραψε τό τελευταῖο μέρος του. — *133.*

[67] Τό ἄρθρο *«Ἡ ἐπανάσταση διδάσκει»* σ' ὅλες τίς προηγούμενες ἐκδόσεις τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν δημοσιευόταν ἀπό τήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», φύλλο 9, τῆς 26 (13) τοῦ Ἰούλη 1905, ὅπου εἶχε πρωτοδημοσιευτεῖ. Διασώθηκε καί τό χειρόγραφο τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ. Στό πρῶτο μέρος τοῦ ἄρθρου, κατά τή δημοσίευσή του στήν ἐφημερίδα, ἔγιναν ὁρισμένες περικοπές, πού ἐπισημαίνονται στό χειρόγραφο μέ μολύβι. Σέ τοῦτο τόν τόμο τό κείμενο τοῦ ἄρθρου δημοσιεύεται ὁλόκληρο, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο. — *134.*

[68] Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Μπορεῖ νά ἀφοπλιστεῖ ἡ Εὐρώπη;» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XVI, μέρος II, 1936, σελ. 358). — *135.*

[69] Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναφέρει τό ἄρθρο τοῦ Β. Σ.— Β. Σέβερτσεφ (Β. Β. Φιλάτοφ) γιά τά στρατιωτικά διδάγματα τῆς ἐξέγερσης, μέ τόν τίτλο «Ὁ πρίγκιπας Ποτιόμκιν τῆς Ταυρίδας». Τό ἄρθρο ἦταν ἀφιερωμένο στήν ἐξέγερση τοῦ θωρηκτοῦ Ποτιόμκιν καί δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», στό φύλλο 8, τῆς 17 (4) τοῦ Ἰούλη 1905. — *136.*

[70] Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Ἡ φιλολογία τῶν ἐκπατρισμένων. II. Τό πρόγραμμα τῶν μπλανκιστῶν φυγάδων τῆς Κομμούνας», στό ὁποῖο ἀναφέρονται στίχοι ἀπό τό ποίημα τοῦ Ε. Χάινε «Λογομαχία» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XV, 1935, σελ. 226). Ὁ Λένιν, ἑτοιμάζοντας τό ἄρθρο, ἀντέγραψε τήν περικοπή αὐτή ἀπό τό ἔργο τοῦ Ἔνγκελς καί σημείωσε στό περιθώριο: «Ταιριάζει στούς μαρτοφικούς ὅσο δέν παίρνει καλύτερα!» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI, σελ. 127). — *145.*

[71] *Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Πλειοψηφίας* (ΓΕΠ)—ὀργανωτικό κέντρο τῶν μπολσεβίκων γιά τήν προετοιμασία τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού

δημιουργήθηκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν στά τέλη τοῦ 1904. Τό κόμμα περνοῦσε ἐκείνη τήν περίοδο βαριά κρίση. Οἱ μενσεβίκοι, ἀφοῦ ἅρπαξαν τά κομματικά κέντρα στά χέρια τους, ἔκαναν ἀποδιοργανωτική, διασπαστική δουλειά στίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις, κατέστρεφαν τήν ἑνότητα δράσης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Παράλληλα ἡ ἐπαναστατική κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στή χώρα ἀπαιτοῦσε συσπείρωση τῶν δυνάμεων τοῦ κόμματος καί μαχητική ἑνότητα τοῦ προλεταριάτου. Ἡ κατάσταση πού εἶχε δημιουργηθεῖ ἐπέβαλε νά συγκληθεῖ τό ταχύτερο καινούργιο, τό τρίτο, συνέδριο τοῦ κόμματος. Τά κεντρικά κομματικά ὄργανα, πού βρίσκονταν στά χέρια τῶν μενσεβίκων, ἀντιδροῦσαν σ' αὐτό μέ κάθε τρόπο. Οἱ μπολσεβίκοι, μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν, πάλαιψαν γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου. Τεράστιο ρόλο ἔπαιξε ἡ σύσκεψη τῶν 22 μπολσεβίκων, πού ἔγινε στή Γενεύη τόν Αὔγουστο τοῦ 1904 μέ πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν. Στή σύσκεψη ψηφίστηκε ἡ ἔκκληση «Πρός τό κόμμα», πού εἶχε γραφεῖ ἀπό τόν Λένιν καί ἔγινε γιά τούς μπολσεβίκους πρόγραμμα πάλης γιά τή σύγκληση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου. Τό Σεπτέμβρη–Δεκέμβρη τοῦ 1904 στή Ρωσία ἔγιναν τρεῖς συνδιασκέψεις περιοχῶν τῶν μπολσεβίκικων ἐπιτροπῶν — ἡ νότια, τοῦ Καυκάσου, καί ἡ βόρεια. Στίς συνδιασκέψεις αὐτές σχηματίστηκε τό Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Πλειοψηφίας. Στό γραφεῖο αὐτό μπῆκαν: ὁ Β. Ι. Λένιν, ἡ Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα, ὁ Σ. Ι. Γκοῦσεφ, ὁ Μ. Ν. Λιάντοφ, ὁ Μ. Μ. Λιτβίνοφ καί ἄλλοι. Τό Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Πλειοψηφίας, καθοδηγούμενο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, ἔκανε πρακτική δουλειά γιά τήν προετοιμασία τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *147.*

72 «*Ποσλέντνιγε Ἰζβέστιγια*» («Τελευταῖες εἰδήσεις») — δελτίο τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξωτερικοῦ τῆς Μπούντ. Ἔβγαινε στό Λονδίνο καί στή Γενεύη ἀπό τό 1901 ὥς τό 1906. — *149.*

73 Τό *συνέδριο τῶν βιομηχάνων καί τῶν ἐμπόρων* ἔγινε στή Μόσχα στίς 4–6 (17–19) τοῦ Ἰούλη 1905. Τό συνέδριο τάχθηκε ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ συνεδρίου ἔβαλαν σάν κύριο καθῆκον τους νά συγκρατήσουν τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης. Στήν ἀπόφαση πού ψήφισε τό συνέδριο τονιζόταν ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἐγκαθιδρυθεῖ στή χώρα «σταθερή τάξη πραγμάτων». — *150.*

74 «*Ἕνωση συλλόγων*» — πολιτική ὀργάνωση τῆς φιλελευθερο-αστικῆς διανόησης. Ἡ «Ἕνωση συλλόγων» σχηματίστηκε στό πρῶτο συνέδριο τῶν ἀντιπροσώπων 14 ἐπαγγελματικῶν-πολιτικῶν συλλόγων πού ἱδρύθηκαν μέ βάση τό ἐπαγγελματικό γνώρισμα: δικηγόρων, συγγραφέων, γιατρῶν, μηχανικῶν, δασκάλων, γεωπόνων, ὑπαλλήλων γραφείου, λογιστῶν κ. ἄ. Τό συνέδριο συνῆλθε στή Μόσχα τό Μάη τοῦ 1905. Ἡ «Ἕνωση συλλόγων» ἔβαζε τό αἴτημα τῆς σύγκλησης συντακτικῆς συνέλευσης μέ βάση τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι οἱ ἐπαγγελματικοί σύλλογοι τῆς διανόησης καί ἡ «Ἕνωση συλλόγων» εἶναι πολιτικές ὀργανώσεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. «Γενικά εἶναι ἑνώσεις πού ἀποτελοῦν τόν πυρήνα τοῦ λεγόμενου συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ, δηλ. τοῦ ἀστικο-φιλελευθέρου κόμματος» (σέ τοῦτό τόν τόμο, σελ. 267).

Τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν συζητήθηκε στό τρίτο συνέδριο τῆς «Ἕνωσης συλλόγων», πού ἔγινε τήν 1–3 (14–16) τοῦ Ἰούλη 1905 στή Φιλλανδία. Ἡ πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου (9 σύλλογοι) ἀποφάσισε νά ὑποστηρίξει τήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Ὡστόσο μετά τό συνέδριο, λόγω τῶν μεγάλων διαφωνιῶν στό ζήτημα αὐτό, ἡ «Ἕνωση συλλόγων» στίς συνελεύσεις καί τά συνέδρια τῶν διαφόρων συλλόγων ἀπαρνήθηκε τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου καί τάχθηκε ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές τῆς Δούμας.

Ἡ «Ἕνωση συλλόγων» διαλύθηκε κατά τά τέλη τοῦ 1906. — *151.*

75 Τό *συνέδριο τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο καί τῶν πόλεων* ἔγινε στή Μόσχα στίς 6–8 (19–21) τοῦ Ἰούλη 1905. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 216 ἀντιπρόσωποι. Τό συνέδριο ἄφησε ἀνοιχτό τό ζήτημα ἄν πρέπει νά γίνει ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Ἡ θέση αὐτή τῶν φιλελευθέρων σ' ἕνα ἀπό τά βασικότερα ζητήματα τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας διευκόλυνε τούς ἐλιγμούς των ἀνάμεσα στήν ἀπολυταρχία καί στόν ἐπαναστατικό λαό. — *151.*

76 «*Σλόβο*» («Λόγος») — καθημερινή ἀστική ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1903 ὥς τό 1909. Στίς ἀρχές ἦταν ὄργανο τῶν δεξιῶν ζέμτσι, ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1905 ἔγινε ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν. Τόν Ἰούλη τοῦ 1906 σταμάτησε ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας. Ξανάρχισε νά βγαίνει στίς 19 τοῦ Νοέμβρη (2 τοῦ Δεκέμβρη) 1906 σάν ὄργανο τοῦ συνταγματικοῦ-μοναρχικοῦ κόμματος τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης», πού στήν οὐσία δέ διέφερε καθόλου ἀπό τούς ὀχτωβριστές. — *151.*

77 «*The Times*» («Οἱ Καιροί») — καθημερινή ἐφημερίδα, ἱδρύθηκε τό 1785 στό Λονδίνο· μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες συντηρητικές ἐφημερίδες τῆς ἀγγλικῆς ἀστικῆς τάξης. — *151.*

78 *Καλένδες* — ἔτσι ὀνόμαζαν οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι τήν πρώτη μέρα τοῦ μήνα. Οἱ Ἕλληνες δέν εἶχαν τέτοια ὀνομασία. Νά ἀναβάλεις μιά δουλειά μέχρι τίς ἑλληνικές καλένδες σημαίνει νά μήν τήν κάνεις ποτέ, σημαίνει χαντάκωμα τῆς ὑπόθεσης. — *154.*

79 «*Le Matin*» («Ἡ Πρωία») — γαλλική καθημερινή ἀστική ἐφημερίδα. Ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τό 1884. Τό τελευταῖο φύλλο της βγῆκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1944. — *157.*

80 «*Le Temps*» («Ὁ Χρόνος») — καθημερινή συντηρητική ἐφημερίδα· ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τό 1861 ὥς τό 1942. Ἀπηχοῦσε τά συμφέροντα τῶν ἰθυνόντων κύκλων τῆς Γαλλίας καί στήν οὐσία ἦταν ἐπίσημο ὄργανο τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. — *158.*

81 Ἡ μπροσούρα «*Οἱ ἐργάτες γιά τή διάσπαση τοῦ κόμματος*» κυκλοφόρησε στή Γενεύη τόν Αὔγουστο τοῦ 1905. Περιελάμβανε τά παρακάτω ντοκουμέντα: πρόλογο τῆς σύνταξης τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», γραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν· γράμμα «Πρός ὅλους τούς συντρόφους συνειδητούς ἐργάτες» μέ ὑπογραφή «Ἐργάτης, ἕνας ἀπό τούς πολλούς».

Τό γράμμα τοῦ «Ἐργάτη» εἶχε δημοσιευτεῖ στό 105 φύλλο τῆς μενσεβίκικης ἐφημερίδας «Ἴσκρα» μέ ἀπάντηση σ' αὐτό τῆς σύνταξης τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς. Τήν ἀπάντηση αὐτή ἐπικρίνει ὁ Λένιν προλογίζοντας τήν μπροσούρα. Ἡ μπροσούρα περιελάμβανε ἐπίσης τό δημοσιευμένο στό φύλλο 11 τῆς «Προλετάρι» τῆς 9 τοῦ Αὐγούστου (27 τοῦ Ἰούλη) 1905 «Ἀνοιχτό γράμμα τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πρός τήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή», πού εἶχε ἐκλεγεῖ ἀπό τούς μενσεβίκους στή συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης. Στό «Ἀνοιχτό γράμμα» της ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή πρότεινε νά ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις γιά τήν ἕνωση τοῦ κόμματος μέ βάση τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τό καταστατικό τοῦ κόμματος πού ψήφισε τό συνέδριο. Τό γράμμα τόνιζε ὅτι ἡ ἕνωση αὐτή θά ἔδινε καινούργιες δυνάμεις στό κόμμα γιά τήν καταπολέμηση τῶν ἐχθρῶν τοῦ προλεταριάτου, θά στερέωνε τούς δεσμούς τοῦ κόμματος μέ τίς πλατιές προλεταριακές μάζες.

Γιά τήν ἕνωση ἔγιναν τρεῖς συσκέψεις ἀντιπροσώπων τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν μενσεβίκων. Τά ἀποτελέσματα τῶν διαπραγματεύσεων ἀναλύθηκαν στά «Λετούτσι λιστόκ», πού ἔβγαζε ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν Πετρούπολη. Οἱ συσκέψεις ἔδειξαν ὅτι οἱ μενσεβίκοι προτιμοῦσαν νά ἐφαρμόζουν πολιτική διάσπασης, τορπιλίζοντας μέ κάθε τρόπο τήν ἕνωση τοῦ κόμματος. — *160.*

82 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό *«Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»*, ὄργανο χωρίς τακτή ἡμερομηνία ἔκδοσης πού ἔβγαζε ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ στή Γενεύη ἀπό τό Μάρτη τοῦ 1905 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1912 (μέ μεγάλες διακοπές). Βγῆκαν 16 τεύχη. Ἄρχισε ἡ ἐπανέκδοσή του τό 1916 στήν Πετρούπολη, κυκλοφόρησε ὅμως μόνο ἕνα τεῦχος.

Στά πρῶτα ὀχτώ τεύχη (1905–1906) ὁ Πλεχάνοφ διατύπωνε ἄκρως δεξιές, μενσεβίκικες, ὀπορτουνιστικές ἀπόψεις, συνηγοροῦσε ὑπέρ τοῦ συνασπισμοῦ τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἀρνιόταν τή συμμαχία τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀγροτιά, καταδίκαζε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη.

Στήν περίοδο 1909–1912 στά τεύχη 9–16 τοῦ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» ὁ Πλεχάνοφ ἀγωνιζόταν ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές, πού πῆραν τό δρόμο τῆς διάλυσης τῶν παράνομων κομματικῶν ὀργανώσεων. Ὡστόσο στά βασικά ζητήματα τῆς τακτικῆς παρέμεινε στίς μενσεβίκικες θέσεις. Στό 1ο τεῦχος τοῦ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» πού βγῆκε τό 1916 διατυπώνονταν καθαρά οἱ σοσιαλσωβινιστικές ἀντιλήψεις τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ γιά τόν ὀπορτουνισμό του καί τήν ἀπομάκρυνσή του ἀπό τόν ἐπαναστατικό μαρξισμό. — *165.*

83 Ἡ *συνδιάσκεψη τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ* (ἀντιπροσώπων ἀπό τούς μπολσεβίκους καί ἀπό τούς μενσεβίκους), πού βρίσκονταν στό νότιο μέρος τῆς Γερμανίας, ἔγινε τό καλοκαίρι τοῦ 1905. Στήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τονιζόταν ἡ ἀνάγκη νά συγκληθεῖ ἑνωτικό συνέδριο τοῦ κόμματος γιά νά λύσει τό ζήτημα τῆς ἕνωσης μέ τό τμῆμα τοῦ ΣΔΕΚΡ πού εἶχε ἀποσχιστεῖ (μέ τούς μενσεβίκους). Ἡ ἀπόφαση δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι» φύλλο 12 μέ ἕνα σχόλιο «Ἀπό τή σύνταξη», γραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. Τό ἀνοιχτό γράμμα τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πρός τήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή, πού ανα-

φέρει ὁ Λένιν, εἶχε δημοσιευτεῖ ὄχι στό δωδέκατο ἀλλά στό ἑνδέκατο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», στίς 9 τοῦ Αὐγούστου (27 τοῦ Ἰούλη) 1905. — *176.*

84 Ἡ μπροσούρα τοῦ Π. Νικολάγεφ «*Ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία*» ἐκδόθηκε τό 1905 στή Γενεύη ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ὁ Λένιν, διορθώνοντας τό χειρόγραφο τῆς μπροσούρας, ἔγραψε καί τή δημοσιευόμενη ὑποσημείωση γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Ἡ ὑποσημείωση ἀναφέρεται στό μέρος τοῦ κειμένου πού λέει: «Ὁ ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν Μπουλίγκιν σχεδιάζει νά ἱδρύσει Κρατική δούμα...». Ἐκτός ἀπ' αὐτό, διασώθηκε τό χειρόγραφο τῆς σελίδας τίτλου τῆς μπροσούρας, στήν ὁποία ὁ Λένιν σημείωσε τά παρακάτω στοιχεῖα:

«P. Nikolaew. Die Revolution in Russland. ΣΔΕΚΡ. Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν, ἑνωθεῖτε!

Π. Νικολάγεφ. Ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία. Ἔκδοση τῆς ΚΕ» (Λενινιστική Συλλογή XXVI, σελ. 345). — *177.*

85 Τό ἄρθρο τοῦ Μ. Ν. Ποκρόβσκι «*Ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος διανόηση καί οἱ σοσιαλδημοκράτες*» δημοσιεύτηκε στό φύλλο 13 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» τῆς 22 (9) τοῦ Αὐγούστου 1905 μέ τήν ὑπογραφή «Δάσκαλος». Ὁ Μ. Ν. Ποκρόβσκι ἔγραψε τό ἄρθρο αὐτό παίρνοντας ἀφορμή τό γράμμα ἀπό τή Μόσχα τοῦ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς «Οἱ ὀσβομποζντέντσι ἐπί τό ἔργον» (δημοσιεύτηκε στό φύλλο 8 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» χωρίς ὑπογραφή). Ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς ἔγραφε γιά τά συνέδρια τῶν ἐπαγγελματικῶν συλλόγων τῆς Μόσχας (γεωπόνων, δικηγόρων, λογοτεχνῶν κ. ἄ.) καί γιά τίς προσπάθειες τῶν ὀσβομποζντέντσι νά τά ὑποτάξουν στήν ἐπιρροή τους. Στό γράμμα τονιζόταν ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες πού παίρνουν μέρος σέ τέτοια συνέδρια πρέπει νά διατυπώνουν πολιτικά αἰτήματα σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος καί νά μήν ψηφίζουν καμιά ἄλλη πολιτική ἀπόφαση, ἐφόσον δέν περιλαμβάνει τά αἰτήματα αὐτά, ὅσο ριζοσπαστικές καί ἄν εἶναι οἱ ἀποφάσεις αὐτές.

Ὁ Μ. Ν. Ποκρόβσκι, κάνοντας στό ἄρθρο αὐτό πολεμική ἐνάντια στόν Μπόντς-Μπρουγέβιτς, ἔγραφε ὅτι δέν πρέπει νά ὑπερβάλλει τό ρόλο τῶν «μυθικῶν ὀσβομποζντέντσι». Ἔφερνε σάν παράδειγμα τό συνέδριο τῶν δασκάλων, πού ἔγινε στή Μόσχα, στό ὁποῖο οἱ σοσιαλδημοκράτες διατύπωσαν τά δικά τους αἰτήματα καί μ' αὐτό στήν ἀρχή τρόμαξαν κάπως τήν ἀπροετοίμαστη πολιτικά μάζα τῶν δασκάλων. Ὡστόσο, τόνιζε ὁ ἀρθρογράφος, μερικές ἑβδομάδες μετά τό συνέδριο, ὅταν πιά εἶχαν χωνευτεῖ οἱ «πικρές ἀλήθειες», ἡ συγκέντρωση τῶν παιδαγωγῶν στή Μόσχα, ὅπου πῆραν μέρος ἑκατοντάδες δασκάλοι καί δασκάλες, ἀποτέλεσε μιά λαμπρή ἐπιτυχία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί πλήρη ἀποτυχία τῶν ὀσβομποζντέντσι.

Τό ἄρθρο τοῦ Μ. Ν. Ποκρόβσκι δημοσιεύτηκε μέ σημείωση «Ἀπό τή σύνταξη»· τήν εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν. — *178.*

86 Τό σημείωμα αὐτό ἀποτελεῖ ἀπάντηση στό γράμμα τοῦ «Ἐργάτη» ἀπό τό Ντβίνσκ. Ὁ ἐπιστολογράφος ἀπευθύνθηκε στή σύνταξη τῆς «Προλετάρι» μέ τήν παράκληση νά τοῦ ἀπαντήσει στά παρακάτω ἐρωτήματα πού ἀφοροῦν τίς ἀποφάσεις τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ: «1) Τί ρόλο θά παίξει ἡ προσωρινή κυβέρνηση, θά καθοδηγεῖ ἤ θά κυβερνᾶ

τή χώρα, ἤ οὔτε τό ἕνα οὔτε τό ἄλλο; 2) Σέ ποιές συνθῆκες ἐπιτρέπεται ἡ συμμετοχή τοῦ προλεταριάτου στήν προσωρινή κυβέρνηση; 3) Τί πράγμα εἶναι ἡ ζύμωση καί ἡ προπαγάνδα γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση; Καί μόνο; Καί τί θά πεῖ συνείδηση τῶν μαζῶν;». Ἐκτός ἀπό αὐτά, ὁ «Ἐργάτης» ἔγραφε ὅτι ἡ κατά τόπους διάσπαση τοῦ κόμματος ἀποτελεῖ μεγάλο ἐμπόδιο στή δουλειά. — *179.*

87 «*Ρούσκογε Ντιέλο*» («Ρωσική Ὑπόθεση») — βδομαδιάτικη ἀντιδραστική ἐφημερίδα· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό 1886 ὥς τό 1891· κατόπιν, στά χρόνια 1905–1907 καί 1909–1910. — *184.*

88 «*Ρούς*» («Ρωσία») — καθημερινή φιλελεύθερη ἀστική ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1903. Διευθυντής-ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Α. Α. Σουβόριν. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 ἡ «Ρούς» βρισκόταν πολύ κοντά στούς καντέτους, κρατοῦσε ὅμως ἀκόμα πιό μετριοπαθῆ στάση. Ἡ «Ρούς» κλείστηκε στίς 2 (15) τοῦ Δεκέμβρη 1905. Κατοπινά ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε μέ διακοπές κάτω ἀπό διαφόρους τίτλους: «Ρούς», «Μολβά», «XX βέκ», «Ὄκο», «Νόβαγια Ρούς». — *188.*

89 Πρόκειται γιά τή ρήξη λόγω τοῦ προϋπολογισμοῦ ἤ γιά τή λεγόμενη συνταγματική ρήξη πού ἐπῆλθε κατά τή δεκαετία 1860–1870 ἀνάμεσα στήν ἀποτελούμενη ἀπό ἀντιπροσώπους τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης κάτω βουλή τοῦ πρωσσικοῦ λάνταγκ καί στήν πρωσσική βασιλική κυβέρνηση. Ἡ κάτω βουλή ἐπί κάμποσα χρόνια ἀρνιόταν νά ἐγκρίνει τόν προϋπολογισμό τῆς πρωσσικῆς κυβέρνησης, πού πρόβλεπε αὔξηση τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν γιά τήν ἐνίσχυση καί τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ στρατοῦ, μέ τή βοήθεια τοῦ ὁποίου ἡ κυβέρνηση ἤθελε νά ἑνώσει τή Γερμανία ἀπό τά πάνω. Ὁ Βίσμαρκ, ὅταν τό 1862 ἔγινε πρωθυπουργός, ἔκανε στρατιωτικές δαπάνες γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ στρατοῦ χωρίς νά ἐγκριθοῦν ἀπό τήν κάτω βουλή τοῦ λάνταγκ. Τό 1866, μετά τή νίκη τῆς Πρωσσίας κατά τῆς Αὐστρίας, τό λάνταγκ ψήφισε νόμο πού ἀπάλλασσε τήν κυβέρνηση τοῦ Βίσμαρκ ἀπό τήν εὐθύνη γιά τίς στρατιωτικές δαπάνες πού εἶχαν γίνει κατά παράβαση τῶν δικαιωμάτων τοῦ λάνταγκ σχετικά μέ τό προϋπολογισμό. Οἱ νίκες τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ συμφιλίωσαν τελείως τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη μέ τήν ἀντιδραστική κυβέρνηση τῶν εὐγενῶν-ὑπαλλήλων. — *188.*

90 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τά μαυροεκατονταρχίτικα πογκρόμ καί τούς ξυλοδαρμούς τῶν ἐργατῶν καί τῶν διανοουμένων, πού ὀργανώθηκαν ἀπό τίς τσαρικές ἀρχές.

Στό Νίζνι Νόβγκοροντ τά γεγονότα ξετυλίχθηκαν τίς μέρες τῆς γενικῆς ἀπεργίας πού ἄρχισε στίς 9 (22) τοῦ Ἰούλη 1905, ὅταν τό προλεταριάτο τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ τιμοῦσε τή μνήμη τῶν συντρόφων πού ἔπεσαν γιά τή λευτεριά στούς δρόμους τῆς Πετρούπολης τή Ματωμένη Κυριακή. Ἡ συγκέντρωση τῶν ἐργατῶν τῆς 10 (23) τοῦ Ἰούλη χτυπήθηκε ἄγρια ἀπό τίς μαυροεκατονταρχίτικες συμμορίες, ἀπό τούς κοζάκους καί τήν ἀστυνομία. Σκοτώθηκαν 15 καί τραυματίστηκαν 50 περίπου. Στό Μπαλασόφ, τοῦ κυβερνείου Σαράτοφ, οἱ μαυροεκατονταρχίτικες συμμορίες καί οἱ κοζάκοι ἐν γνώσει τοῦ κυβερνήτη χτύπησαν τούς γιατρούς πού εἶχαν ἔρθει στό συνέδριο τῶν ζέμστβο. Τέτοια πογκρόμ ἔγιναν καί σέ ἄλλες πόλεις τῆς Ρωσίας.

Ἡ ὁμάδα Μπορισογκλέμπσκ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔβγαλε σέ σχέση μ᾽ αὐτά προκήρυξη· τό κείμενο τῆς προκήρυξης τό παραθέτει ὁ Λένιν στό ἄρθρο του. Ἡ ὁμάδα ἄνοιξε ἔρανο καί συγκέντρωνε χρήματα καί ὅπλα γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης αὐτοάμυνας. Στή Σαμάρα, ὅπου οἱ τσαρικές ἀρχές ἑτοιμάζονταν ἐντατικά νά χτυπήσουν τούς ἐργάτες κατά τό παράδειγμα τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ, ἡ ἐπιτροπή Σαμάρας τοῦ ΣΔΕΚΡ ὀργάνωσε ὁμάδα αὐτοάμυνας. Στήν προκήρυξη πού ἔβγαλε ἔλεγε: «Πάρτε τά ὅπλα! Ἐξοπλιστεῖτε καί ἐξοπλίστε καί ἄλλους. Μαζέψτε χρήματα γιά ὅπλα!».

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἀφοῦ ἔγραψε τό ἄρθρο «Οἱ μαῦρες ἑκατονταρχίες καί ἡ ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης», σημείωσε στό χειρόγραφο: «*Ὑπερεπεῖγον!!!* Πρέπει νά μπεῖ ὁπωσδήποτε!» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). — *190.*

91 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Λ. Μάρτοφ «Στήν ἡμερήσια διάταξη. Ἀπ᾽ ἀφορμή τό ἐπαναστατικό συνταγολόγιο», πού δημοσιεύτηκε στήν «Ἴσκρα», στό φύλλο 107 τῆς 29 τοῦ Ἰούλη 1905. Ἐκεῖ ὁ ἀρθρογράφος εἰρωνευόταν τήν μπροσούρα τοῦ Β. Σέβερτσεφ (Β. Β. Φιλάτοφ) «Ἡ ἐφαρμογή τῆς τακτικῆς καί τῆς ὀχύρωσης στή λαϊκή ἐξέγερση», πού ἐκδόθηκε τό 1905 στή Γενεύη ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἡ ἔκφραση τοῦ Λένιν «*ἐξυπνάδες ἀ λά Μπουρένιν*» ἔχει σχέση μέ τό ὄνομα τοῦ ἀντιδραστικοῦ δημοσιογράφου Β. Π. Μπουρένιν, πού συκοφαντοῦσε μέ ἐμπάθεια τούς ἐκπροσώπους ὅλων τῶν προοδευτικῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν ρευμάτων. Τά ἄρθρα του ἦταν γεμάτα συκοφαντικούς ἰσχυρισμούς, βάναυσες προσωπικές ἐπιθέσεις. Ὁ Λένιν χρησιμοποιεῖ τό ὄνομα αὐτό σάν προσηγορικό, γιά νά χαρακτηρίζει τίς ἀνέντιμες μεθόδους πολεμικῆς. — *192.*

92 «*Μπορμπά Προλεταριάτα*» («Ἡ πάλη τοῦ Προλεταριάτου») — παράνομη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς Ἕνωσης Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἱδρύθηκε μέ ἀπόφαση τοῦ Ι συνεδρίου τῆς Ἕνωσης Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἔβγαινε ἀπό τόν Ἀπρίλη-Μάη τοῦ 1903 ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905· βγῆκαν 12 φύλλα. Στή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας συμμετεῖχαν ἄμεσα τά μέλη τῆς Ἕνωσης Καυκάσου: Ι. Β. Στάλιν, Μ. Γ. Τσχακάγια, Α. Γ. Τσουλουκίτζε, Σ. Γ. Σαουμιάν καί ἄλλοι. Ἡ ἐφημερίδα τυπωνόταν στήν Τιφλίδα, στό παράνομο τυπογραφεῖο Ἀβλαμπάρσκαγια· ἔβγαινε σέ τρεῖς γλῶσσες: στή γεωργιανή («Προλεταριάτις Μπρτζόλα»), στήν ἀρμένικη («Προλεταριάτι Κρίβ») καί στή ρωσική («Μπορμπά Προλεταριάτα»). Ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας κρατοῦσε στενή ἐπαφή μέ τόν Β. Ι. Λένιν καί μέ τό μπολσεβίκικο κέντρο τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὑπεράσπιζε μέ συνέπεια τίς ἰδεολογικές καί ὀργανωτικές βάσεις τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος, καθώς καί τίς βάσεις τῆς τακτικῆς του. Ἀναδημοσιεύονταν συστηματικά σ᾽ αὐτήν ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν καί ὑλικό ἀπό τή λενινιστική «Ἴσκρα» καί, σέ συνέχεια, ἀπό τίς μπολσεβίκικες ἐφημερίδες «Βπεριόντ» καί «Προλετάρι». Ἡ «Μπορμπά Προλεταριάτα» ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν ἰδεολογική καί ὀργανωτική συσπείρωση τῶν μπολσεβικικῶν ὀργανώσεων τῆς Ὑπερκαυκασίας. Ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» ἔγραφε εὐμενεῖς κρίσεις καί σχόλια γιά τήν «Μπορμπά Προλεταριάτα» καί ἀναδημοσίευε ὁρισμένα ἄρθρα καί ἀνταποκρίσεις της. — *195.*

93 Πρόκειται γιά τό τσαρικό διάταγμα πρός τή Γερουσία μέ ἡμερομηνία 18 τοῦ Φλεβάρη (3 τοῦ Μάρτη) 1905· τό διάταγμα ἀνέθετε στό Ὑπουργικό συμβούλιο νά ἐξετάσει τίς προτάσεις πού εἶχαν ὑποβληθεῖ ἀπό διάφορες ὑπηρεσίες καί ἰδιῶτες, σχετικά «μέ τή βελτίωση τῶν δημόσιων κοινωφελῶν ἐξωραϊστικῶν ἔργων καί τό ἀνέβασμα τῆς λαϊκῆς εὐημερίας». Στίς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου τοῦ ἴδιου χρόνου τό διάταγμα καταργήθηκε μέ τή δημοσίευση τοῦ διαγγέλματος γιά τήν ἵδρυση τῆς Κρατικῆς δούμας. Σύμφωνα μέ τό καινούργιο διάταγμα τά ζητήματα αὐτά ἔπρεπε νά τά ἐξετάζει πρῶτα ἡ Κρατική δούμα. — *196.*

94 «*Ἐργατική Ἐφημερίδα*» *τῆς Βιέννης* (Wiener «Arbeiter Zeitung») — καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἱδρύθηκε ἀπό τόν Β. Ἄντλερ τό 1889, στή Βιέννη.

Τό 1905 ἡ «Arbeiter Zeitung» ἀπηχοῦσε ἀπό τίς στῆλες της τίς μαχητικές διαθέσεις τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν τῆς Αὐστρουγγαρίας, πού πάλαιβαν κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης γιά τήν καθιέρωση τοῦ γενικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος στή χώρα τους.

Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914–1918) ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστική θέση. Ὁ Λένιν τήν ὀνόμαζε ἐφημερίδα «τῶν βιεννέζων προδοτῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 29, σελ. 366). Τό 1934 ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε. Ἐπανέλαβε τήν ἔκδοσή της τό 1945, σάν κεντρικό ὄργανο τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Αὐστρίας. — *198.*

95 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Π. Ν. Μιλιουκόφ «Νά μποῦμε ἤ νά μή μποῦμε στήν Κρατική δούμα;», πού δημοσιεύτηκε μέ τήν ὑπογραφή «Σ. Σ.». — *201.*

96 Πρόκειται γιά τό σημείωμα τοῦ Λένιν «Οἱ δικοί μας Χλεστακόφ», πού δημοσιεύτηκε στό 9 φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» τῆς 26 (13) τοῦ Ἰούλη 1905· στό ἄρθρο παρατίθεται ἡ ἀνακοίνωση πού εἶχε στείλει ἡ μενσεβίκικη «Ἴσκρα» σέ μιά γαλλική σοσιαλιστική ἐφημερίδα. Στήν ἀνακοίνωση αὐτή ἡ «Ἴσκρα» ἔδινε ψευδῆ, ἐξογκωμενα στοιχεῖα γιά τούς ὀπαδούς πού εἶχε ἀνάμεσα στούς ὀργανωμένους ἐργάτες (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI, σελ. 128–129). — *214.*

97 Τό ἄρθρο «*Τά δημόσια οἰκονομικά τῆς Ρωσίας καί ἡ ἐπανάσταση*» εἶχε δημοσιευτεῖ στό φύλλο 15 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» τῆς 5 τοῦ Σεπτέμβρη (23 τοῦ Αὐγούστου) 1905. Στό ἄρθρο γινόταν λόγος γιά τήν ἐξαιρετικά ἄσχημη δημοσιονομική κατάσταση τῆς τσαρικῆς Ρωσίας. Ὁ ἀρθρογράφος ἀπέδειχνε μέ πολλά συγκεκριμένα στοιχεῖα τήν ἀναπόφευκτη δημοσιονομική καταστροφή, στήν ὁποία ὁδηγοῦσε σταθερά τή χώρα ἡ τσαρική κυβέρνηση μέ τήν αὔξηση τοῦ δημόσιου χρέους, μέ τίς τεράστιες στρατιωτικές δαπάνες, μέ τό ἔλλειμμα τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καί τήν αὐξανόμενη ἐξαθλίωση τῶν λαϊκῶν μαζῶν στή χώρα. «Μόνο ἡ ἐπανάσταση μπορεῖ νά σώσει ἀκόμα τή Ρωσία», αὐτό ἦταν τό συμπέρασμα τοῦ ἄρθρου.

Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε μέ μιά σημείωση «Ἀπό τή σύνταξη», πού τήν εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν. Στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI, (σελ. 181–182), δημοσιεύονται περικοπές, πού τίς πῆρε ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπό ἐφημερίδες: ἀπό τήν ἀγγλική «The Times» καί τή γερμανική «Frank-

furter Zeitung» γιά τό βιβλίο τοῦ Ροῦντολφ Μάρτιν, πού εἶχε βγεῖ στό Βερολίνο μέ τόν τίτλο «Τό μέλλον τῆς Ρωσίας καί τῆς Ἰαπωνίας». Ὁ Λένιν ἀναλύει σύντομα τό περιεχόμενο τοῦ βιβλίου στή σημείωσή του. — *215*.

98 Ἡ *Μπούντ* («Γενική ἑβραϊκή ἐργατική ἕνωση Λιθουανίας, Πολωνίας καί Ρωσίας») ὀργανώθηκε τό 1897 στό ἱδρυτικό συνέδριο τῶν ἑβραϊκῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων στή Βίλνα· συνένωνε κυρίως τά μισοπρολεταριακά στοιχεῖα τῶν ἑβραίων βιοτεχνῶν τῶν δυτικῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας. Στό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (1898) ἡ Μπούντ μπῆκε στό ΣΔΕΚΡ «σάν αὐτόνομη ὀργάνωση, ἀνεξάρτητη μόνο στά ζητήματα πού ἀφοροῦσαν εἰδικά τό ἑβραϊκό προλεταριάτο» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, 1954, σελ. 14).

Ἡ Μπούντ ἦταν φορέας τοῦ ἐθνικισμοῦ καί τῆς χωριστικῆς κίνησης μέσα στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 τό IV συνέδριο τῆς Μπούντ ἀποφάσισε νά τροποποιήσει τίς ὀργανωτικές σχέσεις της μέ τό ΣΔΕΚΡ, πού εἶχαν καθοριστεῖ στό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό συνέδριο δήλωσε στήν ἀπόφασή του ὅτι θεωρεῖ τό ΣΔΕΚΡ ὁμοσπονδιακή ἕνωση ἐθνικῶν ὀργανώσεων καί ὅτι ἡ Μπούντ πρέπει νά μπεῖ σ' αὐτό σάν ὁμόσπονδο τμῆμα. Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅταν τό συνέδριο ἀπέρριψε τήν ἀπαίτηση τῆς Μπούντ νά ἀναγνωριστεῖ σάν ὁ μοναδικός ἐκπρόσωπος τοῦ ἑβραϊκοῦ προλεταριάτου, ἡ Μπούντ ἀποχώρησε ἀπό τό κόμμα. Τό 1906, μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ κόμματος, ἡ Μπούντ ξαναμπῆκε στό ΣΔΕΚΡ.

Μέσα στό ΣΔΕΚΡ οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν πάντοτε τήν ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ κόμματος («οἰκονομιστές», μενσεβίκους, λικβινταριστές), πάλαιβαν ἐνάντια στούς μπολσεβίκους καί στόν μπολσεβικισμό. Στήν προγραμματική διεκδίκηση τῶν μπολσεβίκων γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν ἡ Μπούντ ἀντέτασσε τή διεκδίκηση τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν ἡ Μπούντ πῆρε λικβινταριστική θέση καί συμμετεῖχε ἐνεργά στή δημιουργία τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914–1918) οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Τό 1917 ἡ Μπούντ ὑποστήριζε τήν ἀντεπαναστατική Προσωρινή κυβέρνηση καί πάλαιβε στό πλευρό τῶν ἐχθρῶν τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἡ ἡγεσία τῆς Μπούντ ἑνώθηκε μέ τίς δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης. Ταυτόχρονα ἀνάμεσα στά ἁπλά μέλη τῆς Μπούντ παρατηρήθηκε στροφή ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τή Σοβιετική ἐξουσία. Τό Μάρτη τοῦ 1921 ἡ Μπούντ αὐτοδιαλύθηκε καί ἕνα μέρος τῶν μελῶν της μπῆκε στό ΚΚΡ (μπ) μέ βάση τίς γενικές ἀρχές. — *232*.

99 Ἡ ἔκφραση εἶναι παρμένη ἀπό τό ἔργο τοῦ Ν. Β. Γκόγκολ «Σημειώσεις ἑνός τρελοῦ» (βλ. Ν. Β. Γκόγκολ. Ἅπαντα, ρωσ. ἐκδ., τόμ. 3ος, 1959, σελ. 191). — *233*.

100 Ἡ ἔκφραση εἶναι παρμένη ἀπό τό ἔργο τοῦ Ι. Σ. Τουργκένιεφ «Πατέρες καί τέκνα» (βλ. Ι. Σ. Τουργκένιεφ. Ἅπαντα, ρωσ. ἐκδ., τόμ. 3ος, 1954, σελ. 226). — *234*.

101 «*Vossische Zeitung*» («Ἐφημερίδα τοῦ Φός») — γερμανική μετριοπαθής-φιλελεύθερη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1704 ὥς τό 1934. — *238.*

102 Πρόκειται γιά τό IV συνέδριο τῆς «Ἕνωσης Ἀπελευθέρωσης», πού συνῆλθε στή Μόσχα στά τέλη τοῦ Αὐγούστου 1905. Στό συνέδριο πάρθηκε ἀπόφαση γιά τή δημιουργία τοῦ συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος (τῶν καντέτων). Τό ἱδρυτικό συνέδριο, πού ἐνέκρινε τό πρόγραμμά του, συνῆλθε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. — *240.*

103 Πρόκειται γιά τά ἔργα: Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς «Τρίτη διεθνής ἀνασκόπηση. Ἀπό τό Μάη ὥς τόν Ὀχτώβρη» καί Κ. Μάρξ «Ἀποκαλύψεις γιά τή δίκη τῶν κομμουνιστῶν στήν Κολωνία» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 467· τόμ. 8ος, σελ. 431). — *258.*

104 «*Οἱ φιλελεύθεροι σύλλογοι καί ἡ σοσιαλδημοκρατία*» — προσθήκη τοῦ Β. Ι. Λένιν στό ἄρθρο τοῦ Β. Β. Βορόβσκι, πού δημοσιεύτηκε μέ τόν ἴδιο τίτλο στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», στό φύλλο 18 τῆς 26 (13) τοῦ Σεπτέμβρη 1905. Τό ἄρθρο γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τίς ἐρωτήσεις πού κατέφθαναν ἀπό τίς διάφορες περιοχές σχετικά μέ τή στάση πού ἔπρεπε νά κρατοῦν οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀπέναντι στίς φιλελεύθερες ὀργανώσεις — τούς «ἐπαγγελματικούς» συλλόγους τῆς διανόησης — τῶν δικηγόρων, τῶν μηχανικῶν, τῶν δασκάλων κλπ., καθώς καί ἀπέναντι στήν «Ἕνωση συλλόγων»· ἄν ἔπρεπε νά μπαίνουν ἤ ὄχι στίς ὀργανώσεις αὐτές γιά νά καταπολεμοῦν τή συσκότιση τῆς ταξικῆς συνείδησης τῶν ἐργατῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν θεώρησε τό ἄρθρο καί ἔγραψε μιά προσθήκη σ' αὐτό, στήν ὁποία ἔδινε ἀπάντηση στά ἐρωτήματα πού ἔμπαιναν.

Τό ἄρθρο τοῦ Βορόβσκι τελείωνε μέ τό συμπέρασμα ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν πρέπει νά μπαίνουν σ' αὐτούς τούς φιλελεύθερους συλλόγους, γιατί αὐτό μπορεῖ νά ἀσκήσει ἀπογοητευτική ἐπίδραση πάνω στίς μάζες. Στήν τελευταία αὐτή φράση τοῦ χειρογράφου ὁ Λένιν πρόσθεσε τά παρακάτω: «Στήν ἐποχή πού ἀρχίζει ἡ ἀνοιχτή ἐπίθεση οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά ἀποφεύγουν μέ ἐξαιρετική αὐστηρότητα κάθε ἐνέργεια πού θά ἔδινε ἀφορμή γιά μιά τέτοια ἀπογοήτευση, πρέπει ἀνοιχτά καί καθαρά νά ἀπευθύνονται ἄμεσα στήν ἐργατική τάξη, διαπαιδαγωγώντας την μέ τό αὐστηρό κομματικό πνεῦμα» (Λενινιστική Συλλογή, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XXVI, σελ. 346). Ἡ φράση αὐτή καί ἡ συνέχεια τοῦ ἄρθρου σβήστηκε στό χειρόγραφο καί δέ δημοσιεύτηκε στήν «Προλετάρι». — *267.*

105 Πρόκειται γιά ἕναν ἀπό τούς ἀντιδραστικότερους ἐκπροσώπους τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας — τό γενικό διοικητή τοῦ κυβερνείου Μόσχας, τό μεγάλο δούκα Σεργκέι Ἀλεξάντροβιτς Ρομάνοφ (θεῖο τοῦ τσάρου Νικόλαου Β'), πού σκοτώθηκε στίς 4 (17) τοῦ Φλεβάρη 1905 ἀπό τόν ἐσέρο Ι. Π. Καλιάγεφ. — *269.*

106 *Ἐπιτροπή Σιντλόβσκι* — εἰδική κυβερνητική ἐπιτροπή πού ἱδρύθηκε μέ τό τσαρικό διάταγμα τῆς 29 τοῦ Γενάρη (11 τοῦ Φλεβάρη) 1905 «γιά ἐπείγουσα ἐξακρίβωση τῶν αἰτίων τῆς δυσαρέσκειας τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης καί τῶν προαστίων της», σέ σχέση μέ τό ἀπεργιακό κί-

νημα πού ἀναπτυσσόταν μετά ἀπό τή Ματωμένη Κυριακή τῆς 9 τοῦ Γενάρη. Ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπιτροπῆς τοποθετήθηκε ὁ γερουσιαστής καί μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου Ν. Β. Σιντλόβσκι. Ἡ ἐπιτροπή ἀποτελοῦνταν ἀπό ὑπαλλήλους, διευθυντές κρατικῶν ἐργοστασίων καί βιομηχάνους. Ἐκτός ἀπ' αὐτούς στήν ἐπιτροπή θά ἔμπαιναν καί ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν, πού θά ἐκλέγονταν ἀπό ἐκλέκτορες. Οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν σοβαρή διαφωτιστική δουλειά, σχετικά μέ τίς ἐκλογές μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ξεσκεπάζοντας τούς πραγματικούς σκοπούς τοῦ τσαρισμοῦ, πού προσπαθοῦσε, μέ τήν ὀργάνωση τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς, νά ἀποτραβήξει τούς ἐργάτες ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη. Ὅταν οἱ ἐκλέκτορες πρόβαλαν στήν κυβέρνηση τά αἰτήματα: ἐλευθερία τοῦ λόγου, τοῦ τύπου, τοῦ συνέρχεσθαι, τό ἀπαραβίαστο τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου κτλ., ὁ Σιντλόβσκι στίς 18 τοῦ Φλεβάρη (3 τοῦ Μάρτη) 1905 δήλωσε ὅτι τά αἰτήματα αὐτά δέν μποροῦν νά ἱκανοποιηθοῦν. Ὕστερα ἀπό αὐτό οἱ περισσότεροι ἐκλέκτορες ἀρνήθηκαν νά ἐκλέξουν ἀντιπροσώπους καί ἀπηύθυναν ἔκκληση πρός τούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης, πού γιά νά τούς ὑποστηρίξουν κατέβηκαν σέ ἀπεργία. Στίς 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη) 1905 ἡ ἐπιτροπή διαλύθηκε χωρίς νά ἀρχίσει τίς ἐργασίες της. — *280.*

107 Βλ. Α. Π. Τσέχοφ. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. 8ος, 1956, σελ. 351–363. — *282.*

108 «*Δυό ἔθνη*» — ὑπότιτλος τοῦ μυθιστορήματος «Σίβυλλα», πού γράφτηκε τό XIX αἰώνα ἀπό τόν ἄγγλο συγγραφέα Μπ. Ντισραέλι (κόμιτα τοῦ Μπικονσφίλντ). — *283.*

109 ΠΠΣ — Πολωνικό σοσιαλιστικό κόμμα (Polska Partia Socjalistyczna) — ρεφορμιστικό ἐθνικιστικό κόμμα πού ἱδρύθηκε τό 1892. Παλαίβοντας μέ τό σύνθημα: πάλη γιά τήν ἀνεξαρτησία τῆς Πολωνίας, τό ΠΠΣ, μέ ἐπικεφαλῆς του τόν Πιλσούδσκι καί τούς ὀπαδούς του, ἔκανε χωριστική, ἐθνικιστική προπαγάνδα ἀνάμεσα στούς πολωνούς ἐργάτες καί προσπαθοῦσε νά τούς ἀποτραβήξει ἀπό τήν κοινή πάλη μέ τούς ρώσους ἐργάτες ἐναντίον τῆς ἀπολυταρχίας καί τοῦ καπιταλισμοῦ.

Σ' ὅλη τήν ἱστορία τοῦ ΠΠΣ, χάρη στήν ἐπίδραση τῶν ἁπλῶν ἐργατῶν, ἐμφανίζονταν στούς κόλπους τοῦ κόμματος ἀριστερές ὁμάδες. Μερικές ἀπ' αὐτές προσχώρησαν ἀργότερα στήν ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Τό 1906 τό ΠΠΣ διασπάστηκε στό ΠΠΣ-«λεβίτσα» καί στό δεξιό, τό σωβινιστικό, τό λεγόμενο ΠΠΣ-«ἐπαναστατική φράξια».

Τό ΠΠΣ-«λεβίτσα» κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) καί μέ τή συμβολή τῆς ΣΔΠΒ καί Λ.(Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Πολωνικοῦ Βασιλείου καί τῆς Λιθουανίας) περνοῦσε βαθμιαῖα σέ συνεπεῖς ἐπαναστατικές θέσεις.

Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ ΠΠΣ-«λεβίτσα» πῆρε διεθνιστική θέση καί τό Δεκέμβρη τοῦ 1918 ἑνώθηκε μέ τή ΣΔΠΒ καί Λ. Τά ἑνωμένα κόμματα σχημάτισαν τό Κομμουνιστικό ἐργατικό κόμμα τῆς Πολωνίας (ἔτσι ὀνομαζόταν ὥς τό 1925 τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Πολωνίας).

Τό δεξιό ΠΠΣ στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου συνέχιζε τήν ἐθνικοσωβινιστική πολιτική του· ὀργάνωσε στό ἔδαφος τῆς

Γαλικίας πολωνικές λεγεῶνες πού πολεμοῦσαν στό πλευρό τοῦ αὐστρογερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Μέ τή δημιουργία τοῦ πολωνικοῦ ἀστικοῦ κράτους, τό δεξιό ΠΠΣ ἑνώθηκε τό 1919 μέ τά τμήματα τοῦ ΠΠΣ πού βρίσκονταν στά ἐδάφη τῆς Πολωνίας τά ὁποῖα εἶχαν καταληφθεῖ παλιότερα ἀπό τή Γερμανία καί τήν Αὐστρία καί ξαναπῆρε τόν τίτλο ΠΠΣ. Μπαίνοντας ἐπικεφαλῆς τῆς κυβέρνησης, βοήθησε νά περάσει ἡ ἐξουσία στά χέρια τῆς πολωνικῆς ἀστικῆς τάξης καί σέ συνέχεια ἔκανε συστηματική ἀντικομμουνιστική προπαγάνδα καί ἀκολουθοῦσε πολιτική ἐπίθεσης κατά τῆς Σοβιετικῆς χώρας, πολιτική ἁρπαγῆς καί καταπίεσης τῆς Δυτικῆς Οὐκρανίας καί τῆς Δυτικῆς Λευκορωσίας. Ὁρισμένες ὁμάδες τοῦ ΠΠΣ, πού δέ συμφωνοῦσαν μέ τήν πολιτική αὐτή, περνοῦσαν στό κομμουνιστικό κόμμα τῆς Πολωνίας.

Μετά τό φασιστικό πραξικόπημα τοῦ Πιλσούδσκι (Μάης τοῦ 1926) τό ΠΠΣ τυπικά ἀνῆκε στήν κοινοβουλευτική ἀντιπολίτευση, στήν πραγματικότητα ὅμως δέν ἔκανε δραστήρια πάλη ἐνάντια στό φασιστικό καθεστώς καί ἐξακολουθοῦσε τήν ἀντικομμουνιστική καί ἀντισοβιετική προπαγάνδα του. Τά ἀριστερά στοιχεῖα τοῦ ΠΠΣ τήν ἐποχή αὐτή συνεργάζονταν μέ τούς πολωνούς κομμουνιστές, ὑποστηρίζοντας σέ πολλές καμπάνιες τήν τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου.

Τόν καιρό τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου τό ΠΠΣ διασπάστηκε ξανά. Τό ἀντιδραστικό, σωβινιστικό του τμῆμα, πού πῆρε τόν τίτλο «Wolnosc, Rownosc, Niepodlegtosc» («Ἐλευθερία, Ἰσότητα, Ἀνεξαρτησία»), συμμετεῖχε στήν ἀντιδραστική πολωνική «κυβέρνηση» πού εἶχε καταφύγει στό Λονδίνο. Τό ἄλλο, τό ἀριστερό τμῆμα τοῦ ΠΠΣ, πού πῆρε τόν τίτλο «Ἐργατικό κόμμα τῶν πολωνῶν σοσιαλιστῶν» (ΕΚΠΣ), κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας (ΕΚΠ), πού δημιουργήθηκε τό 1942, μπῆκε στό λαϊκό μέτωπο τῆς πάλης ἐνάντια στούς χιτλερικούς κατακτητές, πάλαιβε γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Πολωνίας ἀπό τή φασιστική σκλαβιά καί πῆρε θέση ὑπέρ τῆς ἀποκατάστασης φιλικῶν σχέσεων μέ τήν ΕΣΣΔ.

Τό 1944, μετά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς Πολωνίας ἀπό τή γερμανική κατοχή καί τό σχηματισμό τῆς Πολωνικῆς ἐπιτροπῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης, τό ΕΚΠΣ ὀνομάστηκε ξανά ΠΠΣ καί μαζί μέ τό ΕΚΠ πῆρε μέρος στήν οἰκοδόμηση τῆς λαϊκοδημοκρατικῆς Πολωνίας. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1948 τό ΕΚΠ καί τό ΠΠΣ συνενώθηκαν καί σχημάτισαν τό Ἑνιαῖο ἐργατικό κόμμα Πολωνίας (ΕΕΚΠ). — *286.*

110 Ὁ Β. Ι. Λένιν, δουλεύοντας πάνω στό ἄρθρο «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ ἀγροτιά», κράτησε λεπτομερεῖς περικοπές ἀπό τό σχέδιο τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος Πολωνίας, πού εἶχε δημοσιευθεῖ τό 1905 στά τεύχη 6–8 τοῦ περιοδικοῦ «Przedswit» («Χαραυγή») καί ἔκανε κριτικές παρατηρήσεις πάνω σ' αὐτό (βλ. Λενινιστική Συλλογή, ρωσ. ἔκδ., τόμ. V, 1929, σελ. 391–393). Οἱ παρατηρήσεις αὐτές διατυπώνονται καί στό σχέδιο τοῦ ἄρθρου «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ ἀγροτιά» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 416–417).

«*Przedswit*» («Χαραυγή») — πολιτικό περιοδικό· ἄρχισε νά βγαίνει τό 1881 ἀπό μιά ὁμάδα πολωνῶν σοσιαλιστῶν. Τό 1884 ἦταν ὄργανο τοῦ πρώτου πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος «Προλεταριάτ». Τό 1892

τό «Przedswit» βρισκόταν στά χέρια δεξιών σοσιαλιστικών καί ἐθνικιστικῶν στοιχείων, ἄν καί ἀπό καιρό σέ καιρό δημοσιεύονταν σ' αὐτό καί μαρξιστικά ἄρθρα. Στά 1893–1899 τό περιοδικό ἔβγαινε σάν ὄργανο τῆς Ἕνωσης τῶν πολωνῶν σοσιαλιστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ (τῆς ὀργάνωσης ἐξωτερικοῦ τοῦ ΠΠΣ) καί ἀπό τό 1900 ὥς τό 1905 ἦταν θεωρητικό ὄργανο καί ὄργανο συζητήσεων τοῦ ΠΠΣ. Τό 1907 τό περιοδικό ξαναβγαίνει καί συνεχίζει τήν ἔκδοσή του ὥς τό 1920 μέ διακοπές κατά τό 1915 καί τό 1917· ἀπό τό 1907 ἔβγαινε σάν ὄργανο τῆς δεξιᾶς τοῦ ΠΠΣ (τοῦ λεγόμενου ΠΠΣ-«ἐπαναστατική φράξια») στά 1918–1920 ἔβγαινε σάν ὄργανο τοῦ ΠΠΣ. Ἀπό τό 1881 ὥς τό 1901 τό «Przedswit» ἔβγαινε στό ἐξωτερικό, ἔπειτα στήν Πολωνία (Κρακοβία—Βαρσοβία—Λβόφ). — *286*.

111 *Σαρβάρκι* — ὑποχρεωτική ἐργασία πού ἐπιβαλλόταν στούς ἀγρότες τῆς Πολωνίας μαζί μέ τά ζῶα τους ἕλξης· εἶχε τό χαρακτήρα καταναγκαστικῶν ἔργων γιά τήν κατασκευή δρόμων, γεφυριῶν καί ἄλλων στρατιωτικῶν ἔργων ἤ ἔργων κρατικῆς καί κοινῆς ὠφελείας. — *288*.

112 «*Νόβογε Βρέμια*» («Νέοι Καιροί») — καθημερινή ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1868 ὥς τό 1917. Ἀνῆκε σέ διαφόρους ἐκδότες καί ἄλλαξε ἐπανειλημμένα τόν πολιτικό της προσανατολισμό. Στήν ἀρχή ἦταν μετριοπαθής-φιλελεύθερη, ἀπό τό 1876, ὅταν ἔγινε ἐκδότης της ὁ Α. Σ. Σουβόριν, μετατράπηκε σέ ὄργανο τῶν ἀντιδραστικῶν ἀριστοκρατικῶν καί τῶν ὑπαλληλικο-γραφειοκρατικῶν κύκλων. Ἀπό τό 1905 ἦταν ὄργανο τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη ἡ ἐφημερίδα ὑποστήριζε πέρα γιά πέρα τήν ἀντεπαναστατική πολιτική τῆς Προσωρινῆς ἀστικῆς κυβέρνησης, κάνοντας λυσσασμένη ἐκστρατεία ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. Κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτική-ἐπαναστατική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ τῆς Πετρούπολης στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη) 1917. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔλεγε πώς ἡ «Νόβογε Βρέμια» ἀποτελεῖ πρότυπο πουλημένης φυλλάδας. — *295*.

113 *Μπαλαλάικιν* — πρόσωπο τοῦ ἔργου τοῦ Μ. Ε. Σαλτικόφ-Στσεντρίν «Σύγχρονο Εἰδύλλιο»· ἕνας φιλελεύθερος φαφλατάς, τυχοδιώκτης καί ψεύτης. — *301*.

114 «*Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἕνωσης τοῦ κόμματος*» — μέ τόν τίτλο αὐτό δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», στό φύλλο 20 τῆς 10 τοῦ Ὀχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905 τά παρακάτω ντοκουμέντα: πρακτικά τῆς τρίτης σύσκεψης τῶν ἐκπροσώπων τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν μενσεβίκων, πού εἶχε ἐκλεγεῖ στή Συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης, καί σχόλια τῆς ΚΕ πάνω στά πρακτικά αὐτά. Ἐκτιμώντας τή στάση τῶν μενσεβίκων στή σύσκεψη αὐτή καί τά αἰτήματα πού πρόβαλαν, ἡ ΚΕ τόνιζε ὅτι ἡ πολιτική τους παραμένει ἡ ἴδια μ' ἐκείνη πού ἐφάρμοζαν καί πρίν ἀπό τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος, καί ὅτι ἡ πολιτική αὐτή ὁδηγεῖ «σέ ἀνυπολόγιστο χάος καί ἀναρχία, σέ πραγματική ἀποσύνθεση τοῦ κόμματος».

Τά ντοκουμέντα τυπώθηκαν μαζί μέ τή δημοσιευόμενη σημείωση «Ἀπό τή σύνταξη», πού τήν εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν. — *304*.

115 *Ἡ ἱδρυτική συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων τῆς νότιας Ρωσίας* συνῆλθε στό Κίεβο τόν Αὔγουστο τοῦ 1905. Σ' αὐτήν πῆραν μέρος 12 ἀντιπρόσωποι ἀπό μενσεβίκικες ὁμάδες καί ἐπιτροπές. Ἡ συνδιάσκεψη πῆρε ἀποφάσεις στά παρακάτω ζητήματα: ἕνωση τῶν δυό τμημάτων τοῦ κόμματος· Κρατική δούμα· σύνθεση τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα»· ἀντιπροσώπευση τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο· ὀργανωτικό καταστατικό καί ἄλλες.

Στά ἄρθρα «Καινούργια συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων» καί «Ἡ τελευταία λέξη τῆς „ἰσκρικῆς" τακτικῆς ἤ οἱ ἐκλογές-κωμωδία, σάν καινούργιο κίνητρο γιά τήν ἐξέγερση» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 308 - 309, 356 - 373) ὁ Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης. Ἀναφερόμενος στήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης γιά τήν Κρατική δούμα, ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι αὐτή «θά μείνει γιά πολύν καιρό θλιβερό μνημεῖο ἐκχυδαϊσμοῦ τῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλδημοκρατίας» (στόν ἴδιο, σελ. 369).

Γιά τήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης σχετικά μέ τήν ἀντιπροσώπευση τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο ὁ Λένιν ἔγραφε στό γράμμα του πρός τήν Κεντρική ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς 25 τοῦ Σεπτέμβρη (8 τοῦ Ὀχτώβρη) 1905: «1) χοντροκομμένο ψέμα σέ βάρος μου προσωπικά. Ἀπαντῶ στό φύλλο 20 τῆς „Προλετάρι", πού θά κυκλοφορήσει μεθαύριο. 2) Παρακαλοῦν τόν Πλεχάνοφ νά εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος *τῆς δικῆς τους μερίδας τοῦ κόμματος*». (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 302). Στό ἄρθρο του «Ἡ ἀντιπροσώπευση τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 310 - 312) ὁ Λένιν ἐκθέτει τήν πραγματική κατάσταση πραγμάτων μέσα στό κόμμα σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό, ξεσκεπάζει τό ψέμα τῆς μενσεβίκικης ἀπόφασης. — *308.*

116 Πρόκειται γιά τό «ὀργανωτικό καταστατικό» πού ψήφισε ἡ μενσεβίκικη συνδιάσκεψη στή Γενεύη τόν Ἀπρίλη τοῦ 1905. — *308.*

117 *Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο* (ΔΣΓ) — μόνιμο ἐκτελεστικό-πληροφοριακό ὄργανο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς· ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἵδρυση τοῦ ΔΣΓ πάρθηκε στό συνέδριο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς στό Παρίσι (Σεπτέμβρης τοῦ 1900). Σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου ἡ ἐκλογή τῶν ἀντιπροσώπων γιά τό ΔΣΓ, πού ἔγινε ἀπό τίς ἀντιπροσωπεῖες, ἔπρεπε νά ἐπικυρωθεῖ ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις τῆς κάθε χώρας. Ἀντιπρόσωπος τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ΔΣΓ ὥς τό Μάη τοῦ 1905 ἦταν ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ.

Μετά τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή πῆρε στίς 7 (20) τοῦ Μάη 1905 τήν παρακάτω ἀπόφαση: «Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή ἀναθέτει στό σύντροφο Πλεχάνοφ νά ἀντιπροσωπεύει τό σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας στό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο». Τήν ἀπόφαση τήν ὑπέγραψαν τρία μέλη τῆς ΚΕ: ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Λ. Μπ. Κράσιν καί ὁ Ντ. Σ. Ποστολόβσκι (Λενινιστική Συλλογή, ρωσ. ἔκδ., τόμ. V, 1929, σελ. 292). Ἡ ἀπόφαση αὐτή πάρθηκε ὑπό τόν ὅρο ὅτι ὁ Πλεχάνοφ θά ἀναγνωρίσει ὑποχρεωτικές γι' αὐτόν τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ κόμματος. Ἀλλά ὁ Πλεχάνοφ δέν ἀποδέχτηκε τόν ὅρο αὐτόν.

Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905 ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή πῆρε ἀπόφαση πού ὅριζε τόν Β. Ι. Λένιν ἀντιπρόσωπο τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ΔΣΓ. Στό γράμμα

του στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ, μέ ἡμερομηνία 12 (25) τοῦ Ὀχτώβρη 1905, ὁ Λένιν ἔγραφε: «Τώρα μόλις πῆρα τό γράμμα σας γιά τό διορισμό μου στό Διεθνές γραφεῖο» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 122). Μέσα στό Διεθνές γραφεῖο ὁ Λένιν πάλαιβε ἀποφασιστικά ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό τῶν ἡγετῶν τῆς ΙΙ Διεθνοῦς.

Τό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο ἔπαψε νά λειτουργεῖ τό 1914. — *310.*

118 Ἡ Ἐπιτροπή Κοστρομά τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ὑποστήριζε τίς θέσεις τῶν μπολσεβίκων, στήν ἀπόφαση πού ἀναφέρει ὁ Λένιν ἀντιτάχθηκε στό διορισμό τοῦ Γ. Β. Πλεχάνοφ σάν ἀντιπροσώπου τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο. Ἡ ἀπόφαση δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι» στό φύλλο 20, τῆς 10 τοῦ Ὀχτώβρη (27 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905. — *312.*

119 Τό σημείωμα «*Ἀπό συζητήσεις μέ ἀναγνῶστες*» ἀποτελεῖ εἰσαγωγή τῆς σύνταξης στό γράμμα πρός τή σύνταξη τοῦ μπολσεβίκου Σ. Ι. Γκοῦσεφ, πού ἦταν τό δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1905 γραμματέας τῆς Ἐπιτροπῆς Ὀδησσοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἀποσπάσματα τοῦ γράμματος δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι». Στό γράμμα του ὁ Σ. Ι. Γκοῦσεφ ἔλεγε τή γνώμη του γιά τά ζητήματα τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905, ἔδινε πληροφορίες γιά τή διαφωτιστική δουλειά πού ἔγινε στίς μάζες πάνω στά ζητήματα αὐτά, ἔκανε κριτική στίς ἀποφάσεις τῆς μενσεβίκικης συνδιάσκεψης τῆς Γενεύης. Ὁ Λένιν, ἀπαντώντας στόν Γκοῦσεφ στίς 7 (20) τοῦ Σεπτέμβρη 1905, τοῦ ἔγραφε ὅτι αὐτός ἀρχίζει τίς συζητήσεις τῶν πρακτικῶν στελεχῶν μέ τό ΚΟ πάνω στά ζητήματα αὐτά καί ὅτι ἡ σύνταξη σκοπεύει νά δημοσιεύσει ἕνα μέρος ἀπό τό γράμμα του. «Εἴμαστε, γενικά, σύμφωνοι καί ἔχουμε τήν ἴδια γνώμη μέ Σᾶς (οἱ σκέψεις Σας συμφωνοῦν μέ τίς σκέψεις πού ἐκθέτω στό ἔργο „Δυό τακτικές")», ἔγραφε ὁ Λένιν (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 295). — *313.*

120 Τό ἄρθρο «*Οἱ ματωμένες μέρες τῆς Μόσχας*» ἀναφέρεται στήν πολιτική ἀπεργία τῆς Μόσχας, πού ἄρχισε στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη (2 τοῦ Ὀχτώβρη) 1905. Πρῶτοι ἀπήργησαν οἱ τυπογράφοι, σέ συνέχεια προσχώρησαν στήν ἀπεργία καί οἱ ἐργάτες ἄλλων κλάδων. Ἡ ἀπεργία συνοδευόταν ἀπό συγκεντρώσεις καί διαδηλώσεις. Στούς δρόμους τῆς Μόσχας γίνονταν ἔνοπλες συγκρούσεις ἐργατῶν μέ τήν ἀστυνομία καί τό στρατό. Συνενώθηκαν μέ τούς ἐργάτες καί οἱ φοιτητές. Ἡ Ἐπιτροπή Μόσχας τῶν μπολσεβίκων, πού καθοδηγοῦσε τήν ἀπεργία, καλοῦσε μέ προκήρυξή της τούς ἐργάτες στήν πάλη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, στήν ἔνοπλη ἐξέγερση: «... ἀπό τήν ἀπεργία στήν ἔνοπλη ἐξέγερση, ἀπό τήν ἐξέγερση στή νίκη — αὐτός εἶναι ὁ δρόμος μας, ὁ δρόμος τῆς ἐργατικῆς τάξης!» — ἔλεγε ἡ προκήρυξη («Προκηρύξεις τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907», ρωσ. ἔκδ., μέρος 2, 1956, σελ. 65).

Ὁ Β. Ι. Λένιν παρακολουθοῦσε μέ προσοχή, μέρα μέ τή μέρα, τήν πορεία τῆς πολιτικῆς ἀπεργίας τῆς Μόσχας. Αὐτό φαίνεται ἀπό τίς πολλές σημειώσεις πού κράτησε ἀπό τίς ἐφημερίδες (βλ. Λενινιστική Συλλογή, ρωσ. ἔκδ., τόμ. V, 1929, σελ. 414–415 καί τόμ. XVI, σελ. 202–213). Τά στοιχεῖα πού συγκέντρωσε τά χρησιμοποίησε στά ἄρθρα του

«Οἱ ματωμένες μέρες τῆς Μόσχας», «Ἡ πολιτική ἀπεργία καί οἱ ἀγῶνες στούς δρόμους τῆς Μόσχας», «Διδάγματα ἀπό τά γεγονότα τῆς Μόσχας».

Τό ἄρθρο «Οἱ ματωμένες μέρες τῆς Μόσχας» δέν εἶχε ἀκόμα δημοσιευτεῖ ἐκείνη τήν περίοδο. Ἦταν ἡ πρώτη παραλλαγή τοῦ ἄρθρου «Ἡ πολιτική ἀπεργία καί οἱ ἀγῶνες στούς δρόμους τῆς Μόσχας». Τό ἄρθρο αὐτό τό ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν στίς 29 τοῦ Σεπτέμβρη (12 τοῦ Ὀχτώβρη), δυό μέρες μετά ἀπό τό πρῶτο ἄρθρο, καί δημοσιεύτηκε στό φύλλο 21 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». Γιά τά γεγονότα τῆς Μόσχας ὁ Λένιν μίλησε σέ μεγάλη συγκέντρωση πού ἔγινε στά τέλη τοῦ Σεπτέμβρη στή Γενεύη.

Ἡ πολιτική ἀπεργία τῆς Μόσχας στάθηκε ἡ ἀρχή τῆς νέας ἀνόδου τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή Ρωσία. Ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν προετοιμασία τῆς Πανρωσικῆς Ὀχτωβριανῆς πολιτικῆς ἀπεργίας. — *314.*

121 Πρόκειται γιά τό ἐργατικό κίνημα στά κυβερνεῖα Μόσχας, Βλαντίμιρ, Γιαροσλάβλ στά 1885–1886.

Ἀνάμεσα στίς ἀπεργίες τῆς περιόδου αὐτῆς ξεχωρίζει ἰδιαίτερα γιά τήν ὀργάνωσή της ἡ ἀπεργία στή φάμπρικα Μορόζοφ στό Ὀρέχοβο-Ζούγεβο, τό Γενάρη τοῦ 1885. Ἐπικεφαλῆς τῆς ἀπεργίας βρίσκονταν ἱκανοί καθοδηγητές, οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες Πέτρος Μοϊσέγιενκο, μέλος παλιότερα τῆς ὀργάνωσης «Βόρεια ἕνωση τῶν ρώσων ἐργατῶν», καί ὁ Βασίλι Βόλκοφ. Ἡ τσαρική κυβέρνηση τσάκισε τήν ἀπεργία μέ τήν ἔνοπλη βία. Περίπου ἑξακόσιοι ἐργάτες ἐξορίστηκαν καί 33 κάθισαν στό ἑδώλιο τοῦ κατηγορουμένου. Γιά τό ζήτημα αὐτό βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 22–27. — *314.*

122 *Ἀπεργία τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ* — μεγάλη πολιτική ἀπεργία τῶν ὑφαντουργῶν· ἄρχισε στίς 12 (25) τοῦ Μάη καί κράτησε 72 μέρες. Πῆραν μέρος σ' αὐτήν 70 περίπου χιλιάδες ἐργάτες καί ἐργάτριες. Στήν ἀπεργία τῶν ἐργατῶν τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ προσχώρησαν οἱ ὑφαντουργοί τῆς Σούγια, τοῦ Ὀρέχοβο-Ζούγεβο, τῆς Κόχμα καί ἄλλοι. Ἡ ἀπεργία ἔγινε κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς μπολσεβίκικης ὀργάνωσης τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, μέ ἐπικεφαλῆς τούς Φ. Α. Ἀφανάσιεφ καί Μ. Β. Φροῦνζε καί μέ τή δραστήρια συμμετοχή τῶν μπολσεβίκων ἐργατῶν Σ. Ι. Μπαλασόφ, Ε. Α. Ντουνάγεφ, Φ. Ν. Σαμόιλοφ καί ἄλλων. Πρίν ἀρχίσει ἡ ἀπεργία, στήν παράνομη συνδιάσκεψη τῶν μπολσεβίκων τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, πού ἔγινε στίς 9 (22) τοῦ Μάη μέ συμμετοχή ἀντιπροσώπων τῶν ἐξωκομματικῶν ἐργατῶν ἀπ' ὅλες τίς φάμπρικες, συζητήθηκαν καί ψηφίστηκαν τά αἰτήματα τῶν ἐργατῶν πρός τούς ἐργοστασιάρχες. Ἀνάμεσα στά αἰτήματα αὐτά ἦταν: τό ὀχτάωρο, ἡ αὔξηση τοῦ μεροκάματου, ἡ κατάργηση τῶν προστίμων, ἡ ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι καί τῆς ἀπεργίας καί ἄλλα.

Γιά τήν καθοδήγηση τῆς ἀπεργίας οἱ ἐργάτες ἐξέλεξαν ἕνα Σοβιέτ πληρεξουσίων ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν ἐργοστασίων, πού ἔγινε τό ἐπαναστατικό κέντρο τῶν ἀπεργῶν. Ἐκλέχτηκαν 151 ἄτομα, ἀπ' αὐτά τά 17 ἦταν γυναῖκες. Ἡ ἀπεργία ἦταν πολύ καλά ὀργανωμένη. Ἀπό τίς πρῶτες κιόλας μέρες στήν πλατεία τῆς πόλης συγκεντρώνονταν δεκάδες χιλιάδες ἐργάτες γιά νά συζητήσουν τά ζητήματα τῆς ἀπεργίας, καί

ὅταν ὁ διοικητής τοῦ κυβερνείου ἀπαγόρευσε τίς συγκεντρώσεις μέσα στήν πόλη, συγκεντρώνονταν ἔξω ἀπό τήν πόλη, στίς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Τάλκι. Στίς συγκεντρώσεις αὐτές συζητιόνταν καί τά ζητήματα τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν. Σ' αὐτές οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν διαλέξεις γιά τούς σκοπούς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Γιά νά σπάσει τό ἠθικό τῶν ἐργατῶν ἡ τσαρική κυβέρνηση ἔστειλε στό Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ τμήματα στρατοῦ. Στίς 3 (16) τοῦ Ἰούνη ἔγινε αἱματηρή ἐπίθεση κατά τῶν ἐργατῶν πού εἶχαν συγκέντρωση. Ἡ σφαγή κράτησε κάμποσες ὧρες. Ἀνάμεσα στούς ἐργάτες ὑπῆρχαν σκοτωμένοι καί πολλοί τραυματισμένοι. Παρά τούς διωγμούς, οἱ ἐργάτες συνέχισαν μέ μεγαλύτερη συνοχή τόν ἀγώνα. Μόνο ἡ πείνα καί ἡ μεγάλη ἐξάντληση τῶν ἐργατῶν καί τῶν οἰκογενειῶν τους ἀνάγκασαν τήν ὀργάνωση τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ νά θέσει ζήτημα λύσης τῆς ἀπεργίας.

Ἡ ἀπεργία τῶν ἐργατῶν τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ ἄσκησε μεγάλη ἐπίδραση στήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς πολιτικῆς συνείδησης τῶν ἐργατικῶν μαζῶν. Ἡ ἱστορική της σημασία βρίσκεται στό ὅτι τό Σοβιέτ τῶν πληρεξουσίων, πού ἐκλέχτηκε ἀπό τούς ἐργάτες, στήν πορεία τοῦ ἀγώνα μετατράπηκε σ' ἕνα ἀπό τά πρῶτα Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. — *315.*

123 Πρόκειται γιά τή δολοφονία ἀπό τήν ἀστυνομία τῶν ἐργατῶν τῆς Τιφλίδας, πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ στίς 29 τοῦ Αὐγούστου (11 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905 στή δημαρχία (πάνω ἀπό 2000 ἄτομα) γιά νά πάρουν μέρος στή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῶν ἐκλογῶν γιά τήν Κρατική δούμα. Μέ διαταγή τῶν τσαρικῶν ἀρχῶν ἡ ἀστυνομία καί οἱ κοζάκοι κύκλωσαν τό κτίριο, εἰσέβαλαν στήν αἴθουσα ὅπου γινόταν ἡ συνέλευση, ἄρχισαν νά πυροβολοῦν καί νά δέρνουν μέ λύσσα τούς ἐργάτες. Σκοτώθηκαν 60 καί τραυματίστηκαν γύρω στούς 300.

Σέ ἔνδειξη διαμαρτυρίας ἐνάντια στά ἐγκλήματα τοῦ τσαρισμοῦ ἔγιναν σ' ὅλη τήν Ὑπερκαυκασία — στήν Τιφλίδα, στό Κουτάις, στό Σουχούμ καί σέ ἄλλες πόλεις — πολιτικές διαδηλώσεις καί ἀπεργίες. Ἡ ἐπιτροπή Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔβγαλε προκηρύξεις, καλώντας σέ ἔνοπλη ἐξέγερση κατά τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας. Γιά τά γεγονότα τῆς Τιφλίδας δημοσιεύτηκε στό 18 φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», στίς 26 (13) τοῦ Σεπτέμβρη 1905, εἰδικό δελτίο μέ τήν ὑπογραφή τῆς Ἑνωμένης ἐπιτροπῆς τοῦ Καυκάσου. — *315.*

124 *Ὁ ρωσοϊαπωνικός πόλεμος τοῦ 1904–1905* τέλειωσε μέ ἧττα τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας. Στίς 23 τοῦ Αὐγούστου (5 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905 ὑπογράφτηκε στό Πόρτσμουθ (ΕΠΑ) συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στή Ρωσία καί στήν Ἰαπωνία. Σύμφωνα μέ τούς ὅρους τῆς συνθήκης ἡ τσαρική κυβέρνηση μεταβίβαζε στήν Ἰαπωνία τά δικαιώματα ἐνοικίασης τοῦ Πόρτ-Ἄρθούρ καί τοῦ Ντάιρεν, τῆς παραχωροῦσε τή σιδηροδρομική γραμμή τῆς Νότιας Μαντζουρίας καί τό νότιο τμῆμα τῆς Σαχαλίνης. Ἀναγνωριζόταν στήν Ἰαπωνία τό δικαίωμα τῆς ἐπικρατέστερης ἐπιρροῆς στήν Κορέα. Ἐκτός ἀπό αὐτά ἡ Ρωσία ὑποχρεωνόταν νά ἐκχωρήσει στήν Ἰαπωνία ἁλιευτικά προνόμια στά ρωσικά παράλια τῆς Ἰαπωνικῆς, τῆς Ὀχοτσκικῆς καί τῆς Βερίγγειας θάλασσας. Ὁ τσαρισμός, ὑπογράφοντας τή συνθήκη εἰρήνης τοῦ Πόρτσμουθ,

ἐπιδίωκε νά ἔχει λυμένα τά χέρια του γιά νά χτυπήσει τήν ἐπανάσταση πού ἀναπτυσσόταν μέσα στή χώρα. — *319.*

125 Τό γράμμα «*Ἀπό τή σύνταξη τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ ΣΔΕΚΡ*» δημοσιεύτηκε στό φύλλο 2 τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσι», τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905.

«*Ραμπότσι*» («Ἐργάτης») — παράνομη λαϊκή ἐφημερίδα, ἔκδοση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἱδρύθηκε μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση· στήν ἀπόφαση ἀναφέρεται: «...νά καταβληθοῦν φροντίδες γιά τήν ἔκδοση λαϊκοῦ ὀργάνου στή Ρωσία».

Τόν Ἰούλη τοῦ 1905 στό συνέδριο τῆς ὁμάδας τῶν φιλολόγων-προπαγανδιστῶν, πού εἶχε δημιουργήσει ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τονιζόταν ὅτι ἡ ἐφημερίδα «Ραμπότσι» πρέπει νά εἶναι λαϊκό ὄργανο, νά φωτίζει τά ζητήματα τῆς τρέχουσας πολιτικῆς, νά δημοσιεύει ἐκλαϊκευτικά ἄρθρα σχετικά μέ τό πρόγραμμα, τήν τακτική καί τήν ὀργάνωση τοῦ κόμματος. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε ἀπό τόν Αὔγουστο ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Βγῆκαν συνολικά 4 φύλλα. Τυπωνόταν στό παράνομο τυπογραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Μόσχα. Γιά τό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσι» ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στό γράμμα του πρός τόν Π. Α. Κράσικοφ τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905: «Τό πρῶτο φύλλο τῆς „Ραμπότσι“ εἶναι πολύ καλό» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 291). Στό γράμμα στή Μ. Μ. Ἔσσεν ὁ Λένιν συνιστοῦσε: «δίπλα στή „Ραμπότσι“, πού εἶναι πολύ ὠφέλιμη γιά τή σημερινή περίοδο, νά ἔχουμε καί *προπαγανδιστικά* δελτία... νά βγάζουμε ζωντανά, συναρπαστικά, σαφῆ, σύντομα φυλλάδια-δελτία πού νά δίνουν τά βασικά συνθήματα καί νά βγάζουν συμπεράσματα ἀπό τά βασικά γεγονότα» (στόν ἴδιο τόμο, σελ. 312). — *323.*

126 Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «*Τό συνέδριο τῆς Ἰένας τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας*» γράφτηκε ὕστερα ἀπό παράκληση τῆς ἕνωσης Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ καί προοριζόταν γιά τήν ἐφημερίδα «Μπορμπά Προλεταριάτα». Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν ἔμεινε μισοτελειωμένο. Σέ γράμμα πρός τήν Ἕνωση Καυκάσου στίς 30 τοῦ Σεπτέμβρη (13 τοῦ Ὀχτώβρη) 1905 ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια ἔγραφε: «Ζητήσατε νά σᾶς στείλουμε ἄρθρο γιά τό συνέδριο τῆς Ἰένας, νωρίτερα δέν μπορούσαμε νά κάνουμε τίποτα — δέν εἴχαμε καθόλου καιρό — ἐνῶ τώρα εἶναι ἀργά» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Τό συνέδριο τῆς Ἰένας τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας ἔγινε στίς 17–23 τοῦ Σεπτέμβρη (ν. ἡμ.) τοῦ 1905 στήν Ἰένα. Στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου ὑπῆρχαν τά παρακάτω θέματα: 1) κομματική ὀργάνωση· 2) λογοδοσία τῆς διοίκησης τοῦ κόμματος· 3) λογοδοσία τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας γιά τή δράση της στό Ράιχσταγ· 4) γιορτασμός τῆς Πρωτομαγιᾶς· 5) ἡ πολιτική μαζική ἀπεργία καί ἡ σοσιαλδημοκρατία καί ἄλλα.

Τό συνέδριο ἔγινε κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ἐπανάστασης πού ἐξελισσόταν στή Ρωσία. Αὐτό ἐκδηλώθηκε στίς ἀποφάσεις του. Στήν ἀπόφαση πού ψήφισε τό συνέδριο σχετικά μέ τή μαζική πολιτική ἀπεργία τονιζόταν ὅτι ἕνα ἀπό τά πιό δραστικά μέσα πάλης τοῦ προλε-

ταριάτου εἶναι ἡ πιό πλατιά χρησιμοποίηση τῆς μαζικῆς ἀπεργίας. Ἄν καί τό ζήτημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης παρακάμφθηκε στήν ἀπόφαση, ἡ ψήφιση μιᾶς τέτοιας ἀπόφασης ἀποτελοῦσε ἕνα βῆμα πρός τά μπρός στή δράση τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. — *325.*

127 *Τό συνέδριο τῆς Δρέσδης τῆς Γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας* ἔγινε στίς 13–20 τοῦ Σεπτέμβρη (ν. ἡμ.) 1903. Στό κέντρο τῆς προσοχῆς τοῦ συνεδρίου βρισκόταν τό ζήτημα τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος καί τῆς πάλης κατά τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ. Στό συνέδριο ἔγινε κριτική στίς ἀναθεωρητικές ἀπόψεις τῶν Ε. Μπέρνσταϊν, Π. Γκέρε, Ε. Ντάβιντ, Β. Χάινε καί μερικῶν ἄλλων γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Ἡ ἀπόφαση πού ψήφισε τό συνέδριο μέ συντριπτική πλειοψηφία (288 ψῆφοι ἐναντι 11) ἔλεγε: «Τό κομματικό συνέδριο καταδικάζει κατά τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο τίς ἀναθεωρητικές προσπάθειες ἀλλαγῆς τῆς παλιᾶς δοκιμασμένης τακτικῆς μας, πού ἔχει στεφθεῖ μέ νίκες καί στηρίζεται στήν ταξική πάλη, προσπάθειες πού ἐπιδιώκουν νά βάλουν στή θέση τῆς κατάκτησης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας μέ ἀνατροπή τῶν ἀντιπάλων μας τήν πολιτική τῆς ὑποχωρητικότητας ἀπέναντι στό ὑφιστάμενο καθεστώς» (βλ. «Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903». Berlin, 1903, S. 418). Ἡ ψήφιση τῆς ἀπόφασης αὐτῆς εἶχε μιά συγκεκριμένη θετική σημασία. Ὡστόσο τό συνέδριο δέν ἔδειξε ἀρκετή συνέπεια στήν πάλη κατά τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ· οἱ ἀναθεωρητές τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας δέ διαγράφηκαν ἀπό τό κόμμα καί μετά τό συνέδριο ἐξακολούθησαν νά προπαγανδίζουν τίς ὀπορτουνιστικές τους ἀπόψεις.

Τέτοια ἀπόφαση πού καταδίκαζε τόν ἀναθεωρητισμό πῆρε καί τό συνέδριο τοῦ Ἄμστερνταμ τῆς ΙΙ Διεθνοῦς (τόν Αὔγουστο τοῦ 1904), ὅταν ἐξέτασε τό ζήτημα τῆς τακτικῆς τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων. Τό συνέδριο ὅμως δέν ἔβγαλε σαφῆ συμπεράσματα γιά τήν ἀνάγκη τῆς ρήξης μέ τούς ἀναθεωρητές. — *325.*

128 *Ὁ ἔκτακτος νόμος ἐνάντια στούς σοσιαλιστές* ψηφίστηκε στή Γερμανία τό 1878 ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ Βίσμαρκ, γιά τήν καταπολέμηση τοῦ ἐργατικοῦ καί τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Μέ τό νόμο αὐτόν ἀπαγορεύονταν ὅλες οἱ ὀργανώσεις τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, οἱ μαζικές ἐργατικές ὀργανώσεις, ὁ ἐργατικός τύπος, κατασχόταν ἡ σοσιαλιστική φιλολογία· στά χρόνια πού ἴσχυε ὁ ἔκτακτος νόμος διαλύθηκαν περίπου 350 σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις, 900 περίπου σοσιαλδημοκράτες ἀπελάθηκαν ἀπό τή Γερμανία καί 1500 ρίχτηκαν στίς φυλακές, ἑκατοντάδες ἐφημερίδες, περιοδικά καί ἄλλες μή περιοδικές ἐκδόσεις ἀπαγορεύτηκαν. Ὡστόσο οἱ διώξεις καί τά τρομοκρατικά μέτρα δέ λύγισαν τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, πού αναπροσάρμοσε τή δράση του σύμφωνα μέ τίς συνθῆκες τῆς παράνομης ζωῆς: στό ἐξωτερικό ἔβγαινε τό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ κόμματος, ἡ ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» καί συνέρχονταν τακτικά τά κομματικά συνέδρια (τό 1880, τό 1883 καί τό 1887)· στή Γερμανία, μέσα στήν παρανομία, ζωντάνευαν γρήγορα οἱ σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις καί ὁμάδες, μέ ἐπικεφαλῆς τους τήν παράνομη ΚΕ. Τό κόμμα, δουλεύοντας παράνομα, χρησιμοποιοῦσε πλατιά τίς νόμιμες δυνατότητες γιά

τό δυνάμωμα τῶν δεσμῶν του μέ τίς μάζες, καί ἡ ἐπιρροή του μεγάλωνε διαρκῶς: οἱ ψῆφοι πού ἔπαιρναν οἱ σοσιαλδημοκράτες στίς ἐκλογές γιά ράιχσταγ ἀπό τό 1878 ὥς τό 1890 ὑπερτριπλασιάσθηκαν. Τεράστια βοήθεια στούς Γερμανούς σοσιαλδημοκράτες πρόσφεραν ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἔνγκελς. Τό 1890, κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ μαζικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος πού ὅλο καί δυνάμωνε, καταργήθηκε ὁ ἔκτακτος νόμος ἐνάντια στούς σοσιαλιστές. — *327.*

129 *Τό συνέδριο τῆς Κολωνίας τῶν συνδικαλιστικῶν ἑνώσεων Γερμανίας* ἔγινε τό Μάη τοῦ 1905. Οἱ ρεφορμιστές, οἱ ὀπορτουνιστές ἡγέτες τῶν συνδικάτων ἀκολουθοῦσαν στό συνέδριο ἀντισοσιαλιστική, τρεϊντγιουνιονιστική γραμμή, ἔχοντας τή γνώμη ὅτι τά συνδικάτα πρέπει νά περιορίζουν τή δράση τους μόνο στήν οἰκονομική πάλη ἐνάντια στό κεφάλαιο, μέ βάση τά καθημερινά ζωτικά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί νά μήν κάνουν πολιτική πάλη. Στό ζήτημα τῆς μαζικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας πέτυχαν νά παρθεῖ ἀπόφαση πού ἔλεγε ὅτι τό συνέδριο ἀποδοκιμάζει τήν προπαγάνδιση τῶν μαζικῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν καί συνιστᾶ στούς ἐργάτες νά ἀντιτάσσονται ἐνεργά σέ παρόμοιες ἀπόπειρες. Οἱ ὀπορτουνιστές καθοδηγητές τοῦ συνεδρίου ὑπέβαλαν ἐπίσης ἕνα σχέδιο ἀπόφασης, στό ὁποῖο προτεινόταν νά γίνεται ὁ γιορτασμός τῆς πρωτομαγιᾶς τό βράδυ, μέ τή δικαιολογία ὅτι ἔτσι θά μποροῦν νά παίρνουν μέρος στό γιορτασμό ὅλοι οἱ ἐργάτες. Αὐτό ἦταν μιά ἀπόπειρα νά ἀφαιρεθεῖ ἀπό τό γιορτασμό τῆς Πρωτομαγιᾶς ὁ μαχητικός, ὁ διεθνής του χαρακτήρας. Ἡ πλειοψηφία ὅμως τοῦ συνεδρίου ἀπέρριψε αὐτό τό σχέδιο ἀπόφασης.

Στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», στό φύλλο 5 τῆς 26 (13) τοῦ Ἰούνη 1905, στό ἄρθρο «Τό 5ο συνέδριο τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων τῆς Γερμανίας» ἔγινε αὐστηρή κριτική στίς ὀπορτουνιστικές ἀποφάσεις πού πῆρε αὐτό τό συνέδριο. — *328.*

130 Τό γράμμα στή σύνταξη «*Καμιά ψευτιά! Ἡ δύναμή μας βρίσκεται στή διακήρυξη τῆς ἀλήθειας!*» ὁ Λένιν δέν τό τέλειωσε. Δέ δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι». — *330.*

131 Κ. Μάρξ. «Ἡ δέκατη ὄγδοη Μπρυμαίρ τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 123). — *331.*

132 «*The Economist*» («Ὁ Οἰκονομολόγος») — ἀγγλικό βδομαδιάτικο περιοδικό οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν προβλημάτων· βγαίνει στό Λονδίνο ἀπό τό 1843· εἶναι ὄργανο τῆς μεγαλοβιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης. — *336.*

133 Ἡ «*Σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὀργάνωση τῆς Ἀρμενίας*» δημιουργήθηκε ἀμέσως μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀπό ἀρμενικά ἐθνικιστικά στοιχεῖα-ὀπαδούς τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοσπονδιακῆς ὀργάνωσης τοῦ κόμματος. Αὐτοί, ὅπως καί οἱ μπουντιστές, ζητοῦσαν νά καθιερωθεῖ ἡ ὁμοσπονδιακή ἀρχή στή συγκρότηση τοῦ κόμματος, δηλ. ἡ διαίρεση τοῦ προλεταριάτου σύμφωνα μέ τό ἐθνικό γνώρισμα καί αὐτοανακηρύσσονταν μοναδικοί ἐκπρόσωποι τοῦ ἀρμενικοῦ προλεταριάτου. Γιά νά δικαιολογοῦν τόν ἐθνικισμό τους ἐπικαλοῦνταν τίς «ἰδιόμορφες συνθή-

κες τοῦ κάθε ἔθνους». Ὁ Β. Ι. Λένιν στό γράμμα του πρός τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ, σχετικά μέ τή συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας πού θά γινόταν τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905, ἔγραφε:

«Ἐφιστῶ ἰδιαίτερα τήν προσοχή σας ἀπέναντι στή „Σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία τῆς Ἀρμενίας". Ἄν δεχτήκατε τή συμμετοχή της στή συνδιάσκεψη, κάνατε ἕνα *μοιραῖο* λάθος, πού πρέπει *μέ κάθε θυσία* νά τό διορθώσετε. Πρόκειται γιά μιά παρέα ἀποδιοργανωτῶν πού μένουν στή Γενεύη, ὅπου δημοσιεύουν διάφορες ἀνοησίες, χωρίς νά ἔχουν κανένα *σοβαρό* δεσμό μέ τόν Καύκασο. Πρόκειται γιά ἕνα *κατασκεύασμα τῆς Μπούντ* καί τίποτα περισσότερο, πού ἐπινοήθηκε εἰδικά γιά νά τρέφει τόν μπουντισμό τοῦ Καυκάσου... Οἱ σύντροφοι τοῦ Καυκάσου εἶναι ὅλοι ἐνάντια στή σπείρα αὐτή τῶν ἀποδιοργανωτῶν καλαμαράδων...» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 290). — *346.*

134 *Ἡ συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας* ἔγινε στή Ρίγα στίς 7–9 (20–22) τοῦ Σεπτέμβρη 1905. Ἡ συνδιάσκεψη συγκλήθηκε ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά νά ἐπεξεργαστεῖ τήν τακτική ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. Πῆραν μέρος σ' αὐτήν ἀντιπρόσωποι τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν μενσεβίκων, τῆς Μπούντ, τῆς Λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας, τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας, τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Οὐκρανικοῦ κόμματος. Ἡ συνδιάσκεψη, παρά τίς διαμαρτυρίες τῶν μενσεβίκων, ἐνέκρινε τήν μπολσεβίκικη γραμμή τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, καταδίκασε τή μενσεβίκικη πολιτική συμμετοχῆς σ' αὐτήν καί χαρακτήρισε τή συμμετοχή σ' αὐτήν τή Δούμα προδοσία τῆς ἐλευθερίας. Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τόνιζαν ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά χρησιμοποιοῦν τήν ἐκλογική καμπάνια γιά μιά πολύ πλατιά ζύμωση μέσα στίς λαϊκές μάζες, νά ὀργανώνουν συγκεντρώσεις, νά διεισδύουν σέ ὅλες τίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις καί νά ξεσκεπάζουν τόν πραγματικό χαρακτήρα καί τούς σκοπούς τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν, πού ἀποτελεῖ χοντροκομμένη νοθεία τῆς λαϊκῆς ἐκπροσώπησης καί ἔχει σκοπό νά ἑδραιώσει τήν ἐξουσία τῆς ἀπολυταρχίας, πού κλονίζεται ἀπό τό ἐπαναστατικό κίνημα.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 22 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», στίς 24 (11) τοῦ Ὀχτώβρη 1905 (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», ρωσ. ἔκδ., μέρος Ι, 1954, σελ. 91–94). Στά ἄρθρα «Ὁ πρῶτος ἀπολογισμός τοῦ χωρισμοῦ σέ πολιτικές παρατάξεις» καί «Ὑστερία τῶν ἡττημένων» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 12ος, σελ. 7 - 15 καί 16 - 18) ὁ Λένιν ἔκανε ἐκτίμηση τῆς συνδιάσκεψης, κατέκρινε μέ δριμύτητα τούς μενσεβίκους, πού ἀπό τίς στῆλες τῆς «Ἴσκρα» καταπολεμοῦσαν τίς ἀποφάσεις πού εἶχε ψηφίσει ἡ συνδιάσκεψη. — *346.*

135 «*Vorwärts*» («Ἐμπρός») — καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1891 μέ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῆς Χάλλης τοῦ κόμματος καί μέ τόν τίτλο «Vorwärts. Berliner Volksblat» σάν συνέχεια τῆς ἐφημερίδας. «Berliner Volksblat», πού ἔβγαινε ἀπό τό 1884. Ἀπό τίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας ὁ Φ. Ἔνγκελς καταπολεμοῦσε κάθε ἐκδήλω-

ση ὀπορτουνισμοῦ. Ἀπό τό 1895, μετά τό θάνατο τοῦ Ἔνγκελς, ἡ σύνταξη τῆς «Vorwärts» ἔπεσε στά χέρια τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος καί δημοσίευε συστηματικῶς ἄρθρα ὀπορτουνιστῶν. Ἡ «Vorwärts», δίνοντας μεροληπτική εἰκόνα τῆς πάλης κατά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ καί τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ πού γινόταν στούς κόλπους τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὑποστήριζε τούς «οἰκονομιστές» καί ἀργότερα, μετά τή διάσπαση τοῦ κόμματος, τούς μενσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἡ «Vorwärts» δημοσίευε συκοφαντικά ἄρθρα τοῦ Τρότσκι, χωρίς νά δίνει στόν Λένιν καί στούς μπολσεβίκους τή δυνατότητα νά τά ἀνασκευάζουν ἀπό τίς στῆλες της καί νά παρουσιάζουν ἀντικειμενικά τήν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στό κόμμα.

Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ «Vorwärts» ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις· μετά τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε ἀντισοβιετική προπαγάνδα. Ἔβγαινε στό Βερολίνο ὥς τό 1933. — *350.*

«*Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*» («Σοσιαλδημοκράτης») — ὄργανο τῶν μενσεβίκων. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Ὀχτώβρη 1904 ὥς τίς 14 (27) τοῦ Ὀχτώβρη 1905. Βγῆκαν συνολικά 16 φύλλα. Ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Φ. Ντάν.

Στό φύλλο 12 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», πού ἀναφέρει ὁ Λένιν, εἶχε δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο τοῦ Λ. Μάρτοφ «Ἡ ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση τῶν πολιτῶν». — *370.*

137 Τό ἄρθρο τοῦ Μ. Μπορίσοφ «*Τό συνδικαλιστικό κίνημα καί τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας*» δημοσιεύτηκε στήν «Προλετάρι» μέ μιά σημείωση «Ἀπό τή σύνταξη», γραμμένη ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, καί σέ συνέχεια ἀναδημοσιεύτηκε ἀπό τήν μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Νόβαγια Ζίζν» πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη, στό φύλλο 7 τῆς 8 τοῦ Νοέμβρη 1905.

Τό ἄρθρο ἔλεγε ὅτι ἀνάμεσα στούς ἐργάτες παρουσιάζονται τάσεις γιά ἕνωσή τους σέ ἐργατικά συνδικάτα καί ἀπόπειρες ὀργάνωσης τέτοιων συνδικάτων. Σχετικά μ' αὐτό, μπροστά στό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, σάν πρωτοπόρο καί ὀργανωμένο τμῆμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού τά συνθήματά του πρέπει νά τά ἀκολουθοῦν ἑκατομμύρια προλετάριοι, μπαίνει τό καθῆκον νά συμβάλλει ἐνεργά στήν ὀργάνωση τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων, νά καθοδηγεῖ τή δουλειά τους, νά κάνει στά μέλη τους σοσιαλδημοκρατική ζύμωση, νά καλλιεργεῖ στούς ἐργάτες τό πνεῦμα τῆς πλατιᾶς κατανόησης τῆς ταξικῆς πάλης καί τῶν σοσιαλιστικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στά ζητήματα τῆς καθοδήγησης τοῦ ἀναπτυσσόμενου συνδικαλιστικοῦ κινήματος ἀπό τό κόμμα. Λίγες μέρες πρίν δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο αὐτό, σέ γράμμα του πρός τόν Σ. Ι. Γκοῦσεφ, μέ ἡμερομηνία 30 τοῦ Σεπτέμβρη (13 τοῦ Ὀχτώβρη), ὁ Λένιν ἔγραφε: «Ἔχει σπουδαία σημασία γιά τή σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας νά πάρει εὐθύς ἐξαρχῆς σωστή κατεύθυνση στό πρόβλημα τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων, νά δημιουργήσει ἀμέσως μιά παράδοση σοσιαλδημοκρατικῆς πρωτοβουλίας στόν τομέα αὐτόν, σοσιαλδημοκρατικῆς συμμετοχῆς, σοσιαλδημοκρατικῆς καθοδήγησης» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 309). — *374.*

138 Πρόκειται γιά τήν ἀνταπόκριση πού εἶχε δημοσιευτεῖ στήν ἐφημερίδα «Ρούς», στό φύλλο 218 τῆς 13 (26) τοῦ Σεπτέμβρη 1905, μέ τόν τίτλο «Στόν τύπο καί στήν κοινωνία». — *380.*

139 Στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», φύλλο 22 τῆς 24 (11) τοῦ Ὀχτώβρη 1905, εἶχε δημοσιευτεῖ κριτική γιά τό 3 φύλλο (στά ρωσικά) τῆς ἐφημερίδας «Μπορμπά Προλεταριάτα», ὀργάνου τῆς Ἕνωσης Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό μέρος τῆς βιβλιοκρισίας πού δημοσιεύεται σέ·τοῦτο τόν τόμο ἔχει γραφεῖ ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. Σ' αὐτό ἀξιολογεῖται τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «'Απάντηση στή „Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ"» (βλ. Ι. Β. Στάλιν. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. 1ος, σελ. 160 - 172). — *387.*

140 Στό φύλλο 19 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» δημοσιεύτηκε στίς 3 τοῦ Ὀχτώβρη (20 τοῦ Σεπτέμβρη) 1905 ἕνα «Ἀνοιχτό γράμμα πρός τούς συντρόφους τοῦ ἐξωτερικοῦ» ἀπό μιά ὁμάδα σοσιαλδημοκράτες πού δούλευαν στά κυβερνεῖα Καζάν, Σιμπίρσκ καί Νίζνι Νόβγκοροντ. Τό γράμμα μιλοῦσε γιά τίς δύσκολες συνθῆκες τῆς παράνομης δουλειᾶς στή Ρωσία, γιά τήν ἀνεπάρκεια τῶν κομματικῶν δυνάμεων καί ἔκανε ἔκκληση στή νεολαία νά μένει καί νά δουλεύει στή Ρωσία. Τό γράμμα δημοσιεύτηκε μέ τήν παρακάτω σημείωση «Ἀπό τή σύνταξη»: «Δημοσιεύουμε τή δήλωση αὐτή „τῶν συντρόφων ἀπό μιά ἀπόκεντρη ἐπαρχία" γιά νά μπορέσουν νά ἐμφανιστοῦν ἀπό τίς στῆλες τοῦ ΚΟ οἱ διαθέσεις καί οἱ ἀπόψεις τους γιά τήν κομματική δουλειά. Χωρίς νά συμμεριζόμαστε τήν πολύ αὐστηρή τους γνώμη ὅτι εἶναι ἀνώφελες „οἱ σπουδές" στό ἐξωτερικό, νομίζουμε ὡστόσο ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά θυμᾶται τό ἐξωτερικό καί ὅλο τό κόμμα συχνότερα τίς ρωσικές ἀπόκεντρες ἐπαρχίες». Δέν ἐξακριβώθηκε σέ ποιόν ἀνῆκε τό ψευδώνυμο «Ἐπαναστάτης». — *388.*

141 Ἀπό τά Προπαρασκευαστικά ὑλικά, πού δείχνουν τή δουλειά τοῦ Λένιν πάνω στό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση», ἐλάχιστα διασώθηκαν. Ἐκτός ἀπό τό ντοκουμέντο πού δημοσιεύεται σέ τοῦτο τόν τόμο δημοσιεύτηκαν καί στή Λενινιστική Συλλογή: οἱ ἀρχικές παραλλαγές τοῦ τίτλου τοῦ βιβλίου, οἱ ἐπικεφαλίδες του, σύντομες θέσεις πάνω στό II κεφάλαιο τοῦ ἐπιλόγου, σημειώσεις πάνω σέ διάφορα ζητήματα (βλ. Λενινιστική Συλλογή: ρωσ. ἔκδ., τόμ. V, 1929, σελ. 315–317, 318 καί τόμ. XVI, σελ. 155–156). — *391.*

142 Πρόκειται γιά τήν ἔκδοση τῆς μπροσούρας τοῦ Φ. Ἕνγκελς «Οἱ μπακουνινιστές ἐπί τό ἔργον. Σημειώσεις γιά τήν ἐξέγερση τῆς Ἱσπανίας τό καλοκαίρι τοῦ 1873», πού τήν ἑτοίμαζε μιά ὁμάδα συνεργατῶν τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». — *391.*

143 «*Ἡ φωνή τῶν ἐργατῶν καί ἡ διάσπαση τοῦ κόμματος*» — ἀρχική παραλλαγή τοῦ τίτλου τῆς μπροσούρας «Οἱ ἐργάτες γιά τή διάσπαση τοῦ κόμματος», πού κυκλοφόρησε στή Γενεύη τό 1905. Τό ἄρθρο τοῦ Ἀμπράμοφ «Ἀπάντηση στό γράμμα ἑνός ἐργάτη», πού ἀναφέρεται στήν ἐπικεφαλίδα, δέ συμπεριλήφθηκε στήν μπροσούρα. Τό «Ἀνοιχτό γράμμα τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πρός τήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή» εἶχε δημοσιευτεῖ, πρίν συμπεριληφθεῖ στήν μπροσούρα, στό 11 φύλλο τῆς ἐφημε-

ρίδας «Προλετάρι» τῆς 9 τοῦ Αὐγούστου (27 τοῦ Ἰούλη) 1905. — *395.*

144 *Hic Rhodus, hic salta!* — Ἰδού ἡ Ρόδος, ἰδού καί τό πήδημα! — λόγια ἀπό τό μύθο τοῦ Αἰσώπου «Ὁ καυχησιάρης», εἰπωμένα σ' ἕναν καυχησιάρη πού ἰσχυριζόταν ὅτι στή Ρόδο ἔκανε τεράστια πηδήματα. — *399.*

145 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τοῦ Νικόλαου Β' γραμμένη πάνω στήν ἔκθεση τοῦ Τρέποφ, σχετικά μέ τό συνέδριο τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο καί τῶν πόλεων, πού θά γινόταν στίς 25 τοῦ Μάη (7 τοῦ Ἰούνη) 1905 στή Μόσχα: «Ἐλπίζω ὅτι τό συνέδριο δέ θά γίνει. Ἀρκετά φλυάρησαν». — *399.*

146 Πρόκειται γιά τά τρία βασικά συνθήματα πού ἔριχναν οἱ μπολσεβίκοι, καλώντας τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες στήν ἐνεργό ἀποχή ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. — *402.*

147 Τό ντοκουμέντο *«Τό νέο σχέδιο τῆς νέας „Ἴσκρα" ἤ οἱ σημερινοί Γιρονδῖνοι»* ἀποτελεῖ κριτικές παρατηρήσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν πάνω στό ἄρθρο τοῦ μενσεβίκου Λ. Μάρτοφ «Τό ρωσικό προλεταριάτο καί ἡ Δούμα», πού εἶχε δημοσιευτεῖ στήν «Ἐργατική Ἐφημερίδα» («Arbeiter Zeitung») τῆς Βιέννης στίς 24 τοῦ Αὐγούστου (ν. ἡμ.) 1905. Στά ἄρθρα «Στήν οὐρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης ἤ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς;» καί «Ἡ πιό σαφής ἔκθεση τοῦ πιό μπερδεμένου σχεδίου» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 197-209, 210-212) ὁ Λένιν κάνει ἐξουθενωτική κριτική στήν ὀπορτουνιστική γραμμή τῶν μενσεβίκων, σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, γραμμή πού φαίνεται ξεκάθαρα στό ἄρθρο τοῦ Λ. Μάρτοφ.—*406.*

148 «*Βέστνικ Ἐβρόπι*» («Ἀγγελιοφόρος τῆς Εὐρώπης») — μηνιαῖο ἱστορικο-πολιτικό καί φιλολογικό περιοδικό ἀστικο-φιλελεύθερων ἀρχῶν· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1866 ὥς τό 1918. Στό περιοδικό δημοσιεύονταν ἄρθρα πού στρέφονταν ἐνάντια στούς ἐπαναστάτες μαρξιστές. — *409.*

149 Κριτική τῆς μενσεβίκικης «Ἴσκρα» καί τῆς Μπούντ σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό ἔκανε ὁ Λένιν στό ἄρθρο «Ἡ θεωρία τῆς αὐτόματης γέννησης» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 232 - 237). — *409.*

150 Τή διάλεξη μέ θέμα τήν ἀποχή ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν τήν ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στή Γενεύη, στίς 8 (21) τοῦ Σεπτέμβρη 1905. Σ' ἕνα γράμμα (ὄχι μέλους τοῦ ΣΔΕΚΡ) ὑπάρχει ἡ πληροφορία ὅτι πῆραν μέρος στή διάλεξη πάνω ἀπό 300 ἄτομα· ὁ Λένιν μιλοῦσε «μέ θέρμη, πειστικότητα καί δύναμη».

Στό βιβλίο ἐσόδων καί ἐξόδων τῆς ὁμάδας Γενεύης τοῦ ΣΔΕΚΡ ὑπάρχει μιά σημείωση ὅτι ἐκείνη τή μέρα ἀπό τή διάλεξη τοῦ Λένιν τό ταμεῖο εἰσέπραξε 62 φράγκα καί 15 σαντίμια (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). — *412.*

151 Πρόκειται γιά τό 109 φύλλο τῆς μενσεβίκικης ἐφημερίδας «Ἴσκρα» τῆς 29 τοῦ Αὐγούστου 1905, στό ὁποῖο εἶχε δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ντάν «Γύρω ἀπό τό ζήτημα τῆς Κρατικῆς δούμας». Τό ἄρθρο αὐτό παρέθετε τήν ἀπόφαση τῆς ὁμάδας Μαριούπολης τῶν μενσεβίκων τῆς Ἕνωσης Ντόν, σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Γιά τή θέση τῆς ὁμάδας Μαριούπολης ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι αὐτή δέ συμφωνεῖ μέ τήν «Ἴσκρα»: «Ἡ ὁμάδα Μαριούπολης εἶναι *ὑπέρ τῆς ἀποχῆς*, ὅμως τά μπέρδεψε» (Λενινιστική Συλλογή, ρωσ. ἔκδ., τόμ. V, 1929, σελ. 400). — *412.*

152 «*Μπιρζεβίγε Βέντομοστι*» («Δελτίο τοῦ Χρηματιστηρίου») — ἀστική ἐφημερίδα· ἱδρύθηκε τό 1880. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη στίς ἀρχές τρεῖς φορές τή βδομάδα, ὕστερα τέσσερες, ἔπειτα κάθε μέρα καί ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1902 δυό φορές τή μέρα: τό πρωί καί τό βράδυ. Ὁ κομφορμισμός της, ὁ ἀργυρώνητος χαρακτήρας της καί ἡ ἔλλειψη ἀρχῶν κατέστησαν τό ὄνομα τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς ὄνομα προσηγορικό («Χρηματιστήριο»). Ἡ «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι» κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτικο-επαναστατική ἐπιτροπή στά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη 1917. — *414.*

153 Πρόκειται γιά τίς γνῶμες τοῦ Κ. Μάρξ γιά τόν Λεντρύ-Ρολέν στό ἔργο «Ἡ ταξική πάλη στή Γαλλία ἀπό τό 1848 ὥς τό 1850» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 5–110). — *415.*

154 Πρόκειται γιά τό σημείωμα τῆς σύνταξης, πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Frankfurter Zeitung» τῆς 9 τοῦ Ὀχτώβρη (ν. ἡμ.) 1905 ἀπ' ἀφορμή τήν ἀπόφαση τῶν φοιτητῶν τῆς Μόσχας, στήν ὁποία διατύπωναν τό αἴτημα τῆς σύγκλησης συντακτικῆς συνέλευσης ἀπό προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἀπ' ἀφορμή τό θάνατο τοῦ Τρουμπετσκόι» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 335). — *418.*

155 Χαρακτηρισμό τῶν σταδίων ἀνάπτυξης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας βλ. στό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τά πρῶτα διδάγματα» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 252 - 256). — *419.*

156 Στό ντοκουμέντο «*Συζήτηση ἑνός ὀσβομποζντέντσι μ' ἕνα σοσιαλδημοκράτη*», πού ἔχει τή μορφή διαλόγου, ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει κριτική στήν τακτική τῶν ἀστῶν φιλελευθέρων. Στό περιοδικό «Ὀσβομποζντένιγε» καί σέ ἄλλα ἔντυπα ὄργανα οἱ ἀστοί φιλελεύθεροι ἀντιτάσσονταν μέ δριμύτητα στήν ἔνοπλη ἐξέγερση, ἀπέκρουαν κατηγορηματικά τήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί τάσσονταν ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς σ' αὐτήν.

Τή θέση τοῦ Κάουτσκι στό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης (ἐδάφιο 3 τῆς «Παρατήρησης») τήν ὑποβάλλει σέ κριτική ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 99).

Τό ζήτημα τῆς χρησιμοποίησης τῶν «ἡλικιωμένων» ἐργατῶν (ἐδάφιο 5 τῆς «Παρατήρησης») τό βάζει ὁ Β. Ι. Λένιν στό γράμμα του πρός τόν Σ. Ι. Γκοῦσεφ μέ ἡμερομηνία 30 τοῦ Σεπτέμβρη (13 τοῦ Ὀχτώβρη) 1905: «Ὑπάρχει ἕνα εἰδικό στρῶμα ἐργατῶν, ἡλικιωμένων, οἰκογενειαρ-

χῶν, πού πάρα πολύ λίγα θά δόσουν τώρα στόν πολιτικό ἀγώνα, ἀλλά πάρα πολλά στό συνδικαλιστικό. Πρέπει νά ἀξιοποιήσουμε τό στρῶμα αὐτό, καθοδηγώντας ἁπλῶς τά βήματά του στόν τομέα αὐτόν» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 309).

Τό ζήτημα τῆς στάσης τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀπέναντι στό κοινοβούλιο (ἐδάφιο 6 τῆς «Παρατήρησης») τό ἀνέπτυξε ὁ Β. Ι. Λένιν στό γράμμα του πρός τόν Α. Β. Λουνατσάρσκι τῆς 28 τοῦ Σεπτέμβρη (11 τοῦ Ὀχτώβρη) 1905 (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 303–304). — *422*.

157 Τό ντοκουμέντο αὐτό ἀναφέρεται στήν κριτική τῆς μπροσούρας τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ «Ἡ λαϊκή Δούμα καί τό ἐργατικό συνέδριο», πού εἶχε ἐκδοθεῖ ἀπό τήν «Ἴσκρα» στή Γενεύη τό 1905. Μπροσούρα ἤ ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν πάνω στό θέμα αὐτό δέ δημοσιεύτηκε. — *424*.

158 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση «Τό ζήτημα τῆς ἀνοιχτῆς πολιτικῆς δράσης τοῦ ΣΔΕΚΡ», πού γράφτηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν καί ψηφίστηκε ἀπό τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 150 - 151 καί «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», ρωσ. ἔκδ., μέρος Ι, 1954, σελ. 79 - 80). — *426*.

159 «St.-Petersburger Zeitung» («Ἐφημερίδα τῆς Πετρούπολης») — καθημερινή ἐφημερίδα, πού ἔβγαινε στά γερμανικά στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1729 ὥς τό 1914. — *428*.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΗΓΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΙ Ή ΠΑΡΑΘΕΤΕΙ ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ ΤΟΥΣ Ο Β.Ι. ΛΕΝΙΝ

---

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται τά βιβλία, οἱ ἐφημερίδες, τά ἄρθρα καί τά ντοκουμέντα, στά ὁποῖα ὑπάρχουν σημειώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τά ὁποῖα φυλάγονται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

[1] Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1934.

---

[1] Πρωτοδημοσιεύτηκε στή Λενινιστική Συλλογή, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XV, 1930, σελ. 113-115.

---

[1] Βλ. Β.Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 224).

[1] Πρωτοδημοσιεύτηκε στή Λενινιστική Συλλογή, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XV, 1930, σελ. 111-112.

[2] Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 121-124.

[1] Πρωτοδημοσιεύτηκε στό φυλλάδιο: Γράμμα 9ο. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [ἔκδ. τοῦ νότιου ἐπαρχιακοῦ γραφείου], 15 τοῦ Αὐγούστου [1905], σελ. 1.

---

[1] Πρωτοδημοσιεύτηκε στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V, 1926, σελ. 461–462.
[2] Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1934.
[3] Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1934.

τιπροσωπείας τῶν ζέμστβο, στίς 6 (19) τοῦ Ἰούνη 1905]. — «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, φύλλο 121, 8 (21) τοῦ Ἰούνη, σελ. 1. — *298.*

Τσερεβάνιν, Ν. [Γράμμα πρός τή σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» γιά τήν τακτική ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα]. — «Ἴσκρα», [Γενεύη], 1905, φύλλο 108, 13 τοῦ Αὐγούστου, σελ. 1, στή στήλη: [Ντάν, Φ.] Ἡ τακτική μας καί ἡ Κρατική δούμα. — *198–199, 203–205, 233, 242, 306, 359–360, 384, 402, 403, 404, 414, 430.*

Τσέχοφ, Α. Π. Ἄνθρωπος σέ θήκη. — *40.*

— *Ψυχούλα.* — *282.*

Ὑποχώρηση, «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι», 1905, φύλλο 249, 11 (24) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 2. — *380.*

Χάινε, Γ. Λογομαχία. — *145.*

Appeal to the nation. — «The Times», London, 1905, N 37,766, July 22, p. 5. Under the general title: The Moscow congress. — *151, 153, 393.*

«*Arbeiter Zeitung*», Wien, 1905, N 233, 24. August, S. 1–2. — *198–199, 204–205, 210–212, 242, 308, 359–360, 384, 402, 403, 404, 406–407, 414, 430.*

Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. 491 S. — *46–47, 122, 123–127, 128–129, 130, 259.*

[Aus dem Protokoll des Komitees Sitzung vom 17. April 1849]. — «Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit», Köln, 1849, N 22, 22. April, S. 4. — *129–130.*

Bericht über den III. Parteitag der SDAPR mit Beifügung des Partei-Statuts und der wichtigsten Resolutionen, die auf dem III. Parteitag angenommen wurden. München, Birk, 1905. 23 S. (SDAPR). — *213.*

[Bericht über die Einberufung des Kongresses der Arbeitervereine]. — «Neue Rheinische Zeitung», Köln, 1849, N 282, 26. April. Beilage zu N 282, S. 1. — *129–130.*

Bernstein, E. Die Voraussetzung des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie. Stuttgart, Dietz, 1899. X, 188 S. — *98.*

Beschlüsse der Generalversammlung der Arbeiter vom 16. April 1849. — «Freiheit. Brüderlichkeit, Arbeit», Köln, 1849, N 22, 22. April, S. 3–4. — *129–130.*

[La commune révolutionaire]. Aux Communaux. Londres, 1874. 12 p. — *69–70.*

[Communiqué sur le] Troisième congrès du Parti ouvrier social-démocrate de Russie. Compte rendu et principales résolutions. — «Le Socialiste», Paris, 1905, N 8, 25 Juin – 2 juillet. Supplément à N 8 «Le Socialiste», p. 5–6. — *213.*

The condition of Russia. The national assembly. — «The Times», London, 1905, N 37,815, September 18, p. 3. — *238–239.*

Le congrès de Moscou. «Le Temps», Paris, 1905, N 1405, 24 juillet, p. 1. Sous le titre général: Bulletin de l'étranger. — *158, 394.*

Le congrès des zemstvos. — «Le Temps», Paris, 1905, N 16,175, 2 octobre, p. 1. Sous le titre général: Bulletin de l'étranger. — *293–294.*

«*Critica sociale*», Milano, 1894, N 3, febbraio, p. 35–36. — *76.*

«*Deutsch-Französische Jahrbücher*», Paris, 1844, 1. u 2. Lfg., S. 71–85. — *60, 85.*

«*The Economist*», [London], 1905, v. LXIII, N 3,242, October 14, p. 1630–1631. — *336–337.*

Eine demokratische konstitutionelle Partei. — «Frankfurter Zeitung», 1905, 15. September. — *239–241.*

Engels, F. Die Bakunisten an der Arbeit. Denkschrift über den Aufstand in Spanien im Sommer 1873. («Volksstaat» 1873). — In: Engels, F. Internationales aus dem Volksstaat (1871–75). Berlin, Expedition des «Vorwärts» Berliner Volksblatt, 1894, S. 16–33. — *83, 114.*

— *Die Berliner Debatte über die Revolution.* — «Neue Rheinische Zeitung», Köln, 1848, N 14, 14. Juni, S. 1, unter der Rubr.: Deutschland. — *125–126.*

— *La futura rivoluzione italiana e il partito socialista.* — «Critica Sociale», Milano, 1894, N 3, febbraio, p. 35–36. — *76.*

— *Internationales aus dem Volksstaat (1871–75).* Berlin, Expedition des «Vorwärts» Berliner Volksblatt, 1894. 72 S. — *69–70, 83, 114, 145.*

** Μὲ δυό ἀστερίσκους σημειώνονται οἱ πρῶτες ἐκδόσεις τῶν ἔργων στίς περιπτώσεις πού δέν ἦταν δυνατόν νά διαπιστωθεῖ ποιά ἔκδοση ἀκριβῶς εἶχε ὑπόψη του ὁ Β. Ι. Λένιν.

— 1848, N 7, 7. Juni. S. 1. — *123–124.*

— 1848, N 14, 14. Juni, S. 1. — *125–126.*

— 1848, N 60, 30. Juli, S. 1–2. — *126–127.*

— 1848, N 102, 14. September, S. 1. — *123.*

— 1848, N 169, 15. Dezember, S. 1–2. — *46–47.*

— 1849, N 273, 15. April, 2. Ausgabe. S. 3. — *130.*

— 1849, N 282, 26. April. Beilage zur N 282 «Neue Rheinische Zeitung», S. 1. — *130.*

«*Neue Rheinische Zeitung*». Politische-ökonomische Revue, redigiert von K. Marx. London—Hamburg — New-York, 1850, [5.–6. Heft], Mai-Oktober, S. 129–180. — *258.*

«*Die Neue Zeit*», Stuttgart, 1901–1902, Jg. XX, Bd., I, N 1, S. 5–13. — *75.*

— 1901–1902, Jg. XX, Bd. I, N 3, S. 68–82. — *387.*

Organisation der sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitage zu Jena 1905. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, abgehalten zu Jena vom 17. bis 23. September 1905. Berlin, Buchhandlung «Vorwärts», 1905, S. 6–10. — *326, 327.*

Organisation der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Mainz 1900. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1901, S. 6–8. — *326.*

Pour les israélites. — «L'Humanité», Paris, 1905, N 501, 31 août, p. 2. Sous le titre général: La crise russe. — *273–274.*

Program for the future. — «The Times», London, 1905, N 37,767, July 24, p. 5. Under the general title: The Moscow reformers. — *151.*

Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt 1891. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, «Vorwärts», 1891, S. 3–6. — *75.*

Projekt programu rolnego. — «Przedswit», Krakow, 1905, N 6–8, Czerwiec — Sierpien, S. 248–252. — *286–290, 416–417.*

The proposed constitution. — «The Times», London, 1905, N 37,765, July 21, p. 3. Under the general title: The Moscow congress. — *155, 169, 187–188, 393.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Breslau vom 6. bis 12. Oktober 1895. Berlin, die Expedition des «Vorwärts», 1895. 223 S. — *54.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1903, 448 S. — *325.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, «Vorwärts», 1891. 368 S. — *75.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Jena vom 17. bis 23. September 1905. Berlin. Buchhandlung «Vorwärts», 1905, 380 S. — *296–297, 325–326, 327–329.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1901, 319 S. — *326.*

«*Przedswit*», Krakow, 1905, N 6–8, Czerwiec — Sierpien, S. 248–252. — *286–290, 416–417.*

Die ratlose Regierung. — «Vossische Zeitung», Berlin, 1905, N 487, 17. Oktober, S. [2]. Unter dem Gesamttitel: Die Wirren in Russland. — *380.*

Resolutions du congrès anti-autoritaire international tenu à Saint-Imier le 15 septembre 1872 par les délégués des Fédérations et sections italiennes, françaises, espagnoles, américaines et jurassiennes. S. l., 1872, 3 p. — *83.*

Schlachtberichte. — «Vorwärts», Berlin, 1905, N 237, 10. Oktober, S. [4]. Unter dem Gesamttitel: Die Kosaken-Schlacht in Moskau. — *350.*

Semstwo-Kongress. — «Frankfurter Zeitung», 1905, 17. September. — *238.*

Simon, H. Annehmen oder ablehnen? Die Verfassung von 3. Februar 1847, beleuchtet vom Standpunkte des bestehenden Rechts. Leipzig, Wigand, 1847. 328 S. — *188.*

La situation en Russie. — «Le Temps», Paris, 1905, N 16170, 27 septembre, p. 2. — *278, 279.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

---

* Τά ὑπογραμμισμένα μέσα στήν παρένθεση εἶναι τά πραγματικά ὀνόματα.

Θ

I

Ἰόλλος, Γ. Μπ. (1859–1907) — φιλελεύθερος δημοσιολόγος. Ὡς τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1905 ἦταν ἀνταποκριτής τῆς ἐφημερίδας «Ρούσκιγε Βέντομοστι» στό Βερολίνο· ὅταν γύρισε ἀπό τό ἐξωτερικό ἔγινε ἕνας ἀπό τούς διευθυντές τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς. Μέλος τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Βουλευτής τῆς Ι Κρατικῆς δούμας. Τό 1907 δολοφονήθηκε ἀπό τούς μαυροεκατονταρχίτες. — *296–299.*

K

Καβενιάκ (Cavaignac), *Λουί Ἐζέν* (1802–1857) — γάλλος στρατηγός, ἀντιδραστικός πολιτικός παράγοντας. Πῆρε μέρος στήν κατάληψη τῆς Ἀλγερίας (1831–1848)· διακρινόταν γιά τίς βάρβαρες μεθόδους διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου. Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1848 ἔγινε διοικητής τῆς Ἀλγερίας. Τό Μάη τοῦ 1848 ἐκλέχτηκε στή Συντακτική συνέλευση καί ἔγινε ὑπουργός Στρατιωτικῶν. Τόν Ἰούνη τοῦ 1848 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας καί ἔπνιξε μέ ἐξαιρετική σκληρότητα τήν ἐξέγερση τῶν ἐργατῶν τοῦ Παρισιοῦ, πού ἔγινε τόν ἴδιο μῆνα. Ἀπό τόν Ἰούλη ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1848 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ὁ Καβενιάκ, ὅπως τόνιζε ὁ Κ. Μάρξ, ἦταν ἡ προσωποποίηση «τῆς δικτατορίας τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τή βοήθεια τοῦ ξίφους» (Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 39). — *245.*

Κάλβερ (Calwer), *Ρίχαρντ* (1868–1927) — ἐπιφανής γερμανός οἰκονομολόγος, ἐκπρόσωπος τοῦ ρεφορμισμοῦ καί τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Γερμανίας. Τό 1898 ἐκλέχτηκε στό Ράιχσταγ. Στίς ρεφορμιστικές του ἀπόψεις ἔδινε ὑπερκομματικό χαρακτήρα· πίστευε ὅτι ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας δέν ἀποτελεῖ ἀπαραίτητο ὅρο τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τό 1909 ἀποχώρησε ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Στά 1908–1913 ἔγραφε οἰκονομικές ἀνασκοπήσεις καί ἔβγαζε τό δελτίο τῆς Ἀνώτατης ἐπιτροπῆς τῶν συνδικάτων τῆς Γερμανίας. Μετά τό 1918 παρέδιδε συνδικαλιστικά μαθήματα στό Βερολίνο. Ἔγραψε τά ἔργα: «Ἡ παγκόσμια οἰκονομία στίς ἀρχές τοῦ ΧΧ αἰώνα», «Τό ἐμπόριο» καί ἄλλα. — *328.*

Καμπλουκόφ, Ν. Α. (1849–1919) — οἰκονομολόγος καί στατιστικός, ὀπαδός τοῦ φιλελεύθερου ναροντνικισμοῦ· καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Μόσχας. Στά χρόνια 1885–1907 διηύθυνε τό τμῆμα στατιστικῆς τοῦ ζέμστβο τοῦ κυβερνείου Μόσχας. Μέ τήν καθοδήγησή του καταρτίστηκαν οἱ «Συλλογές στατιστικῶν στοιχείων γιά τήν περιοχή τοῦ κυβερνείου Μόσχας» (1877–1879). Συνεργαζόταν σέ πολλές ἐφημερίδες καί περιοδικά. Στίς ἐργασίες του προπαγάνδιζε τήν ἰδέα τῆς «σταθερότητας» τοῦ μικροῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ, ὑπεράσπιζε τήν ἀγροτική κοινότητα σά μορφή πού εἶναι τάχα ἱκανή νά ἀποτρέψει τή διαφοροποίηση τῆς ἀγροτιᾶς. Καταπολεμοῦσε τό μαρξισμό στό ζήτημα τοῦ ρόλου καί τῆς σημασίας τῆς ταξικῆς πάλης καί προπαγάνδιζε τήν ταξική εἰρήνη. Ὁ Β. Ι. Λένιν σέ πολλά ἔργα του, ἰδιαίτερα στό βιβλίο του «Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία», ἔκανε αὐστηρή κριτική στίς ἀπόψεις τοῦ Καμπλουκόφ. Τό 1917 ὁ Καμπλουκόφ πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τῆς Ἀνώτατης ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Μετά τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσια-

Λ

τές καί ἀρχηγούς τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1848–1849 στή Γερμανία· μετά τήν ἧττα της κατέφυγε στήν ἀρχή στήν Ἑλβετία καί κατόπιν στήν Ἀγγλία, ὅπου συνδέθηκε μέ τόν Κ. Μάρξ καί τόν Φ. Ἔνγκελς καί κάτω ἀπό τήν ἐπίδρασή τους ἔγινε σοσιαλιστής. Τό 1862 γύρισε στή Γερμανία. Μετά τήν ὀργάνωση τῆς Ι Διεθνοῦς ἦταν ἕνας ἀπό τούς πιό δραστήριους προπαγανδιστές τῶν ἐπαναστατικῶν της ἰδεῶν καί ὀργανωτής τῶν τμημάτων τῆς Διεθνοῦς στή Γερμανία. Ἀπό τό 1875 ὥς τό τέλος τῆς ζωῆς του ὁ Λῆμπκνεχτ ἦταν μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας καί ἀρχισυντάκτης τῆς «Vorwärts» («Ἐμπρός»), κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος. Ἀπό τό 1867 ὥς τό 1870 ἦταν βουλευτής τοῦ Ράιχσταγ τῆς Βόρειας Γερμανίας καί ἀπό τό 1874 καί ἔπειτα ἐκλέχτηκε ἐπανειλημμένα βουλευτής τοῦ γερμανικοῦ ράιχσταγ· χρησιμοποιοῦσε μέ τέχνη τό βῆμα τῆς βουλῆς γιά νά ξεσκεπάζει τήν ἀντιδραστική ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική τῶν πρώσσων γιοῦνκερς. Γιά τήν ἐπαναστατική του δράση φυλακίστηκε ἐπανειλημμένα. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ὀργάνωση τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἔνγκελς ἐκτιμοῦσαν τόν Λῆμπκνεχτ, κατηύθυναν τή δράση του, ταυτόχρονα ὅμως ἐπέκριναν τή συμβιβαστική στάση του ἀπέναντι στά ὀπορτουνιστικά στοιχεῖα. — *258*.

Λῆμπκνεχτ (Liebknecht), *Κάρλ* (1871–1919) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, γιός τοῦ Βίλχελμ Λῆμπκνεχτ, δικηγόρος.

Ἄρχισε νά παίρνει μέρος στό σοσιαλιστικό κίνημα ὅταν ἀκόμα ἦταν φοιτητής, πάλαιβε δραστήρια ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί στό μιλιταρισμό. Στήν περίοδο τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 καλοῦσε τούς γερμανούς ἐργάτες νά ἀκολουθήσουν τό παράδειγμα τῶν ρώσων. Στά 1912 ἐκλέχτηκε βουλευτής τοῦ Ράιχσταγ. Ἀπό τήν ἀρχή τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου τάχθηκε ἀποφασιστικά ἐνάντια στήν ὑποστήριξη «τῆς δικῆς σου» κυβέρνησης καί στό ληστρικό πόλεμο. Μόνος αὐτός σέ ὅλο τό Ράιχσταγ καταψήφισε τίς στρατιωτικές πιστώσεις (2 τοῦ Δεκέμβρη 1914). Ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί καθοδηγητές τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης «Ἕνωση τοῦ Σπάρτακου». Τό 1916 καταδικάστηκε σέ καταναγκαστικά ἔργα. Τόν καιρό τῆς Ἐπανάστασης τοῦ Νοέμβρη στή Γερμανία μαζί μέ τή Ρ. Λούξεμπουργκ ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοπορίας τῶν γερμανῶν ἐργατῶν, διευθυντής τῆς ἐφημερίδας «Die Rote Fahne» («Ἡ Κόκκινη Σημαία»), ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ ΚΚΓ καί καθοδηγητής τῆς ἐξέγερσης τῶν ἐργατῶν τοῦ Βερολίνου τό Γενάρη τοῦ 1919. Μετά τό τσάκισμα τῆς ἐξέγερσης δολοφονήθηκε ἄγρια ἀπό τίς συμμορίες τοῦ Νόσκε.

Ὁ Λένιν κάνοντας ἐκτίμηση τῆς δράσης τοῦ Κ. Λῆμπκνεχτ ἔγραφε ὅτι «τό ὄνομά του εἶναι σύμβολο ἀφοσίωσης ἑνός ἀρχηγοῦ στά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, σύμβολο πίστης στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. . . Τό ὄνομα αὐτό εἶναι σύμβολο ἀνειρήνευτης πάλης κατά τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ ὄχι στά λόγια ἀλλά στήν πράξη. . .» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 28ος, σελ. 410–411). — *328–329*.

Λίπκιν, Φ. Α. — *βλ.* Τσερεβάνιν, Ν.

Λουδοβίκος ΙΣΤ' (1754–1793) — βασιλιάς τῆς Γαλλίας (1774–1792) ἀπό τή δυναστεία τῶν Βουρβώνων. Τόν καιρό τῆς γαλλικῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, τοῦ τέλους τοῦ XVIII αἰώνα, ἡ μοναρχία ἀνατράπηκε ἀπό τόν ἐξε-

ὁπορτουνιστικῆς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, θεωρητικός τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ καί τοῦ ρεφορμισμοῦ. Ἄρχισε νά παίρνει μέρος στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἀπό τά μέσα τῆς δεκαετίας 1870–1880 καί βρισκόταν κάτω ἀπό τήν ἐπιρροή τοῦ Ντύρινγκ. Ἀπό τό 1881 ὥς τό 1889 διηύθυνε τό παράνομο κεντρικό ὄργανο τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας «Der Sozialdemokrat» («Ὁ Σοσιαλδημοκράτης»). Στά 1896–1898 δημοσίευσε στό περιοδικό «Die Neue Zeit» («Οἱ Νέοι Καιροί») μιά σειρά ἄρθρα μέ τόν τίτλο «Προβλήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ», πού βγῆκαν κατόπι σέ βιβλίο μέ τόν τίτλο «Οἱ προϋποθέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας» (1899). Στά ἄρθρα αὐτά ἀναθεωροῦσε ἀνοιχτά τίς φιλοσοφικές, οἰκονομικές καί πολιτικές βάσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. Ὁ Μπέρνσταϊν ἀρνιόταν τή μαρξιστική θεωρία τῆς ταξικῆς πάλης, τή διδασκαλία τῆς ἀναπόφευκτης κατάρρευσης τοῦ καπιταλισμοῦ, τή διδασκαλία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. «Γιά τήν ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου ὁ ὁπορτουνιστής ξέμαθε καί νά σκέπτεται», ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν, ἔχοντας ὑπόψη τόν Μπέρνσταϊν (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 400). Ὁ Μπέρνσταϊν διακήρυξε σά μοναδικό καθῆκον τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τήν πάλη γιά μεταρρυθμίσεις, πού ἀποβλέπουν στή βελτίωση τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ; ἔδοσε τήν ὁπορτουνιστική διατύπωση: «τό κίνημα εἶναι τό πᾶν, ὁ τελικός σκοπός δέν εἶναι τίποτε». Οἱ θεωρητικές ἀντιλήψεις καί ἡ ὁπορτουνιστική πρακτική δράση τοῦ Μπέρνσταϊν καί τῶν ὀπαδῶν του ὁδήγησαν στήν ἀνοιχτή προδοσία τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού ὁλοκληρώθηκε στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου μέ τή χρεοκοπία τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Στά ἑπόμενα χρόνια ὁ Μπέρνσταϊν συνέχισε τήν πάλη ἐνάντια στό μαρξισμό, ὑποστήριζε τήν πολιτική τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, πολέμησε τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό Σοβιετικό κράτος. — *98.*

Μπλάν (Blanc), *Λουί* (1811–1882) — γάλλος μικροαστός σοσιαλιστής, ἱστορικός. Δέν παραδεχόταν ὅτι οἱ ταξικές ἀντιθέσεις στόν καπιταλισμό εἶναι ἀγεφύρωτες καί γι' αὐτό ἦταν πολέμιος τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης καί θιασώτης τῆς συνεννόησης μέ τήν ἀστική τάξη. Τό 1838 ἵδρυσε τήν ἐφημερίδα του «Revue du progrès politique, social et littéraire» («Ἐπιθεώρηση τῆς πολιτικῆς, κοινωνικῆς καί φιλολογικῆς προόδου»). Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1848 στή Γαλλία μπῆκε στήν προσωρινή κυβέρνηση καί ἦταν πρόεδρος τῆς κυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς γιά τά ἐργατικά ζητήματα (Ἐπιτροπή τοῦ Λούξεμπουργκ), πού ὁ Μάρξ τήν ὀνόμασε «ὑπουργεῖο ἀδυναμίας, ὑπουργεῖο εὐσεβῶν πόθων» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 16). Μέ τή συμβιβαστική του τακτική βοηθοῦσε τήν ἀστική τάξη νά ἀποσπᾶ τούς ἐργάτες ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη· ἡ δράση του ὠφελοῦσε τήν ἀστική ἀντίδραση πού ἑτοιμαζόταν νά συντρίψει τήν ἐργατική τάξη. Ὁ Λουί Μπλάν, ἔγραφε ὁ Λένιν, «ἀπέκτησε θλιβερή φήμη γιατί μεταπήδησε ἀπό τίς θέσεις τῆς ταξικῆς πάλης στή θέση τῶν μικροαστικῶν αὐταπατῶν, ἐξωραϊσμένων μέ μιά φρασεολογία δῆθεν „σοσιαλιστική", μά πού στήν πραγματικότητα ἐξυπηρετοῦσαν μόνο τήν ἐνίσχυση τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἀστικῆς τάξης πάνω στό προλεταριάτο» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 24ος, σελ. 15). Τόν Αὔγουστο τοῦ 1848 μετά τήν κατάπνιξη τῆς ἐξέγερσης τοῦ Ἰούνη ἔφυγε στήν Ἀγγλία. Γύρισε στή Γαλλία μόνο τό 1870. Ἐκλέχτηκε τό 1871 στήν Ἐθνοσυνέλευση, δέν

προσχώρησε ὅμως στήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ, ἔμεινε στίς γραμμές τῶν ἐχθρῶν της. Ἀργότερα δέν ἔπαιξε σημαντικό πολιτικό ρόλο.
Ὁ Λένιν λέγοντας «λουιμπλανισμός» ἐννοοῦσε τήν ὀπορτουνιστική, συμβιβαστική τακτική τῶν μενσεβίκων, τῶν καουτσκιστῶν καί τῶν ἄλλων προδοτῶν τῆς ἐπανάστασης καί τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τά βασικά ἔργα τοῦ Λουί Μπλάν εἶναι: «Ἡ ὀργάνωση τῆς ἐργασίας», «Ἱστορία τῆς Μεγάλης γαλλικῆς ἐπανάστασης», «Ἱστορία τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1789» κ. ἄ. — *131.*

Μπόρν (Born), *Στέφαν* (τό πραγματικό ὄνομά του *Σιμόν Μπούττερμιλχ*) (1824–1898) — στοιχειοθέτης, ἕνας ἀπό τούς ἐκπροσώπους τῆς ρεφορμιστικῆς τάσης μέσα στό γερμανικό ἐργατικό κίνημα. Ἄρχισε νά παίρνει μέρος στό ἐργατικό κίνημα ἀπό τό 1845· στό τέλος τοῦ 1846 πῆγε στό Παρίσι, ὅπου γνωρίστηκε πολύ γρήγορα μέ τόν Φ. Ἔνγκελς καί μπῆκε στήν «Ἕνωση Κομμουνιστῶν». Ὅταν ἄρχισε ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1848 στή Γερμανία πῆγε στό Βερολίνο, ὅπου μέ πρωτοβουλία του δημιουργήθηκε ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν ἐργατῶν τοῦ Βερολίνου καί σέ συνέχεια ἡ ὀργάνωση Ἐργατική Ἀδελφότητα. Προσπάθησε νά κρατήσει τό ἐργατικό κίνημα ἔξω ἀπό τόν πολιτικό ἀγώνα καί νά τό κατευθύνει στόν ἀγώνα γιά τήν ἐφαρμογή μικρῶν οἰκονομικῶν μεταρρυθμίσεων. Μετά τήν ἧττα τῆς ἐξέγερσης τῆς Δρέσδης, τό Μάη τοῦ 1849, στήν ὁποία πῆρε μέρος, ὁ Μπόρν ἔφυγε στήν Ἑλβετία καί σέ λίγο ἀποχώρησε ἀπό τό ἐργατικό κίνημα. Ἀσχολήθηκε μέ τή δημοσιογραφία καί παρέδιδε μαθήματα ἱστορίας τῆς γερμανικῆς καί γαλλικῆς φιλολογίας στό Πανεπιστήμιο τῆς Βασιλείας. Τό 1898 ἔβγαλε τά ἀπομνημονεύματά του, γραμμένα σέ ἀστικο-ρεφορμιστικό πνεῦμα. — *130–132.*

Μπουλίγκιν, Α. Γκ. (1851–1919) — Κρατικός παράγοντας τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, μεγαλοτσιφλικάς. Ὥς τό 1900 ἦταν ἀνακριτής καί σέ συνέχεια διοικητής σέ μιά σειρά κυβερνεῖα. Στά 1900–1904 — βοηθός τοῦ γενικοῦ διοικητῆ τοῦ κυβερνείου Μόσχας· συνέβαλε ἐνεργά στή δράση τῆς ὀχράνας τοῦ Ζουμπάτοφ. Στίς 20 τοῦ Γενάρη 1905 ἔγινε ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν. Τό Φλεβάρη τοῦ ἴδιου χρόνου μέ ἐντολή τοῦ τσάρου διηύθυνε τήν κατάρτιση τοῦ νομοσχεδίου γιά τή σύγκληση συμβουλευτικῆς Κρατικῆς δούμας, πού ἀποσκοποῦσε στό νά ἐξασθενίσει τήν αὐξανόμενη στή χώρα ἐπαναστατική ἄνοδο. Ὡστόσο ἡ Δούμα αὐτή δέ συγκλήθηκε, γιατί τή σάρωσε ἡ ἐπανάσταση. Μετά τό διάγγελμα τοῦ τσάρου τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905 ὁ Μπουλίγκιν παραιτήθηκε, παραμένοντας μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου καί στήν οὐσία ἀποχώρησε ἀπό τήν πολιτική σκηνή. — *46, 53, 151, 152–153, 293.*

Μπρίνγκμαν (Bringmann), *Ἄουγκουστ* (1861–1920) — γερμανός συνδικαλιστικός παράγοντας, ρεφορμιστής, ἐκπρόσωπος τῶν συντεχνιακῶν τάσεων μέσα στό ἐργατικό κίνημα. Πρωτεργάτης τῆς συνένωσης τῶν δυό συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων τῶν ξυλουργῶν, πού ὑπῆρχαν ὥς τότε ξεχωριστά (1891). Διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Zimmerer» («Ξυλουργός») στά 1893–1920. Ἐπί πολλά χρόνια ἦταν μέλος τῆς Γενικῆς ἐπιτροπῆς τῶν συνδικάτων. — *328.*

Μπρονστέιν — *βλ.* Τρότσκι, Λ. Ντ.

N

Ναμπόκοφ, Β. Ντ. (1869–1922) — ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί ἡγέτες τοῦ κόμματος τῶν καντέτων, μέλος τῆς ΚΕ του. Ἀπό τό 1901 διευθυντής τῆς «Πράβο» — ἐφημερίδας τῶν νομικῶν, μέ ἀστικο-φιλελεύθερη κατεύθυνση, καί τοῦ περιοδικοῦ «Βέστνικ Πράβα». Πῆρε ἐνεργό μέρος στά συνέδρια τῶν ζέμστβο πού ἔγιναν τό 1904–1905. Διευθυντής-ἐκδότης τοῦ ἑβδομαδιαίου ὀργάνου «Βέστνικ Πάρτιι Ναρόντνοϊ Σβομπόντι», καθώς καί τῆς ἐφημερίδας «Ρέτς»· βουλευτής τῆς Ι Κρατικῆς δούμας. Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 — διευθυντής τῶν ὑποθέσεων τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καταπολέμησε ἐνεργά τή Σοβιετική ἐξουσία, ἔγινε ὑπουργός τῆς Δικαιοσύνης στήν κυβέρνηση τῆς περιοχῆς Κριμαίας καί ἔπειτα κατέφυγε στό Βερολίνο. Συμμετεῖχε στήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Ρούλ», χαφιεδικοῦ ὀργάνου τῶν ἐμιγκρέδων. — *375.*

Ναντέζντιν, Λ. (Ζελένσκι, Ε. Ο.) (1877–1905) — ἄρχισε τήν πολιτική του δράση σάν ναρόντνικος· τό 1898 μπῆκε στή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τοῦ Σαράτοφ. Τό 1899 πιάστηκε καί ἐξορίστηκε στό κυβερνεῖο Βόλογκντα· τό 1900 ἔφυγε στήν Ἑλβετία ὅπου ὀργάνωσε τήν «ἐπαναστατική-σοσιαλιστική ὁμάδα «Σβομπόντα» (1901–1903). Στό περιοδικό «Σβομπόντα», στίς μπροσοῦρες «Παραμονές τῆς ἐπανάστασης» (1901), «Ἡ ἀναγέννηση τοῦ ἐπαναστατισμοῦ στή Ρωσία» (1901) κ. ἅ. ὑποστήριζε τούς «οἰκονομιστές» καί ταυτόχρονα προπαγάνδιζε τήν τρομοκρατία σάν ἀποτελεσματικό μέσο γιά τή «διέγερση τῶν μαζῶν»· πάλαιβε ἐνάντια στή λενινιστική «Ἴσκρα». Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ συνεργαζόταν στίς μενσεβίκικες ἐκδόσεις. — *59.*

Ναπολέων Α' (Βοναπάρτης) (1769–1821) — διάσημος γάλλος στρατηλάτης, πρῶτος ὕπατος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας στά 1799–1804, αὐτοκράτορας τῆς Γαλλίας στά 1804–1814 καί 1815. — *229.*

Νικίτιν, Α. Ν. (1849–1909) — φιλελεύθερος κοινωνικός παράγοντας, δημοσιολόγος, σύμβουλος τῆς Δούμας τῆς Πετρούπολης. Συνεργαζόταν στά ἀστικο-φιλελεύθερα ὄργανα τοῦ τύπου: «Σ.-Πετερμπούργκσκιγε Βέντομοστι», «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι», «Βέστνικ Ἐβρόπι» κ. ἅ. Εἶχε ἐπιρροή στούς οἰκονομικούς κύκλους σά γνώστης τῶν τραπεζιτικῶν ὑποθέσεων. — *375.*

Νικόλαος Β' (Ρομάνοφ, «Νικόλαος ὁ Ματοβαμμένος») (1868–1918) — ὁ τελευταῖος ρῶσος αὐτοκράτορας· βασίλευσε ἀπό τό 1894 ὥς τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917. Στίς 17 τοῦ Ἰούλη 1918 ἐκτελέστηκε στό Αἰκατερινμπούργκ (Σβερντλόβσκ) μέ ἀπόφαση τοῦ Περιφερειακοῦ Σοβιέτ ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν τῶν Οὐραλίων. — *47, 119, 239, 294, 354, 378, 379, 383, 385.*

Νοβοσίλτσεφ Λ. Ν. (γεννήθηκε τό 1872) — παράγοντας τῶν ζέμστβο, καντέτος. Σύμβουλος τοῦ ζέμστβο τοῦ κυβερνείου Καλούγκας καί τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῆς πόλης. Πῆρε δραστήριο μέρος στή δημιουργία τοῦ τμήματος Καλούγκας τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Βουλευτής τῆς Ι Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Καλούγκας. — *155.*

Ο

Π

συνέδριο ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς», ἰσκριστής τῆς πλειοψηφίας, μέλος τοῦ γραφείου (προεδρείου) τοῦ συνεδρίου.

Ὁ Πλεχάνοφ ἔγραψε πολλά ἔργα γιά ζητήματα τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἱστορίας τῶν κοινωνικοπολιτικῶν θεωριῶν, τῆς θεωρίας τῆς τέχνης καί τῆς λογοτεχνίας, πού ἔπαιξαν μεγάλο ρόλο γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς ὑλιστικῆς κοσμοθεωρίας καί ἀποτελοῦν πολύτιμη συμβολή στό θησαυροφυλάκιο τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Τά σπουδαιότερα ἀπό τά ἔργα τοῦ Πλεχάνοφ εἶναι: «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ πολιτική πάλη» (1883), «Οἱ διαφωνίες μας» (1885), «Γύρω στό ζήτημα τῆς ἐξέλιξης τῆς μονιστικῆς ἀντίληψης τῆς ἱστορίας» (1895), «Μονογραφία πάνω στήν ἱστορία τοῦ ὑλισμοῦ» (1896), «Ἡ θεμελίωση τοῦ ναροντνικισμοῦ στά ἔργα τοῦ κυρίου Βοροντσόφ (Β. Β.)» (1896), «Ἡ ὑλιστική ἀντίληψη τῆς ἱστορίας» (1897), «Σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ ρόλου τῆς προσωπικότητας στήν ἱστορία» (1898) καί ἄλλα. «Μέσα σέ 20 χρόνια, ἀπό τό 1883 ὥς τό 1903 — ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν — ὁ Πλεχάνοφ ἔδοσε πολλά ὑπέροχα ἔργα, ἰδιαίτερα ἐνάντια στούς ὀπορτουνιστές, στούς μαχιστές καί στούς ναρόντνικους» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 333). Ὁ Β. Ι. Λένιν χαρακτήρισε τά φιλοσοφικά ἔργα τοῦ Πλεχάνοφ σάν τά καλύτερα ἔργα τῆς διεθνοῦς μαρξιστικῆς φιλολογίας. Ὡστόσο καί τότε ἀκόμα ὁ Πλεχάνοφ ἔκανε σοβαρά λάθη, πού στάθηκαν τό ἔμβρυο τῶν μελλοντικῶν μενσεβίκικων ἀπόψεών του. Ὑποτιμοῦσε τόν ἐπαναστατικό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς, θεωροῦσε τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη σύμμαχο τῆς ἐργατικῆς τάξης· ἐνῶ στά λόγια ἀναγνώριζε τήν ἰδέα τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου, στήν πράξη ἔπαιρνε θέσεις ἀντίθετες στήν οὐσία τῆς ἰδέας αὐτῆς.

Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ὁ Πλεχάνοφ τάχθηκε ὑπέρ τῆς συμφιλίωσης μέ τόν ὀπορτουνισμό καί σέ συνέχεια προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 εἶχε μεγάλες διαφωνίες μέ τούς μπολσεβίκους πάνω σέ βασικά ζητήματα τακτικῆς. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης πάλαιβε ἐνάντια στήν ἀναθεώρηση τοῦ μαρξισμοῦ ἀπό τόν Μάχ καί ἐνάντια στό λικβινταρισμό, ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας τῶν «κομματικῶν-μενσεβίκων». Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 γύρισε στή Ρωσία καί ὑποστήριξε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση· ἡ στάση του ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή, σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἀρνητική. — *115, 130, 132, 147, 148, 149, 161, 165, 233, 260, 264, 306, 308, 310–312, 326, 329, 360, 363, 370, 371, 373, 406.*

Ποκρόβσκι, Μ. Ν. («Δάσκαλος») (1868–1932) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1905, μπολσεβίκος, σοβιετικός ἱστορικός, ἀκαδημαϊκός.

Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907, ἦταν μέλος τῆς κομματικῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Μόσχας. Στό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε στό Λονδίνο, ἐκλέχτηκε ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ. Ἀπό τό 1908 ὥς τό 1917 ζοῦσε στό ἐξωτερικό. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης προσχώρησε στούς ὀτζοβιστές καί τούς οὐλτιματιστές· ἀργότερα — στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ» τοῦ Μπογκντάνοφ, ἀπό τήν ὁποία ξέκοψε τό 1911. Στίς παραμονές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου συνεργαζόταν στήν τροτσκιστική ἐφημερίδα «Μπορμπά». Τό 1917 γύρισε στή Ρωσία, πῆρε μέρος στήν ἔνοπλη ἐξέγερση τῆς Μόσχας, ἦταν μέλος τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐπιτελείου τῆς συνοικίας Ζαμοσκβορέτσιγε. Ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1918 ἦταν πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ τῆς Μόσχας. Γιά ἕνα χρονικό διάστημα προσχώρησε στήν ὁμάδα τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν»,

ἔβγαλε τό βιβλίο «Τί εἶναι ἡ ἰδιοκτησία;». Ὁ Προυντόν ὀνειρευόταν νά διαιωνίσει τή μικρή ἀτομική ἰδιοκτησία καί ἔκανε κριτική στή μεγάλη κεφαλαιοκρατική ἰδιοκτησία, ξεκινώντας ἀπό μικροαστικές θέσεις πρότεινε νά ὀργανωθεῖ εἰδική «λαϊκή τράπεζα», πού θά βοηθοῦσε μέ «δωρεάν πιστώσεις» τούς ἐργάτες νά ἀποκτήσουν δικά τους μέσα παραγωγῆς καί νά γίνουν βιοτέχνες. Ἐξίσου ἀντιδραστικό ἦταν καί τό οὐτοπικό σχέδιο τοῦ Προυντόν νά δημιουργηθοῦν εἰδικές «τράπεζες ἀνταλλαγῶν», πού θά βοηθοῦσαν τούς ἐργαζομένους νά ἐξασφαλίσουν τάχα μιά «δίκαιη» διάθεση τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας τους, χωρίς νά θίγεται παράλληλα καί ἡ κεφαλαιοκρατική ἰδιοκτησία στά ἐργαλεῖα καί στά μέσα παραγωγῆς. Κύρια πηγή τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων ὁ Προυντόν θεωροῦσε τό κράτος, πρόβαλε οὐτοπιστικά σχέδια εἰρηνικῆς «ἐξάλειψης τοῦ κράτους», προπαγάνδιζε τήν ἀρνητική στάση ἀπέναντι στήν πολιτική πάλη. Τό 1846 ἔβγαλε τό βιβλίο «Τό σύστημα τῶν οἰκονομικῶν ἀντιθέσεων, ἤ ἡ φιλοσοφία τῆς ἀθλιότητας», ὅπου διατύπωσε τίς μικροαστικές φιλοσοφικές καί οἰκονομικές του ἀπόψεις. Ὁ Μάρξ στό ἔργο του «Ἡ ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας» ἔκανε συντριπτική κριτική στό βιβλίο τοῦ Προυντόν, δείχνοντας ὅτι δέ στηρίζεται σέ ἐπιστημονικά βάθρα. Τήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848 ὁ Προυντόν, πού ἐκλέχτηκε βουλευτής τῆς Συντακτικῆς συνέλευσης, καταδίκασε τίς ἐπαναστατικές ἐκδηλώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης· ἐπιδοκίμασε τό βοναπαρτικό πραξικόπημα τῆς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1851, πού εἶχε σάν ἐπακόλουθο τήν ἐγκαθίδρυση τοῦ καθεστῶτος τῆς Δεύτερης αὐτοκρατορίας στή Γαλλία. — *131.*

Ρ

Ραγέβσκι, Ν. Β. (γεννήθηκε τό 1862) — ἀπό τό 1902 ὥς τό 1906 πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν ζέμστβο τοῦ κυβερνείου Κούρσκ· πῆρε μέρος στά συνέδρια τῶν ζέμστβο. Ἀπό τό 1908 ὥς τό 1912 δήμαρχος τῆς πόλης Μπακοῦ καί σέ συνέχεια, ὥς τό 1917, μέλος τῆς διεύθυνσης τῶν μεταλλουργικῶν ἐργοστασίων τῶν Οὐραλίων. Ἀπό τό 1926 ἐπιστημονικός γραμματέας τῆς ἐπιτροπῆς ἐπιστημονικῶν ἀποστολῶν τῆς ΑΕ τῆς ΕΣΣΔ καί ἀπό τό 1927 ὥς τό 1930 ἐπιστημονικός γραμματέας τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐξερευνητικῶν ἀποστολῶν τῆς ΑΕ τῆς ΕΣΣΔ. — *301.*

Ρενάν (Renan), *Ἐρνέστ Ζοζέφ* (1823–1892) — γάλλος ἐπιστήμονας, ἱστορικός τῶν θρησκειῶν, ἰδεαλιστής φιλόσοφος, μέλος τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας ἐπιστημῶν ἀπό τό 1879. Γνωστός ἀπό τίς ἐργασίες του γιά τήν ἀρχική περίοδο διάδοσης τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Τά κυριότερα ἔργα του εἶναι: «Ἡ γέννηση τοῦ χριστιανισμοῦ», «Ἡ ζωή τοῦ Ἰησοῦ», «Ἱστορία τοῦ Ἰσραήλ» κ. ἄ. Ὁ Ρενάν, ἀπό τήν ἄποψη τῶν πολιτικῶν του ἀντιλήψεων, ἦταν ἀπροκάλυπτος ἐχθρός τῆς δημοκρατίας καί τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ τοῦ 1871. — *132.*

Ροκινί (Rocquigny), *Ρομπέρ* (γεννήθηκε τό 1847) — γάλλος ἀστός οἰκονομολόγος. Συγγραφέας ἔργων γιά τίς γεωργικές ἀσφαλίσεις καί τούς συνεταιρισμούς. Στό βιβλίο του «Les Syndicats Agricoles et leur Oeuvre» («Τά Γεωργικά Συνδικάτα καί τό ἔργο τους») (1900) προπαγάνδιζε τήν ἵδρυση γεωργικῶν συνεταιρισμῶν, πού τούς θεωροῦσε μέσο συνένωσης τῶν ἐργατῶν μέ τήν ἀστική τάξη. Περίληψη καί περικοπές ἀπό τό βιβλίο αὐτό

Σ

σέ συνέχεια, στήν Πετρούπολη· συνεργάστηκε στά περιοδικά «'Οτέτσεστβενιγε Ζαπίσκι» καί «Σοβρεμέννικ». 'Από τό 1876 γύρισε άπότομα πρός τήν άντίδραση. «Φτωχός, φιλελεύθερος, άκόμα καί δημοκράτης στήν άρχή τῆς ζωῆς του, έκατομμυριοῦχος, αὐτάρεσκος καί ξετσίπωτος έγκωμιαστής τῆς άστικῆς τάξης, σερνάμενος δουλικά μπροστά σέ κάθε στροφή τῆς πολιτικῆς τῶν κρατούντων κατά τό τέλος τῆς ζωῆς του», ἔτσι χαρακτήρισε ὁ Β. Ι. Λένιν τόν Σουβόριν ("Απαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 250). — *153, 157*.

Στάλιν, Ι. Β. (Τζουχασβίλι) (1879–1953) — ἕνας ἀπό τούς ἐπιφανέστερους παράγοντες τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, ἐξέχων θεωρητικός τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ. Στό ΣΔΕΚΡ μπῆκε τό 1898· μετά τό II συνέδριο τοῦ κόμματος — μπολσεβίκος. Ἔκανε κομματική δουλειά στήν Τιφλίδα, στό Βατούμ. στό Μπακοῦ, στήν Πετρούπολη. Τό Γενάρη τοῦ 1912, στήν VI συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πράγα), ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ· ἔπαιρνε μέρος στή σύνταξη τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Πράβντα». Στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας καί τῆς διεξαγωγῆς τῆς 'Οχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ἦταν μέλος τοῦ Στρατιωτικοεπαναστατικοῦ κέντρου πού εἶχε δημιουργηθεῖ ἀπό τήν Κεντρική 'Επιτροπή τοῦ κόμματος γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης. Στό II πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἐκλέχτηκε στό Συμβούλιο τῶν 'Επιτρόπων τοῦ Λαοῦ καί ἀνέλαβε τό 'Επιτροπάτο τοῦ λαοῦ ἐπί τῶν ἐθνοτήτων. Στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἦταν μέλος τοῦ 'Επαναστατικοῦ στρατιωτικοῦ συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας καί ἐκτελοῦσε ὑπεύθυνες ἐντολές τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς καί τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης σέ μιά σειρά μέτωπα. Τό 1922 ἐκλέχτηκε γενικός γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

'Ο Στάλιν ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν ἐκπλήρωση τοῦ λενινιστικοῦ σχεδίου ἐκβιομηχάνισης τῆς ΕΣΣΔ καί κολεκτιβοποίησης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, στήν πάλη γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιά τήν ἀνεξαρτησία τῆς Σοβιετικῆς χώρας, γιά τήν ἑδραίωση τῆς εἰρήνης. 'Ο Στάλιν πρόσφερε μεγάλες ὑπηρεσίες στόν τομέα τῆς ἰδεολογικῆς πάλης ἐνάντια στούς ἐχθρούς τοῦ λενινισμοῦ — στούς τροτσκιστές, στούς δεξιούς ὁπορτουνιστές, στούς ἀστούς ἐθνικιστές καί στούς διαφόρους ἀναθεωρητές. 'Από τό 1941 ὁ Στάλιν ἦταν πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν 'Επιτρόπων τοῦ Λαοῦ καί κατοπινά τοῦ 'Υπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς ΕΣΣΔ. Στά χρόνια τοῦ Μεγάλου Πατριωτικοῦ πολέμου (1941–1945) ἦταν πρόεδρος τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς Ἄμυνας, ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ ἐπί τῆς Ἄμυνας καί 'Ανώτατος διοικητής τῶν 'Ενόπλων Δυνάμεων τῆς ΕΣΣΔ.

Στή δράση τοῦ Στάλιν παράλληλα μέ τή θετική πλευρά ὑπάρχει καί ἡ ἀρνητική. 'Ο Στάλιν, κατέχοντας σπουδαιότατες θέσεις στό κόμμα καί στό κράτος, ἔκανε ὠμές παραβιάσεις τῶν λενινιστικῶν ἀρχῶν τῆς συλλογικῆς καθοδήγησης καί τῶν κανόνων τῆς κομματικῆς ζωῆς, παραβιάσεις τῆς σοσιαλιστικῆς νομιμότητας, ἀστήρικτες μαζικές διώξεις ἐπιφανῶν κρατικῶν, πολιτικῶν καί στρατιωτικῶν παραγόντων τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, καθώς καί ἄλλων τίμιων σοβιετικῶν ἀνθρώπων.

Τό κόμμα καταδίκασε ἀποφασιστικά κι' ἔβαλε τέρμα στήν ξένη πρός τό μαρξισμό - λενινισμό προσωπολατρεία τοῦ Στάλιν καί στίς συνέπειές της, ἐπιδοκίμασε τή δουλειά τῆς ΚΕ γιά τήν ἀποκατάσταση καί τήν ἀνάπτυξη τῶν λενινιστικῶν ἀρχῶν καθοδήγησης καί τῶν κανόνων τῆς κομμα-

τικῆς ζωῆς σ' ὅλους τούς τομεῖς τῆς κομματικῆς, κρατικῆς καί ἰδεολογικῆς δουλειᾶς, πῆρε μέτρα γιά νά ἀποτραποῦν στό μέλλον παρόμοια λάθη καί διαστρεβλώσεις —*387*.

Σταροβέρ — *βλ.* Πότρεσοφ, Α. Ν.

Σταχόβιτς, Μ. Α. (1861–1923) — φιλελεύθερος· στά 1895–1907 προεστός τῶν εὐγενῶν τοῦ κυβερνείου Ὀριόλ, ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στό κίνημα τῶν ζέμστβο· στίς ἀρχές ἀνῆκε στό κόμμα τῶν καντέτων, ἀργότερα ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ κόμματος τῶν Ὀχτωβριστῶν («Ἕνωση τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη»)· βουλευτής τῆς Ι καί τῆς ΙΙ Κρατικῆς δούμας, μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου. Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν γενικός διοικητής τοῦ κυβερνείου Φιλλανδίας καί ἔπειτα ἐκπρόσωπος τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης στό ἐξωτερικό. — *251, 252, 256, 257, 258, 261, 262, 265, 279, 295.*

Στέντ (Stead), *Οὐίλιαμ Τόμας* (1849–1912) — ἄγγλος δημοσιογράφος. Ἀπό τό 1871 διηύθυνε τή «The Northern Echo» («Ἡ ἠχώ τοῦ Βορρᾶ») στό Ντάρλινγκτον. Τό 1880 ἦταν ὑποδιευθυντής τῆς ἀστικῆς ἐφημερίδας «Pall Mall Gazette» («Ἐφημερίδα Πέλ Μέλ») καί ἀπό τό 1883 ὥς τό 1889 διευθυντής τῆς ἴδιας ἐφημερίδας. Τό 1890 ἵδρυσε τό «Review of Reviews» («Ἐπιθεώρηση τῶν Ἐπιθεωρήσεων»). Ἔγραψε μιά σειρά βιβλία ὅπως: «The United States of Europe» («Οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης»), «The Americanisation of the world» («Ὁ ἐξαμερικανισμός τοῦ κόσμου») καί ἄλλα. Τό 1905 ἦταν ἀνταποκριτής τῆς ἐφημερίδας «Τάιμς» τοῦ Λονδίνου στή Ρωσία. — *279, 361.*

Στροῦβε, Π. Μπ. (1870–1944) — ἀστός οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Στή δεκαετία 1890–1900 ὁ ἐπιφανέστερος ἐκπρόσωπος τοῦ «νόμιμου μαρξισμοῦ», συνεργάτης καί διευθυντής τῶν περιοδικῶν «Νόβογε Σλόβο» (1897), «Νατσάλο» (1899) καί «Ζίζν» (1900). Στήν πρώτη του κιόλας ἐργασία «Κριτικές παρατηρήσεις σχετικά μέ τό πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας» (1894) ὁ Στροῦβε, κριτικάροντας τό ναροντνικισμό, ἔκανε «συμπληρώσεις» καί «κριτική» στήν οἰκονομική καί φιλοσοφική διδασκαλία τοῦ Κ. Μάρξ, συμμεριζόταν τίς ἀπόψεις τῶν ἐκπροσώπων τῆς χυδαίας ἀστικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, προπαγάνδιζε τό μαλθουσιανισμό. Ὁ Β.Ι. Λένιν ὀνόμασε τόν Στροῦβε «μεγάλο μαέστρο τῆς ἀποστασίας» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 13ος, σελ. 453). Ὁ Στροῦβε ἦταν ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς καί τούς ὀργανωτές τῆς μοναρχοφιλελεύθερης ὀργάνωσης «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης» (1904–1905) καί διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Ὀσβομποζντένιγε» (1902–1905), παράνομου ὀργάνου τῆς Ἕνωσης. Μέ τή δημιουργία τό 1905 τοῦ κόμματος τῶν καντέτων ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ του. Ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ ρωσικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση — φανατικός ἐχθρός τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, μέλος τῆς ἀντεπαναστατικῆς κυβέρνησης τοῦ Βράγγελ, λευκός ἐμιγκρές. — *5, 17, 40, 46, 54–56, 57, 58, 60, 61, 62–63, 64, 84, 86, 87, 109, 110, 116, 118, 119, 120, 121, 135, 138, 147–148, 153, 154, 226, 246, 256, 266, 329, 391, 404, 406.*

Στσέπκιν, Ν. Ν. (1854–1919) — παράγοντας τῶν ζέμστβο, μέλος τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Μέλος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῆς Μόσχας καί τῆς συνέλευσης τῶν ζέμστβο τοῦ κυβερνείου Μόσχας. Βουλευτής τῆς

Τ

σόταν στήν ὄξυνση τῆς ταξικῆς πάλης, προσπαθοῦσε νά ἀποδείξει τά πλεονεκτήματα τοῦ «κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ», καλοῦσε τή σοσιαλδημοκρατία νά συμμαχήσει μέ τούς φιλελευθέρους· κατά τήν ἐπεξεργασία τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος ὑπεράσπιζε τά συμφέροντα τῶν μικροϊδιοκτητῶν γῆς. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Φόλμαρ ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις· τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του εἶχε ἀποχωρήσει ἀπό τήν ἐνεργό πολιτική. — *327.*

Φόυερμπαχ (Feuerbach), *Λουδοβίκος Ἄντρεας* (1804–1872) — διάσημος γερμανός ὑλιστής φιλόσοφος καί ἀθεϊστής, ἕνας ἀπό τούς προδρόμους τοῦ μαρξισμοῦ. Ἀπό τό 1828 ὑφηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐρλάνγκεν· στήν πρώτη του ἐργασία «Gedanken über Tod und Unsterblichkeit» (1830) («Σκέψεις γιά τό θάνατο καί τήν ἀθανασία») τάχθηκε ἐνάντια στό δόγμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας γιά τήν ἀθανασία τῆς ψυχῆς· τό βιβλίο κατασχέθηκε, ὁ Φόυερμπαχ διώχτηκε καί σέ λίγο ἀπολύθηκε ἀπό τό πανεπιστήμιο. Τό 1836 πῆγε στό χωριό Μπροῦχμπεργκ (Θουριγγία), ὅπου ἔζησε σχεδόν 25 χρόνια. Στήν πρώτη περίοδο τῆς φιλοσοφικῆς του δράσης ἦταν ἰδεαλιστής, ἀνῆκε στήν ἀριστερή πτέρυγα τῆς χεγκελιανῆς σχολῆς. Κατά τό τέλος τῆς δεκαετίας 1830–1840 ἀπομακρύνθηκε ἀπό τόν ἰδεαλισμό· στά ἔργα του «Zur Kritik der Hegel' schen Philosophie» («Γύρω ἀπό τήν κριτική τῆς φιλοσοφίας τοῦ Χέγκελ») καί «Das Wesen des Christentums» («Ἡ οὐσία τοῦ χριστιανισμοῦ») ξεκόβει ἀπό τό χεγκελιανισμό καί περνάει σέ ὑλιστικές θέσεις. Στήν κατανόηση τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ὁ Φόυερμπαχ ἔμεινε ἰδεαλιστής· στό κέντρο τῆς φιλοσοφίας του μπαίνει ὁ ἄνθρωπος σάν ὄν σωματικό, αἰσθητικό καί ὄχι σάν ὄν κοινωνικό-ἱστορικό. Τήν ἀνθρωπολογική ἀρχή τῆς φιλοσοφίας πού κηρύττει ὁ Φόυερμπαχ ὁ Β. Ι. Λένιν τή χαρακτήρισε «ἁπλῶς σάν ἀνακριβῆ, ἀδύνατη περιγραφή τοῦ *ὑλισμοῦ*» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 38ος, σελ. 72). Ὁ Φόυερμπαχ δέν μπόρεσε νά ὑπερνικήσει τόν ἐνατενιστικό χαρακτήρα τοῦ μεταφυσικοῦ ὑλισμοῦ καί νά κατανοήσει τό ρόλο τῆς πρακτικῆς δράσης στό προτσές τῆς γνώσης καί τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης.

Ὁ Φόυερμπαχ ἦταν ὁ θεωρητικός τῶν πιό ριζοσπαστικῶν, δημοκρατικῶν στρωμάτων τῆς γερμανικῆς ἀστικῆς τάξης. Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848 ἀναγνώριζε ὅτι ἡ πολιτική ἔχει πρώτιστη σημασία, ὡστόσο ὁ ἴδιος στάθηκε μακριά ἀπό τήν πολιτική δράση· μετά τήν ἐπανάσταση ἡ ἐπιρροή του στή Γερμανία ἔπεσε αἰσθητά. Στά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἐνδιαφέρθηκε γιά τή σοσιαλιστική φιλολογία, διάβασε τό «Κεφάλαιο» τοῦ Μάρξ καί τό 1870 μπῆκε στό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Γερμανίας.

Ὁλόπλευρη ἀνάλυση τῆς φιλοσοφίας τοῦ Φόυερμπαχ ἔκανε ὁ Κ. Μάρξ στό ἔργο του «Θέσεις γιά τόν Φόυερμπαχ» καί ὁ Φ. Ἔνγκελς στό ἔργο του «Ὁ Λουδοβίκος Φόυερμπαχ καί τό τέλος τῆς κλασικῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, ρωσ. ἔκδ., τόμ. II, 1955, σελ. 339–382, 383–385). — *31.*

Χ

Χάνσεμαν (Hansemann), *Ντάβιντ Γιούστους* (1790–1864) — πρῶσσος πολιτικός, μεγάλος γερμανός κεφαλαιοκράτης, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης τοῦ Ρήνου. Τό Μάρτη–Σεπτέμβρη τοῦ 1848 ἦταν ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Πρωσσίας στίς κυβερνήσεις Καμπχάουζεν

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

('Ιούλης – 'Οχτώβρης 1905)

'Ιούλης–'Οχτώβρης.	Ὁ Λένιν ζεῖ στή Γενεύη, καθοδηγεῖ τή δουλειά τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς καί τοῦ Κεντρικοῦ 'Οργάνου τοῦ κόμματος, τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», παλαίβει γιά τή συσπείρωση τῶν γραμμῶν τοῦ κόμματος καί τήν ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων τοῦ III συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἐνάντια στήν τακτική καί στίς διασπαστικές ἐνέργειες τῶν μενσεβίκων.
'Ιούνης–'Ιούλης.	Ὁ Λένιν γράφει τό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση».
'Ιούλης, 1 (14).	Ὁ Λένιν γράφει ἕνα σημείωμα στόν Π. Ν. Λεπεσίνσκι καί τόν παρακαλεῖ νά μιλήσει ἀντ' αὐτοῦ στή βραδιά πού εἶχε ὀργανώσει ἡ Ὁμάδα Βέρνης γιά βοήθεια στό ΣΔΕΚΡ. Ἡ βραδιά ἦταν ἀφιερωμένη στήν ἐπέτειο τῆς κατάληψης τῆς Βαστίλλης.
'Ιούλης, πρίν ἀπό τίς 4 (17).	Ὁ Λένιν θεωρεῖ τά ἄρθρα τοῦ Β. Β. Βορόβσκι «Τό συνδικαλιστικό κίνημα καί ἡ σοσιαλδημοκρατία», τοῦ Β. Σέβερτσεφ (Β. Β. Φιλάτοφ) «Ὁ πρίγκιπας Ποτιόμκιν τῆς Ταυρίδας» καί τό ἄρθρο «'Από τήν ἱστορία μιᾶς σύσκεψης» ἀγνώστου ἀρθρογράφου. Τά ἄρθρα δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 8 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».
'Ιούλης, 4 (17).	Τό γραμμένο ἀπό τόν Λένιν τελικό μέρος τοῦ ἄρθρου «Ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ καί τά καθήκοντα τῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας» (ἀγνώστου ἀρθρογράφου) δημοσιεύεται στό φύλλο 8 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». Ὁ Λένιν ἔκανε σημαντικές διορθώσεις στό χειρόγραφο τοῦ ἄρθρου.
'Ιούλης, 11 (24).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τή γραμματεία τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ γραφείου στίς Βρυξέλλες ξεσκεπάζει τίς διασπαστικές ἐνέργειες τῶν μενσεβίκων· ἀνασκευάζει τήν ἀνακριβῆ πληροφοριακή ἔκθεση γιά τήν κατάσταση πραγμάτων στό κόμμα, πού ἔστειλε στό

ΔΣΓ ὁ Γ. Β. Πλεχάνοφ σχετικά μέ τό περασμένο ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ· πληροφορεῖ τό ΔΣΓ ὅτι τό γράμμα τοῦ Α. Μπέμπελ μέ τήν πρόταση γιά «ἀνάμιξη» στίς ὑποθέσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ τό διαβίβασε στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματος· παρατηρεῖ ὅτι ὁ γερμανικός σοσιαλδημοκρατικός τύπος πού παίρνει τό μέρος τῶν μενσεβίκων φωτίζει πολύ μονόπλευρα καί λαθεμένα τό ζήτημα τῆς διάσπασης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἰούλης, πρίν ἀπό τίς 13 (26). Ὁ Λένιν θεωρεῖ τό ἄρθρο τοῦ Γ. Ντ. Λέιτεϊζεν «Ἡ ἐπανάσταση στήν πόλη». Τό ἄρθρο δημοσιεύεται στό φύλλο 9 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Ὁ Λένιν συντάσσει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου «Ἡ ἐπανάσταση διδάσκει».

Ἰούλης, 13 (26). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ἡ ἐπανάσταση διδάσκει», «Ὀργισμένη ἀδυναμία» καί τό σημείωμα «Οἱ δικοί μας Χλεστάκοφ» δημοσιεύονται στό φύλλο 9 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Ἰούλης, μετά τίς 13 (26). Ὁ Λένιν γράφει τόν πρόλογο στό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση».

Ἰούλης, 15 (28). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πληροφορεῖ τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ ὅτι ἔστειλε γράμμα στό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο, στό ὁποῖο ἀνασκευάζει τήν ἀνακριβῆ πληροφοριακή ἔκθεση γιά τήν κατάσταση πραγμάτων στό κόμμα, πού ἔστειλε γιά ἐνημέρωση στό ΔΣΓ ὁ Γ.Β. Πλεχάνοφ· θεωρεῖ ἀδύνατο τό διορισμό τοῦ Πλεχάνοφ σάν ἀντιπροσώπου τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ΔΣΓ· συμβουλεύει νά τοῦ προτείνουν νά ἀναλάβει, ὑπό τόν ὅρο νά ἀποδεχτεῖ τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, τή διεύθυνση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος· συνιστᾶ νά συμφωνήσουν μέ τήν πρόταση τοῦ ΔΣΓ νά συγκληθεῖ μιά συνδιάσκεψη τῶν μπολσεβίκων καί τῶν μενσεβίκων, μέ σκοπό τήν προετοιμασία καί τήν ἐπεξεργασία τῶν ὅρων συγχώνευσης μέ τό ἀποσχισμένο τμῆμα τοῦ ΣΔΕΚΡ — τούς μενσεβίκους· ὑπενθυμίζει ὅτι οἱ ὅροι αὐτοί πρέπει νά ἐγκριθοῦν μόνο ἀπό τό IV συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἰούλης, 18 (31). Ὁ Λένιν σέ γράμμα του στόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς τοῦ ὑποδείχνει ὅτι δέν εἶναι σκόπιμο νά ὁριστεῖ μέλος τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ὁ Λένιν μέ γράμμα του στήν Οἰκονομική ἐπιτροπή τήν πληροφορεῖ ὅτι ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς διορίστηκε διευθυντής τοῦ τυπογραφείου τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Γενεύη.

Πρίν ἀπό τίς 19 τοῦ Ἰούλη (1 τοῦ Αὐγούστου).	Ὁ Λένιν δίνει στή βιβλιοθήκη τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Γενεύη πάνω ἀπό 400 βιβλία γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, τή στατιστική, τό δίκαιο καί ἄλλα.
Ἰούλης, 19 (Αὔγουστος, 1).	Ὁ Λένιν σέ γράμμα του στόν Α.Β. Λουνατσάρσκι στή Φλωρεντία (Ἰταλία) λέει ὅτι σκοπεύει νά ἀπαντήσει στό γράμμα τοῦ Γ. Β. Πλεχάνοφ πρός τό ΔΣΓ μέ ἕνα ἄρθρο πού θά φέρει τόν τίτλο «Ἡ καινούργια ἐνέργεια τοῦ Γ. Πλεχάνοφ»· τόν πληροφορεῖ ὅτι πολύ σύντομα θά κυκλοφορήσουν ἡ μπροσούρα «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» καί τά πρακτικά τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ.
Ἀνάμεσα στίς 19 καί 25 τοῦ Ἰούλη (1 καί 7 τοῦ Αὐγούστου).	Κυκλοφορεῖ τό βιβλίο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση».
Ἰούλης, πρίν ἀπό τίς 20 (2 τοῦ Αὐγούστου).	Ὁ Λένιν κρατάει περικοπές ἀπό τά ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων «The Times», «Frankfurter Zeitung», «Vossische Zeitung», «Le Temps» γιά τό συνέδριο τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο καί τῶν πόλεων στή Μόσχα. Τίς περικοπές τίς χρησιμοποιεῖ γιά τό ἄρθρο «Τό προλεταριάτο παλαίβει, ἡ ἀστική τάξη καιροφυλακτεῖ ν' ἁρπάξει τήν ἐξουσία». Γράφει κάμποσες παραλλαγές τοῦ σχεδίου αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου.
Ἰούλης, 20 (Αὔγουστος, 2).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τό προλεταριάτο παλαίβει, ἡ ἀστική τάξη καιροφυλακτεῖ ν' ἁρπάξει τήν ἐξουσία» δημοσιεύεται στό φύλλο 10 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».
	Ὁ Λένιν σέ γράμμα του στόν Α. Β. Λουνατσάρσκι λέει ὅτι μετά τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἡ πάλη ἐνάντια στούς μενσεβίκους μπῆκε σέ νέα φάση· ἀναφέρει τίς σοβαρές ἀδυναμίες πού παρουσιάζει ἡ κομματική δουλειά στό ἐξωτερικό καί στή Ρωσία, ἐφιστᾶ τήν προσοχή στή σπουδαία σημασία πού ἔχουν γιά τήν πολιτική οἱ λόγοι στίς συγκεντρώσεις, ἡ προσωπική ἐπίδραση στίς μάζες· τονίζει ὅτι ἡ πάλη ὑπέρ τοῦ κόμματος ἀπαιτεῖ ἔνταση ὅλων τῶν δυνάμεων.
Ἰούλης, πρίν ἀπό τίς 27 (9 τοῦ Αὐγούστου).	Ὁ Λένιν θεωρεῖ τά ἄρθρα τοῦ Β. Β. Βορόβσκι «Ἡ ἀστική τάξη καί ἡ μοναρχία», «Τά πρῶτα βήματα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος» καί τό ἄρθρο τοῦ Β. Α. Καρπίνσκι «Τό ἀγροτικό κίνημα». Τά ἄρθρα δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 11 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».
Ἀνάμεσα στίς 30 τοῦ Ἰούλη καί στίς 3 τοῦ Αὐγούστου (12 καί 16 τοῦ Αὐγούστου).	Ὁ Λένιν στέλνει γράμμα στίς τοπικές ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Τόμσκ, Ρίγα, Σαμάρα, Καζάν, Μόσχα.

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τόν Ἰούλη. Ὁ Λένιν γράφει τή σημείωση τῆς ἐπιτροπῆς ἔκδοσης τῶν πρακτικῶν τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τόν ἀριθμό τῶν ψήφων στό συνέδριο.

Ἰούλης. Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου «Ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί ἡ ἐξέγερση».

Ὁ Λένιν γράφει τόν πρόλογο στήν μπροσούρα «Οἱ ἐργάτες γιά τή διάσπαση τοῦ κόμματος».

Αὔγουστος, 1 (14). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐπικρίνει τή συμβιβαστική στάση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ (Λ. Μπ. Κράσιν, Α. Α. Μπογκντάνοφ κ. ἄ.) στό ζήτημα τῆς συνένωσης μέ τούς μενσεβίκους, πού ἐκδηλώθηκε στή σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν μενσεβίκων τόν Ἰούλη τοῦ 1905· ὑπενθυμίζει ὅτι κατά τή λύση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ πρέπει νά ἔχουν αὐστηρό ὁδηγό τους τήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού λέει ὅτι οἱ ὅροι τῆς συγχώνευσης πρέπει νά ἐγκριθοῦν ἀπό καινούργιο συνέδριο τοῦ κόμματος· παρακαλεῖ νά τόν πληροφορήσουν ἄν θά γίνει ἡ προβλεπόμενη σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ.

Ἀνάμεσα στίς 2 καί 6 (15 καί 19) τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν σέ γράμμα του στόν Α. Β. Λουνατσάρσκι τονίζει ὅτι μέ τήν κυκλοφορία τῆς μπροσούρας τοῦ Ν. Ζορντάνιγια «„Πλειοψηφία" ἤ „μειοψηφία"», καθώς καί μέ τή δημοσίευση στήν «Ἴσκρα» τῶν ἄρθρων τοῦ Λ. Μάρτοφ, τοῦ Α. Ν. Πότρεσοφ καί ἄλλων μενσεβίκων, εἶναι ἀνάγκη νά γραφεῖ μιά φιλολογική-κριτική μονογραφία πού νά ξεσκεπάσει τά ἀσύστολα ψέματα, «τήν προστυχιά καί τό φαρμάκι» τῶν μενσεβίκικων μεθόδων πάλης ἐνάντια στούς μπολσεβίκους· θεωρεῖ σοβαρό γιά τό σκοπό αὐτό νά γραφεῖ μιά σύντομη ἔκθεση τῆς ἱστορίας τῆς διάσπασης τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀρχίζοντας ἀπό τόν «οἰκονομισμό»· τόν πληροφορεῖ ὅτι σχεδιάζει νά γράψει κριτική πάνω στό ἄρθρο τοῦ Γ. Β. Πλεχάνοφ, πού δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 2 τοῦ «Ντνεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα».

Ἀνάμεσα στίς 2 καί 10 (15 καί 23) τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν γράφει στόν Β. Β. Βορόβσκι καί τόν πληροφορεῖ γιά τή δουλειά του σχετικά μέ τήν ἀπάντηση στόν Γ. Β. Πλεχάνοφ.

Πρίν ἀπό τίς 3 (16) τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν θεωρεῖ τά ἄρθρα τοῦ Α. Β. Λουνατσάρσκι «Ἡ νίκη τῆς Ἰαπωνίας καί ἡ σοσιαλδημοκρατία» (ἄρθρο ΙΙ) καί «Ἡ μαζική πολιτική ἀπεργία» (ἄρθρο IV). Τά ἄρθρα δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 12 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Αὔγουστος, 3 (16). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά

τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί ἡ ἐξέγερση», καθώς καί ἡ γραμμένη ἀπό τόν ἴδιο σημείωση τῆς σύνταξης πάνω στήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 12 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Μετά τίς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν θεωρεῖ τήν μπροσούρα τοῦ Π. Νικολάγεφ «Ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία», κάνει διορθώσεις σ' αὐτήν, γράφει σημείωση σ' αὐτήν, φτιάχνει τό σχέδιο τοῦ ἐξωφύλλου.

Ἀνάμεσα στίς 7 καί 16 (20 καί 29) τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν προετοιμάζει τό ἄρθρο «„Ἡ ἑνότητα τοῦ τσάρου μέ τό λαό καί τοῦ λαοῦ μέ τόν τσάρο"»: κρατάει περικοπές ἀπό ρωσικές καί ξένες ἐφημερίδες σχετικά μέ τίς ἐκλογές στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, κάνει στατιστικούς ὑπολογισμούς γιά τόν ἀριθμό καί τήν κοινωνική σύνθεση τῶν ἐκλεκτόρων, γράφει διάφορα σχέδια τοῦ ἄρθρου.

Πρίν ἀπό τίς 9 (22) τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν θεωρεῖ τό ἄρθρο τοῦ Β. Β. Βορόβσκι «Ἡ εὐρωπαϊκή ἐπανάσταση καί ἡ εὐρωπαϊκή ἀντίδραση» καί τίς ἀνταποκρίσεις ἀπό τό Μπακοῦ, τό Αἰκατερινοσλάβ, τό Νίζνι Νόβγκοροντ καί τό Σόρμοβο. Τό ἄρθρο καί οἱ ἀνταποκρίσεις δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 13 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή νά δημοσιευτοῦν οἱ ἀνταποκρίσεις ἀπό τό Νίζνι Νόβγκοροντ καί τό Σόρμοβο, πού τίς εἶχε ἑτοιμάσει ὁ ἴδιος, στή στήλη «Κοινωνική ζωή» τοῦ φύλλου 13 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Αὔγουστος 9 (22). Ἡ ἀπάντηση τῆς σύνταξης τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» στά ἐρωτήματα τοῦ συντρόφου ἐργάτη ἀπό τό Ντβίνσκ καί τό σημείωμα πάνω στό ἄρθρο τοῦ Μ. Ν. Ποκρόβσκι «Ἡ ἐπαγγελματική διανόηση καί οἱ σοσιαλδημοκράτες», πού εἶχαν γραφεῖ ἀπό τόν Λένιν, δημοσιεύονται στό φύλλο 13 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Ἀνάμεσα στίς 11 καί 23 τοῦ Αὐγούστου (24 τοῦ Αὐγούστου καί 5 τοῦ Σεπτέμβρη). Ὁ Λένιν προετοιμάζει τά ἄρθρα «Στήν οὐρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης ἤ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς;» καί «Ἡ πιό σαφής ἔκθεση τοῦ πιό μπερδεμένου σχεδίου»· γράφει κριτικές παρατηρήσεις μέ τόν τίτλο: «Τό νέο σχέδιο τῆς νέας „Ἴσκρα" ἤ οἱ σύγχρονοι γιρονδῖνοι» πάνω στό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ «Τό ρωσικό προλεταριάτο καί ἡ Δούμα», πού εἶχε δημοσιευτεῖ στό κεντρικό ὄργανο τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας «Arbeiter Zeitung» καί κρατάει περικοπές ἀπό ἄλλες ξένες ἐφημερίδες· συντάσσει τά σχέδια τῶν ἄρθρων.

Πρίν ἀπό τίς 12 (25) τοῦ Αὐγούστου. Μέ ἐντολή τῆς ΚΕ ὁ Λένιν συνεννοεῖται μέ τό ἐκδοτικό «Μόλοτ» γιά τήν ἐπανέκδοση τῆς μπροσούρας του «Πρός τή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ»· κάνει διαπραγματεύσεις μέ τό ἐκδοτικό «Μπουρεβέστνικ» γιά τήν ἐπανέκδοση τῶν ἄρθρων του πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα.

Ὁ Λένιν ἐξουσιοδοτεῖ τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ νά ἐκδόσει τά ἔργα του.

Μετά τίς 13 (26) τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν κρατάει σημειώσεις καί γράφει παρατηρήσεις γιά τό βιβλίο «Erinnerungen eines Achtundvierzigers von Stephan Born». 3. Aufl., Leipzig, 1898 («Ἀναμνήσεις τοῦ Στέφαν Μπόρν, πού πῆρε μέρος στά γεγονότα τοῦ 48». 3 ἔκδ., Λειψία, 1898) καί ἀντιγράφει βιογραφικά στοιχεῖα γιά τόν Στέφαν Μπόρν ἀπό διάφορες πηγές.

Στά μέσα τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν, σέ γράμμα του στόν Α. Β. Λουνατσάρσκι, ἐγκρίνει τό σχέδιο τῆς μπροσούρας τοῦ τελευταίου «Οἱ τρεῖς ἐπαναστάσεις», ἀναπτύσσει τίς βασικές ἰδέες τοῦ θέματος αὐτοῦ· ἐξηγεῖ τήν πρότασή του νά γραφεῖ μιά φιλολογική-κριτική μονογραφία σχετικά μέ τίς ἀνάξιες μεθόδους πάλης τῶν μενσεβίκων στήν πολεμική τους κατά τῶν μπολσεβίκων.

Αὔγουστος πρίν ἀπό τίς 16 (29). Ὁ Λένιν θεωρεῖ τό ἄρθρο τοῦ Β. Β. Βορόβσκι «Συμβιβασμός ἤ ἐπανάσταση;», τίς ἀνταποκρίσεις ἀπό τήν Ὀδησσό καί ἄλλα ὑλικά γιά τό φύλλο 14 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο γιά τό ἄρθρο «Οἱ μαῦρες ἑκατονταρχίες καί ἡ ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης».

Αὔγουστος, 16 (29). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «„Ἡ ἑνότητα τοῦ τσάρου μέ τό λαό καί τοῦ λαοῦ μέ τόν τσάρο“» (κύριο ἄρθρο), «Οἱ μαῦρες ἑκατονταρχίες καί ἡ ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης», «„Οἱ φιλελεύθεροι“ ζέμτσι κάνουν κιόλας πρός τά πίσω;», ὁ ἐπίλογος τῆς σύνταξης στό ἄρθρο «Τό τρίτο συνέδριο ὑπό τήν κρίση τῶν μενσεβίκων τοῦ Καυκάσου» καί οἱ σημειώσεις τῆς σύνταξης στό ἄρθρο τοῦ Β. Β. Βορόβσκι «Συμβιβασμός ἤ ἐπανάσταση;» καί στήν ἔκθεση τοῦ ὀργανωτῆ τῆς ἀχτίδας πόλης τῆς ἐπιτροπῆς Ὀδησσοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ δημοσιεύονται στό φύλλο 14 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Ὁ Λένιν σάν ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἐξωτερικό γράφει ἀπόφαση γιά τή σύγκρουση ἀνάμεσα στήν ὁμάδα Γενεύης τῆς ὀργάνωσης ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί στούς διεκπεραιωτές τῆς ΚΕ, πού στάλθηκε στό γραμματέα τῆς ὁμάδας Π. Ν. Λεπεσίνσκι.

Ἀνάμεσα στίς 19 καί 27 τοῦ Αὐγούστου (1 καί 9 τοῦ Σεπτέμβρη).	Ὁ Λένιν στέλνει γράμμα στόν Α. Β. Μπρίτμαν (Α. Καζάκοφ) στό Νταβός (Ἑλβετία) καί ἀπαντάει στήν πρότασή του νά γράψει γιά τήν «Προλετάρι» ἔκθεση σχετικά μέ τό συνέδριο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας· τόν ρωτάει ἄν μπορεῖ νά πάει στήν Ἰένα.
Ἀνάμεσα στίς 19 τοῦ Αὐγούστου καί 1 τοῦ Σεπτέμβρη (1 καί 14 τοῦ Σεπτέμβρη).	Ὁ Λένιν καταρτίζει τό σχέδιο μιᾶς συλλογῆς γιά τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση.
Αὔγουστος, πρίν ἀπό τίς 23 (5 τοῦ Σεπτέμβρη).	Ὁ Λένιν κρατάει βιβλιογραφικά σημειώματα ἀπό τίς ἐφημερίδες «The Times» καί «Frankfurter Zeitung» γιά τό βιβλίο τοῦ Ρ. Μαρτίν «Τό μέλλον τῆς Ρωσίας καί τῆς Ἰαπωνίας». Τά συμπεράσματα τοῦ συγγραφέα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ὁ Λένιν τά χρησιμοποιεῖ γιά τό σημείωμα πού ἔγραψε πάνω στό ἄρθρο «Τά δημόσια οἰκονομικά τῆς Ρωσίας καί ἡ ἐπανάσταση».
Αὔγουστος, 23 (Σεπτέμβρης, 5).	Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Στήν οὐρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης ἤ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς;» (κύριο ἄρθρο), «Ἡ πιό σαφής ἔκθεση τοῦ πιό μπερδεμένου σχεδίου», «Ἐνημέρωση τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας γιά τίς κομματικές μας ὑποθέσεις», ἡ σημείωση στό ἄρθρο «Τά δημόσια οἰκονομικά τῆς Ρωσίας καί ἡ ἐπανάσταση», καθώς καί τό ἄρθρο ἀγνώστου συγγραφέα «Ἡ συνδιάσκεψη τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ νότου», πού τό θεώρησε ὁ Λένιν, δημοσιεύονται στό φύλλο 15 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».
Αὔγουστος, 25 (Σεπτέμβρης, 7).	Ὁ Λένιν σέ γράμμα του στά μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐπιμένει νά ἐνημερώνεται ἔγκαιρα ἡ σύνταξη τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου «Προλετάρι» γιά τή δράση τῆς ΚΕ· ἐπικρίνει τή θέση τῆς Μπούντ καί τῶν μενσεβίκων στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν· δίνει αὐστηρό πολιτικό χαρακτηρισμό στή «Σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὀργάνωση τῆς Ἀρμενίας», ἀποκαλώντας τά μέλη της ἀποδιοργανωτές καί ἐγκαθέτους τῆς Μπούντ, συνιστᾶ νά μήν ἐπιτραπεῖ στούς ἀντιπροσώπους των νά πάρουν μέρος στή συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας, πού θά συγκαλοῦνταν τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905.
Αὔγουστος.	Ὁ Λένιν προετοιμάζει τήν μπροσούρα «Ὁ Πλεχάνοφ καί ἡ νέα „Ἴσκρα"»: συντάσσει διάφορες παραλλαγές τοῦ σχεδίου της. Ἡ μπροσούρα δέ γράφτηκε. Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο τῆς μπροσούρας «Ἡ ἐργατική τάξη καί ἡ ἐπανάσταση».

Ὁ Λένιν γράφει τόν πρόλογο στήν τρίτη ἔκδοση τῆς μπροσούρας του «Τά καθήκοντα τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν».

Μέ ἐπιμέλεια τοῦ Λένιν μεταφράζεται στά ρωσικά καί τυπώνεται σέ δεύτερη ἔκδοση τό βιβλίο τοῦ Κ. Μάρξ «Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στή Γαλλία (1870–1871)» (Ὀδησσός, ἐκδοτικό «Μπουρεβέστνικ»).

Ἡ μπροσούρα τοῦ Λένιν «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί οἱ „κριτικοί τοῦ Μάρξ"» (ἐπανέκδοση τῶν πρώτων τεσσάρων κεφαλαίων πού πρωτοδημοσιεύτηκαν στό τεῦχος 2–3 τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά» τό Δεκέμβρη τοῦ 1901) βγαίνει στήν Ὀδησσό στό ἐκδοτικό «Μπουρεβέστνικ».

Τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στήν Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα, ἐκφράζει τήν πεποίθησή του ὅτι γρήγορα θά γυρίσει ἀπό τό ἐξωτερικό.

Σεπτέμβρης, 1 (14). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ἡ στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα» (κύριο ἄρθρο), «Τί θέλουν καί τί φοβοῦνται οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί μας;» καί «Ἡ θεωρία τῆς αὐτόματης γέννησης», καθώς καί τά ἄρθρα «Μιά σελιδούλα ἀπό τήν ἱστορία» τοῦ Β. Β. Βορόβσκι, «Τό φιλλανδικό κόμμα τῆς ἐνεργοῦ ἀντίστασης» (ἀγνώστου ἀρθρογράφου) καί ἡ ἀνταπόκριση ἀπό τό Ταγκανρόγκ πού θεωρήθηκαν ἀπό τόν Λένιν δημοσιεύονται στό 16 φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Ὁ Λένιν σέ γράμμα του στόν Π. Α. Κράσικοφ στήν Πετρούπολη λέει ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά δυναμώσουν οἱ τοπικές ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ καί νά μεταφερθεῖ τό κέντρο βάρους στήν τοπική δουλειά· συμβουλεύει νά ἀποκατασταθεῖ πιό στενή καί γόνιμη ἐπαφή τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἐκφράζεται μέ τά καλύτερα λόγια γιά τό πρῶτο φύλλο τῆς παράνομης λαϊκῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσι» καί γιά τά φυλλάδια «Λετούτσι Λιστόκ» πού ἔβγαζε ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Ρωσία· συνιστᾶ νά ἐπεκταθεῖ περισσότερο ἡ ἔκδοση φυλλαδίων καί νά καταβληθεῖ φροντίδα γιά τήν ὑποδειγματική ὀργάνωση τῆς διαφωτιστικῆς δουλειᾶς.

Ἀνάμεσα στίς 1 καί 13 (14 καί 26 τοῦ Σεπτέμβρη). Ὁ Λένιν θεωρεῖ τό ἄρθρο τοῦ Β. Β. Βορόβσκι «Ἡ εἰρήνη καί ἡ ἀντίδραση» καί τό ἄρθρο τοῦ Β. Σέβερτσεφ (Β. Β. Φιλάτοφ) «Ὁ στρατός καί ὁ λαός». Τά ἄρθρα δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 17 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Σεπτέμβρης, 2 (15). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του συγχαίρει τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν ἐπιτυχῆ ἔκδοση τῆς παρά-

νομης λαϊκῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσι», δίνει συμβουλές σχετικά μέ τά ζητήματα πού πρέπει νά φωτίζει ἡ ἐφημερίδα· γιά μιά ἀκόμα φορά ἐπιμένει κατηγορηματικά νά ἐνημερώνει ἔγκαιρα ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» γιά τά σπουδαιότερα πολιτικά ζητήματα· ἀναλύει τά καθήκοντα πού μπαίνουν μπροστά στό κόμμα κατά τήν ἐφαρμογή τῆς τακτικῆς τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν· σημειώνει τά λάθη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν ἀπάντησή της στήν ὀργανωτική ἐπιτροπή τῶν μενσεβίκων γιά τό ζήτημα τῆς ἕνωσης τοῦ κόμματος· προτείνει ν' ἀρχίσει ἡ προετοιμασία γιά τή σύγκληση τοῦ IV συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Σεπτέμβρης, 3 (16). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του στό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο ἀνακοινώνει ὅτι ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ εἶναι σύμφωνη νά συγκληθεῖ ἡ συνδιάσκεψη γιά τίς διαφωνίες μέσα στό ΣΔΕΚΡ, ὅπως προτείνει τό ΔΣΓ, μέ τόν ὅρο ὅτι θά ἔχει ἁπλῶς χαρακτήρα προκαταρκτικῆς συζήτησης.

Σεπτέμβρης, 7 (20). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του στόν Σ. Ι. Γκοῦσεφ τονίζει ὅτι ἔχει σοβαρή σημασία νά ἀπευθύνονται τά κομματικά στελέχη τῆς Ρωσίας στή σύνταξη τῆς «Προλετάρι», σχετικά μέ τά ζητήματα τῆς μπολσεβίκικης τακτικῆς καί τῆς πρακτικῆς της ἐφαρμογῆς.

Σεπτέμβρης, μετά τίς 7 (20). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του στόν Μ. Μ. Λιτβίνοφ στή Ρίγα τόν παρακαλεῖ νά τοῦ δόσει πληροφορίες σχετικά μέ τά περιστατικά τῆς ἔνοπλης ἐπίθεσης κατά τῶν φυλακῶν τῆς Ρίγας γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν πολιτικῶν κρατουμένων.

Σεπτέμβρης, ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 8 (21). Ὁ Λένιν καταρτίζει σχέδια διάλεξης γιά τήν τακτική τοῦ κόμματος ἀπέναντι στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν· στίς 8 (21) τοῦ Σεπτέμβρη κάνει στή Γενεύη τή διάλεξη μέ τό θέμα αὐτό, κρατάει σημειώσεις ἀπό τίς συζητήσεις.

Ἀνάμεσα στίς 12 καί 17 (25 καί 30) τοῦ Σεπτέμβρη. Στό 2 φύλλο τοῦ λαϊκοῦ ὀργάνου τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ «Ραμπότσι» δημοσιεύτηκε ἡ ἔκκληση «Ἀπό τή σύνταξη τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ ΣΔΕΚΡ» πρός ὅλες τίς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος· τήν ἔκκληση τήν εἶχε γράψει ὁ Λένιν.

Σεπτέμβρης, πρίν ἀπό τίς 13 (26). Ὁ Λένιν προετοιμάζει τό ἄρθρο «Συνάντηση φίλων»: κρατάει σημειώσεις ἀπό τίς ἐφημερίδες «Vossische Zeitung», «Frankfurter Zeitung», «The Times», γράφει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου.

Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου «Παιχνίδι κοινοβουλευτισμοῦ».

Σεπτέμβρης, 13 (26).	Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Συνάντηση φίλων» (κύριο ἄρθρο), «Συζητᾶτε γιά τήν τακτική, δίνετε ὅμως ξεκάθαρα συνθήματα!», «Παιχνίδι κοινοβουλευτισμοῦ», «Ἀπό τήν ἄμυνα στήν ἐπίθεση», «Γιά τήν τρέχουσα στιγμή» καί ἡ προσθήκη στό ἄρθρο τοῦ Β. Β. Βορόβσκι «Οἱ φιλελεύθερες ἑνώσεις καί ἡ σοσιαλδημοκρατία» δημοσιεύονται στό φύλλο 18 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».
Σεπτέμβρης πρίν ἀπό τίς 14 (27).	Ὁ Λένιν ἀντιγράφει περικοπές ἀπό τό I κεφάλαιο τοῦ ἔργου τοῦ Κ. Μάρξ «Ἡ δεκάτη ὀγδόη Μπρυμαίρ τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη».
Σεπτέμβρης, 14–20 (Σεπτέμβρης, 27– Ὀχτώβρης, 3).	Ὁ Λένιν προετοιμάζει τό ἄρθρο «Τό συνέδριο τῶν ζέμστβο»: κρατάει σημειώσεις ἀπό τίς ἐφημερίδες «Le Temps», «Frankfurtér Zeitung», «Vorwärts», γράφει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου. Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 3 τοῦ Ὀχτώβρη (20 τοῦ Σεπτέμβρη) στό φύλλο 19 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».
Σεπτέμβρης, 17 (30).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα του στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ τήν πληροφορεῖ ὅτι στάλθηκε γιά ἔγκριση στήν ΚΕ τό σχέδιο συμφωνίας μέ τό ἐκδοτικό «Μάλιχ», ἐπιμένει νά οριστεῖ ἀμέσως ἀντιπρόσωπος γιά τή συνδιάσκεψη πού εἶχε προτείνει τό ΔΣΓ σχετικά μέ τίς διαφωνίες μέσα στό ΣΔΕΚΡ.
Σεπτέμβρης, μετά τίς 18 (1 τοῦ Ὀχτώβρη).	Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου «Τό κύριο καθῆκον τῆς σοσιαλιστικῆς πολιτικῆς».
	Ὁ Λένιν κρατάει σημειώσεις ἀπό τίς ἐφημερίδες «Frankfurter Zeitung», «The Times» κ. ἄ. γιά περιπτώσεις ἐπίθεσης ἔνοπλων τμημάτων ἐνάντια σέ ἀποθῆκες καί ἁρπαγῆς ὅπλων. Συνενώνει τίς σημειώσεις κάτω ἀπό τόν τίτλο «Πῶς πρέπει νά προμηθευόμαστε ὅπλα;».
Σεπτέμβρης, πρίν ἀπό τίς 20 (3 τοῦ Ὀχτώβρη).	Βγαίνει στή Γενεύη ἡ τρίτη ἔκδοση τῆς μπροσούρας τοῦ Λένιν «Τά καθήκοντα τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν».
	Ὁ Λένιν θεωρεῖ τό ἄρθρο τοῦ Β. Β. Βορόβσκι «Ἡ ἐπανάσταση καί ἡ ἀντεπανάσταση». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στό φύλλο 19 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».
Σεπτέμβρης, 20 (Ὀχτώβρης, 3).	Ὁ Λένιν γράφει δυό γράμματα στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τήν πληροφορεῖ ὅτι πῆρε τό 2 τεῦχος τοῦ «Λετούτσι Λιστόκ» τῆς 24 τοῦ Ἰούνη 1905, τονίζει τή σοβαρότητα τῆς πολιτικῆς φιλολογίας γιά τήν καθοδήγηση τῆς κομματικῆς δουλειᾶς, συμβουλεύει νά βγάζουν δυό φορές τή βδομάδα δελτίο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, γράφει ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά πάει στή Φιλλανδία γιά τή σύ-

σκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, λόγω τῆς ἀναχώρησης τῶν ἄλλων συντακτῶν τῆς «Προλετάρι»· βάζει τό καθῆκον νά δυναμώσουν οἱ τοπικές κομματικές ὀργανώσεις· ἐπιμένει νά συγκληθεῖ τό ταχύτερο τό IV συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ· τονίζει ὅτι εἶναι ἀνάγκη «*νά γίνεται* ἡ πιό ἀποφασιστική *πάλη ἐνάντια στό μπέρδεμα* τῶν δυό τμημάτων τοῦ κόμματος» καί νά προετοιμαστεῖ μιά πραγματική ἕνωση μέ τήν αὔξηση τῆς δύναμης τῆς μπολσεβίκικης μερίδας τοῦ κόμματος.

Σεπτέμβρης, 20–22 (Ὀχτώβρης, 3–5). Ὁ Λένιν συναντιέται μέ τήν Ε. Ντ. Στάσοβα, πού ἔφθασε ἀπό τήν Πετρούπολη στή Γενεύη, ἀκούει λεπτομερῆ ἔκθεση γιά τήν κατάσταση στή Ρωσία, στήν ἐπιτροπή Πετρούπολης καί στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 20 τοῦ Σεπτέμβρη (3 τοῦ Ὀχτώβρη). Ὁ Λένιν βοηθάει τήν Ε. Ντ. Στάσοβα νά ἑτοιμάσει μιά ὁμιλία γιά τή ρωσική παροικία τῆς Γενεύης σχετικά μέ τήν κατάσταση στή Ρωσία, τήν πάλη τῶν ρώσων μπολσεβίκων ἐνάντια στούς φιλελευθέρους· προεδρεύει στή συγκέντρωση ὅπου ἡ Στάσοβα κάνει τήν ὁμιλία αὐτή.

Σεπτέμβρης, 21 (Ὀχτώβρης, 4). Ὁ Λένιν κάνει στή Γενεύη διάλεξη σχετικά μέ τό συνέδριο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού εἶχε γίνει στήν Ἰένα ἀπό τίς 17 ὥς τίς 23 τοῦ Σεπτέμβρη (ν. ἡμ.) 1905.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Μ. Α. Ράισνερ πού ἔμεινε στό Βερολίνο καί τόν πληροφορεῖ γιά τή συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας, πού συνῆλθε στή Ρίγα ἀπό τίς 7 ὥς τίς 9 (20–22) τοῦ Σεπτέμβρη 1905, καί γιά τίς ἀποφάσεις πού πῆρε σχετικά μέ τήν τακτική τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν.

Σεπτέμβρης, 22 (Ὀχτώβρης, 5). Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ λέει ὅτι εἶναι ἕτοιμος νά πάει στή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, προτείνει γιά λόγους ἀσφαλείας νά μή γίνει ἡ σύσκεψη στή Φιλλανδία, ὅπως σχεδιαζόταν παλιότερα, ἀλλά στή Στοκχόλμη· παρακαλεῖ νά τοῦ ἀνακοινώσουν τήν ἡμερομηνία τῆς σύσκεψης.

Σεπτέμβρης, 23 (Ὀχτώβρης, 6). Ὁ Λένιν ὑπογράφει συστατικό γράμμα γιά τόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς (στά ρωσικά, ἀγγλικά, γερμανικά καί γαλλικά) καί παρακαλεῖ νά τόν βοηθήσουν νά πάει στό Λονδίνο γιά ὑποθέσεις τοῦ ἐκδοτικοῦ «Δῆμος».

Πρίν ἀπό τίς 24 τοῦ Σεπτέμβρη (7 τοῦ Ὀχτώβρη). Ὁ Λένιν θεωρεῖ τή ρωσική μετάφραση τῆς μπροσούρας τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Οἱ μπακουνινιστές ἐπί τό ἔργον. Σημειώσεις γιά τήν ἐξέγερση τῆς Ἱσπανίας τό καλο-

καίρι τοῦ 1873». Ἡ μπροσούρα ἐκδόθηκε ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Γενεύη στίς 24 τοῦ Σεπτέμβρη (7 τοῦ Ὀχτώβρη) 1905· τό 1906 ἐπανεκδόθηκε στήν Πετρούπολη.

Μετά τίς 24 τοῦ Σεπτέμβρη (7 τοῦ Ὀχτώβρη). Ὁ Λένιν γράφει ἕνα σημείωμα σχετικά μέ τόν Α. Ν. Πότρεσοφ (Σταροβέρ) μέ τόν τίτλο: «Σοσιαλδημοκρατική ψυχούλα».

Σεπτέμβρης, 25 (Ὀχτώβρης, 8). Ὁ Λένιν γράφει στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ ὅτι ἡ συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων τῆς νότιας Ρωσίας ὅρισε τόν Γ. Β. Πλεχάνοφ ἀντιπρόσωπο στό ΔΣΓ καί συνιστᾶ νά ὁρίσουν ἀντιπρόσωπο τῶν μπολσεβίκων στό ΔΣΓ τόν Β. Β. Βορόβσκι.

Ἀνάμεσα στίς 25 καί 29 τοῦ Σεπτέμβρη (8 καί 12 τοῦ Ὀχτώβρη). Ὁ Λένιν προετοιμάζει τά ἄρθρα «Οἱ ματωμένες μέρες τῆς Μόσχας» καί «Ἡ πολιτική ἀπεργία καί οἱ ἀγῶνες στούς δρόμους τῆς Μόσχας»: κρατάει σημειώσεις ἀπό τίς ἐφημερίδες γιά τά ἐπαναστατικά γεγονότα τῆς Μόσχας καί τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ρωσίας, συντάσσει κάμποσες παραλλαγές τοῦ σχεδίου αὐτῶν τῶν ἄρθρων.

Σεπτέμβρης πρίν ἀπό τίς 27 (10 τοῦ Ὀχτώβρη). Ὁ Λένιν δουλεύει πάνω στό ἄρθρο «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ ἀγροτιά»: συντάσσει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου, γράφει κριτικές παρατηρήσεις στό σχέδιο τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας (ΠΠΣ).

Σεπτέμβρης, 27 (Ὀχτώβρης, 10). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ ἀγροτιά» (κύριο ἄρθρο), «Χορτάτη ἀστική τάξη καί ἄπληστη ἀστική τάξη», «Οἱ τσιφλικάδες γιά τήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές Δούμας», «Ὀργισμένη ἀπάντηση», «Καινούργια συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων», «Ἡ ἀντιπροσώπευση τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο» καί τά σημειώματα «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς συνένωσης τοῦ κόμματος», «Ἀπό συζητήσεις μέ ἀναγνῶστες» δημοσιεύτηκαν στό 20 φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Ὁ Λένιν μέ γράμμα του στήν τοπική κομματική ἐπιτροπή Χερσώνας τῆς δίνει τή διεύθυνσή του γιά ἀλληλογραφία, τονίζει τή σπουδαία σημασία τῆς ἄμεσης σύνδεσης μέ τίς τοπικές ὀργανώσεις.

Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Οἱ ματωμένες μέρες τῆς Μόσχας».

Ἀνάμεσα στίς 27 καί 30 τοῦ Σεπτέμβρη (10 καί 13 τοῦ Ὀχτώβρη). Ὁ Λένιν γράφει τό προσχέδιο τοῦ ἄρθρου «Ἀστική τάξη πού κοιμόταν καί ἀστική τάξη πού ξύπνησε».

'Ανάμεσα στίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη καί 11 τοῦ 'Οχτώβρη (10 καί 24 τοῦ 'Οχτώβρη).	Ὁ Λένιν ἀντιγράφει περικοπές ἀπό τό ἄρθρο τῆς ἐφημερίδας «Vossische Zeitung» «Οἱ φοιτητικές ταραχές» καί γράφει προσχέδιο τοῦ ἄρθρου «Ἡ ἀστική ἐπιστήμη καί οἱ φοιτητές».
Μετά τίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη (10 τοῦ 'Οχτώβρη).	Ὁ Λένιν ἀντιγράφει περικοπές ἀπό τήν ἐφημερίδα «Vossische Zeitung» σχετικά μέ τό ἄρθρο «Τό συνέδριο τῆς Ἰένας τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας».
Σεπτέμβρης, 28 ('Οχτώβρης, 11).	Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Α. Β. Λουνατσάρσκι τονίζει τήν ἐπικαιρότητα καί τή σπουδαιότητα τοῦ ἄρθρου του «Κοινοβουλευτισμός καί ἐπανάσταση», τόν συμβουλεύει νά τό ξαναδουλέψει, νά ξεσκεπάσει σ' αὐτό τίς κοινοβουλευτικές αὐταπάτες τῶν μενσεβίκων στήν ἐποχή τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης
'Ανάμεσα στίς 29 τοῦ Σεπτέμβρη καί 3 τοῦ 'Οχτώβρη (12 καί 16 τοῦ 'Οχτώβρη).	Κυκλοφόρησε τό βιβλίο «Τό τρίτο τακτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Πλῆρες κείμενο τῶν πρακτικῶν» (Γενεύη, ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1905), στό ὁποῖο δημοσιεύονται οἱ εἰσηγήσεις, οἱ λόγοι καί οἱ ὁμιλίες τοῦ Λένιν στό συνέδριο καί τά σχέδια ἀποφάσεων πού εἶχε γράψει ὁ ἴδιος.
Σεπτέμβρης, 30 ('Οχτώβρης, 13).	Ὁ Λένιν σέ γράμμα του στόν Σ. Ι. Γκοῦσεφ στήν 'Οδησσό ἀναλύει μέ κριτικό πνεῦμα τήν ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς 'Οδησσοῦ γιά τό συνδικαλιστικό ἀγώνα, σημειώνει τά λάθη τακτικῆς καί θεωρίας πού ὑπάρχουν σ' αὐτήν, τονίζει τήν ἀνάγκη νά δυναμώσει ἡ κομματική καθοδήγηση στά συνδικάτα.
Τέλος τοῦ Σεπτέμβρη.	Ὁ Λένιν μιλάει σέ συγκέντρωση στή Γενεύη γιά τήν πολιτική ἀπεργία τῆς Μόσχας.
Τέλος τοῦ Σεπτέμβρη–ἀρχές τοῦ 'Οχτώβρη.	Ὁ Λένιν γράφει τό σημείωμα «Συζήτηση ἑνός ὀπαδοῦ τοῦ „'Οσβομποζντένιγε" μέ ἕνα σοσιαλδημοκράτη», στό ὁποῖο ἐπικρίνει τήν τακτική τῶν ἀστῶν φιλελευθέρων.
Σεπτέμβρης.	Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Τό συνέδριο τῆς Ἰένας τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας» καί ἕνα προσχέδιο γράμματος στή σύνταξη, μέ τόν τίτλο «Καμιά ψευτιά! Ἡ δύναμή μας βρίσκεται στή διακήρυξη τῆς ἀλήθειας!».
Σεπτέμβρης–'Οχτώβρης.	Τό βιβλίο τοῦ Λένιν «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ἐπανεκδίδεται παράνομα στή Ρωσία ἀπό τήν Κεντρική 'Επιτροπή καί ξεχωριστά ἀπό τήν 'Επιτροπή Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ.
'Αρχές 'Οχτώβρη.	Ὁ Λένιν γράφει τό σημείωμα «'Απ' ἀφορμή τό θάνατο

	τοῦ Τρουμπετσκόι» καί προσχέδιο τοῦ ἄρθρου «Ἄτακτη ὑποχώρηση».
Μετά τήν 1 (14) τοῦ Ὀχτώβρη.	Ὁ Λένιν γράφει τό σημείωμα «Τά δημόσια οἰκονομικά τῆς Ρωσίας».
Ὀχτώβρης, 3 (16).	Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τό κλιμάκιο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Ρωσία, ἀναφορικά μέ τή νόμιμη ἔκδοση μπολσεβίκικων ἐντύπων, δίνει τή συγκατάθεσή του νά δοθεῖ στό ἐκδοτικό «Μόλοτ» γιά ἐκτύπωση ἡ μπροσούρα του «Πρός τή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ».
	Ὁ Λένιν γράφει τό γράμμα «Πρός τή Μαχητική ἐπιτροπή τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης», τήν πληροφορεῖ ὅτι πῆρε τήν ἔκθεση δράσης τῆς Μαχητικῆς ἐπιτροπῆς καί τίς σημειώσεις γιά τήν ὀργάνωση καί τήν προετοιμασία τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, δίνει ὁδηγίες γιά τή συγκρότηση μαχητικῶν ὁμάδων καί μαχητικῶν τμημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ.
Ὀχτώβρης, μετά τίς 3 (16).	Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου καί τό ἄρθρο «Τά καθήκοντα τῶν τμημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ» καί τό σημείωμα «Γιά τή λεγόμενη Σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὀργάνωση τῆς Ἀρμενίας».
Πρίν ἀπό τίς 4 (17) τοῦ Ὀχτώβρη.	Ὁ Λένιν προετοιμάζει τό ἄρθρο «Ἡ τελευταία λέξη τῆς „ἰσκρικῆς“ τακτικῆς ἤ οἱ ἐκλογές-κωμωδία σάν καινούργιο κίνητρο γιά τήν ἐξέγερση»: σημειώνει καί ὑπογραμμίζει ὁρισμένα σημεῖα τῆς ἀπόφασης τῆς μενσεβίκικης ἱδρυτικῆς συνδιάσκεψης τῶν ὀργανώσεων τοῦ Νότου ἀναφορικά μέ τήν Κρατική δούμα, γράφει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου.
Ὀχτώβρης, 4 (17).	Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ἡ πολιτική ἀπεργία καί οἱ ἀγῶνες στούς δρόμους τῆς Μόσχας» (κύριο ἄρθρο) καί «Ἡ τελευταία λέξη τῆς „ἰσκρικῆς“ τακτικῆς ἤ οἱ ἐκλογές-κωμωδία σάν καινούργιο κίνητρο γιά τήν ἐξέγερση», ἡ σημείωση τῆς σύνταξης στό ἄρθρο τοῦ Μ. Μπορίσοφ «Γιά τό συνδικαλιστικό κίνημα καί τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας» δημοσιεύονται στό φύλλο 21 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».
Ὀχτώβρης, 7 (20).	Ὁ Λένιν συντάσσει σχέδιο κανονισμοῦ γιά τήν Οἰκονομική ἐπιτροπή τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.
Πρίν ἀπό τίς 8 (21) τοῦ Ὀχτώβρη.	Ὁ Λένιν θεωρεῖ τό χειρόγραφο τῆς Ο. Ι. Βινογκράντοβα (Νίστσιι), πού εἶχε σταλεῖ στή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». Τό χειρόγραφο μέ τίς διορθώσεις τοῦ Λένιν πρωτοεκδόθηκε σέ χωριστή μπροσούρα μέ τόν τίτλο «Οἱ μέρες τῆς Ὀδησσοῦ καί τό „Ποτιόμκιν“» (Γενεύη, ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1905).
Ὀχτώβρης, μετά	Ὁ Λένιν γράφει κριτικές παρατηρήσεις στήν μπρο-

τίς 8 (21).	σούρα τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ «Ἡ λαϊκή δούμα καί τό ἐργατικό συνέδριο».
Πρίν ἀπό τίς 9 (22) τοῦ Ὀχτώβρη.	Ὁ Λένιν προετοιμάζει τή νόμιμη ἔκδοση τῆς μπροσούρας «Πρός τή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ», κάνει διορθώσεις καί προσθῆκες στό κείμενο. Ἡ μπροσούρα ἐκδόθηκε στά τέλη τοῦ 1905 στήν Πετρούπολη ἀπό τό ἐκδοτικό «Μόλοτ» μέ τόν τίτλο: Ν. Λένιν. «Οἱ ἀνάγκες τοῦ χωριοῦ (Πρός τή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ)».
Ὀχτώβρης, μετά τίς 9 (22).	Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Οἱ ἐλπίδες τῶν φιλελευθέρων γιά τή Δούμα».
Ὀχτώβρης, 10 (23).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα του στόν Γ. Ντ. Λέιτεϊζεν στό Παρίσι τοῦ προτείνει νά μιλήσει στό συνέδριο τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας, πού θά συνέλθει στό Σαλόν, καί νά τό χαιρετήσει ἀπομέρους τοῦ ΣΔΕΚΡ.
Ὀχτώβρης, πρίν ἀπό τίς 11 (24).	Ὁ Λένιν προετοιμάζει τό ἄρθρο «Διδάγματα ἀπό τά γεγονότα τῆς Μόσχας»: κρατάει σημειώσεις ἀπό ρωσικές καί ξένες ἐφημερίδες, γράφει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου. Ὁ Λένιν θεωρεῖ τό σημείωμα «Ἡ συνεδρίαση τῶν ἐνόρκων» καί τό ἄρθρο «Στό κατώφλι ἀποφασιστικῶν γεγονότων» (ἀγνώστων ἀρθρογράφων), καθώς καί τό δελτίο ἀρ. 2, πού εἶχε ἐκδόσει ἡ Ἐπιτροπή Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη (9 τοῦ Ὀχτώβρη) γιά τήν πορεία τῆς γενικῆς ἀπεργίας στή Μόσχα. Τό σημείωμα καί τό ἄρθρο δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 22 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».
Ὀχτώβρης, 11 (24).	Στό φύλλο 22 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» δημοσιεύονται τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Διδάγματα ἀπό τά γεγονότα τῆς Μόσχας», τό σημείωμα «Ἡ νεολαία τοῦ ἐξωτερικοῦ καί ἡ ρωσική ἐπανάσταση» καί ἡ κριτική του γιά τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἀπάντηση στή „Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ"», πού εἶχε δημοσιευτεῖ (στά ρωσικά) στήν ἐφημερίδα «Μπορμπά Προλεταριάτα».
Ὀχτώβρης, 12 (25).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πληροφορεῖ τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ὅτι ἔλαβε τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ γιά τό διορισμό του ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο· προτείνει νά ἐπιταχύνουν τή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ· παρακαλεῖ νά τοῦ στείλουν τά πρακτικά τῆς συνδιάσκεψης τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας πού εἶχε γίνει στή Ρίγα στίς 7–9 (20–22) τοῦ Σεπτέμβρη 1905. Ὁ Λένιν γράφει τό σημείωμα «Οἱ ἀπέξω βλέπουν καλύτερα»· σ' αὐτό χρησιμοποίησε περικοπές ἀπό ἀνταποκρίσεις τῆς ἐφημερίδας «Vossische Zeitung» γιά τήν πολιτική κατάσταση στή Ρωσία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Μέ άστερίσκο σημειώνονται οί τίτλοι πού έβαλε τό 'Ινστιτοϋτο μαρξισμοϋ-λενινισμοϋ τής ΚΕ τοϋ ΚΚΣΕ.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Τυπώθηκε το Μάρτη του 1987
σε 2.000 αντίτυπα
Τυπογραφικά φύλλα 38

Σόλωνος 130, 106 81 Άθήνα
Τηλ. 36 20 835 — 36 40 713

ΛΕΝΙΝ

•

ΑΠΑΝΤΑ

11